Biblioteca „ASTRA" — SIBIU —

Fondator:

Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

1994
SIBIU
1 şi 15 ianuarie
1993
Nr. 1—4

LA MULŢI ANI - 1994!

Peisaj de iarnă din munţii Cibinului

Prima Ştire despre Unirea Principatelor în Telegraful Român din 5 febr. 1859:

Bucureşti, 24 Ianuarie. Alexandru I Ioan Cuza, Domnulu Moldovei, este şi Domnulu României, prochiematu în unanimitate de adunarea generală a României, la 24 Ianuarie la 7 ore seara...

După alegerea Domnului Alexandru Ioan Cuza se prefăcu capitala României într-o mare de făclii şi lumini. Îndată se împroviză o iluminăciune măreaţă şi conductu impuitoriu cu faclii, precedatu de bande musicale şi de un batalionu miliţie română. O generală entusiasmare cuprinse totu oraşul, care răsuna de urări: „Să trăiască prinţul României, Al. I. Cuza!"

Într-aceea telegramele erau în cea mai mare activitate cu răspândirea ştirei acesteia în toate părţile.

În Iaşi se primi această ştire cu un entusiasmu fără margini. Prinţul A. I. Cuza îndată-şi şi puse un guvern provizoriu în Bucureşti, stătătoriu din D. D. Golescu, Dim. Ghica şi Spătariul (supremul cap al miliţiei) Vlădoianul. Pe Joi să aşteaptă Prinţul alesu să viiă la Bucureşti şi să-şi depună jurământul constitutionalu.

Iaşi 27 Ianuariu v. Aici compuse Alesul Domnu un ministeriu împăcătoriu de toate frângerile. În persoanele D. D. Vasilie Sturza ca ministru preşedinte şi de interne, Postelnicu Vasile Alecsandri ca min. de esterne, Lascar Răducanu Roseti min. de finanţe, Constantin Rola min. de cult şi instrucţiune, Dimitrie Miclescu min. edile, Manolache, C. Iepureanu min. justiţiei, şi poliţia remace în mâna colon. S. Mano".

Poliţia guvernului nou a şi început a strânge frânele menţinerii ordinei cu energie de ostaşu.

După cum ni se împărtăşeşte şi după cum citim din „B" şi „Cr. Z." apoi oameni blăstămaţi nu lăsară ca bucuria jenerală cu alegerea Domnului să nu fie turburată şi ameninţată. O sumă de emigranţi... să puseră tiptil la pândă prin Galaţi, Focşani şi Botoşani, ca cu ocaziunea alegerilor să se alăture către o partită şi să încingă o revoluţiune... însă noulu guvern iute puse la umbră mai mulţi dintre ei".

SĂRBĂTOARE, BILANŢ ŞI BINECUVÂNTARE LA ÎNCEPUT DE AN NOU*

Iată, cu ajutorul lui Dumnezeu am păşit într-un An Nou 1994. E o zi în care, Biserica noastră română, cea din Transilvania în special, îşi aminteşte de mai multe evenimente în afară de acela că sărbătorim toţi intrarea într-un An Nou. Ne vom referi pe rând la aceste evenimente:

1. Numele care este mai presus de orice nume.

Bisericeşte astăzi este a opta zi, în care, Mântuitorul Hristos, a cărui Naştere am sărbătorit-o de curând, a fost dus la templu pentru un ritual tradiţional al poporului în mijlocul căruia s-a născut, ocazie cu care însă *I s-a dat şi numele, numele de Iisus* (Luca II, 21), aşa cum de altfel profeţise îngerul, Mariei, că se va pune numele lui Iisus (Luca I, 31) şi aşa cum, încă cu sute de ani înainte, se profeţise de către profetul Isaia că numele lui va fi Emanuel adică *„cu noi este Dumnezeu"*, pentru că va fi Dumnezeu (Isaia VII, 14).

Într-o zi ca aceasta deci, la opt zile după naştere, a fost dus la templu şi i s-a pus lui numele de Iisus.

O primă semnificaţie a sărbătorii este prin urmare ritualul circumciziunii asupra căruia n-am să insist prea mult, dar am să insist asupra faptului că aceasta e, mai ales, ziua în care I s-a dat lui Iisus numele, acel nume despre care Sf. Pavel va spune că „nu există nume mai presus de acesta" (Filipeni II, 9) în cer şi pe pământ. În tradiţia creştină cea mai veche, numele lui Iisus sau mai bine zis pomenirea numelui Lui, a fost socotită rugăciune. Chiar simpla pomenire a numelui a fost socotită rugăciune şi a fost numită aceasta *Rugăciunea numelui*. Sau *rugăciunea lui Iisus*. Sau *rugăciunea inimii*. Sau *rugăciunea minţii*. Sau *rugăciunea pogorârii minţii în inimă*, cu zicerea cuvintelor: *„Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine păcătosul"*.

Este una din cele mai scurte rugăciuni pe care, mai ales călugării, sunt îndemnaţi să o spună cu timp şi fără timp, dar nu numai ei. Pentru că este o rugăciune la îndemâna tuturor. Este rugăciunea care se spune în orice împrejurare, în orice timp, şi care, la nevoie, poate fi prescurtată. Prescurtată până la simpla rostire a numelui. *„Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine păcătosul"*, se poate prescurta la: *„Doamne Iisuse, miluieşte-mă pe mine păcătosul"*. Sau *„Doamne Iisuse miluieşte-mă"*. Sau *„Doamne Iisuse!"* Sau *„Iisuse!"*. Vedeţi, când staţi de vorbă cu un călugăr care poartă metaniile, el, stând de vorbă cu oricine, dă cu degetul mare câte o boabă din metanie. Nu este aşa un joc. Nu este nici vreun oarecare tic. Este semnul că el, chiar în timp ce stă de vorbă cu cineva, sau se află pe drum, sau lucrează şi are o mână liberă, el spune această rugăciune şi, ca să marcheze zicerea rugăciunii, dă câte o boabă din metanie. Pe măsură ce dă o boabă din metanie, el rosteşte o rugăciune. Aceasta este rugăciunea numelui lui Iisus. Ea aduce binefacere, binecuvântare, ajutor de la Dumnezeu, *chiar prin simpla rostire a numelui.*

Iată de ce, în această zi, să ne aducem aminte cu deosebire şi cu tărie de numele Domnului, numele cu care a fost botezat în lume, numele de Iisus, şi cu orice împrejurare chemarea pe care o facem prin rugăciune, s-o facem către numele Lui, ca să ne stea pururea într-ajutor. Şi să zicem ori de câte ori avem posibilitatea, ori de câte ori ne aducem aminte, şi bine ar fi să ne aducem aminte cât mai des: *„Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi păcătoşii"*.

2. Un mare părinte bisericesc şi un mare model de slujire creştină.

Tot astăzi Biserica Ortodoxă sărbătoreşte pe unul din marii părinţi ai Bisericii: pe Sfântul Vasile cel Mare, care a jucat în istoria Bisericii creştine, în istoria Bisericii Ortodoxe, un rol foarte important în definirea credinţei, prin multele tratate pe care le-a scris, dar şi un rol tot atât de important în aplicarea credinţei, adică în trecerea de la principii şi de la învăţături la fapte. În acelaşi timp el a avut un rol deosebit în stabilirea regulilor de viaţă ale monahilor.

Dacă ar fi să mă refer chiar la acest fapt din urmă, şi să încep cu el, voi spune că într-adevăr Sf. Vasile cel Mare este acela care a dat cele mai importante reguli de viaţă monahală: Regulile mari şi regulile mici după care s-a organizat apoi întregul monahism ,atât în Orient cât şi în Occident. Noi, răsăritenii mai ales, urmăm regula monahală a Sfântului Vasile cel Mare. De aceea apusenii numesc monahismul nostru, *monahism bazilian*. Pentru că ei au întemeiat multe alte ordine călugăreşti şi, au dat fiecărui ordin călugăresc o regulă aparte. Nu cu foarte mari diferenţe între ele, dar trebuie să se ştie că la baza tuturor regulilor diferitelor ordine călugăreşti, rămân Regulile Sfântului Vasile cel Mare.

Spuneam apoi că, el este acela care a încercat *transformarea în faptă* a învăţăturii, a principiilor creştine. Într-adevăr a organizat în Eparhia lui din Cezareea Capadociei o mulţime de instituţii de ajutorare a celor în nevoi şi suferinţe. A organizat spitale pentru bolnavi, case pentru orfani şi pentru săraci, mai ales cu cantine, case pentru drumeţi, case pentru văduve, deci o seamă întreagă de instituţii care, s-au şi numit în istorie după numele lui, *Vasiliade* şi, după exemplul lui, atât în Răsărit cât şi în Apus, Biserica a întemeiat primele spitale. Şi la noi în ţară primele spitale au fost întemeiate de Biserică, îndeosebi în mănăstiri. Dar nu numai la noi. Peste tot în lume exemplul lui a fost urmat. Biserica a întemeiat primele orfelinate, primele case de bătrâni, urmând mereu exemplul acestui mare sfânt. Întreaga organizare a Vasiliadei, a acestor instituţii filantropice, era sprijinită pe ajutorul preoţilor, cu ajutorul călugărilor, al călugăriţelor şi, întreaga susţinere materială a lor, era din subscripţie publică. Din donaţiile credincioşilor.

El angaja prin urmare întreaga Biserică în opera lui de caritate, potrivit cu cuvântul Mântuitorului: *„Ceea ce aţi făcut unuia din aceştia mai mici ai mei, adică aproapelui, Mie Mi-aţi făcut"* (Matei XXV, 40). De aceea a rămas în istorie ca un mare părinte duhovnicesc, ca un mare model, ca un mare exemplu pentru Biserică, şi, atunci când Biserica a putut, i-a urmat întotdeauna exemplul.

Iată, astăzi ne aducem aminte şi de acest sfânt cu care se începe anul, pentru că a murit într-o zi ca aceasta.

3. Şaguna — începătorul a toate.

Tot într-o zi ca aceasta, e bine să ne amintim şi de un mare gânditor, părinte şi binefăcător al Transilvaniei. De aceea spuneam la început că ziua aceasta e im-

(Continuare în pag. a 4-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

* Cuvânt rostit în Catedrala mitropolitană de ANUL NOU 1994 (înregistrare).

Rugăciune la Cumpăna dintre ani*

Pomeneşte, Doamne, pe fraţii noştri români de pretutindeni şi-i miluieşte pe dânşii şi pe noi după mulţimea milei Tale. Cămările lor le umple de tot binele; căsniciile lor în pace şi în unire le păzeşte; pe prunci îi creşte, tinereţile le călăuzeşte, bătrâneţile le întăreşte, pe cei slabi de suflet îi îmbărbătează, pe cei risipiţi îi adună, pe cei rătăciţi îi întoarce şi-i împreună cu sfânta Ta sobornicească şi apostolească Biserică. Pe cei bântuiţi de duhuri necurate, îi slobozeşte; cu cei ce călătoresc pe ape, pe uscat şi prin aer, împreună călătoreşte; văduvelor le ajută, pe orfani îi apără, pe cei robiţi îi izbăveşte, pe cei bolnavi îi tămăduieşte. Adu-ţi aminte, Doamne, şi de cei ce sunt în judecăţi, în închisori, în prigoniri, în amară robie şi în orice fel de necaz, nevoie şi strâmtoare. Adu-Ţi aminte Dumnezeule, şi de toţi cei ce au trebuinţă de marea Ta milostivire, de cei ce ne iubesc şi de cei ce ne urăsc pe noi... Adu-Ţi aminte, Doamne, Dumnezeul nostru, şi de tot poporul Tău şi peste toţi varsă mila Ta cea bogată, împlinind tuturor cererile spre mântuire... Însuţi, tuturor toate le fii, Cel ce ştii pe fiecare şi cererea lui, casa şi trebuinţa lui. Izbăveşte, Doamne, ţara noastră şi toate oraşele şi satele, de foamete, de ciumă, de cutremur, de potop, de foc, de sabie, de venirea asupra noastră a altor neamuri şi de războiul cel dintre noi... Cercetează-ne cu bunătatea Ta, Doamne; arată-Te nouă cu bogatele Tale îndurări; vremuri bine întocmite şi de folos ne dăruieşte; pământului ploi line spre rodire trimite-i; binecuvintează cununa anului bunătăţii Tale. Fă să înceteze dezbinarea Bisericilor... Pe noi pe toţi ne primeşte în împărăţia Ta, fii ai luminii şi fii ai zilei arătându-ne; pacea Ta şi dragostea Ta dăruieşte-le nouă, Doamne, Dumnezeul nostru, că binecuvântat şi preamărit eşti în veci Amin.

* Text din Liturghia Sf. Vasile cel Mare.

Citiţi în pag. 3: Românii din Olanda se roagă lui Dumnezeu pentru salvarea vieţii lui Ilie Ilaşcu şi manifestă în faţa Ambasadei Rusiei de la Haga.

Răsai asupra mea

Răsai asupra mea, lumină lină,
Ca-n visul meu ceresc d-odinioară;
O, Maică sfântă, pururea fecioară,
În noaptea gândurilor mele vină.

Speranţa mea tu n-o lăsa să moară
Deşi al meu e un noian de vină;
Privirea ta de milă caldă, plină,
Îndurătoare-asupra mea coboară.

Străin de toţi, pierdut în suferinţa
Adâncă a nimicniciei mele,
Eu nu mai cred nimic şi n-am tărie.

Dă-mi tinereţea mea, redă-mi credinţa
Şi reapari din cerul tău de stele:
Ca să te-ador de-acum pe veci, Marie!

M. Eminescu

50373

MÂNDRIE CONFESIONALĂ (I)

În 1903 Ioan Lupaș publica la Sibiu o broșură intitulată „Șovinism confesional", în care ataca tonul polemic și lipsa de obiectivitate a istoricului blăjean Augustin Bunea. Azi, oricine răsfoiește publicațiile Bisericii catolice orientale din țara noastră (fostă „greco-catolică" sau „unită cu Roma") se poate convinge foarte ușor că majoritatea articolelor nu fac decât o „apologie" ieftină și de prost gust a uniatismului, mai concret a actului unirii din 1698—1701, cu toate pretinsele sale urmări „pozitive" mai cu seamă pentru cultura românească. Un spirit triumfalist, de mândrie exagerată străbate toate broșurile și articolele publicate în presa acestei Biserici, mai cu seamă în foile „Unirea" de la Blaj și „Viața creștină" de la Cluj, articole care nu mai conving pe nimeni, ci produc chiar un efect contrar celui scontat. În mândria lor exagerată, slujitorii Bisericii catolice orientale române s-au dovedit recent chiar „mai catolici decât papa". De pildă, cu câteva luni în urmă, Monseniorul George Guțiu, episcop de Cluj-Gherla, care deține și calitatea de „administrator apostolic" pentru întreaga „Mitropolie unită cu Roma" (datorită bolii incurabile a cardinalului Todea), adresa — „cu umilință" — o scrisoare-protest papei Ioan Paul II, prin care declara sus și tare că „Biserica unită cu Roma, greco-catolică, nu acceptă nimic din textele de la Rhodos, Freising, Ariccia și Balamand și declară nule semnăturile pe aceste texte". Scrisoarea a fost provocată de Documentul publicat de Comisia mixtă internațională pentru dialog teologic între Biserica ortodoxă și Biserica romano-catolică", comisie care s-a întrunit la mănăstirea Balamand din Liban, între 17 și 23 iunie 1993 în cea de a VII-a sesiune.

Fără îndoială că două au fost cauzele principale care au dus la protestul atât de vehement al episcopului George Guțiu: faptul că respectiva Comisie a declarat că „respinge uniatismul ca metodă de refacere a unității, pentru că această metodă se opune tradiției comune a Bisericilor noastre" (art. 2, din Introducere), dar mai cu seamă faptul că fosta Biserică unită sau greco-catolică este numită acum *„Biserica catolică orientală"* (art. 3, 22, 23, 34 ș.a.). De reținut că Documentul de la Balamand a fost semnat — pe lângă romano-catolici și ortodocși — și de trei reprezentanți ai Bisericilor catolice orientale, între care și preotul Liviu Pandrea de la Cluj. Deci, de-acum înainte Biserica unită cu Roma are o titulatură nouă: Biserica catolică orientală, fiind încorporată deplin în Biserica apuseană și pierzându-și orice identitate.

Documentul de la Balamand a fost analizat în mod temeinic și detaliat de către Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Antonie în broșura „Uniatismul. Metodă de unire din trecut și căutarea actuală a deplinei comuniuni" (Sibiu, 1993, 36 p.), deci nu este cazul să stăruim asupra lui. Dorim doar să răspundem la câteva din părerile eronate care apar în scrisoarea-protest menționată mai sus. Socotim necesare câteva precizări, pentru că se subliniază din nou — nu știu pentru a câta oară — „meritele istorice" ale fostei Biserici unite românești din Transilvania, actualmente Biserica catolică orientală. Aceste „merite" sunt înfățișate pe scurt și în cuvântul festiv rostit tot de Mons. George Guțiu la Academia Română, cu prilejul ședinței festive consacrate împlinirii a 75 de ani de la realizarea unității noastre statale, în numele mitropolitului-cardinal Alexandru Todea, membru de onoare al înaltului for cultural (dar fără nici o operă scrisă)! Iar în pastorala sa de Crăciun (publicată în *Viața creștină*, nr. 24 din dec. 1993), în loc să adreseze puținilor săi credincioși un cuvânt de învățătură, le repetă aceleași fraze stereotipe privind „demnitatea" uniată în timpul regimului comunist.

Iată care sunt, în opinia episcopului Guțiu — ca și a tuturor „cărturarilor" catolici orientali români, — roadele unirii din 1698—1701:

1. „Unirea din 1700, rod al uniatismului respins (la Balamand n.n.) ne-a salvat pe noi, românii din Transilvania, de la calvinizare, primejdie favorizată de întunericul în care ne-a menținut o Biserică greco-bulgărească a cărei limbă românii nu o înțelegeau". Exact aceeași teză absurdă apare și în Pastorala citată.

În adevăr, după 1564, când Dieta Transilvaniei a recunoscut calvinismul ca religie oficială, de stat, a început o acțiune prozelitistă printre români, care a durat aproximativ 125 de ani, dar — cu rare excepții — românii au rezistat oricăror presiuni. Câțiva ierarhi ortodocși — între care Ilie Iorest și Sava Brancovici — au căzut jertfă acestor presiuni, dar prin jertfa lor au fost salvate Ortodoxia și neamul. În 1688 Transilvania a trecut în stăpânirea imperiului habsburgic *catolic*, încât orice propagandă calvină a încetat, deci aserțiunea că prin uniație am fost salvați de calvinism cade de la sine.

2. „Unirea din 1700 ne-a restituit unitatea pe care am avut-o cu Maica Roma, înainte de a fi rupți de ea prin dominație bulgară".

Părerea unor istorici mai vechi că țările noastre ar fi fost ocupate de primul țarat bulgar nu o mai ia azi nimeni în considerare, decât anumiți istorici bulgari, ca și istoricii catolici, pentru a-și justifica tezele absurde.

Teologii și istoricii ortodocși — între care Profesorii Ioan Coman și Dumitru Stăniloae — recunosc că erau legați de Roma prin origine și prin limbă, dar până la pretinsa „dominație bulgară" nu se punea problema apartenenței noastre de Roma sub raport confesional-jurisdicțional. Marii teologi dacoromani din primele veacuri, ca Sfântul Ioan Casian, Sfântul Gherman sau Dionisie Exiguul au avut legături atât cu Imperiul roman de Răsărit (Constantinopol, inclusiv Locurile Sfinte și Egiptul), cât și cu Imperiul roman de Apus (Roma).

Am ruga pe cititorii ziarului nostru, dar și pe intelectualii uniți să citească părerile cărturarilor uniți de altădată despre „unirea cu Roma" în broșura noastră „Pagini din istoria Bisericii românești", apărută la Cluj, și la Sibiu în 1991.

3. „Unirea de la 1700 ne-a adus limba română în biserică".

Greșeală gravă, pentru că primul Liturghier în limba română l-a tipărit diaconul Coresi la Brașov în 1570, al doilea mitropolitul Dosoftei al Moldovei, la Iași, în 1679 (ed. II în 1683, semn că prima ediție se epuizase!), iar al treilea Antim Ivireanul, ca episcop la Râmnic, în 1705. Cel din urmă s-a impus în edițiile următoare (inclusiv cele blăjene!) care l-au retipărit — cu modificările de limbă impuse de însăși evoluția ei — până în zilele noastre. Primul Ceaslov românesc apare la Govora în 1640, primul Molitvelnic românesc l-a tipărit tot Dosoftei, la Iași, în 1681, al doilea Antim Ivireanul la Râmnic, în 1705. Se adaugă la acestea, anumite cărți de cult bilingve — româno-slave — în Țara Românească încă din timpul lui Matei Basarab ,pentru că în timpul păstoririlor lui Dosoftei în Moldova și Antim Ivireanul în Țara Românească, să se procedeze la deplina „românizare" a slujbelor.

Să nu uităm nici Psaltirea lui Coresi din 1570, Noul Testament de la Alba Iulia din 1648, Psaltirea din 1651, Biblia de la București din 1688 și celelalte.

La Blaj, primele cărți de slujbă au apărut abia după anul 1747, dar toate reproduceau edițiile mai vechi de la Râmnic, de unde veneau și meșterii tipografi (până atunci în toate bisericile din Ardeal se foloseau cărți de slujbă tipărite dincolo de Carpați).

Iată, de pildă, cum arătau ecteniile din Liturghierul de la Blaj din 1870, primul care s-a îndepărtat de edițiile râmnicene: „Cercetează lumea Ta cu *misericordie* și cu îndurări, trimite peste noi îndurările Tale cele *copioase*... Încă ne rugăm pentru scăparea celor *captivați* și pentru frații noștri ce sunt în *șerbiție* și pentru toți cei ce *șerbesc* și au *șerbit*... Încă ne rugăm ca să se păzească sântă *locuința* (biserica, n.n.), aceasta de *peste* (ciumă, n.n.), de foamete, de cutremur, de *ezundare* (potop, n.n)... Și ne iartă nouă *datoriile* noastre, precum iertăm și noi datorilor noștri, Și nu ne duce pre noi în *tentăciune*, ci ne mântuiește de cel rău. Că Ție se cuvine toată mărirea, *cnoarea* și închinăciunea Tatălui și Fiului și *Spiritului* Sânt". Cam așa suna limba română într-o biserică unită după anul 1870. Ce impresionați vor fi fost bieții credincioși-țărani!

Am dori, totuși, să ne exprimăm o nedumerire: de ce Biserica *romano-catolică* a folosit, până în veacul nostru, ca limbă liturgică numai limba latină? De ce nu s-a acceptat traducerea misei în italiană, spaniolă, maghiară, etc.!? Și atunci, de ce suntem acuzați mereu că noi, românii ortodocși, am folosit câteva secole limba slavonă în cult? Dacă am fi fost catolici — cum le-ar plăcea unora — oare am mai fi avut limbă românească în cult? Răspunsul este categoric negativ.

4. „Unirea de la 1700 ne-a adus școli și cultură în limba națională". Vom analiza această părere, pe larg, în numărul următor din ziarul nostru.

5. „Unirea de la 1700 ne-a dat înțelegerea și trăirea Evangheliei lui Cristos" (sic!). Adică, strămoșii noștri de până în nefericitul an 1700 n-au cunoscut adevărurile evanghelice? Să ne punem întrebarea: ce spor de viață duhovnicească a adus unirea cu Roma, în viața satului românesc de altă dată? Nici un spor, ci dimpotrivă, s-a ajuns la dezbinarea atâtor comunități parohiale — și chiar a familiilor, cu băieți ortodocși și fete unite — și la construirea a două lăcașuri de cult! Pentru ce a fost nevoie într-un sat de două biserici? Pentru ce a fost nevoie ca într-una să fie pomenit la slujbe episcopul de la Sibiu, iar în cealaltă episcopul de la Blaj, pentru ca într-una să se cânte „Doamne miluiește-ne", iar în cealaltă „Doamne îndură-Te spre noi", în una să se închine Tatălui, Fiului și Duhului Sfânt, iar în cealal'ă Spiritului Sfânt. Aceasta a fost **„trăirea evanghelică"** a uniației!

6. „Unirea de la 1700 ne-a dat identitatea și conștiința națională". Identitate cu cine? Dar oare până la această dată fatidică n-a existat o conștiință națională românească? Din prefețele Cazaniei lui Varlaam (1643), Noului Testament de la Bălgrad (1648) și ale altor tipărituri din veacul al XVII-lea, rezultă limpede că exista o conștiință de neam, ca să nu mai vorbim de scrierile cronicarilor moldoveni și munteni din același secol. Apoi, faptul că domnitorii din Țara Românească și Moldova au ctitorit biserici și mânăstiri în Transilvania, că au acordat ajutoare materiale așezămintelor ortodoxe românești, că au trimis aici cărți și meșteri tipografi, nu sunt dovezi convingătoare ale conștiinței de unitate națională românească? Ea era cunoscută până și de anumiți țărani, dar mai cu seamă de ciobani ardeleni care treceau cu turmele lor în Țara Românească și Moldova, stabilindu-se definitiv acolo, întemeind sate noi, cu numele „Ungureni", sau cu numele celui natal, pe care-l părăsiseră. De ce nu plecau cu turmele în sudul Dunării ori în pusta Ungariei, de ce tocmai la „frații" lor din „țara" liberă? Se pare că strămoșii noștri erau mai însuflețiți de această conștiință a unității naționale decât cârmuitorii Bisericii catolice orientale românești care nu numai înainte de 1918, dar chiar și azi, participă la „conferințe episcopale", alături de prelați catolici maghiari, câtă vreme cu frații lor ortodocși *români* refuză orice dialog și colaborare!

7. „Unirea de la 1700 ne-a dat comuniunea cu surorile noastre latine din Europa occidentală".

Adevărul este că țările noastre au avut contacte cu Occidentul și pe alte căi, cu mult înainte de 1701. Să nu uităm că românul ortodox Petru Movilă, mitropolit al Kievului, a tipărit pentru prima oară o carte în Apusul Europei în 1667, la Amsterdam (după cercetări mai noi, în 1643). Era cunoscuta *Mărturisire de credință*, redactată în limba latină (!). Tot în 1667, umanistul moldovean Nicolae Milescu, redacta la Stockholm — în latinește — lucrarea sa dogmatico-polemică intitulată „Manual sau steaua Răsăritului strălucind în Apus, adică părerea Bisericii răsăritene ortodoxe despre prefacerea Trupului Domnului și despre alte controverse..." tipărită la Paris, în 1669 (ed. II în 1704). Deci primele cărți românești tipărite în Apusul Europei aparțineau unor cărturari ortodocși. Câteva decenii mai târziu, Dimitrie Cantemir — cu studii la „marea școală" a Patriarhiei ecumenice din Constantinopol — scria, tot în latinește „Descrierea Moldovei" și „Istoria Imperiului otoman", iar Academia din Berlin îl alegea ca membru în 1714. Iată, dar, că se putea face cultură în limba latină și fără unirea cu Roma! Unde vor fi învățat latinește acești umaniști moldoveni, că pe la Roma n-au fost?!

La începutul veacului al XIX-lea mai mulți tineri din Țara Românească și Moldova au avut posibilitatea să studieze în Apusul Europei. Dăm doar trei nume care au avut legături cu Biserica: Gheorghe Asachi, fiu de preot, care a studiat la Viena și la Roma — iar după întoarcerea de la studii a colaborat cu mitropolitul Veniamin Costachi la redeșteptarea națională a Moldovei prin școlile întemeiate de ei; călugărul Eufrosin Poteca, viitor profesor la Academia de la Sf. Sava, a beneficiat de o bursă la Paris și Pisa, iar tânărul Gheorghe Tattarescu a făcut studii de pictură la Roma, cu o bursă oferită de episcopul Chesarie al Buzăului. Nu mai vorbim de tinerii „pașoptiști", majoritatea cu studii în Franța (V. Alecsandri, M. Kogălniceanu, N. Bălcescu etc.). Deci nu se cerea certificat de botez greco-catolic pentru studii în țări catolice.

În sfera vieții politice, Franța (prin împăratul Napoleon III) și Sardinia ne-au sprijinit în aspirațiile noastre pentru realizarea unității statale din 1859, bine știind că eram singurul popor neolatin de credință ortodoxă. Deci nu trebuia să fim uniți cu Roma ca să fim sprijiniți de surorile noastre latine din Apus!

8. „Unirea de la 1700 ne-a călăuzit spre unitatea statală realizată în 1918".

Oare dacă românii ardeleni ar fi rămas toți ortodocși până în 1918, nu s-ar fi realizat statul național român unitar? Regele Ferdinand nu era unit, ci *catolic* german, și totuși a militat pentru unirea statală a României al cărei rege era! Lupta ortodocșilor Vasile Goldiș, Valeriu Branițte, Octavian Goga și a marilor patrioți *români și ortodocși* de dincolo de Carpați nu trebuie luată în seamă? Dar chiar și marii patrioți *uniți* George Pop din Băsești, Al. Vaida-Voevod, Iuliu Maniu, Vasile Lucaciu și ceilalți militanți pentru unire au tratat problemele de atunci prin prisma confesională sau națională? Confesional le-au tratat doar ierarhii uniți care, în 1922, au refuzat să intre în Catedrala Încoronării din Alba Iulia! Au preferat să stea pe-afară, așa cum au făcut și urmașii lor de azi, care, la 1 Decembrie 1993, când întreaga țară aniversa 75 de ani de la marea unire, n-au intrat nici ei în catedrală, ci au așteptat în pridvor soborul ierarhilor ortodocși, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Teoctist. Bine că a intrat Eminența Sa șef-rabinul Moses Rosen, care n-a ținut seama de confesiune, ci a arătat că știe să cinstească, prin prezența sa, atât un lăcaș de cult ortodox, dar mai cu seamă neamul în mijlocul căruia trăiește, împreună cu toți membrii comunității mozaice.

9. „Unirea de la 1700 ne-a dat tăria de-a nu colabora cu comunismul".

Ba ați colaborat! Căci mulți preoți foști uniți care au refuzat să revină la Biserica ortodoxă în 1948, au intrat în slujbe de stat, ca profesori, contabili etc., iar fiii lor au avut dreptul să urmeze cursurile oricăror facultăți din țară, câtă vreme fiilor de preoți ortodocși li se interzicea accesul în Facultățile de Istorie, Filosofie și Drept, ca să nu mai vorbim de școlile cu profil militar! Mulți dintre acei foști preoți sau absolvenți de Academii teologice unite au intrat în Partidul Comunist Român. Chiar și un actual episcop catolic oriental, ca și mulți preoți (ca părintele fost secretar de Partid Grigore Balea din Sighet) au avut carnetele roșii. Să nu mai vorbim de numeroșii „intelectuali", chiar cadre didactice universitare, care în anii regimului totalitar erau mari membri de Partid, unii cu funcții de răspundere, chiar, iar azi fac pe marii apologeți ai uniatismului. Oare când au fost sinceri: când au slujit Partidul lui Marx, Lenin și Stalin, ori azi când fac pe „eroii-postumi" și se prezintă ca mari denigratori ai Ortodoxiei „greco-slave" și ca luptători în „catacombe" imaginare!? De ce acuzați preoții ortodocși că au colaborat cu regimul comunist, câtă vreme nici unul din ei n-a avut carnet roșu de Partid, cum au avut uniții?! Bunul simț ar trebui să oblige la tăcere pe acești intelectuali, ieri „comuniști-atei" azi „catolici-orientali".

10 „Unirea de la 1700 ne-a dat puterea să murim pentru unitatea cu Biserica zidită pe stânca lui Petru".

Vom reveni într-un alt număr asupra celor ce au suferit și au murit în închisori, fie ortodocși, fie uniți. Deocamdată voim să le spunem fraților noștri catolici orientali că datorită laudelor deșănțate din presă, datorită atacurilor necinstite la adresa Ortodoxiei, dar mai ales datorită îndepărtării de ritul liturgic bizantin ,numărul credincioșilor acestei Biserici s-a redus simțitor. Ați dorit o Biserică *catolică* orientală, iată, o aveți; cu doar 228.337 suflete, după cum arată recensământul din ianuarie 1992. Atâția au mai rămas „pe stânca lui Petru"! Restul au redevenit ortodocși, așa cum au fost moșii și strămoșii lor!

Pr. Prof. Mircea Păcurariu

Începuturile istorice ale poporului ales: ISAAC și IACOB (II)

(LECȚIE DE RELIGIE)

1. Organizarea clasei pentru lecție. (Rugăciunea de intrare în clasă, pregătirea materialului didactic).

2. Verificarea temei și a cunoștințelor predate în lecția trecută.

3. *Legătura cu lecția precedentă, sau cu cunoștințele anterioare.*

Vă amintiți desigur că în lecția trecută am văzut că Avraam a avut un fiu, pe Isaac.

4. *Comunicarea subiectului lecției noi și a obiectivelor urmărite (Se va scrie pe tablă).*

Astăzi vom vorbi în continuare despre Isaac și fiul său, Iacob, ceilalți doi patriarhi, sau părinți de la care începe istoria poporului ales.

5. *Dirijarea învățării. Comunicarea noilor cunoștințe.*

Când Isaac a împlinit vârsta întemeierii unei familii, tatăl său s-a îngrijit de căsătoria sa. Astfel l-a chemat pe Eliazar, cel mai bătrân și devotat slujitor al său, pentru a-l însărcina cu o misiune foarte delicată. Avraam era convins că Domnul care purtase de grijă pentru toate, va alege și soția potrivită pentru Isaac. Ca și tată, putea să-i ofere fiului său bogății mari, dar soția devotată și potrivită pentru el numai Dumnezeu putea să-i aleagă. Astfel, l-a rugat pe Eliazar să se ducă până în țara de unde plecase el și unde trăiau rudele sale. Și tocmai de acolo să-i aducă lui Isaac, pe cea care-i va fi soție.

Așadar după o lungă călătorie, Eliazar a ajuns în Haran, unde locuia Nahor, fratele lui Avraam. După ce s-a rugat pentru ajutor a mers la cel mai obișnuit loc de întâlnire din cetate: fântâna. Era în spre seară, și curând femeile vor veni să scoată apă. Dar cum să aleagă el soția potrivită pentru Isaac, din mulțimea femeilor care vor veni? Oare pe care a hărăzit-o Dumnezeu să fie soția fiului stăpânului său? Totul depindea de călăuzirea lui Dumnezeu, așa că Eliazar a început cu rugăciunea, cerând un semn de recunoaștere; „Fă ca fata căreia îi voi zice: pleacă-ți vadra, te rog, ca să beau" și care va răspunde: „bea și am să dau și cămilelor tale", să fie aceea pe care ai rânduit-o Tu pentru robul Tău Isaac." !

Slujitorul lui Avraam se ruga încet, în sinea lui. Nimeni nu i-a auzit ruga, în afară de Dumnezeu. Abia și-a terminat însă rugăciunea, când un imbold lăuntric l-a îndemnat să-și ridice ochii. Iată că în fața lui, a apărut o fată cu ulciorul pe umăr. Era zveltă, tânără, frumoasă și pe măsură ce se apropia și-a dat seama că ea reprezenta răspunsul la rugăciunea lui. Iată mireasa lui Isaac! Era Rebeca, fiica lui Betuel, adică fratele lui Avraam.

Eliazar a înnoptat în casa Rebecăi, dar acea noapte a fost cu totul deosebită. Nimeni nu a putut dormi; ascultau cu toții istorisirea lui Eliazar, recunoscând călăuzirea lui Dumnezeu. Și-au dat seama că alegerea soției lui Isaac este cuprinsă de promisiunile Domnului. După cum nașterea lui Isaac este o dovadă a împlinirii promisiunii lui Dumnezeu, tot așa și căsătoria trebuia legată de promisiunile lui Dumnezeu. Trimițându-l pe Eliazar în căutarea miresei, Avraam era convins că face voia lui Dumnezeu și era sigur că va primi răspuns la rugăciunile sale.

Întrebată dacă vrea să meargă cu Eliazar, Rebeca a dat un răspuns hotărât, fără să pună condiții. Ea îl iubea pe Dumnezeu și se supunea voii Sale. Răspunsul ei a fost în același timp un mare dar al credinței. Ținând seama că urma să plece foarte departe, putea să nu se mai întoarcă niciodată. Despărțirea urma să fie pe viață. Dar știa că merge acolo unde o trimite Domnul, și ascultând de voia Sa, El o va călăuzi și nu o va lipsi de dragostea Sa. Rebeca trebuia să împlinească ceea ce era stabilit de mult în planul lui Dumnezeu, cu privire la poporul ales.

Cei doi s-au întâlnit pentru prima dată în câmp. Atmosfera cortului era apăsătoare pentru Isaac. El a ieșit în câmp să vorbească cu Dumnezeu, știind că Eliazar s-ar putea întoarce dintr-o clipă-n alta. Rebeca a văzut un bărbat apropiindu-se. Când a aflat că este Isaac, și-a acoperit fața cu un văl, pentru că miresele din răsărit nu-și arătau mirilor fața decât după ceremonia nunții. Rebeca era inteligentă, energică, cu o voință puternică, dar și frumoasă. Era tot ce Isaac și-ar fi putut dori de la soția sa.

Și iată că după câțiva ani, Isaac și Rebeca au avut doi băieți gemeni. Primul care se născuse era Esau și avea pielea acoperită de foarte mult păr; iar imediat după el s-a născut Iacob care avea însă o piele netedă și fină. Ei erau gemeni, dar nu semănau deloc. Esau era un băiat gălăgios și neastâmpărat, care toată ziua alerga pe câmp și prin păduri unde vâna animale. Iacob, însă era mai pașnic și mai bun. El rămânea cu mama lui în cort sau păzea oile. Și de multe ori stătea liniștit și se gândea la Dumnezeu. Iacob îl iubea mult pe Dumnezeu și dorea să fie copilul Său spre deosebire de Esau, căruia nici nu-i păsa. Și cu toate acestea, Isaac îl iubea pe Esau, cel mai mult. El aducea acasă carne gustoasă, o frigea și o dădea tatălui său.

Într-o zi, Iacob stătea în fața cortului și fierbea o mâncare de linte foarte bună, care mirosea plăcut. Atunci se apropie de el Esau care, venind de la câmp, era foarte înfometat și obosit. „Dă-mi și mie să mănânc din mâncarea aceasta!" — i-a spus Esau fratelui său. Acesta însă a profitat de împrejurări, dându-i să mănânce numai cu condiția ca Esau să-i dea lui, dreptul de întâi născut, pentru a primi binecuvântarea părintească. Esau începe să râdă: „Poți s-o ai! N-am nevoie de această binecuvântare!" Acum Iacob se purta atent cu fratele său, dar ceea ce a făcut el, nu era tocmai cinstit și drept.

Anii trecură, iar Isaac, îmbătrânind, orbise. Era foarte slăbit și își petrecea zilele stând în cort, întins pe patul său. Într-una din zile îl trimise pe Esau să vâneze un animal și să-l pregătească așa cum îi plăcea lui. Iar după ce-l va mânca îi va da binecuvântarea. Esau ar fi trebuit să spună: „Nu tată, Iacob trebuie să primească binecuvântarea, căci i-am vândut-o lui pentru o farfurie cu linte". El, însă gândi: „N-are importanță ce am promis. Eu vreau să primesc binecuvântarea și să fiu moștenitorul". Și se duse pe câmp să vâneze un animal. Mama, Rebeca, auzise totul și se duse la Iacob, fiind foarte neliniștită. „Acum zise ea lui Iacob: trebuie să fim foarte șireți, căci altfel nu vei primi binecuvântarea cea mare. Trebuie să-l înșelăm pe tatăl tău. Du-te repede la turmă și adu-mi doi iezi. Îi voi frige așa cum îi place lui și apoi îi vei duce tatălui tău. Vei face ca și cum tu ai fi Esau. Tatăl tău fiind orb, cu siguranță nu va observa nimic". Însă Iacob ezita „Tata va simți că sunt eu, căci Esau are atâta păr pe mâini, iar mâinile mele sunt netede". Dar și pentru aceasta, Rebeca găsise o soluție. Iacob se duse la turmă, tăie doi iezi, iar mama sa îi prepară. Apoi îl îmbrăcă cu haine de ale lui Esau, care miroseau a pădure și câmp. Apoi trase peste mâinile lui Iacob și peste gât, pieile iezilor care aveau păr pe ele. Astfel se duse Iacob la cortul tatălui său: „Tată!" — „Cine ești tu?", întrebă Isaac. Atunci Iacob minți: „Eu sunt Esau, fiul tău mai mare. M-am întors de pe câmp. Ridică-te și mănâncă în tihnă și apoi dă-mi binecuvântarea". Isaac observă ceva și zise: „Ești cu adevărat Esau? Ai o voce străină. Vino lângă mine și lasă-mă să te simt." Iacob se apropie de tatăl său. Tatăl îi atinse mâinile. Erau păroase. Dar ce era cu vocea? „Vocea este a lui Iacob, dar mâinile sunt ale lui Esau"? zise bătrânul. Și apoi mai întrebă odată: „Ești tu Esau?" „Da", minți Iacob iarăși: „eu sunt". Carnea era lângă pat și mirosea tare frumos. Isaac mâncă din ea și bău vinul adus. Apoi spuse: „Dă-mi un sărut, fiul meu". Iacob îi dădu. Și acest sărut era de fapt o minciună. Dar Isaac simți hainele lui Esau și acum nu mai avea nici o îndoială că n-ar fi Esau acela care îngenunchia în fața patului său. Își întinse mâinile și le puse deasupra capului fiului său, binecuvântându-l. Îi promise că mai târziu el va fi stăpân peste toate și că el la rândul lui va fi prietenul lui Dumnezeu. Iacob nu îndrăznea să-l mai privească. Ce urât era din partea lui, căci îl înșelase pe bătrânul său tată. Și totuși, el primise binecuvântarea cea mare, promisă de Dumnezeu. Dar oare chiar ar fi fost nevoie de atâtea minciuni care să întineze această binecuvântare? Dumnezeu care este atotputernic și înțelept, are el nevoie să fie ajutat de mintea oamenilor? Desigur că Domnul știa ce trebuie făcut pentru ca Iacob și nu Esau să fie a doua verigă în numărul mare de urmași pe care Domnul îl promisese lui Avraam.

Nu după mult timp apăru și Esau. Vânase un animal, îl tăiase și îl fripse. Apoi îl duse în cortul tatălui său. Când află Esau despre înșelăciunea fratelui său, începu să strige de mânie. „Îi arăt eu lui Iacob! O să vedeți voi când tatăl meu nu va mai fi, îl voi omorî în bătaie pe Iacob!"

Rebeca îl auzi și-l trimise pe Iacob la unchiul său Laban, care locuia departe, acolo de unde venise Rebeca. Trebuia să stea acolo până se va mai liniști mânia lui Esau. Astfel Iacob fugi în lumea largă, ca biet fugar. Iată ce i s-a tras de la înșelaciune! Iar Rebeca și-a pierdut fiul pe care-l iubea așa de mult, ca urmare a sfatului ei greșit...

Deci, Iacob plecă depărtându-se tot mai mult de casă. Avea de mers un drum lung până s-ajungă în țara în care locuia unchiul său. Iacob era trist și-i părea rău că și-a înșelat tatăl. El se gândea: „Acum nu mai am pe nimeni care să se ocupe de mine. Cu siguranță, nici Dumnezeu nu mai vrea să știe de mine. M-am purtat așa de urât!" Merse Iacob până asfințise soarele și se înserase. Iacob nu găsise nici o casă în care ar fi putut dormi. De aceea se culcă pe pământ, având o piatră căpătâi. Se uită spre cer căutând stelele, dar cerul era acoperit de nori și Dumnezeu părea departe de tot. Iacob se gândea: „Ce bine

(Continuare în pag. a 5-a)

Preot prof. Sorin Cosma

„Închinarea Treimii s-a arătat"

După ce ne-am înălțat sufletește cu colindele și cântările Nașterii Domnului, iată că a sosit, spre bucuria noastră, un alt mare Praznic al Mântuitorului Iisus Hristos: Botezul Său.

În cântarea, prin care slujitorii Sfintei Biserici vestesc, în biserică și în casele credincioșilor, înțelesul Praznicului, se spune că botezându-se Domnul în râul Iordanului „Închinarea Treimii s-a arătat".

În nici o altă împrejurare nu avem o descoperire atât de minunată a Sfintei Treimi, ca la Botezul Domnului.

Este adevărat că Sfânta Scriptură conține unele mărturii despre Sfânta Treime și înainte de venirea Mântuitorului. Astfel cuvintele lui Dumnezeu „Să facem om după chipul și asemănarea Noastră" (Fac. 1, 26) mărturisesc prezența nu unei singure persoane la creație. Cântarea „Sfânt, Sfânt, Sfânt este Domnul Savaot" (Is. 6, 3), indică, că îngerii (Serafimii) preamăresc pe un singur Dumnezeu în trei Persoane. Să ne amintim, apoi, că patriarhul Avraam a fost vizitat la stejarul Mamvri de trei tineri, carora li s-a închinat și le-a adus daruri, adresându-li-se însă ca unui singur Om prin singularul „Doamne", căci știa că Dumnezeu este de față (Fac. 18, 1—2). Dar toate aceste descoperiri, și altele, au fost mai puțin clare, deoarece ele au avut loc într-o vreme de pregătire și de așteptare a mântuirii.

La timpul potrivit, sau, cum zice Sfânta Scriptură „la plinirea vremii", Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, persoana a II-a a Sfintei Treimi, S-a lipsit pe Sine de slava dumnezeiască și a luat trup omenesc din Sfânta Fecioară Maria, făcându-se asemenea oamenilor, afară de păcat (Filip 2, 7—8). La vârsta de 30 de ani El a venit la râul Iordan să împlinească rânduiala botezului. Acolo se afla „om trimis de la Dumnezeu, numele lui era Ioan" (Ioan 1, 6). El avea menirea să pregătească pe oameni spre a primi învățătura lui Iisus. Sfânta Evanghelie spune că el a venit „să mărturisească despre Lumină, ca toți să creadă prin el" (Ioan 1, 7). Văzându-L pe Iisus apropiindu-se, Sfântul Ioan a exclamat: „Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatele lumii" (Ioan 1, 29). Evident, Iisus nu avea trebuință de botez, fiindcă era fără păcate. (Cf. Ioan 8, 46; I Petru 2, 22). Sfântul Ioan știa acest lucru. I-a spus: „Eu am trebuință să fiu botezat de Tine, și Tu vii la mine?" (Matei 3, 14) „Și răspunzând Iisus a zis către el: „Lasă acum, că așa se cuvine nouă să împlinim toată dreptatea" (V. 15). Aceste cuvinte însemnează că împlinirea dreptății se săvârșește prin ascultarea legii și a rânduielilor dumnezeiești (Cf. Luca 1, 6), care exprimă dreptatea. Dreptatea constă în dreapta credință și roadele ei, ce urmaresc apropierea omului de Dumnezeu. Iisus Hristos a venit spre realizarea împăcării prin împlinirea dreptății și a iubirii în lume. Botezul Său este un act de smerenie și de supunere față de legea dumnezeiască. Iar slujitorul acestei legi era, în acel timp, Ioan Botezătorul, pe care însuși Dumnezeu l-a trimis să boteze (Ioan 1, 33). Iisus S-a supus acestei rânduieli, după cum a dat ascultare și altor rânduieli (a se vedea Luca 2, 21—24; 42) ale legii ,spre a le da un sens duhovnicesc nou.

Sfintele Evanghelii ne istorisesc, că „botezându-se Iisus, când ieșea din apă, îndată cerurile s-au deschis și Duhul lui Dumnezeu s-a văzut pogorându-se ca un porumbel și venind peste El. Și iată glas din ceruri zicând: Acesta este Fiul Meu cel iubit întru care am binevoit" (Matei 3, 16—17; Marcu 1, 10—11, Luca 3, 21—22).

Iată urmarea împlinirii dreptății. Smerenia ascultării și împlinirea legii au deschis cerurile și Însuși Dumnezeu-Tatăl a mărturisit iubirea față de Fiul Său, iar Duhul Sfânt s-a coborât în chip văzut peste Fiul, și astfel descoperirea Sfintei Treimi a fost dată în chip mai vădit decât altă dată. Ioan Botezătorul și poporul care era de față au văzut și au auzit lucruri minunate și unice. Botezătorul Domnului povestește el însuși, ca martor ocular: „Am văzut Duhul coborându-se, din cer, ca un porumbel și a rămas peste El" (Ioan 1, 32).

Împlinirea rânduielii dumnezeiești de către Mântuitorul a pricinuit venirea Sfântului Duh. În timp ce botezul lui Ioan era un botez al pocăinței (Matei 3, 11; Fapte 13, 24 și 19, 4), adică un act de curățire a păcatelor, Botezul instituit de Iisus Hristos, în numele Sfintei Treimi, este botezul Harului Dumnezeiesc care sfințește pe credincioși prin Sfântul Duh (Marcu 1, 8).

Arătarea Sfintei Treimi în timpul Botezului Domnului este descoperirea unei taine mari și nepătrunse de mintea omenească. Ea ni s-a descoperit pe măsura puterii noastre de a cunoaște și de a crede. Astfel din cuvintele „Fiul Meu cel iubit", rostite de Tatăl, înțelegem că între Tatăl și Fiul este o iubire veșnică, iar arătarea Sfântului Duh, în aceeași clipă, mărturisește prezența aceleiași iubiri atât între Tatal și Duhul Sfânt cât și între Fiul și Duhul Sfânt. De aceea Sfântul Ioan Apostolul și Evanghelistul a scris: „Dumnezeu este iubirea" (I Ioan, 4, 8). Fiul ne-a descoperit că Sfântul Duh purcede de la Tatăl (Ioan 15, 26), ceea ce însemnează că e plin de iubire ca și Tatăl. Iubirea lui Dumnezeu față de lume exprimă iubirea între persoanele Sfintei Treimi, Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt. Acest adevăr reiese din cuvintele Mântuitorului: „Precum M-a iubit pe mine Tatăl, așa v-am iubit și Eu pe voi" (Ioan 15, 9); „Și Eu voi ruga pe Tatăl și alt Mângâietor vă va da vouă, ca să fie în voi în veac, Duhul Adevărului" (Ioan 14, 16—17).

Desigur mintea omenească nu poate cuprinde în întregime taina Sfintei Treimi. Un singur Dumnezeu proslăvit în Treime ne-a fost descoperit de către Persoana Fiului de o ființă cu Tatăl, născut înainte de veci, Iisus Hristos, dar înțelesul tainei este atât de adânc încât „ce anume este Dumnezeu în ființa Sa, aceasta este cu neputință să se știe de vreo făptură nu numai văzută, dar și nevăzută, adică nici de înșiși îngerii, fiindcă nu este de fel vreo asemănare între ziditor și zidire" (Mărturisirea de credință a Bisericii Ortodoxe 1642, trad. Alexandru Elian, București, 1981, răspuns la întreb. VIII, pag. 28). Dar atunci când puterea cunoașterii devine insuficientă, intervine puterea credinței care ușurează omului primirea tainelor dumnezeiești. Dumnezeu ne-a dat darul credinței ca ființa noastră să se străduiască la „dovedirea lucrurilor celor nevăzute" (Ev. 11, 1).

Botezul lui Iisus n-a fost numai o supunere față de lege, ci și un act de sfințire a firii, a naturii, un act de regenerare a lumii întregi. În cinstea Botezului Domnului a fost rânduită sfințire deosebită a apei. Una din rugăciunile, atât de emoționante, de la această slujbă exprimă ideea de înnoire și refacere a lumii, de împăcare a „celor de sus" cu „cele de jos": „Astăzi, cele de sus cu cele de jos împreună prăznuiesc, și cele de jos cu cele de sus împreună vorbesc. Astăzi, păcatele oamenilor se curățesc în apele Iordanului. Astăzi raiul s-a deschis oamenilor. Astăzi toată făptura se adapă cu curgeri tainice. Astăzi, Stăpânul merge la botez, ca să ridice firea omenească la înălțime. Astăzi, împărăția cerurilor am dobândit. Astăzi pământul și marea s-au împărtășit de bucuria lumii și lumea de veselie s-a umplut. Astăzi, întunericul lumii se risipește cu arătarea Dumnezeului nostru" (Molitfelnic, București, 1984, p. 620).

Au trecut aproape două mii de ani de la slăvita zi a Botezului Domnului. Dar măreția praznicului a rămas aceeași. Credincioșii se îngrijesc cu atenție deosebită ca să aducă aghiazmă mare de la sfânta slujbă din biserică și s-o păstreze în casele lor. Cei care gustă cu credință din ea mult folos sufletesc vor dobândi. Caci aghiazma mare se aseamănă cu apa Iordanului, pe care Iisus Domnul a sfințit-o cu Trupul Său. Iar Domnul Iisus Hristos este capul Sfintei Biserici și în numele Său, slujitorii ei se roagă pentru Coborârea Duhului Sfânt asupra apei ce se sfințește. În chip nevăzut, cerurile se deschid și Sfânta Treime e de față. Sunt momente de adâncă cutremurare sufletească.

De aceea să mulțumim Sfintei Treimi pentru refacerea și înnoirea sufletelor noastre, atunci când ne smerim și ne rugăm ca faptele și gândurile pe care le avem să fie tot mai bune — și mai curate.

În numele Sfintei Treimi fiecare creștin primește haina Botezului și se îmbracă în Hristos (Gal. 3, 27). Taina Sfântului Botez e luminată în chip tainic de lumina cerurilor deschise și de prezența Sfintei Treimi. „Când ieșim din apa Botezului — scrie Nicolae Cabasila — noi avem în suflete pe Iisus și Mântuitorul nostru... Îl avem plin de mărire, curat de orice păcat și lipsit de orice stricăciune, așa cum a înviat, așa cum S-a arătat apostolilor, pe cum era pe când S-a înălțat la cer și la sfârșit, așa cum va fi când se va întoarce iarăși să ne ceară comoara ce ne-a încredințat-o" (Despre viața în Hristos, trad. Pr. Prof. Teodor Bodogae, Sibiu, 1946, p. 23). E necesar să păstrăm această comoară cât mai curată deoarece cu ea ne vom înfățișa înaintea dreptului Judecător.

Pr. Mihail Colotelo

Românii din Olanda se roagă lui Dumnezeu pt. salvarea vieții lui ILIE ILAȘCU și manifestă în fața Ambasadei Rusiei de la Haga

Credincioșii ortodocși români prezenți la Sfânta Liturghie săvârșită de Preotul Dr. Ioan Dură, la Haga, Duminică, 12 Decembrie 1993, s-au rugat cu Preotul lor pentru salvarea vieții lui Ilie Ilașcu și slobozirea lui și a celorlalți cinci români aflați în gulagurile staliniste de la Tiraspol.

După oficierea Sfintei Liturghii, Preotul Ioan Dură a vorbit credincioșilor despre recenta condamnare la moarte, prin împușcare, a lui Ilie Ilașcu, de către relicvele staliniste de la Tiraspol, aflate la adăpostul Armatei a XIV-a a Rusiei, și de pedepsele grele de închisoare date celorlalți cinci români. Condamnarea la moarte, prin împușcare, a lui Ilie Ilașcu a fost calificată de Preotul Ioan Dură drept un act inuman și barbar întreprins de niște autorități nelegitime de la Tiraspol. Vina lui Ilie Ilașcu și a celorlalți români condamnați, a adăugat Părintele Dură, a fost aceea de a fi români și creștini ortodocși ,care își iubesc pământul natal al Basarabiei, voind-o românească și democrată. Apoi, Preotul paroh, Ioan Dură, a rugat pe credincioși să participe la manifestația de protest, care urma să aibă loc în fața Ambasadei Rusiei de la Haga, la orele 15, și despre al cărui mod de desfășurare le-a vorbit Dl. Corneliu Colceriu, inițiator și organizator al acesteia, împreună cu Dnnii: Sorin Alexandrescu și Călin Angelescu.

Spre Ambasada Rusiei s-a pornit de la biserică ,și cei aproximativ 60 de români, odată ajunși în fața clădirii acesteia, la orele 15, au început să scandeze, în limba engleză, „Libertate" și „Justiție pentru Ilașcu". Pe pancartele purtate de manifestanți se puteau citi, în limba engleză, apelurile: „Salvați viața lui Ilie Ilașcu", „Ieltin, salvează viața lui Ilașcu", „Libertate pentru Ilașcu", „Stop crimelor din Tiraspol", și „Tiraspol — o farsă judiciară". De asemenea, manifestanții purtau și fotografiile românilor aflați în custile de la Tiraspol.

În fața Ambasadei Rusiei s-a dat citire Scrisorii adresată Ambasadorului acesteia, redactată în limba engleză, și în care se protestează împotriva condamnării la moarte a lui Ilie Ilașcu și a pedepselor grele de închisoare impuse celorlalți cinci români și se face, totodată ,un insistent Apel către Președintele Ieltin de-a interveni personal pentru a fi salvată viața lui Ilașcu și obținută libertatea celor din grupul său.

La orele 18, o delegație a românilor prezenți la manifestație, alcătuită din Domnii, Sorin Alexandrescu, Profesor universitar, Cornel Colceriu, fost colaborator la postul de Radio și Televiziune „Avro", din Hilversum, Călin Angelescu, scriitor, și Preotul Dr. Ioan Dură, istoric bisericesc, au fost primiți la Ambasada Rusiei, de către Primul Secretar al acesteia, — ambasadorul fiind absent, potrivit celor mărturisite —, și de Directorul Agenției de Știri „Ria Novosti" în Olanda. Delegația manifestanților a înmânat Primului Secretar al Ambasadei Rusiei scrisoarea adresată Ambasadorului acesteia, și a prezentat, succint, starea de lucruri existentă în așazisa auto-proclamată Republică nistreană, relevându-se, îndeosebi, ideologia xenofobă-comunistă a conducătorilor aceleia și prezența pe teritoriul ei a Armatei a XIV-a a Rusiei. De aici, au conchis membrii delegației, recurge și datoria Președintelui Ieltin de-a se preocupa de soarta lui Ilașcu și a celorlalți români întemnițați din ordinul autorităților de la Tiraspol. În același timp, Pr. Dr. Ioan Dură a amintit că, dacă se adresează Ambasadei Rusiei, este tocmai pentru faptul că, numai Președintele Rusiei, Ieltin, poate impune celor de la Tiraspol să cruțe viața lui Ilașcu. Și, Părintele Dură a adăugat că, în cazul în care nu se va interveni de către Moscova pentru salvarea vieții lui Ilie Ilașcu, legăturile tradiționale dintre popoarele ortodoxe, rus și român ,vor fi grav afectate, căci, după cum se știe, toți cei șase români condamnați sunt creștini ortodocși și membri ai Partidului Creștin Democrat din Republica Moldova.

La manifestația românilor de la Haga au fost prezenți reporteri ai celui mai mare cotidian olandez, „De Telegraaf", ai Postului de Radio „Veronica" ,precum și corespondentul de la „Ria Novosti" în Olanda, cărora Dl. Sorin Alexandrescu le-a expus, în limba olandeză, motivul prezenței manifestanților.

Să dea Bunul Dumnezeu, ca rugăciunile și manifestația românilor din Olanda, împreună cu cele ale românilor din țară și de pretutindeni, să întărească sufletește pe cei șase români întemnițați de autoritățile de la Tiraspol și să împiedice punerea în aplicare a uciderii patriotului Ilie Ilașcu. Amin!

Haga, 13 Decembrie 1993.

Pr. Dr. Ioan Dură

Sf. Ioan Botezătorul — un glas care s-a adresat conștiinței oamenilor

Sf. Ioan Botezătorul a fost o mare personalitate a antichității orientale. Date în legătură cu viața lui sunt cuprinse atât în surse ale Revelației cât și în surse profane.

Există texte profetice al căror cuprins constituie o prevestire, cu secole înainte, a apariției în istoria mântuirii a Sf. Ioan Botezătorul.

Un astfel de text este cel din Isaia 40, 3—5, unde citim: „Un glas strigă: În pustiu gătiți calea Domnului, drepte faceți în loc neumblat cărările Dumnezeului nostru. Toată valea să se umple și tot muntele și dealul să se plece; și să fie cele strâmbe, drepte și cele colțuroase, căi netede. Și se va arăta slava Domnului și tot trupul o va vedea".

Reținem de aici că așa precum erau acei solitori din părțile Orientului, care aveau ca sarcină pregătirea traseului pe care urmau să se deplaseze regii și împărații și de a-i vesti pe supuși de evenimentul ce urma să se petreacă, tot astfel a fost trimis de la Dumnezeu Tatăl și Sf. Ioan Botezătorul să pregătească drumul „Fiului Împăratului", a lui Mesia cel făgăduit.

Valea care, la venirea Mântuitorului, trebuia să se umple și dealul sau muntele ce urma să se coboare, reprezentau neamurile și respectiv poporul ales, adică toată omenirea, care avea nevoie de mântuire. Cele dintâi — neamurile urmau să se înalțe din abisul necunoașterii adevăratului Dumnezeu, în care s-au adâncit tot mai mult, încât, așa cum ne spune Sf. Ap. Pavel, au ajuns să-L confunde pe Creator cu creatura, închinându-se pietrelor, arborilor, aștrilor și chipului uman (Rom. 1, 23). Cel de pe urmă — poporul Israel, urma să se coboare din piscul orgoliului și al exclusivismului spre starea firească a recunoașterii stării de păcătoșenie și a trebuinței urgente de mântuire.

Alt text profetic referitor la Înaintemergătorul Domnului este din Maleahi 3, 1 ,unde se spune: „Iată, Eu trimit pe îngerul Meu și va găti calea înaintea feței Mele...". În virtutea acestui text, Sf. Ioan Botezătorul este reprezentat uneori iconografic cu aripi, precum îngerii.

Primul text a fost scris în secolul VIII î.d.Hr., iar al doilea prin secolul IV î.d.Hr. Caracterul mesianic al ambelor texte a fost sesizat încă de autorii Sfintelor Evanghelii care le utilizează atunci când relatează despre prezența la Iordan și propovăduirea Sf. Ioan Botezătorul (vezi Mt. 3, 3; Mc. 1, 2; Lc. 1, 17).

Viața și activitatea acestui ultim mare prooroc apar strâns împletite cu viața pământească și misiunea evanghelică ale Mântuitorului Hristos.

Sf. Ev. Luca ne vorbește în Evanghelia sa de o prevestire făcută de către înger a nașterii atât a Sf. Ioan, cât și a Mântuitorului. Doar că zămislirea și nașterea lui Ioan s-au petrecut pe cale naturală, iar zămislirea și nașterea Mântuitorului — pe cale supranaturală, adică „de la Duhul Sfânt", cum descoperă în solia sa însuși îngerul Gavriil.

Diferența de vârstă între Ioan și Domnul era numai de șase luni și ei se înrudeau după trup, mamele lor fiind verișoare (vezi Lc. 1, 36).

Nașterea celor doi prunci a avut loc „în zilele lui Irod regele" (Mt. 2, 1), mai precis la sfârșitul domniei acestuia.

Ca și în cazul Mântuitorului, tot astfel și în cazul Sf. Ioan Botezătorul, copilăria, adolescența și tinerețea rămân acoperite de tăcere. Doar în reprezentările iconografice cei doi copii mai apar împreună, veghiați de zâmbetul ocrotitor al Sfintei Fecioare Maria. Oricum viața I-a separat, trăind în localități destul de îndepărtate una de alta (Iisus Mântuitorul — la Nazaret, în Galileea, iar Sf. Ioan — în Inta din munții Iudeii). Așa se face că atunci când se vor reîntâlni la Iordan și când fiecare împlinise 30 de ani, Duhul Sfânt va fi Cel care îi va mijloci lui Ioan recunoașterea lui Iisus venit să se boteze. Sf. Evanghelist Luca, cel care a scris viața lui Iisus pentru un roman, vine cu precizarea datei exacte a începutului propovăduirii lui Ioan la Iordan: era „în al cincisprezecelea an al domniei Cezarului Tiberiu, pe când Ponțiu Pilat era procuratorul Iudeii, Irod (Antipa n.n.) — tetrarh al Galileii, Filip, fratele său, tetrarh al Iturеii și al ținutului Trahonitidei, iar Lisanias, tetrarh al Abilenei, în zilele arhiereilor Anna și Caiafa" (Lc. 3, 1—2).

Sf. Ioan se înfățișa acum ca o personalitate înzestrată cu o mare autoritate morală, încât veneau la el mari mulțimi de oameni, din toate categoriile sociale. De la Ilie și Elisei nu se mai arătase un asemenea bărbat între evrei. De altfel așa și era privit: ca un mare prooroc, către care a fost cuvântul Domnului (Lc. 3, 2). Nazireu din naștere, Ioan a respectat cu strictețe obligațiile și privațiunile ce decurgeau din acest vot. Rămas fără familie (încă la nașterea sa părinții îi erau înaintați în vârstă), Sf. Ioan și-a petrecut ani îndelungați din viață în pustie. Se hrănea cu lăcuste, miere de albine și fructe, iar ca îmbrăcăminte purta o haină groasă din păr de cămilă. Peste barbă și plete nu-i trecuse niciodată briciul, așa că înfățișarea lui era cu adevărat impresionantă. Avea darul proorociei și beneficia de o putere deosebită de a cunoaște tainele sufletului oamenilor. Cuvântul îi era aspru, dar nu-l rostea spre surparea celor ce veneau la el, fie ei chiar și cei mai mari păcătoși, ci pentru îndreptarea și mântuirea acelora. De aceea stăruia cu îndemnul: „Faceți dar roade vrednice de pocăință" (Lc. 3, 8). În fața nedreptății, a imoralității, minciunii, ipocriziei și a oricărui alt păcat se manifesta cu necruțare. Nu l-au intimidat aroganța celor cu ranguri înalte, duritatea purtătorilor de arme, vicleșugul fariseilor. Pretindea convertire și pocăință imediată. Mesajul său profetic se sintetiza în aceste cuvinte: „Acum securea stă la rădăcina pomilor; deci orice pom care nu face roadă bună se taie și se aruncă în foc" (Lc. 3, 9).

Spre deosebire de ceilalți profeți, Ioan Botezătorul privea împărăția mesianică dintr-o perspectivă mult mai apropiată. Aceasta era deja la porți, pentru că Cel care a venit să o întemeieze se afla printre oameni. Pe Acesta Ioan Îl aștepta din clipă în clipă. De aceea a și adresat celor ce erau cu el vestirea: „Eu vă botez cu apă, dar vine Cel ce este mai tare decât mine, Căruia nu sunt vrednic să-I dezleg cureaua încălțămintelor. El vă va boteza cu Duh Sfânt și cu foc" (Lc. 3, 16).

Așa cum am amintit, când Mântuitorul a sosit la Iordan, Duhul Sfânt i-a descoperit lui Ioan că are în fața sa pe Trimisul cel făgăduit și deși smerenia sa profundă l-a făcut să se dea la o parte din calea Lui, totuși la insistențele Domnului, Îl botează în vâltoarea Iordanului, devenind martor al Teofaniei ce s-a petrecut atunci. De acum încolo, Ioan își dă seama că misiunea sa s-a încheiat. El Îl socotește pe Mântuitorul ca fiind Mirele noii împărății, iar pe sine se socotea a fi prietenul Mirelui. „De acum — afirmă el, în auzul tuturor, Acela trebuie să crească, iar eu să mă micșorez, pentru că Cel ce vine de sus este deasupra tuturor, iar cel ce este de pe pământ, pământesc este și de pe pământ grăiește" (In. 3, 30—31).

După evenimentul Botezului, o parte dintre ucenicii lui Ioan devin ucenici ai Mântuitorului. Alții au rămas în preajma sa.

Un incest de care s-a făcut vinovat Irod Antipa, tetrarhul Galileii, l-a adus pe Ioan într-un conflict deschis cu acesta. Eremitul din pustia Iordanului condamnă public și în termenii cei mai vehemenți legătura nepermisă dintre Irod și Irodiada, soția fratelui său Filip. Gravitatea situației era sporită de faptul că desfrânatul tetrarh se lăsa ispitit și de frumusețea fiicei Irodiadei ,pe nume Salomeea, care îi era nepoată de frate.

Toți cei trei actori implicați în scandalul moral ce s-a iscat îl simțeau mai mult decât incomod pe Ioan. Neputând să-l potolească prin nimic, au recurs la soluția arestării și întemnițării. Astfel Ioan este dus în fortăreața Macheronte pe care o avea Irod la est de Marea Moartă și acolo i se taie capul.

Auzind, prin ucenicii lui Ioan, despre arestarea acestuia, Domnul i-a adus Botezătorului și Înaintemergătorului Său un mișcător omagiu afirmând despre el că a fost mai mult decât un prooroc și că nimeni dintre cei născuți d'n femeie nu a fost mai mare decât Ioan Botezătorul (vezi Mt. 11, 9.11). Prin aceiași ucenici i-a trimis lui Ioan un mesaj de încredințare cum că timpurile mesianice au sosit.

Desigur că rostite de la înălțimea absolutului divin, cuvintele Mântuitorului despre Ioan Botezătorul rămân în afara oricărei comparații. În baza lor, a autorității supreme cu care au fost înzestrate, Ioan Botezătorul este recunoscut ca unul dintre cei mai mari sfinți ai creștinătății. Numele lui a devenit nume de tradiție la toate popoarele creștine.

Pentru că am amintit și de unele surse profane care cuprind referiri la Ioan Botezătorul, vom reda în încheiere o mențiune despre marele bărbat din cartea *„Antichitățile iudaice"* a lui Iosif Flaviu, un istoric evreu contemporan cu Mântuitorul și implicit cu Ioan Botezătorul, care a trăit la Roma ,după ce și-a petrecut tinerețea la Ierusalim, până la înăbușirea răscoalei iudaice din anul 70. Iată cum îl descrie Iosif pe compatriotul și contemporanul său, pe care nu l-a cunoscut personal, dar a aflat despre el din tradiția orală care s-a păstrat vie în Ierusalim: „Ioan, supranumit Botezătorul, era un om de o mare pietate, care îi îndemna pe evrei să îmbrățișeze virtutea, să exerseze dreptatea și să primească botezul, după ce se vor fi făcut plăcuți lui Dumnezeu nu numai prin a se abține de a săvârși păcate ci mai ales prin strădania de a-și păstra puritatea trupului și a sufletului. Întrucât o mare parte din popor îl urma spre a-i asculta învățătura, Irod temându-se că prin puterea pe care el o avea asupra oamenilor să nu-i instige la vreo răzvrătire, pentru că cei ce-l urmau erau gata să întreprindă tot ceea ce le ordona, a crezut de datoria sa să previnâ acest rau pentru a nu avea motiv să se căiască de faptul că este prea târziu spre a-l remedia. Pentru acest motiv, l-a trimis ca prizonier în fortăreața Macheronte..." (Flavius Josèphe, Histoire ancienne des Juifs, XVIII, V, 2, Paris, 1982, p. 566).

Prin faptul că a înfruntat păcatul și nu s-a lăsat copleșit în fața morții, Sfântul Ioan Botezătorul rămâne o pildă vie de tărie în credință și neclintire în apărarea adevărului.

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Sărbătoare, bilanţ şi binecuvântare la început de An Nou

(Urmare din pag. 1)

portantă şi pentru Biserica noastră din Transilvania, îndeosebi pentru că, la 1 ianuarie 1809 s-a născut marele *Andrei Şaguna, Mitropolitul Transilvaniei.* Aşadar acum 185 de ani. Este, după cum vedeţi, oarecum, anul acesta, o cifră aniversară rotundă. Şaguna este socotit în Transilvania a fi *începătorul a toate,* pentru că el a pus bază instituţiilor fundamentale bisericeşti, într-o vreme în care le era foarte greu românilor să trăiască sub o stăpânire străină, care nu le recunoştea nici religia, ca religie oficială şi nici naţiunea, ca naţiune oficială.

Oricât ni s-ar părea la toţi de ciudat, aceasta a fost realitatea. Deşi eram cei mai vechi pe pământul Transilvaniei, deşi religia noastră ortodoxă era şi ea cea mai veche, pentru că o primisem odată cu formarea noastră ca popor, ei bine, în Transilvania erau recunoscute numai trei naţiuni. Încă de la 1437, când s-a decretat unirea celor trei naţiuni: *„Unio trium nationum"*: ungurii, saşii şi secuii, românii erau socotiţi ca şi cum n-ar exista. De asemenea, erau recunoscute patru religii: catolică, luterană, reformată şi unitariană. Ortodocşii — din nou erau acum socotiţi ca şi cum n-ar exista. Repet, într-o vreme în care românii erau cei mai mulţi. Toate statisticile, chiar făcute de străini, atestau că ortodocşii erau cei mai numeroşi. Românii ortodocşi alcătuiau cea mai mare parte din Transilvania, erau *mai mulţi decât toate celelalte naţionalităţi luate la un loc.* Şi totuşi, nu erau recunoscuţi. Nici ca naţiune şi nici religia lor.

Aceasta a durat multă vreme. În astfel de condiţii Şaguna a fost omul providenţial al Transilvaniei. Şi se cuvine măcar câteva cuvinte să spunem astăzi cu prilejul împlinirii a 185 de ani de la naşterea lui. Anul trecut, în 1993, am sărbătorit 120 de ani de la moartea lui. lui. A murit în 1873.

Ce a făcut Şaguna în Transilvania?

A venit întâi ca vicar în 1846; în 1847 a fost ales episcop, în 1848 a fost hirotonit şi la numai câteva zile de la hirotonie s-a dus pe Câmpia Libertăţii, la Blaj, unde s-a rostit pentru prima oară: *„Noi vrem să ne unim cu ţara".* Era român macedonean. A venit în ţară după ce-şi făcuse o educaţie profund teologică şi umanistă; ştia multe limbi, ştia româna bineînţeles din familie, ştia maghiara, ştia germana, ştia sârba. A fost o mare binecuvântare pentru Transilvania că a fost numit aici vicar şi apoi episcop şi, în calitatea lui de episcop, a început lupta pentru reîntemeierea Mitropoliei Transilvaniei, care fusese distrusă la 1700 de către habsburgii catolici. Avusesem înainte de Şaguna câţiva episcopi sârbi, numiţi înadins dintre sârbi ca să nu fie episcopi din naţiunea noastră. Unii nici n-au fost lăsaţi să locuiască în Sibiu. Şi astăzi există o căsuţă în Răşinari care a fost o vreme reşedinţă episcopală, deci într-un sat. Abia ultimul de dinainte de Şaguna a fost român dar care şi-a desfăşurat păstorirea în condiţii foarte, foarte grele.

De aceea Şaguna, când a venit, s-a gândit să îmbunătăţească soarta românilor şi, cum nu putea să o facă pe plan politic, a făcut-o pe plan bisericesc.

A reîntemeiat în 1864 Mitropolia de la Sibiu. Ea a devenit un fel de *guvern* al românilor din Transilvania, care politiceşte nu aveau dreptul sub nici o formă să se organizeze. Erau sub stăpânire străină.

A alcătuit apoi un Congres bisericesc din care a făcut parte şi marele Avram Iancu, iar acest Congres bisericesc a ţinut loc de *parlament* al românilor din Transilvania. Şi-apoi a dat bisericii din Transilvania un *Statut organic,* statutul şagunian, care implica în viaţa bisericească pe preoţi şi pe mireni pentru că, potrivit acestui Statut, Congresul bisericesc era alcătuit din o treime preoţi şi două treimi laici, laici care nu puteau activa pe terenul luptelor naţionale. El le-a dat posibilitatea să-şi ducă această luptă în cadrul Congresului bisericesc.

Statutul şagunian a fost luat ca model după Unirea din 1918 pentru organizarea întregii Biserici Ortodoxe Române şi este şi astăzi în vigoare.

Şaguna este cel care a întemeiat aici la Sibiu toate instituţiile fundamentale. În afară de cele pe care le-am numit, a întemeiat *„Telegraful Român",* singura revistă din ţară cu apariţie neîntreruptă până acum.

A întemeiat apoi un *„Calendar"* sub formă de carte, care de asemenea continuă până în ziua de astăzi cu numele de *„Îndrumător bisericesc".* A întemeiat aici Tipografia, a întemeiat Şcoală pentru preoţi şi învăţători, a întemeiat o instituţie fundamentală care a jucat un rol extraordinar în viaţa Transilvaniei şi care şi-a reluat acum activitatea şi anume *ASTRA,* Asociaţia pentru răspândirea culturii şi literaturii poporului român şi multe altele, care l-au făcut să rămână în istoria Transilvaniei ca pe unul din oamenii ei providenţiali.

Iată de ce am zis că e bine să ne amintim astăzi, când se împlinesc 185 de ani de la naşterea lui, de acest mare bărbat, începător a toate, cel care a dat Transilvaniei posibilitatea de a se organiza, de a-şi întări conştiinţa ortodoxă şi românească, întărire care a putut duce după aceea, prin urmaşii lui, la înfăptuirea actului unirii de la 1 Decembrie 1918.

4. Intrăm în Anul Nou 1994. Împliniri şi speranţe.

Sărbătorim astăzi şi intrarea în Anul Nou 1994. De obicei într-o zi ca aceasta, de Anul Nou, se fac bilanţuri. Se fac bilanţuri în activităţile publice, îşi fac bilanţuri instituţiile, un fel de bilanţuri îşi fac familiile şi, un altfel de bilanţ ,ar trebui să-şi facă fiecare dintre noi. Mă gândesc la un bilanţ al conştiinţei. În ce măsură am fost mai buni, în ce măsură am făcut mai mult bine, pentru ca să ştim ce ne mai rămâne de completat, de realizat în anul în care intrăm.

Şi noi, în activitatea noastră bisericească ne facem un bilanţ la sfârşit de an calendaristic. Ţinem Adunarea Eparhială unde analizăm activitatea pe timp de un an şi cred că e bine să vă împărtăşesc şi Dv. doar câteva din activităţile pe care le-am desfăşurat în anul care a trecut şi anume pe acelea care ne-au adus bucurii, împliniri şi bineînţeles ne-au deschis şi căi în desfăşurarea în continuare a activităţilor noastre bisericeşti, în lumina învăţăturilor Mântuitorului Iisus Hristos.

O primă grijă pe care am avut-o îndată după revoluţie, în cadrul Eparhiei noastre, a fost aceea de a da poporului credincios, lipsit multă vreme de posibilitatea de a primi educaţie-religioasă, de a-i da *carte religioasă,* în aşa măsură încât tot omul care a dorit să aibă o astfel de carte ,să o poată găsi fără întârziere, în locurile cele mai apropiate. Am tipărit *Cărţi de rugăciuni,* am tipărit *Catehisme,* am tipărit *Biblii,* am tipărit *Mica Biblie* pentru copii şi tineret şi pentru oameni mari, şi am răspândit aceste cărţi, aş zice eu până la saturaţie, pentru că avem încă în depozite la ora de faţă.

Chiar dacă am oprit tipărirea altor cărţi teologice, de importanţă culturală şi teologică, am făcut-o cu bună ştiinţă, ca să putem da poporului credincios literatură religioasă pe măsura înţelegerii fiecăruia şi, acest lucru, ne-a adus mari satisfacţii. Ne-a adus mare satisfacţie şi faptul că, prin intervenţia Sf. Sinod, prin intervenţiile noastre nenumărate, prin apelul făcut la credincioşi care au răspuns apelului nostru, am putut convinge Parlamentul să introducă religia în şcoli. Aşa încât, la ora de faţă avem religie în şcoli la primele 8 clase, iar preoţii peste tot sunt şi profesori de religie. Acolo unde nu ajung, mai ales în marile oraşe ,unde sunt foarte multe clase, am organizat şi cursuri de pregătire pentru unii laici, foşti profesori, învăţători, am organizat astfel de cursuri predându-le elementele esenţiale pe care la rândul lor să le poată preda elevilor, astfel că acum în toată eparhia, inclusiv în marile oraşe, avem acoperite toate clasele de religie, ceea ce este un lucru extraordinar pentru că, ceea ce se învaţă în copilărie nu se uită niciodată.

Am avut de luptat în privinţa aceasta, pentru că se ştie că s-au găsit până şi parlamentari care să refuze educaţia religioasă în şcoli, zicând că trebuie să fie opţională, facultativă, că fiecare dacă vrea să se ducă, dacă nu vrea să nu se ducă. Până la urmă s-a lămurit că acest *optional* înseamnă opţiunea între o confesiune şi alta, nu că dacă vrea se duce, şi dacă nu vrea nu se duce. Ca să-ţi faci opţiunea între ceva, între două lucruri, trebuie să le cunoşti bine. Cum vei face opţiunea pentru religie dacă n-o cunoşti? Cu astfel de argumente, cu ajutorul Dv., pentru că am strâns de peste tot, din toate parohiile metri cubi de semnături, dosare cu semnături de la părinţi, pe care le-am trimis la Parlament, iată că, în cele din urmă, Ministerul Învăţământului şi Ştiinţei ne-a înţeles şi a introdus *Religia* în programul de învăţământ, aşa cum sunt şi celelalte obiecte, la Religie dându-se şi note. Până în anul care a trecut nu reuşisem încă. Se dădeau un fel de calificative. Acum avem învăţământul religios cu numele de *Religie,* aşa cum a fost dintotdeauna în istoria noastră, şi copiii îşi pot primi acum, educaţia religioasă încă din fragedă vârstă.

Am avut în grijă după Revoluţie şi umplerea golurilor în ce priveşte nevoia de biserici, de lăcaşuri de închinăciune, în care să se poată ruga credincioşii. Mai avem încă de lucru cu zidirea bisericilor noi, în eparhia noastră, mai ales în marile oraşe, în Sibiu, Braşov, Predeal, la Victoria, la Făgăraş, la Mediaş şi în multe alte părţi. Unele din cele pe care le-am început, chiar după revoluţie, au şi început să funcţioneze. Am sfinţit nu de mult o biserică, începută după revoluţie, la Poiana Mărului, lângă Braşov, cea dintâi pe care am sfinţit-o, gata fiind. Apoi am sfinţit câteva subsoluri de biserici în care se va sluji până când deasupra se va înălţa biserica, având cazuri din acestea şi aici în Sibiu şi în Braşov.

Mi-a produs multă bucurie faptul că, chiar în aceste momente de criză economică ,preoţii şi credincioşii au izbutit să înceapă zidirea multor biserici. Avem în Eparhie peste 20 de biserici noi în construcţie şi, în afară de acestea, sub creasta Carpaţilor, mai mult de 15 schituri şi Mănăstiri dărâmate de Bukow la mijlocul sec. al XVIII-lea au început să se zidească din nou, ele rămânând în amintirea credincioşilor chiar dacă au trecut de atunci câteva generaţii. Credincioşii, din tată în fiu, au păstrat amintirea lor, a locului unde au fost amplasate, şi-acum s-au hotărât, în multe din aceste locuri, să refacă aceste locaşuri dărâmate de furia habsburgilor catolici, pentru că ortodocşii noştri n-au vrut să treacă la catolicism. Avem deci şi această bucurie. Unele din aceste schituri sunt deja foarte avansate ca şi construcţie, cu biserică şi cu casă, ca la Dejani, la Bucium, la Orlat, la Buneşti, la Sibiel şi în alte părţi în interiorul Eparhiei noastre. Unele din ele au început deja să aibă câte un călugăr, doi, sau maici, şi sperăm că ele se vor popula repede şi, în felul acesta, va creşte din nou conştiinţa ortodoxă şi puterea de rugăciune prin călugări, monahi şi monahii care se vor stabili în aceste mânăstiri.

5. Sfinţirea Mănăstirii de la Sâmbăta.

Un ultim lucru aş vrea să amintesc: o mare realizare şi bucurie a noastră aici în Transilvania, în Eparhia noastră a Sibiului, a fost faptul că, la 15 august, am sfinţit Mănăstirea Sâmbăta, mânăsire pe care am început-o în 1985 în condiţii grele, fără autorizaţie, lucrând cu 200 de muncitori pe zi în mare grabă, ca nu cumva să ne fie oprită lucrarea. Am reuşit totuşi ca revoluţia să ne prindă cu ea sub acoperiş, după care am continuat finisările şi Dumnezeu a binecuvântat această îndrăzneală de a începe zidirea unei mănăstiri, în timp ce în ultimii cinci ani se începuseră dărâmări de biserici în Bucureşti, am avut bucuria ca această îndrăzneală să fie răsplătită de Dumnezeu prin aceea că la sfinţirea ei a venit însuşi Patriarhul Ecumenic de la Constantinopol, Bartolomeos I cu mulţi ierarhi, cu Patriarhul Bisericii noastre Ortodoxe Române P. F. Teoctist, cu ierarhi români, aşa încât s-a săvârşit la 15 august, chiar ziua în care la 1714 ctitorul ei cel dintâi, Constantin Brâncoveanu, fusese martirizat la Constantinopol împreună cu fiii lui şi cu ginerele lui Ianache. Am socotit acest lucru ca o nesperată binecuvântare, ca zidirea mânăstirii să fie încununată cu o astfel de sfinţire, eveniment care se mai petrecuse în istoria noastră la 1517, când, la invitaţia lui Neagoe Basarab, a venit să sfinţească Mănăstirea Curtea de Argeş, Patriarhul Teolipt al Constantinopolului.

Iată deci că, după aproape 500 de ani, vine un al doilea patriarh de la Constantinopol, simbolul unităţii ortodoxiei de pretutindenea care sfinţeşte mânăstirea noastră de la Sâmbăta.

Toate acestea ne-au adus în anul care a trecut bucurii deosebite.

Şi ar mai fi ceva de adăugat:

6. Fondul Filantropic Eparhial.

Am încercat şi noi, pe măsura puterii noastre, să urmăm şi exemplul Sfântului Vasile cel Mare, nu în măsura în care a putut-o face el dar, în criza economică în care ne aflăm. totuşi ceea ce am realizat, zicem noi, a fost şi este un lucru bun.

Am înfiinţat în Eparhia noastră, şi suntem singura Eparhie care avem organizat acest lucru, un *Fond Filantropic Eparhial,* din donaţiile credincioşilor, printr-o colectă pe care am făcut-o în ziua de Sf. Nicolae şi, ţin să vă spun că, încă în anul 1992, am constatat marea generozitate şi marea bunăvoinţă a credincioşilor faţă de cei bolnavi şi în nevoie, aşa încât în anul trecut, 1993, am putut să distribuim sume foarte importante celor în nevoi, mai ales bolnavilor, handicapaţilor dar şi altor familii fără posibilităţi materiale de a-şi întreţine copiii, familii cu mulţi copii, lucru care ne aduce în amintire şi în viaţa noastră bisericească, opera Sf. Vasile al cărui exemplu încercăm să-l urmăm. Am organizat şi în 1993 colecta, după cum ştiţi, în ziua de Sf. Nicolae şi în duminicile din jurul sărbătorii Sf. Nicolae şi, sperăm să avem şi în anul acesta dovada aceleiaşi sensibilităţi creştine faţă de cei în nevoie şi să putem, şi în anul pe care-l începem, să fim de ajutor câtor mai mulţi din cei care au nevoie de ajutorul nostru.

Eu am fost foarte bucuros să constat răspunsul extraordinar de bun din partea credincioşilor în legătură cu colecta aceasta, pentru bolnavi în special şi pentru oamenii în nevoie ,ceea ce înseamnă că sensibilitatea creştină în poporul nostru rămâne vie şi ea trebuie respectată şi încurajată, pentru că numai în felul acesta vom ţine unitatea dintre noi şi vom putea da un răspuns bun la judecată, cum se spune în rugăciunile Bisericii.

7. Bilanţul moral şi ordinea morală divină în programele de guvernare.

Într-o zi ca aceasta se fac şi bilanţuri politice, bilanţuri sociale. Bilanţul nostru social este tocmai realizarea acestui Fond Filantropic. Biserica nu oferă programe de guvernare, pentru că Biserica nu face politică. De aceea Biserica nu se va pronunţa în aceste zile, nicăieri, în legătură cu programele de guvernare. Dar Biserica oferă totuşi un program fără de care nici un program de guvernare nu va putea izbuti. Acest lucru *Biserica trebuie să-l spună într-o zi ca aceasta.* Şi anume: Biserica oferă oricărui program de guvernare, pot fi ele oricâte, *ordinea morală dumnezeiască, ordinea morală revelata,* ca şi criteriu moral divin în orice guvernare. Dacă Biserica păstrează echi-distanţa faţă de toate programele de guvernare, ea doreşte totuşi ca orice program de guvernare să aibă în vedere ordinea morală dumnezeiască. Restul e treaba electoratului.

Ordinea divină trebuie să fie prezentă ca şi criteriul moral de guvernare nu numai în guvernare publică, ci trebuie să fie prezentă şi în conştiinţa celor guvernaţi. Fără conjugarea acestor două aspecte, adică a ordinei morale în programele de guvernare şi a ordinei morale în conştiinţele noastre, orice program rămâne ineficient, iar un popor fără conştiinţă morală şi căruia nu-i funcţionează conştiinţa morală, devine un popor de neguvernat.

Există o permanentă nevoie de Dumnezeu şi de criteriile Lui în judecăţile morale din lumea aceasta. Dovadă că e aşa stă mărturie faptul că mai sunt unii care încă vor să-l elimine pe Dumnezeu din viaţa noastră socială şi din viaţa noastră personală.

Nu ştiu de ce mai sunt încă unii supăraţi pe religie. Am fost şocat şi indignat, şi îmi pare rău că trebuie s-o spun chiar aici, la acest început de An Nou, să aud astă noapte la Televiziune, pe cineva insultând credinţa poporului român, insultând Biserica şi pe slujitorii ei. Parcă i-ar fi plăcut mai mult vremea când Biserica era persecutată. Poate că la originea acestor insulte proferate la adresa credinţei majorităţii poporului român stă intenţia ce vine din cine ştie ce surse sectante, dar oricum ar fi, nu este permis să insulţi credinţa unui popor în noaptea de Anul Nou.

Nu pot deci să nu-mi exprim, în această zi, indignarea în legătură cu cele petrecute, tot aşa după cum nu înţeleg de ce în noaptea de Anul Nou o actriţă a fost pusă la Televizor, în faţa milioanelor de spectatori, să înjure birjăreşte de cele sfinte. Nu ştiu, nu acuz pe cineva anume dar cineva trebuie să fie răspunzător de aceste necuviinţe. Poporul nostru îşi cinsteşte credinţa, îşi cinsteşte Biserica şi eu cred că exprimându-mi indignarea, exprim indignarea fiecăruia dintre Dv. Nu cred că a fost om de bună credinţă şi credincios care să nu lase ochii în jos la asemenea necuviinţe. Este cu siguranţă, cum spune poporul, şi coada celui rău în această nedorită situaţie. Parcă i-ar arde Biserica şi rugăciunile, ca pe cel rău.

Să nu luăm însă în seamă asemenea blasfemii. Credinţa noastră e deasupra lor şi întreaga noastră istorie îi condamnă. Din păcate au mai rămas în societatea noastră dintre cei care nu cred în Dumnezeu, deşi statistica din 1992 arăta că în ţara noastră, uluitor, sunt doar 11 mii de atei, după aproape o jumătate de secol de ateism programat. Dar mai sunt indiferenţii, mai sunt inconştienţii care, iată, mai fac lucruri de acestea.

Avem nevoie de Dumnezeu. Acest lucru trebuie să ne fie tuturor foarte important pentru că, altfel, pedeapsa care vine de la Dumnezeu nu e decât aceea de care vorbeşte Sf. Pavel la un moment dat: *„i-a lăsat Dumnezeu la voia minţii lor"* (Romani I, 28). Adică Dumnezeu îşi ia mâna de pe noi şi ne lasă la voia minţii noastre.

Ce pedeapsă mai mare decât aceasta poate să ne dea?

Se întâmplă că, iată, când pericolele se depărtează, apare nepăsarea şi negrija faţă de cele sfinte, şi atunci scade credinţa. Dar pericolele există în continuare. Nu sunt deloc un alarmist, şi nu vreau sub nici o formă să fiu luat drept un alarmist dar, când auzi un iresponsabil că insultă ţări întregi, iar iresponsabilul este dintr-un loc unde au mai crescut dictatori iresponsabili, înseamnă că sunt totusi motive de îngrijorare. Aţi auzit toţi, în zilele acestea, despre acel iresponsabil rus numit Vladimir Jirinovski. Ne va ocroti Dumnezeu, fără îndoială!

Mântuitorul nu ne-a lăsat un program de guvernare, dar ne-a lăsat totuşi rugăciunea: *„Vie Împărăţia Ta"* (Matei VI, 10), în cuprinsul rugăciunii *„Tatăl nostru".* Şi ne-a mai zis: *„Daţi cele ale lui Dumnezeu, lui Dumnezeu, şi Cezarului ce i se cuvine Cezarului"* (Matei XII, 17). Era vorba de impozite, când i-au arătat banul. El a întrebat: al cui e chipul de pe monedă? — Al Cezarului. — Bine, daţi-i Cezarului ce-i al Cezarului. Dar nu uitaţi: daţi lui Dumnezeu ceea ce se cuvine lui Dumnezeu.

Aceasta este norma Bisericii şi aceasta o cere Biserica de la orice guvernare şi pentru orice om. Toţi oamenii trebuie să fie *„oameni ai lui Dumnezeu"* (I Tim. VI, 11). Dacă nu sunt aşa, e ca şi cum dintr-o grămăjoară de pietre ordinare, ai încerca să faci un colier de aur.

Oamenii lui Dumnezeu sunt aceia care ascultă de Dumnezeu.

La acest început de an să ne aducem aminte de noi înşine. Să ne facem un program de guvernare a familiilor noastre. Să fim oameni mai buni. Să ne gândim şi la întregirea Patriei noastre. Să nu uităm de trupul încă sfâşiat al Patriei care s-a întregit în 1918. Să nu uităm de Basarabia şi de Bucovina. Aceasta nu este politică. Aceasta este dorinţă firească de întregire a trupului.

Să ne amintim de acel om, devenit acum simbol al unităţii noastre sufleteşti şi româneşti care se cheamă Ilie Ilaşcu, condamnat la moarte, la Tiraspol, pentru că e român. El a devenit un simbol al unirii, dar să nu uităm, să nu cumva să transformăm ideea noastră despre el într-o abstracţiune. El este un om în carne şi oase, un om care are familie, un om care are idealuri, un om însă, care are şi curaj. Şi un om care are curajul să spună, cu preţul vieţii: eu sunt unionist, eu sunt român. Intră în categoria modelelor, a martirilor, a arhetipurilor româneşti aduse în contemporaneitatea care are nevoie de asemenea modele.

Să nu-l uităm şi să-l considerăm ca pe unul care spală obrazul unora dintre românofobii din acea parte a României. Alexe Mateevici, preot, mare poet basarabean, în 1917 aflându-se pe frontul de la Mărăşeşti a scris o poezie adresată basarabenilor, în care spunea: *de nu veţi odrăsli din neamul vostru un prooroc, atunci cu toţii veţi pieri, şi-ţi rămânea făr' de noroc.* Iată cum Dumnezeu naşte din când în când astfel de prooroci, astfel de conştiinţe ca a acestui Ilie Ilaşcu care spală obrazul Basarabiei.

Mai avem în Biserica din Basarabia şi alţi asemenea oameni care spală obrazul Bisericii din Basarabia, cum este episcopul Petru de Bălţi, locţiitor de Mitropolit al Basarabiei în concurenţă cu un alt aşa-zis mitropolit, care doreşte să rămână în continuare de partea celor care l-au născut pe Vladimir Jirinovski.

Dar iată, avem şi oameni care ne dau aceste speranţe şi la care, la început de an, e bine să ne gândim şi să-i recomandăm prin rugăciune lui Dumnezeu.

Anul Nou să ne înţelepţească. Anul Nou în care am intrat să ne facă mai buni. Anul Nou să ne ţină ochii deschişi spre toate hotarele pentru că, după cum aţi văzut, acel iresponsabil, al cărui nume nici n-ar mai trebui amintit, asmute împotriva noastră şi pe alţii din jurul pământului nostru. Dar noi să fim în cele mai căutăm prin toate ale noastre, în sus. În aceasta nu se poate intercala nimeni. Relaţiile cu această graniţă de sus, cu Dumnezeu, acestea depind numai de noi. Să căutăm prin toate ale noastre, în Anul Nou în care am intrat, să păstrăm prin rugăciune, prin faptă bună, buna legătură cu Dumnezeu şi atunci să fim siguri că şi Dumnezeu ne va ocroti, aşa cum ne-a ocrotit întotdeauna de-a lungul istoriei, chiar când am trecut şi prin momente mai grele, chiar când au fost dintre aceia care ne-au ameninţat şi naţia şi credinţa. N-a durat mult până când datorită credinţei poporului nostru Dumnezeu ne-a făcut dreptate.

Cu această încredinţare să intrăm în Anul Nou 1994.

Să vă facă Dumnezeu parte la toţi de bucurii în familie, de bucurii în profesiune. Să ne facă parte la toţi de o viaţă socială mai bună, de rânduieli mai bune în ţara noastră şi, Dumnezeu să binecuvinteze vieţile fiecăruia dintre noi şi, să-mi daţi voie ca la acest început de An, când îl serbăm pe Sf. Vasile, să adresez un cuvânt de felicitare şi de binecuvântare tuturor celor care poartă numele marelui sfânt şi tuturor celor care au astfel de nume în neamul lor. Să-i pomenească pe cei adormiţi, să-i sărbătorească pe cei în viaţă. Anul Nou cu bine şi cu sănătate tuturor!

Ziarul „Literatura şi Arta", săptămânal al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova, nr. 52 (2524) din 23 decembrie 1993, informează că, întrunit în şedinţă de lucru anuală, juriul pentru decernarea premiilor Uniunii Scriitorilor pe anul 1993 a acordat pentru România următoarele premii:

— Î. P. S. Mitropolit Dr. Acad. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, Mitropolit al Ardealului, Crişanei şi Maramureşului, pentru studiile Î. P. S. Sale despre Basarabia, şi Scriitorului ANDREI PLEŞU pentru volumul „Jurnalul de la Tescani".

PATRIARHIA ROMÂNĂ
Administraţia Patriarhală
CANCELARIA SFÂNTULUI SINOD

AR/GCR
Nr. 7714 Data 13 Dec. 1993
Str. Antim nr. 29, Sector V
70666 Bucureşti
Tel. 31.18.63

MINISTERUL ÎNVĂŢĂMÂNTULUI
— Direcţia Generală a Învăţământului Superior —

Urmare adresei nr. 38 893/18 noiembrie 1993, prin care s-a comunicat Patriarhiei Române „Metodologia — cadru privind organizarea examenului de licenţă (absolvire) la învăţământul superior", aprobată prin ordinul Ministrului Învăţământului nr. 6216/1993;

Avem onoarea a vă aduce la cunoştinţă că, pe baza propunerilor formulate de Facultăţile de Teologie Ortodoxă, ţinând seama de specificul învăţământului superior teologic şi de prevederile Protocolului, privind includerea acestuia în universităţile de stat, Comisia specială pentru învăţământul teologic a Patriarhiei Române a analizat şi definitivat propunerile formulate, iar Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST le-a aprobat după cum urmează:

„La Facultăţile de Teologie Ortodoxă, profilul Teologie Pastorală, examenul de licenţă constă din:

1. Examen la Teologia Dogmatică (cu fundamentare biblică);
2. Examen la Istoria Bisericească (Istoria bisericească universală şi Istoria Bisericii Ortodoxe Române);
3. Examen la Teologia Practică (Liturgică, Pastorală, Drept Bisericesc şi Omiletică-Catehetică);
4. Susţinerea proiectului (lucrării de diplomă).

Pentru fiecare probă a examenului de licenţă mai puţin susţinerea proiectului, se vor elabora tematici cuprinzând câte 20 de subiecte de sinteză din disciplinele secţiei respective, cu relevanţă misionar-pastorală.

Examenul de licenţă, tematicile şi bibliografia probelor acestuia au caracter unitar pentru Facultăţile de Teologie Ortodoxă — Profilul Teologie Pastorală".

Vă rugăm să binevoiţi a lua act de cele de mai sus şi a dispune măsurile de urmare necesare.

E P I S C O P,
† NIFON PLOIEŞTEANUL
Vicar Patriarhal

VICAR ADMINISTRATIV
Pr. Constantin Pârvu

MONAHISMUL ORTODOX* (I)

— Sensul şi misiunea lui în viitor —

Vechile noastre mănăstiri

Precum se ştie — toate mănăstirile ortodoxe de pe teritoriul aparţinător vechii noastre mitropolii ardelene au fost desfiinţate cu o barbarie fără seamăn de duşmanii neamului nostru, în decursul crâncenelor persecuţii ce le-am îndurat şi a luptelor aprige ce le-am dat pentru apărarea credinţii, în veacul al XVIII-lea. Numărul lor trecea cu *mult peste o sută*, împrăştiate peste toate meleagurile locuite de Români. Cea mai deasă aşezare o aveau în legătură cu satele subcarpatine de la Sibiu până la Braşov. În această regiune existau vreo 26 mănăstiri.

Câteva din vechile noastre mănăstiri se puteau mândri cu orginea lor de la evlavioşii Domni din Moldova şi Ţara Românească. Acestea erau cele mai înzestrate. Altele aveau ca ctitori boieri din Principatele române ori chiar câte un reprezentant al nobilimei româneşti din Ardeal, până ce încă nu se terminase durerosul proces de înstrăinare complectă a ei de biserica şi neamul nostru. În fine preoţi şi călugări răzleţi au înfiinţat mici mănăstiri şi schituri, la a căror gospodărie săracă se adăugau smeritele daruri ale ţărănimii iobage. Cele mai multe din mănăstirile noastre intră în categoria acestora din urmă. Nu e deci mirare că nici una dintre ele nu s-a putut ridica la însemnătatea ce au avut-o pentru cultura naţională marile ctitorii mănăstireşti ale voievozilor din Principatele române. Apăsate de sărăcie şi îndurând aceeaşi soartă de persecuţie necontenită ca şi biserica noastră, mănastirilor noastre le lipseau condiţiile necesare pentru o viaţă mai înfloritoare.

Mănăstirile noastre în slujba culturii româneşti

Totuşi, călugării lor, prin legăturile ce le-au întreţinut cu mănăstirile din Principatele române, au fost organe de răspândire a cărţii româneşti în Ardeal şi de păstrare a unităţii sufleteşti a poporului nostru. În câteva mănăstiri existau şcoale pentru pregătirea preoţilor şi a cântăreţilor bisericeşti, iar dela unii călugări ne-au rămas manuscrise preţioase. Este incontestabil meritul călugărilor pentru luminarea poporului, pentru întărirea şi apărarea ortodoxiei în Ardealul asuprit.

Fortăreţe ale credinţei

Nu odată s-au făcut ei chiar purtătorii de cuvânt ai obştei româneşti cerând încetarea prigonirilor şi un tratament mai uman pe seama poporului şi ducând plângerile acestuia până la curtea Ţarilor ruseşti. În decursul veacului al XVIII-lea mănăstirile noastre au fost fortăreţe de rezistenţă faţă de propaganda purtată de Habsburgi şi de toate uneltele lor, cu scopul de a atrage pe Românii ardeleni în mrejele papistăşismului hrăpăreţ. Nu e numai o întâmplare, că dela altarul acestor sfinte lăcaşuri de închinare, identificate cu soarta poporului, s-a ridicat vijelioasa revoluţie a inimosului călugăr *Sofronie dela Cioara*, care a fost cea mai dârză reacţiune, cu larg răsunet în pătura ţărănimii noastre, pentru apărarea ortodoxiei şi pentru respingerea odioasei uniaţii, impusă cu forţa de vrăjmaşii neamului.

Victime ale furiei habsburgo-papistăşeşti

Dar îndată după potolirea acelei revoluţiuni, asupra mănăstirilor noastre s-a dezlănţuit toată furia sălbatică a Habsburgilor şi a agenţilor papistăşismului, pentru a le distruge cu desăvârşire. Rolul acesta l-a luat asupra sa generalul *N. A. de Buckow*, care în vara anului 1761 a dat ordinul neronian ca toate mănăstirile noastre să fie şterse de pe faţa pământului, celor de lemn dându-li-se foc, cele de piatră având să fie dărâmate cu tunurile, iar cei ce s-ar împotrivi acestor măsuri să fie spânzuraţi ori decapitaţi. Foc şi prăpăd a căzut atunci peste sfintele lăcaşuri înjghebate cu trudă şi jertfe de înaintaşii noştri. Jale amară s-a coborât în sufletul obiditului nostru popor, văzând cum îi ard altarele la care s-a adăpostit mult prigonita noastră credinţă şi dela care a primit singura mângâiere ce-i mai rămăsese pe lumea aceasta. Bieţii călugări, rămaşi fără adăposturi, s-au împrăştiat în toate părţile, cei mai mulţi luând drumul cunoscut spre mănăstirile din Principatele române. Cărţi bisericeşti, documente ale trecutului nostru ,odoare, odăjdii şi tot ce se găsea în cuprinsul mănăstirilor a căzut pradă focului mistuitor, la lumina lugubră a căruia se putea zari faţa plină de-o inconştientă satisfacţie a episcopului *unit* de la Blaj, care a fost complice la toată neomenoasa prigoană îndreptată împotriva fraţilor săi de acelaş sânge.

Grele vremuri au fost acele pentru biserica noastră şi apăsătoare pentru naţia română! Dl profesor *Silviu Dragomir* ne-a zugrăvit cu măestrie şi cu mare bogăţie de amănunte sfâşitoarea lor tragedie, în cele două volume monumentale: *Istoria dezrobirii religioase a Românilor din Ardeal în secolul XVIII.* [Sibiu, vol. I 1920; vol. II 1930, Tip. Arhidiecezană]. Ar fi o întreprindere foarte meritoasă dacă d-sa ori altul dintre istoriografii noştri şi-ar lua însărcinarea să adune informaţiunile risipite despre vechile noastre mănăstiri pentru a ne da o istorie a lor — chiar incomplectă până ce s-ar da la lumină materialul documentar care aşteaptă să fie căutat. O astfel de lucrare, pe lângă meritul de a ne înfăţişa o pagină din zbuciumatul nostru trecut, ar avea în acelaşi timp darul să încurajeze silinţele ce trebuie să le punem din ce în ce mai stăruitoare pentru reînfiinţarea monahismului organizat în mănăstiri, în mitropolia noastră.

A sosit ceasul învierii lor

Astăzi vreme este, să dăm satisfacţiunea cuvenită jertfelnicilor noştri înaintaşi pentru distrugerea ctitoriilor lor, dar vreme este să împlinim totodată şi o foarte *simţită lacună* în viaţa noastră bisericească, din cauza dispariţiei mănăstirilor. În ortodoxie monahismul trebuie să fie un element permanent al organismului bisericii şi un factor de continuă înviorare a vieţii spirituale. El a avut un rol cu care — după afirmaţiunea obiectivă a unui bun cunoscător al lui, din Apus[1] — biserica ortodoxă are tot dreptul să se mândrească. Dar nu e destul să-i lăudăm numai trecutul, ci datorie avem să-i înviem tradiţiile glorioase şi să le facem roditoare şi în prezent. Nici după distrugerea mănăstirilor la noi nu s-a stins idealul monahismului. În popor s-a păstrat până astăzi un respect deosebit, o încredere şi iubire caldă faţă de călugări. Fii şi fiice ale ţărănimii noastre ardelene şi-au îndreptat paşii spre mănăstirile fraţilor de peste Carpaţi, ca să îmbrace haina monahală. Unii dintre ei şi-au dat contribuţiunea lor chiar la înfiinţarea de mănăstiri.

Totuşi, nici după reînfiinţarea vechii noastre mitropolii ,cu cele trei eparhii ale ei: Sibiu, Arad şi Caransebeş, nu s-a purces la reînvierea monahismului organizat în mănăstiri — desigur, fiindcă toate forţele noastre erau atunci angajate la opera de organizare a centrelor eparhiale, la înzestrarea lor cu instituţiile necesare, la înfiinţarea de şcoli confesionale aproape în toate parohiile, la creşterea clerului şi a învăţătorimii, precum şi la lupta grea de apărare a limbii şi culturii noastre naţionale, din ce în ce mai ameninţate de politica de maghiarizare a statului unguresc. După desfacerea de ierarhia mitropoliei sârbeşti din Carlovit, ierarhii noştri, începând cu marele mitropolit *Andrei Şaguna*, n-au încetat să reclame o seamă de mănăstiri din Banat, la care aveam dreptul, recunoscut chiar de tabla regească din Budapesta în anul 1916, dar dintre care numai una singură, cea dela Hodoş-Bodrog, a ajuns, în anul 1887, sub jurisdicţia eparhiei Aradului.

Sufletul vremii noastre le cere

Dar ceea ce — din cauza împrejurărilor vitrege — n-au putut realiza înaintaşii noştri, datori suntem să nu întârziem a realiza noi, cei ajunşi în ţara făgăduinţei. Să nu ni se spună că epoca noastră, dominată de progresele tehnicii, de emulaţii sportive şi de tendinţe laice, n-ar fi favorabilă pentru realizări monastice. Dimpotrivă, este o experienţă repetită în istorie, că epocile cele mai laborioase, mai zbuciumate şi mai suprasaturate de civilizaţie, sunt cele mai proprii pentru dezvoltarea monahismului, fiindcă din zgomotul lor se desprind mai hotărâţi oamenii doritori de concentrare şi de avânt sufletesc, de bucuriile vieţii mistice, de-o trăire mai intensă în contact cu Dumnezeu. Tehnica mecanizează viaţa şi nu-i permite să se coboare în adâncime, de aceea ea lasă nesatisfăcute tocmai aspiraţiunile cele mai înalte ale sufletului. Societatea omenească nu-i alcătuită numai din recruţi, ci din oameni cu naturi diferite şi dintre ei nu vor lipsi nici când aceia care se simt chemaţi să iasă din norma comună şi să iee asupra lor de bunăvoie sarcini deosebite, purtate cu o complectă lepădare de sine.

* Din Cuvântarea mitropolitului Dr. Nicolae Bălan, rostită la deschiderea adunării eparhiale a Arhiepiscopiei Sibiului, în 18 V 1930. Text publicat în „T. R." — nr. 40 din 27 sept. 1936.

1 *Dr. Karl Holl:* Über das griechische Mönchtum. In Preussische Jahrbücher, fasc. III din 1898, pag. 408.

Începuturile istorice ale poporului ales...

(Urmare din pag. a 2-a)

ar fi dacă Dumnezeu ar vrea să fie din nou alături de mine. Doresc atât de mult să fiu prietenul său. Ce rău îmi pare că am fost rău!" Şi cu aceste gânduri a adormit şi a avut un vis minunat. Văzu o scară înaltă de tot, aşa de înaltă că vârful ei atingea cerul. Îngerii coborau şi se urcau în cer pe scară. Iar sus de tot lângă scară era Domnul. El se uita cu bunătate şi blândeţe la Iacob şi spuse: „Eu sunt Domnul Dumnezeul lui Avraam şi al tatălui tău Isac. Du-te în pace în lumea largă. Eu voi merge cu tine, voi veghea asupra ta şi te voi aduce sănătos înapoi. În ciuda tuturor lucrurilor pe care le-ai făcut, te iert şi sunt prietenul tău! Iar pe urmaşii tăi îi voi înmulţi câte stele pe cer şi le voi da să locuiască acest pământ pe care dormi tu acum!"

Iacob se trezi. Era dimineaţă. Visase aşa de frumos. Dar era adevărat, Dumnezeu spusese că se va îngriji de el. Iacob spuse: „Nu voi uita niciodată acest loc". A ridicat piatra pe care dormise şi ar fi vrut să-i aducă Domnului o jertfă de mulţumire. Dar nu avea la el decât un ulcior cu ulei. Goli uleiul pe piatră şi aceasta a fost jertfa sa, „Domnul meu" — spuse el „Îţi mulţumesc că ai fost aşa de bun cu mine. Te voi iubi întotdeauna, iar când mă voi întoarce îţi voi aduce un sacrificiu". Acum nu mai era neliniştit, şi nu-i mai era teamă. Simţea că într-adevăr Domnul mergea cu el şi avea grijă de el.

Iacob rămase mult timp la unchiul său, Laban. El păzea oile şi vacile. Deoarece muncea cu sârguinţă a ajuns să aibă propriile turme de oi şi vaci. Devenise un om bogat, fiindcă Domnul veghea asupra sa. Se căsători cu una dintre fiicele unchiului său: Lea, după ce slujise şapte ani lui Laban, iar mai târziu şi cu sora sa mai mică, Rahela, după ce slujise încă şapte ani lui Laban. Domnul le-a dăruit 12 copii, al 11-lea fiind Iosif, despre care vom vorbi în una din lecţiile viitoare.

Dar cât va mai sta în această ţară străină? Oare nu-i promisese Rebeca, mama sa, că-l va chema înapoi acasă când Esau nu va mai fi mânios? Iată, însă, că într-o zi, însuşi Dumnezeu îi porunceşte să plece în ţara sa, fără teamă, că El va fi cel care va veghea în continuare. Atunci Iacob porni la drum împreună cu nevestele sale, cu copiii săi, cu servitorii şi servitoarele sale, cu turmele de animale, cu cămilele şi cu toată bogăţia sa. Era un şir lung de tot. Iacob mergea spre Canaan, exact cum Avraam mersese odată tot într-acolo. Cel care plecase ca un biet fugar, se întoarce acum un om bogat, cu o mulţime de oameni şi de animale, proprietatea sa. Dumnezeu a vegheat asupra lui, aşa cum îi promisese. Laban ar fi dorit să-i împiedice plecarea însă Domnul îi spusese „Va fi vai de tine dacă nu-l laşi pe Iacob să se întoarcă în Canaan!" La auzul acestor cuvinte nu se mai împotrivi plecării lui Iacob.

Călătoria era lungă şi obositoare, dar cu cât se apropiau mai mult, cu atât creştea şi teama lui Iacob. Ştia că fugise atunci, demult de mânia fratelui său. Dar oare dacă-l va reîntâlni Esau, îl va ierta? Se vor împăca ei? Pentru mai multă siguranţă, a trimis un sol de pace la Esau împreună cu un cadou frumos: oi grase, capre frumoase, cămile mari şi încă multe altele, formând o turmă întreagă. Dar răspunsul solului l-a sepriat foarte tare, deoarece l-a anunţat că Esau este în urma lor, împreună cu vreo patru sute de oameni puternici şi înarmaţi.

Când Iacob a văzut că este atacat, că este în pericol, s-a rugat. Dar deşi îi ceruse lui Dumnezeu să-l scape din mâna fratelui său, Esau, este clar că nu are încredere în ajutorul Dumnezeiesc, căci caută „să împace pe Esau printr-un dar". Deci, Iacob avea încredere în darul său, nu în Dumnezeu însuşi. Acesta era Iacob: omul care mereu urzea planuri, în loc să-şi lase soarta în mâna lui Dumnezeu. Iar acum părea să aibă mai multă încredere în vitele sale decât în puterea şi promisiunile lui Dumnezeu. Dar iată că după ce luase, cu chibzuinţă, toate hotărârile sale, a rămas singur. Atunci un om s-a luptat cu el până în revărsatul zorilor. Şi în viaţa noastră de zi cu zi, este bine să fim lăsaţi „singuri", adică departe de toate gândurile, cugetele şi de toate mişcările firii pământeşti, deci să fim „singuri" cu Dumnezeu.

Acum vom mai observa încă ceva. Ni se spune că „un om s-a luptat cu Iacob". Să fiţi atenţi! Nu se spune că Iacob s-a luptat cu un om, ci că un om s-a luptat cu Iacob. Să încercăm să înţelegem: dacă mă lupt eu cu altul înseamnă că vreau să primesc ceva de la el; dacă, dimpotrivă, altul se luptă cu mine, înseamnă că el, vrea să primească ceva de la mine! Iar Dumnezeu se luptă cu Iacob ca să-l facă să simtă că nu este altceva decât o fiinţă slabă şi nevrednică. Numai când este lăsat singur, pricepe cât este de slab şi neputincios prin propriile lui puteri. Numai când a simţit că nu mai poate, că nu mai are forţă, a învaţat să zică: „Nu te voi lăsa!" Până atunci a mers numai pe căile croite de el; acum este silit să zică: „Nu te voi lăsa!" Iacob nu spune aşa decât după ce i s-a scrântit încheietura coapsei. Iată pentru ce Dumnezeu s-a luptat cu Iacob.

Nu este uşor să ajungem să recunoaştem că suntem mici şi slabi, ca să putem spune: „Nu te voi lăsa până nu mă vei binecuvânta". Numai când Iacob a putut spune aceste cuvinte din toată inima, şi a crezut deplin în ele, a fost tare cu adevărat. A trebuit să ajungă întâi să fie „slab" pentru a fi apoi puternic cu adevărat. Iacob primeşte numele de „Israel" adică „bărbatul care a văzut pe Dumnezeu" şi abia acum primeşte binecuvântarea lui Dumnezeu, iar poporul care se va naşte din seminţia lui va purta şi azi numele dat lui de Dumnezeu: „Israel".

Când se făcu dimineaţă, lui Iacob nu i-a mai fost teamă. Ştia că Esau nu-i mai putea face nimic. Pământul se cutremura căci Esau venea călare, împreună cu servitorii săi. Nori de praf se ridicau în spatele lor. Spadele mari luceau în bătaia soarelui. Toate acestea ar fi putut să-l sperie, dar Iacob se duse liniştit în întâmpinarea fratelui său. Întâlnindu-se s-au îmbrăţişat, împăcaţi şi bucuroşi. Ce lucru minunat: Dumnezeu a îndepărtat mânia din inima lui Esau! ...

Iacob aflase că Rebeca, mama lor, murise, dar Isaac mai trăia şi era fericit să-l întâlnească pe fiul său.

Anii au trecut mulţi, unul după altul. Cei 11 băieţi ai lui Iacob au crescut bărbaţi în toată firea şi ce s-a mai întâmplat cu ei vom vedea în lecţia următoare. Acum însă vă mai spun că Iacob, înainte de a muri a vestit venirea Mântuitorului, prin cuvintele: „NU va lipsi sceptru din Iuda, nici toiag de cârmuire din coapsele sale până ce va veni Împăciuitorul, căruia i se vor supune popoarele". Deşi a murit în Egipt, cum vom vedea, Iacob a fost înmormântat la Hebron în localitatea Macpela lângă Avraam şi Sara, Isaac şi Rebeca.

6. *Fixarea cunoştinţelor*

Cu cine s-a căsătorit Isaac? (Cu Rebeca, fiica lui Nahor fratele lui Avraam din Haran). Câţi copii au avut ei? (Doi copii, pe Esau şi Iacob). Cum s-au născut aceşti doi fraţi? (Ei erau fraţi gemeni, dar mai întâi s-a născut Esau, care primise dreptul de întâi născut, adică de moştenitor al lui Isaac). Pe cine iubea Isaac mai mult? (Pe Esau). Dar Rebeca? (Pe Iacob). Care vor fi relaţiile dintre Esau şi Iacob? (Iacob fiind mai viclean „cumpără" pe un blid de linte de la Esau dreptul de întâi născut, de moştenitor). De cine este ajutat Iacob ca să primească binecuvântarea lui Isaac? (De Rebeca, mama lui). E faptă bună aceasta? (E o faptă necinstită). Ce se întâmplă apoi? (Iacob este determinat de mama sa să se ferească de mânia lui Esau, fugind la Laban, unchiul său în Mesopotamia). În drumul lui, Iacob obosit adoarme, şi ce vede? (Scara lui Dumnezeu care urcă până în cer şi era plină de îngeri). Ce-a însemnat aceasta? (Că Dumnezeu l-a iertat de fapta sa rea şi că îl va însoţi în drumul său). Ce face Iacob la casa lui Laban? (Îl slujeşte şapte ani şi se căsătoreşte cu Lea; apoi încă şapte ani şi se căsătoreşte cu Rachela, iar după 14 ani se reîntoarce la casa tatălui sau cu tot ceea ce câştigase la Laban). Cum îl întâmpină Esau? (Cu mânie şi înarmat pentru răzbunare). Cum îl apără Dumnezeu pe Iacob? (Îi arată că nu prin daruri poţi îmblânzi furia, ci prin iubirea lui Dumnezeu). Ce se întâmplă? (Dumnezeu i se arată, se luptă cu Iacob şi îl învinge). Cum se va numi Iacob de acum? (Se va numi „Israel", adică „bărbatul care a văzut pe Dumnezeu". Acesta este un alt nume pe lângă cel de „evreu" moştenit de la Avraam, dat poporului ales). Ce înseamnă aceasta? (Că Avraam, Isaac şi Iacob sunt cei trei patriarhi, sau părinţi ai poporului ales, de la care îşi trage şi numele).

7. *Aplicarea.*

Numele patriarhului Iacob, alături de cel al lui Avraam şi Isaac este pomenit în cultul Bisericii, în special cu prilejul binecuvântării mirilor din cuprinsul Tainei Sfintei Cununii: „Mărit să fii mire ca Avraam, binecuvântat să fii ca Isaac, să te înmulţeşti ca Iacob, umblând în pace şi lucrând în dreptate poruncile lui Dumnezeu".

8. *Temă pentru acasă*

Se va citi din Biblie episodul „scării lui Iacob" (Facerea 28, 11—22) şi episodul „lupta lui Iacob" când primeşte numele „Israel" (bărbatul care a văzut pe Dumnezeu) — Facerea 32, 24—29.

Rugăciunea la ieşirea din clasă.

O lacrimă pentru părintele DUMITRU STĂNILOAE

Vestea trecerii la cele veşnice a părintelui profesor Dumitru Stăniloae a umplut de durere sufletele miilor de clerici şi credincioşi care au avut prilejul fericit de a-l cunoaşte sau a-i citi câte ceva din vasta-i operă. O întâlnire cu dânsul, sau o vizită în modesta locuinţă din Bucureşti, era prilej de bucurie duhovnicească. Faţa lui senină, zâmbetul discret şi vorba-i domoală, te făcea să-ţi dai seama că te afli în faţa unui om cu adevărat duhovnicesc care nu numai că învaţă, dar şi trăieşte adânc învăţătura de credinţă a Bibliei şi a Sfinţilor Părinţi ai Bisericii noastre dreptmăritoare.

Prefaţatorul cărţii Părintelui Stăniloae *„Prière de Jésus et expérience du Saint-Esprit*, (Paris 1981), Olivier Clément, el însuşi unul dintre marii teologi ortodocşi de azi, scrie în Prefaţa acestei cărţi: *„Părintele Dumitru Stăniloae este de bună seamă, astăzi, cel mai mare teolog ortodox"*. După ce descrie pe larg viaţa şi o parte din lucrările părintelui Stăniloae, prefaţatorul vorbeşte despre cei cinci ani petrecuţi în închisoare; notează cuvintele de răspuns pe care le-a primit în urma unei întrebări: *„Ah, o experienţă ca şi alta* — zice el surâzând — *puţin grea numai pentru familia mea"* şi el precizează că aceasta a fost singura perioadă a vieţii sale în care a putut practica, ţine, într-o manieră cvasi-permanentă, invocarea Numelui lui Iisus... Când îl întâlnesc — continuă prefaţatorul — nu mă pot opri să mă gândesc la Sfântul Ioan (Apostolul şi Evanghelistul) la vârsta sa înaintată, repetând că „Dumnezeu este iubire" şi că „cel care iubeşte pe fratele său petrece în lumină... Auditorii săi occidentali au fost marcaţi de pacea şi de lumina sa".

Recitind această prefaţă, îmi amintesc de o întâmplare din anii smeririi mele. Mă aflam la Văcăreşti. Într-o zi intră în cameră un om, după aparenţă intelectual. Din vorbă în vorbă spune despre sine că este, mai bine zis, a fost, un ateu. La întrebarea cum s-a petrecut „convertirea" lui la credinţă, a spus: „Mă aflam într-o altă cameră. Deodată intră părintele Stăniloae, cu faţa plină de sânge, după un deseori-repetat „interogatoriu". La întrebarea unuia dintre noi: cum a fost, el a răspuns: *„Ah, aceasta-i nimica toată pe lângă ceea ce a pătimit Hristos pentru noi ..."*. „Un om care a putut grăi astfel, după cele ce a pătimit, m-a tulburat adânc în „ateismul" meu — a încheiat acest om. Mi-am adus atunci aminte de cuvintele: „sângele mucenicilor este sământă pentru noi creştinii".

Ultima mea întâlnire cu neuitatul nostru părinte Stăniloae, a avut loc în mai 1987. I-am prezentat un manuscris de predici, solicitându-i un cuvânt de recomandare. Păstrez cu sfinţenie acest scurt cuvânt, pe care-l stropesc cu lacrima dragostei şi a recunoştinţei.

Să mulţumim Bunului Dumnezeu că ni l-a dăruit şi că l-am avut printre noi, iar opera lui să dăinuie ca o lumină care nu se va stinge niciodată.

Pr. Gheorghe Liţiu

Gânduri despre o expoziţie de icoane pe sticlă

De Sărbătorile Crăciunului, la Cercul Militar (Casa Armatei) din Sibiu a fost amenajată expoziţia de icoane pe sticlă a D-lui zograf Onuc Nemeş.

Cu câteva luni în urmă, autorul-artist îmi mărturisea „păcatul" de a se fi apucat de pictura pe sticlă dintr-un tainic imbold interior: crescuse ca cei mai mulţi dintre noi într-o casă ţărănească împodobită de icoane pe sticlă; se culca şi se scula sub privirea blândă a Mântuitorului, a Maicii Domnului şi a sfinţilor din aceste icoane care umpleau casa de prezenţa lor harică. Chipul lor s-a întipărit adânc în chipul copilului, modelându-l după asemănare. Dar iată că veni o vreme când ţara fu invadată de reproduceri iconografice pe hârtie, venite din Apus, comercializate cu interes, deseori în schimbul icoanelor noastre vechi. Şi astfel mulţi din părinţii noştri au căzut victime acestui comerţ. Onuc Nemeş era pe atunci încă copil şi nu putea să aprecieze valoarea unei icoane. În schimb, scena înlocuirii icoanelor vechi i-a rămas în suflet ca un fel de sacrilegiu pe care conştiinţa de mai târziu îi spunea că trebuie să-l răscumpere. Să repar acum ceea ce am stricat atunci. Dar o voce lăuntrică îi spunea: nu eşti vrednic să pictezi icoane. Şi totuşi ... biruit-au gândul" de a se apuca de treabă. Cu sfială, cu smerenie şi cu frica de a nu păcătui.

I-am răspuns când îmi mărturisea „păcatul" de a fi început pictura pe sticlă: „voi veni acasă să vă binecuvintez acest păcat".

N-am ajuns însă acasă la Domnul Nemeş ci la Cercul Militar, al cărui hol a devenit, prin instalarea icoanelor Domniei Sale, o adevărată „biserică domestică", cum numeşte Sf. Ioan Gură de Aur casa creştină. Am fost cucerit de când am păşit aici de atmosfera plină de har pe care o degajează aceste „ferestre spre infinit". Prin ele, o lume nouă, transfigurată, plină de energii divine irumpe în lumea noastră pentru a o purifica şi a o înălţa spre destinul ei, care nu-i altul decât transfigurarea, îndumnezeirea. De fapt, acesta-i rostul icoanei: de a ne revela sensul vieţii şi a ne ajuta să-l atingem, contemplând-o. Mai bine zis, lăsându-ne priviţi de ea şi deschizându-ne, prin credinţă, inima pentru a primi harul ei. Căci icoana este mai ales prezenţă divină, loc haric. Dar numai pentru cei credincioşi.

Nu cred că există artă mai înaltă ca arta icoanei, care foloseşte cel mai puţin materia pentru a-i revela esenţa şi destinul său spiritual. Căci materia, în viziunea teologiei ortodoxe, nu-i altceva decât spirit plasticizat, spirit îngroşat (vezi Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Dogmatica). Ori icoana degajează spiritul, îl face să triumfe. Ea este materie spiritualizată, transfigurată, plină de energii divine. În ea puterea spiritului covârşeşte puterea materiei. Cum va apărea omul şi cosmosul la sfârşitul veacurilor.

De aceea, icoana se lucrează cu post şi rugăciune, în stare de isihie (linişte, pace) lăuntrică, semnul biruinţei spiritului, al împăcării omului cu Dumnezeu şi cu semenii. Dacă talentul artistic al iconografului nu dă expresie acestei isihii lăuntrice (pentru că nu o are), lucrarea sa va fi mai degrabă un tablou religios decât o icoană plină de har. Din păcate, bisericile şi casele noastre de azi sunt pline de astfel de tablouri care se dau drept icoane fără să fie, pentru că le lipseşte harul pe care iconograful însuşi nu l-a avut. De unde, recurgerea la sfinţirea icoanelor. Dar o icoană lucrată cu har, cu post şi cu rugăciune, este prin ea însăşi purtătoare de har. Ea nu are nevoie să fie sfinţită, ci sfinţeşte ea locul şi pe omul credincios prin prezenţa ei simplă şi discretă.

Aşa sunt icoanele pe sticlă ale Domnului Onuc Nemeş. Prezenţe harice împărtăşitoare de har, pentru că au fost lucrate cu har. Domnia Sa n-a făcut ucenicie pe lângă vreun iconograf iscusit. A contemplat doar icoana şi s-a rugat înaintea ei. Şi bineînţeles a citit despre icoanele pe sticlă. Pentru ca să pornească singur la lucru şi să înainteze pe măsura înaintării sale în credinţă şi în faptele credinţei. În icoanele Domniei Sale eşti cucerit de armonia culorilor şi de prezenţa elementelor locale, specifice Transilvaniei, unde a înflorit icoana pe sticlă. Dar mai ales eşti pătruns de chipul sfinţilor care te interpelează cu privirea lor blândă, chemându-te la asemănarea cu ei.

Ne bucurăm că această expoziţie este deschisă în perioada Sărbătorilor Naşterii Domnului. Căci Întruparea Domnului este temeiul teologic care justifică icoana. Numai pentru că Dumnezeu s-a întrupat, făcându-se asemenea nouă, îl putem reprezenta pe icoană. De aceea icoana Mântuitorului Hristos întrupat este prototipul tuturor icoanelor.

Credem că icoanele pe sticlă ale Domnului Nemeş expuse la Casa Armatei reprezintă prin prezenţa lor însăşi o sfinţire a acestui locaş ca şi a tuturor celor ce se lasă interpelaţi de ele.

† SERAFIM FĂGĂRĂŞANUL
Episcop-vicar

MIHAI EMINESCU – poet universal

Românii se pot mândri cu adevărat că din rândurile lor au intrat în panteonul culturii universale figuri ilustre din cele mai diverse domenii ale creației științifice și literare. Între acestea din urmă strălucește ca un luceafăr personalitatea complexă a lui Mihai Eminescu a cărui naștere o aniversăm anual în *15 ianuarie*.

Mihai Eminescu este „poetul nepereche" în istoria literaturii române, dar și „geniul poeziei universale"; este cel mai mare dar al Providenței Divine pentru România, în același timp este darul României pentru univers.

Mai puțin cunoscut în viață, postum a fost proiectat pe ecranul universalității, asigurându-și loc etern în patrimoniul culturii universale, în galeria marilor genii poetice ale omenirii. Este singurul poet român care și-a asigurat strălucire universală. Intreaga sa creație, îndeosebi lirica sa, „a dobândit în timp un larg prestigiu în spațiul european și pe alte meridiane, poetul nostru național figurând în galeria nepieritoare a personalităților de excepție ale culturii universale".

În drumul său spre universalitate, poetul a întâlnit obstacole, dar și îndreptățiri care l-au ajutat să o cucerească.

Între obstacole se numără chiar limba română, fără putere de circulație universală, ca și faptul că țara noastră, pe vremea aceea, era slab cunoscută în lume.

Nici traducerile operei sale în 120 de limbi străine nu l-au ajutat prea mult în ascensiunea sa spre universalitate. „A socoti valoarea creației sale după numărul traducerilor realizate pe glob înseamnă a o supune unei aprecieri cantitative, cu ignorarea a tocmai ceea ce constituie prețul unei unice specificități".

Eminescu a fost înscris și în rândurile marilor enciclopediști ai lumii, dar nici acest fapt nu a fost suficient pentru asigurarea universalității operei sale, pentru motivul că tiparul său de gândire nu coincide cu a celorlalți enciclopediști străini.

Și totuși M .Eminescu a devenit poet-universal datorită altor criterii obiective de apreciere a creației sale poetice.

Dacă unii scriitori sau poeți străini s-au impus în literatura universală prin operele lor în limbi de circulație universală, poetul nostru și-a asigurat universalitatea nu printr-o asemenea limbă, ci datorită structurii intime, forței ideologice a creației sale. Universalitatea este așadar o noțiune care nu poate fi explicată pe baza răspândirii spațiale, dintr-o anumită epocă, ci pe baza structurii interne și a circulației în timp. M. Eminescu este un „homo universale" prin cultura sa europeană, dar mai ales prin substanța spirituală a lumii lui lăuntrice și capacitatea sa de creație.

M. Eminescu a reușit să urce pe orbita universalității pentru că s-a dovedit un spirit care a închegat în cerul uriașului său univers „o sinteză îmbrățișând toate cuceririle gândului omenesc de până la el și să o exprime prin filtrul particular al existenței sale istorice, într-un timp și spațiu anume, punând asupra-i pecetea geniului său național". Universalitatea lui Eminescu este conferită de faptul că a reprezentat sinteza spirituală cea mai înaltă a unui suflet național deschis permanent spre lume.

Universalitatea creației eminesciene are la bază caracterul ei național. Ca nimeni altul a dat expresie majoră specificității naționale, ridicând-o la valoare general umană. Introduce și integrează valori naționale în sfera culturii universale. Fixează spiritualitatea națională românească în spiritualitatea universală. Cu cât specificul național al creației eminesciene este mai distinct, cu atât ea este asimilată de literatura universală. În felul acesta poezia eminesciană devine accesibilă lumii întregi. Pe bună dreptate T. Arghezi socotește că „Eminescu fiind foarte român a devenit universal". M. Eminescu a dovedit că un poet este cu atât mai universal, cu cât este mai național. Profund național, creația eminesciană înscrie literatura noastră — cultura, în ansamblul ei — în orizontul universalității.

Valoarea universalității lui Eminescu este recunoscută și de străini. Georgianul Abașidze admiră poporul „care a dat omenirii un poet genial". Alt georgian, Leonidze, îl socoate „un bun sacru al tuturor popoarelor". Bulgarul S. Mihailovscki îl consideră unul „dintre cei mai adânci gânditori ai omenirii". Italianul G. Ungureti îl declară „unul din cei mai mari poeți ai timpului său și al tuturor timpurilor". Rusul Scipaciov îl așează în rândurile „celor mai buni scriitori ai lumii". Polonezul E. Zegadlowcz e încântat de „întreaga operă a celui mai strălucit meteor, care a sclipit deasupra Europei în anii 1850—1889". Francezul H. Juin afirmă că Eminescu „a înălțat glasul României la nivelul universalului", iar bulgarul Mladen Issaev îl plasează „în constelația marilor poeți".

Considerentele de mai sus dovedesc cu evidență că Eminescu a depășit granițele țării și a pătruns tot mai adânc în conștiința și simțirea universală.

Prin structura și caracterul național al operei sale, poetul a cucerit o faimă dobândită de puțini poeți — universalitatea și nemurirea.

Prot. Ieremia B. Ghiță

Noua Episcopie a Sloboziei și Călărașilor și noul ei Arhipăstor

În ziua de 11 ianuarie 1944 a fost convocat Colegiul Electoral Bisericesc pentru alegerea de episcop al noii înființatei Episcopii a Sloboziei și Călărașilor, sufragană a Mitropoliei Munteniei și Dobrogei, cu reședința în orașul Slobozia.

S-a procedat în conformitate cu prevederile statutare. Astfel, la ora 8,00 a avut loc oficierea Te-Deum-ului în catedrala patriarhală, după care, la ora 11,00, membrii Colegiului Electoral s-au prezentat în sala sinodală.

Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul României, a rostit un cuvânt de deschidere a lucrărilor, arătând că ținutul Sloboziei și Călărașilor ,adevărată țară a pâinii, în care Ortodoxia s-a păstrat în puritatea ei genuină, neafectată de curente de disoluție sectară, trebuia să aibă propria sa Episcopie, cu un ierarh în măsură să răspundă cerințelor și năzuințelor de reînnoire spirituală ale bunilor credincioși de pe acele meleaguri. Arhiepiscopia Bucureștilor, din care s-a desprins noua eparhie, era prea întinsă și ca atare greu de păstorit, în condițiile de azi când se așteaptă ca ierarhul să fie tot mai mult în mijlocul credincioșilor.

Înființarea unei noi eparhii, a arătat în continuare Prea Fericirea Sa, e un fapt cu adevărat istoric și totodată un semn îmbucurător al unui spor duhovnicesc pe care Duhul Sfânt îl determină în viața unei Biserici. Trebuie să vedem în această împlinire voia lui Dumnezeu, care a impulsionat și dorința și voia oamenilor. Credincioșii, slujitorii altarelor și autoritățile locale și-au conjugat eforturile și au pregătit totul ca noua Episcopie să poată funcționa. Există reședință episcopală — vechea mănăstire ctitorită la Slobozia de către Matei Basarab, există adunare eparhială și de astăzi începând va exista și ierarhul care va rostui destinele noii eparhii.

Noua Episcopie se întinde pe teritoriul a două județe (Ialomița și Teleorman) și are în alcătuirea ei patru protopopiate.

*

După citirea articolelor 129 și 130 din Statutul pentru Organizarea și Funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, s-au împărțit buletinele de vot și s-a trecut la exprimarea opțiunilor pentru noul titular al Episcopiei Sloboziei și Călărașilor.

La încheierea acestei operații, s-a constatat că din cele 128 de voturi exprimate, 117 au fost în favoarea P. S. Episcop-vicar patriarhal Nifon Ploieșteanul.

Luând cuvântul, Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul României, i s-a adresat noului ales, spunând:

Faptul că ați întrunit majoritatea de voturi nu este o întâmplare ci semnul vredniciei ce o purtați. Anii petrecuți în strădanii pastoral-misionare la Patriarhie și Arhiepiscopia Bucureștilor. V-au făcut cunoscut în fața preoților și credincioșilor din Mitropolia Munteniei și Dobrogei.

Cei pe care urmează să-i păstoriți știu ce înseamnă legătura cu pământul și cum trebuie lucrat acesta pentru a rodi și a asigura astfel pâinea, spre hrana trupească și prescura, spre hrana sufletească. Împreună cu ei veți sluji lui Dumnezeu și oamenilor.

Deși e un moment solemn cel pe care îl traim, personal n-aș putea spune că mă bucur, deoarece, iată, de acum încolo mă lipsesc de un colaborator destoinic și zelos în îndeplinirea îndatoririlor bisericești. Dar las ca voia lui Dumnezeu să se împlinească.

Prea Fericitul Părinte Patriarh a adresat apoi felicitări noului ales și i-a urat ani îndelungați de fructuoasă arhipăstorire.

Vădit mișcat de rezultatul ce s-a anunțat, P. S. Nifon Ploieșteanul a arătat în cuvântul său că în aceste momente cruciale pentru persoana P. S. Sale, primul gând se îndreaptă către Dumnezeu, Care pe cele slabe le întărește și pe cele de lipsă le împlinește, revărsând bunătatea Sa și darurile Sale cele bogate peste toată făptura. Lui îi mulțumește pentru evenimentul cu adevărat istoric al înscrierii pe firmamentul istoriei Bisericii Ortodoxe Române a unei noi eparhii și pentru faptul că a fost rânduit ca P. S. Sale să i se pună pe umeri sarcina păstoririi ei.

A mulțumit apoi Prea Fericitului Părinte Patriarh pentru dragostea și încrederea acordate, apreciind că noua Eparhie ce se desprinde din trupul Arhiepiscopiei Bucureștilor este și va rămâne în istorie ca o ctitorie a P.F. Sale.

„Mă bucur — a spus în continuare P.S. Sa — că am ocazia de a reînnoi slujirea mea față de Biserică și față de Mai-marele arhiereilor — Iisus Hristos. De altfel, episcopul are datoria de a reînnoi mereu darurile Duhului Sfânt, făcându-le vii și lucrătoare în Biserică"!

Pe lângă sentimentele de bucurie, încerc în egală măsură și un sentiment de firească îngrijorare — a spus apoi P.S. Sa, pentru că Eparhia pe care urmează să o păstoresc nu are un trecut istoric. Ea abia acum își ia ființa. Sunt prin urmare multe de înfăptuit. Dar am nădejde că Dumnezeu mă va ajuta. Sfânta ortodoxie îmi va fi tărie și temei a lucrării mele arhierești de acum încolo. Dumnezeu nu ne-a dat duhul temerii și al neputinței ci al dragostei și al tăriei. Blândețea și smerenia Mântuitorului Hristos vor fi călăuza mea în noua lucrare spre care mă îndrept. După cuvântul paulin, noi episcopii suntem datori a păstori turma ce ni s-a încredințat nu cu silnicie ci cu dragoste și bunătate.

*

P. S. Nifon Mihăiță s-a născut la 5 ianuarie 1944 în comuna Crețești-Vidra, jud. Giurgiu, din părinții Anghel și Maria, fiind al treilea din cei patru copii ai familiei Mihăiță. După absolvirea școlii primare, a urmat cursurile Seminarului Teologic din București, 1959—1964). Apoi, între 1964—1970 a fost student al Institutului Teologic Universitar din București, începând aici și cursurile de doctorat la Secția biblică, specialitatea Vechiul Testament și Lb. ebraică. Între anii 1971—1974 a beneficiat de o bursă de studii în Anglia, unde a îndeplinit și funcția de cântăreț bisericesc la parohia ortodoxă română din Londra. În acest timp a urmat cursuri de specializare la Universitățile din Londra și Oxford, precum și la Ierusalim (iulie—septembrie 1972) în cadrul Colegiului anglican din Țara Sfântă. Pentru titlul de „Master of Theology" a prezentat, la Universitatea din Londra, o dizertație cu tema „O nouă evaluare a formării canonului Vechiului Testament".

Între septembrie 1977 și iunie 1978, P.S. Nifon a beneficiat de o bursă din partea Consiliului Ecumenic al Bisericilor, la Universitatea din Geneva—Elveția.

Între funcțiile didactice, administrative și redacționale pe care le-a îndeplinit amintim: pedagog și profesor la Seminarul Teologic din București; secretar de redacție la almanahul „Altarul" al Comunității românești din Londra, documentarist principal și apoi șef-serviciu și secretar al sectorului Relații externe bisericești din cadrul Administrației patriarhale (1975—1980).

A fost tuns în monahism și hirotonit ieromonah în 1980, cu îmbisericire la Mănăstirea Antim din București. Tot în acelaș an i s-a acordat și rangul de arhimandrit.

Din iulie 1980 și până în aprilie 1982 s-a aflat în misiune bisericească în Canada. Revenit în țară, este numit în postul de consilier patriarhal pentru sectorul Relații externe bisericești.

În 1985 este numit și hirotonit episcop-vicar patriarhal.

De numele P. S. Sale se leagă o bogată activitate pe planul relațiilor internaționale ale Bisericii noastre și al ecumenismului contemporan.

A scris studii și articole cu caracter teologic și ecumenic.

Vârsta maturității la care a ajuns îl va ajuta să împlinească și de acum încolo o fructuoasă slujire în folosul Bisericii și al neamului.

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Adunare Eparhială

Duminică, 9 ianuarie 1994, a fost convocată, potrivit rânduielilor noastre bisericești, Adunarea Eparhială a Arhiepiscopiei Sibiului, în sesiunea ei anuală de lucru.

Ca și în alți ani, ea a fost precedată de o Ședință a Consiliului Eparhial desfășurată la reședința mitropolitană din Sibiu, sâmbătă, 8 ianuarie sub președinția Î. P. S. Mitropolit Antonie.

În cadrul lucrărilor Consiliului au fost prezentate cele patru rapoarte de activitate pe anul 1993 și anume: Raportul sectorului administrativ bisericesc întocmit și susținut de P. C. Consilier ad-tiv. bisericesc Simion Săsăujan, raportul sectorului cultural întocmit și susținut de P. C. Aurel Rădulet, vicar arhiepiscopesc, Raportul sectorului economic, întocmit și susținut de P. C. Consilier Ezechil Oancea și raportul sectorului canonico-juridic întocmit și susținut de P. C. Consilier Ioan N. Floca. Rapoartele după audiere și discuții asupra lor au fost aprobate spre a fi prezentate în plenul Adunării Eparhiale de a doua zi.

Consiliul Eparhial a rezolvat totodată și alte probleme cu caracter administrativ, legate de bunul mers al vieții bisericești din Eparhie. Duminică dimineața, 9 ianuarie a.c., în Capela mitropolitnaă a fost săvârșită Sf. Liturghie de către P. S. Serafim Făgărășanul, episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi, după care la orele 9,00, în prezența Î. P. S. Mitropolit Dr. Antonie al Ardealului, Crișanei și Maramureșului, a deputaților eparhiali, a P. C. protopopi din Eparhie și a conducerii Facultății de Teologie „Andrei Șaguna" din Sibiu a fost oficiat îndătinatul Te Deum, cu invocarea Sf. Duh, după care toți participanții au trecut în Aula Facultății de Teologie din Sibiu, unde s-au desfășurat lucrările propriu-zise ale Adunării.

Î. P. S. Mitropolit Antonie, în calitate de președinte al Adunării Eparhiale, a deschis lucrările printr-o amplă cuvântare în care a făcut o trecere în revistă a principalelor evenimente ale vieții bisericești din Arhiepiscopia Sibiului din anul care a trecut, culminând cu festivitățile legate de prezența la sfințirea noii mănăstiri de la Sâmbăta a Sanctității Sale patriarhul ecumenic Bartholomeos I al Constantinopolului alături de P. F. Patriarh Teoctist al României și de alți ierarhi români și străini.

Î. P. S. Sa s-a referit apoi pe larg la activitatea pastoral-misionară, culturală, economică și filantropică a Arhiepiscopiei Sibiului, subliniind principalele jaloane ale activității acesteia pentru viitor.

S-a trecut apoi la prezentarea rapoartelor de către cele patru comisii menționate și anume:

Raportul comisiei bisericești, raportor dl. dr. Nicoară Dumitru, raportul comisiei culturale, raportor dl. dr. Vasile Iacob, raportul comisiei economice, raportor dl. judecător Gheorghe Vâja și raportul comisiei canonico-juridică raportor dl. av. Ioan Morariu.

Rapoartele au prezentat pe larg activitatea specifică a celor patru compartimente ale activității Centrului Eparhial, scoțând în evidență frumoasele realizări obținute pe parcursul anului trecut precum și planuri de viitor pentru noul an. Toți raportorii au accentuat necesitatea unei mai strânse colaborări a tuturor factorilor responsabili pentru buna desfășurare a vieții bisericești și misionar caritabile și culturale a Arhiepiscopiei Sibiului.

De remarcat este faptul că Adunarea Eparhială a Arhiepiscopiei Sibiului, a luat în discuție problema înființării unei Episcopii pentru zona Covasna-Harghita, problema fiind pusă pe ordinea de zi de către Î. P. S. Mitropolit Antonie, potrivit indicației verbale a P.F. Patriarh Teoctist și a Sf. Sinod al B.O.R.. Problema va fi pusă în discuția Sfântului Sinod.

De asemenea s-a luat în discuție o cerere a Ligii Tineretului Ortodox din Brașov prin care se cere înființarea unei Episcopii în acest oraș. Adunarea Eparhială, după dezbateri îndelungate, neavând toate datele care să poată duce la o hotărâre, a decis să transmită problema Sfântului Sinod pentru analiză și îndrumare.

Adunarea Eparhială a hotărât la propunerea Ligii Tineretului Ortodox din Brașov studierea posibilităților de a se înființa la Brașov un Seminar Teologic sau a unei clase cu profil teologic la Liceul Andrei Șaguna din Brașov.

După prezentarea tuturor referatelor, pe marginea acestora au luat cuvântul numeroși membri ai Adunării Eparhiale care au prezentat diferite aspecte ale vieții noastre bisericești făcând propuneri concrete pentru o cât mai susținută activitate misionară filantropică și culturală pentru viitor.

În încheiere Î. P. S. Sa a supus la vot cele patru rapoarte care au fost aprobate în unanimitate după care a mulțumit tuturor ostenitorilor de la Centrul Eparhial în special P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanul ales între timp ca Mitropolit al Mitropoliei pentru Europa Centrală cu sediul la Berlin, precum și tuturor protopopilor și preoților, profesorilor de teologie de la Facultatea sibiană pentru munca depusă și în anul 1993 făcându-le tuturor urări de noi bucurii și împliniri duhovnicești și un an nou cu pace și binecuvântare.

P. S. Serafim Făgărășanul și-a luat rămas bun de la membrii Consiliului Eparhial și ai Adunării Eparhiale cu care a lucrat în Eparhie timp de patru ani, și și-a exprimat încrederea în ajutorul lui Dumnezeu și al Sf. Sinod al B.O.R. în noua misiune peste hotare la care a fost chemat.

În acordurile imnului arhieresc, ședința Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Sibiului a luat sfârșit Î. P. S. Mitropolit împărtășind tuturor arhierești binecuvântări și urări de un an nou fericit.

Arhid. Visarion Bălțat

Testamentul înțeleptului Hurmuzaki

Euxodiu Hurmuzaki (1782—1857), tatăl marelui istoric Euxodiu Hurmuzaki (1812—1875), este o personalitate remarcabilă în istoria românilor ,asemănătoare cu cea a patriarhilor biblici. În 1819 a fost căminar, din 1827 vel agă, la 1857 mare vornic. În ziua de 20 mai 1848, a prezidat, la Cernăuți, adunarea românilor bucovineni, unde s-a elaborat un program de revendicări naționale, care prevedea: separarea Bucovinei de Galiția, autonomia Bucovinei, reconsiderarea drepturilor Bisericii Ortodoxe Române, alegerea episcopului de către un congres compus din preoți și mireni, dreptul de control asupra fondului bisericesc, respectarea dreptului istoric, școli de toate gradele în limba română.

Până la începutul secolului al XIX-lea, Cernauca avea o bisericuța veche de lemn. În anii 1824—1825, Euxodiu Hurmuzaki a construit, pe cheltuiala sa, o frumoasă biserică de dimensiuni corespunzătoare, cu hramul Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil, zidită din piatră, cu turn înalt, în care a așezat patru clopote.

Distinsul Hurmuzaki trăia în această localitate de lângă Cernăuți, unde și-a construit și un castel, în jurul căruia a amenajat un parc feeric. „Castelul său din Cernauca, ne spune istoricul Teodor Bălan, fusese multă vreme un scump colț de românism în noianul de străinism care copleșise Bucovina, un templu în care se păstrase cu sfințenie limba și obiceiurile românești".[1] Biserica nouă și castelul au fost sfințite de episcopul Bucovinei Isidor Bălășescu.

La castelul lui Hurmuzaki din Cernauca a fost locul de întâlnire a fruntașilor revoluției de la 1848 și a oamenilor de cultură din toate provinciile românești: Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, Constantin Negri, Alecu Russo, Aron Pumnul ,Nicolae Golescu, Ștefan Golescu, Ioan Popazu, Ioan Maiorescu, George Barit, Andrei Șaguna, Timotei Cipariu, Alexandru Ioan Cuza, Anastasie Panu, Petre Cazimir, Gheorghe Sion și alții. Casa lui a devenit un adevărat parlament panromânesc.

Acolo s-au dezbătut importante probleme privitoare la destinul neamului nostru. Acolo Mihail Kogălniceanu și-a scris celebrul său program politic intitulat *Dorințele Partidei Naționale din Moldova*. Prestigiul venerabilului Hurmuzaki a constituit pavăză pentru mulți refugiați. „Stăpânul casei, scrie Nicolae Iorga, om încă puternic, cu trupul și mintea la vârsta lui înaintată, înțelegea acest rost al soborului de tineri poeți și revoluționari pe care-i strânse sub aripile sale".[2] Astfel se afirmă în casa Hurmuzaki idealul unității naționale.

Euxodiu Hurmuzaki a dus o viață patriarhală în profunde meditații. Înainte de moarte a chemat la sine mai mulți oameni de seamă ai vieții spirituale românești, cărora le-a lăsat, și prin ei întregului popor român, un sacru testament privitor la păstrarea unității naționale prin limbă, cultură și ortodoxie.

„Prieteni și scumpi compatrioți, vă mulțumesc de cercetare, Eu poate că nu voi mai trăi mult. Domniile voastre veți trăi și trebuie să trăiți, dar nu uitați că aveți trei îndatoriri mari și sfinte, pentru care aveți să răspundeți înaintea lui Dumnezeu, înaintea oamenilor și a urmașilor voștri; aceste trei îndatoriri sunt: *patria, limba* și *Biserica*.

Românească este *țara* aceasta în care trăim, câștigată și păstrată cu sângele strămbunilor noștri și înzestrată cu drepturi românești care n-au putut să apună, pentru că sunt o proprietate a ei.

Limba română, sufletul naționalității noastre, pe care ne-au păstrat-o strămbunii în timpul barbariei chiar cu răpunerea vieții, a fost totdeauna și este adevărata limbă a acestei țări, nici un drept nu s-a aflat în putere ca să o desființeze.

Biserica țării noastre este biserica ortodoxă ,odorul cel mai scump al sufletului nostru, care cu toate că are drepturile cele mai frumoase, se află în împrejurările de față amenințată de niște jurstări nefavorabile și cere ajutorul fiilor sai ca să o apere. Deci vă jur pe Dumnezeu, pe fericirea noastră și pe tot ce aveți mai prețios și mai sfânt ca să fiți urmași demni de strămbunii și părinții voștri. Ca să nevoiți cu toată virtutea nu numai să apărați drepturile, religiunea și limba patriei voastre, ci să le lăsați urmașilor voștri într-o stare mai înfloritoare decât le-ați primit.

Iar pentru binele și fericirea națiunii române să depărteze Dumnezeu din mijlocul românilor sămânța intrigii și discordiei, spiritul de partid, egoismul, pofta de a domni cu stricăciunea binelui public și să li se insufle spiritul onoarei, al frăției și al bunei înțelegeri între sine și spre atingerea înaltului scop ce le stă înainte".[3]

Tot românul, care este pătruns de idealul unității naționale, respectă acest solemn testament.

Asemenea texte ar fi bine adunate într-o antologie, care să fie de învățătură și de urmare pentru toate generațiile.

---

1 Teodor Bălan, *Moșia Cernauca și familia Hurmuzaki*, Tipografia Mitropolitului Silvestru, Cernăuți, 1925, p. 4.

2 Nicolae Iorga, *Istoria literaturii române în veacul al XIX-lea. De la 1821 înainte*, Ediție și note de Rodica Rotaru, Prefață de Ion Rotaru, Volumul III, Editura Minerva, București, 1983, p. 59.

3. Ion Nistor, *Istoria Bucovinei*, Ediție și studiu bio-bibliografic de Stelian Neagoe, Editura Humanitas, București, 1991, p. 120—121.

Nuțu Roșca

Baronul Vasile L. Popp

(1819—1875)

La 6 ianuarie a.c., s-au împlinit 175 de ani de la nașterea lui Vasile L. Popp, primul înalt funcționar român pătruns în aparatul de stat al Imperiului habsburgic — ministerul justiției —, iar în anul 1867 a fost ales președinte al Asociațiunii transilvane (Astra). Înzestrat cu o inteligență rară, fiul preotului din Berind (comitatul Cluj), după ce a studiat la călugării piariști din Cluj și Viena (dreptul și teologia) intră din 1845 în avocatură la Tg. Mureș. Cariera în domeniul justiției o parcurge după revoluția de la 1848.

Când la 20 noiembrie 1859 Vasile Popp este numit consilier de secțiune în ministerul justiției, episcopul Andrei Șaguna dă o masă comună la reședința sa, unde a invitat 24 de funcționari și preoți români, indiferent de confesiune. Cu acel prilej episcopul l-a felicitat pentru înalta funcție, iar Popp a răspuns „că Excelența Sa totdeauna a fost bărbatul acela, care a știut să folosească momentul timpului spre fericirea noastră... se bucură cu atât mai tare de acest moment... că dânsul a fost ales a fi personajul acestei frățești adunări, prin care s-a spart și a căzut părețele, care se ridicase între frații de o mamă".

Prin împletirea talentului cu munca și corectitudinea Popp ajunge în 1865 președinte al Tribunalului suprem pentru Transilvania, ce-și avea sediul la Viena, la recomandarea baronului Reichenstein, care i-a spus împăratului Francisc Iosif: „De aș avea Majestate proces

(Continuare în pag. a 7-a)

Mihai Sofronie

Părinţii apostolici*

Sfântul Clement Romanul

Este unul din cei mai însemnaţi Părinţi Apostolici. El a fost al patrulea episcop al Romei. Episcopul de Lyon, Irineu (+ 202), ne spune că Sfântul Clement a fost ales episcop al Romei ca al treilea de la Apostoli, primul fiind Sfântul Apostol Petru, căruia i-au urmat: Lin (68—80), Anaclet (80—92) şi Sfântul Clement (92—101). Tot Irineu în lucrarea sa „Adversus haereses", ne mai spune că în timpul lui Clement erau încă mulţi creştini din aceia care au trăit împreună cu Apostolii şi le-au ascultat învăţăturile. „În al treilea loc după Apostoli, primeşte episcopatul la Roma, Clement, care văzuse pe fericiţii Apostoli, se apropiase de ei şi avea predica lor în urechi şi tradiţia lor înaintea ochilor... În vremea acestui Clement, izbucnind o mare revoltă între fraţii de la Corint, Biserica din Roma a trimis o scrisoare foarte importantă corintenilor, îndemnându-i la pace şi reîmprospătându-le credinţa şi tradiţia pe care o primiseră de curând de la Apostoli. Origen şi Eusebiu îl identifică pe Clement cu cel lăudat în anul 62 de Sfântul Apostol Pavel în epistola sa către Filipeni IV, 3, ca principalul său colaborator în opera de consolidare a Bisericii din Roma: „ajutându-le celor ce s-au nevoit întru Evanghelie împreună cu mine şi cu Clement şi cu ceilalţi împreună lucrători ai mei, ale căror nume sunt scrise în cartea vieţii".

Din epistola către Corinteni, singura autentică, reiese că el cunoştea perfect Vechiul Testament — folosea din plin Legea, Psalmii, Profeţii şi cărţile de înţelepciune şi întrebuinţa apocrifele iudaice — aceasta îndreptăţindu-ne să spunem că era un iudeu elenist, convertit la creştinism. Scriitorii contemporani lui nu ne vorbesc de o moarte martirică. Mai târziu, apar, însă, Actele Martirice ale Sfântului Clement, iar din aceasta ar rezulta că el a fost prins şi aruncat în închisoare, pentru că făcuse numeroase convertiri printre membrii aristocraţiei romane. Refuzând să sacrifice zeilor, împăratul Traian l-a exilat în Chersonezul Tauric. Acolo erau mulţi creştini care erau folosiţi la munca din mine. Clement şi-a continuat printre ei predicarea Evangheliei şi s-a dovedit chiar un făcător de minuni. Împăratul Traian auzind despre acestea, a poruncit să fie aruncat în mare cu o ancoră de gât. În anul 867, se spune că, Sfântul Chiril, apostolul slavilor, a descoperit în Cherson moaştele Sf. Clement, pe care le-a dus la Roma, unde se găsesc şi acum. Ce mai ştim este faptul că, la sfârşitul secolului al IV-lea, s-a ridicat la Roma o Biserică în cinstea Sfântului Clement. Biserica romano-catolică îi prăznuieşte amintirea la 23 noiembrie iar Biserica Ortodoxă la 24 noiembrie.

Sfântul Clement Romanul a trimis, deci, o scrisoare către Corinteni în numele Bisericii din Roma către Biserica din Corint: „Biserica lui Dumnezeu, care locuieşte vremelnic la Roma, către Biserica lui Dumnezeu care locuieşte vremelnic la Corint". Menţionăm faptul că numele lui Clement nu-l întâlnim nicăieri în scrisoare. Că el este autorul acesteia, ne-o spune episcopul Corintului Dionisie, care la anul 170, trimite o scrisoare episcopului Romei, Sotir, spunându-i: „Astăzi am sărbătorit sfânta zi de duminică, când am citit scrisoarea voastră; vom continua să o citim mereu pentru zidire sufletească, aşa cum de altfel o facem şi cu prima epistolă pe care ne-a scris-o Clement". Această mărturie o găsim la Eusebiu al Cezareei, Hegesip şi Irineu. Ea a fost scrisă pentru faptul că în Biserica din Corint câţiva tineri au tulburat liniştea acestei comunităţi, prin răzvrătire împotriva preoţilor pe care-i vor alunga. Această răzvrătire s-a întâmplat cu ocazia vacanţei scaunului episcopal din Corint şi a încercării alegerii unui nou episcop. Epistola indică acest fapt în capitolul 45: „Şi Apostolii noştri au cunoscut prin Domnul Iisus Hristos, că va fi ceartă pentru vrednicia episcopală". Alegerea de episcop nu se realizase în timpul când scrie Clement corintenilor şi pentru acest motiv nici nu numeşte pe episcopul acestora în epistola sa.

Epistola, care conţine 65 de capitole, a avut darul de a căuta să înceteze revolta. După cuprins ea se poate diviza în două părţi: de la cap. 1—36 şi de la cap. 37—61, iar între cap. 62 la 65 prezintă o recapitulare.

În partea I-a, Sfântul Clement argumentează, pe larg, că răzvrătirea are ca motiv invidia şi mândria, iar înlăturarea ei se poate realiza numai prin dragoste şi ascultare. Ilustrează apoi, binefacerile acestor virtuţi cu exemple din Vechiul Testament, din viaţa Mântuitorului şi a Sfinţilor şi dă ca pildă armonia din natură, bunătatea lui Dumnezeu, învierea şi făgăduinţele viitoare. Aşa de exemplu, din Sfânta Scriptură se arată că din invidie şi mândrie a ucis Cain pe Abel, a prigonit Esau pe Iacob, a fost prigonit Iosif de fraţii săi, Moise de Faraon, David de Saul şi în fine creştinii din Roma de păgâni (în timpul persecuţiei lui Nero). De altă parte, prin dragoste şi ascultare s-a înălţat Enoh la cer, a scăpat Noe de potop, a fost găsit credincios Avraam, a scăpat Lot din Sodoma şi Raav din Ierihon şi prin ascultare s-a supus patimilor chiar Domnul (se reproduce aici întregul capitol 52 din Isaia). Ascultători au fost şi proorocii şi David. După o scurtă parantеză în care se argumentează învierea şi judecata din urmă, la care îşi vor lua răsplata şi cei ce s-au lăsat conduşi de invidie şi cei ce au fost ascultători, Sfântul Clement arată necesitatea supunerii.

În partea a II-a, trece la sfaturi pozitive ca să înlăture certurile şi îndeamnă la supunerea rebelilor sub ascultarea preoţilor. Arată, în continuare, că instituirea episcopilor şi diaconilor a prezis-o Isaia şi au desăvârşit-o Sfinţii Apostoli, deci să li se supună lor toţi şi să nu se mai certe, fiindcă şi Sfântul Apostol Pavel i-a mustrat că se certau pe tema conducătorilor lor. Bazat pe I Corinteni 13, face elogiul dragostei. Sfântul Clement Romanul propune ca cei ce au organizat revolta să plece de bunăvoie în exil, până ce cei care au fost agitaţi să se liniştească, să se supună pocăinţei ce se va impune. „Socotim, scrie Clement, că nu e drept să fie izgoniţi din slujirea lor cei care au fost puşi episcopi de Apostoli sau între timp de alţi bărbaţi vrednici, cu aprobarea întregii Biserici şi care au slujit turmei lui Hristos fără prihană, cu smerenie, în linişte, cu grijă, de care dau mărturie toţi, de multă vreme. Că nu mic ne va fi păcatul, dacă îndepărtăm din dregătoria de episcop pe cei care au adus lui Dumnezeu, fără prihană şi cu cuviosie, darurile. Fericiţi sunt preoţii, care au plecat mai înainte şi au avut un sfârşit plin de roade şi desăvârşit; ei n-au a se mai teme că-i va scoate cineva din locul rânduit lor" (Cap. 44). Vinovaţii trebuie să-şi mărturisească greşeala, să se pocăiască, să se îndepărteze pentru un timp din Corint, pentru ca să revină pacea." Printr-o lungă rugăciune Clement roagă pe Dumnezeu să dea corintenilor duhul unirii şi al bunei-înţelegeri, să îndrepteze sfatul lor către ceea ce este bun. În încheiere invită pe credincioşii din Corint să-şi trimită vestea bună că tulburarea a încetat.

Timpul când a fost scrisă această epistolă se poate fixa din criterii externe şi interne. *Externe.* Eusebiu al Cezareei, în lucrarea sa Istoria Bisericească III, 16, aşează disputa din Corint în timpul domniei lui Domiţian (81—96) şi spune că Hegesip a scris despre această „ceartă". Din alt pasaj de la Eusebiu, ştim că, „în legătură cu cearta, desigur, Hegesip a scris atunci şi despre epistola lui Clement. Din aceasta rezultă că epistola s-a scris în timpul domniei lui Domiţian, între 81 şi 96. Din criterii *interne* putem preciza data scrierii epistolei într-un singur an: Clement scrie la începutul capitolelor I şi VII că în Roma bântuie, şi pe vremea când îşi scrie el epistola, persecuţia care a secerat mulţime mare de victime dintre creştinii romani, pe timpul lui Nero („În acelaşi loc de luptă ne aflăm şi noi şi aceeaşi luptă ne aşteaptă şi pe noi" (Cap. 7), iar în cap. 1 scrie că „din cauza neaşteptatelor şi deselor nenorociri şi necazuri", ce au venit peste creştinii din Roma, au ajuns aceştia abia cu întârziere să împlinească dorinţa corintenilor de a le sări în ajutor pentru potolirea răzvrătirii din Biserica corinteană). Aici nu poate fi vorba decât de persecuţia din ultimul an de domnie a lui Domiţian, 96, deci în anul 96 s-a scris epistola.

Importanţa epistolei. Ea a fost citită în Biserică, nu numai când a fost primită acolo, ci şi mai târziu în cadrul cultului divin, aşa cum ne-a dovedit mai sus episcopul Dionisie al Corintului la anul 170. Corintenii au răspândit-o apoi şi la alte biserici din Orient şi toate i-au dat mult respect. Biserica Siriei o consideră drept canonică şi Codicele Alexandrin A (din secolul V) al Sfintei Scripturi o cuprindea. Se crede că episcopul Policarp al Smirnei avea şi el o copie de pe această epistolă şi şi-a dat silinţa să o imite atunci când a scris la anul 107 o epistolă celor din Filipi. Ucenicul lui Policarp, Irineu — episcopul Lyonului — o numeşte „epistolă foarte puternică", iar Eusebiu al Cezareei o numeşte „mare şi admirabilă" şi atestă faptul că şi pe vremea sa se citea în întrunirile creştinilor. Şi într-adevăr epistola merita această caracterizare, fiindcă ea a fost scrisă de un episcop mult respectat în imperiul roman.

Epistola ne dă mărturie despre Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel, despre mucenicia lor la Roma şi despre călătoria în Spania a Sfântului Apostol Pavel.

Importanţa acestei epistole mai constă şi în faptul că ne prezintă existenţa unei ierarhii ca instituţie divină, distinct deosebită de laici. Cum scopul său era de a îndemna pe credincioşi la supunere faţă de ierarhie, expunându-le motivele pentru această supunere, autorul ne arată existenţa acestei ierarhii, modul de instruire şi treptele ei: Episcop, preot şi diacon, chiar în secolul întâi. În cap. 40, el zice: „Arhiereului îi sunt încredinţate anumite servicii şi preoţilor li s-a rânduit locul lor şi leviţilor le sunt hotărâte diaconii proprii, laicul în sfârşit este legat prin porunci privitoare la laici". Se înţelege că prin analogie aici este vorba despre ierarhia Noului Testament şi despre raportul dintre laici şi cler, deoarece în capitolul următor 41, zice: „Fiecare dintre noi, fraţilor, să caute cu cucernicie, ca în propriul său rang să fie bineplăcut lui Dumnezeu, având conştiinţă curată şi nedepăşind canonul rânduit slujirii lui". Se vede, deci, clar că nu fiecare creştin este preot, după cum susţin protestanţii.

Această ierarhie, ne arată el mai departe, este de la Dumnezeu. Apostolii ne-au vestit Evanghelia primită de la Domnul Iisus Hristos, iar Iisus Hristos a fost trimis de Dumnezeu, iar Apostolii de Hristos şi ei au rânduit urmaşi: „Predicând, dar, şi botezând, în ţări şi în cetăţi, au pus episcopi şi diaconi pentru cei ce aveau să creadă, pe cei care au crezut întâi, după ce au fost probaţi de Domnul". Mai mult chiar, apostolii nu numai au rânduit episcopi şi diaconi, zice autorul, dar au pus regulă pentru succesiunea lor, deoarece ştiau că se va întâmpla ceartă pentru slujirea episcopală. „Şi apostolii noştri au cunoscut, prin Domnul nostru Iisus Hristos, că va fi ceartă pentru dregătoria de episcop. Din această pricină, luând mai dinainte desăvârşita cunoştinţă, au pus episcopi pe cei de care am vorbit mai înainte şi le-au dat lor în grijă, ca la moartea lor, să le continuie slujirea alţi bărbaţi încercaţi. Socotim, deci, că nu e drept să fie izgoniţi din slujirea lor cei care au fost puşi episcopi de Apostoli sau între timp de alţi bărbaţi vrednici, cu aprobarea întregii Biserici şi care au slujit turmei lui Hristos fără prihană, cu smerenie, în linişte, cu grijă, de care dau mărturie toţi multă vreme" (cap. 44). După cum se vede, din citatul de mai sus, ierarhia se alegea dintre bărbaţii distinşi de către ierarhia în funcţie, dar cu aprobarea întregii Biserici. Cei aleşi nu puteau fi depuşi, mai ales când aveau o viaţă curată, ci numai după ce au repausat să fie înlocuiti.

Romano-catolicii ar putea interpreta această epistolă ca o mărturie, o dovadă, pentru primatul Bisericii romane, deoarece Biserica romană a intervenit în cearta ce se iscase în Biserica din Corint, fără să fie solicitată. Adevărul însă nu este acesta. Sfântul Clement Romanul când a scris această epistolă, nici nu s-a gândit la exercitarea vreunui oarecare drept, ci a scris din dragoste creştinească pentru fraţi, din râvnă pentru păstrarea ordinei, liniştii şi păcii în Biserica lui Hristos. Tonul epistolei nu este al unui superior ci al unui egal. Dacă Clement ar fi avut vreun drept de jurisdicţie, de oarecare autoritate, ar fi trimis-o în numele său, iar nu ca o epistolă de la o Biserică la alta.

Lui Clement i s-au mai atribuit şi alte opere cum ar fi: a doua scrisoare către Corinteni, Scrisori către fecioare si Pseudoclementinele.

Sfântul Clement Romanul rămâne unul din cei mai importanţi părinţi apostolici.

Arhid. Prof. Constantin Voicu

* Sub această denumire îi înţelegem pe acei bărbaţi creştini care i-au cunoscut în chip direct pe Apostoli, fiind ucenici ai lor. Şi în numerele următoare vom prezenta chipul unora dintre ei.

SPRE O NORMALIZARE A UNOR STĂRI DE LUCRURI RĂMASE ÎN SUSPENSIE*

ARHIEPISCOPIA SIBIULUI
Str. Mitropoliei nr. 24
2400 — SIBIU - ROMÂNIA

Nr. 2949
9 decembrie 1993

Stimate Domnule Ministru Secretar de Stat*

Vă scriu din nou în legătură cu salarizarea clerului şi a funcţionarilor cancelariilor eparhiale, cerându-mi scuze că vă deranjez. Desigur scriu în numele meu şi al Eparhiei Sibiului dar, precum ştiu, problema e comună tuturor eparhiilor.

Leul şi-a diminuat progresiv valoarea, salariile au crescut şi în cea mai mare parte preoţimea se găseşte în imposibilitatea de a-şi realiza drepturile cuvenite potrivit cu studiile şi vechimea în slujire.

Statul ne acordă acum la toţi (inclusiv ierarhului) o „contribuţie" de 42 200 lei lunar, cu excepţia muncitorilor din tipografiile bisericeşti şi a atelierelor de lumânări. Această contribuţie nu rezolvă însă problema salariilor preoţilor.

Preoţimea din Transilvania îşi desfăşoară misiunea într-un mediu multiconfesional şi multietnic, în unele locuri parohia ortodoxă fiind o doime, o treime sau chiar o pătrime din totalul locuitorilor localităţii respective. Aceasta înseamnă că şi puterea economică a parohiei ortodoxe e în aceeaşi măsură diminuată. E de-ajuns să privim turlele bisericilor dintr-un sat ardelenesc. Nicăieri nu e una singură. De unde să-şi completeze preoţii salariile cuvenite care sunt cel puţin duble sau triple, faţă de contribuţia de 42 200 pe care o primesc de la stat? Sunt puşi în situaţia de a sta mereu cu mâna întinsă. Cred că trebuie înlăturată această imagine umilitoare. Preoţii au familii, copii de crescut şi de dat la şcoală.

Dar nu privim problema numai sub acest aspect.

Credem că preoţimea ortodoxă reprezintă într-un sat măcar cât un învăţător, în procesul de educaţie a tineretului, de apărare a limbii, a naţionalităţii, a continuităţii, a conştiinţei civice şi a responsabilităţii morale. În fiecare localitate, în satele noastre, turla bisericii e edificiul cel mai înalt. Aceasta demonstrează importanţa pe care o dă poporul credincios Bisericii. Trebuie să se ţină seama de acest simţământ esenţial al poporului nostru.

Preoţimea slujitoare a credincioşilor şi a lui Dumnezeu se zbate cu grijile materiale, în loc să aibă posibilitatea de a-şi desfăşura, liberă de aceste griji ,misiunea ei din totdeauna benefică pentru societate şi pentru neamul românesc.

Sarcina bugetară nu ar fi prea mare pentru stat.

La nivelul întregii ţări salariaţii Bisericii Ortodoxe Române egalează probabil numărul a jumătate din salariaţii unei singure uzine mari. Dacă ne-am limita numai la Transilvania, numărul salariaţilor Bisericii e egal cu al unei uzine mijlocii.

Biserica nu cere pomană. De-a lungul istoriei i s-au luat bunurile, au fost secularizate, naţionalizate, confiscate şi i s-au promis în schimb salarii. Aceste promisiuni au fost respectate o vreme, apoi s-au restrâns la actualele „contribuţii" care nu rezolvă problemele.

Vă fac cu tot respectul cererea de a promova la Onoratul Guvern această doleanţă a preoţimii noastre de a i se acorda salarii integrale, la nivelul drepturilor cuvenite. Chiar dacă aceste sume ar fi în continuare numite „contribuţii", dacă aşa se cuvine, este imperios necesar ca ele să se ridice la nivelul drepturilor cuvenite.

Preoţii nu-şi pot întregi salariile din veniturile proprii. Unii sunt nevoiţi să facă state fictive şi îşi plătesc CAS-ul la salariile cuvenite pentru a-şi asigura drepturile reale la pensie. Cererile lor sunt din ce în ce mai presante şi ei par a-şi pierde răbdarea. Am putut constata acest lucru la întâlnirile din toate protopopiatele noastre.

Trebuie să amintesc că în convorbiri personale cu marii demnitari ai Ţării am observat multă înţelegere şi am primit şi asigurări că problema se va rezolva. Ea trebuie însă rezolvată prin Onor. Secretariatul pentru Culte.

Aceste drepturi au fost solicitate şi de către Adunarea Naţională a Bisericii Ortodoxe Române în ultima ei sesiune din anul acesta.

Aş vrea să mai adaug că, în mod cu totul special, preoţimea din zona secuizată, pe lângă alte necazuri, se mai confruntă şi cu acest necaz al neputinţei de a-şi completa salariile. Ei rămân în zonă — cât vor mai putea — în sărăcie şi în lipsuri neînchipuit de mari. Cred că dacă s-ar asigura salarizarea în întregime, am găsi candidaţi pentru toate parohiile, şi cei care sunt acolo vor rămâne pe loc.

Nu insist prea mult asupra acestei zone, pentru ca nu cumva să se înţeleagă că în alte părţi situaţia n-ar fi gravă. Apelez pentru o soluţionare globală şi urgentă. Zona are problemele ei dar ea nu trebuie scoasă din contextul interesului general.

Ştim, domnule Ministru Secretar de Stat, că Vă este cunoscută situaţia.

Prin această nouă intervenţie am dorit doar să v-o reamintesc, să insist pentru rezolvarea ei şi să vă ofer de pe teren un argument în plus pentru a vă sprijini demersurile.

Asigurându-vă de toată stima,

Dr. ANTONIE PLAMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

* Scrisoare adresată Domnului Ministru Secretar de Stat, de la Secretariatul pentru Culte, spre a fi promovată la Onor. Guvern.

Baronul Vasile L. Popp

(Urmare din pag. a 6-a)

chiar cu tatăl lui Popp, nici atunci nu m-aş îndoi a concrede cauza mea imparţialităţii fiului". În 1867 când s-a instaurat dualismul austro-ungar, Vasile Popp era viceguvernatorul Transilvaniei.

În preajma introducerii dualismului au apărut divergenţe politice între românii transilvăneni, prin divizarea lor în activişti şi pasivişti. Cu prilejul adunării generale a *Asociaţiunii transilvane (Astra)* de la Alba Iulia (1866), desfăşurată sub preşedinţia mitropolitului Andrei Şaguna, într-o consfătuire particulară această contradicţie s-a adâncit şi mai mult. G. Bariţiu, secretarul aşezământului, remarca cu mâhnire că tocmai la întrunirea Astrei, ce milita pentru unitatea românească s-a produs împărţirea românilor transilvăneni în două tabere. Această situaţie încordată s-a repercutat şi asupra viitorului comitet al Asociaţiunii. Astfel la adunarea generală de la Cluj din 1867 preşedinte a fost ales Vasile Popp, spre nemulţumirea sibienilor şi blăjenilor care-l doreau pe T. Cipariu.

În cadrul Astrei a funcţionat o lege nescrisă. Dacă preşedintele era ortodox ,vicepreşedintele trebuia să fie greco-catolic şi viceversa. La început a fost Ioan Hania, iar după el a urmat Iacob Bologa. În perioada preşedinţiei V. Popp-Iacob Bologa, Asociaţiunea şi-a îmbunătăţit activitatea. Astfel din 1868 a apărut „Transilvania", organul Asociaţiunii transilvane, unde G. Bariţiu, redactorul responsabil al revistei, a publicat numeroase studii interesante şi documente de o deosebită importanţă pentru istoria Transilvaniei. În 1869 se hotărăşte înfiinţarea despărţămintelor, iar la adunarea generală de la Bistriţa (1870) s-a aprobat înfiinţarea unei Academii de drept prin contribuţii benevole.

Vasile Popp a lansat deviza în cadrul Asociaţiunii: „Prin noi înşine! Prin forţa şi răbdarea noastră înainte!" El era convins că prin contribuţia materială şi morală a tuturor românilor Asociaţiunea va deveni cel mai important organism cultural din Transilvania. In discursul său ţinut la adunarea generală de la Sebeş (1872) spunea între altele: „Asociaţiunea este menită să deştepte, să nutrească şi să conserve simţul naţional, să scutească şi să cultive limba şi prin aceasta existenţa naţională...; în fine Asociaţiunea face ca până când în cele politice suntem dezbinaţi şi în parte înverşunaţi unii contra altora aşazicând până la cuţite, până când în cele confesionale suntem sfâşiaţi şi înstrăinaţi de către olaltă... aici domnilor, aici în sânul mamei noastre ,unde ascuţişurile săgeţilor invidiei s-au tocit, unde veninul urei s-a lepădat afară, aici tot cu aceleaşi cuvinte române ne îndulcim, toţi suntem fraţi, toţi mergem pe aceeaşi cale, toţi într-o înţelegere frăţească, cu un trup şi un suflet facem paşi înainte în literatură şi cultură".

Vasile Popp se stinge la 17 februarie 1875, la numai 56 de ani, fiind înmormântat la Reghin. Prin tot ce s-a întreprins, V. Popp a contribuit atât la apărarea românilor de dincoace de Carpaţi pe cale juridică, cât şi la propăşirea lor.

ŞTIRI — INFORMAŢII

— Miercuri, 24 noiembrie 1993, Î.P.S. Sa a luat parte la sesiunea de comunicări ştiinţifice „75 de ani de la Marea Unire" — organizată de Inspectoratul de Cultură Sibiu, Biblioteca ASTRA şi Prefectura Sibiu, prezentând referatul „Unirea din 1918: împlinire şi speranţă".

— Vineri, 26 noiembrie 1993, Î.P.S. Sa a participat la Simpozionul „75 de ani de la Unirea din 1918", organizat la Casa Armatei din Braşov, prezentând referatul „Anul 1918, anul împlinirilor şi al speranţelor".

— Sâmbătă, 27 noiembrie 1993, Î.P.S. Sa a participat la Simpozionul „Unitate istorică — unitate culturală", organizat la Sibiu şi Alba Iulia între 26 noiembrie — 2 decembrie de Fundaţia Culturală Română. Î.P.S. Sa a prezentat mesajul transmis participanţilor de către P.F. Patriarh Teoctist al României după care a evocat evenimentul marii uniri de acum 75 de ani.

În aceeaşi zi, Î.P.S. Sa a făcut o vizită canonică la M-rea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus, unde s-a întâlnit cu o delegaţie de parlamentari şi primari ai oraşelor din judeţele abuziv desfiinţate de către vechiul regim totalitar.

— Luni, 29 noiembrie 1993, Î.P.S. a luat parte la Sesiunea solemnă a Academiei Române la Bucureşti, unde a prezentat comuni-

(Continuare în pag. a 8-a)

ŞTIRI – INFORMAŢII

(Continuare din pag. a 7-a)

carea „Unirea din 1918 — împlinire şi speranţă". Cuvântul Î. P. S. Sale a fost transmis integral în direct pe postul naţional de Radio România Actualităţi. În aceeaşi zi seara, Î. P. S. Sa a participat la recepţia oficială oferită de Preşedintele României la palatul Cotroceni, cu prilejul zilei Naţionale a României.

— Marţi, 30 noiembrie 1993, Î. P. S. Sa a primit la Reşedinţa mitropolitană din Sibiu, pe P. S. Episcop Petru de Bălţi, locţiitor de Mitropolit al Basarabiei.

— Miercuri, 1 Decembrie 1993, Î. P. S. Sa a participat la festivităţile organizate la Alba Iulia cu prilejul celei de a 75-a aniversări a Unirii Transilvaniei cu România. Î. P. S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala episcopală din Alba Iulia după care împreună cu P. F. Patriarh Teoctist şi cu ceilalti membri ai Sf. Sinod a săvârşit slujba de Te-Deum cu prilejul Zilei Naţionale a României.

Tot în aceeaşi zi, Î. P. S. Sa a participat la Marea Adunare Populară desfăşurată pe Platoul Romanilor din Alba Iulia.

*

— Între 4—5 decembrie a.c., Î. P. S. a luat parte la lucrările Simpozionului închinat centenarului Naşterii Mitropolitului academician Nicolae Colan.

— Sâmbătă, 4 decembrie 1993, Î. P. S. Sa a săvârşit slujba de pomenire a marelui ierarh şi cărturar Nicolae Colan în Catedrala ortodoxă din Sf. Gheorghe după care la Casa de Cultură a Sindicatelor în cadrul sesiunii omagiale de comunicări ştiinţifice dedicate vieţii şi activităţii mitropolitului Nicolae Colan, Î. P. S. Sa a prezentat comunicarea: „Nicolae Colan şi limba română".

În aceeaşi zi după masa, Î. P. S. Sa a participat la festivitatea inaugurării Muzeului spiritualităţii ortodoxe din Covasna, Muzeu deschis în subsolul catedralei ortodoxe din Mun. Sf. Gheorghe.

— Duminică, 5 decembrie 1993, Î. P. S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala Ortodoxă din Sf. Gheorghe, rostind un bogat cuvânt de învăţătură creştinească.

La timpul cuvenit, tânărul teolog Ioan Voineag a fost hirotonit întru diacon. Intreaga slujbă a fost transmisă în direct pe postul naţional de Radio.

În aceeaşi zi la orele amiezii, Î. P. S. Sa împreună cu ceilalţi participanţi la Simpozion au făcut un pelerinaj la Casa natală a Mitropolitului Nicolae Colan din Araci, prilej cu care a fost dezvelită şi o placă memorială montată aici din iniţiativa Ligii Cultural-creştine „Andrei Şaguna" din Sf. Gheorghe. A fost cercetată apoi şi biserica parohială din Araci, ctitorie a Mitropolitului Nicolae Colan.

*

— Luni, 6 decembrie 1993, Î. P. S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească la biserica noului Schit reînfiinţat din Predeal cu hramul „Sf. Ierarh Nicolae" rostind şi aici un bogat cuvânt de învăţătură despre viaţa şi activitatea Sf. Ierarh Nicolae. Diaconul Ioan Voineag a fost hirotonit întru preot pe seama parohiei Săcele, prot. Braşov.

— Vineri, 10 decembrie 1993, Î. P. S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Crişanei şi Maramureşului a săvârşit în catedrala mitropolitană din Sibiu slujba înmormântării celui ce a fost preot iconom stavrofor colonel (r) Ioan Boţocan, slujitor ani îndelungaţi la altarul Catedralei mitropolitane din Sibiu.

Cu acest prilej Î. P. S. Sa a rostit un cuvânt de elogiu celui plecat în veşnicie, adresând totodată şi un cuvânt de mângâiere familiei.

— Sâmbătă, 11 decembrie 1993, Î. P. S. Sa a făcut o vizită canonică la Mânăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus, jud. Braşov.

— Duminică, 12 decembrie 1993, Î. P. S. Sa a săvârşit slujba de sfinţire şi Sf. Liturghie arhierească în noua biserică cu hramul „Sf. Împăraţi Constantin şi Elena" din parohia Poiana Mărului, jud. Braşov.

La timpul potrivit diaconul Nicolae Moşoiu a fost hirotonit întru preot de caritate pe seama Spitalelor din Braşov.

Î. P. S. Sa s-a adresat celor prezenţi în număr foarte mare cu un cuvânt de învăţătură, felicitând apoi pe bunii credincioşi de aici care sub păstorirea tânărului preot Mihai Manolache, fostul lor paroh, au reuşit ca în timp scurt, de numai doi ani, să zidească o biserică din temelie şi s-o împodobească cu o aleasă pictură şi cu toate cele necesare cultului.

Au fost acordate acte de apreciere preotului M. Manolache, consiliului şi comitetului parohial.

*

— Marţi, 14 decembrie 1993, Î. P. S. Sa a luat parte la Cluj, la întâlnirea cu protopopi din Mitropolia Ardealului, unde au fost discutate probleme în legătură cu proiectul Noii Legi a Cultelor şi cu situaţia prozelitismului sectar şi greco-catolic.

— Miercuri, 15 decembrie 1993, Î. P. S. Sa a prezidat la reşedinţa mitropolitană din Sibiu, lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial Sibiu.

— Joi, 16 XII 1993, Î. P. S. Sa a luat parte la Concertul de colinde dat în Catedrala mitroplitană Sibiu de Corul bărbătesc al studenţilor Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu, adresând un cuvânt de învăţătură cu tema „Cunoaşterea de sine", încheind astfel Serbările Ortodoxiei organizate în perioada 8—16 decembrie de Liga Tineretului Ortodox din Braşov.

— Vineri, 17 decembrie 1993, Î. P. S. Sa a luat parte la vernisajul expoziţiei de icoane pe sticlă a d-lui Ioan Onuc Nemeş, deschisă în saloanele Cercului Militar Sibiu. Î. P. S. Sa a rostit un cuvânt despre semnificaţia icoanei pe sticlă în tradiţia şi spiritualitatea ortodoxiei româneşti.

— Duminică, 19 decembrie 1993, Î. P. S. Sa a săvârşit slujba de binecuvântare a subsolului bisericii cu hramul „Pogorârea Sf. Duh" din cartierul Sibiu Valea Aurie, şi Sf. Liturghie arhierească, rostind un ales cuvânt de învăţătură legat de pericopa evanghelică a zilei (Cartea neamului lui Iisus Hristos).

La timpul potrivit diaconul Nicolae Moldovan a fost hirotonit preot pe seama parohiei Galeş, prot. Sibiu, iar P. C. pr. Valentin Sicoe a fost hirotesit întru „sachelar".

În aceeaşi zi seara, Î. P. S. Sa a luat parte la Concertul de Colinde al Coralei Catedralei mitropolitane din Sibiu, rostind un bogat cuvânt legat de semnificaţia colindelor.

— Luni, 20 decembrie 1993, Î. P. S. Sa a făcut o vizită canonică la Schitul Predeal, Jud. Braşov.

*

— Marţi, 21 decembrie 1993, Î. P. S. Sa a săvârşit slujba de binecuvântare a plăcii comemorative prin care oraşului Braşov i s-a acordat titlul de oraş erou martir —, şi a troiţei ridicate de Liga Tineretului Ortodox, Braşov în faţa Prefecturii întru pomenirea eroilor martiri braşoveni căzuţi în evenimentele din decembrie 1989.

Au luat parte reprezentanţi ai Preşedinţiei României, ai Guvernului şi ai Parlamentului şi oficialităţi civile şi militare ale jud. Braşov.

Î. P. S. Sa s-a adresat celor prezenţi cu un vibrant cuvânt de elogiu adus jertfei eroilor pe altarul libertăţii şi demnităţii poporului român.

În aceeaşi zi, Î. P. S. Sa a vizitat şantierele celor două noi biserici ce se zidesc în Municipiul Braşov prin strădania preoţilor I. Comşulea şi C. Gârbacea.

Seara, în aceeaşi zi, în Amfiteatrul Facultăţii de Mecanică din Braşov, Î. P. S. Sa a prezentat conferinţa cu tema „Naşterea Domnului, în tradiţiile şi obiceiurile poporului român", care a fost urmată de un reuşit concert de colinde prezentat de membrii Ligii Tineretului Ortodox din Braşov.

— Miercuri, 22 decembrie 1993, Î. P. S. Sa a oficiat parastasul şi slujba de sfinţire a crucii ridicată în cimitirul Eroilor Revoluţiei din Braşov prin strădania Asociaţiei Luptătorilor şi urmaşilor eroilor din Revoluţia din decembrie 1989.

În aceeaşi zi, Î. P. S. Sa a făcut o vizită la Primăria Municipiului Braşov unde a avut convorbiri cu dl. primar Adrian M ruzi.

Seara Î. P. S. Sa a participat în sala Teatrului Dramatic din Braşov la spectacolul de gală cu piesa „Oratoriu Bizantin nr. 1", de Paul Constantinescu ,spectacol pus în scenă de colectivul Teatrului de Operetă din Braşov sub conducerea doamnei directoare Carmen Dobrescu.

*

— Vineri, 24.XII.1993, Î. P. S. Sa a primit la Reşedinţa mitropolitană Sibiu grupuri de colindători care ca şi în alti ani au adus vestea cea bună a Naşterii în lume a Fiului lui Dumnezeu întrupat.

— Sâmbătă 25.XII.1993, Î. P. S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala mitropolitană din Sibiu cu prilejul Crăciunului şi a prezentat credincioşilor tradiţionala Pastorală de Crăciun, ce a avut ca temă anul acesta „Împărăţia Omeniei".

În aceeaşi zi, Î. P. S. Sa, la amiază, a oferit în Sala de Recepţii a Reşedinţei mitropolitane, îndătinata recepţie de Crăciun la care au luat parte membrii Permanenţei Consiliului Eparhial, profesori de teologie, preoţi din oraş, alţi ostenitori ai Centrului Eparhial.

— Duminică, 26 decembrie 1993, Î. P. S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie în Catedrala din Mediaş, adresând şi aici cuvântul pastoral de Crăciun credincioşilor prezenţi la Sf. Liturghie.

La timpul potrivit, tânărul teolog Găban Ioan-Ovidiu a fost hirotonit întru diacon pe seama Catedralei din acest oraş.

— Luni, 27 decembrie 1993, Î. P. S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească în hramul „Sf. Martiri Brâncoveni" din Mânăstirea Sâmbăta de Sus, Monahul Matei Bilaucă a fost hirotonit întru diacon pe seama mănăstirii.

Răspunsurile liturgice au fost date de către Corul mixt din Oraşul Victoria.

Î. P. S. Sa a rostit un bogat cuvânt de învăţătură legat de Naşterea Domnului şi de amintirea Sf. Arhid. Ştefan pe care Biserica îl prăznuieşte în această zi.

— Joi, 30 decembrie 1993, Î. P. S. Sa a prezidat lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial Sibiu.

Arhid. Visarion Bălţat

*

— Intre 14 octombrie şi 11 noiembrie 1993, P.S. Episcop Serafim Făgărăşanul a făcut, din încredinţarea Sf. Sinod al B.O.R., o vizită în Germania şi Franţa. Cu acest prilej P. S. Sa a vizitat şi a slujit în mai multe parohii româneşti sau de alte naţionalităţi şi s-a întâlnit cu numeroase personalităţi bisericeşti din cele două ţări. Un moment deosebit l-a constituit vizita patriarhului ecumenic în Germania şi conslujirea cu Sanctitatea Sa şi cu toţi episcopii ortodocşi din această ţară.

*

— Vineri, 19 noiembrie 1993, P. S. Sa s-a întâlnit, împreună cu un grup de medici care activează în societatea Christiana, cu directorul Spitalului judeţean din Sibiu în vederea extinderii asistenţei religioase din acest spital.

— Duminică, 21 noiembrie 1993, P. S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie în parohia Iaşi, (prot. Făgăraş), hirotonind pe tânărul diacon Ioan Neculoiu, întru preot pe seama acestei parohii. La sfârşitul Sf. Liturghii P. S. Sa a instalat oficial pe noul preot.

După masă, P. S. Serafim a slujit împreună cu un sobor numeros de preoţi Taina Sf. Maslu de obşte în biserica parohiei Făgăraş-Combinat. La sfârşitul slujbei P. S. Sa a adresat un cuvânt de învăţătură.

Spre seară, P. S. Sa a slujit slujba Vecerniei în parohia Recea Nouă (Făgăraş), după care a instalat pe noul preot al acestei reînfiinţate parohii, în persoana părintelui Valer Frăţilă, transferat de la parohia Boholţ.

— Sâmbătă, 4 decembrie 1993, P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a săvârşit în biserica Sf. Arhangheli din Sibiu, parastasul de 40 de zile întru pomenirea vrednicului părinte Gheorghe Papuc, fost vreme îndelungată Consilier cultural al Arhiepiscopiei Sibiului.

— Duminică, 5 decembrie 1993, P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a slujit Sf. Liturghie în parohia Boholţ (prot. Făgăraş).

Vecernia zilei a fost săvârşită la biserica Buna Vestire din Braşov, în prezenţa unei mari mulţimi de credincioşi, mai ales tineri (ucenici ai păr. ierodiacon Visarion din Bucureşti). După Vecernie şi predica P. S. Sale, toţi cei prezenţi au vizionat un film cu Viaţa şi Patimile Mântuitorului.

Seara, P. S. Sa a răspuns invitaţiei Ligii Tineretului Ortodox din Braşov şi a vorbit în aula Facultăţii de inginerie despre Trăsăturile Ortodoxiei. Întâlnirea a fost deosebit de animată prin mulţimea de întrebări adresate P. S. Sale, reflectând interesul tinerilor pentru înnoirea Bisericii şi angajarea ei în lume pentru întoarcerea oamenilor la Hristos.

— Luni, 6 decembrie 1993, P. S. Episcop Serafim a săvârşit Sf. Liturghie în biserica Sf. Treime din Braşov. În cadrul ei a hirotonit întru diacon pe tânărul teolog Nicolae Moşoiu. P. S. Sa a vorbit despre diaconia în Biserică proprie tuturor slujitorilor, dând exemple din viaţa Sf. Ierarh Nicolae.

Seara, P. S. Sa a săvârşit Vecernia în capela din cartierul Tractorul unde slujeşte P. C. Pr. Aurel Suciu care a pregătit daruri de Sf. Nicolae pentru copiii parohiei.

*

— Miercuri, 8 decembrie 1993, P. S. Episcop Serafim s-a întâlnit cu cadre didactice şi elevi ai Liceului de informatică din Bucureşti.

În aceeaşi zi, seara, P. S. Sa a săvârşit Acatistul Rugului aprins la biserica studenţilor din Bucureşti, după care a adresat mulţimii de tineri un cuvânt de învăţătură.

— Joi, 9 decembrie 1993, P. S. Sa a avut o lungă întâlnire cu conducerea ASCOR din Bucureşti, după care s-a întâlnit la Facultatea de Matematică şi apoi la Facultatea de Fizică cu numeroşi studenţi cărora le-a vorbit despre „Isihasm" şi respectiv despre „Rugăciunea inimii", răspunzând apoi întrebărilor adresate de tineri.

— Vineri, 10 decembrie 1993, P. S. Serafim Făgărăşanul s-a întâlnit cu cadre didactice şi elevi ai Liceului Ion Creangă din Bucureşti iar seara a conferenţiat în Aula Facultăţii de drept despre „Mistica Ortodoxă" în prezenţa unei mari mulţimi de credincioşi îndeosebi tineri.

— Sâmbătă, 11 decembrie 1993, P. S. Sa s-a aflat în Rm. Vâlcea unde a vorbit în cadrul Sărbătorilor „Ortodoxie şi Cultură" despre „Trăsăturile spiritualităţii ortodoxe". După aceea, P. S. Sa a fost invitat să răspundă în direct la postul de radio local unor întrebări puse de tineri.

— Duminică, 12 decembrie 1993, P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a slujit Sf. Liturghie în parohia Biertan (prot. Mediaş), în cadrul căreia a sfinţit întru diacon pe tânărul Nicolae Moldovan. Seara, P. S. Sa a participat la Vecernia din Catedrala mitropolitană şi la Concertul de colinde susţinut de Corul studenţilor teologi.

*

— Vineri, 17 decembrie 1993, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a conferenţiat la Casa de cultură a studenţilor din Iaşi despre „Sf. Botez, taina luminării omului" şi a răspuns numeroaselor întrebări adresate de un auditoriu foarte numeros.

— Duminică, 19 decembrie 1993, P. S. Sa a slujit Sf. Liturghie la mănăstirea Râmeţ şi a vorbit despre aşteptarea lui Mesia de către poporul ales.

*

— Marţi, 21 decembrie 1993, P. S. Sa a participat la Şcoala Normală „Andrei Şaguna" din Sibiu la un concert de Crăciun susţinut de elevii Liceului conduşi de Diac. Achim Băcilă. În cuvântul de încheiere P. S. Sa a evidenţiat roadele introducerii Religiei în şcoli, mulţumind Direcţiunii şi cadrelor didactice pentru atenţia acordată acestei discipline şi a împărţit elevilor daruri din partea Mitropoliei.

— Miercuri, 22 decembrie, P. S. Serafim a săvârşit la Unitatea Militară din Sibiu parastasul pentru pomenirea soldaţilor căzuţi în Revoluţia română, iar la Cimitirul din oraş, aceeaşi slujbă pentru morţii civili. Cu acest prilej P. S. Sa a adresat de fiecare dată Cuvânt de mângâiere şi aducere aminte.

— Joi, 23 decembrie, 1993, P. S. Sa a participat la programul de Crăciun oferit de elevii Şcolii generale din Calea Poplăcii, sub conducerea D-nei preotese Maria Luca, profesoară de religie. Şi aici P. S. Sa a exprimat bucuria Bisericii de a vedea roadele educaţiei religioase în comportarea elevilor, pe care i-a binecuvântat, împărţindu-le apoi daruri.

— De Crăciun, P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a săvârşit Sf. Liturghie arhierească în parohia Bradu (prot. Sibiu). La sfârşit, P. S. Sa şi mulţimea credincioşilor din biserică au primit colinda tinerilor şi copiilor din sat cărora le-a oferit daruri. Vecernia a fost oficiată la Capela parohiei Turnişor II din Sibiu.

— A doua zi de Crăciun, P.S. Serafim a slujit şi predicat la Catedrala mitropolitană din Sibiu iar seara a săvârşit vecernia la Capela parohiei din Ştrand.

— A treia zi de Crăciun, P.S. Sa a slujit Sf. Liturghie în subsolul noii biserici în construcţie din Sibiu, Iosefin III, iar vecernia la Catedrala mitropolitană, după care a participat la Adunarea anuală a Asociaţiei Pro-Vita, în Aula Facultăţii de Teologie din Sibiu.

Diac. Dumitru Dura

Semnalăm... Semnalăm...

Jean Guitton, membru al Academiei Franceze semnează împreună cu alţi doi interlocutori (Grichka Bogdanov şi Igor Bogdanov), oameni de ştiinţă, o carte intitulată: DUMNEZEU ŞI ŞTIINŢA (trad. pr. Ioan Buga, ed. Harisma, Bucureşti, 1992, 135 p.).

Ca toate cărţile care abordează asemenea temă, e o carte fascinantă. Iată câteva din afirmaţiile cărţii:

„Universul care ne înconjoară devine din ce în ce mai puţin material: el nu mai este comparabil cu o maşină imensă, ci mai degrabă cu o gândire vastă".

„Viziunea materialistă a lumii se stinge sub ochii noştri: trebuie să ne pregătim să pătrundem într-o lume total necunoscută".

„Cum să explici existenţa ordinii în inima haosului?"

„Se apropie momentul reconcilierii fatale între savanţi şi filosofi, între ştiinţă şi credinţă".

„Nu există decât două atitudini: una ne conduce spre absurd, cealaltă spre mister".

„Cosmosul face trimitere la imaginea unei ordini; această ordine ne conduce, la rândul ei, către existenţa unei cauze şi a unui scop care îi sunt exterioare cosmosului".

Sperăm să fie de ajuns pentru a chema la lectură pe orice om care gândeşte, şi e în stare să-şi pună întrebări, şi nu se linişteşte până nu-şi răspunde. Sau până nu i se răspunde. Aceasta este o carte de întrebări şi răspunsuri.

Ioan Pintea ne dă, ca şi Zaharia Sângeorzan, o carte de convorbiri cu N. Steinhardt: PRIMEJDIA MĂRTURISIRII (ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1993, 250 p.). M-am bucurat să aflu dintr-o scrisoare a lui Nicolae Steinhardt, publicată în acest volum de Ioan Pintea, că un exemplar dintr-o carte a sa în manuscris urma să-mi fie predat mie (p. 250). Avea încrederea că avea şanse de publicare la Sibiu. Si, ar fi avut. Era vorba de volumul „Cuvinte de credinţă".

Ca toate cărţile lui N. Steinhardt, *Primejdia mărturisirii* nu e o carte care doar se citeşte. E o carte care se meditează, se reia, trebuie ţinută la îndemână. Nu poate fi trimisă în bibliotecă şi uitată. N. Steinhardt a fost o minte cu o infinitate de posibilităţi de descoperire de sensuri şi frumuseţi, chiar şi acolo unde unora li se pare că nu se vede nimic.

Avea ochi de văzut şi urechi de auzit.

Şi ceva în plus! Un dar. Un har. O harismă a cetirii de sensuri în suflete, în univers, darul asociaţiei celor mai diverse lucruri, pentru care se ajuta uşor de o cultură bine închegată şi bine stăpânită şi pusă să-l servească.

* * *

O carte despre „Minuni" (Bucureşti 1991, 197 p.) a tradus pr. Ioan Buga, după Mitropolitul Florinei (Grecia) Augustin N. Kandiotou. E vorba de minunile pe care le întâlnim la fiecare pas, pe lângă care trecem şi nu le vedem. Autorul ni le arată şi ne sfătuieşte să ne oprim asupra lor şi să învăţăm din ele, şi să înţelegem că: „Tu eşti Dumnezeu care faci minuni" (ps. 76, 14).

Cartea se citeşte cu folos şi poate fi utilă predicatorilor, dar şi creştinilor de rând, interesaţi să descifreze tainele care ne înconjoară.

În editura „Casa cărţii de ştiinţă" a apărut cartea ASCETICA şi MISTICA CREŞTINĂ, sau TEOLOGIA VIEŢII SPIRITUALE (Cluj, 1993, 537 p.) de D. Stăniloae (redăm numele de pe copertă). O notă asupra ediţiei, la început, şi o bogată postfaţă semnează Sandu Frunză. Textul reproduce prelegerile părintelui profesor D. Stăniloae, dactilografiate şi multiplicate sub titlul de CURS DE ASCETICA ŞI MISTICA CREŞTINĂ, de către Asociaţia studenţilor teologi din Bucureşti, în 1947.

Se ştie că o variantă a acestui curs a fost publicată în Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti 1981, sub titlul de *Manual de Teologie Morală Ortodoxă*. A fost un fel de a se ascunde sub un titlu care „mergea", *Cursul* din 1947, cenzura regimului de dictatură scoţând din vocabularul teologic cuvântul *mistic, mistică* sau acceptându-l numai cu sens peiorativ.

Tot în 1993 au apărut la editura Deisis, Mânăstirea Sf. Ioan Botezătorul, Alba Iulia, două volume ale aceluiaşi *Curs*, intitulate ambele: ASCETICA ŞI MISTICA ORTODOXĂ, cel dintâi cu subtitlul: ASCETICA, iar cel de-al doilea cu subtitlul MISTICA (197 p. + 207 p.). Cuvântul înainte e semnat de Cornel Toma. Nu se arată ce text a urmat această ediţie, Introducerea fiind deosebită de cursul prezentat de Sandu Frunză. Textele propriu-zise sunt cam aceleaşi. *Manualul de teologie morală* a fost desigur lărgit de autor, faţă de *Curs*.

Deruta apare atunci când nu se arată exact care versiune se reproduce. Părintele Stăniloae a publicat doar două. Acum vom avea patru, ultimele două (a doua în două volume) modificând titlurile originale. Confuzia e sporită şi prin aceea că în volumul tipărit la Cluj se vorbeşte de o variantă sub titlul de *„Manual de Teologie Morală Ortodoxă"*, care mai jos e numit, fără să se dea explicaţia de ce, *Spiritualitatea Ortodoxă*, aşa încât cititorul poate crede că e vorba de o altă carte, cu un alt text.

Titlul ediţiei de la Cluj e frumos, dar, nu e al Părintelui Stăniloae. Dacă a fost reprodus cursul, normal era să i se păstreze titlul dat de autor: CURS DE ASCETICĂ ŞI MISTICĂ CREŞTINĂ. Se ştia una şi bună!

Titlul ediţiei de la Alba Iulia care are la bază *Manualul de Teologie Morală Ortodoxă*, deoarece e completat şi are o lungă Introducere, diferite de cea a *Cursului*, ori trebuia să revină la primul titlu (Curs de Ascetică şi Mistică creştină), cu explicaţiile de rigoare asupra titlului de *Manual* din 1981, ori trebuia să folosească al doilea titlu, dat tot de Părintele Stăniloae, (Manual de Teologie Morală Ortodoxă), şi aici cu explicaţiile de rigoare.

După cum s-a procedat, avem acum *cinci* volume cu aproximativ aceleaşi texte de bază, cu cinci titluri, dintre care ultimele trei (Cluj şi Alba Iulia) nu aparţin autorului, ci editorilor.

E destul pentru a se produce încurcături şi a se lăsa impresia celor care nu le cercetează pe toate, că e vorba de cinci cărţi diferite.

Rămâne totuşi valabil şi limpede faptul că în afara titlurilor date de editori, toate cele cinci volume-variante conţin texte autentice ale Părintelui Stăniloae, textul de bază fiind *Cursul*.

Bibliografii vor trebui să clarifice, când vor cita, încurcătura creată de editori, dar cei care vor căuta folos duhovnicesc, îl vor afla fără să se împiedice de stângăciile editorilor!

ANTONIE P.

ANUNŢ

Informăm pe stimaţii noştri cititori că având în vedere creşterea cheltuielilor privitoare la preţul hârtiei, al procesului tehnologic de tipărire şi al taxelor de expediţie, costul unui abonament anual la Telegraful român pentru anul 1994 este de 2 000 (două mii) lei, iar la Revista Teologică de 3 000 (trei mii) lei.

Abonaţii noştri şi alţi doritori să primească Telegraful român şi Revista Teologică sunt rugaţi să trimită diferenţa cât mai curând posibil prin mandat poştal sau prin virament cont 45.10.4.09.2. B.C. filiala Sibiu, informându-ne de trimiterea diferenţei şi specificând adresa exactă.

Redacţia şi Administraţia

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*.

ABONAMENTUL pe un an: 2 000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

Fondator: Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA 1853

Telegraful Român

Anul 141 SIBIU 1 şi 15 februarie Nr. 5—8 1994

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Membrii împărăţiei lui Dumnezeu

Dumnezeu voeşte ca toţi oamenii să se mântuiască şi să vie la cunoştinţa adevărului (I Tim. 2, 4). Pe toţi ne cheamă la împărăţia şi mărirea Sa (I Tes. 2, 12). Uşa împărăţiei Sale este deschisă tuturor: buni şi răi, drepţi şi păcătoşi, bogaţi şi săraci, împăraţi şi ostaşi, bătrâni şi tineri, bărbaţi şi femei, învăţaţi şi neştiutori, stăpâni şi slugi... Toţi suntem chemaţi să intrăm în raiul împărăţiei lui Dumnezeu.

Mai mult: Domnul Iisus Hristos aseamănă împărăţia lui Dumnezeu cu „ţarina", în care, pe lângă grâu, creşte şi neghina (Mat. 13, 24—30); cu „năvodul", în care se adună tot felul de peşti, buni şi răi (Mat. 13, 47—50); cu „nunta", la care se strâng tot felul de oaspeţi, buni şi răi (Mat. 22, 2—14). Pildele acestea: cu neghina, cu năvodul şi cu nunta fiului de împărat, vreau să ne înveţe şi să ne arate: Cine sunt membrii împărăţiei lui Dumnezeu, adică toţi oamenii botezaţi, şi buni şi răi, şi drepţi şi păcătoşi. Toţi suntem chemaţi să fim cetăţenii împărăţiei lui Dumnezeu.

Mântuitorul Hristos a mers şi mai departe: a mâncat la masă, împreună cu vameşii şi cu păcătoşii, iar când a auzit că fariseii cârtesc împotriva Lui, pentru purtarea aceasta, El a rostit către ei: *„Nu cei sănătoşi au trebuinţă de doctor, ci cei bolnavi; că n'am venit să chem la pocăinţă pe cei drepţi, ci pe cei păcătoşi"* (Mc. 2, 16—17).

Urmează din aceste cuvinte că Dumnezeu voeşte ca toţi oamenii să se mântuiască şi mai ales cei păcătoşi. De aceea împărăţia Lui cuprinde pe toţi creştinii botezaţi, şi buni şi răi, după cum şi sfântul Pavel Apostolul scrie: *„Într-o casă mare nu sunt numai vase de aur şi de argint, ci şi de lemn şi de lut; şi unele sunt de cinste iar altele de necinste"* (II Tim. 2, 20).

Nu trebuie să ne mire învăţătura aceasta, despre membrii împărăţiei lui Dumnezeu, deoarece este evanghelică.

Bunătatea lui Dumnezeu cuprinde pe toţi; iubirea Lui caută mai ales pe cei *rătăciţi*, pe cei *bolnavi* şi pe cei *păcătoşi*, ca să-i mântuiască.

Apoi mai este ştiut, că oamenii nu sunt nici curaţi ca îngerii, nici osândiţi ca diavolii, dar toţi sunt ispitiţi, cum şi Adam cu Eva şi chiar Iisus

(Continuare în pag. a 2-a)

Prot. Dr. Ilarion V. Felea

NICOLAE COLAN şi LIMBA ROMÂNĂ*

La 100 de ani de la naştere (28 noiembrie 1893) şi la peste un sfert de veac de la moarte (15 aprilie 1967), după ce a trecut prin multe slujiri, cele din urmă fiind cea de episcop al Vadului, Feleacului şi Clujului (1936—1957) şi de Mitropolit al Ardealului, Crişanei şi Maramureşului (1957—1967), la care am mai adăuga alte două demnităţi la fel de importante, ministru al Educaţiei Naţionale, Cultelor şi Artelor (1938—1939) şi membru al Academiei Române (o. 1938, plin 1942), mitropolitul Nicolae Colan pare a trece în uitare.

Regimul ateu de până la revoluţia din decembrie 1989 a stăruit cu tot dinadinsul să aştearnă acest văl de uitare peste oamenii Bisericii, chiar dacă ei au însemnat ceva şi în cultura românească. Biserica, deşi supravegheată atent, nu i-a uitat totuşi, ori de câte ori a putut-o face, şi a căutat să le menţină prezenţa vie în conştiinţa generaţiilor prezente. E de ajuns să ne amintim, selectiv dar nu exhaustiv, de *Istoria* (de fapt Istoriile) părintelui Mircea Păcurariu, de studiile preoţilor Scarlat Porcescu de la Iaşi, Gabriel Cocora de la Buzău, de cărţi precum *Dascăli de cuget şi simţire românească, Nume şi fapte mari în cultura românească, la Buzău, Miron Romanul*, trei cărţi despre *Miron Cristea, Lazăr-Leon Asachi în cultura română*, semnate de cel care va semna şi această comunicare, *Popa Şapcă*, semnată de episcopul Gherasim Cristea de la Vâlcea şi de multe alte cărţi şi studii publicate în editurile eparhiilor şi în revistele teologice ale vremii, care ne-ar cere prea mult spaţiu pentru a le aminti pe toate.

Datorită părintelui pr. prof. dr. Alexandru Moraru, cu puţin înaintea revoluţiei din 1989, în acelaşi an, a apărut şi o *Monografie Nicolae Colan* (Cluj-Napoca, 1989, 631 p.), ocupându-se mai ales

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

* Comunicare prezentată la 28 nov. 1993 în oraşul Sfântu Gheorghe, la un Simpozion cu prilejul împlinirii a 100 de ani de la naştere.

ÎNTÂMPINAREA DOMNULUI

Rânduiala Legii

Încă de la Naşterea Sa, Mântuitorul a respectat întru toate „rânduiala Legii" (Lc. 2, 21—49) pentru că n-a venit să strice Legea, ci să o desăvârşească (Mt. 5, 17). Astfel, când s-au împlinit opt zile de la naştere, i s-a dat numele Iisus, precum prevedea Legea pentru orice prunc care se năştea. Când s-au împlinit apoi „zilele curăţirii", la patruzeci de zile a fost dus la templu pentru a fi pus înaintea Domnului, deşi El este Domnul Domnului". La doisprezece ani merge din nou la Ierusalim „după obiceiul praznicului". La treizeci de ani se botează, deşi nu avea nevoie de botez pentru că El este Cel ce botează cu Duhul Sfânt şi cu foc. Mereu a fost văzut la templu rugându-se, deşi este fără de păcat şi sfinţenia întrupată. Întru toate împlineşte Legea şi ne dă pildă ca precum a făcut El aşa să facem şi noi, care ne-am numit cu numele Său.

Legea este un îndreptar practic, o poruncă morală, o normă de orientare în lume şi viaţă. Izvorul ei este raţiunea, mintea luminată. Oriunde este lege, este o dovadă despre o fiinţă cu minte, care a rânduit-o.

Cel mai mare legiuitor este Dumnezeu. El a stabilit legile veşnice după care se mişcă lumea şi se dezvoltă viaţa. El a dat poruncile de care ascultă stihiile lumii şi care fac cu putinţă viaţa oamenilor.

Ascultarea şi îndeplinirea legilor este una dintre cele dintâi şi mai mari datorii morale ale creştinului. A ţine legea înseamnă a ţine religia şi poruncile ei, aşa după cum şi Hristos le-a ţinut, cu toată dragostea şi cu toată sfinţenia. Căci „legea este sfântă şi porunca sfântă şi bună şi dreaptă" (Rom. 7, 12).

M. Eminescu despre Răscoala din 1784

Se împlinesc anul acesta 210 ani de la Răscoala din 1784, condusă de Horia, Cloşca şi Crişan, împotriva asupririi sociale şi naţionale. Despre dânsa şi ecoul ei s-a scris mult. În articolul de faţă vrem să relevăm un aspect din creaţia poetică şi social-politică a lui M. Eminescu despre acest eveniment, căci poetul a fost şi un mare învăţat, aşa cum sublinia şi N. Iorga: *„Eminescu stăpânea cu desăvârşire cunoştinţa trecutului românesc şi era perfect iniţiat în istoria universală"*.

Poetul a fost *„un pasionat al istoriei"* (Damian Hurezeanu), iar cartea şi lectura istorică o preocupare constantă a vieţii lui. Studiile istorice de la Viena şi Berlin, intenţia de a-şi trece doctoratul cu o teză din istoria românilor, fac din el un teoretician al istoriei. Istoria românilor e integrată întregii lui activităţi poetice şi social-politice.

Încă de tânăr, cutreierând Ardealul, poetul a venit în contact cu viaţa maselor populare, frământate anterior de revoluţia de la 1848. Deşi trecuseră aproape două decenii de la acest eveniment, urmele ei stăruiau încă în conştiinţa oamenilor. Poetul a sesizat acest lucru şi şi-a propus să zugrăvească poetic o serie de momente din istoria Ardealului.

Astfel: Răscoala din 1784 şi uriaşa figură a lui Horia avea să le reţină într-un ciclu de poeme, *horiadele*, ca şi Revoluţia de la 1848, moţii, Avram Iancu şi Andrei Mureşanu. Toate aveau să formeze subiecte literare. Romanul *Geniu pustiu*, scris între 1868—1871, e o mărturie vie a acestor oameni şi evenimente.

În acest timp, a scris şi poezia *Horia*, redactată în două versiuni. Reproducem un fragment:

... Horia pe-un munte falnic stă călare:
O coroană sură munţilor se pare,
Iar Carpaţii ţepeni îngropaţi în nori
Îşi vuiau prin tunet gândurile lor.
Eu am — zise-un tunet — suflet mare, greu,
Dar mai mare suflet bate-n pieptul său;
Fruntea-mi este albă ca de ani o mie,
Dară a lui nume mai mult o să ţie.
Nalţi suntem noi munţii — zise-un vechi Carpat,
Dar el e mai mare, că ni-i împărat...

Cunoscător temeinic al istoriei naţionale, cercetător asiduu al documentelor istorice, naţionale şi străine, interpret atent al evenimentelor, el scoate în relief, ori de câte ori are ocazia, semnificaţiile adânci ale acestora, învăţămintele istoriei.

Mai târziu, în epoca redactoratului de la *Timpul*, într-un amplu studiu istorico-politic, publicat în ziar în vara anului 1878, M. Eminescu scria: *„... vom face dar, mai ales după documentele istorice adunate de răposatul Eudoxie Hurmuzachi, o dare de seamă asupra faptelor hotărâtoare ce s-au petrecut în ţările din Orientul Europei de la anul 1700 până în zilele noastre..."*, adică inclusiv până la Războiul de Independenţă din 1877.

În acest studiu, el se opreşte şi asupra cauzelor Răscoalei din 1784 şi a urmărilor ei. Analizând situaţia social-economică a secolului al XVIII-lea din Ardeal, poetul afirma: *„Moldoveanul şi munteanul puteau să migreze, deşi voievozii îşi dau toată silinţa să-l oprească la graniţe; ardeleanul era însă «glebae adscriptus», legat de pământ, supus unui singur stăpân, care avea dreptul de a-l ţine legat. Împotriva mai ales acestui drept s-au ridicat moţii şi mocanii sub Horia şi Cloşca, şi îndată ce li s-a dat voie să migreze, ei şi-au părăsit căpeteniile, şi în loc de a se bate au început să se mute"*.

Astfel imaginea lui Horia şi Răscoala din 1784 se integrează în poezia şi opera politică a lui M. Eminescu, căci aşa cum scria el *„ţără cultul trecutului nu există iubire de ţară"*.

Graţian Jucan

Am primit la Redacţie

Vă trimitem alăturat scrisoarea-răspuns a Dlui ILIE ILAŞCU la mesajul, Gramata, Crucea Patriarhală şi darurile care i-au fost trimise cu ocazia Crăciunului de către Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST:

„Ascultând radioul în ajunul Crăciunului, 6 ianuarie 1994, am aflat că din bunăvoinţa Prea Fericirii Voastre s-au deplasat spre Tiraspol două înalte feţe bisericeşti, reprezentând Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, pentru a se întâlni cu mine şi cu ceilalţi fraţi de suferinţă. Tot în acea zi, am auzit citindu-se scrisoarea pe care aţi adresat-o către inimile noastre. Am fost toată ziua în aşteptare, ca seara, chiar în ajunul Naşterii Domnului nostru Iisus Hristos să ni se comunice de către un gardian că au sosit solii Bisericii Ortodoxe Române şi că se află la câţiva metri de celula mea. Mi s-au adus apoi coletele cu merinde şi tot ce aţi trimis pe adresa mea. Mi s-a mai comunicat că scrisoarea, gramata şi Crucea Patriarhală le voi primi mai târziu. Şi într-adevăr, la 10 ianuarie, conducerea puşcăriei mi le-a adus.

Nu am gândit niciodată că voi întâlni în cale o soartă atât de crudă, care este de fapt şi soarta întregului neam românesc. Pur şi simplu, atunci când mi-a cerut-o vremea, am făcut tot ce am putut. Nu am îngenunchiat în faţa duşmanului de neam, când el mi-o cerea. Numai cu ajutorul lui Dumnezeu şi prin credinţa în El am izbutit să ţinem capul sus, fiind mândri că ne-am născut şi suntem români.

Vă mulţumesc din suflet pentru susţinere, pentru rugăciunile înălţate către Dumnezeu pentru eliberarea noastră. Fiind creştin, îmi voi duce crucea până la capăt, ţinând de neam, glie şi Biserica străbună. Îmi îndoi genunchii Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST şi Vă sărut mâna şi crucea sfântă. Toate sunt trecătoare, numai Dumnezeu şi credinţa în El sunt veşnice".

ILIE ILAŞCU
Raionul Grigoriopol, satul Hrinaia
Puşcăria nr. .., celula 31
MOLDOVA
BIROUL DE PRESĂ ŞI COMUNICAŢII AL PATRIARHIEI ROMÂNE

DE PE POZIŢII DIFERITE

Ne este cunoscută tuturor pilda cu fiul risipitor. A fost rostită de Mântuitorul nostru Iisus Hristos şi ni s-a păstrat în sfânta Evanghelie de la Luca (15, 11—32). Este o pildă duioasă şi plină de învăţăminte. În ea este vorba despre un tată şi doi fii. Fiul cel mic şi-a cerut partea sa de avere şi a primit-o. Apoi a plecat într-o ţară îndepărtată, unde şi-a cheltuit averea „vieţuind în desfrânări" (15, 13); „a cheltuit averea cu desfrânatele" (15, 30). După ce a cheltuit totul, a ajuns în mare mizerie, a ajuns chiar să pască porcii (15, 15). În această situaţie fiind, şi-a adus aminte de belşugul din casa tatălui său, de tatăl său, faţă de care a greşit. Şi-a adus aminte de bunătatea tatălui său şi spera să fie primit ca unul dintre servitorii tatălui său. Deci, „venindu-şi întru sine, şi-a zis: „Câţi argaţi ai tatălui meu au prisos de pâine, iar eu aici pier de foame! Scula-mă-voi şi mă voi duce la tatăl meu şi-i voi spune: „Tată, greşit-am împotriva cerului şi înaintea ta; nu mai sunt vrednic să mă chem fiul tău. Fă-mă ca pe unul din simbriaşii tăi" (15, 17—19). Cu această hotărâre, în cuget şi în simţire, fiul pribeag a pornit spre casa părintească. „Ci pe când era el încă departe, l-a văzut tatăl său şi s-a induioşat şi a alergat (la el), a căzut pe grumajii lui şi l-a sărutat. Atunci i-a zis feciorul: „Tată, greşit-am împotriva cerului şi înaintea ta şi nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău" (15, 20—21). În faţa acestei mărturisiri, tatăl, care deja îl îmbrăţişase şi îl săruta, ca pe propriul său fiu, „a rostit către slugile sale: „Aduceţi degrabă haina cea mai bună şi îmbrăcaţi-l cu ea. Şi puneţi-i inel în deget şi încălţăminte în picioare. Apoi, aduceţi viţelul cel mai gras de-l tăiaţi. Şi să mâncăm şi să ne veselim. Căci acest fecior al meu era mort şi a înviat, era pierdut şi s-a aflat" (15, 22—24). Şi aşa a început veselia pricinuită de întoarcerea fiului care a fost risipitor, dar care s-a întors recunoscându-şi greşeala. Pilda ar fi putut să se sfârşească aici. Tatăl făcuse tot ce i-a stat în putinţă, ca să simtă fiul cel ce s-a întors, precum şi toţi din casa lui, că el, ca tată, a primit pe fiul său, chiar în situaţia în care acesta a fost înainte de plecare. Şi era firesc să fie aşa, de vreme ce fiul cel mic plecase „ca fiu" şi a rămas „ca fiu", în conştiinţa tatălui său. Tatăl ştia că are „un fiu", care a plecat din casa părintească. El ştia că „fiul său" petrece într-o ţară depărtată. Şi el, ca tată, aştepta pe „fiul" dus în pribegie. Când acela s-a întors, tatăl l-a primit, nu ca pe unul dintre „simbriaşii" săi, ci ca pe propriul său fiu, că doar „fiul său" s-a întors.

Nu tot aşa a făcut „fiul rămas acasă", fratele fiului risipitor. Ci acela, întorcându-se de la câmp şi aflând de veselia care se desfăşura în casa lor şi de pricina acelei veselii, „nu voia să intre" şi chiar era nemulţumit de veselia care era în toi (15, 28). Tatăl său, însă, ieşind afară „îl imbuna". Atunci fiul rămas acasă, vărsându-şi veninul nemulţumirii, al mâniei şi al urii, a zis către tatăl său: „Iată, atâţia ani (sunt) de când îţi slujesc şi niciodată n-am călcat porunca ta. Şi mie niciodată nu mi-ai dat un ied, ca să mă veselesc cu prietenii mei. Dar când veni acest fecior al tău, care ţi-a mâncat averea cu desfrânatele, ai junghiat pentru el viţelul cel îngrăşat" (15, 29—30).

La acestea, tatăl a răspuns: „Fiule, tu pururea eşti cu mine şi toate ale mele sunt ale tale. Se cădea însă să ne veselim şi să ne bucurăm, căci *fratele tău* acesta, mort era şi a înviat, pierdut era şi s-a aflat" (15, 31—32).

Luând aminte la acestea, este firesc să ne punem întrebarea: cine avea dreptate? Avea dreptate tatăl primitor? — atât de primitor, încât pilda ar putea fi numită „pilda cu tatăl primitor". Avea dreptate fiul care s-a întors din pribegie? Sau avea dreptate fiul rămas acasă?

În ce-l priveşte pe fiul risipitor, întors acasă, conştient de greşeala ce o făcuse, el a zis către tatăl său: „Tată, am greşit împotriva cerului şi înaintea ta; nu sânt vrednic să mă numesc fiul tău". Ceva asemănător spunea şi fiul rămas acasă: „Când a venit acest fecior al tău, care ţi-a mâncat averea cu desfrânatele..." Poate a vrut să spună mai degrabă şi chiar spunea în gândul lui: Nu-l recunosc ca frate, pe acest risipitor şi nu vreau să mă veselesc de venirea lui.

Avea dreptate fiul rămas acasă, când spunea că cel întors din pribegie şi-a risipit averea. N-avea dreptate însă să nu-l recunoască drept frate al său, că doar chiar fratele lui s-a întors. Şi n-avea dreptate să renunţe la veselia ce se făcea pentru întoarcerea celui ce îşi risipise averea.

Dar adevărată dreptate avea tatăl primitor, care şi el ştia că cel întors acasă îşi risipise averea, dar cu toate acestea, avea în vedere că, cel ce s-a întors, era propriul său fiu. Acela a fost „fiu" la plecare şi „fiu" şi la întoarcere, „fiu pentru totdeauna". Avea dreptate tatăl să spună, fiului rămas acasă, că din pribegie s-a întors „fratele tău".

Tatăl, vorbind despre fiul ce s-a întors, a zis: „Fiul meu acesta era mort şi a înviat, a fost pierdut şi s-a aflat".

Fiul rămas acasă îl vedea pe fratele său nu ca pe unul ce a fost mort şi a înviat, ci ca pe unul ce a murit şi este mort. Pe când tatăl se gândea mai puţin la faptul că cel întors acasă a fost mort, şi mai mult avea în vedere că acela este viu, că a înviat.

Deosebirea de vederi în privinţa celui venit acasă, după ce şi-a cheltuit averea, venea de pe urma faptului că cei doi, adică tatăl şi fiul rămas acasă, priveau chestiunea de pe poziţii diferite. Tatăl îl avea în vedere pe fiul său de pe poziţia de tată, se gândea la el cu inimă de tată. Fiul rămas acasă nu-l privea pe cel întors de pe poziţia de frate, ci punea accentul pe partea negativă şi nu se gândea că cel venit acasă îşi schimbase şi el poziţia şi atitudinea, faţă de vremea în care plecase din casa părintească. La întoarcerea sa, fiul cel mic zicea: „am greşit"; zicea mai departe: „Nu sunt vrednic să mă numesc fiu".

Adevărata dreptate o avea tatăl, care vedea şi răul şi binele, dar accentul îl punea pe partea bună: fiul a înviat, fiul s-a aflat, „Se cădea să ne bucurăm". Tatăl vedea pe fiul revenit acasă de pe poziţia de tată, cu inimă de tată; îi recunoştea calitatea de fiu, dorea să-l aibă lângă el. Şi pentru că avea inimă de tată, nu l-a pus în studiu, nu l-a cercetat pe fiul care se întorcea, ci l-a îmbrăţişat şi l-a sărutat. Aşa face inima de tată, şi doar tatăl, tată era. Tata, când e de iertat, iartă. Iartă, — nu stă la îndoială. Se cădea să ne veselim..." Aşa s-a întâmplat atunci, aşa se întâmplă totdeauna şi pretutindeni, unde inima de tată e în lucrare.

Să luăm aminte! Tatăl, din pilda cu fiul risipitor, tatăl primitor, este însuşi Dumnezeu, care iartă pe păcătoşii ce se pocăiesc, pentru că El este „Tatăl nostru". Cel din ceruri e tatăl mai bun decât părinţii cei pământeşti, care totuşi ştiu să dea fiilor lor cele bune (Luca 11, 11—13). Să ne facem numai vrednici de iertare şi iertaţi vom fi, pentru că Tatăl este gata să ierte pe fiii care se întorc la El.

Sfârşesc aceste consideraţii cu un cuvânt al unui monah, din mânăstirea noastră de la Sâmbăta, trecut la cele veşnice înainte cu aproape douăzeci de ani. Este vorba de monahul Nichita, care zicea: „Dragă, pe om, dacă-l cauţi de bun, bun îl găseşti iar dacă-l cauţi de rău îl găseşti". Să ne ajute bunul Dumnezeu, să sporim în bunătate, ca să putem vedea binele şi să-l văzându-l, să-l preţuim şi să-l înmulţim.

Arhimandritul Teofil Părăian

NICOLAE COLAN şi LIMBA ROMÂNĂ

(Urmare din pag. 1)

de perioada de până la alegerea lui ca Mitropolit al Ardealului. E, de altfel, şi cea mai importantă. Atunci s-a putut desfăşura liber, chiar dacă între 1940—1944 a trebuit să lupte cu persecuţiile regimului horthyst, ocupant al unei părţi din Transilvania, în urma Diktatului de la Viena (30 august 1940), căci episcopul Nicolae Colan a rămas la Cluj cu turma sa.

Cartea părintelui Al. Moraru a fost exact ce ne trebuia pentru a scoate din anonimatul în care era aruncat un om mare al Bisericii şi al culturii româneşti. Ea a umplut un gol imens. Avem acum monografii Şaguna, Miron Romanul, o scurtă monografie Ioan Meţianu, şi avem câteva studii şi un volum omagial închinat lui Nicolae Bălan. Aşteptăm o monografie cuprinzătoare dedicată lui Nicolae Bălan, cel puţin ca aceasta a părintelui Al. Moraru dedicată lui Nicolae Colan. Mai apoi se va cere şi una despre Nicolae Mladin.

Oamenii mari trebuie scoşi din uitări nedrepte. Generaţia tânără nu ştie despre Nicolae Colan aproape nimic. Un sondaj de stradă, chiar şi în Cluj şi Sibiu, printre tineri, ar fi dezolant. Nicolae Iorga sau Simion Mehedinţi, sau Vasile Pârvan şi câţi alţii, s-ar dovedi tot atât de necunoscuţi, şi nu numai printre tineri. O jumătate de secol de întunecare planificată a lăsat urmări cumplite în educaţie şi informaţie.

Despre Nicolae Colan cel puţin trei lucruri ar trebui să fie îndeobşte cunoscute: cât şi ce a făcut pentru Biserica străbună, cât şi ce a făcut pentru Neam, cât şi ce a făcut pentru cultura românească. Am auzit adesea zicându-se, în conversaţii dezinvolte şi puţin răutăcioase, între cunoscători, deci între mai apropiaţi de Biserică: a fost membru al Academiei Române pentru că a rămas în Transilvania sub horthyşti! Opera lui se reduce la o traducere a Noului Testament, care a fost de fapt o stilizare!

Iată de ce trebuie neapărat să ne apropiem de ceea ce a fost el cu adevărat şi, măcar acum când, dacă ar trăi, ar împlini o sută de ani, să-i facem puţină dreptate.

Ar fi de ajuns să amintim, deocamdată, din câmpul larg al preocupărilor lui teme ca: *Eclipsa nuvelei* (în „Viaţa ilustrată", 1938, nr. 2), *Ce să facem cu Eminescu* (Idem, 1939, nr. 11), *Despre poezia trăsnită* (Idem, 1942, IX, nr. 3), *Pomenirea lui Caragiale* (Idem, IX, 1942, nr. 6), volumul *Medalioane* (Cluj, 1940, 129 p.) şi am mai putea adăuga multe altele care ni-l arată prezent în cultură, în aceeaşi măsură în care a fost prezent în literatura bisericească, religioasă. De altfel teza lui de licenţă *în litere* s-a ocupat de *„Stilul lui Dimitrie Cantemir în scrierile lui româneşti"*.

A scris mai mult de 1 000 de studii şi articole, numai până în 1936, după cum ne spune unul din bio-bibliografii săi. (Iosif E. Naghiu, „Revista Teologică" XXVI, 1936, nr. 11—12).

Latura activităţii lui asupra căreia m-aş simţi ispitit să mă opresc eu astăzi este, precum e uşor de prevăzut din cele spuse până acum, cea din urmă din cele trei enunţate mai sus, deşi, celelalte două ar merita în egală măsură o oprire şi asupra lor. Aşadar: *Nicolae Colan şi Limba română*. Altfel spus: *Nicolae Colan, omul de cultură* sau, şi mai altfel, *Biserica în cultura românească, prin Nicolae Colan.*

Ideea mi-a fost sugerată — e uşor de ghicit — chiar de Nicolae Colan, care şi-a intitulat discursul de recepţie la Academia Română: *Biserica neamului şi unitatea limbii româneşti* (28 mai 1945). După elogiul pe care l-a făcut înaintaşului, pe al cărui fotoliu a fost ales, Nicolae Titulescu, a dezvoltat tema de mai sus, din care ne vom şi desprinde în principal ideile mai importante ale crezului său. (Textul a fost tipărit în broşură şi e reprodus şi în cartea părintelui Alex. Moraru, p. 564—579).

Ca ministru al „Educaţiei cultelor şi artelor" a organizat un Congres al profesorilor secundari de limba română (iunie 1938) unde a avut o intervenţie care ar merita citată în întregime. El constata că tineretul nu mai ştia nici citi, nici scrie, nici vorbi româneşte. Cere grai limpede şi limbă corectă *„Graiul preoţiei e un grai de la Dumnezeu; graiul limpede e un rod al ostenelii cărturăreşti". Îi admonestează* pe cei care sunt la curent cu ultimele noutăţi literare dar nu ştiu unde să pună punct, şi unde virgulă. Critica *„preţiozităţile şi încâlcirile stilistice cu care unii scriitori îşi ascund puţinătatea veritabilei inspiraţii"*.

Limba era pentru dânsul unul din factorii de formare şi de dăruire a comuniunii unui grup uman care sfârşeşte prin a se numi neam, naţiune. Dacă naţiunea alcătuieşte limba, sau limba alcătuieşte naţiunea, e aproape o întrebare fără rost, pentru că procesul e simultan cu dublu sens. O colectivitate din aceeaşi familie, mai întâi mică apoi mai mare, îşi stabileşte firesc mijlocul de comunicare şi, în acelaşi timp, acesta devine elementul care uneşte, solidarizează, perpetuează familia, mijlocul de comunicare fiind liantul principal care va exprima chemarea sângelui şi comuniunea de simţire, instinctul de apărare reciprocă şi, în acelaşi timp şi în cele din urmă, va produce intrarea în cultură. *„În deobşte cunoscutele legături care unesc pe fiii aceleiaşi naţiuni într-o comunitate organică*, scrie Nicolae Colan, *sunt: obârşia, limba, credinţa religioasă şi pământul. Evident, acestora li se adaugă şi alte fire de legătură, cum sunt conştiinţa aceluiaşi trecut şi a aceloraşi aspiraţii, cu un cuvânt conştiinţa aceluiaşi destin"*.

Nicolae Colan remarca atunci că nu toţi factorii enumeraţi mai sus au importanţă egală sau exclusivă. Mai credea încă în minunea păstrării conştiinţei de neam şi după pierderea limbii, dacă cei în cauză îşi păstrau credinţa ortodoxă. S-au petrecut într-adevăr şi altfel de „minuni" (p. 570) dar în cea mai mare parte n-au durat. Acest lucru îl putem constata noi, cei de azi, după jumătate de secol de la ultimele încercări de maghiarizare prin schimbarea limbii. Cei mai mulţi şi-au schimbat în cele din urmă şi religia şi naţionalitatea. Nicolae Colan se referea chiar la românii din secuime. *„Se ştie că pe urma atât de îndelungatelor şi atât de crâncenelor vitregii prin care au trecut fraţii noştri din regiunea secuizată, o bună parte din ei şi-au pierdut limba, fără să-şi piardă totuşi conştiinţa lor naţională. Faptul — vecin cu minunea — s-a petrecut din puterea credinţei ortodoxe, la care aceşti fraţi au continuat să ţină ca la cel mai sfânt bun al sufletului lor dosădit"*.

E adevărat că la început credinţa ortodoxă le-a mai păstrat conştiinţa românească dar, cu timpul, la mulţi, la foarte mulţi, pierderea limbii a dus şi la pierderea credinţei şi la schimbarea bisericii către care îşi îndreptau paşii. Au început să meargă la bisericile în care auzeau slujba în limba nouă care le-a fost impusă. Ici colo, din propria experienţă pe teren, din convorbirile pe care le-am avut în unele sate din zona Sfântul Gheorghe am mai găsit şi vorbitori de ungureşte la bisericile ortodoxe. Unii mai rupeau câteva cuvinte româneşti, spuneau printre lacrimi că sunt români, dar că nu înţelegeau slujba românească. M-am întrebat cât vor mai dura unii ca aceştia. Mi s-a sugerat să le facem slujbe ortodoxe în ungureşte, ca să menţinem prin ortodoxie sentimentele de apartenenţă la naţiunea română, dar numele lor sunt maghiarizate şi declinul sentimentelor pare inevitabil. Adevărata soluţie e preotul şi învăţătorul român care să-i reînveţe românеşte, măcar pe cei care se ştiu şi se vor români.

Pe vremea lui Nicolae Colan, în 1945, pericolul era la început, prin cele petrecute între 1940—1944, distrugerea bisericilor ortodoxe, trecerea forţată a ortodocşilor la confesiunile maghiare şi rămânerea lor în acele confesiuni, fenomen încurajat şi de regimul de după 1945, deşi N. Colan credea că va urma o restaurare românească. În jumătatea de secol de după aceea, maghiarizarea a dus la rezultate pe care Nicolae Colan nu avea cum să le bănuiască în 1945, când inima lui se bucura de revenirea Ardealului de Nord la sânul Patriei şi credea într-o reparare a nedreptăţilor şi la instalarea normalităţii.

Încercările de maghiarizare din secolul al XVII-lea, prin calvinism, au reuşit în mică parte, şi au reuşit mai ales printre cei cu averi. Încercările de maghiarizare prin legile de la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului XX (până în 1918), au avut şi ele mai puţin succes, pentru că şi ortodoxia şi în general şi uniatismul, au rezistat maghiarizării. Acolo unde odată cu maghiarizarea numelor li s-a impus românilor şi schimbarea confesiunii, trecându-i la confesiuni maghiare (luterani, calvini, unitarieni şi catolici de rit latin), maghiarizarea a fost mai reuşită. Perioada Diktatului de la Viena (1940—1944), printr-o teroare fără egal, iar mai apoi prin frica de întoarcerea maghiarilor, a avut urmări cumplite în zonele secuizate.

În corespondenţa lui Nicolae Colan aceste realităţi sunt relatate pe viu, după cum se produceau, unde şi când, şi, de acest aspect din corespondenţa lui ar trebui să ne ocupăm în chip deosebit, pentru că e vorba de mărturii directe. Ba chiar ceea ce afirma el era un fel de avertisment.

Nicolae Colan n-a fost un naiv. El ştia că, totuşi, păstrarea credinţei numai în alianţă cu limba, cu păstrarea limbii, numai acestea împreună pot păstra naţionalitatea, şi numai împletirea lor putea garanta, ambelor, şi limbii şi credinţei, supravieţuirea. Amintesc un text în care el atrage atenţia asupra *„slujbei covârşitoare pe care o împlineşte limba în păstrarea şi dezvoltarea conştiinţei de neam"*.

De ce e aşa? Pentru că limba e mai mult decât grai de comunicare. E un dat fundamental al fiinţei omeneşti, pe care o exprimă într-un fel anume, în felul originar în care a fost creată fiinţa umană de către Dumnezeu. *„Limba naţională... ascunde în sine, ca într-o cutie magică, întreaga viaţă a unui popor, cu trecutul lui cel mai îndepărtat, cu pământul care l-a hrănit şi care i-a încântat privirea, cu împrejurările sociale în care a viеţuit, cu îndeletnicirile lui zilnice, cu credinţa care l-a mângâiat în vremi de restrişte şi care i-a îndrumat năzuinţele, cu toată civilizaţia şi cultura la care a izbutit să se înalţe, din treaptă în treaptă de-a lungul veacurilor"*.

Fiind rezultanta atâtor determinări, e de la sine înţeles că limba e o sinteză care adună în ea un tot sufletesc şi rotunjeşte o personalitate şi un destin. Noi ne exprimăm prin ea, ea ne exprimă pe noi, vorbeşte despre noi. Acest lucru nu i-a scăpat celui care îi tălmăcea rosturile în cel mai înalt for academic. Astfel el arată că, limba contribuie *„la lămurirea creştinismului nostru, la dezvoltarea originii noastre etnice, şi la dăinuirea noastră pe strămoşescul pământ al Daciei Traiane"*. Chiar sub ocupaţia horthystă fiind, a dat circulare îndrăzneţe pentru a cere preoţilor să oficieze în limba română: *„limba oficială a Bisericii noastre e cea românească"* (Circulara 1531/1941). La 10 iunie 1941 scria: *„Biserica noastră cu nici un preţ nu poate renunţa la dreptul şi datoria ei faţă de limba românească"* (la Alex. Moraru, p. 419).

Nicolae Colan a militat pentru o limbă română frumoasă, curată, „bătrânească". Nu i-au plăcut neologismele, decât acolo unde a fost absolută nevoie de ele. Cerea *„fraze limpezi şi lipsite de zorzoane"*, pentru că numai acestea pot da mărturie despre o minte disciplinată şi despre un suflet curat *„fără ascunzişuri şi fără fumuri"*. Refuza în vorbire şi *„podoabele stilistice inutile"*, *„încărcătura"* şi *„încurcătura"*. *„Când aud aşa ceva la cineva*, scrie el, *îmi vine să mă întreb: oare cât de curată este romanitatea lui?"*

El descoperă o legătură organică între limbă şi caracter, între limbă şi naţiune.

Limbile îndreptăţesc naţiunile, mai spune el. Cincizecimea înseamnă preţuirea lui Dumnezeu pentru toate limbile şi naţiunile pământului. A dat apostolilor darul vorbirii în limbi. Orice discriminare între limbi şi naţiuni este aşadar un păcat.

El critică deschis teoria aşa-ziselor limbi sacre: ebraica, greaca, latina şi slavona. Toate limbile sunt capabile să vorbească despre şi cu Dumnezeu. N-am avut nevoie de slavonă ca să slujim lui Dumnezeu, de aceea încercarea de a o impune nici n-a durat.

Combate şi pe cei care susţineau şi pe atunci că având o limbă de sorginte latină, ar fi fost bine să trecem la catolicism. Nicolae Colan vedea în aceasta, ceea ce şi era de fapt, o încercare de a ne deznaţionaliza. *„Rămânerea noastră în ortodoxie a fost rodul credincioşiei noastre faţă de nestrâmbata învăţătură a Mântuitorului; dar ea a fost, în acelaşi timp, şi rodul instinctului de conservare naţională a Românilor asaltaţi aproape fără încetare şi cu toate mijloacele de vecinii noştri de la Apus, ca şi de patronii lor din Burgul vienez"*.

Biserica Ortodoxă şi-a avut rolul ei în plămădirea unităţii limbii româneşti şi, prin aceasta, şi în lucrarea de zidire a unităţii naţionale. A fost cel mai firesc lucru ca transilvăneanul din Araci (cu numele mai vechi Arpătac) să facă apel la manuscrisele maramureşene, opere ale preoţilor şi călugărilor cărturari — marii începători, marii ctitori de limbă şi de scris românesc — şi apoi să amintească de Diaconul Coresi (1558) de *Noul Testament* tipărit la Bălgrad de Mitropolitul Simion Ştefan (1648), de Varlaam şi Dosoftei, de Chesarie al Râmnicului şi de *Mărturisirea Ortodoxă* a lui Petru Movilă. Asupra a două momente ale limbii româneşti se opreşte îndeosebi: *Cartea românească de învăţătură* a mitropolitului Varlaam (Cazania), şi *Biblia lui Şerban Cantacuzino*, sau *„Biblia de la Bucureşti"*. În ultimii ani s-au scris multe studii asupra *„Bibliei de la Bucureşti"*. Eu însumi am încercat un mic eseu în *„Dascăli de cuget şi simţire românească"*.

Este interesant de ştiut cum a apreciat acum o jumătate de veac Nicolae Colan traducerea Bibliei de la 1688, care va provoca mai târziu multe controverse, mai ales cu privire la traducători. Iată ce scrie el: tălmăcirea a fost făcută *„mai ales"* de fraţii Şerban şi Radu Greceanu, dar adaugă: *„dar şi cu ajutorul altor cărturari nu numai pedepsiţi* (de la paidevo = a învăţa) *întru a noastră limbă, ci şi de limba elinească având ştiinţă"*. Şi adaugă:

„Iscusiţii tălmăcitori ai acestei cu adevărat monumentale lucrări s-au folosit de toate experienţele înaintaşilor lor şi, înzestraţi fiind cu ştiinţa trebuitoare, şi cu un minunat simţ pentru frumuseţea graiului românesc, prin ostenelele lor fraţeşti au pus temelie neclătită, pentru veacuri, limbii noastre literare".

Mai departe îi dă dreptate lui Enăchiţă Văcărescu: *„Enăchiţă Văcărescu avea dreptate scriind în prefaţa Gramaticii sale că „limba românească de la anul 1688 s-au început... de când s-a tălmăcit în limba noastră legea veche şi legea nouă sau sfintele Biblii de către răposatul Şerban, prinţipul Cantacuzinul cel vrednic de pomenire şi de laudă Domn"*.

Ceea ce apreciază Nicolae Colan îndeosebi la aceste cărţi este *„graiul poporului"*, limba curată, pe înţeles. Chiar citează din Sfântul Pavel acest verset care, de la Coresi încoace, va fi folosit de toţi traducătorii din primele momente de trecere de la slavonie la românie: I Cor. XIV, 19, că adică e mai de folos a grăi în biserică cinci cuvinte cu înţeles, decât zece mii în limba străină.

Era de aşteptat ca cel care va fi la un moment dat, pentru zece ani, urmaşul lui Şaguna, să fie impresionat de cuvintele acestuia cu privire la limba traducerii Bibliei. Va cita din prefaţa Bibliei şaguniene din 1856—1858 pasajul de cea mai mare importanţă, observaţiile cele mai judicioase ale marelui mitropolit: *„Limba Bibliei pentru un popor numai odată se poate face; dacă s-a învins odată piedeca cea mare a traducerii credincioase şi înţelese, şi dacă poporul a primit limba aceea, aşa zicând, în însăşi fiinţa sa, atunci următorii n-au de a face altă limbă; limba Bibliei nu e făcută, ci e luată chiar din gura poporului; şi aşa traducătorul nu este decât un răsunet, nu numai al limbii ci şi al simţirii şi, peste tot, al chipului, al cugetării poporului... Nici unul dintre conducătorii de mai târziu nu poate fi părtaş laudei ce se cuvine acelora care au altoit întâia dată cuvântul Sfintei Scripturi în pom românesc, ci toţi de mai târziu au preînoit şi au îndreptat numai unde aceea ce traducătorii cei dintâi, ca nemernici abea al unui veac n-au putut să îndrepte. Dar nici n-au avut lipsă a îndrepta, fiindcă pe vremurile lor a fost bine şi desăvârşit aşa. Iată limba noastră e pom viu... ramurile bătrâne şi fără suc se usucă şi cad, mlădiţe tinere ies şi cresc; frunza se vesteşte şi se scutură, dar alta nouă îl împodobeşte; toate ale lui se fac şi prefac. Iar tulpina rămâne totdeauna aceeaşi"*.

Această introducere plină de observaţii judicioase, încărcată cu metafore, e rezultatul muncii şi observaţiei traducătorului. E de mare mirare că, la capătul primilor zece ani după venirea în Transilvania, Şaguna, despre care duşmanii lui — căci avea şi din aceştia — spuneau că nici nu ştia limba română, a tipărit o *Biblie tradusă, adusă la limba zilei de el însuşi*. Acest lucru nu trebuie trecut cu vederea. Limba Bibliei lui Şaguna îi va fi folosit şi lui Nicolae Colan la propria traducere a Noului Testament.

Principiul lui Şaguna a fost acela al urmării *„dezvoltării firesti a limbii"*. Al limbii bisericeşti, evident, dar nu mai puţin al limbii în totalitatea ei, căci aceasta a devenit limba poporului — culeasă din popor şi restituită poporului — şi, în felul acesta a devenit limba-model, limba standard, limba tuturor, *„limba unităţii noastre naţionale"*, cum observa pe bună dreptate Nicolae Colan.

Câteva lucruri aş vrea să mai reţin din discursul academicianului Nicolae Colan, importante pentru geneza culturii noastre, ca şi pentru dezvoltarea limbii româneşti.

Nicolae Colan nu se înscrie printre simplificatori şi zeflemisitori, când abordează legăturile noastre cu Bizanţul. Nicolae Iorga şi-a spus de mult şi definitiv cuvântul în legătură cu aceasta (Byzance après Byzance), dar nu sunt puţini cei care spun că n-am primit nimic de la Bizanţ, ba chiar că aceasta ne-a făcut rău şi că ar fi fost mult mai bine dacă intram cu totul, prin cultură şi religie, în sfera Occidentului.

Câteva lucruri aş spune în legătură cu aceasta, care nu sunt luate în seamă de cei care ne deplâng soarta căderii sub un Bizanţ mai întâi neproductiv, şi apoi căzut el însuşi sub servituţile otomane care l-au anulat. Mai întâi aş aminti că Bizanţul i-a produs pe marii Sfinţi Părinţi care ne-au tălmăcit filosofia grecească şi ne-au introdus într-un univers de care nu ne putem lipsi nici astăzi. În al doilea rând aş aminti că chiar şi după căderea Bizanţului, el a continuat să fie productiv şi a dat nume mari culturii universale. Unii au ajuns în Occident, alţii au venit în Ţările Române. Nicolae Colan aminteşte de o adevărată *„năvală"* de greci în Principatele Române, care era cât pe ce să înlocuiască la noi slavona cu greaca. Dar noi am ştiut să fim selectivi şi să ne vedem de interesele noastre. Le-am luat învăţătura, dar de limbă ne-am debarasat, tot aşa cum ne-am debarasat şi de cea slavonă. Aveam limba noastră.

Al treilea lucru care se scapă din vedere în legătură cu Bizanţul şi cu bizantinismul nostru, e că Bizanţul a fost pentru noi o *sursă culturală suplimentară*. Nu una exclusivă, cum se sugerează. El nu ne-a împiedicat să ne folosim de cultura occidentală şi de limbile lui. Nu ne-a împiedecat să studiem în Occident şi să traducem ceea ce era bun de tradus, pentru îmbogăţirea noastră. Aşa că adevărul e tocmai invers decât se încearcă de către unii să se acrediteze, şi am putea da exemple nenumărate despre cât ne-a dat Bizanţul şi cât ne-a dat Occidentul, în acelaşi timp. Occidentul însuşi, când a redescoperit Bizanţul pe care îl abandonase, a început să-l frecventeze asiduu, tot aşa cum Renaşterea şi Umanismul secolului al XVI-lea şi-a făcut o glorie din întoarcerea către cultura clasică grecească. E de ajuns să ne îndreptăm doar o clipă privirile către Erasmus de Rotterdam şi către Nicolaus Olahus, românul nostru, şi către idealurile lor şi ale epocii.

Toate aceste consideraţii ne-au fost sugerate de declaraţia lui Nicolae Colan că *„odată cu organizarea Bisericii Române din Principate, au început şi legăturile noastre cu Bizanţul ortodox şi cu strălucitoarea lui cultură"*. Acestea încep înainte de căderea Bizanţului, dar vor continua şi după aceea şi, în fapt, nu vor înceta niciodată, până azi. Filocalia vine din sfera spiritualităţii bizantine.

* * *

Un alt lucru pe care socotesc că e bine să-l reţinem, dintre punctele de vedere susţinute acum jumătate de veac de Nicolae Colan, este acela cu privire la *imboldul traducerilor în limba poporului* a Sfintei Scripturi şi a altor cărţi. Se susţine îndeobşte că rolul cel mare în această privinţă l-ar fi avut *Reforma* care, în locul limbii latine, a introdus limbile vorbite ale tuturor popoarelor. Influenţa s-a întins repede până la noi, îndeosebi şi în primul rând în Transilvania. E pomenit adesea *Catehismul românesc* din anul 1544 (Sibiu). Problema nu e foarte importantă, decât pentru cei angajaţi în protocronism, ca formă de mândrie naţională, cum că n-am mers întotdeauna agăţaţi de căruţa altora. Nu pentru a îndreptăţi protocronismul ne-am oprit la părerea lui Nicolae Colan. Dacă în ceva suntem protocronici, de ce n-am fi, şi cu ce am supăra prin aceasta pe cineva? E o problemă de pură cronologie. Cu îndatorirea de a nu o urmări cu orice preţ şi acolo unde nu este, şi că nu se va inventa sau forţa nota.

În problema impulsului primelor traduceri în româneşte în secolul al XVI-lea, Nicolae Colan nu respinge ideea că acesta ar fi putut fi provocat şi de Reformă. Fără să ştie de pe atunci cât de mult va interesa la un moment dat problema, şi câte controverse va genera, Nicolae Colan avansează totuşi şi o altă idee, anume îndemnul din afară către români era şi *îndemnul inimii lor*, al românilor. Ba chiar adaugă: *„ori poate purcezând numai din aceasta"*, adică din îndemnul inimii lor. Căci ideea traducerii *„pe înţees"*, cum va scrie Coresi, fără să spună că l-a provocat cineva, era în aer, o voiau toţi, toate popoarele. Exact în timpul acela au început peste tot scrierile şi traducerile în limbile fiecărui popor. Cred că tocmai acest lucru l-a avut în vedere Nicolae Colan când nu s-a aliniat numaidecât teoriei influenţei Reformei.

* * *

În sfârşit, un ultim lucru, printre altele multe pe care le-am putea reţine asupra formării şi dezvoltării limbii, în gândirea lui Nicolae Colan, ar fi şi cel pe care îl vom numi de îndată. El vorbeşte mereu de *influenţa Bisericii şi a limbii bisericeşti* — de altfel pe linia convingerilor lui Mihai Eminescu, Goga şi Mateevici — *asupra formării limbii române în general.*

S-ar putea lăsa impresia că e un exclusivist în această privinţă, şi că vrea neapărat să impună accentul pe rolul Bisericii. Desigur face şi acest lucru. Dar am văzut mai înainte că sursa principală pe care o recunoaşte e *limba poporului*, de unde a luat-o Biserica. Dar el mai adaugă ceva, cu obiectivitate şi realism: *„Ar fi nedrept, desigur, să nesocotim însemnătatea literaturii lumeşti pentru dezvoltarea limbii române"*. Aminteşte cronicile, cronografele, cărţile populare. Nu renunţă însă la convingerea că, rolul principal cu privire la structurarea limbii române pe tot cuprinsul pământului românesc, revine totuşi cărţilor bisericeşti. Am zice cu Alex. Mateevici: *„limbii vechilor Cazanii"*.

E convingerea cea din urmă a lui Nicolae Colan. Dacă ar avea cumva vreo importanţă — cel puţin ca un omagiu adus celui pe care îl comemorăm — am adăuga şi convingerea noastră cu privire la impulsul primelor traduceri în româneşte: e aceeaşi ca şi a lui Nicolae Colan.

Sperăm ca în curând să-i împlinim şi lăsământul testamentar: să-l aducem să se odihnească la Mânăstirea Sâmbăta, lângă prietenul său Nicolae Bălan. Aşa şi-a motivat dorinţa, ca pe un suprem omagiu adus prietenlei.

Am dorit, domnilor, cum am mai făcut şi cu alţii, să înscriem în *galeria clericilor, ctitori de limbă şi cultură*, din rândul celor mari pe care istoria culturii noastre îi pomeneşte cu cinste, pe încă unul: Mitropolitul Nicolae Colan al Ardealului, Crişanei şi Maramureşului.

1.XI.1993.

Membrii împărăţiei lui Dumnezeu

(Urmare din pag. 1)

Mântuitorul au fost ispitiţi. Satana intră şi în rai ca să amăgească şi să înşele.

Din astfel de pricini, deşi toţi oamenii sunt chemaţi la nunta împărăţiei lui Dumnezeu, nu toţi primesc invitaţia şi nu toţi rămân între hotarele şi la masa bunătăţilor ei. Ei singuri se leapădă de ea.

Afară din împărăţia lui Dumnezeu sunt fariseii făţarnici şi bogaţii nemilostivi. Fariseii mincinoşi, pentru că nici ei nu intră nici pe alţii nu lasă să intre (Mat. 23, 13); bogaţii nemilostivi, pentru că iau pe umeri poveri cu care nu pot intra prin uşa cea strâmtă (Mat. 19, 23—4; 22, 2—14; Mc. 10, 23—4).

Şi unii şi alţii nu sunt fiii împărăţiei, pentru că *nu vreau* să intre în ea (Luca 14, 15—24); sau dacă intră, nu aduc roadele ei. Prin faptele lor rele (înşirate la Galateni 5, 19—21), singuri se aşează afară de hotarele ei şi deci singuri se fac vinovaţi de pierderea ei.

Sunt, în schimb, membri buni ai împărăţiei lui Dumnezeu săracii curaţi la inimă (Mat. 5, 3—8; Lc. 6, 20), copiii nevinovaţi şi oricine se aseamănă cu ei (Mat. 18, 1—5; Lc. 18, 16). Unii ca aceştia, cei buni, se numesc fiii lui Dumnezeu, iar ceilalţi, cei răi, se numesc fiii neascultători, ai mâniei şi ai răsvrătirii (Mat. 13, 38; Efes. 2, 2—3; 5, 6; Col. 3, 6). Cât sunt pe pământ, şi cei buni şi cei răi viеţuiesc împreună, ca grâul cu neghinele, până la secerişul de la sfârşitul veacurilor (Mat. 13, 37—43). Judecata lor se ţine de Dumnezeu.

Până atunci, noi să luăm aminte, ca să nu rămânem afară de împărăţie, ca fecioarele nebune, care s'au dus la nuntă cu candelele stinse şi goale de untdelemn al faptelor bune (Mat. 25, 1—13), nici să rămânem afară de ea sau să ne lepădăm de ea, ca fariseii făţarnici sau ca bogaţii nemilostivi, ci smeriţi şi nevinovaţi cum sunt copiii cei buni, să ne facem ascultători la chemările ei şi vrednici de binefacerile ei.

Omule, eşti fiu de Împărat şi moştenitor de tron dumnezeesc; eşti cetăţeanul împărăţiei care nu va avea sfârşit. Grijeşte să nu pierzi cununa şi moştenirea care te aşteaptă!

MÂNDRIE CONFESIONALĂ (II)

Am rămas dator cu un răspuns la cele afirmate de Monseniorul George Guțiu în scrisoarea-protest adresată papei Ioan Paul II, în care se afirma categoric: „Unirea de la 1700 ne-a adus școli și cultură în limba națională".

Acest lucru apare și în cuvântul festiv rostit în ședința solemnă a Academiei Române, consacrată aniversării a 75 de ani de la unirea din 1918, în locul mitropolitului-cardinal și „academician" (fără operă) Alexandru Todea. Alți gazetari catolici orientali nu uită, de fiecare dată când au ocazia, să preamărească școlile Blajului și pe oamenii de cultură pe care i-a dat modestul târg de altădată de pe Târnave. Unii cititori sunt înclinați să-i creadă, pentru că ortodocșii nu se laudă niciodată cu oamenii lor de cultură, cu școlile lor, cu tipăriturile lor, considerând că acestea sunt lucruri de la sine înțelese, încât nu este nevoie să fie trâmbițate la toate colțurile de stradă.

Considerăm, totuși, că unele explicații se impun. Adică, până la 1700 românii — inclusiv cei din Ardeal — n-au avut școli și cultură? Chiar și în perioada numită de unii a „slavonismului cultural" am avut oameni de cultură începând cu autorii analelor și cronicilor în limba slavonă până la Udriște Năsturel, ultimul reprezentant de seamă al acestei orientări culturale. Mitropoliții Varlaam și Dosoftei ai Moldovei n-au fost oameni de mare cultură, ale căror lucrări — Cazania și Psaltirea în versuri — stau la baza prozei, respectiv a poeziei culte românești? Dar cronicarii moldoveni, Grigorie Ureche, Miron Costin și Ion Neculce sau muntenii Mihail Moxa, Constantin Cantacuzino Stolnicul, Radu Greceanu, Radu Popescu — care au scris în românește — n-au fost oameni de cultură? Dar enciclopediștii Nicolae Milescu și Dimitrie Cantemir, cu studii la „marea școală" a Patriarhiei ecumenice n-au fost oameni de înaltă cultură? Oare nu toți acești cronicari și istorici au subliniat, în lucrările lor, originea noastră romană și continuitatea noastră pe teritoriul vechii Dacii?

Articolele publicate în presa catolică-orientală au în vedere mai cu seamă pe „corifeii Școlii ardelene", de care se face atâta caz. Dacă ar fi corecți ar menționa și pe acești precursori ai iluminismului ardelean menționați mai sus. *Nimeni nu contestă meritele lui Inochentie Micu, Samuil Micu, George Șincai, Petru Maior și ale cărturarilor uniți — clerici sau mireni — din secolul al XIX-lea!* Dar să nu se uite că Inochentie Micu și-a extras argumentele sale privind originea romană și continuitatea noastră în Dacia (în cunoscutele sale memorii înaintate Curții imperiale din Viena, în care cerea emanciparea națiunii române) dintr-un manuscris al lucrării lui Dimitrie Cantemir *„Hronicul vechimii romano-moldo-vlahilor"*, pe care l-a cumpărat la Viena! Să nu trecem cu vederea nici faptul că Samuil Micu a tradus o serie de lucrări din literatura patristică greacă, iar Petru Maior, în *„Procanonul"* său, combătea primatul papal, pretinsa infailibilitate a papei (nesmântnicia") și dorința acestuia de stăpânire universală, susținând învățătura ortodoxă despre infailibilitatea și puterea Bisericii!

Dar oare Biserica din Transilvania n-a avut cărturari după 1701? Este adevărat că numărul lor a fost redus, din moment ce această Biserică a fost, practic, desființată după 1701 (până în 1761, când Curtea din Viena a numit în fruntea ei un episcop ortodox sârb), iar preoții și călugării ei erau aruncați în închisoarea de la Kufstein ori expulzați în Țara Românească și Moldova. Și totuși, au fost destui cărturari ortodocși chiar și în acest veac de maximă oprimare a Ortodoxiei, între care: protopopul *Radu Tempea II* din Brașov, autorul lucrării „Istoria bisericii Sf. Nicolae din Șcheii Brașovului"; *Dimitrie Eustatievici*, fiu de preot brașovean, cu studii la Kiev, primul director al școlilor primare ortodoxe din Transilvania (alături de Gheorghe Șincai, care conducea școlile unite), autorul primei Gramatici românești cunoscute (1757); *protopopul Radu Tempea V* din Brașov, cu o Gramatică românească tipărită în 1797; medicul oculist *Ioan Piuariu Molnar*, fiul preotului prigonit de uniți Ioan din Sadu („popa Tunsu"), care a tipărit o Retorică la Buda în 1798 și a retipărit, tot acolo, Mineiele de la Râmnic, cu cunoscutele lor prefețe în care se punea problema originii și a continuității noastre; preotul răsinărean *Sava Popovici*, cu lucrări teologice și istorice rămase în manuscris. Șirul acestora continuă cu *Gheorghe Lazăr* din Avrig, *Ioan Barac*, fiu de preot din Alămor, scriitor și traducător, cu bănățenii *Constantin Diaconovici-Loga*, *Paul Iorgovici* (cu studii la Viena, Roma, Paris și Londra), preoții Ioan Teodorovici din Pesta, protopopul *Ioan Tomici* din Caransebeș, protopopul cronicar *Nicolae Stoica* din Mehadia și alții, la începutul veacului al XIX-lea. Oare aceștia nu aparțin iluminismului românesc? Fără îndoială că dacă tinerii ortodocși ar fi fost sprijiniți de autoritățile de stat cum erau cei uniți, desigur numărul cărturarilor ortodocși ar fi fost mult mai mare.

Mereu ni se amintesc nume de cărturari și patrioți români din veacul al XIX-lea aparținători Bisericii unite: Timotei Cipariu, George Barițiu, August Treboniu Laurian, Alexandru Papiu Ilarian, Andrei Mureșanu, Ioan Micu Moldovan etc. Nu apare în acest pomelnic doar Nicolae Densușianu, fiu de preot unit din Densușul Hunedoarei, probabil pentru că a descoperit manifestul de unire din 7 octombrie 1698, pe care l-a supus unei analize critice, ajungând la concluzia că iezuiții n-au urmărit altceva decât „supunerea poporului român catolicilor și desființarea Bisericii române de Alba Iulia". Oricum, nimeni nu se gândește să conteste meritele acestora, iar numele lor au intrat definitiv în panteonul marilor oameni de cultură ai neamului nostru.

Dar să nu-i uităm nici pe ortodocși, căci și ei au același drept de cinstire din partea posterității. Trecând peste numele oamenilor de cultură din Țara Românească și Moldova, toți ortodocși, nu pot fi omiși nici ardelenii — din care o parte au activat dincolo de Carpați — pe care publicațiile catolice îi trec deliberat sub tăcere. Consemnăm, între ei, pe sălișteanul *Dionisie Romano*, îndrumător al învățământului și episcop de Buzău, *Nicolae Nifon Bălășescu* (din Hașag — Sibiu), fruntaș al revoluției din 1848 (membru în „Comitetul permanent" ales la Blaj), primul director al Seminarului din București, organizatorul învățământului românesc din Dobrogea, autor a numeroase manuale didactice, preotul răsinărean *Sava Popovici-Barcianu*, membru corespondent al Academiei, autorul unui masiv Dicționar român-german și german-român, ca și al unor manuale pentru studiul limbii germane, profesorii de teologie din Sibiu: *Nicolae Popea*, mai târziu episcop de Caransebeș, membru activ al Academiei Române, *Ioan Popescu* și *Zaharia Boiu*, membri corespondenți ai Academiei, ziaristul *Nicolae Cristea* și naturalistul *Daniil Popovici-Barcianu* (memorandiști), *Petru Șpan*, cunoscut pedagog, *Ilarion Pușcariu*, istoric și membru onorar al Academiei, iar la începutul veacului nostru: *Nicolae Bălan*, *Ioan Lupaș*, *Silviu Dragomir*, *Romulus Cândea*, *Onisifor Ghibu*, și alții, membri activi sau, onorari ai Academiei. În Banat, istoricii *Ioan Sârbu*, preot și *Gheorghe Popovici*, protopop la Lugoj, membru de onoare al Academiei, iar în Bihor-Arad, *Vasile Mangra*, membru activ al Academiei, mai târziu istoricul *Gheorghe Ciuhandu*, membru de onoare al aceluiași for cultural.

Se fac mereu referiri la școlile Blajului, întemeiate în 1754. Dar nici un istoric sau teolog ortodox nu le-a contestat meritele. Numele unor profesori, ca și lucrările lor sunt amintite pe larg și în manualul de Istoria Bisericii Române pentru Facultățile de Teologie (vol. II, p. 607—610 și vol. III, p. 254—256 și 293—294). Se vorbește despre școlile Blajului, ca și când ortodocșii n-ar fi avut școli în tot trecutul nostru. Pe lângă cele mai multe mănăstiri și schituri din Transilvania existau și școli românești, dar odată cu distrugerea lor de către generalul Bukow, au dispărut și școlile. La școala românească cu vechi tradiții de pe lângă biserica Sf. Nicolae din Șcheii Brașovului, au învățat preoții *Iane* și *Mihai*, traducătorii în românește ai „Cazaniei" lui Coresi din 1580—1581, sau *Teodor Corbea*, versificator al Psaltirii și autor al unui Lexicon latino-român, cei șase preoți *Radu Tempea*, sau dascălii și preoții din familia *Duma*.

În 1850 se înființează Gimnaziul ortodox din Brașov care poartă până azi numele marelui său ctitor, Andrei Șaguna. În permanență a avut profesori de seamă care, prin munca lor, dar și prin activitatea ulterioară a elevilor, au contribuit din plin la progresul culturii românești. Citățm doar câteva nume: *Gavriil Munteanu*, membru activ al Academiei Române, *Ioan Meșotă*, *Ioan Lapedatu*, *Valeriu Braniște*, *Vasile Goldiș*, *Ciprian Porumbescu*, *George Dima*, *Virgil Onițiu*, membru corespondent al Academiei, *Andrei Bârseanu*, membru activ al Academiei și președinte al Astrei, editorul de documente *Sterie Stinghe*, profesorul de științe exacte *Aurel Ciortea*, *Iosif Blaga*, *Tit Liviu Blaga*, mai târziu *Axente Banciu*, istoricul *Candid Mușlea* și atâția alții. Până în prezent Gimnaziul brașovean a dat culturii românești peste 40 de academicieni, iar școala teologică din Sibiu aproape 20 (profesori și foști studenți), cifre cu care Blajul nu se poate mândri.

Numele lor ar trebui pomenite mereu și totuși, ortodocșii nu o fac, câtă vreme Biserica catolică orientală nu pierde prilejul de-a aminti „urbi et orbi" de școlile Blajului. Adevărul este că în afară de Timotei Cipariu și Ioan Micu Moldovan, Blajul n-a avut dascăli de prestigiul celor de la Brașov! Doar dacă îi menționează și pe tendențiosul Augustin Bunea sau pe marele denigrator al lui Eminescu, Alexandru Grama!

În acest context, am considerat că în fața mândriei deșănțate catolice, trebuie să-și spună cuvântul și Biserica Ortodoxă și să prezinte cititorilor câteva nume de cărturari ortodocși. La numele de mai sus, ar trebui adăugate și numele câtorva iluștri fii de preoți ortodocși: Andrei Bârseanu, Vasile Goldiș, Ilarie Chendi, Octavian Goga, Aron Cotruș, Lucian Blaga, Emil Cioran, acad. Remus Rădulet, acad. Caius Iacob (fiul profesorului de teologie Lazăr Iacob) și atâția alții.

Poate că aceste nume le vor spune ceva și fraților *catolici orientali* și vor mai schimba profilul periodicelor lor, care, până acum n-au făcut altceva decât să denigreze Ortodoxia și să prezinte aceleași teme de mult perimate privind rolul „istoric" al Blajului. Ar fi timpul să scrie și articole serioase de teologie, din moment ce sunt periodice bisericești. Ne îndoim, pentru că nu are cine să le scrie. Sau le scriu în ungurește, cum făcea canonicul de tristă pomenire Augustin Lauran de la Oradea!?

Pr. Prof. Mircea Păcurariu

GEORGE UCENESCU

psalt și compozitor de muzică bizantină

Investigarea fondului de carte veche aparținând bibliotecii bisericii Sf. Nicolae din Șcheii Brașovului ne-a prilejuit, în varii momente, și identificarea unor notații muzicale de tradiție bizantină copiate pe foile albe (forzat) ale unor cărți de cult și semnate, în majoritatea cazurilor, de psaltul și compozitorul de muzică bizantină George Ucenescu (1830—1896), cel pe care istoria muzicii românești îl recunoaște ca pe un strălucit elev al „domnului Anton Pann" de la București.

După mai bine de o sută șaizeci de ani de la naștere (Sibiu, 1830) și de nouăzeci și opt de ani de la moartea sa (Brașov, 25 ianuarie 1896) scrierile vremii ca și cele din anii care i-au urmat vorbesc, cu insistență, despre faptul că, George Ucenescu nu a fost doar o fire trecătoare ci una implicată cultural și artistic în cele mai diverse activități inițiate și patronate de *Școlile centrale române* și, în aceeași măsură, de către Comitetul parohial al bisericii Sf. Nicolae din Șcheii Brașovului. Și după cum o dovedesc unele însemnări, George Ucenescu a fost apreciat atât de înalții prelați Andrei Șaguna, Ioan Popazu cât și de cărturarii și dascălii Brașovului de odinioară precum: Andrei Bârseanu, Andrei Mureșanu — cu care va colabora la varianta cântecului patriotic „Deșteaptă-te române" —, de Gh. Bogdan-Duică, de muzicienii Gh. Dima, Ciprian Porumbescu, Nicolae Popovici, de inițiatorii corului vocal de la biserica Sf. Nicolae, profesorii Pantelimon Dima și Dr. N. Pop.

Între cei care l-au prețuit nu trebuie uitat nici Varlaam Barancescu, profesorul său de psaltichie, și nici folcloristul și criticul muzical Nicolae Filimon (1819—1865) pe care îl va întâlni la București pe când psaltul brașovean studia la școala de muzichie a lui Anton Pann.

*

Cel dintâi care a identificat „enigmaticile" compuneri muzicale, în notație bizantină, semnate de George Ucenescu a fost profesorul Ion Colan, directorul bibliotecii muzeului din Șchei între anii 1957—1968, și care va publica în anul 1964 și un inedit mănunchi de scrisori autograf aparținând compozitorului român Ciprian Porumbescu (*Mitropolia Ardealului*, Sibiu, nr. 6, 1964, p. 447—455). De la acest brașovean, autor și al unor importante studii și cărți referitoare la faptele de cultură ale românilor transilvăneni, informația a trecut în atenția muzicologului Viorel Cosma cel care o va și însera în lexiconul *Muzicieni români* publicat în 1970 la Editura Muzicală din București.

Pe vremea când etnomuzicologul Vasile D. Nicolescu (1919—1982) își adâncea investigațiile sale în legătură cu *Manuscrisul nr. 3497* de la Biblioteca Academiei Române, respectiv *Carte de Cânturi cu note de psaltichie scrise de G. Ucenescu, student al domnului Anton Pann, la 1852, 567 cânturi*, profesorul Ion Colan va pune la îndemâna cercetătorului bucureștean, între alte documente de interes muzicologic, și exemplarele de carte veche între scoarțele cărora George Ucenescu își încrustase cea mai mare parte din creațiile sale de muzică psaltică. După o descifrare sumară a respectivelor cântări, ca fin tâlmăcitor al semiografiei bizantine, Vasile D. Nicolescu remarca: „Practica muzicală legată de strană și, în special, de școală, precum și lipsa unei *tradiții românești de compoziție* în acea vreme la Brașov i-au stimulat (compozitorului George Ucenescu) sensibilitatea creatoare, determinându-i în același timp și mijloacele și procedeele de creație și «realizare artistică» melodiilor sale simple și clare proprii oricăror începuturi, împrejurări în care trebuiau cântate de elevi" (*Manuscrisul Ucenescu. Cânturi*, București, Editura Muzicală, 1979, p. 21—24).

Preocupându-ne ideea cunoașterii mai îndeaproape a travaliului compunerii (sau prescurtării) cântărilor semnate de George Ucenescu aveam să arătăm și noi în anul 1986 că, în ansamblul lor, aceste bijuterii muzicale, aparțin „liniei de dezvoltare a muzicii psaltice românești impusă, în principal, de scrierile lui Anton Pann (*Studii și documente de muzică românească*, București, Editura Muzicală, 1986, p. 139).

*

Respectându-și contractul încheiat cu Comitetul parohial al bisericii Sf. Nicolae din Șcheii Brașovului de „a învăța pe copiii de la școalele române centrale din Groaveri arta muzicii bisericești sub orele ce i se vor rândui și după planul ce i se va da, iar până se va pune aceste la cale are dânsul a pregăti totdeauna cu silință privată în arta psaltichiei *șase tineri* (sub. n.) pe care îi va da reprezentația" (*Acte, documente și scrisori din Șcheii Brașovului*, București, Editura Minerva, 1980, p. 230. Test ales și stabilit, note de Vasile Oltean. Prefață de Alexandru Duțu), George Ucenescu se vă dovedi un vașnic continuator și dinamizator al muzicii psaltice tradiționale compunând sau „scurtând" pentru elevii săi numeroase cântări cu aplicabilitate atât în procesul de învățare dar mai ales pentru practica de strană. Astfel, în perioada 1853-1880, deci în paralel cu elaborarea lucrării *„Tractatu teoretico-practicu de musica eclesiastica gr. orientală"* George Ucenescu va compune alte câteva zeci de cântări diverse (heruvice, axioane, stihiri, tropare, irmoase, svetelne, polielee etc.), caligrafiate îngrijit și în spiritul vestiților copiști din secolele ce l-au precedat; tuturor acestor „opusuri", ca și cântărior selecționate din cărțile Ieromonahului Macarie, Anton Pann, Petru Lampadarie, Grigore Protopsaltul, George Ucenescu le va aplica, în principal, „delăturarea" greutăților de natură ritmică și melodică. Este aici locul a remarca probitatea științifică a bizantinologului român Sebastian Barbu Bucur atunci când apreciază: „O *piesă românită va avea atâtea variante câți autori, în funcție de pregătirea și talentul fiecăruia în parte, unul modificând puțin melodia, altul (alții) ritmul, unul într-un loc, altul într-alt loc, unul scurtând, altul prelungind melodia, unul punând o silabă sub o anumită notă muzicală, altul sub altă notă etc., astfel încât piesa respectivă nu poate fi identică, și autorii nu pot fi confundați în cazul când aceștia au și-au semnat transpunerea sau prelucrarea. Așadar, atunci când se identifică precis o piesă muzicală ca fiind românită de un autor declarat, ... este exclusă posibilitatea afirmației că concomitent sau ulterior, aceeași piesă — sau chiar o carte întreagă — a mai putut fi românită identic și de către alți autori anonimi* (Filotei sin Agăi Jipei. *Psaltichie românească. II .Anastasimatar*, București, Editura Muzicală, 1984, p. 61).

În legătură cu datarea cântărilor ucenesciene apreciem că, acestea aparțin celor mai fertili ani din activitatea didactică și de creație a compozitorului, interpretului și profesorului George Ucenescu respectiv, 1853, 1854, 1858, 1860, 1870, 1871, 1878 și 1880. Credem însă că, așa după cum și-a dovedit neastâmpărul în domeniul creației, al folclorului și nu în ultimul rând a impulsionării vieții muzicale brașovene, George Ucenescu a mai compus și după anul 1880. Oricum, ultimii 16 ani, până la trecerea sa întru cele veșnice, nu puteau fi atât de săraci în preocupări de creație. Cercetările muzicologice ulterioare sperăm că își vor spune cuvântul.

Ce date oare, ne-ar putea furniza, în acest sens, *Manuscrisul românesc nr. 63* aflat la Chilia românească Sf. Ipotie de Muntele Athos având ca titlu: „Compuneri muzicali grecești și românești ale cântărețului... George Ucenescu, student al Dlomnului A. Pann, Tlomu] VII, București, 1852"? (Sebastian Barbu Bucur, *Contribuții românești în domeniul culturii muzicale bizantine la Muntele Athos*, în: *Mitropolia Ardealului*, Sibiu, nr. 2, 1989, p. 45—51). Oricum, muzica de tradiție bizantină era stăpânită de George Ucenescu în profunzime și cu talent îndată ce și *Atestatul* semnat de Anton Pann spunea că el, ucenicul de la Brașov, „a urmat regulat cu toată sârguința părțile bazului teoretic și practic al acestei sisteme, împreună cu elopia, compunerea și ortografia, cât și toate

(Continuare în pag. a 5-a)

Constantin Catrina

Cimitirul ortodox din Taşaul (Dobrogea), profanat de buldozerele dictaturii comuniste, în vara anului 1952

— Mărturia unui martor ocular —

La 'Editura Fundației Culturale Române', din București, scriitorul și poetul Andrei Ciurunga a publicat, în anul 1992, „Memorii optimiste. Evocări și versuri din închisori" (176 pagini), din care prezentăm, mai jos, mărturia-document a autorului despre profanarea cimitirului ortodox din Taşaul (Dobrogea), în vara anului 1952. Cimitirul era profanat de buldozerele dictaturii comuniste, care includeau suprafața acestuia în șantierul numit Taşaul al Canalului Dunăre-Marea Neagră, cu o ură și desconsiderare, pentru cei răposați, tipică celor fără Dumnezeu. Dar, iată cum este inserată scena profanării cimitirului ortodox din Taşaul, de către Domnul Andrei Ciurunga, martor ocular al acesteia, în cartea sa: „Un singur moment, cu adevărat cutremurător, petrecut într-o dimineață la Tasaul, merită a fi evocat. Alături de noi, dar în afara cordonului de soldați, lucrau și câțiva civili, așa cum le spuneam noi oamenilor liberi de la Canal, niște salariați care manipulau un excavator. Bineânțeles că randamentul lor nu se compara cu al nostru. La un moment dat, acest monstru cu dinții uriași de oțel a intrat într-un cimitir, scormonind cu bărbia mormintele vechi de zeci, poate de sute de ani. Chemați în ultima clipă, oamenii satului — și mai cu seamă femeile — n-au mai avut timp să-și dezgroape morții și să-i mute pe alte meleaguri mai liniștite. Atunci am văzut o scenă de apocalips: gura excavatorului rupând din morminte și ridicând în înaltul cerului cranii, femure și coaste de om, pentru a le prăbuși apoi fără menajamente, amestecate cu pământ, ierburi și bucăți putrede de sicriu, în vagoanele care așteptau să-și care încărcătura spre Mare. La o distanță de câțiva metri de excavator, un preot, chemat și dânsul în grabă, stropea de zor cuva monstrului de metal, în timp ce femeile boceau smulgându-și părul din cap. Un craniu s-a rostogolit din înalt direct în vagon, câteva oase subțiri de copil au lunecat dintre dinții excavatorului între sine, ca într-un joc de-a v-ați ascunselea cu „nenea", care-i stârnise la joacă. Un muncitor le-a ridicat cu lopata și le-a aruncat peste celelalte. Zburda se terminase... Când peste ani de zile, le-am povestit prietenilor de-afară această întâmplare, au refuzat să mă creadă, așa ceva, ziceau ei, nu se putea petrece nicăieri în lume și niciodată. Nu m-a mirat neâncrederea lor. Cum să-i convingi pe bieții oameni, care n-au făcut nici-o zi de închisoare, de asemenea grozăvii, când nouă, celor trecuți prin anchete, torturi, foame și frig, nu ne-a venit să credem când am aflat de ororile ce se petrecuseră în închisoarea de la Pitești, în timpul „reeducării" conduse de criminalul Țurcanu, unealta securității?! Și totuși, profanarea acelor morminte s-a petrecut în realitate, în vara anului 1952, pe șantierul numit Taşaul al Canalului Dunăre-Marea Neagră..." (paginile 57-58).

Desigur, și multe alte cimitire ortodoxe au fost profanate de excavatoarele și buldozerele dictaturii comuniste-ateiste în România. Din păcate, însă, nu dispunem, până în prezent, de nici-o lucrare, din care să putem cunoaște, cu exactitudine, numărul și numele cimitirelor ortodoxe profanate, din ordinul autorităților comuniste, de la acapararea puterii de către comuniști și până la Revoluția din Decembrie 1989. De altfel, despre necesitatea publicării unei astfel de lucrări aminteam, deja, într-un articol[1] publicat în anul 1991, precum și în altul[2] apărut în anul următor, 1992, și ne întrebam, în ambele, când se vor putea oare cunoaște numele și numărul cimitirelor ortodoxe profanate în anii comunismului. Și, după cum se vede, tot așa ne putem întreba și la sfârșitul anului 1993.

Pr. dr. Ioan Dură

---

1) „Pătimirea Bisericii Ortodoxe Române în cei patruzeci și cinci de ani de comunism. Pe când se va rupe tăcerea?", în „Mărturie ortodoxă". Revista Comunității ortodoxe române din Olanda. Haga, An. X, 1991, nr. 14, Ianuarie-Februarie, p. 15. De notat, totodată, că același articol a fost publicat și în: „Din Documentele Rezistenței", București, 1992, nr. 4, p. 13-21.

2) „Câte cimitire are Biserica Ortodoxă Română și necesitatea întocmirii unui nou Regulament pentru organizarea și funcționarea acestora", în revista „Ortodoxia", XLIV, 1992, nr. 3-4, 189-190.

Valoarea creştină a bunurilor

Sf. Scriptură ne dezvăluie că Dumnezeu l-a creat pe om „din trup și suflet" (Eccl. 12, 7). Prin trup, omul este legat nemijlocit de sfera lumii materiale: procurarea hranei, adăpostirea, îmbrăcatul, etc., toate acestea constituindu-se ca datorii firești pe care omul trebuie să le îndeplinească pentru a-și putea asigura o viață decentă. „Cele mai de seamă lucruri din viața omului sunt: apa, pâinea, hrana și o casă pentru adăpost" (Sirah 29, 24), „același lucru accentuându-l și Sf. Grigorie de Nissa". Nu e cu putință să fie omul tare fără hrană îndestulătoare care să-i susțină puterea". Neglijarea sau ignorarea acestor trebuințe ar duce firesc la dispariție.

Important pentru creștin este păstrarea măsurii în agonisirea bunurilor, aceasta fiind confirmarea respectului pe care omul și-l datorează sieși, și implicit se respectă pe sine ca făptură a lui Dumnezeu. Sf. Scriptură recomandă în acest sens cumpătarea și păstrarea echilibrului în viață, ca măsuri sigure în vederea dobândirii mântuirii, și în virtutea acestui fapt, nu condamnă bunurile materiale, care nu sunt dăunătoare în sinea lor, dăunătoare fiind doar reaua lor folosire, care duce la pervertirea sensului major al vieții omenești — mântuirea. Este întru totul legitimă satisfacerea trebuințelor naturale. „Căci nimeni niciodată nu și-a urât trupul său, ci fiecare îl hrănește și îl încălzește, precum și Hristos Biserica" (Efes. 5, 29), însă transgresarea anumitor limite duce la distrugerea subiectului, provocând o gravă ruptură în integritatea lui. „Grija față de trup să nu o prefaceți spre pofte" (Rom. 13, 14).

Există o intercondiționare logică și firească între bunurile materiale și viața umană, viața nefiind posibilă fără bunuri, iar bunurile presupun viața, dar având doar un rol funcțional. Viața umană înțeleasă în expresia ei majoră de „îmbogățire în Dumnezeu" este cauză și scop în sine, bunurile fiind numai un mijloc auxiliar prin care noi accedem înspre această țintă. „Noi suntem scopul fără sfârșit al tuturor lucrurilor" (Pr. D. Stăniloaie, T.D.O. Pg. 15).

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. N. Stoia

Răspuns la scrisoarea unor cititori tineri:

Doctrina despre Reîncarnare şi Poziţia Bisericii Ortodoxe faţă de ea (I)

Problema existenţei sufletului după moarte reprezintă una din cele mai interesante şi acute preocupări ale omului din cele mai vechi timpuri şi până azi. Vechimea problemei este atestată şi confirmată de vechimea religiilor în care ea este prezentă. Şi toate marile religii ale lumii, mai vechi sau mai noi, au formulat-o în diverse feluri în aşa fel încât uneori influenţe dintr-o religie pătrund în cealaltă şi pericolul confuziei ideologice, doctrinare poate deveni cu adevărat dăunător pentru suflet.

În religiile care propoveduiesc mântuirea sufletului, faptul de a avea o doctrină clară despre suflet este esenţial. De aceea amestecul de doctrine şi practici religioase, sincretismul religios, este văzut ca un pericol pentru suflet. O doctrină clară despre suflet, explicabilă de, compatibilă cu, confirmată de celelalte doctrine din aceeaşi religie, este un lucru capital pentru o religie care propovăduieşte mântuirea sufletului. Dimpotrivă, o religie care nu este clară şi precisă, care creează confuzie şi îndoială nu mai poate avea un caracter mântuitor ci destabilizator, pierzător de suflet.

Ori o religie care nu are în vedere mântuirea sufletului, nu mai este o religie ci o filozofie, cel mult un sistem de gândire, o ideologie, care duce la formarea unei mentalităţi ce nu are nimic de a face, necesarmente cu mântuirea sufletului. Aşadar o religie care învaţă despre şi predică existenţa conştientă, personală a sufletului după moarte, care predică în acelaşi timp existenţa unui Dumnezeu personal, conştient, iubitor, trebuie, neapărat pentru a fi eficientă şi a-şi împlini menirea să fie clară în doctrinele ei, în acest caz, aceea despre suflet.

Parafrazându-l pe filosoful şi teologul contemporan A. Heschel putem spune că o doctrină despre stele nu va influenţa şi modifica cu nimic viaţa stelelor, în timp ce o doctrină despre om, despre suflet, influenţează şi schimbă viaţa omului, de aceea este atât de important să ştim ce credem, să ne definim credinţa, să fim clari în înţelegea ei. Pentru că, parafrazând un proverb românesc de astă dată, putem zice: spune-mi în cine crezi, sau cum crezi şi am să-ţi spun cine eşti; într-adevăr credinţa cuiva creează un mod de viaţă, un mod de a înţelege lucrurile, deci are o influenţă, un impact major în viaţa omului.

În acest articol voi prezenta pe scurt învăţătura despre suflet potrivit cu două mari doctrine religioase, una fiind cea din religiile orientale, mai cu seamă hinduiste, cu ecouri şi în alte religii sau filozofii, şi cealaltă fiind cea din religia creştină, bazată pe Sf. Scriptură ca fiind cuvântul revelat al lui Dumnezeu şi mai precis, potrivit învăţăturii de credinţă a Bisericii Ortodoxe.

În această lucrare ne vom referi la marile tradiţii hinduiste ce învaţă doctrina reîncarnării, nu la nenumăratele secte, grupări şi mişcări care în decursul mileniilor au apărut pe lângă aceste tradiţii principale.

1. Problema originii sufletului

În budism şi alte religii hinduiste în primul rând problema originii sufletului (şi a lumii) este foarte neclară, nedezvoltată şi mai mult decât insuficient sistematizată chiar de teologiile diferitor curente şi mişcări religioase mai mult sau mai puţin tradiţionale. Pur şi simplu întregul accent cade pe viaţa de aici şi pe cea de dincolo, doctrina despre viaţa de aici fiind mai clară decât doctrina despre viaţa de dincolo, decât eshatologia.

În creştinism, potrivit învăţăturii ortodoxe, în primul rând există o doctrină clară despre începuturi, despre originea tuturor lucrurilor, despre proveniența sufletului. Dumnezeu în calitate de creator, cauză necauzată, este originea tuturor celor văzute şi nevăzute, cum zicem în Simbolul Credinţei. Acest Dumnezeu este însă un Dumnezeu personal, adică spirit pur, cu raţiune, conştiinţă, voinţă, simţire. În mod deliberat, din dragoste, Dumnezeu creează pe om după „chipul" său, dându-i omului, în calitate de „chip", aceleaşi daruri pe care Dumnezeu le are: libertate, raţiune, voinţă, simţire, numai că în mod limitat, ca unei creaturi ce este şi care niciodată nu poate fi identică cu Creatorul, dar care poate intra în strânsă şi totală comuniune cu Creatorul.

În acest caz, dacă sufletul vine de la Creator, e clar că se întoarce la Creator. Mai mult decât atât, omul a fost făcut nu ca să plece de la Creator, şi ca apoi să poată fi vorba de o *întoarcere* la El, ci ca să fie permanent cu Dumnezeu în Impărăţia Sa. Dacă însă a avut loc căderea, atunci mântuirea constă în revenirea la Creator.

2. Soteriologia

În cadrul religiilor hinduiste, dacă nu există o doctrină clară despre originea sufletului, este aproape de aşteptat că nu este nici o doctrină clară despre destinul final al sufletului, despre mântuire. Cum am menţionat, despre originea sufletului aproape că nici nu se vorbeşte în teologia acestor religii. Cât despre destinaţia lui finală, despre mântuire, aceasta este o problemă pe cât de confuză pe atât de contradictorie.

Un lucru fundamental ce trebuie menţionat aici e faptul că, potrivit acestor religii, ciclul reîncarnărilor unui suflet, *samsara*, nu are început şi nici sfârşit. (Dacă nu are început, cum se explică originea sufletului?). Atunci dacă reîncarnările nu au sfârşit, cum de, pe de altă parte, se afirmă că prin fapte bune, *karma*, evlavie şi credinţă (sau numai prin unele din acestea trei, în funcţie de religie, mişcare religioasă sau de sectă) sufletul se poate elibera de reîncarnări şi intra în Nirvana?

Şirul nesfârşit de reîncarnări — afirmaţie clară în teologia acestor religii, — exclude direct posibilitatea intrării în Nirvana, posibilitate însă afirmată la fel de clar. Ori în Nirvana nu poţi intra decât eliberat de trup sau de viaţa cu dorinţe şi suferinţe. Aşadar infinitatea reîncarnărilor şi Nirvana se contrazic, se exclud reciproc. Cu alte cuvinte, reîncarnările au loc datorită faptului că cel ce a murit nu s-a eliberat total de dorinţe, iar dorinţa atrage după sine suferinţa, aşadar e nevoie de o altă viaţă pentru ca suferinţa să se concretizeze, să aibă loc. Dorinţele sunt însă strict legate de fapte căci faptele sunt faptele dorinţei, fie ele bune sau rele. Şi în acest caz, aceasta produce reîncarnarea; şi pentru că nu este viaţă trupească fără fapte sau dorinţe, şirul reîncarnărilor nu are sfârşit. Asta e logic. Dar nu salutar. Ilogic este faptul că se mai vorbeşte de Nirvana ca stare de totală eliberare de dorinţe. Dar cum să scapi de dorinţe şi fapte fiind în trup când una din caracteristicile fundamentale ale vieţii trupeşti este dorinţa? Ceea ce e curios e faptul că chiar şi dorinţa de bine, dorinţa de mântuire e negativă, deci duce la reîncarnare. Chiar dacă prin fapte bune cineva se reîncarnează într-o viaţă de nivel superior, totuşi, reîncarnarea rămâne ca un fapt al trupului, al lumii fizice, ceea ce încă şi oricum implică suferinţa (chiar dacă mai puţină) şi în plus, asta nu face ca şirul reîncarnărilor să se diminueze căci ciclul acestora este nesfârşt.

Cum s-ar spune, reîncarnările sunt un cerc vicios, reprezintă o situaţie fără ieşire, şi atunci problema Nirvanei nu mai are sens. Pe de altă parte însă se propovăduieşte faptul că Buda ar fi atins eliberarea totală de dorinţe chiar din viaţa aceasta pământească, la fel ca şi alţi sfinţi. În acest caz deci reîncarnările nu reprezintă un ciclu etern aşa cum însă e afirmat cu claritate. Deci *samsara*, ciclul renaşterilor e etern ori nu? Dacă nu, de ce se spune că da? Dacă da, cum poate ca cineva să-l întrerupă?

Dacă acest ciclu e etern, atunci Nirvana e o simplă iluzie, *maya*, aşa cum budiştii susţin că lumea aceasta ar fi. Şi dacă reîncarnările se petrec etern, atunci nu există mântuire. Mântuirea este complet exclusă. Cu alte cuvinte doctrina despre reîncarnare nu dă nici o şansă purificării spiritului pentru că oricum orice viaţă pământească, pământească fiind, e prin definiţie imperfectă, decăzută, coruptă. Reîncarnarea fiind o pedeapsă, mântuirea nu poate veni din pedeapsă! Şi oricât va fi pământescul pământesc acesta rămâne imperfect, de aceea reîncarnările sunt eterne. Dar în acest caz a vorbi despre Nirvana ca mântuire, salvare, eliberare este nonsens. Mai mult decât atât, o astfel de contradicţie doctrinară, soteriologică nu face decât să ducă la disperare. Aşa cum spune şi E. Cioran care vede reîncarnarea ca o „dezolare sub-temporală, anihilare graduală, înmormântare în repetiţie oarbă, demoralizatoare şi opacă" (*The Fall into Time*, Quadrangle Books, Chicago, 1970, p. 178), ori ca o „generare de timp mort, bălăcire în asfixierea devenirii" (*ibidem*, p. 174).

Potrivit învăţăturii creştine ortodoxe, dacă există un început şi acela e la Dumnezeu, există şi un sfârşit şi acela e tot la Dumnezeu. Există o cădere de la faţa lui Dumnezeu, dar Dumnezeu fiind iubire (1 Ioan 4,8) a trimis un Mântuitor pentru om, a rânduit nişte metode, căi pentru ridicare, salvare, mântuire. Astfel, cel ce voieşte, mergând pe căile prescrise, după cum Dumnezeu îi porunceşte, se poate mântui, întoarce din nou la Dumnezeu. Totul are un sens. Un sens existenţial care este în concordanţă profundă cu celelalte doctrine creştine precum şi cu cea mai elementară şi fundamentală logică omenească.

Credinţa creştină vine cu un remediu supranatural la problema ieşirii din cercul vicios al păcatului (din cercul vicios karmic). Aşa cum sufletul are origine supranaturală, aşa şi destinaţia lui finală e supranaturală; în alte cuvinte, pentru păcate, dacă sunt recunoscute cu regrete şi hotărârea de a nu le mai face, Dumnezeu a rânduit iertarea divină care blochează perpetuarea păcatului şi a efectelor sale negative şi astfel sufletul, prin propria sa cunoştinţă, credinţă şi pocăinţă îşi dobândeşte salvarea. Nimic nu este predestinare negativă, iremediabilă. Totul este bazat pe liberă şi înnobilantă colaborare a omului cu Dumnezeu.

3. Nirvana

Religiile hinduiste despre care vorbim nu predică existenţa unui Dumnezeu. Deci sunt de fapt ateiste. Unele din ele predică existenţa unor zeităţi (Şiva, Vişnu şi altele), însă cu atribute şi existenţe limitate întrucât realitatea supremă în aceste religii este dincolo de aceste zeităţi, este concepută ca ceva impersonal şi e numită în funcţie de religie, Brahma, Unul, Realitatea Ultimă, ori cu alte numiri. Totul este însă impersonal. De aceea şi Nirvana este o stare impersonală; Nirvana înseamnă stingere; Buda însuşi fiind întrebat ce este Nirvana, n-a putut explica, ci a spus că e ca stingerea unei flăcări căreia i s-a terminat combustibilul ce o ţinea aprinsă. Deci intrarea în Nirvana este o intrare în stingere, anihilare, desintegrare totală, dispariţie fără urmă, ceea ce nu poate genera decât disperare existenţială. Acest gen de doctrină de fapt nu implică nici o credinţă în nici un Dumnezeu. Este o doctrină ateistă pur şi simplu.

Potrivit doctrinei creştine Dumnezeu este, cum am spus, personal şi locul unde se întoarce sufletul ce se mântuieşte se cheamă Împărăţia lui Dumnezeu sau a cerurilor, sau sânul lui Avraam sau cu alte numiri. După moartea cuiva, potrivit credinţei creştine, sufletul acelei persoane merge direct în rai sau iad, aşa cum se vede clar din pilda bogatului nemilostiv şi a săracului Lazăr (Luca 16, 19-31) fără a mai trece prin nici un fel de stadii intermediare, reîncarnări sau altceva de felul acesta, şi acolo aşteaptă judecata viitoare după cum e descris de Sf. Evanghelie (Matei 24, 25).

După învăţătura creştină deci, ispăşirea pedepsei pentru păcate nu se face într-o nouă viaţă trupească pământească ci în iad.

În afară de acesta se vede cu claritate că doctrina creştină este o învăţătură personalistă, înnobilatoare, pozitivă, constructivă. Nu implică nicidecum o depersonalizare de genul celei implicate de o teorie a reîncarnării în animale, plante, chiar minerale, deoarece în creştinism, omul este chip al lui Dumnezeu şi dacă Dumnezeu l-a adus pe om de la nefiinţă la fiinţă, cum zicem în rugăciunile de dezlegare de la slujba înmormântării, Dumnezeu fiind iubire, nu mai întoarce fiinţa la nefiinţă ci doar ajută fiinţa decăzută să-şi recapete locul într-o viaţă divină în comuniune cu Creatorul ei pe veci.

Chiar păcătuind omul nu poate distruge fiinţa, persoana, sufletul său. Omul a fost chemat de la nefiinţă la fiinţă şi transformarea fiinţei în nefiinţă nu mai este posibilă; aceasta o zice clar Sf. Apostol Pavel: „Căci darurile şi chemarea lui Dumnezeu nu se mai pot lua înapoi." (Rom. 11,29). Cât priveşte sufletul său, omul îl poate „pierde" în sensul de pierdere de pe calea cea bună la cea rea, îl poate „desfigura", întuneca, dar caracterul conştient al sufletului — trăsătura sa fundamentală — rămâne, căci altfel, dacă de pildă sufletul n-ar fi conştient de suferinţa pedepsei în veşnicie, iadul nici n-ar mai reprezenta o pedeapsă!

Aşadar învăţătura despre caracterul personal al lui Dumnezeu şi al sufletului omenesc în religia creştină şi consecvenţa acestei doctrine cu toate celelalte din creştinism, fără nici o confuzie sau contrazicere, arată de departe superioritatea creştinismului faţă de sus-amintitele religii.

4. Rolul faptelor bune

Ce este clar în doctrina acestor religii orientale despre suflet este că viitorul, evoluţia sufletului depinde de viaţa de aici, de faptele, intenţiile, credinţa, evlavia avute în această viaţă.

Spre deosebire de religia creştină, doctrina despre intenţii şi fapte, *karma*, nu implică o judecată externă a unui zeu sau divinităţi oarecare, ci fiecare faptă generează fructe bune sau rele, după cum e fapta, iar faptele şi efectele lor vor atrage după sine reîncarnarea sufletului acelei persoane, după moartea sa, într-o altă fiinţă, umană sau neumană, la un nivel mai sus sau mai jos pe scara existenţială. Cu privire la fapte însă, ca un criteriu al reîncarnării, această doctrină în fond presupune o lege naturală, existenţială injustă. Să presupunem că un copil se naşte handicapat: cum poate fi acel copil vinovat de ceea ce sufletul lui ar fi făcut într-o altă viaţă, când nu copilul a trăit ci altă persoană? Căci persoana nu e numai sufletul, nici numai trupul ci ambele împreună. Cu ce sunt eu vinovat de ceea ce sufletul meu (de fapt nici nu pot zice că sufletul e al meu!) a făcut într-o altă viaţă fie în condiţii culturale, geografice, religioase similare fie cu totul deosebite de cele în care trăiesc eu azi? Căci uneori ceea ce e bine într-o religie ori cultură e rău ori negativ într-o alta şi invers. În fond ce lege este aceea sau ce fel de Dumnezeu ar fi acela care m-ar pedepsi pe mine pentru ceea ce sufletul meu (de fapt nu al meu!) a făcut într-un alt trup — fiind o altă persoană — într-o altă viaţă? Această lege injustă nu poate produce decât o panică existenţială în faţa unui orizont închis, cum zice E. Cioran (*op. cit.*, p. 71).

În creştinism, faptele din viaţa aceasta contează într-adevăr, dar ele vor fi luate în considerare la judecata lui Dumnezeu şi în funcţie de ele sufletul va fi în comuniune cu Dumnezeu ori în afara acestei comuniuni, ori „în întunericul cel mai din afară" (Matei 25,30).

Dacă există un Dumnezeu personal, dacă El dă porunci pentru felul cum trebuie trăită viaţa, dacă El îţi dă un timp în care să-ţi trăieşti viaţa potrivit acestor porunci, este logic şi de la sine înţeles că El va cere şi socoteală despre felul cum ai împlinit poruncile şi va decide soarta sufletului după moarte, aşa cum Sf. Evanghelie relatează cu claritate (Matei 24-25).

Pr. Dr. Theodor Damian

FUGIŢI DE LENE!

„Lenea este dăscăliţa multor răutăţi"
(Sirah 33, 42)

La polul opus omului harnic, care-şi câştigă pâinea cu cinste şi omenie, se află omul leneş, trândavul care se înfruptă din rodul muncii şi sudoarei altora. Aceasta este fiinţa cea mai urâtă sub soare, monstrul care degradează speţa umană, făptura care foloseşte viclean inteligenţa şi voinţa sa şi se lasă pradă tuturor păcatelor şi viciilor.

Leneşul este ruşinea neamului omenesc. Şi-ntr-adevăr, dacă munca poartă în sine germenul îndumnezeirii şi pe om îl face colaboratorul lui Dumnezeu, prin contrast, lenea denaturează sensul superior al existenţei umane şi duce la demonizarea vieţii. Ea face din om fiinţa cea mai nesuferită pe pământ şi în ceriu, pentru că — aşa cum spune Schiller — în timpul lenei asupra noastră stăpâneşte duhul cel rău.

Lenea este duşmanul cel mai mare al propriei noastre bucurii şi fericiri, pentru că taie dragostea de viaţă şi avântul de muncă al sufletului, prin care ne realizăm ca fiinţe superioare, ca şi capodoperă a creaţiunii, aşa cum ne voieşte Dumnezeu. Lenea întunecă chipul lui Dumnezeu din om; ea paralizează întreg efortul lui creator, sădeşte neîncrederea în biruinţa muncii şi distruge progresul omenirii, sub aspectul său spiritual şi material, individual şi social. De aceea spune Ben. Franklin că lenea distruge omul (şi societatea) la fel cum rugina roade fierul neîntrebuinţat, iar în urma ei vin numai sărăcia şi mizeria, foamea şi viciile. Lenea însemnează biruinţa legilor inferioare din om. Ca atare ea coboară în animalitate, la desfigurarea chipului lui Dumnezeu în noi, la negarea demnităţii şi valorii noastre de coroană a universului.

În armonia cosmică şi-n organismul social în care toţi muncesc, de la mica furnică şi albină şi până la om şi înger, leneşul face notă discordantă revoltătoare. El este un element negativ, factor dizolvant care opreşte în loc mersul societăţii către prosperitate, către belşug şi fericire. De aceea societatea îl disprefuieşte şi îl aruncă din sânul său, căci îi voieşte răul. El numai consumă şi nu pune în loc nimic.

Pe lângă aceste nenorocite efecte, creştinul are datoria să disrefuiască şi să fugă de lene pentru că pe plan duhovnicesc, religios-moral ea arde din rădăcină toate virtuţile, încet şi sigur. Mai mult, împreună cu păcatul mândriei luciferice, lenea este izvorul tuturor viciilor şi fărădelegilor şi face groaznice ravagii între cei tineri care se cred fericiţi să nu lucreze nimic şi să lasă să treacă timpul fără ocupaţii serioase. Unii ca aceştia în loc să-şi valorifice talentele prin muncă, sunt la fel cu sluga cea vicleană şi leneşă din parabolă, pentru că le cheltuiesc în lucruri uşuratice şi fără preţ, atât pentru ei cât şi pentru societate, care-şi pune mari nădejdi în fiecare din noi.

Lenea este climatul optim în care se propagă şi creşte sămânţa răului. Ea slăbeşte trupul şi sufletul. De aceea un pustnic o numeşte „perina necuratului şi patul său de odihnă".

Pe lângă lenea trupului există şi o lene a sufletului care este foarte primejdioasă. Pentru că dacă nu-i dăm sufletului nutremânt sănătos, dacă nu-l punem la ocupaţii serioase, mintea rătăceşte şi se complace în fel de fel de combinaţii, imaginaţii şi lucruri vicioase. Omul gândeşte, vorbeşte şi chiar făptuieşte toate relele şi blestemăţiile. Pe drept inteligenţa a fost comparată cu o piatră de moară care macină în continuu tot ce găseşte. Dacă pui grâu iasă făină albă, dacă pui neghină iasă făină neagră, iar dacă nu pui nimic, roata se învârte goală şi se uzează singură. Dar niciodată ea nu stă pe loc. De aceea Iisus Sirah spune cu multă judecată: „Lenea este dăscăliţa multor răutăţi" (33, 27). Ea împiedică asemănarea noastră cu Dumnezeu.

Din istoria civilizaţiei şi a culturii, învăţaţi că nici un om de seamă n-a fost leneş şi că numai prin efort susţinut a ajuns să stăpânească ştiinţa şi prin ea forţele naturii. La fel sunt Sfinţii care au întrupat virtuţile. Lenea trage în jos, munca duce spre înălţimi. Una este de la Dumnezeu, alta de la diavol. Iată-l pe marele Pasteur. El se scula regulat la ora 4 dimineaţa, iar când omul de serviciu îi aranja patul zicea: Haide, Dle Pasteur, trebuie alungat demonul lenei.

Cu 2000 de ani în urmă Aullius Cornelius Celsus, medic învăţat, spunea: „Trândăvia şubrezeşte corpul şi duce la bătrâneţe, munca îl întăreşte şi-l duce la tinereţe prelungită".

Dacă munca pe pământ este fericire, în schimb lenea este cauza amărăciunii. Lessing zugrăveşte acest adevăr spunând: Dacă Dumnezeu ar ţine într-o mână adevărul şi-ntr-alta căutarea adevărului şi mi-ar cere să aleg, i-aş răspunde: „Doamne păstrează pentru Tine adevărul şi dă-mi mie căutarea lui, căci este mai bună pentru mine". Deci omul înţelept preţuieşte munca şi disprefuieşte lenea.

Pe această linie sănătoasă, de condamnare a lenei merge Sf. Scriptură. Ea neagă dreptul la mâncare a celui leneş şi implicit îi contestă dreptul la viaţă. Iar Înţel. Solomon mustră aspru pe cel leneş, dându-i exemplul micii şi neobositei furnici, zicând: „Du-te la furnică leneşule şi uită-te la hărnicia ei, ca să ajungi înţelept... Până când vei mai sta culcat?... Puţin somn şi sărăcia va veni peste tine", şi nevoia şi necazul va năvăli ca un războinic (Prov. 6,6). Cel ce are urechi de auzit să audă!

Pr. Prof. Simion Radu

In memoriam

† Pr. ic. stavr. col. (r) Ioan Boţocan

După o lungă şi grea suferinţă a trecut la cele veşnice la data de 8 decembrie 1993 preotul pensionar Ioan Boţocan, fost paroh ani îndelungaţi al Catedralei mitropolitane din Sibiu.

Adormitul întru Domnul s-a născut la data de 13 aprilie 1911, în comuna Vaideieni, jud. Vâlcea, din părinţii Adam şi Ioana, fiind unicul lor copil.

După ce urmează Şcoala primară în satul natal, se înscrie la Seminarul Teologic „Sf. Nicolae" din Rm. Vâlcea. După absolvirea cursurilor se căsătoreşte cu tânăra Maria Jinariu, căsătoria fiindu-le binecuvântată cu 9 copii, dintre care 8 sunt încă în viaţă.

Urmează apoi cursurile Facultăţii de Teologie din Cernăuţi, după care va urma şi cursurile Facultăţii de Drept din Cluj.

În anul 1934 este numit preot în localitatea natală Vaideieni, începând construcţia monumentalei biserici parohiale de aici.

În urma unui concurs destul de pretenţios este numit preot militar la Turda, fiind apoi la scurt timp înrolat şi împreună cu unitatea militară participă activ la marile lupte ale celui de al doilea război mondial. Ziua de 9 mai a anului 1945, ziua capitulării Germaniei naziste îl găseşte în munţii Tatra din Cehoslovacia, împreună cu ceilalţi soldaţi din unitatea sa.

În anul 1947 este trecut în rezervă cu gradul de colonel, iar un an mai târziu este numit preot misionar şi paroh la Catedrala mitropolitană din Sibiu la altarul căreia va sluji până la pensionarea sa din anul 1989.

Pentru merite deosebite, conducerea bisericească l-a distins cu rangul de iconom-stavrofor.

În ziua de vineri, 10 decembrie 1993 a fost prohodit de către un sobor de preoţi şi diaconi în frunte cu I.P.S. Mitropolit Dr. Antonie al Ardealului, în Catedrala mitropolitană din Sibiu.

La sfârşitul sf. slujbe, cuvânt de mângâiere a rostit I.P.S. Mitropolit Antonie, care a făcut un portret în cuvinte alese al celui care a fost părintele Boţocan Ioan, subliniind activitatea deosebită a celui plecat în veşnicie, activitate concretizată în dorinţa de a ţine trează credinţa strămoşească în sufletul enoriaşilor, dorinţa pentru bine, adevăr şi frumos şi pentru ţelul vieţii creştine care este dobândirea mântuirii.

În continuare a vorbit P. C. pr. Gheorghe Streza, parohul Catedralei mitropolitane din Sibiu şi P. C. pr. Mitea Constantin din partea parohiei Sibiu Iosefin, din care făcea parte răposatul.

După terminarea cuvântărilor şi după îndătinata sărutare frăţească, purtat pe umeri de către soborul preoţilor slujitori şi plâns de membrii numeroasei sale familii şi de către toţi credincioşii prezenţi la sf. slujbă, sicriul părintelui Ioan Boţocan a fost dus spre veşnica odihnă în cripta familiei din cimitirul Central din Sibiu.

Dumnezeu să-l odihnească şi veşnică să-i fie pomenirea.

Arhid. Visarion Bălţat

MONAHISMUL ORTODOX* (II)

— Sensul şi misiunea lui în viitor —

Monahismul, şcoala eroismului moral suprem

Monahismul este şcoala lepădării de sine şi a devotamentului în slujba lui Dumnezeu, dus până la jertfă. În scopul acesta el cere înfrânarea completă a celor mai puternice instincte care îl leagă pe om de pământ. Toţi creştinii sunt obligaţi să tindă către perfecţiunea morală — sunt însă şi *chemări excepţionale* care se îndreaptă de sus numai către puţini aleşi. În decursul activităţii sale pământeşti, Mântuitorul a împărtăşit normele vieţii creştineşti tuturora care au venit să-l întrebe ori să-l asculte cu gând curat, dar numai către foarte puţini s'a adresat cu apelul: *„Vino, urmează mie"*. Pe această chemare specială se bazează monahismul. Ambele aceste chemări, atât cea către viaţa comună şi general obligatorie, cât şi cea care iese din comun şi se'nfrăţeşte cu jertfa, trebuie să existe în sânul Bisericii. Cea din urmă are să răsară ca o floare crescută din bogăţia spirituală a celei dintâi, udată de roua harului dumnezeesc. Aceasta nu înseamnă că viaţa creştinească ar fi împărţită pe două planuri diferite şi reprezentând valori diferite — cum greşit interpretează protestanţii morala sfaturilor evanghelice, care stau la temelia monahismului, — ci viaţa monahală înseamnă o slujbă deosebită şi o jertfă pe care o iau de bună voie asupra lor cei ce se simt chemaţi pentru ea. Monahismul reprezintă o idee care face parte din programul moral al Evangheliei, dar pentru a cărei realizare se cere să renunţi în mod liber la lucruri care altfel sunt legal permise şi în sine bune. În ortodoxie nu există doctrina că numai monahii ar fi în stare să păşească întru toate pe urmele lui Hristos. Sfinţii pe care îi venerează Biserica noastră au aparţinut tuturor stărilor sociale. Urmarea lui Hristos e posibilă în orice stare socială, fiindcă ea e în funcţie de râvna sfântă ce o ai pentru împărăţia lui Dumnezeu, iar această râvnă va şti să găsească în orice situaţiune din viaţă şi în orice problemă a misiunii ce îndeplineşti pe pământ teren pentru punerea în lucrare a silinţelor către perfecţionarea morală. Luând în considerare măsura în care împrejurările externe pot să favorizeze aceste silinţe, fără îndoială starea monahală prezintă forma de viaţă cea mai avantajoasă. Dar tocmai din acest motiv acordăm toată admiraţiunea noastră acelora care trăind în vârtejul vieţii, nu se lasă influenţaţi de ispitele ei, ci îşi păstrează inima ca un sanctuar consacrat lui Dumnezeu şi ca un templu al împărăţiei lui, zidit înlăuntrul lor. Fără luptă continuă împotriva ispitelor dinlăuntru şi dinafară spre păcat, nici creştinii de rând şi nici monahii nu pot urma lui Hristos. Împărăţia lui Dumnezeu nu-i cade nimănui de-a gata, ci se câştigă numai printr'o luptă conştientă de ţintele ei şi purtată cu încordarea tuturor puterilor.

Valoarea ascezei

Şcoala acestei lupte este ceea ce înţelegem sub *asceză*. Asceza înseamnă exerciţiu [de la *askeo* = a exersa, a se exersa], adică exerciţiu îndreptat către destoinicia morală. Exerciţiul este un progres sistematic în cele mici, fără de care nu putem ajunge la progres în cele mari. Pentru a te apropia de ţintele îndepărtate ai nevoie să faci paşi mulţi. Cel ce vrea să câştige biruinţa în război, trebuie să facă exerciţii de luptă în timp de pace. Dacă am putea suprima din noi înclinările spre rău prin o singură deciziune a voinţii, asceza ar fi de prisos. Dar fiindcă aceasta este o imposibilitate, urmează că e necesară lupta dusă printr-un exerciţiu neîncetat pentru întronarea binelui şi pentru combaterea răului, adică e necesară asceza atât pentru cei care au îmbrăcat cinul monahal, cât şi pentru cei care trăiesc în lume. Biserica reprezintă acest activism practic al împărăţiei lui Dumnezeu.

Sensul pozitiv al monahismului

În slujba acestui activism trebuie să stea monahismul prin chemarea sa excepţională în sânul Bisericii. Dintru începuturile sale el s'a înfăţişat ca o mişcare de renaştere religioasă, ca un covârşitor simţământ pentru frumuseţea bunurilor şi pentru mărimea obligamentelor spirituale, ca o cunoaştere morală mai adâncă şi pentru care exerciţiile ascetice nu erau decât mijloace de chezăşuire a libertăţii interioare, în sfârşit ca o incontestabilă *exuberanţă de putere nouă*. Contactul viu cu lumea supranaturală a fost izvorul acestei puteri. Focul sacru pogorît pe pământ în ziua Cincizecimii a alimentat-o necontenit. Prin această „putere de sus" devine tare cel ce se devotează cu desăvârşire lui Dumnezeu nu numai cu ceea ce are, ci şi cu ceea ce este. Căci, în definitiv acesta este scopul pozitiv al monahismului: să concentreze în Dumnezeu şi să-i închine Lui toată fiinţa celor ce din voinţă liberă intră în cinul monahal, disciplinându-le viaţa în aşa fel, ca gândul la Dumnezeu să o povăţuiască şi să o domine până în cele mai mici amănunte ale ei. Cele trei voturi monahale: sărăcia de bună voie, fecioria statornică şi ascultarea necondiţionată, care stau în sprijinul acestui scop, ţin de esenţa monahismului; ele nu sunt rezultatul evoluţiunii acestuia. Renunţarea la bunurile materiale, discreta trecere sub tăcere chiar şi a elementarelor necesităţi de trai şi utilizarea bunurilor ca şi cum nu le-ai poseda — aceasta înseamnă sărăcia de bună voie. Renunţarea la viaţa familiară, alipirea pătrunsă de devotament până la uitarea de sine, încălzită de iubire curată şi de profundă adoraţiune către Hristos Mântuitorul — acesta este sensul fecioriei monahale. Iar ascultarea de superior, departe de a fi o scoborâre, este mai vârtos o dovadă a personalităţii puternice în spiritul pildei Celui ce „s'a smerit pe sine, ascultător făcându-se până la moarte — şi încă moartea pe cruce" [Filip 2, 8]. Voturile monahale, ca şi toate exerciţiile ascetice — în concepţia monahismului ortodox — nu-şi au scopul în sine, ci sunt numai mijloace de a păstra sufletul liber pentru lumea spirituală şi pentru netrecătoarele comori ale ei. Renunţările ce se cer sunt condiţiuni pregătitoare ale entuziasmului religios. *Sf. Vasile cel Mare* spune adeseori că sunt mici şi neînsemnate lucrurile la care renunţă monahii, în comparaţie cu bunurile spirituale spre care se îndreaptă ardoarea lor. De aceea, nu în renunţări zace tăria monahismului, ci în elementul pozitiv ce-l animă şi care este străduania către sfinţirea întregei personalităţi prin viaţa ancorată în Dumnezeu.

* Din cuvântarea mitropolitului Dr. Nicolae Bălan, rostită la deschiderea adunării eparhiale a Arhiepiscopiei Sibiului, în 18 V 1930. Text publicat în „T.R." — nr. 40 din 27 sept. 1936.

GEORGE UCENESCU — psalt şi compozitor de muzică bizantină

(Urmare din pag. a 3-a)

poemile melodiilor stihirarice, irmologice, papadice şi calofonice şi perfecţionându-se în toată cunoştinţa acestei arte, cum şi în regulile versificaţiei fapt pentru care oriunde se va arăta să i să dea cinstea cea cuvenită de cântăreţiu desăvârşit şi de profesor al acestei arte" (*Acte, documente şi scrisori din Şcheii Braşovului...*, p. 230).

În 17 cărţi bisericeşti (13 minee şi câte un Octoih, Triodion, Penticostar şi Triod) tipărite între anii 1779 şi 1856 în tipografiile de la Râmnic, Buda şi Sibiu se află un număr de 54 de cântări ucenesciene, de diferite dimensiuni, atât de puţin cunoscute muzicologiei noastre.

Ca şi în unele manuscrise din secolele XVIII-XIX şi George Ucenescu va scrie cu cerneală neagră numele, semnele consonante, textele literare iar cu cerneală roşie semnele timporale, ftoralele, mărturiile, ehurile, titlurile cântărilor, numele autorilor, unele însemnări tipiconale şi personale, prima literă din incipitul textului literar iar dintre consoane, în mod expres, eteronul; scrisul copistului este plăcut, îngrijit, fără ştersături. Doar în trei situaţii George Ucenescu va întrebuinţa, de exemplu, şi cerneala violetă pentru compoziţiile sale.

Obligat a se desfăşura pe o pagină sau pe o secţiune de pagină albă, aleasă pentru trebuinţele scrisului său, George Ucenescu îşi va derula travaliul componistic pe câte 9, 11, 13, 14, 15 şi chiar 22 de rânduri muzicale; în toate cazurile grafia scrisului său dovedindu-l ca pe un copist de talent ceea ce ne face să şi-i atribuim un loc meritat între acei precursori (să nu-l uităm, de exemplu, pe Ioan sin Radului Duma Braşovean) care au împlinit o mare operă în traducerea de cărţi, de cultivare a limbii române, a tradiţiilor strămoşeşti.

Textul literar este scris în limba română cu alfabetul chirilic de tranziţie: majoritatea cântărilor fiind marcate, la începutul primului rând, prin literă mare supradimensionată, încadrată sau nu de conturul unor vignete ornamentate floral (în tehnica peniţei); în alte locuri litera de început, fiind patronată de o figură sau scenă biblică.

După autori, cele 54 de cântări aparţin, în primul rând, lui George Ucenescu (39) iar celelalte fiind prelucrări după Anton Pann (5), Petru Lampadarie (3), Ieromonahul Macarie (3), Grigore Protopsaltul (1), Visarion Monahul (1), Dimitriţă Protopsaltul (1), Ioan Popazu (1); majoritatea cântărilor fiind compuse şi prescurtate după trebuinţele rânduielilor de cult şi în sprijinul momentului etapei de instruire a elevilor şcolii de psaltichie din Şcheii Braşovului.

Având, deci, un caracter didactic pronunţat compoziţiile psaltice ucenesciene sunt însoţite, în ansamblul lor, de mai toate semnele şi indicaţiile ce definesc *ehul* (modul sau glasul), *tempo*-ul, *prilejul* şi *locul* (strana) în care trebuiau să fie interpretate.

Un alt amănunt: cântările transmise de George Ucenescu, o parte din ele, sunt însoţite şi de unele însemnări personale importante. O primă categorie o reprezintă acele cântări cărora li se precizează data şi împrejurarea în care au fost elaborate. De exemplu: *„Anti-acsionul intrării în Biserică compus astfel pentru şcolarii miei. 20 Noem[brie], [1]858. George Ucenescu, Psalt şi Profesor de musica B[isericească]; „Dictat, cântat de patronul mieu Proto[popul] Ioan Popassu şi scris de protejatul său George Ucenescu, Psalt şi pro[fesor] de musica Bisericească"; „Pentru delăturarea greului iar melodia rămâne ca de la Pa hro[matic] şi Di doriu"; „Anti-acsionul Adormirii Maicii Domnului. Scurtat pentru şcolarii miei la anul 1856, în 30 iulie. George Ucenescu, Psalt, elevul D[omnului] A. Pann"*. Cea de a doua categorie de însemnări, de această dată în afara textului muzical, o reprezintă şi cele câteva însemnări ale unor psalţi precum *„Toma Brenciu cantor 1897"; „I. Ţânţar 1897"; „Gheorghe Birea devenit cântăreţ definitiv la anul 1888/9 şi a fost provizoriu 3 ani"*.

Deşi însemnările lui George Ucenescu sunt extrem de concise valoarea lor informaţională şi muzicologică este deosebită. Astfel, pornind de la propria-i însemnare că prietenul său, „Călugărul diacon Filaret Dumbravă născut în Moldova, 13 ani cântăreţ la biserica Sfântul Nicolae din Braşov, astăzi la ora 11 şi 3 pătrare a încetat din viaţă şi în 17 s-a înmormântat în 1885" mai aflăm din Registrul de decese al aceleiaşi biserici, pe anii 1874-1896 că, hierodiaconul şi cântăreţul Filaret Dumbravă a locuit în Curtea bisericii la nr. 1388 şi a murit de tuberculoză în etate de 54 ani".

Sumara incursiune în descifrarea cântărilor de tradiţie bizantină aparţinând lui George Ucenescu ne înfăţişează, în principal, unitatea creaţiei psaltice în „faza modernă a muzicii de cult de tip bizantin" (*Şcoala muzicală de la Putna — Ms. nr. I—26*, Bucureşti, Editura Muzicală, 1981, p. 65) pe care psaltul a perpetuat-o la strana şi în şcoala din jurul bisericii şi de aici, prin elevii săi, în câteva alte localităţi din sud-estul Transilvaniei precum: Stupinii-Braşovului, Săcele, Tărlungeni, Codlea, Ghimbav, Făgăraş, Zărneşti, Cristian (Braşov), Sibiu.

Conştient de locul şi gradul său de pregătire teoretică şi practică, să nu-i uităm direcţiile de activitate: interpret, compozitor, folclorist, profesor de psaltichie, el, George Ucenescu va fi mereu considerat ca un nume de referinţă pentru dezvoltarea muzicii de sorginte bizantină, pe pământul transilvan, a legăturilor acesteia cu tradiţia cântării psaltice de la Bucureşti, Buzău, Târgovişte, Câmpulung Muscel.

Fiţi milostivi

Luca 36. Fiţi milostivi, aşa cum şi Tatăl vostru e milostiv.

Nepăsători nu fiţi la greul nimănui.
La boala grea a omului, cum alta nu-i.
La pasărea căzând în zbor înalt pe grui.
La răni cu vechi deprinderi ca de primitivi.
Fiţi milostivi.

De toţi ce altor rele fac să vă feriţi,
Profund înduioşaţi la răul lor să fiţi.
Când alţii sufăr, voi cu ei să suferiţi.
Când semeni vouă sunt izbiţi de guralivi,
Fiţi milostivi.

Netrebnici dacă sar cu lovitură grea
Din obicei necazuri mari făcând cuiva,
Voi să-i luaţi necazul care-l apăsa.
Părtaşi să-i fiţi când sunt atâţi intempestivi,
Fiţi milostivi.

Petre Pascu

Cu gândul şi sufletul spre fraţii noştri de pe alte meleaguri

10 ani de la moartea Preotului Vicar Teodor Misarăş din Ungaria

... „Credinţa în Dumnezeu au mărturisit-o înaintaşii noştri împreună, în acelaşi grai, dovedind astfel strânsa legătură dintre toţi românii de pretutindeni. Această legătură a servit-o Biserica strămoşească, tipărind cărţi religioase în limba vorbită de popor, necesare la altar şi la strană. Din vechile tiparniţe din Ţara Românească, Moldova şi Ardeal au ieşit o mulţime de cărţi, care au fost răspândite şi întrebuinţate în toate bisericile din toate părţile locuite de români. Astfel aceste cărţi au ajuns până la cele mai îndepărtate biserici ale ortodoxiei româneşti, cum este şi cea din Körösszegapáti, aparţinătoare Vicariatului ortodox român din Ungaria"....

(Din „Ortodoxia", anul XXV, Nr. 2, pag. 300)

Teodor Misarăş ,vechiul coleg şi prieten mai mare, din timpul când era student la teologia ortodoxă română din Cluj, (iar eu elev la liceul ortodox din acelaşi oraş), acum îmi prilejuieşte trista ocazie de a scrie despre el la împlinirea unui deceniu de când ne-a părăsit pe veci.

Pe Teodor Misarăş l-a deplâns familia, Biserica, prietenii şi miile de credincioşi din satele româneşti din Ungaria. El n-a fost un preot oarecare, ci un slujitor de o aleasă vocaţie, atât al Bisericii ortodoxe, cât şi al culturii româneşti din Ungaria.

Vorbind despre el acum, când nu mai este printre noi, îmi vin în minte o parte din evenimentele trăite împreună. Unul dintre acestea (luat la întâmplare) se referă la vizita lui la Oradea spre a merge împreună cu manuscrisul tezei sale de doctorat la un distins cărturar, preotul Petre Bologa din comuna Apa, judeţul Satu Mare, istoric de seamă al trecutului vieţii religioase a românilor din vestul ţării.

Vrednicul cărturar din Apa a citit şi îndreptat manuscrisul tezei de doctorat, teză care ar fi urmat să fie susţinută, după îndreptările şi adăugirile făcute, dar nemiloasa moarte n-a aşteptat. Şi lucrarea sa, care l-a aşezat în rândul eminenţilor istorici ai culturii românilor din Ungaria, a văzut lumina tiparului numai post-mortem, în anul 1990. A fost publicată la Budapesta cu titlul: *Din tradiţia comunităţilor bisericeşti ortodoxe române din Ungaria*. Cartea aceasta reprezintă mulţi ani de zăbavă a autorului său şi este o contribuţie valoroasă la afirmarea culturii şi a şcolii românilor de aici, ea fiind în acelaşi timp şi o preţioasă istorie a circulaţiei cărţilor religioase slavone şi româneşti dincolo de hotarul actualei ţări. Se ştie că acolo unde a existat o comunitate etnică a fost şi biserică, precum şi cărţi şi şcoală a acelei etnii.

Teodor Misarăş a demonstrat, fără putinţă de tăgadă, în cartea sa, ideea că pe teritoriul din Ungaria în care vieţuiesc români, aceştia, la fel ca şi fraţii lor de dincolo de graniţă, au avut întotdeauna o biserică şi o cultură comună şi unitară peste tot unde s-a grăit şi scris românește.

Acum, la un deceniu de la moartea sa, credem că nu trebuie să lăsăm să se aştearnă colbul uitării peste meritele sale, ci considerăm că este necesar să întreprindem găsirea unor forme viabile de cinstire a sa şi să propunem crearea „Fundaţiei Teodor Misarăş", cu sediul în Giula. În felul acesta i s-ar putea retipări cartea, precum şi alte studii care au mai rămas de la el, iar din banii adunaţi ar creşte capitalul fundaţiei spre binele dezvoltării culturii românilor din Ungaria. Fiica răposatului Teodor Misarăş — D-na Doina Luţai — în anul 1994 credem că va rezolva partea juridică a actelor necesare înfiinţării fundaţiei şi apoi, în faza a doua, se vor alcătui listele de subscripţie, în vederea adunării banilor, atât de la confraţii din Ungaria, cât şi de la cei din România.

Dr. Petre Puşcaşu

Birueşte răul cu bine: IOSIF ŞI FRAŢII SĂI

(LECŢIE DE RELIGIE)

1. Organizarea clasei pentru lecţie (rugăciunea de intrare în clasă, ştergerea tablei, pregătirea dispozitivelor şi a materialului didactic pentru lecţia următoare, notarea absenţelor, etc.).

2. Verificarea temei şi a cunoştinţelor predate în lecţia trecută.

3. *Legătura cu lecţia precedentă, sau cu cunoştinţele anterioare.*

După cum vă amintiţi, în ora trecută am vorbit despre Iacob. Ştim deci că el a avut doisprezece fii cu cele două soţii ale sale, Lia şi Rahila, şi cu cele două roabe ale acestora. Cel mai iubit fiu a fost Iosif, fiul Rahilei.

4. *Comunicarea subiectului lecţiei noi şi a obiectivelor urmărite (se va scrie pe tablă).*

Aşadar, astăzi vom vorbi despre, „Iosif şi fraţii săi", învăţând că totdeauna este folositor să biruim răul cu binele.

5. *Dirijarea învăţării. Comunicarea noilor cunoştinţe.*

Să vedem, dragi copii, de ce Iosif este o personalitate aşa de marcantă? După cum spuneam, Iosif avea unsprezece fraţi. Dintre aceştia Iacob îl prefera pe Iosif şi chiar îl răsfăţa puţin. Îi dădea o îmbrăcăminte multicoloră, frumoasă ca aceea a unui prinţ. Iosif şi Beniamin, fratele mai mic al lui Iosif obişnuiau să stea acasă lângă tatăl lor, pe când fraţii mai mari se duceau pe câmp, păzind oile.

Odată, Iosif avusese un vis ciudat. Se făcea că era pe câmp cu fraţii săi. Grâul era deja secerat şi urma să fie legat în snopi. Iosif a legat un snop şi l-a culcat pe pământ. Dar deodată acesta s-a ridicat, iar snopii fraţilor săi l-au înconjurat şi i s-au închinat. Iosif a povestit visul fraţilor săi. Aceştia când îl auziră s-au supărat, zicând: „Ţi-ar conveni ca noi să ne închinăm ţie, iar tu să fii stăpân peste noi, făuritorule de vise, încrezutule!"

Altădată, Iosif visase ceva şi mai neobişnuit. Soarele, luna şi unsprezece stele de pe cer coborâră şi i se închinară lui. Şi când povesti acest vis, până şi tatăl lui se supără şi îi zise: „Măi băiete, ce fel de vise sunt acestea? Doar nu cumva crezi că noi toţi, cu mama ta şi fraţii tăi ne vom închina ţie?! Aşa ceva este imposibil!" Nu, nici Iosif nu credea una ca asta ,dar totuşi era visul lui.

Într-o zi, plecară departe cu oile şi seara nu mai veniră acasă. Atunci, Iacob îl trimise pe Iosif să vadă cum le merge şi să se întoarcă degrabă să-i dea veşti despre ei, pentru a-i alunga neliniştea. Cu toate că ştia cât de mult îl urăsc şi-i doresc răul ,ascultă şi se duse. După ce rătăci vreme îndelungată pe câmpiile întinse, întâlni un om care-i arătă drumul cel bun către fraţii săi. Aceştia văzându-l venind, îl recunoscură încă de departe.

„Priviţi" — ziseră ei, „vine făuritorul de vise! În sfârşit îl avem în mâinile noastre, iar tatăl nostru este departe. Ştiţi ce vom face cu el? Îl vom omorî şi-l vom arunca în fântână, iar tatăl lui va şti doar că l-a sfâşiat un animal sălbatic. Vom vedea noi, atunci, ce se va mai alege din visele sale." Însă la intervenţia lui Ruben, cel mai mare frate, au stabilit să-l arunce în fântână fără a-l omorî. Acesta intenţionase să revină pentru a-l scoate şi a-l duce tatălui lor, acasă. Aşadar, îl prinseră pe Iosif, i-au luat haina cea frumoasă şi-l aruncară în fântână. Apoi se aşezară şi începură să mănânce. Trebuia să fi fost foarte răi ca să poată sta liniştiţi şi să mănânce în timp ce fratele lor plângea. Noroc că nu era apă în fântână şi Iosif nu se înecă. Dar nici nu mai putea ieşi afară. Pereţii fântânii erau prea înalţi şi mult prea netezi. Iar tatăl lui nici nu bănuia nimic şi era aşa departe pentru a-l ajuta! Lui Iosif îi era frică şi plângea. Atunci se gândi la Tatăl care este în ceruri. Dumnezeu îl vedea cu siguranţă. Numai El îl mai putea ajuta. Iar când Iosif se gândea la Dumnezeu, nu-i mai era aşa frică. Nu trecu mult până fraţii săi îl scoaseră afară. Dar nu din milă faţă de el, ci pentru a-l vinde unor negustori care veneau dintr-o ţară îndepărtată. Iosif plângea de ţi se rupea inima şi striga: „Ajutor! Ajutor! Vreau să mă întorc la tatăl meu!" Fraţilor săi, însă nu le era milă, şi nici nu le era teamă de minciună. Au tăiat un ied, au stropit haina lui Iosif cu sângele acestuia şi o trimiseră tatălui lor, printr-o slugă, spunând: „Priveşte tată, ce am găsit pe câmp. Nu este aceasta haina lui Iosif?" Astfel l-au înşelat pe tatăl lor. Când Iacob văzuse haina crezuse că Iosif fusese sfâşiat de un animal sălbatic. Tare se mai întristă bătrânul tată şi zise: „Acuma, că fiul meu cel drag este mort, nu voi mai fi vesel niciodată!" Sărmanul Iacob. Nu ştia că haina este mânjită cu sângele unui ied. Dar oare nu-l înşelase şi el odată pe tatăl său cu un ied şi cu haina fratelui său, Esau?...

Să vedem însă ce s-a mai întâmplat cu bietul Iosif? Negustorii îl duseră într-o ţară foarte îndepărtată, tocmai în Egipt. S-au dus cu Iosif la piaţă de sclavi unde l-au vândut unui om bogat stăpânului oştirii faraonului numit Putifar, dregătorul lui faraon. Iosif era acum servitor la acest om, îi aparţinea şi nu se mai putea întoarce la tatăl său, aşa cum ar fi vrut, dar ar fi dorit-o de atâtea ori. Iosif era însă harnic, muncea fără să cârtească şi îşi îndeplinea bine slujba. El se gândea: „Dumnezeu mă vede şi aici în ţara aceasta îndepărtată. Dumnezeu vrea ca eu să-mi dau toată silinţa." Îi mergea bine acolo, căci Domnul veghea asupra lui. El îl ajuta în munca sa şi îl binecuvânta. Putifar avea o grădină mare şi când Iosif o lucra, florile erau şi mai frumoase. Putifar avea şi un grajd cu cai. Şi când Iosif se îngrijea de ei, caii erau puternici şi sănătoşi. Pe unde ajungea Iosif, totul începea să meargă bine. El era cel mai bun dintre servitorii stăpânului său. Putifar vedea acest lucru şi era un stăpân drept. Ca urmare, l-a pus pe Iosif stăpân peste slujitorii săi şi peste tot ce avea el. Aceasta era bine deoarece îi uşura munca lui Iosif.

Dar soţia lui Putifar era o femeie foarte rea şi vicleană care dorea să-l determine pe Iosif să păcătuiască cu ea. El rezistă ispitei prin puterea credinţei sale, iar soţia stăpânului simţindu-se jignită, i-a reţinut haina lui Iosif, şi l-a acuzat pe nedrept soţului ei, că ar fi avut intenţia să o violeze. Putifar i-a dat crezare şi supărându-se foarte mult pe Iosif, l-a trimis la închisoare.

Iosif se găsea acum în temniţa cu hoţii, cu ucigaşii şi cu alţi răufăcători. Era închis într-o cămăruţă întunecoasă. Nu făcuse nimic şi totuşi era pedepsit. Era un lucru îngrozitor!...

Într-o zi au fost întemniţaţi alături de Iosif doi domnitori: paharnicul de la curtea lui faraon, care avea misiunea de a pregăti şi servi vinul, şi pitarul, care cocea pâinea şi prăjiturile. Astfel că, aceştia doi au ajuns să-i povestească odată lui Iosif visele lor ciudate, cărora însă nu le descifrau înţelesul. Aşadar, după ce paharnicul îşi povesti visul, a putut afla că peste trei zile va fi liber din nou, şi promisese să-i povestească lui Putifar cele întâmplate. Din nefericire pentru pitar, acesta urma să moară... şi aşa s-a întâmplat.

Dar Iosif a mai stat în închisoare încă doi ani, deoarece paharnicul uitase, să-i amintească lui faraon de el. Dar Dumnezeu nu-l uitase pe Iosif... Oare cum a făcut El ca să-l elibereze pe Iosif? Hai să vedem:

Într-una din nopţi, Faraon avusese două vise foarte ciudate. Se făcea că se găsea pe marginea unui râu şi din apă au ieşit şapte vaci frumoase şi mari. Ele păşteau iarba de pe mal. Apoi au mai ieşit încă şapte vaci, dar acestea erau urâte, prăpădite şi slabe. Ele se năpustiseră asupra vacilor frumoase, şi le înghiţiră. Şi, ciudat, au rămas tot aşa de slabe şi urâte ca şi mai înainte. Faraon se sperie şi trezindu-se se bucură constatând că a fost doar un vis. După ce adormi avu al doilea vis şi mai neobişnuit. Văzu cum pe un fir de grâu crescură spice frumoase, grase şi pline cu boabe. Apoi văzu un alt fir de grâu, tot cu şapte spice. Dar acestea erau uscate şi goale căci nu era nici un bob în ele. S-a întâmplat la fel ca şi cu

(Continuare în pag. a 6-a)

Preot prof. Sorin Cosma

Sărbătorirea Patronilor Facultăţii de Teologie din Sibiu

Începând cu anul 1936, Sf. Trei Ierarhi: Vasile, Grigorie şi Ioan, prăznuiţi de Biserica Creştină în 30 ianuarie sunt patronii şcolilor teologice ale Bisericii Ortodoxe.

La fel ca şi în ceilalţi ani, Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu şi-a sărbătorit şi în acest an într-o atmosferă de înălţare duhovnicească patronii.

Sărbătorirea a început cu Sf. Liturghie arhierească săvârşită în Catedrala mitropolitană din Sibiu de către I.P.S. Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală, înconjurat de un ales sobor de preoţi şi diaconi.

Predica zilei a fost rostită de către P. C. pr. Mihai Iosu, duhovnic la Facultatea de Teologie. După otpustul Sf. Liturghii I.P.S. Sa a hirotesit, la recomandarea conducerii Facultăţii, întru sachelar pe P. C. Pr. Mihai Iosu şi întru arhidiacon pe C. diacon lector Dorin Oancea.

I.P.S. Sa a rostit apoi câteva cuvinte despre situaţia tragică a copiilor din Bosnia-Herţegovina şi a făcut tuturor cuoscut îndemnul Sf. Sinod al B.O.R. pentru a înălţa în aceste zile rugăciuni către Dumnezeu pentru a trimite pacea în acele locuri zguduite de ororile războiului. A fost rostită o rugăciune specială, după care a fost organizată, ca de altfel în întreaga Eparhie, o colectă benevolă pentru ajutorarea copiilor de acolo.

Programul a continuat în Aula Facultăţii de Teologie, fiind deschis de P. C. decan pr. prof. Mircea Păcurariu care, între altele, a salutat prezenţa la această sărbătoare a Facultăţii a I.P.S. Mitropolit Antonie, precum şi a unor distinşi oaspeţi reprezentând autorităţile civile, Universitatea din Sibiu şi Institutul Teologic Protestant Sibiu.

O bogată conferinţă a susţinut apoi P. C. pr. lector Ioan Mircea Ielciu, axată pe tema: *„Desăvârşirea în opera şi gândirea Sf. Ioan Gură de Aur"*.

Programul a cuprins de asemenea compoziţii corale bisericeşti, executate de corul studenţilor teologi, sub conducerea P. C. pr. lector Vasile Grăjdean.

Au fost citite fragmente din operele celor trei sfinţi părinţi prăznuiţi.

Actorul Paul Mocanu de la Teatrul de Stat din Sibiu a recitat câteva poezii scrise de autori trecuţi prin infernul temniţelor comuniste: Radu Gyr, ş.a.

În încheiere a vorbit I.P.S. Mitropolit Antonie, care a prezentat pe larg rolul şi rostul culturii în viaţa studenţilor teologi şi a preoţilor în vremea noastră.

Adresând cuvenite îndemnuri studenţilor teologi, I.P.S. Sa a mulţumit corpului profesoral pentru munca depusă în formarea viitorilor slujitori ai altarelor, precum şi tuturor oaspeţilor prezenţi la această festivitate.

După terminarea serbării, în cantina Facultăţii de Teologie, Decanatul a oferit o agapă frăţească la care au luat parte invitaţii, cadrele didactice, precum şi studenţii teologi.

Arhid. Visarion Băltat

Părinţii apostolici

SFÂNTUL IGNATIE TEOFORUL AL ANTIOHIEI

Sfântul Ignatie Teoforul este unul din sufletele cele mai puternice şi de asemeni cele mai smerite şi mai pătrunse de dragostea lui Dumnezeu pe care Biserica să-l fi avut vreodată. Centrul vieţii şi activităţii sale este Iisus Hristos, de a cărui dragoste a fost neîncetat mistuit. El însuşi o spunea că „nu iubeşte nimic în afară de Iisus Hristos" sau ceea ce iubeşti „Iubeşte în Iisus Hristos". Iisus Hristos este cel pentru care el poartă lanţurile sale, care sunt mărgăritare duhovniceşti. Această dragoste puternică a fost izvorul umilinţei, al devotamentului său în pastoraţie şi îndeosebi al dorinţei sale de martiriu. Acest episcop atât de smerit, atât de sensibil la mărturisirile de respect ce i se arătau, atât de atent la nevoile spirituale ale Bisericii atât de preocupat de pericolele care ameninţau credinţa şi puteau să-i rupă unitatea, atât de ataşat comunităţii sale din Antiohia, nu aspira decât la onoarea de a-şi vărsa sângele pentru Hristos, socotind că acesta era prin excelenţă mijlocul de a se face una cu Stăpânul său.

Toate acestea ne dau o idee înaltă despre măreţia sa morală, personalitatea sa plină de viaţă şi martiriul său glorios care a făcut nepieritoare amintirea sa.

Asupra vieţii Sf. Ignatie Teoforul cunoaştem foarte puţine lucruri din lipsa documentelor autentice. Actele martiriului său, care ni se înfăţişează sub două forme — Actele Romei şi Actele Antiohiei, au caracter legendar fiind astfel lipsite de valoare istorică. Mărturii despre el, avem totuşi de la Eusebiu al Cezareei, Fericitul Ieronim şi Origen. Epistolele sale şi cea a Sfântului Policarp către Filipeni ne ajută numai la reconstituirea icoanei sale sufleteşti, iar ca material istoric nu servesc decât în ceea ce priveşte călătoria sa la Roma. Alte amănunte în legătură cu originea sa, educaţia, episcopatul său nu avem.

Ceea ce este caracteristic la Sf. Ignatie, sunt cele două numiri ale sale, care se află totdeauna în fruntea epistolelor sale şi care pun în lumină intensa lui trăire lăuntrică.

Primul nume, Ignatie, derivând de la latinescul ignis — foc, caracterizează pe omul aprins şi înflăcărat de dragostea pentru Hristos. Asupra celui de al doilea nume — Teoforul — există două interpretări: una care traduce cuvântul în sens pasiv adică — cel purtat de Dumnezeu — susţine că Sf. Ignatie ar fi pruncul pe care luându-l în braţele sale Mântuitorul, l-ar fi dat exemplu de smerenie şi nevinovăţie ucenicilor (Matei XVIII, 2—3). De această părere sunt Anastasie Bibliotecarul şi Simeon Metafrastul care o şi transmit posterităţii, alta care traduce cuvântul în sens activ — purtător de Dumnezeu —. Acest nume i s-ar potrivi mai bine arătând gradul înalt de viaţă duhovnicească la care ajunsese Sf. Ignatie.

Privind originea sa, ceea ce este sigur este că el nu era cetăţean roman, altfel n-ar fi fost condamnat să moară prin darea la fiare, ci mai de grabă se crede că era de origine siriană. Lipsa documentelor fac de asemeni să nu se ştie precis discipolul cărui apostol va fi fost Sf. Ignatie. Şi aici există păreri diferite la scriitorii bisericeşti, deoarece unii îl consideră ca ucenic al Sf. Ioan Evanghelistul iar alţii al Sf. Apostol Pavel.

Cele mai vechi tradiţii reprezintă pe Sf. Ignatie ca al doilea urmaş al Sf. Petru, pe scaunul Antiohiei. El a înlocuit pe Evodiu, nu se ştie în ce an. De aceeaşi părere este şi Fer. Ieronim. În timpul episcopatului Sf. Ignatie se abătu asupra Bisericii Antiohiei o persecuţie care se pare că nu a fost nici foarte violentă şi nici de lungă durată, întrucât se terminase, deja, când Sf. Ignatie sosise la Troada.

Asupra împrejurărilor martiriului său avem ştiri care ne vin pe cinci căi diferite. După cum ne arată Eusebiu şi actele martirice, Ignatie a fost condamnat în timpul împăratului Traian. După Martiriul Colbertin, Sf. Ignatie a fost condamnat de însuşi împăratul Traian pe când acesta trecea într-o expediţie împotriva Armenilor şi Parţilor. Că a fost condamnat pe timpul împăratului Traian suntem siguri, dar că această sentinţă a fost dată de însuşi împăratul este fapt îndoielnic, întrucât Ignatie ar fi pomenit acest lucru în epistolele sale şi apoi el n-ar mai fi scris Romanilor să nu intervină în favoarea sa, deoarece ştia sigur că o sentinţă dată de un împărat nu mai putea fi schimbată de nimeni. De asemeni se ştie că Traian n-a venit în Orient decât pe la anul 112, iar Ignatie a murit după acest act martiric în anul 107. Mai sigur, se pare faptul că Sf. Ignatie a fost condamnat de către legatul Siriei şi aceasta explică rugămintea făcută Romanilor de a nu interveni în favoarea sa pe lângă împărat. Motivele pentru care a fost condamnat nu le ştim. Probabil în urma unui denunţ scris sau a unei mişcări populare. Nefiind cetăţean roman, dar primul personagiu al Bisericii Antiohiei, legatul hotărăşte ca Sf. Ignatie să fie dus la Roma şi dat la fiare. Odată cu darea sentinţei de a fi dus la Roma şi dat spre mâncare fiarelor din circ, începe ultima, cea mai grea, dar şi cea mai fericită etapă din viaţa Sf. Ignatie. Această etapă corespunde împlinirii dorinţei sale nemărginite de a-şi vărsa sângele pentru Iisus Hristos.

Încredinţat unei gărzi alcătuită din 10 soldaţi, Sf. Ignatie porneşte din Antiohia spre Roma călătorind, când pe uscat, când pe apă. Pe drum el are de suferit multe răutăţi din pricina celor 10 leoparzi, cum numeşte el garda care-l însoţeşte. „Din Siria până la Roma — spune Sf. Ignatie — mă lupt cu fiarele pe uscat şi pe apă, ziua şi noaptea legat de 10 leoparzi, adică o grupă de soldaţi, care se fac încă şi mai răutăcioşi, când primesc binefaceri". Din acestea reiese că aceşti soldaţi primeau unele daruri pentru a se purta mai omeneşte cu cei pe care-i excortau, dar ei dimpotrivă, se purtau mai rău pentru a putea obţine mai mult. În drumul spre Roma, acest detaşament de soldaţi mai avea misiunea de a strânge şi alţi condamnaţi, care împreună cu Ignatie erau trimişi pentru a suferi martiriul la Roma.

Pornind din Seleucia Siriei pe apă, apoi pe uscat, trecând prin Filadelfia, convoiul din care făcea parte şi Sf. Ignatie ajunge la Smirna, unde face un popas destul de lung. Auzind de sosirea la Smirna a sfântului martir, Bisericile vecine ale Efesului, Magneziei şi Traliei îşi făcură o datorie de onoare de a trimite delegaţi pentru a-l saluta şi împărţi mângâierile lor. Delegaţia Efesului, cea mai numeroasă, cuprindea pe episcopul Onisim, diaconul Burrs şi alţi delegaţi: Crocus, Euxullus şi Fronton a căror calitate nu o cunoaştem. Magnezia Meandrului trimise pe episcopul său Damas, pe cei doi preoţi Basus şi Apoloniu şi pe diaconul Zotion. Biserica Traliei, mai îndepărtată, nu era reprezentată decât de episcopul său Polib. La Smirna Sf. Ignatie a fost oaspetele Sfântului Policarp — episcopul Smirnei.

Din Smirna, Sf. Ignatie scrise patru din epistolele sale: trei erau adresate Bisericilor ai căror delegaţi veniseră întru întâmpinarea sa pentru a-i transmite mângâierile lor şi anume: Bisericilor Efesului, Magneziei şi Traliei, iar a patra era adresată către Biserica Romei. Aceasta din urmă, epistola către Romani, este singura care poartă o dată — ea a fost scrisă la 24 august — iar prin conţinutul ei, ea exprimă prin excelenţă dragostea şi dorinţa fierbinte a Sf. Ignatie de a fi martirizat. „Credinţa cea mai vie, grija arzătoare pentru moarte — spune un mare gânditor creştin — n-au inspirat niciodată accente atât de pasionate". Într-adevăr, nici un glas şi nimeni altul fără numai cuvintele celui care L-a simţit şi L-a iubit pe Mântuitorul Iisus Hristos mai mult decât oricine, nu va putea să spună mai bine ceea ce a simţit Sf. Ignatie mergând spre martiriu şi ceea ce a exprimat el în epistola către Romani. Numai această dragoste care face pe martirii obişnuiţi să accepte martiriul pentru a rămâne credincioşi lui Dumnezeu produce în Ignatie ceva mai mult; ea (dragostea) nu-l face să accepte ci să dorească moartea. „Mă tem, spune Sf. Ignatie, adresându-se creştinilor din Roma, adică de dragostea voastră, ca nu cumva tocmai ea să-mi aducă pagubă, căci vouă vă este uşor să faceţi ce voiţi, dar pentru mine este greu a ajunge la Dumnezeu. dacă cumva nu mă veţi cruţa". Este aceeaşi idee pe care Sf. Ignatie o va relua cu mai multă tărie şi înflăcărare sfântă în cap. IV, când adresându-se Romanilor îi va ruga să nu-şi arate dragostea lor faţă de el în chip nepotrivit, căci el de bună voie vrea să moară pentru Dumnezeu. „Lăsaţi-mă să fiu mâncare fiarelor prin care am putinţa să ajung la Dumnezeu. Grâu al lui Dumnezeu sunt şi mă macină dinţii fiarelor, pentru ca să fiu aflat pâine curată a lui Hristos". Creştinii din Roma, mai degrabă, îşi pot manifesta dragostea faţă de dânsul momind fiarele atunci când va fi aruncat în mijlocul lor. „Mai degrabă momiţi fiarele, spune Sf. Ignatie, ca să-mi fie mormânt şi să nu lase nimic din trupul meu, pentru ca să nu fiu cuiva povară (după moarte)". Cu aceste din urmă cuvinte, Sf. Ignatie îşi arată într-adevăr smerenia sa sfântă, căci nici după moarte, după cum Sf. Apostol Pavel în viaţă n-a vrut să îngreuneze cu întreţinerea sa pe nici unul din fiii săi duhovniceşti ci a muncit şi s-a rugat neîncetat zi şi noapte, tot aşa şi el nu vrea ca după moartea sa să mai rămână ceva dintr-ânsul, pentru a nu împovăra cu cele ale îngropării pe vreunul dintre creştini. „Atunci voi fi cu adevărat ucenic al lui Iisus Hristos, spune Sf. Ignatie, când lumea nu va mai vedea nici trupul meu. Rugaţi pe Hristos — pentru mine, ca prin aceste unelte să fiu aflat jertfă lui Dumnezeu. Nu vă poruncesc ca Petru şi Pavel. Aceia erau apostoli, eu sunt un osândit; aceia erau liberi, eu rob până acum. Dar dacă pătimesc, voi deveni rob slobozit al lui Iisus Hristos şi voi învia ca slobod într-Însul. Acum, în lanţuri mă învăţ să nu doresc nimic". El nu cere mai mult „decât a fi jertfit lui Dumnezeu, până când este gata un jertfelnic — moartea ce i se pregătise — pentru ca în dragoste formând un cor, spune Sf. Ignatie, să cântaţi Tatălui în Iisus Hristos, că Dumnezeu a învrednicit pe episcopul Siriei să fie aflat, fiind adus de la răsărit la apus. „Bine este a apune din lume către Dumnezeu, ca să răsar în El". Ucenicia Sf. Ignatie începe abia acum cu prilejul acestor suferinţe. El se roagă să aibă parte de fiarele ce-i sunt pregătite, să le găsească gata pentru a-l sfâşia şi

(Continuare în pag. a 7-a)

Arhid. prof. Constantin Voicu

Biruieşte răul cu bine: IOSIF ŞI FRAŢII SĂI

(Urmare din pag. a 5-a)

vacile. Spicele goale s-au aplecat peste cele bogate şi le-au înghiţit. De data asta a chemat pe toţi tălmăcitorii şi înţelepţii să-i spună ce oare semnifică aceste vise. Nimeni nu a putut da răspunsuri adecvate şi astfel, paharnicul şi-a adus aminte de Iosif.

Şi iată-l în faţa Faraonului, eliberat. El a stat mult timp în închisoare dar a avut credinţă şi încredere în Domnul. Să vedem ce mai este pregătit pentru el, ca răsplată. Faraonul îl întreabă: „Tu chiar ştii să tălmăceşti vise?" Iosif răspunde: „Nu, eu nu ştiu, numai Dumnezeu singur ştie ce înseamnă un vis. Poate că Dumnezeu mi-o va spune." Faraon îi povesti visele pe care Iosif le interpretă astfel: „Cele două vise vor să zică acelaşi lucru. Mai întâi vor veni şapte ani buni; în acest timp va creşte numai grâu în ţară. Apoi, vor veni şapte ani grei, când nu va creşte nimic, şi oamenii nu vor avea ce să mănânce." — „Vrei să spui că oamenii vor muri de foame?" — s-a speriat faraonul. „Nu! Ştiţi ce aveţi de făcut? Construiţi grânare mari şi umpleţi-le cu grâul recoltelor celor şapte ani buni. Şi când, anii cei răi vor veni, veţi avea mâncare pentru toată lumea." Faraonul încântat de răspuns, zise: „Da, aşa să fie. Şi pentru că tu eşti aşa de înţelept şi de priceput, ocupă-te tu de toate acestea. Tu vei fi stăpân peste toată ţara şi ai voie să faci tot ce crezi că e bine. Eu sunt stăpânul tău căci sunt faraonul (împăratul), iar tu vei fi prim-ministru". Faraon i-a pus lui Iosif numele „Tafnat — Pancah" (care tradus înseamnă „descoperitor de taine"). Aşadar, Iosif avea o mulţime de servitori şi multe lucruri frumoase; devenise un om bogat şi cu rang mare. Dar Iosif nu se încrezu în oameni deoarece ştia bine cui datora toate acestea. Lui Dumnezeu, desigur.

Totul se întâmplase aşa cum zisese Iosif. Întâi veniră cei şapte ani buni. A crescut mult grâu în ţară, aşa de mult că oamenii nu l-au putut mânca tot. Ei aduceau lui Iosif tot ceea ce era prea mult. El dădu ordin să se construiască hambare mari şi le umplu pe toate cu grâu. Iosif primi mult grâu, iar el îl păstra bine.

Apoi veniră cei şapte ani grei în care nu creştea nimic. Soarele ardea totul. Peste tot, în afară de Egipt, oamenii sufereau din cauza foametei. Acolo era însă destul grâu, erau hambare pline. Iosif vindea grâu celor ce aveau trebuinţă şi veneau din toate părţile lumii...

Într-o zi sosiră zece oameni la palat. Ei veneau din ţara Canaan tot pentru a cumpăra grâu. Văzându-i Iosif tresări: erau tocmai fraţii săi, cei care fuseseră aşa de răi cu el, cei care l-au vândut egiptenilor neavând pic de milă faţă de el. Dar ei nu l-au recunoscut şi se închinară în faţa lui. Vedeţi că totuşi au ajuns să i se închine! Visul lui Iosif se împlini.

De data aceasta erau în mâinile lui. Acum putea să-i pedepsească pentru răutatea lor. Putea fără doar şi poate să-i arunce în temniţă. Putea chiar să-i şi omoare, dacă ar fi dorit. Dar el nu dorea aşa ceva. În ciuda răului pe care i-l făcuseră altădată, el nu era supărat pe ei. Din contră, vroia să le facă bine, vroia să le ierte tot răul pe care i-l făcuseră ei. El se gândea: „Să le spun oare că eu sunt Iosif? Nu, n-o voi spune încă. Vreau mai întâi să văd dacă sunt la fel de răi. Dar... unde e Beniamin? L-au vândut cumva şi pe el?".

Înainte de a li se descoperi, Iosif îi pune la încercare, acuzându-i că ar fi iscoade, veniţi cu scopul de a cerceta locurile. Şi i-a trimis acasă, cerându-le să-l aducă şi pe fratele lor mai mic, drept dovadă că nu sunt decât nişte cumpărători cinstiţi de grâu. Iosif a mai cerut ca Simeon să fie lăsat ca zălog pentru întoarcerea lor. Au luat grâul cu ei, dar s-a terminat repede şi au fost nevoiţi să meargă din nou în Egipt, de astă dată însă ducându-l şi pe Beniamin împreună cu ei.

Odată ajunşi în palat, Iosif s-a bucurat mult revăzându-şi fratele mai mic, stăpânindu-şi cu greu emoţia. Însă le pregătise o altă încercare. În timpul nopţii pe când toţi dormeau, cupa lui Iosif a fost ascunsă în mod intenţionat în sacul lui Beniamin. Iar în ziua următoare, fiind supuşi unui control, găseşte cupa lui Iosif. Sunt acuzaţi de furt. Dar reîntorşi în faţa lui Iosif, acesta n-a mai putut rezista emoţiei, şi şi-a dezvăluit adevărata identitate. Fraţii săi au fost uimiţi, poate chiar speriaţi „cum acest om atât de mare la curtea Faraonului este Iosif? Tocmai Iosif pe care ei l-au vândut? Vai, cum ne va pedepsi acuma!" Dar el le spuse: „Nu vă temeţi că nu sunt supărat pe voi. V-am iertat totul. Voi v-aţi purtat urât cu mine, dar Dumnezeu a schimbat totul în bine. Dacă eu n-aş fi venit în Egipt poate că acuma am fi fost cu toţii muritori de foame". El sărută pe Beniamin şi pe toţi ceilalţi şi îi trimise acasă la Iacob. Le dădu cadouri frumoase şi o trăsură cu care să vină şi el în Egipt. Le spuse: „Veniţi cu tatăl meu. Veţi locui în ţara aceasta, eu voi avea grijă să aveţi totdeauna — tot ce aveţi nevoie."

Mare i-a fost bucuria lui Iosif când şi-a revăzut tatăl, dar şi a lui Iacob când şi-a văzut copilul mult iubit pe care-l credea mort de mult şi pe care nu se aştepta să-l mai poată vedea.

Fraţii lui Iosif şi tatăl lor s-au stabilit în Egipt. Iar când Iacob muri nu a mai fost trist. El ştia că odată va veni un timp mult mai frumos şi mai fericit. Ştia că va veni Mesia, Mântuitorul lumii: „Nu va lipsi sceptrul din Iuda, nici toiag de cârmuitor din coapsele sale, până ce va veni Împăciuitorul, căruia se vor supune popoarele" (Facerea 49, 10).

Intuiţia se va face arătându-se tabloul cu scene din viaţa lui Iosif.

6. Fixarea cunoştiinţelor

Cine a fost Iosif? (Unul din cei doisprezece fii ai lui Iacob). Ce dar de la Dumnezeu avea el? (De a tălmăci visele). Ce atitudine a avut tatăl său faţă de el? (Favorabilă, chiar preferenţială). Dar fraţii lui? (Îl invidiau de moarte). Cum s-a concretizat invidia lor? (La început vroiau să-l omoare, apoi l-au vândut unor negustori care mergeau în Egipt). Care a fost soarta lui acolo? (Fiind încrezător şi drept în faţa lui Dumnezeu, Părintele ceresc nu l-a părăsit şi i-a dat înţelepciune, deschizându-i căile vieţii, ajungând într-un post însemnat la curtea lui Putifar). Cum se comportă în faţa ispitei soţiei lui Putifar? (Rămâne demn şi cinstit, refuzând să păcătuiască). Cum a plătit el acest eroism moral? (Cu închisoarea). L-a părăsit Dumnezeu? (Fiind drept şi nevinovat Dumnezeu nu-i părăseşte pe astfel de oameni). Cum a ajuns să iasă din închisoare? (Prin lucrarea lui Dumnezeu, dându-i înţelepciune ca să tălmăcească visurile Faraonului). Şi ce se întâmplă? (El devine administratorul întregii averi a Egiptului.) Întrucât foametea se întinde peste tot pământul, dar în Egipt era belşug, ce se întâmplă cu fraţii săi? (Vin şi ei din Canaan ca să cumpere grâu din Egipt). Recunosc ei pe Iosif? (Nu). Dar Iosif pe ei? (Da). Cum procedează Iosif? (La început îi pune la încercare, apoi li se descoperă, şi în loc să se răzbune pe ei, el îi cheamă în Egipt, unde sunt aşezaţi în cel mai roditor loc).

7. Aplicarea

Ce frumos este să nu răspunzi cu rău la rău; să nu te răzbuni; să faci ca totdeauna iubirea să rămână biruitoare! Chipul tânărului Iosif să vă fie şi vouă, dragi elevi o pildă vie de urmat atât în înţelepciune, cât şi în răbdare, dreptate, înfrânare, iertare şi iubire.

8. Temă pentru acasă

Se va lectura cap. 45 şi 46 din cartea „Facerea", unde iese în evidenţă răsplătirea răului cu bine.

— Rugăciunea la ieşirea din clasă.

Valoarea creştină a bunurilor

(urmare din pag. a 3-a)

Bunurile materiale nu se confundă cu răul, dar nici nu conferă un plus de valoare celui ce le deţine. Ele sunt doar simple mijloace prin care ne câştigăm mântuirea. „Stăpân trebuie să fii peste toate cele create, şi nu sclav lor; să-ţi urmeze, nu să te târască după ele. Trebuie să-ţi supui totul, cunoscându-te pe tine şi recunoscându-Mă pe Mine, să recunoşti cu alte cuvinte în toate minunile create desăvârşirea divină şi să treci de la creaturi la Creator" (B. Gracian-Criticonul, vol. 1, pg. 139).

Folosite corect, ele sunt un mijloc preţios în procesul mântuirii, abuzul de ele constituie o stavilă serioasă în realizarea acestui deziderat major al vieţii umane. „Tot ceea ce este adunat în afară de trebuinţă, din pofta acestei lăcomii, se preface în ziua următoare, adică în viaţa următoare, celui ce a adunat-o, în vierme. Prin viermele acesta, cel ce aude înţelege viermele neadormit, care prinde viaţă din lăcomie" (Sf. Grigorie de Nissa).

Creştinismul nu promovează sărăcia, căci aceasta nu este prin ea însă şi o virtute, după cum nu condamnă nici bogăţia. „Nu totdeauna este lăudată sărăcia, ci numai aceea de bunăvoie, după sfatul Evangheliei. Mântuitorul nu fericeşte pe cei lipsiţi de bunuri, ci pe cei ce îndepărtează din suflet sărăcia de fapte bune" (Sf. Vasile cel Mare, Omilie la Ps. 33), nici nu face distincţie între sărac şi bogat, între oameni aparţinând anumitor categorii sociale, căci toţi deopotrivă au acces la darurile lui Dumnezeu. Cel „sărac cu duhul" să se laude cu înălţimea chemării la care a fost chemat, bogatul să se folosească cuminte de avutul său şi să se ferească de îngâmfare, pentru că bogăţiile sunt trecătoare, întocmai ca şi iarba, cea dintâi arşiţă le nimiceşte (Iac. 1,9—11).

Niciodată Mântuitorul Hristos n-a condamnat bunurile sau agonisirea lor, ele fiind chiar recunoscute ca o condiţie indispensabilă a propăşirii şi emancipării omului, a condamnat însă cu vehemenţă uzurparea ordinii firesti rostuite de Dumnezeu, transformarea acestora în idoli, şi aservirea în faţa lor. „Drept aceea, omorâţi mădularele voastre — ale omului pământesc — desfrânarea, necurăţia, pofta cea rea şi lăcomia, care sunt închinare la idoli" (Colos, 3,5). Mântuitorul Hristos a indicat raportul real dintre om, ca fiinţă cu vocaţia divinităţii, şi bunuri, arătând că adevărata închinare şi slujire o datorăm în exclusivitate lui Dumnezeu. „Ori de mâncaţi, ori de beţi, ori altceva de faceţi, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceţi" (1 Cor. 10, 31). Misiunea Mântuitorului Hristos a fost de a-l emancipa pe om din robia păcatului şi a morţii, din lăcomia de avere şi bunuri, arătându-ne că adevărata temelie a vieţuirii creştine nu sunt bunurile vremelnice, ci „îmbogăţirea în Dumnezeu".

Mântuitorul n-a contrazis nevoia firească de procurare a celor necesare pentru susţinerea vieţii, ci procurarea lor peste măsură, de multe ori înfrigurată, care prea ades nu face decât să ducă la desfigurarea persoanei umane, de aceea El ne îndeamnă la încredere în purtarea de grijă a lui Dumnezeu faţă de noi, încredere care îndeamnă la echilibru şi cumpătare în procurarea lor. „Ştie Tatăl vostru cel ceresc că aveţi trebuinţă de ele" (Mat. 6, 32).

„Sufletul dezlegat de patimi ajunge purtător de Dumnezeu" (Ilie Ecdicul, Filocalia IV) este starea la care ne îndeamnă Mântuitorul Hristos pe noi toţi, de a ne dezlega din stăpânirea materiei, de a ne elibera lăuntric, eliberare care face posibilă sălăşluirea harului divin în noi, condiţia dintâi a mântuirii. „Dacă Mă iubeşte cineva, va păzi cuvântul Meu, şi Tatăl Meu îl va iubi, şi vom veni la el şi vom face locaş întru el" (In. 14, 23).

Părintele arhim. Vicenţiu Grifoni noul episcop vicar-patriarhal

Cu prilejul praznicului creştin al Aducerii la Templu a Pruncului Iisus, miercuri, 2 februarie a.c., la biserica „Sfântul Spiridon" din Bucureşti, Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST a săvârşit hirotonia întru arhiereu a Părintelui Arhimandrit VICENŢIU GRIFONI, care va ocupa postul de episcop vicar patriarhal, cu titlul de Ploieşteanul.

Părintele Arhimandrit VICENŢIU GRIFONI s-a născut în oraşul Bucureşti, în anul 1954, primind la Botez numele de Victor.

După absolvirea liceului „Matei Basarab" din capitală, urmează cursurile Institutului Teologic Universitar din Sibiu, între anii 1974—1978, obţinând licenţa în Teologie la specialitatea Patrologie.

Din dorinţa de a-şi continua preocupările cărturăreşti va lucra, timp de cinci ani, la Editura Institutului Biblic din Bucureşti, alături de cunoscutul teolog şi om de cultură, Î. P. S. Bartolomeu Anania, actualul arhiepiscop al Clujului, care, în acea vreme, era directorul acestei instituţii.

În anul 1983, intră în monahism la Mânăstirea Lainici, jud. Gorj, primind numele de călugărie VICENŢIU. În acelaşi an este hirotonit diacon şi apoi preot.

Ascultarea de monah şi-o va face la Arhiepiscopia Craiovei, ca redactor la Editura „Mitropoliei Olteniei", împletind astfel viaţa de rugăciune cu cea cărturărească şi cu cea administrativă. Alături de revista bisericească a Eparhiei, prin munca sa vor vedea lumina tiparului lucrări de referinţă şi de o deosebită importanţă pentru cultura şi teologia română contemporană, precum „Chipul nemuritor al lui Dumnezeu" şi „Spiritualitate şi comuniune în Liturghia ortodoxă" ale părintelui Dumitru Stăniloae, Proloagele etc.

După Revoluţie, în august 1990 este numit de către Patriarhia Română superiorul Aşezămintelor româneşti de la Ierusalim. Implinindu-şi cu râvnă de monah ascultarea încredinţată, în scurtă vreme, a fost remarcat şi în noul context ca om al rugăciunii şi al muncii, al blândeţei şi al dragostei de cultură, întărind sau statornicind astfel relaţii ecumenice de bună înţelegere şi apropiere nu numai cu Patriarhia Ortodoxă a Ierusalimului şi cu celelalte Biserici creştine, ci şi cu mozaicii şi cu musulmanii din Oraşul Sfânt.

Pe plan gospodăresc a restaurat, a renovat şi a adus îmbunătăţiri substanţiale aşezământului românesc, a sporit obştea călugărilor de acolo şi a găzduit un mare număr de pelerini din ţară care au vizitat în această perioadă Locurile Sfinte.

La data de 12 ianuarie 1994 a fost ales de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în postul vacant de Episcop Vicar Patriarhal.

BIROUL DE PRESĂ ŞI COMUNICAŢII
al
PATRIARHIEI ROMÂNE

Sfântul Ignatie Teoforul al Antiohiei

(Urmare din pag. a 6-a)

nu numai fiarele dar orice să vină asupra lui numai să ajungă la Hristos. Cu acestea, Sf. Ignatie ajunge treapta cea mai înaltă în sfânta sa dorinţă şi râvnă de a fi martirizat pentru a ajunge la Hristos: „Fie, ca să am parte de fiarele ce-mi sunt pregătite şi mă rog să le găsesc gata! Le voi momi, ca să mă mănânce îndată, nu ca pe unii, de care temându-se nu-l ating. Şi chiar dacă ele împotriva voinţei lor nu vor vrea, eu le voi sili. Fiţi îngăduitori cu mine; ştiu ce-mi este de folos. Acum încep a fi ucenic... Focul, crucea, mulţimea fiarelor, tăieri, împărţiri, risipiri de oase, strivire de membre, sfărâmări ale trupului întreg, pedepse rele ale diavolului să vie asupră-mi numai să ajung la Hristos".

Nimic din cele ale lumii, plăcerile ei, împărăţiile veacului acestuia sunt mai puţin decât a muri pentru Iisus Hristos. Moartea ce-i stă în faţă este naşterea cea adevărată a Sf. Ignatie, iar a trăi înseamnă a-i dori moartea. Dacă romanii au în adevăr pe Dumnezeu în ei, nu-l vor împiedica să sufere pentru Dumnezeu. „Nimic nu-mi vor folosi plăcerile lumii, nici împărăţiile veacului acestuia. Mai bine-mi este să mor în Hristos Iisus, decât să împărătesc peste marginile pământului. Caut pe Acela care a murit pentru noi."

Creştinii din Roma sunt rugaţi să ţină cu Dumnezeu ajutând lui Ignatie să învingă pe diavolul. „Stăpânitorul lumii acesteia, spune Ignatie, vrea să mă răpească la sine şi să strice gândul meu cel îndreptat către Dumnezeu. Să nu-i ajute nici unul din voi care sunteţi de faţă; dimpotrivă să ţineţi cu mine, adică cu Dumnezeu". Apoi, în cuvinte de o rară frumuseţe şi măreţie spirituală Sf. Ignatie continuă: „Nu propovăduiţi pe Hristos şi să râvniţi lumea! Zavistia să nu se sălăşluiască între voi... Iubirea mea a fost răstignită şi nu este în mine foc iubitor de materie, ci apă vie, care vorbeşte în mine şi-mi strigă dinlăuntru: „Vino la Tatăl. Epistola se încheie cu rugămintea adresată creştinilor din Roma de a se ruga pentru Biserica din Siria, şi sfârşeşte prin cuvenita salutare în Iisus Hristos: „Pomeniţi în rugăciunile voastre Biserica din Siria, spune Sf. Ignatie, care în locul meu are pe Dumnezeu ca păstor... Vă salută duhul meu şi dragostea Bisericilor, care m-au primit în numele lui Iisus Hristos, iar nu ca pe un călător. V-am scris acestea la 24 august. Fiţi sănătoşi, până în sfârşit în statornicie pentru Iisus Hristos".

Încheind epistola către Romani şi cu aceasta şi primul popas la Smirna, Sf. Ignatie alături de ceilalţi martiri îşi continuă, de acum, din nou drumul îndreptându-se spre Troa. Până aici Sf. Ignatie fu însoţit de diaconul Burrus care i-a fost de mare folos. Aici, în Troa, el primi îmbucurătoarea veste că persecuţia din Siria încetase. El scrie acum ultimele trei epistole adresate Bisericilor din Filadelfia şi Smirna şi episcopului Policarp.

De la Troa, convoiul se întoarce pe mare la Neapole, continuă drumul pe uscat urmând calea ignatiană, apoi străbate Macedonia şi Iliricul grecesc până la Dyrrachium (Durazzo) pe Adriatica. Convoiul celor mânaţi la Roma, în aceleaşi condiţii ca şi Ignatie, se îngroşa mereu. În Filipi, martirii sunt bine primiţi de creştinii de aici care îşi manifestă dragostea însoţindu-i până la o oarecare distanţă de oraşul lor. La rugămintea lui Ignatie, Filipenii adresează o scrisoare de felicitări creştinilor din Antiohia şi totodată scriseră lui Policarp, episcopul Smirnei rugându-l să trimită scrisoarea lor, creştinilor din Siria, prin curierul său; totodată ei rugau pe Policarp să le trimită toate epistolele Sf. Ignatie pe care el putea să le aibă.

De la Dyrrachium călătoria Sf. Ignatie şi a celorlalţi a continuat pe apă, până la Brindisi, iar de acolo pe jos până la Roma, pe calea apiană.

Cu aceasta, drumul glorios al Sfântului martir ia sfârşit şi de acum se apropie tot mai mult clipa când prin moartea sa, el se va putea ridica la Acel pe care l-a iubit atât de mult.

Călătoria Sf. Ignatie s-a calculat, probabil, în aşa fel, ca el să sosească la Roma înaintea sfârşitului serbărilor care celebrau, în chip nemaiauzit până în acea zi, triumful biruitor asupra Dacilor. Dacă războiul cu dacii s-a terminat în anul 106, aceste serbări, care au durat 123 de zile s-au prelungit şi în anul 107. Zece mii de gladiatori au pierit pentru distrarea poporului roman; 11 000 de fiare sălbatice au fost omorâte. Înainte de a fi ucise, însă, li se aruncară, fără îndoială, după obicei şi câţiva condamnaţi. Astfel la 18 decembrie muriseră doi din însoţitorii Sf. Ignatie, Zosim şi Rufus. Două zile după aceea veni, în sfârşit, rândul episcopului Antiohiei. La 20 decembrie, el obţine favoarea atât de arzător dorită; mestecat de dinţii fiarelor, el devine grâul lui Hristos. Fiarele au devorat trupul său, iar ceea ce a mai rămas, adică părţile cele mai tari, au fost pios adunate şi transportate în Antiohia, ca cel mai nepreţuit tezaur. Aceste rămăşiţe au fost depuse într-un sanctuar în afara portului Dafne, unde se mai aflau încă pe timpul călătoriei lui Ieronim în Orient.

Biserica Antiohiei a prevăzut multă vreme naşterea episcopului martir la 17 octombrie. În panegiricul Sfântului, rostit cu această ocazie, Sfântul Ioan Gură de Aur spunea: „Roma s-a înroşit de sângele său; voi (antiohienii) aţi adunat rămăşiţele lui. Voi aţi avut avantajul de a-l avea epsicop; ei (romanii) au primit ultima sa suflare; ei au fost martorii bătăliei sale, ai victoriei sale şi ai triumfului său; voi îl aveţi totdeauna în mijlocul vostru. Voi aţi trimis un episcop, ei v-au înapoiat un martir. Sub împăratul Teodosie cel Tânăr, oasele martirului au fost mutate în oraşul Dafne, iar în secolul al VI-lea, spune un istoric, oasele lui au fost transportate la Roma. Până astăzi Biserica răsăriteană prăznuieşte amintirea lui la 20 decembrie iar cea apuseană la 1 februarie.

Conferinţa Internaţională pentru Pace şi Toleranţă

Constantinopol, 7—9 februarie 1994

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Patriarhia Ecumenică şi Fundaţia „Apel la Conştiinţă" din Statele Unite ale Americii au organizat, între 7—9 februarie a.c., o conferinţă interreligioasă dedicată păcii şi toleranţei.

Au participat reprezentanţi ai celor trei mari religii monoteiste: Creştinismul, Iudaismul şi Islamismul.

Din România au luat parte: Î. P. S. Dr. Antonie Plămădeală, mitropolitul Transilvaniei, P. S. Teofan Sinaitul, episcop-vicar patriarhal, şi Pr. prof. Dumitru Abrudan, decanul facultăţii de Teologie din Oradea.

Lucrările întrunirii s-au desfăşurat la hotelul elveţian "The Bosphorus" din Constantinopol.

Cuvântul de bun venit a fost rostit de către rabinul Arthur Schneier, preşedintele Fundaţiei „Apel la Conştiinţă".

Un cuvânt similar a rostit şi Sanctitatea Sa Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic.

Au fost transmise apoi mesaje din partea preşedintelui american Bill Clinton, a preşedintelui turc Suleyman Demirel, a Papei Ioan Paul al II-lea, a secretarului general O.N.U. Boutros Boutros-Ghali, a patriarhului Alexei al II-lea al Moscovei şi întregii Rusii, Arhiepiscopului George Carey de Canterbury, a patriarhului Ilya al Georgiei, a Prea Fericitului Teoctist, patriarhul României (mesajul a fost transmis de către Î. P. S. Antonie, mitropolitul Transilvaniei), a Sanctităţii Sale Maxim, Patriarhul Bulgariei, a Arhiepiscopului Anastasios de Tirana şi întreaga Albanie, a Consiliului Ecumenic al Bisericilor; a Conferinţei Bisericilor Europene (mesajul a fost transmis de P. S. Teofan Sinaitul); a preşedintelui pentru Afacerile religioase al Turciei; a şefului rabin al Turciei; a preşedintelui Departamentului islamic caucazian şi şeic al Azerbaijanului, a secretarului general al Centrului de Cercetare pentru Istoria, Arta şi Cultura Islamismului, din Turcia.

Participanţii şi-au desfăşurat activitatea în patru grupe:

1. Grupa de lucru pentru Balcani;
2. Grupa de lucru pentru Asia Centrală;
3. Grupa de lucru pentru refugiaţi;
4. Grupa de lucru pentru Rusia, Georgia, Armenia şi Azerbaijan.

Î. P. S. Antonie a făcut parte din Comitetul de Redactare a documentelor finale.

La încheierea lucrărilor a fost adoptată aşa-numita *Declaraţie de la Bosfor*, al cărei cuprins îl redăm în continuare.

DECLARAŢIA DE LA BOSFOR

I. Participanţii la Conferinţa pentru pace şi toleranţă doresc să mulţumească guvernului Turciei pentru deosebita ospitalitate de a ne fi oferit posibilitatea de desfăşurare a dezbaterilor legate de problemele vitale ale păcii şi toleranţei.

Dorim să ne exprimăm recunoştinţa faţă de contribuţiile preşedintelui Clinton, preşedintelui Demirel, secretarului general Boutros Boutros-Ghali şi ale tuturor liderilor religioşi şi politici care au trimis mesaje de susţinere.

Această declaraţie are ca punct de plecare Declaraţia de la Berna din 26 noiembrie 1992, care şi constituie fundamentul ei. Acea declaraţie susţinea, în principal că: *„o crimă comisă în numele religiei este o crimă împotriva religiei"*.

Din 26 noiembrie 1992 am asistat la multe crime comise în numele religiei şi noi, participanţii la Conferinţă, dorim să ne pronunţăm ferm împotriva lor. După cum au dovedit evenimentele recente, crimele împotriva umanităţii continuă în Bosnia, în Armenia/-Azerbaijan, Georgia şi Tadjikistan. Faptele de cruzime s-au desfăşurat nestăvilit şi noi pledăm insistent pentru o stopare a acestei brutalităţi.

Subsemnaţii, respingem orice încercare de deformare a dogmelor fundamentale ale credinţei noastre prin interpretări eronate sau pe calea unui naţionalism extremist. Ne declarăm ferm împotriva celor care violează caracterul sacru al vieţii omeneşti şi urmează o politică de sfidare a legilor morale. Respingem concepţia conform căreia ar fi posibilă justificarea acţiunilor cuiva în numele lui Dumnezeu, în orice conflict armat.

Dorim stăruitor să reamintim întreaga evlavie cu care Scripturile tuturor celor trei religii monoteiste vorbesc despre pace ca valoare supremă. „Fericiţi făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema". „Allah îndeamnă la menţinerea păcii". „Căile Lui sunt căile păcii".

II. Repetăm că războiul din fosta Jugoslavie nu este un război religios şi că apelul la simbolurile religioase şi exploatarea lor, pentru a masca adevărata cauză a unui naţionalism agresiv, reprezintă o trădare a universalităţii credinţei religioase.

Ţinem să subliniem necesitatea imperativă a libertăţii de conştiinţă şi a libertăţii religioase a fiecărei minorităţi.

Pledăm pentru oprirea confiscării, profanării şi distrugerii caselor de rugăciune şi a locurilor sfinte ale oricărei tradiţii religioase. Detestăm şi condamnăm ciocnirile etnice, precum şi violarea şi uciderea femeilor şi copiilor. Credem că este necesară depăşirea obstacolelor care împiedică ajutoarele umanitare să ajungă la cei în suferinţă.

Condamnăm recurgerea la forţă în ţările fostei Uniuni Sovietice. Conflictele din Georgia, Armenia/Azerbaijan şi Tadjikistan trebuie soluţionate imediat, dar rezolvarea neînţelegerilor importante trebuie făcută prin alte mijloace.

Recunoaştem că toţi cei care suferă sunt victime, dar ne gândim, mai ales, că cele mai inocente şi tragice victime sunt copiii.

III. Ne exprimăm rugămintea faţă de comunităţile noastre religioase de a adopta copii din ariile de conflict în numele şi cu dragostea lui Dumnezeu şi de a acorda întregul ajutor posibil copiilor în suferinţă pentru a putea să-şi găsească tămăduirea spirituală, psihologică şi fizică. Nu ştim cum am putea sublinia îndeajuns, faptul că *asistenţa spirituală este o necesitate extremă*, comunităţile religioase trebuie sprijinite. Cunoaştem de asemenea, că toate ţările care suferă de pe urma conflictelor au trecut printr-o lungă perioadă întunecată de comunism, când n-a existat educaţie spirituală sau aceasta a fost minoră. Apelăm, de aceea, la toate credinţele pentru a-şi dubla eforturile lor, în vederea îndrumării spirituale a celor care au fost privaţi.

Ştim, de asemenea, că tensiuni există şi între diferite credinţe, de aceea ne adresăm „mai-marilor" acestor credinţe de a recurge la soluţii paşnice în rezolvarea diferendelor dintre ele.

IV. Participanţii la conferinţă ca şi toţi cei care au urmărit evoluţia acestor tragice conflicte, au putut observa cu oroare, migrarea forţată a refugiaţilor. Milioane de oameni au fost obligaţi sau sunt ameninţaţi cu strămutarea forţată. De aceea, rugăm toate credinţele religioase să se pronunţe clar şi ferm împotriva acestor acţiuni. Condamnăm pe cei care dezrădăcinează familiile, îi smulg pe copii de la părinţii lor, despart soţul de soţia sa în numele unui fals naţionalism. Ne exprimăm speranţa că toţi conducătorii religioşi vor veni în sprijinul celor ameninţaţi de migrare involuntară, indiferent de credinţele lor religioase sau de apartenenţa etnică. Cerem ca tuturor refugiaţilor care şi-au părăsit involuntar căminele, să li se permită întoarcerea demnă şi onorabilă; de asemenea, comunităţile religioase să-şi împuternicească instituţiile de a primi şi a acorda asistenţă şi protecţie refugiaţilor indiferent de credinţă; iar instituţiile religioase şi cele ale legii să dezvolte procedee de coordonare a eforturilor. Atât timp cât conflictele vor continua rugăm toate ţările să acorde azil temporar victimelor, permiţând obţinerea statutului de refugiat tuturor celor care-l caută cu adevărat; să-şi mărească resursele de ajutorare; şi să coopereze cu toţi cei de bună-credinţă, în vederea opririi ostilităţilor.

V. Participanţii la Conferinţa pentru Pace şi Toleranţă au fost unanim de acord să condamne cu fermitate războiul şi conflictul armat; să solicite ca nici un act ostil să nu mai fie comis împotriva unui grup paşnic sau a unei regiuni în numele unei credinţe religioase; să ceară iniţierea unor dialoguri constructive pentru rezolvarea problemelor litigioase între cei de credinţe diferite; şi, să sprijine dreptul de practicare liberă a religiei, în demnitate, pentru fiecare.

VI. Noi am deliberat atent şi am ajuns la concluzia că uciderea fără noimă trebuie oprită; că, cei care continuă să comită astfel de acte odioase sunt criminali şi că, deşi, noi nu dispunem de armele unui război sau de vreo armată pentru a-i combate, avem o putere mult mai mare — puterea spirituală.

Condamnăm ferm pe cei care comit brutalităţi, ucideri, violuri, mutilări, dezrădăcinări forţate şi bătăi inumane.

VII. Noi, participanţii la Conferinţă am decis să stabilim o *„Comisie de rezolvare a conflictului prin apel la conştiinţă"* în vederea rezolvării conflictelor etnice. Această comisie va fi formată din reprezentanţi ai tuturor credinţelor şi ai tuturor ţărilor participante la această conferinţă.

Comisia de rezolvare a conflictelor prin apel la conştiinţă va fi responsabilă de informarea membrilor comisiei şi va recomanda căi şi mijloace de luptă împotriva naţionalismului extremist şi a conflictelor etnice.

Rabbi Arthur Schneier,
Preşedintele Fundaţiei „Apel la Conştiinţă"

Sanctitatea Sa Patriarhul Ecumenic
Bartolomeu I

Eminenţa Sa *Mehmet Nuri Ilmaz*
Preşedintele oficiului Afacerilor religioase al Republicii Turcia

Eminenţa Sa Cardinalul
Roger Etchegaray
Preşedintele Pontifical pentru Pace şi Dreptate

Cor unum

Participanţii la Conferinţa pt. Pace şi Toleranţă.

Eveniment cultural la Sibiu

— Miercuri 19 ianuarie a.c. în saloanele Cercului Militar din Sibiu a avut loc lansarea volumului „Trei ceasuri în iad" de I.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Crişanei şi Maramureşului. Apărut ca roman în urmă cu mai bine de două decenii, mai precis în anul 1970, pe când autorul se afla la studii la Oxford, acum el vede lumina tiparului într-o nouă ediţie îmbunătăţită şi adnotată ceea ce face din el acum ca şi atunci un veritabil jurnal autobiografic.

„Cartea — aşa cum arată autorul în prefaţă, — denunţă frica, opresiunea, atentatul împotriva identităţii oamenilor, limbajul de lemn şi toate relele regimului. Personajele sunt doar alegorii care vor să exprime atmosfera de iad şi măsura până la care au izbutit să deformeze fiinţa umană". La festivitatea de lansare organizată de Inspectoratul pentru Cultură al Judeţului Sibiu, în colaborare cu Cercul Militar Sibiu au luat parte personalităţi civile şi militare ale jud. Sibiu, profesori şi studenţi ai Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu, preoţi, oameni de cultură şi artă un numeros public. Festivitatea a fost deschisă de pictorul Aurelian Dinulescu, care a expus totodată în holul casei armatei, şase metafore grafice inspirate de roman, după care Conf. univ. dr. Ilie Guţan de la Facultatea de Litere din Sibiu şi prof. Ioan Mariş de la liceul „Octavian Goga" au făcut ample prezentări asupra romanului, asupra temei şi a personajelor acestuia. Luând cuvântul I.P.S. Sa, în încheiere a sintetizat în câteva cuvinte ideile care au stat la baza genezei acestui roman alegoric a totalitarismului ce se vrea a fi un roman despre obsedantul deceniu trăit de autor ca şi de ceilalţi oameni într-o ţară cu un regim dictatorial şi opresor. Autorul însuşi a scris romanul pe când se afla în „iad" între anii 1948—1968, fugar, apoi la Jilava, apoi la muncă forţată.

„Trebuia să scriu o carte, spunea încă în 1987 unui redactor de la revista Vatra, autorul, cu care să mă prezint la înfricoşata Judecată Şi a istoriei şi a eternităţii. Şi să zic: Vreţi explicaţii asupra împrejurărilor, în care am intrat eu în viaţă? Poftiţi. Aveţi aici tot dosarul".

Frumuseţea romanului ţine de sporul de cunoaştere, de adâncimea gândului înalt cu multiplele sale implicaţii etice, religioase şi metafizice.

Este o carte nouă care depăşeşte contingentul îndemnând la reflecţie şi întemeiere interioară.

Este o carte eveniment pentru literatura română şi o revelaţie pentru cititor care descoperă în ea destinul unui om şi al unui neam ce se contopesc într-o perfectă simbioză. *Arhid. Visarion Bălţat*

ŞTIRI – INFORMAŢII

— Sâmbătă, 1 ianuarie 1994, Î. P. S. Sa Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Crişanei şi Maramureşului a săvârşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala Mitropolitană din Sibiu, cu prilejul Anului Nou, rostind un bogat cuvânt de învăţătură.

La orele amiezii, la Reşedinţa mitropolitană din Sibiu, I.P.S. Sa a oferit îndătinata recepţie de Anul Nou, la care au luat parte: corala mitropolitană, părinţi consilieri, preoţi din oraşul Sibiu, profesori ai Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu, alţi ostenitori ai centrului Eparhial. P.C. Decan Mircea Păcurariu a prezentat cele mai bune urări de an nou fericit I.P.S. Mitropolit Antonie şi colaboratorilor I.P.S. Sale după care corala mitropolitană a prezentat un mic buchet de colinde.

Tuturor le-a mulţumit I.P.S. Mitropolit Antonie, oferindu-le celor prezenţi câte un exemplar din Noul Testament.

— Luni, 3 ianuarie 1994, Î. P. S. Sa a primit pe poetul Ioan Mircea din Sibiu.

— Joi 6 ianuarie 1994, cu prilejul praznicului Botezului Domnului, I.P.S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala mitropolitană din Sibiu, rostind un ales cuvânt de învăţătură.

Î. P. S. Sa a oficiat apoi împreună cu soborul slujitor, sfinţirea cea mare a apei, stropind apoi pe credincioşii prezenţi în număr foarte mare la Sf. slujbă.

— Vineri, 7 ianuarie 1994, zi în care Biserica Creştină îl prăznuieşte pe Sf. Ioan Botezătorul şi Înaintemergătorul Domnului, Î. P. S. Sa răspunzând invitaţiei preoţilor şi credincioşilor din parohia Sălişte, a luat parte la Sf. Liturghie din biserica cu hramul „Sf. Ioan Botezătorul" din Sălişte-Grui, rostind un cuvânt de învăţătură despre viaţa şi activitatea Sf. Ioan.

La sfârşitul Sf. Liturghii Î. P. S. Sa a hirotesit întru „sachelar" pe cucernicul preot Ioan Ciocan.

— Sâmbătă, 8 ianuarie 1994, Î. P. S. Sa a prezidat în Reşedinţa mitropolitană, lucrările Consiliului Eparhial Sibiu, convocat în şedinţa ordinară pe anul 1994.

— Duminică, 9 ianuarie 1994, Î. P. S. Sa a prezidat lucrările Adunării Eparhiale Sibiu, desfăşurate în Aula Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu.

— Între 11—14 ianuarie, Î. P. S. Sa a participat ca membru la lucrările Adunării Naţionale bisericeşti şi ale Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

— Marţi, 18 ianuarie, a.c., Î. P. S. Sa a participat, în calitate de membru o., la şedinţa Academiei Române, dedicată alegerii noului ei preşedinte.

În aceeaşi zi, Î. P. S. Sa a făcut o vizită canonică la mânăstirea Predeal, jud. Braşov.

— Miercuri, 19 ianuarie a.c., Î. P. S. Sa a luat parte la festivitatea lansării cărţii Î. P. S. Sale: „Trei ceasuri în iad", lansare desfăşurată în Saloanele Cercului Militar Sibiu şi asupra căreia apare un reportaj aparte în acest număr.

— Joi, 20 ianuarie a.c., Î. P. S. Sa a primit la Reşedinţa Mitropolitană din Sibiu pe membrii Permanenţei Consiliului Eparhial Sibiu şi cadre didactice de la Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu care i-au prezentat urări de sănătate şi spor întru cele duhovniceşti, cu prilejul zilei Sf. Antonie cel Mare, patronul spiritual al Î. P. S. Sale.

— Marţi, 25 ianuarie a.c., Î. P. S. Sa a prezidat lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial Sibiu.

— Joi, 27 ianuarie a.c., Î. P. S. Sa a primit pe dl. Achim Velicea, subprefectul Judeţului Braşov.

— Vineri, 28 ianuarie a.c., Î. P. S. Sa a prezidat lucrările Comisiei Economice a Arhiepiscopiei Sibiului.

— Sâmbătă, 29 ianuarie a.c., Î. P. S. Sa a primit o delegaţie a Ligii Culturale „Andrei Şaguna" din Sf. Gheorghe, condusă de dl. Ioan Solomon, preşedinte.

— Duminică, 30 ianuarie a.c., cu prilejul zilei Sf. Trei Ierarhi, Î. P. S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala mitropolitană din Sibiu. După otpustul Sf. Liturghii, Î. P. S. Sa a hirotesit pe P. C. pr. asist. Mihai Iosu întru sachelar şi pe C. diac. lector Dorin Oancea întru arhidiacon.

Î. P. S. Sa a participat apoi la şerbarea patronilor Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu desfăşurată în Aula acestei facultăţi, adresându-se cu acest prilej studenţilor şi tuturor celor prezenţi. *Arhid. Visarion Bălţat*

O „Istorie a Ungariei" balansând între omisiuni și adevăruri cu privire la... Transilvania

E vorba de ISTORIA UNGARIEI de Gergely András, trad. de Hermann Gusztáv, revăzută de Gelu Păteanu și publicată de „Asociația culturală Haáz Rezsó", Odorheiul Secuiesc, 1993, 173 p. Ediția originală a apărut la Budapesta în 1991 în cadrul unei lucrări mai mari redactată de Kósa Lazsló și de alți cinci istorici, unde se află între paginile 163—354.

Autorul (n. 1946 la Șopron), istoric, fost profesor la Universitatea de istorie de pe lângă Academia Ungară de Științe, visiting profesor la Universitatea din Hamburg, este acum ambasador al țării sale în Africa de Sud.

Conștientă că în Istoria sa, autorul nu prea face așa cum s-ar cuveni operă de istoric, editura ne avertizează în patru limbi, pe ultima copertă, că s-ar putea să avem obiecțiuni asupra textului ei. Cum să luăm acest avertisment? Dacă am ști că e din partea autorului, ne-am putea pronunța repede: onestitate asupra unor anume inexactități în prezentarea faptelor istorice, provocare etc. Oricum, am pendula între plus și minus, evident nesatisfăcuți. Dar avertismentul fiind din partea editurii (maghiare) din Odorheiul Secuiesc, lucrurile devin mai complicate. E ca și cum ni s-ar spune că ni se oferă o *Istorie* atacabilă, dar nu se justifică de ce totuși se publică o astfel de *Istorie?* Dacă editura ar avea credința că publică o *Istorie* care se respectă și care nu iese din limitele adevărului istoric, de ce avertismentul? Iar dacă e o istorie, chiar după convingerea lor inexactă, atacabilă, atunci de ce o publică?

Las cititorul să-și facă singur o idee despre acest avertisment al editurii. Noi vom încerca să identificăm în carte părțile care, *mai ales prin omisiuni* — acestea sunt mai greu sesizabile cetitorului de rând, nespecialistului, deci pot înșela ușor de tot — *falsifică istoria Transilvaniei.*

Dar mai întâi să ne oprim chiar asupra avertismentului editurii:

„Cartea lui Gergely András este prima scurtă istorie a țării vecine care apare în limba română.

Publicul român va avea, probabil, nu puține observații critice la adresa ei, căci o sincronizare a părerilor în privința unor chestiuni, care de multă vreme constituie obiectul unei aprige controverse între istoricii români și maghiari, nu este de așteptat în viitorul apropiat.

Autorul nu trece pe lângă aceste probleme, dar nici nu insistă în etalarea cu orice preț a propriei opinii, ori în combaterea părerilor contrare, lăsându-ne să înțelegem, că pentru el știința istorică și sfera politicului sunt total diferite.

Redactorii serialului Múzeumi Füzetek (Caiete muzeale) *speră să ofere cu această ocazie o carte utilă pentru biblioteca cititorului român preocupat de istoria Europei Centrale de la Răsărit".*

*

Să începem cu sfârșitul. Să începem cu intenția mărturisită a publicării cărții pentru cititorul român. Să fie ea într-adevăr utilă? Vom spune de la început: Nu este o *„carte utilă cititorului român"*. E utilă celor care vor să răstălmăcească istoria românilor. E o carte de-a dreptul *periculoasă*. Ea vrea să impună cititorului de rând, care nu știe istorie, care nu citește istorie și care are doar cunoștințe istorice generale și foarte sumare, o *Transilvanie, în perioade lungi, fără români.* E drept că, după ce a creat în mintea cititorului acest climat de gol și de absență totală a românilor în Transilvania, autorul face totuși câteva mențiuni despre români, abia în secolul al XVIII-lea, dar și acum împrăștiindu-i prin toată Ungaria, în fapt înjumătățindu-i, ca să fie mai puțini în Transilvania. Și chiar și atunci când îi menționează, îi prezintă ca pe niște cantități neglijabile în societatea maghiară — pur și simplu nu știau ce vor, deci nu puteau fi luați în considerație ca o etnie care ar fi avut nevoie de drepturi, fiindcă n-ar fi știut ce să facă cu ele.

Dar să mai rămânem tot la „avertismentul" editurii. Zice că autorul *„nu trece pe lângă controverse"*. Așadar le abordează. Nu este deloc adevărat. Face afirmațiile care îi convin lui, dar nu menționează *absolut nici un alt punct de vedere.* Ca să nu vadă nimeni că mai există și alte puncte de vedere, și că alta e realitatea istorică. Nu amintește alte opinii. Nu le combate. Așadar nu există. Nu există decât părerea sa, „adevărul" său. E o metodă diabolică. Mai rea decât orice abordare în contradictoriu. În felul acesta nu este obligat să prezinte argumente pentru ceea ce afirmă. Ca și cum nu e contrazis de nimeni și de nimic. De aceea nici nu e nevoie *„să insiste cu orice preț asupra propriilor opinii"*, cum îl laudă dezinvolt autorul avertismentului. El afirmă. Nu contrazice pe nimeni, nu se confruntă cu alte opinii pe care le ignoră. Și le afirmă pe ale sale, ca fiind unicele și cele adevărate.

Onest ar fi fost să arate că există și alte opinii, să le numească, să arate cum sunt argumentate și să vină cu contraargumente. Cum știa că nu are contraargumente, nu și-a mai dat ocazia confruntării.

Și-a creat astfel imaginea de povestitor bonom care nu supără pe nimeni și care, expune, simplu, adevărul istoric, deși despre istoria pe care o prezintă, chiar cel care scrie *„avertismentul"* spune că e mult controversată și că o *„sincronizare"*, deci o unitate de vederi asupra ei *„nu este de așteptat în viitorul apropiat"*. Ca să nu se confrunte în cartea lui cu astfel de *„imposibile sincronizări"*, autorul le omite, le ignoră, și-și prezintă dezinvolt doar punctele sale de vedere. Simplu. Simplu dar viclean. Căci așa, cum din nou spune prezentatorul de pe coperta a doua, autorul nu mai este obligat *„să combată părerile contrare"*, ca și cum acestea n-ar exista. Comod. Și nu mai este obligat nici să și le apere pe ale sale, pentru că nu sunt puse la îndoială de nimeni. Cel puțin acest lucru e sugerat de autor.

O mai igenioasă metodă de păcăleală a *„cititorului român"* nici că se putea!

*

Dar să ne oprim și asupra câtorva aspecte din conținutul cărții.

Mai întâi vom observa că, în fapt, autorul prezintă o istorie a Ungariei cu intenția de a se ocupa mai ales de Transilvania. În primele circa 90 de pagini, de la anul 1000 până în anul 1918, Transilvania și Bazinul Carpatic sunt pomenite de cca 50 de ori și, dimpotrivă, în paginile care se ocupă de perioada 1940—1944, Transilvania e numită o singură dată (p. 116). Cum e numită, vom vedea mai departe.

Cartea conține și câteva lucruri importante cu privire la sosirea ungurilor în Europa Centrală.

Citățm din Gergely András:

— *„Nu putem trasa — pentru Ungaria — conturul perfect al* unei *„țări de baștină"* (p. 9).

Semnalăm... Semnalăm...

„Există însă și ipoteza care plasează „Țara de baștină" în Asia Centrală, în preajma lacului Aral ori în partea apuseană a Siberiei" (p. 9).

O „Magna Hungaria" ar fi existat pe Volga mijlocie dar *„cea mai verosimilă este ipoteza potrivit căreia țara de baștină propriu-zisă s-a aflat în Siberia apuseană și de acolo ungurii să fi trecut în Europa" în sec. IV* (p. 11).

Campania împotriva Bazinului Carpatic începe în anul 895 (p. 12). *„Bazinul Carpatic nu a fost niciodată vid"* (p. 13). Stabilirea centrului Principelui lor, adică *„Cetatea de scaun și-a ridicat-o într-un loc spectaculos, pe Dealul Cetății de la Esztergom (Strigonium)"* (p. 15).

Ungurii sunt „unicul popor răsăritean seminomad care a reușit să-și întemeieze un stat și să-și găsească un loc definitiv în Europa" (p. 15).

Și acum câteva precizări în legătură cu unele aspecte ale afirmațiilor de mai sus ale autorului Gergely András:

Așadar *„Bazinul Carpatic* — Transilvania — *nu a fost niciodată vid"* (p. 13). Autorul n-a mai reluat teoria vidului care, evident, nu mai poate fi susținută, dar pe cine găsesc ungurii când spre anul 900 poposesc în Câmpia Panonică și în Transilvania? Pe avari, slavi (sloveni, moravi, bulgari) și franci (p. 13). *Așadar nici urmă de români!* De notat!

Când autorul vorbește de notarul regelui Bela al III-lea, Anonymus, nu însemnează faptul că acesta vorbește despre valahii găsiți în Transilvania de unguri.

„Populatea Bazinului Carpatic — Transilvania — *era încheiată deja în secolul al XIII-lea"* (p. 26). Populatea de către cine? Și-apoi se spusese doar că la venirea ungurilor, Transilvania era populată.

Autorul nu mai îndrăznește să vină cu teza sosirii românilor din sud, până în secolul XIII pentru că își dă seama că teza nu mai merge, dar lasă să se înțeleagă că populatea s-a făcut de către unguri și de către sași (p. 27) și tot acum, în secolul al XIII-lea granițele Ungariei se stabilesc pe Carpați (p. 28).

Dacă autorul nu mai reia teza migrației românești din sudul Carpaților și din sudul Dunării, până în sec. al XIII-lea, el vine cu o „informație" și mai năstrușnică. Mută epidemiile din sec. XII—XIII care i-ar fi decimat pe unguri și ar fi lăsat loc românilor să vină din sud, în sec. al XVIII-lea și inventează o migrație dinspre nord spre sud. Cine va fi venit? Nu spune. Dar inventează o migrație dinspre sud, numind Muntenia, lăsând să se înțeleagă că ea a durat din secolul al XVIII-lea până în al XX-lea. Și dacă înainte de aceasta populația „Ungariei" medievale era de 80% maghiari, *„acum* (când? n.n.) *românii reprezentau majoritatea absolută în Transilvania, numărând câteva sute de mii și pe teritoriul Ungariei"* (p. 62—63). În sfârșit iată-i și pe români, în secolul al XVIII-lea, și chiar majoritari. Minune. Minune pentru că până acum autorul nu i-a pomenit.

E bună și această informație, cu toată lipsa ei de precizie istorică. Trebuie să remarcăm însă că dacă în această perioadă în afara Transilvaniei majoritar românească erau și în Ungaria „câteva sute de mii de români" (p. 63) nu mult mai târziu vor fi acolo *„peste un milion de români"* (p. 82) cum vom vedea mai departe.

Potrivit realităților istorice cunoscute oricărui istoric de bună credință, românii erau acolo pentru că erau dintotdeauna, de dinainte de sosirea ungurilor. Acest lucru ar fi trebuit să-l spună, dar nu-l spune autorul. Ne lasă să-l ghicim. E bine și așa. Despre românii din Transilvania până în secolul XV autorul nu suflă nici un cuvânt în cartea sa.

Abia la p. 33, când autorul ajunge să descrie situații din secolul al XV-lea sunt amintiți o singură dată iobagii români cărora nu le reușește o răscoală și care e urmată de nerecunoașterea dreptului lor la existență, prin proclamarea acelei *Unio trium nationum* în anul 1437: unguri, sași și secui. Și aici îi amintește numai pentru a-i exclude din această uniune.

Până la 1848, din nou, românii nu mai sunt amintiți deloc când se vorbește despre Transilvania după ce,. până la 1848, cum am observat mai sus, fuseseră amintiți o singură dată. În legătură cu anul 1848 sunt amintiți de două ori într-o singură frază (p. 82). Atât. Și-apoi din nou nu mai sunt amintiți până în 1918.

Autorului i-au scăpat totuși și câteva adevăruri pe care nu le-a putut ocoli. Probabil prin acestea va pretinde că acoperă lipsa totală a românilor din istoria Transilvaniei. Iată-le:

În secolul al XIX-lea *„Ungaria avea 14 milioane de locuitori. Din aceștia nici șase milioane nu erau maghiari"*. Și unde locuiau cei șase milioane? *„În zona centrală a țării, în câmpia roditoare"*. Prin urmare celelalte opt milioane de locuitori locuiau în alte părți, parte desigur în Transilvania, dar nu maghiari, decât, probabil, în parte, deși autorul nu precizează acest lucru. Abia acum apar din nou și românii, până acum ignorați. Citățm: *„Cea mai numeroasă naționalitate* (în afară de cei 6 milioane de unguri n.n.) *o alcătuiau românii; în Transilvania, prin efectivul lor de 1,2 milioane, ei constituiau majoritatea absolută, și în afară de ei mai trăiau peste un milion de români și pe teritoriul Ungariei propriu-zise"* (p. 82).

Așadar, autorul recunoaște 2,2 milioane de români. Încercarea de a dispersa un milion dintre ei în „Ungaria propriu-zisă" e numai pentru a diminua numărul celor din Transilvania! O mică diversiune.

Dar nu trebuie să trecem peste acest text fără să remarcăm noțiunea de *„Ungaria propriu-zisă"*. Așadar Ungaria propriu-zisă e în afara Transilvaniei. Să-i fi scăpat autorului așa, din condei, potrivit cu zicala: gura păcătosului adevăr grăiește? Și da, și nu. Vom vedea puțin mai departe.

Deocamdată să mai notăm că autorul arată că limba maghiară s-a impus ca limbă oficială, printre intelectuali, în locul latinei. Cât despre ceilalți, despre *„membrii diferitelor naționalități"*, aceștia *„trebuiau să învețe ungurește"*, dar autorul spune că pe nedrept aceste naționalități *„vedeau în aceasta primul pas pe calea asimilării forțate"*. (p. 83).

Ciudată judecată. Poate vrea cineva să știe de ce aceasta nu era asimilare forțată? Pentru că aceștia — românii de pildă — „nu aveau vreo idee constructivă pentru rezolvarea problemei naționale" (p. 83).

Așadar toată lupta românilor împotriva legilor de maghiarizare a numelor satelor, a dealurilor, a școlilor, toate acestea nu erau „idei constructive". Desigur, pentru că, *„idee constructivă"* era doar acceptarea maghiarizării celor 2,2 milioane de români.

Vorbind despre 1848, românii nu sunt amintiți deloc cu numele. Se vorbește doar de unirea Transilvaniei cu Ungaria în 1848 (p. 85—86), apoi de separarea în 1849 a Transilvaniei (p. 90) și de uniunea din nou cu Ungaria, prin pactul dualist din 1867 (p. 94). Până la primul război mondial românii nu mai sunt amintiți cu numele niciodată.

Căderea imperiului Habsburgic și autodeterminarea Transilvaniei sunt prezentate contradictoriu și în mare parte inexact. Dar să lăsăm textele lui Gergely András să vorbească:

— *„Destinul imperiului Habsburgic l-a decis năzuința de autodeterminare a popoarelor sale și scopurile militare ale puterii antantei învingătoare"*.

Aceasta pe de o parte. Dar mai jos autorul spune:

„În loc de o împărțire echitabilă, situația spațiului în cauză s-a rezolvat printr-un dictat imperialist" (p. 105).

Și așa:

„Ungaria istorică — după război — nu mai există" (p. 105).

Care *„Ungarie istorică"?* Doar același autor mai înainte vorbise de o „Ungarie propriu-zisă" (p. 82) fără Transilvania. De altfel același autor arată mai departe că *„dezmembrarea Ungariei... era percepută ca un act al violenței externe"* (p. 107).

Care era însă această violență? Căci mai jos autorul nu poate să nu spună că:

„La 1 decembrie (1918) impunătoarea adunare populară românească de la Alba Iulia declara desprinderea Transilvaniei și a celorlalte teritorii cu populație românească ale Ungariei (? n.n.), hotărâre susținută și de către sași" (p. 107).

Dar din nou va pune în discuție și această *„impunătoare adunare populară"*.

„Aceste hotărâri ale naționalităților nu se bazau pe promovarea consecventă a principiului autodeterminării, nu doreau consfințirea prin plebescit..." (p. 107).

Deci hotărârile și adunările erau „impunătoare", dar nu erau valide, nu erau plebescit, ci „dictat imperialist" (p. 105), „violențe externe" (p. 103), situații obținute prin forța armelor (p. 107).

Dovada că așa gândește autorul e mai jos:

„Guvernul ungar nu a luat la cunoștință aceste acte de separare și propunea tratative care nici măcar n-au început, ori s-au soldat prin eșec" (p. 107). Și, după ce a vorbit de „adunări impunătoare", acum încheie:

„Decizia asupra teritoriilor le-a revenit astfel armelor, adică puterilor învingătoare" (p. 107).

Era bine ca autorul să se decidă. Ori una, ori alta, ori „Adunărilor" plebescitare, ori armelor. De gândire logică nu sunt scutiți nici istoricii!

Despre Diktatul de la Viena autorul spune doar atât:

„În 1940, prin al doilea dictat de la Viena se recupera nordul Transilvaniei, cu o populație majoritar maghiară" (p. 116).

Patru ani de suferințe într-o frază inexactă din punct de vedere istoric! *Cum adică se recupera?* Se recupera ceea ce fusese anexat în 1867 împotriva voinței românilor, când hotărârea s-a luat de *nobis sine nobis,* cum au spus românii în epocă? Cum se recupera ceea ce nu fusese niciodată în *„Ungaria propriu-zisă"*, cea de din afara Transilvaniei? Logica autorului șchioapătă rău!

De altfel în privința aceasta autorul se încurcă în propriile ițe. Transilvania în ISTORIA sa e când parte a Ungariei, când Principat independent.

Sesizăm chiar o insistență asupra *ideii Principatului independent,* evident fără să fi avut vreodată vreo conducere românească. N-am vrea să-i facem autorului nici un proces de intenție, dar prea des pomenește de o Transilvanie-Principat independent de parcă ar vrea să readucă în conștiința anumitor contemporani această realitate istorică, poate, spre a servi la ceva. Cel care introduce cartea — editorul — ne asigură că autorul nu confundă știința istorică cu politicul. Să dea Dumnezeu să fie așa, dar analiza noastră ne spune altceva. Dacă nu prin afirmații, autorul urmărește un scop ascuns prin omisiuni care ar fi greu să fie socotite involuntare.

Așa e și cu Principatul independent al Transilvaniei. Altădată era negat, minimalizat, inclus în „Ungaria istorică", deși uniunea propriu-zisă, silită, și ea, între Ungaria și Transilvania, a fost doar în perioada dualistă (1867—1918).

Vom trimite cititorul la câteva locuri, în care e notat Principatul independent al Transilvaniei chiar cu aceste cuvinte, sau, odată cu numele de voievodat al Transilvaniei: p. 35 (voievod al...), (principat al...), p. 43 (principat autonom al... de trei ori pe aceeași pagină), p. 45 (principatul), p. 49 (independența Transilvaniei), p. 59 (principe al...), p. 60 (autonomia Principatului Transilvaniei), p. 67 (marele Principat al Transilvaniei). Sperăm să fie de ajuns. Nu avem nici o obiecție. Așa a fost. Istoricii români au susținut din totdeauna acest adevăr. E de mirare că el se recunoaște acum cu atâta insistență, deși se mai amestecă și cu „Ungaria istorică" despre care se știe că și gândită ca și cum ar fi fost una cu acest Principat acum atât de independent!

De ce să-l fi apucat pe dl. Gergely András așa, deodată, obiectivitatea istorică? Noi înțelegem ce vrea să sugereze!

Rămânem, după analiza succintă pe care am făcut-o cărții sale, la ideea că ea balansează între omisiuni (vinovate) și adevăruri (cu neputință de evitat), dar și acestea din urmă nu fără distorsionări care, în general, dezorientează. Cartea nu poate fi de folos nici cititorului român, nici celui maghiar. Nu pot fi două istorii. Dacă sunt două, informează greșit și pe unii și pe alții. Din acest punct de vedere, ISTORIA UNGARIEI a d. Gergely András nu e o *Istorie.* E totuși o carte politică. În sensul cel mai rău al cuvântului!

● Profesorul C. Gh. Marinescu a publicat a optsprezecea carte, intitulată EPOPEEA MARII UNIRI (Ed. Porto-Franco, Galați, 1993, 422 p.). Așa cum anunță în „Cuvântul înainte", „lucrarea pune în relief cu pregnanță faptul că ideea de unitate politică și independență național statală a reprezentat o *constantă, o permanență a conștiinței de sine,* principala motivație a luptelor seculare ale poporului nostru de la origini până în zilele noastre". Autorul stabilește rolul important pe care l-au jucat în istoria unirilor românești unele personalități din toate ținuturile românești, până la cea din 1918.

Pe Mitropolitul Andrei Șaguna îl arată a fi fost un *„spiritus rector"*, neobosit călăuzitor al tuturor demersurilor culturale și patriotice" ale vremii sale. „Științele și artele — zicea Șaguna — sunt cele care dau popoarelor tăria și le asigură viitorul" (p. 41).

C. Gh. Marinescu se ocupă pe larg de ierarhia ortodoxă a Transilvaniei care a luptat fără încetare cu guvernele de la Budapesta care încercau deznaționalizarea românilor, numind în afară de Șaguna pe Mitropolitul Miron Romanul și pe Elie Miron Cristea, episcop de Caransebeș și apoi, după Unire, mitropolit primat și primul patriarh al României (p. 69—70). Din Basarabia amintește de activitatea și lupta pentru unire a arhimandritului Gurie Grosu, viitorul mitropolit, și de mulți alții. Rolul lui Onisifor Ghibu în Basarabia e reliefat îndeosebi.

Antonie P.

Traian DORZ —

Cărarea tinereții curate

Editura „Oastea Domnului" — Sibiu, 1993

În cei șaptesprezece ani petrecuți prin diferite penitenciare din țară, Traian Dorz a fost întrebat la unul din nenumăratele interogatorii:

— „Dar cu tineretul ce aveți?"

— „Sunt copiii noștri, viitorul neamului și credinței noastre și avem răspundere pentru educația și viața lor... Dacă nu vreți să aveți creștinism, veți avea huliganism, alcoolism, trântorism, terorism..."

Erau cuvinte îndrăznețe, dar în același timp semnificative pentru grija față de poporul nostru, căzut în brațele ucigașe ale ateismului.

Născut în anul 1914, în mica așezare Livada Beiușului, Traian Dorz, după numai șapte clase primare, a ajuns din fragedă tinerețe ucenicul harnic și credincios al părintelui Iosif Trifa, cel care în anul 1923 a înființat mișcarea de renaștere duhovnicească „Oastea Domnului".

De-a lungul întregii sale vieți, Traian Dorz a fost un adevărat învățător și apostol al lui Hristos, atât pentru membrii Oastei, cât și pentru orice om care trăia vremelnic în preajma lui.

Un adevărat miracol s-a petrecut însă în domeniul creației. Harul lui Dumnezeu s-a revărsat asupra acestui suflet cinstit și înflăcărat, în asemenea măsură, încât a lăsat în urma lui o incredibilă comoară spiritual-literară.

Atunci când creația lui Traian Dorz va vedea în întregime lumina tiparului, avem convingerea că fiecare român îi va rosti cu adâncă recunoștință numele.

„CĂRAREA TINEREȚII CURATE" — recent apărută în editura „Oastea Domnului" din Sibiu, este prima dintr-o serie de șase cărți, grupate sub titlul „Îndrumări nemuritoare". Celelalte sunt: Scumpele noastre surori; Lucrători cu Dumnezeu; Dreptarul învățăturii sănătoase; Zile și adevăruri istorice și Sfinții noștri înaintași.

Ca unul care și-a dăruit fără nici o rezervă întreaga viață lui Hristos ca Domn și Mântuitor, încă din prima tinerețe și până în pragul trecerii spre veșnicie, Traian Dorz analizează cu competență, sinceritate, dreaptă-credință, înțelegere, dragoste și purtare de grijă părintească, marea diversitate de situații prin care poate trece orice tânăr.

Din cele 33 de capitole, dezvoltate pe 240 de pagini, amintim doar câteva: Cel dintâi pas: Nașterea din nou; Tânărul ca fiu; Tânărul ca logodnic; Tânărul în belșug; Tânărul în boală; Tânărul în izbândă; Tânărul în nenorocire; Tânărul în meditație; Tânărul în moarte. Fiecare capitol este ilustrat la început cu modele din Sfânta Scriptură sau din istorie, unele cu exemple de viață zguduitoare cunoscute de autor, iar în încheiere oferă valoroase sfaturi și îndemnuri pentru tinerii cititori. Întrucât principala vocație a lui Traian Dorz a fost cugetarea în versuri, sfârșitul fiecărui capitol este împodobit cu câteva poezii care completează în mod armonios conținutul tematic.

Nu cunoaștem altă carte din literatura noastră religioasă, care să cuprindă un domeniu atât de vast din experiențele tinereții, oferind în același timp cele mai bune și folositoare soluții practice.

Rodul educației ateiste din cei peste patruzeci de ani de comunism, îl vedem și astăzi în cei aproape 50 000 de deținuți din penitenciare, din care 5 000 de tineri minori.

Măsurile administrativ-corecționale luate împotriva acestor suflete rătăcite, nu i-au făcut niciodată mai buni. Singurul mijloc prin care se poate schimba sufletul și viața oricărui om căzut în cursa păcatelor, este prin harul și cuvântul Evangheliei lui Iisus Hristos, Cel care ne-a iubit nespus, ne-a iertat și S-a jertfit pe Crucea Golgotei, pentru toți păcătoșii.

„CĂRAREA TINEREȚII CURATE" — gândită, trăită și scrisă de Traian Dorz, poate deveni o adevărată călăuză, atât pentru tinerii care trăiesc în libertate, cât și pentru cei din dosul gratiilor.

Prof. Ion Lazăr

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală,* Mitropolitul Ardealului — președinte; Dr. *Serafim Făgărășanul,* Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu.*

ABONAMENTUL pe un an: 2 000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

Biblioteca „ASTRA" — SIBIU —

Fondator:
Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 141
SIBIU
1 martie
Nr. 9—10
1994

PACE ŞI TOLERANŢĂ*

Sanctitatea Voastră Bartolomeos I, Patriarh Ecumenic
Eminenţele şi Excelenţele Voastre,
Doamnelor şi Domnilor,

Prea Fericitul Patriarh Teoctist al Bisericii Ortodoxe Române, regretând că nu poate fi prezent la această importantă adunare a atât de multor personalităţi ale celor trei religii monoteiste din lume, m-a rugat să Vă transmit Dv. tuturor, şi lucrărilor acestei *Conferinţe despre Pace şi Toleranţă*, dorirele sale cele mai bune şi inspiraţie de la Atotputernicul Dumnezeu ca să ajungem să sugerăm conducătorilor lumii de azi, soluţii importante şi practice pentru o lume mai bună.

În ultimii ani, omenirea, deşi a făcut paşi importanţi spre democraţie şi libertate, în special în fostul bloc sovietic, probleme au mai rămas încă şi, sângele mai plăteşte încă incapacitatea conducătorilor popoarelor de a rezolva diferendele în mod paşnic, prin folosirea armelor raţiunii şi ale dialogului, şi nu prin folosirea tunurilor şi bombelor.

Ne aflăm aici ca să discutăm împreună problema *Păcii şi a Toleranţei* între popoare şi religii. Trebuie să ne rugăm împreună lui Dumnezeu să ne ajute să se instaureze în lume o *Pace* prin *Dreptate*, singura Pace care ar putea fi o soluţie reală, şi să se stabilească între oameni şi popoare un climat de *Toleranţă*. Aceasta, toleranţa, nu trebuie să fie o simplă acceptare a celuilalt, ci o căutare împreună şi o lucrare împreună, căutând împreună adevărul, iubind şi respectând împreună sacralitatea vieţii şi organizând destinele noastre pe pământ în conformitate cu poruncile morale ale lui Dumnezeu.

Astfel de Conferinţe, precum este aceasta la care luăm parte toţi, sunt foarte necesare pentru a clarifica multe lucruri.

Poate că este prea mult să aşteptăm de la această Conferinţă să reuşească să aducă la un numitor comun concepte care sunt folosite în viaţa noastră de astăzi, numai în chip demagogic, în special de către politicieni dar nu numai de ei, cu frumoase rezonanţe, dar cu înţelesuri diferite. Ei folosesc acelaşi cuvânt care pentru unii înseamnă un anumit lucru, dar au în minte alte lucruri. Aşa încât în unele cazuri nu este prea greu să vezi lupii propovăduind pace şi toleranţă oilor pe care urmează să le mănânce! Concepte dintre cele mai importante sunt folosite ici şi colo, desigur nu în această Conferinţă, în chip ambiguu. Datoria noastră este să prevenim şi să împiedicăm astfel de situaţii.

Aşa se face că, uneori, *protecţie* poate însemna *ocupaţie; ecumenism* poate în fapt să însemneze nu căutarea unităţii în diversitate, ci o diversitate centrifugală şi o mai puternică *diviziune; pace* pentru unii, poate fi *sclavie* pentru alţii; *toleranţa* poate fi relativism cu privire la adevăr, şi nu a lucra împreună pentru o dragoste reciprocă şi pentru o tolerabilă împreună trăire, în respect şi cooperare.

Conceptele folosite în toate ocaziile trebuie să fie purificate moral şi lingvistic şi definite în mod precis, pentru ca să însemneze pentru toţi, pentru fiecare loc, pentru toate timpurile acelaşi lucru, şi aşa să facem din ele instrumente sincere ale unui înţeles comun a ceea ce vrem în realitate să facem şi să fim.

Oamenii credincioşi în Dumnezeu au această posibilitate şi această datorie, să restaureze nu numai conceptele şi înţelesurile lor reale, ci, folosindu-le cu înţeles exact şi comun, să restaureze o lume mai bună, potrivit cu voinţa lui Dumnezeu.

Să-mi daţi voie să vă asigur pe toţi, în numele Prea Fericirii Sale Patriarhul Teoctist al României şi în numele meu personal că iluminările care vor răzbate din această Conferinţă vor fi de cea mai mare importanţă pentru Biserica şi credincioşii noştri, pentru o mai bună şi reală cooperare ecumenică între religii şi popoare.

Dumnezeu Atotputernicul, Acela la care ne închinăm fiecare în Legea noastră, să fie cu noi cu toţi.

8 februarie 1994
ISTANBUL

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit al Ardealului, Crişanei şi Maramureşului

* Cuvânt rostit la Conferinţa cu aceeaşi temă ţinută la Istanbul la 8 februarie 1994.

SFINŢII 40 DE MUCENICI

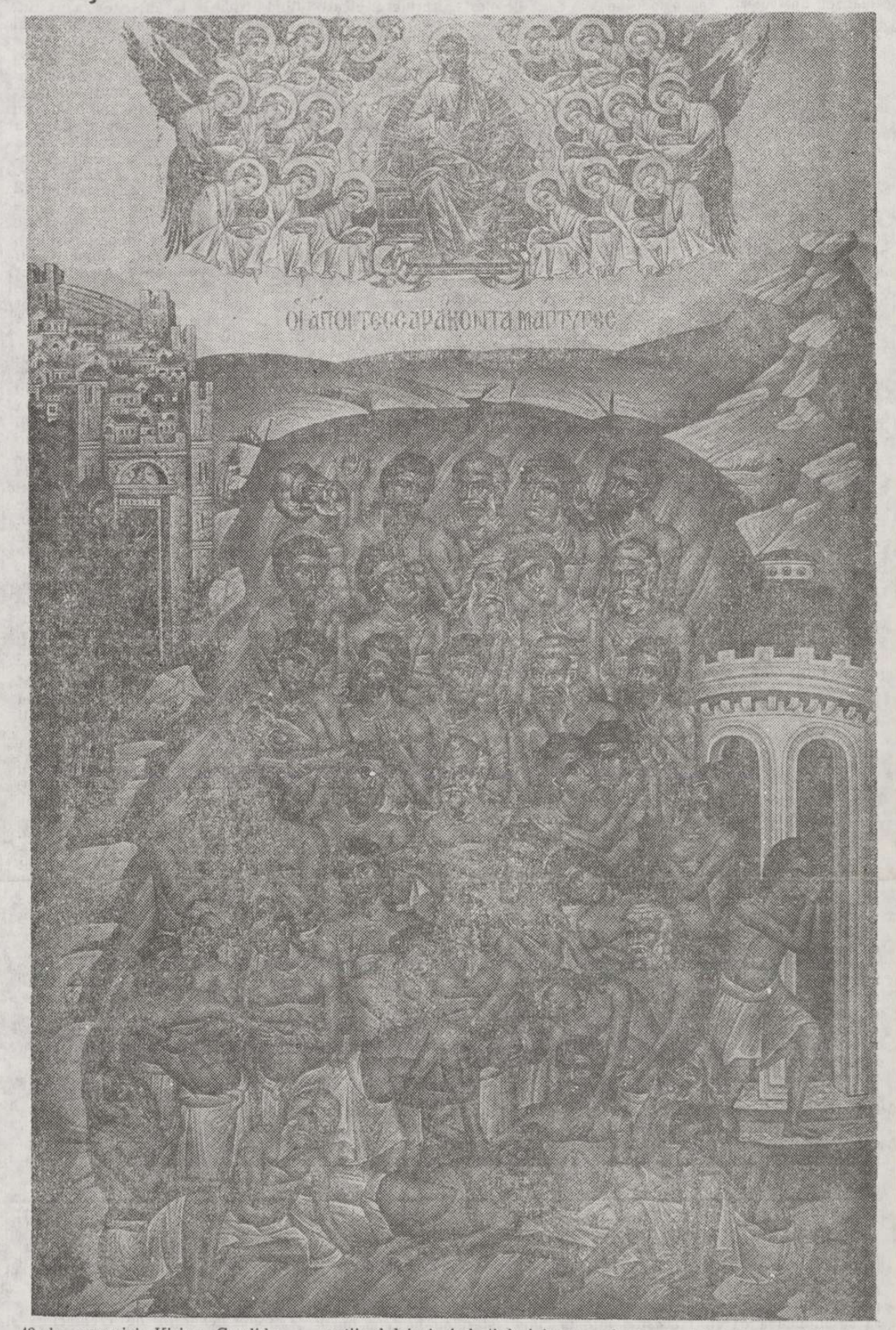

În fiecare an, la început de primăvară Biserica Ortodoxă prăznuieşte la 9 martie, iar cea Apuseană la 10 martie, pomenirea Sfinţilor 40 de Mucenici din Sebasta — Armenia.

E o sărbătoare cu adânci rezonanţe în sufletul şi în spiritualitatea ortodoxă a poporului român, în conştiinţa căruia martirajul celor 40 de soldaţi creştini are semnificaţia unei dăruiri totale faţă de Mântuitorul Hristos şi faţă de învăţătura Sa cea dumnezeiască.

An de an, credincioşii rememorează faptele de eroism şi bărbăţie ale acestor ostaşi ai lui Hristos care prin trăinicia credinţei lor în Dumnezeul cel întrupat au pecetluit mărturia lor prin însuşi sângele lor alăturându-se astfel „norului de mărturii" ce stau împrejurul nostru cum ne învaţă Sf. Apostol Pavel (Evrei 12, 1).

Actele martirice ne relatează că cei 40 de sfinţi martiri au trăit pe vremea împăratului păgân Licinius (308—324), care a persecutat şi el pe creştini ca şi ceilalţi împăraţi romani.

Erau originari din Capadocia şi slujeau în oastea romană în cetatea Sebasta din Armenia.

Aflând comandantul lor Agricola de faptul că toţi sunt creştini şi deci cheamă numele lui Hristos, au fost pârâţi dregătorilor care au încercat să-i înduplece să renunţe la credinţa lor în Iisus cel răstignit. În numele tovarăşilor săi, tânărul ostaş Chirion a spus dregătorului: „Cum noi am luptat şi am învins pe duşmani pentru împăratul pământesc, tot aşa vrem să luptăm şi să învingem şi pentru Împăratul nostru cel ceresc care este Hristos Domnul".

Au fost aruncaţi în temniţa cetăţii unde prin torturi şi făgăduinţe au fost îndemnaţi să abjure credinţa creştină, dar toate încercările au rămas fără rezultat. Hristos era cel care îi întărea şi îi lumina în întunericul şi chinurile temniţei, arătându-le bunătăţile viitoare ce-i aşteptau pe cei ce mărturiseau cu îndrăzneală numele Lui.

Văzând că toate încercările lor au rămas zadarnice, cruzii dregători au poruncit ca cei 40 de sfinţi soldaţi să fie dezbrăcaţi şi siliţi să intre într-un iezer îngheţat din apropierea oraşului, căci era iarnă.

Unul dintre ei — ne relatează actele martirice — nemaisuferind să îndure gerul năpraznic de afară a primit să aducă jertfă idolilor şi intrând în baia caldă, pregătită special, a murit îndată. Noaptea, unul dintre paznici a avut o vedenie: din cer, Hristos împreună cu sfinţii îngeri puneau pe capetele fiecăruia dintre martiri o cunună, şi luminat fiind de sus s-a mărturisit pe sine a fi creştin şi intrând în iezerul îngheţat s-a alăturat celorlalţi pătimitori.

După ce şi-au dat sfintele lor suflete, trupurile îngheţate ale celor 40 de martiri au fost scoase afară şi arse spre a nu putea fi luate şi venerate de creştini.

Totuşi creştinii evlavioşi în mare taină au adunat cenuşa şi rămăşiţele sfintelor lor trupuri şi păstrându-le ca pe un odor de mult preţ le-au aşezat în locurile lor de închinare. Până astăzi în biserica mânăstirii Xiropotamul din Sf. Munte Athos, ce are hramul sfinţilor 40 de mucenici, se păstrează cu mare veneraţie rămăşiţe din cenuşa amestecată cu pământ şi sânge de la locul unde au pătimit Sfinţii Martiri.

Actele martirice ne-au transmis până astăzi numele unora din cei 40 de mucenici: Kirion, Candidus, Domnus, Isihie, Heraclius, Smaragd, Eunichie, Valent, Vivian, Claudius, Priscus, Teodul, Eutihie, Ioan, Xantus, Elian, Sisinie, Aghius, Alexandru, Ilie, Gorgonius, Atanasie, Chiril, Sacerdon, Nicolae, Valerius, Filactimon, Severian, Hundion, Meliton şi Agalius.

Pomenirea celor 40 de martiri rămâne în conştiinţa Bisericii creştine o icoană vie a istoriei tuturor martirilor şi îndeosebi a celor ce au făcut parte din armatele romane.

Amintirea sfinţilor 40 de mucenici a dat loc la anumite obiceiuri populare constând în pregătirea unor produse alimentare specifice din făină de grâu — bobul de grâu zdrobit este simbolul morţii; dulciuri simbolizând bucuria biruinţei şi condimente — simbol al suferinţei.

Pregătite de credincioase sub formă de opturi închipuind coroanele martirilor sau de pânişoare scufundate în lichid gelatinos dulce simbolizând lacul îngheţat în care au murit martirii, ele se împart la biserică la sfârşitul sfintei Liturghii după ce au fost sfinţite de preot. Înţelesul adânc şi mişcător al acestui obicei este uitat de mult, dar el rămâne o dovadă a credinţei puternice a credincioşilor ortodocşi şi a evlaviei lor faţă de suferinţele sfinţilor 40 de mucenici.

Numele lor a intrat în onomastica românească fiind purtat cu dragoste de către fiii Bisericii sub forma de Măcinic, sau Măcinica.

Toate acestea sunt în măsură să ne exprime nouă celor de astăzi legătura strânsă dintre durerea morţii şi bucuria învierii împreună cu Hristos, între suferinţa trecătoare şi cununa biruinţei ce ne dăruieşte viaţa cea fără de sfârşit.

Să-L rugăm pe Mântuitorul Hristos ca prin rugăciunile şi mijlocirile sfinţilor celor 40 de mucenici ce au pătimit pe iezerul Sevastiei, să dăruiască lumii pace şi binecuvântare şi să ne învrednicească să străbatem cele 40 de zile ale Sf. Post al Paştilor ajungând cu sufletele curate la ziua cea mare a Învierii lui Hristos — Paştile nostru cel veşnic.

Arhid. Visarion Bălţat

Credinţa, dar de la Dumnezeu şi deschiderea noastră spre El

Propriu persoanei umane este dialogul, ieşirea din sine şi deschiderea spre celălalt, omul definindu-se ca entitate numai prin raportare la ceilalţi.

Credinţa este o astfel de deschidere a omului spre ceea ce este „altcineva" decât el, în speţă spre Dumnezeu, înţeles ca „altcineva" decât este el, dar şi „Cel ce este cu noi" (Is. 7, 14), întemeindu-se pe conştiinţa faptului că ambii parteneri implicaţi în acest dialog au ceva în comun, că există ceva care îi uneşte, dar îi şi deosebeşte prin natura lor esenţialmente diferită.

Credinţa presupune o dispoziţie sufletească, un fond spiritual care să facă posibilă primirea harului divin, ascultarea şi înţelegerea chemării care ne vine de la Dumnezeu, ori aceasta face parte din însăşi structura noastră sufletească. Ea este mai întâi un dar care ne vine de la Dumnezeu, un dar care izvorăşte din preaplinul iubirii Sale faţă de noi, o chemare la dialog cu El în taină şi rugăciune. „Nimeni nu poate să vină la Mine de nu-l va chema pe el Tatăl, care M-a trimis pe Mine" (In. 6, 44); este dar dumnezeiesc, prin care noi ajutaţi şi călăuziţi de Duhul Sfânt, ne încredem în cele revelate nouă de Dumnezeu şi ne orientăm viaţa în conformitate cu această lumină mai presus de fire. „Credinţa este încredinţarea celor nădăjduite, dovedirea lucrurilor celor nevăzute" (Evr. 11, 1). Credinţa presupune o implicare sub aspect raţional, dar înţelegerea ei doar sub acest aspect nu este decât o sărăcire, o limitare a ei, care nu va aduce niciodată roadă, căci „şi demonii cred şi se cutremură" (Iac. 2, 9), dar prin aceasta ei sunt cu atât mai departe şi străini de Dumnezeu. Poţi cunoaşte o serie întreagă de lucruri *despre* Dumnezeu, şi totuşi să ai senzaţia stranie că îţi este străin şi atât de îndepărtat. Credinţa presupune o angajare totală a fiinţei noastre în efortul de apropiere de Dumnezeu, atât intelectual („Aceasta este viaţa veşnică, să te *cunoască* pe Tine singurul şi adevăratul Dumnezeu"... In. 7, 23), voliţional („Dacă *vrea* să vină cineva după Mine, să se lepede de sine..." Mc. 8, 34), cât şi afectiv („Dacă Mă *iubeşte* cineva, va păzi cuvântul Meu..." (In. 14, 23), ea fiind acceptarea adevărurilor de credinţă revelate de Dumnezeu, cu mintea dar şi cu inima, mărturisirea lor cu gura, dar şi cu fapta.

Credinţa este o împletire armonioasă între darul lui Dumnezeu, care vine spre noi, şi deschiderea noastră spre El, în iubire şi faptă, supunerea totală a voinţei noastre sub voia lui cea sfântă. A te supune din propria ta voinţă, liber şi necondiţionat de nimic exterior care să te constrângă, nu înseamnă nici desconsiderarea, nici anularea propriei tale personalităţi, ci impulsionarea în urcuşul către El; nu depersonalizare, ci îmbogăţire şi sporire în plan sufletesc. Ea este legătură personală cu Dumnezeu, vie şi caldă, care implică deopotrivă raţiunea, voinţa şi afectul, o ascultare neclintită care se bazează pe încrederea noastră în făgăduinţele Sale.

Prin credinţă trecem dincolo de plafonul realităţii imediate, cea atât de săracă şi restrictivă în

(continuare în pag. a 2-a)

Pr. N. Stoia

La altarele Tale, Doamne...

...„Şase zile lucrează, iar în ziua a şaptea să te odihneşti" (Ieş. XXXIV, 21).

Este zi de duminică, este zi de sărbătoare... Tot lucrul încetează! „Şi a binecuvântat Dumnezeu ziua a şaptea şi a sfinţit-o, pentru că într-însa S-a odihnit de toate lucrurile Sale, pe care le-a făcut şi le-a pus în rânduială" (Fac. II, 3). Spune şi cântarea bisericească: „Toată grija cea lumească de la noi s-o lepădăm...".

Toaca şi clopotele bisericii din coama dealului, în revărsarea razelor de soare, într-o dimineaţă binecuvântată de Dumnezeu, unduiau văzduhul, cadenţând paşi de pelerini spre o altă zare a vieţii, cu şi mai mult soare, cu mai multă linişte şi pace.

„E vremea să mergem la sfânta biserică, îmbrăcaţi-vă, să nu întârziem!" Era cuvântul de ordine pe care tata îl îndrepta, ca o chemare la rugăciune, spre cei ai casei. Şi totul era sărbătoresc şi aparte. Cu hainele cele mai curate, fiecare din familie, îşi aduna gândurile, spre o întâlnire cu Dumnezeu, căci aşa era considerată mânecarea de-acasă, spre o altă Casă „Casa lui Dumnezeu", biserica şi nu oricum! Spălaţi, pieptănaţi frumos, îngrijit îmbrăcaţi şi mama, cu câteva fire de busuioc în mână, iar tata cu traista cu prescuri şi pauz (vinul pentru împărtăşanie), ne înşiram cu toţii pe poteca cea mai luminoasă de lângă cale, calea datinelor străbune.

Era legea creştinească a bunului simţ şi a omeniei româneşti, ca atunci când te duci la cineva, „e rusine" să mergi cu mâna goală şi intrând în casa lui, pe lângă bineţe, să nu-i laşi — din respect — şi o mică atenţie.

Ori, de data aceasta, eram toţi ai familiei şi nu ne duceam într-o vizită obişnuită, într-o familie oricare... Mergeam în Casa cea sfântă a lui Dumnezeu, unde El era de faţă şi ne aştepta, ca un Bun Părinte, în marea familie a Bisericii. Şi, veneau după noi şi cu noi, şiruri nesfârşite de moşi şi strămoşi, unchi şi mătuşi, veri şi verişoare, cumnaţi şi nepoţi, fini şi nănaşi, ortaci şi prieteni şi atâţia din neam şi neam, pierduţi în negura veacurilor, un sat întreg, mare cât o împărăţie şi toată mulţimea înaintaşilor, că şi umbra şi sufletul lor ne însoţeau pe aceleaşi cărări pe care au mers şi ei cândva, desculţi şi-n opinci şi-n straie de sărbătoare... Şi erau bătute şi bătucite potecile, cu lacrimi şi flori, cu jertfe şi amintiri, cu doruri şi nădejdi şi se uitau la noi, lăcrimând şi se bucurau...

Iar „nenea" părintele, slujind Sfânta Liturghie, ne aduna pe toţi lângă picioarele Domnului.

Bucurie negrăită, sfială, atenţie, tăcere şi aşteptare... Totul era plin de lumină şi mireasmă de tămâie. Fiecare, la locul său ştiut, îşi împreuna mâinile pentru rugăciune şi-o suită de gânduri înfrăţite în Marea Iubire, încercau să fie cât mai aproape de Dumnezeu, să-L întâlnească, să-I spună tot ce au pe inimă... „Bine este cuvântat cel ce vine întru numele Domnului. Dumnezeu este Domnul şi s-a arătat nouă".

Aici, unde toţi simţim că ceva ne apropie, ne uneşte şi ne ajută să fim fericiţi împreună, aici „în Biserica măririi Tale, stând, în cer

(Continuare în pag. a 2-a)

Părintele Nichifor

MÂNDRIE CONFESIONALĂ (III)

Spunea într-o predică Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului că fiind întrebat de ce nu-şi prezintă în scris suferinţele îndurate în închisorile comuniste, a răspuns că numai cerşetorii îşi expun rănile spre a inspira mila trecătorilor. Doi venerabili preoţi sibieni cărora le-am sugerat să relateze în paginile Telegrafului Român suferinţele pe care le-au îndurat în închisori timp de peste 15 ani, mi-au dat un răspuns asemănător: nu vrem să ne mai amintim de acele suferinţe, nici „să ne lăudăm cu ele".

În schimb, fraţii noştri catolici orientali nu încetează să-şi prezinte mereu „martirii", cu numărul mare de ierarhi şi preoţi care au fost aruncaţi în închisori ori au murit acolo, cu suferinţele lor din „catacombe", urmărind să inspire milă şi să creeze în opinia publică impresia falsă că numai ei au suferit, iar ortodocşii ar fi „colaborat" cu regimul comunisto-ateu de tristă amintire. Monseniorul George Guţiu de la Cluj, în scrisoarea adresată papei Ioan Paul II la 8 iulie 1993, scria: „ei (ortodocşii, n.n.) au rămas opresori, noi oprimaţi; ei au fost colaboratori cu comuniştii, iar noi victimele". Drept aceea, am dori ca în cele ce urmează să arătăm cititorilor ziarului nostru cum s-au petrecut lucrurile în realitate.

Se afirmă mereu că 12 ierarhi uniţi au murit în închisori. Fals! Au murit în închisoare doar patru: Vasile Aftenie din Bucureşti (10 mai 1950), Ioan Suciu de la Blaj (27 iunie 1953), Valeriu Traian Frenţiu de la Oradea (2 iunie 1952, la Sighet) şi Alexandru Rusu de la Baia Mare (9 mai 1963, la Gherla). Ceilalţi doi ierarhi uniţi de până în 1948 au murit în libertate: Ioan Bălan de la Lugoj (6 august 1953 la mănăstirea Ciorogârla) şi Iuliu Hossu de la Cluj — Gherla, în Bucureşti (28 mai 1970, deşi a stat ani în şir la Căldăruşani). În legătură cu cel din urmă, aş dori să relatez că în mai 1958, vizitând mănăstirea Căldăruşani, cu un coleg de la cursurile de doctorat, l-am văzut pe episcopul Iuliu Hossu plimbându-se prin curte. Arhiereul-vicar Athanasie Dincă, pensionat şi stabilit acolo, ne-a relatat că episcopul Hossu avea două camere şi bucătărie în incintă, o pensie de la stat, ca orice pensionar, iar o maică (ortodoxă) îi gătea, că oficia singur Liturghia în camera sa, că se întâlnesc zilnic şi se plimbă, dar că nu a intrat niciodată în biserica ctitorită de Matei Basarab! Mult mai târziu mi-a relatat aceleaşi lucruri şi P.S. Episcop Gherasim al Râmniculuí, fost multă vreme stareţ la Căldăruşani. Aş mai adăuga că şi Arhiepiscopia Sibiului a acordat un ajutor lunar corespunzător preotului-profesor Ştefan Manciulea de la Blaj (în lipsa unei pensii, pe care statul comunist a refuzat să i-o dea). Tot de la Biserica Ortodoxă au primit pensii şi unii preoţi care după 1948 s-au declarat ortodocşi, iar după 1989 au redevenit „catolici" (cum este cazul şi cu Părintele Augustin Prundu, de la Cluj, care acum nu încetează să ne improaşte cu noroi în foile catolice). Când au fost sinceri?

Ceilalţi ierarhi despre care se face atâta caz au fost cu toţii hirotoniţi după 1948, „în clandestinitate", cum se spune de obicei, majoritatea de către nunţiul apostolic Patrick O'Hara, deci în „ritul latin" şi nu în cel „grec", cum au fost cei de până în 1948: Tit Liviu Chinezu, Alexandru Todea, Ioan Ploscaru, Ioan Dragomir, Ioan Chertes şi Iuliu Hirtea. Doar primul din ei a murit în închisoare (15 ianuarie 1955, la Sighet), ceilalţi în libertate, iar doi din ei sunt azi prelaţi în activitate. La aceştia se adaugă, firesţe, un număr însemnat de profesori de teologie, canonici şi preoţi-parohi, dar cei mai mulţi închişi pe considerente de ordin politic, ca şi ortodocşii.

Să vedem acum care a fost situaţia ierarhilor ortodocşi după instaurarea regimului comunist. În vara anului 1944, mitropolitul Visarion Puiu a fost nevoit să se refugieze în Apusul Europei, unde a şi murit (Paris, 1963), datorită opoziţiei sale faţă de bolşevismul sovietic. Mitropoliţii Efrem Enăchescu de la Chişinău şi Tit Simedrea de la Cernăuţi au fost nevoiţi să se refugieze în faţa puhoiului sovietic, încât şi-au sfârşit viaţa ca ierarhi pensionari, primul la Cernica în 1968, celălalt la Bucureşti în 1971. Doar episcopul Antim Nica de la Ismail, fiind mai tânăr (n. 1908), a devenit mai târziu vicar patriarhal, apoi titular la Galaţi. Episcopului Policarp Morusca al Americii nu i s-a mai permis să se reîntoarcă la eparhia sa din Statele Unite şi Canada (†1958).

În 1945 a fost pensionat (la 56 de ani) mitropolitul Nifon Criveanu al Olteniei, iar peste doi ani Irineu Mihălcescu, mitropolitul Moldovei, Lucian Triteanu, episcopul Romanului şi Cosma Petrovici al Dunării de Jos. În 1948—1949 au fost desfiinţate abuziv mai multe eparhii, unele cu vechime de secole: Tomis (Constanţa), Argeş, Suceava (Bucovina), Huşi, Maramureş (Sighet), Caransebeş şi a Armatei (Alba Iulia), iar ierarhii lor „puşi în retragere" sau mutaţi la alte eparhii. Episcopul Grigorie Leu de la Huşi a murit în împrejurări încă neelucidate, doar la câteva săptămâni după ce i s-a desfiinţat eparhia, el refuzând să-şi părăsească reşedinţa. Tot atunci au fost „puşi în retragere" opt arhierei-vicari, fiind trimişi la diferite mănăstiri, iar câţiva numiţi profesori la Seminarul monahal din Mănăstirea Neamţ (!)

A urmat episcopul dr. Nicolae Popoviciu de la Oradea, un reputat teolog, pensionat la 5 octombrie 1950, la numai 47 de ani (în 1940 îl expulzaseră horthyştii într-un vagon de vite împreună cu alţi români). Se făcuse vinovat de faptul că şi-a ridicat glasul împotriva regimului comunist abia instalat şi mai ales pentru că ceruse, pentru Biserică, dreptul de catehizare a tineretului. În sfârşit, la 18 decembrie 1961 a fost pensionat mitropolitul dr. Vasile Lazarescu al Banatului şi trimis la mănăstirea Cernica, unde a şi murit, în 1968. A fost acuzat de „nereguli în gestiunea eparhiei", în realitate pentru că ajutase familiile unor preoţi închişi. Până şi patriarhul Justinian Marina a avut pentru un timp domiciliu forţat la Dragoslavele, lucru pe care ortodocşii nu-l trâmbiţează „urbi et orbi". A fost suspectă şi moartea patriarhului Iustin Moisescu la 31 iulie 1986.

Care a fost situaţia preoţilor de mir şi a călugărilor? Trebuie să precizăm că numărul celor aruncaţi în închisorile comuniste a fost de ordinul sutelor, poate chiar peste o mie. Dăm doar câteva nume. Profesori de teologie: Nichifor Crainic (15 ani), Teodor M. Popescu (5 ani), Dumitru Stăniloae (5 ani) de la Bucureşti, Ioan G. Savin şi Constantin Tomescu de la Chişinău, Ilarion Felea de la Arad şi Liviu Munteanu de la Cluj, amândoi morţi la Aiud în 1961, Alexandru Filipaşcu (revenit) de la Cluj, mort la Canal în 1952, Florea Mureşanu, protopop în Cluj şi o vreme profesor la Academia teologică de acolo (mort la Aiud), Ioan Bunea din Cluj, Teodor Savu de la Oradea—Timişoara; arhimandriţii Benedict Ghiuş, Sofian Boghiu, Roman Braga, Felix Dubneac, Grigorie Băbuş, fraţii Vasile şi Haralambie Vasilache (cel din urmă mort în închisoare), stareţul Gherasim Iscru de la Tismana, mort la Aiud, ieromonahul Daniil Sandu Tudor, poet şi ziarist, mort la Aiud, Pimen Bărbieru, Cristofor Dancu, Arsenie Papacioc, Antonie Plămădeală (azi mitropolitul Ardealului), ierodiaconul Bartolomeu Valeriu Anania (azi arhiepiscopul Clujului) şi mulţi alţii.

Dintre preoţii de mir unii au făcut până la 15 ani de închisoare. Menţionăm doar câteva nume de preoţi-cărturari mai cunoscuţi: dr. Nica Tuţă, dr. Gheorghe Paschia, dr. Gheorghe Chiriac, Dimitrie Iliescu-Palanca (mort la Aiud), toţi din Bucureşti, Sebastian Chilea şi Dumitru Bălaşa din Craiova, Toma Gherasimescu din Roman, Constantin Galeriu din Ploieşti (mai târziu profesor la Institutul teologic din Bucureşti), Ioan Negruţiu din Beiuş (muncă silnică pe viaţă), Petru Horhoianu din Oradea, Zosim Oancea din Sibiu, Tudor Damian din Arad, diaconul Teodor Damşa din Oradea (azi în Timişoara) şi mulţi alţii.

Câţiva au fost deportaţi în Siberia. Notăm între ei pe Ion V. Georgescu, asistent la Facultatea de Teologie din Bucureşti, arestat de sovietici pe stradă în 1945, deportat în Siberia şi apoi în închisori româneşti până în 1963. Preotul Dumitru Bejan a fost deportat 7 ani în Siberia, continuând apoi în închisorile româneşti. Preotul basarabean Vasile Ţepordei, un apreciat publicist, refugiat în 1944 la Bucureşti, a fost arestat în 1948, judecat şi condamnat de un tribunal sovietic la Constanţa la 25 de ani de muncă silnică; a făcut 8 ani în Siberia şi dincolo de cercul polar. Să nu mai vorbim de numeroşii preoţi basarabeni deportaţi în Siberia: Serafim Dabija, Gheorghe Armaşu, Ioan Sochircă, Antonie Vustean şi mulţi alţii, numărul lor nefiind încă cunoscut. Alţii au fost ucişi sau deportaţi în Siberia în timpul primei ocupaţii sovietice din 1940—1941.

Câţiva preoţi ortodocşi au fost executaţi, ca: Gheorghe Şerban (din Corbu jud. Constanţa) în mina de plumb de la Baia Sprie, Haralambie Dinescu, împuşcat în 1952, pentru că spovedise partizani din munţi, iar Nicolae Donescu din comuna Suici din zona Muscelului, arestat pentru că botezase fiul unui partizan (a murit în închisoare). În procesul intentat fraţilor Arnăuţoiu, care a condus rezistenţa armată în munţi, între cei 17 condamnaţi la moarte s-au numărat şi trei preoţi: Nicolae Andreescu din Poienari — Argeş, Ion Drăgoi din Nucşoara — Argeş şi Nicolae Constantinescu din Corbşori — Argeş, împuşcaţi în iulie 1959.

Unii au fost condamnaţi la ani grei de închisoare pentru că au refuzat să divulge secretul spovedaniei în faţa anchetatorilor, ca preotul Hulea din Vrancea sau părintele Cornel Dascăl (8 ani) care trăieşte şi azi în Sibiu.

Dintre studenţii teologi arestaţi menţionez doar pe cei pe care i-am cunoscut, care după eliberare mi-au fost studenţi la Sibiu, şi care apoi au fost hirotoniţi preoţi: Adrian Cărăuşu din părţile Bacăului (vreo 15 ani, azi decedat), Ioan Vladovici (azi pensionar în Sibiu), fost student la Blaj înainte de arestare, preot de mare distincţie şi demnitate, care a rămas până azi un statornic ortodox, ieromonahul moldovean Cleopa Nanu, fost stareţ la Cheia, ieromonahul Tit Moldovan de la Polovragi (decedat), Alexandru Munteanu (peste 15 ani, azi preot în Ciugud — Alba), Petru Dărăscu, din judeţul Vaslui, azi într-o parohie de lângă Bucureşti. Toţi au fost primiţi în Institut — cu mari riscuri — de fostul rector, părintele Sofron Vlad.

Şi mai spun fraţii catolici orientali că numai Biserica lor şi-a avut martirii, iar ortodocşii „au colaborat" cu autorităţile comuniste! Să nădăjduim că se va putea întocmi cât de curând o listă completă a tuturor preoţilor, călugărilor şi studenţilor teologi ortodocşi aruncaţi în închisorile comuniste, precum şi a celor din Basarabia şi Bucovina de nord deportaţi în Siberia, Kazahstan şi la Polul Nord. Poate ca măcar atunci să înceteze campania de denigrare a Bisericii Ortodoxe strămoşeşti pornită din partea cercurilor catolico-orientale.

În afară de aceste jertfe de vieţi omeneşti, Biserica Ortodoxă n-a fost cu nimic mai prejos decât cea fostă unită în privinţa suferinţelor şi umilirilor pe care le-a îndurat din partea regimului totalitar-ateu. Menţionăm doar câteva din acestea. În sectorul învăţământului teologic, din toamna anului 1948, Biserica noastră a rămas doar cu două Institute teologice de grad universitar: Bucureşti şi Sibiu (până în 1952 a funcţionat un Institut şi la Cluj). Deci s-au desfiinţat Facultatea de Teologie din Suceava (fostă la Cernăuţi), Academiile teologice din Arad, Caransebeş şi Timişoara (fostă de Oradea), toate seminariile din vechea Românie (cu trecerea anilor s-au reînfiinţat şase seminarii, dar sub o altă formă), precum şi Academia de Muzică religioasă din Bucureşti. Tot din 1948 a fost interzisă catehizarea tineretului în şcolile de toate gradele, ca şi activitatea preoţilor în spitale, azile, cazărmi şi închisori. S-au desfiinţat absolut toate asociaţiile preoţeşti sau laice cu caracter religios (Asociaţia generală a clerului, Asociaţia clerului „Andrei Şaguna" din Ardeal, Oastea Domnului, Frăţia Ortodoxă Română, Societatea femeilor ortodoxe, Societatea tineretului „Sf. Gheorghe" şi altele. Şi-au încetat apariţia buletinele tuturor eparhiilor; cu timpul au apărut cele opt reviste cunoscute, dar cu un tiraj extrem de redus).

În 1959, prin decretul de stat 410, au fost desfiinţate zeci de schituri şi mănăstiri ortodoxe din toată ţara, sute de călugări şi călugăriţe, chiar şi unii înaintaţi în vârstă, au fost scoşi cu forţa din ele şi trimişi fie în familiile lor, fie la muncă în diferite unităţi de stat. În acelaşi an au fost desfiinţate cele două seminarii de călugăriţe (cu 5 clase), de la mănăstirile Agapia şi Horezu. Tot în 1959 au fost exmatriculate — din dispoziţia Ministerului Cultelor — toate studentele şi toţi călugării şi călugăriţele din Institutele teologice de la Bucureşti şi Sibiu. Cu aprobări speciale au fost primiţi, sporadic, în anii următori, doar călugări.

În Bucureşti a început — mai ales în deceniul al nouălea — nefericita acţiune de demolare a peste 20 de biserici, dintre care unele erau declarate monumente istorice: mănăstirile Cotroceni, Văcăreşti, Pantelimon, bisericile Sf. Spiridon Vechi, Sf. Vineri, Albă Postăvari, Enei, Sf. Treime Dudeşti şi altele. În anumite biserici nu s-a mai permis oficierea slujbelor, sub pretext că sunt monumente istorice (Colţea din Bucureşti. Sf. Trei Ierarhi din Iaşi, biserica lui Neagoe Basarab de la Curtea de Argeş).

Din 1948 şi până la prăbuşirea regimului comunist în 1989, s-a exercitat un control permanent asupra tuturor aşezămintelor bisericeşti şi a slujitorilor lor, fie prin aşa-numiţii „inspectori de culte" (din Ministerul, mai târziu Departamentul Cultelor), fie mai ales prin ofiţerii de securitate, prezenţi mereu în toate instituţiile bisericeşti (parohii, protopopiate, mănăstiri, seminarii şi institute teologice, centre eparhiale, Patriarhie), gata oricând să reprime orice acţiune considerată contrară intereselor statului ateu şi să-şi informeze superiorii. Nu se putea întruni nici o conferinţă preoţească sau vreo adunare eparhială, vreo serbare în şcolile teologice decât în prezenţa inspectorilor de culte. Erau controlate mai ales legăturile cu teologii din alte ţări veniţi la noi, iar participările teologilor români la Congrese şi întruniri ştiinţifice peste hotare se puteau efectua numai cu acordul prealabil al Departamentului Cultelor. Tot acesta cenzura absolut toate publicaţiile bisericeşti, al căror tiraj era foarte redus, fiind difuzate numai în cercurile bisericeşti.

Şi totuşi, am fost „colaboratori" cu regimul comunist, cum ne acuză Monseniorul Guţiu, sau „aliaţi triumfători", cum ne califică „Viaţa creştină" de la Cluj (nr. 20 din oct. 1993).

În încheiere, aş dori să mai subliniez un lucru. Se plâng mereu fraţii catolici orientali că nu şi-au putut exercita misiunea preoţească şi că au fost nevoiţi să activeze „în catacombe". Dar care preot unit revenit la Ortodoxie n-a avut parohie? (unii chiar nemeritat de bune). Care tânăr provenit din foste familii unite n-a putut să urmeze studii teologice? Absolut toţi şi — spre cinstea lor — nici unul nu s-a reîntors la Biserica de care au aparţinut părinţii lor până în 1948, încât azi unii din ei sunt ierarhi, profesori de teologie, stareţi de mânăstiri, consilieri eparhiali, protopopi, ca să nu mai vorbim de numărul mare de preoţi-parohi. Nu am făcut nici o statistică, dar am impresia că în eparhiile din nordul Ardealului numărul preoţilor proveniţi din foste familii unite depăşeşte pe cel al preoţilor ce provin din vechi familii ortodoxe. Acest lucru vorbeşte de la sine!

Au existat credincioşi foşti uniţi care să nu se fi bucurat de asistenţă duhovnicească din partea preoţilor ortodocşi? Nu! Există biserici foste unite care să nu fi fost întreţinute, zugrăvite ori reparate de ortodocşi? Nu! Există vreo mânăstire fostă unită (dar la origine ortodoxe, ca Prislopul, Nicula şi Bixadul), la care să nu se fi întreprins ample acţiuni de restaurare sau de construire a unor noi edificii? Nu! A fost demolată vreo biserică fostă unită, aşa cum s-a întâmplat cu cele din Bucureşti? Nu! De aceea, orice om de bună credinţă trebuie să recunoască deschis că Biserica ortodoxă, primind credincioşii uniţi în sânul ei i-a considerat ca pe adevăraţii ei fii sufleteşti şi nu a făcut nici o distincţie între ei şi vechii ortodocşi. Iar în ce priveşte lăcaşurile de închinare, acestea s-au bucurat de atenţia permanentă a preoţilor şi a consiliilor parohiale, în vederea conservării sau restaurării şi înfrumuseţării lor.

Am socotit necesare aceste sumare precizări, în speranţa că atacurile în presă la adresa Bisericii noastre vor înceta, că procesele intentate de Biserica catolică unor parohii ortodoxe vor fi sistate, că actele de agresiune la adresa unor preoţi ortodocşi (provenite de la „fraţi" catolici) vor fi eliminate definitiv din viaţa comunităţilor noastre. Numai în forma aceasta se va reaşeza pacea confesională şi buna înţelegere între românii din Transilvania. Ne îndeamnă la aceasta nu numai învăţătura Mântuitorului Iisus Hristos şi tradiţionala omenie şi demnitate românească, dar şi spiritul nou pe care ni-l insuflă hotărârile luate la Balamand de reprezentanţii celor două Biserici surori: ortodoxă şi catolică.

Pr. Prof. Mircea Păcurariu

La altarele Tale, Doamne...

(Urmare din pag. 1)

ni se pare a sta, Hristoase Dumnezeule". Şi, într-adevăr, convorbirea credincioşilor cu Dumnezeu, în această atmosferă de taină, lasă să se înţeleagă că „toţi aceştia, într-un cuget, stăruiau în rugăciune" (F. Ap. I, 14), într-o unitate a iubirii şi a preamăririi lui Dumnezeu. Nu era spectacol, ci participare caldă, trăire. Fiecare turna în inima sa cât era în stare din această bucurie a „ospăţului". Şi fiecare încearcă să-I facă loc lui Dumnezeu întru sine, la această supremă întâlnire de sărbătoare între persoane şi Persoane. Şi Tatăl cu Fiul şi cu Sfântul Duh, Treimea cea de o fiinţă şi nedespărţită, Unicul Dumnezeu al părinţilor noştri, era acolo, lângă fiecare şi cu fiecare şi cu noi toţi, împreună... „Cereţi şi vi se va da; căutaţi şi veţi afla; bateţi şi vi se va deschide" (Mt. VII, 7). Nu vă îndoiţi „şi toate câte veţi cere, rugându-vă cu credinţă, veţi primi" (Mt. XXI, 22). Şi atingându-ne de veşmintele preotului, simţeam adierea prezenţei divine. Dumnezeu cobora între noi.

Câtă încredinţare, câtă părintească iubire, câtă dăruire, câtă lepădare de sine şi înălţare, câtă milă! Şi într-adevăr, am simţit acel dulce fior al prezenţei divine pe care o căutam cu nerăbdare, duminică de duminică. Numai acolo, în atmosfera de taină şi har, trăiai ca niciunde în altă parte, pentru că numai acolo gustai roua cerească aşternută peste întreaga Biserică şi totul urca mai sus, în inimi, în minte şi în grai, preamărind pe Dumnezeu, Cel Atotputernic, Atotbun, Atotiubitor şi Atottiitor.

Nu eram programaţi în această întâlnire de audienţă cerească, aşteptând cumva, cu nerăbdare, unul după altul pentru a-i veni rândul. Ci, toţi, de-olaltă şi fără învălmăşeală, dar toţi de-odată, gustam şi trăiam clipă de clipă şi întru toţi era Acelaşi Iisus Hristos-Dumnezeu aşteptându-ne, învăţând, mângâind şi primind ofrandă şi rugăciune, bucurii şi dureri, mângâind şi întărind pe fiecare, după inima lui şi după cererea lui şi toţi ne însemnam cu sfânta cruce, aducând „Mărire Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor, Amin".

Un spectacol oricât ar fi de bine realizat, prezentat şi ieri şi azi şi la nesfârşit, devine banal şi provoacă plictiseală şi comentarii nefavorabile. De asemenea, o carte, oricât de bună, o citeşti cu nesaţ, dar de la o vreme îţi dai seama că e depăşită, îşi are partea ei de contribuţie circumscrisă, rămâne ca un document de arhivă şi apare ceva nou, ceva ce te îndeamnă să consulţi şi cu acel ceva nou îţi dai seama că „ce e val ca valul trece..." Chiar şi „Cerul şi pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece"... (Mt. XXIV, 35), avertiza Mântuitorul.

Aceasta e marea şi nepătrunsa taină a prezenţei lui Dumnezeu „Iisus Hristos — ieri şi azi şi în veci —, este acelaşi" (Evr. XIII, 8). Cu alte cuvinte, momentele pe care omul credincios le trăieşte ascultând Cuvântul Evangheliei şi participând la Sfânta Liturghie, deşi se petrec în timp, timpul nu le dosariază ca pe ceva învechit după consumarea lor, ci ele se reactualizează, se retrăiesc cu aceeaşi şi chiar sporită emoţie şi bucurie duhovnicească, bucurie care culminează în împărtăşirea credincioşilor cu Sfintele Taine. „Gustaţi şi vedeţi că bun este Domnul; „Fericit bărbatul care nădăjduieşte în El" (Ps. XXX, 8).

Cu un asemenea program săptămânal, eram obişnuiţi să vedem cum trec ani după ani şi totul, în succesiunea lucrurilor să rămână mereu nou, ca o lumină care oricât ar lumina, tot aceeaşi dorită lumină o răspândeşte.

Câte generaţii de credincioşi şi-au făcut calendar de inimă din această datină de suflet, orientându-şi munca lor, idealul şi viaţa lor întreagă, în funcţie de această participare duhovnicească şi nu mai puţin românească, la sfânta biserică, la Sfânta Liturghie. Rugăciunea în comun şi împreună cântarea la Sfânta Liturghie, pregătirea cu post şi spovedanie pentru a se ierta unii pe alţii şi a gusta toţi din acelaş Trup şi Sânge al Domnului, era legea echilibrului sufletesc şi social, care contura profilul uman al credincioşilor şi din care izvorau dragostea de muncă, cinstea şi omenia, demnitatea şi peste tot credinţa în câştigarea Împărăţiei, pentru ca să fie „precum în cer şi pe pământ" (Mt. VI, 10).

Şi într-adevăr, cei care formau marea familie a unei localităţi se bucurau de un nume bun, necunoscând degradarea morală, drame zguduitoare, patima necinstei, a furtului, a înşelăciunii, a violenţei şi urii, ori lenevirea care era socotită o adevărată „ruşine". Încrezători, porneau de acasă întotdeauna cu „Doamne-ajută!", însemnându-se fiecare cu o sfântă cruce şi având convingerea că într-adevăr, Dumnezeu îi ajută în calea lor şi în munca lor. De aceea trudeau ziua, pe întrecute, considerând osteneala ca o noblete şi binecuvântare, iar noaptea se odihneau, dormind cu uşile descuiate. Chiar şi călătorul nocturn, întârziat în drumul său, n-avea nici o teamă că va fi atacat, poate de-o fiară sălbatică, dar nicicum de om. Oamenii erau într-adevăr *oameni* şi în sat şi pe hotar şi în pădure. Nu ştiau ce-i frica unuia de altul. Toţi erau... fraţi! Toţi erau... fiii aceluiaşi Părinte care pe toţi îi „mântuieşte de cel rău".

Cu o asemenea fizionomie sufletească, întreaga obşte păstra, cu sfinţenie, din tată-n fiu, datina, cu putere de lege, deşi nescrisă, dar încrestată pe răbojul inimii, ca o lege a minţii sănătoase, o lege de suflet, o lege dumnezeiască!

„La altarele Tale, Doamne..." (Ps. 83, 4), nu s-au veştejit toate florile. Mirosul de busuioc încă se îmbină într-un imn de slavă cu fumul de tămâie. Ofrandele credincioşilor târâsc după ele necazurile lumii. Izvorul lacrimilor pentru păcate încă n-a secat. Mai sunt bucurii nespuse încă şi dureri tăinuite. Mai sunt suspinuri şi răni nevindecate ca şi doruri aprinse pentru Marea Iubire. Clopotele n-au încetat şi toaca îşi frământă ritmurile ei peste sate şi oraşe, peste glia roditorului pământ care aşteaptă...

„La altarele Tale, Doamne...", copii şi tineri şi bătrâni, îşi deschid inima şi mintea şi gura şi Te roagă, Doamne, zicând: „Rămâi cu noi" (Lc. XXIV, 29). Ei vor să se roage... Ei vor într-un suflet şi cu însufleţire să cânte: „Am văzut lumina cea adevărată, primit-am Duhul cel ceresc, aflat-am credinţa cea adevărată, nedespărţitei Sfintei Treimi, închinându-ne, că Aceasta ne-a mântuit pe noi" (din Sf. Liturghie).

„La altarele Tale, Doamne...", din fragedă copilărie, „Una am cerut de la Domnul, pe aceasta o voi căuta: să locuiesc în Casa Domnului în toate zilele vieţii mele" (Ps. XXVI, 7).

La moartea unei... Reviste

Revista semestrială *„Agora"*, publicată de Foreign Policy Research Institute, cu un colegiu de redacţie de înalt prestigiu, având-l în frunte ca preşedinte de onoare pe Eugène Ionesco şi cu sediul în Philadelphia statul Pennsylvania — S.U.A., şi-a încetat la sfârşitul lui 1993, existenţa. Numărul 2 din iulie—decembrie 1993 a fost ultimul.

Deşi încetează de a mai fi la şapte ani de la întemeiere, „Agora" lasă în urmă mulţi „orfani": cititorii, dintre care unii au ajuns să se nutrească la sânul ei numai începând cu decembrie 1989.

Dacă ar fi să rostim la căpătâiul „defunctei" un cuvânt de omagiu, cel mai nimerit ni s-ar părea a reda o succintă şi deosebit de expresivă caracterizare pe care i-a făcut-o directorul ei, Dl. Dorin Tudoran:

„Agora", arată Domnia Sa, *„a încercat să fie o punte între românii din ţară şi cei din afara hotarelor ei geografice, între gândirea democratică din România şi valorile democratice din Occident, Europa Centrală şi de Est"*.

Este cert că oricine a avut în mână această revistă va regreta încetarea apariţiei ei.

Redacţia „Telegrafului Român"

Credinţa, dar de la Dumnezeu şi deschiderea noastră spre El

(Urmare din pag. 1)

fond, accedând mereu spre o altă realitate, mult mai profundă şi mult mai bogată în conţinutul ei. Ceea ce nu cade sub incidenţa simţurilor, este mult mai profund decât ceea ce simţim, şi a crede că existenţa noastră se reduce doar la ceea ce putem verifica prin simţuri, nu înseamnă decât a vedea lucrurile într-un mod foarte îngust, la fel cum ai crede că existenţa în totalitatea ei poate fi comprimată într-un singur fragment al ei. Credinţa este un exerciţiu permanent de trecere dincolo de noi înşine, înspre acel „ceva din noi, mult mai adânc decât noi înşine" (Fer. Augustin), continuă suire în infinitul divin „la cele ce ochiul n-a văzut, urechea n-a auzit, şi la inima omului nu s-au suit" (1 Cor. 2, 9).

Fiind, prin structura şi vocaţia sa, o fiinţă eminamente religioasă, omul nu se poate realiza şi împlini decât în măsura în care se deschide şi se păstrează continuu în acest dialog cu Divinitatea, dialog întreţinut mereu viu prin credinţă, ca dovedire şi certitudine întemeiată pe actul suprem al întrupării Logosului divin. „Şi noi am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia — Născut din Tatăl, plin de har şi de adevăr" (In. 1, 14).

SECTE SAU MIŞCĂRI RELIGIOASE?

(Meditaţii asupra cazurilor JONESTOWN şi KORESH)

Am primit la redacţie un material, cu titlul de mai sus, publicat în revista americană "The Religious News Service", pe luna noiembrie 1993, şi semnat de către rabinul A. James Rudin, Directorul naţional al Afacerilor Interreligioase din New-York. Autorul şi-a fixat în obiectiv sectele distructive din America, generatoare a unor tragedii care au zguduit conştiinţele oamenilor de pretutindeni.

Din fericire, România a fost ferită până în prezent de astfel de manifestări, dar, după revoluţie, fenomenul sectar s-a intensificat şi la noi. Zilnic ne este dat să ne fie barată calea de inşi care au braţele şi pieptul acoperite cu publicaţii viu colorate — toate materiale de propagandă, care îndeamnă la părăsirea tradiţiilor, a credinţei ortodoxe, cu care ne legitimăm ca români în faţa istoriei, şi înregimentarea noastră într-un „regat" patronat nu se ştie bine de către cine, „regat" fără sărbători, fără o rânduială de viaţă religios-morală, opus tuturor legilor şi oricărei aşezări sociale temeinice.

Materialele respective sunt tipărite şi expediate tocmai din America, de unde de altfel este subvenţionată şi armata de difuzori care împânzeşte străzile şi gările din România.

Iată, prin urmare că ecouri ale sectarismului american, despre ale cărui manifestări extremiste scrie rabinul Rudin, se fac resimţite şi la noi şi nu este prudent să le ignorăm pentru că, în ansamblul său, fenomenul sectar este un element de disoluţie, învrăjbire şi decadenţă. Doar aparent şi în chip perfid se înfăţişează ca o mişcare de înnoire religioasă.

Dar să urmărim expozeul pe care îl reproducem din revista americană:

„Acum cincisprezece ani în luna noiembrie, numele „Jonestown" şi „Templul poporului" au intrat în conştiinţa lumii. Peste 900 de oameni aparţinând sectei „Templul poporului" au fost omoraţi în jungla Guyana, din ordinele liderului cultului, Jim Jones, care i-a obligat să bea otravă.

Iar, acum şapte luni numele David Koresh a fost gravat pentru totdeauna în memoria noastră naţională, când sediul sectei „Ramurii Dividiene" din apropiere de Waco, Texas, a ars din temelii, omorând aproape 90 de persoane care au refuzat să se salveze.

În ciuda acestor catastrofe pe larg mass-mediatizate, mulţi americani îşi mai pun încă întrebarea dacă asemenea culte distructive există cu adevărat.

Experţii estimează că, actualmente există 3000 până la 5000 de secte distructive în America şi pe puţin 3 milioane de oameni care au aparţinut acestor grupări. Un studiu recent, efectuat de Societatea Medicală Pennsylvania a arătat că 2,2 la sută dintre medicii de asistenţă primară ai statului au recunoscut că, ar avea un membru al familiei antrenat în vreo sectă.

În timp ce Jones şi Koresh readuc în memorie imaginea dureroasă a victimelor ucise, discuţiile actuale ale conducătorilor cultelor se îndreaptă spre posibilităţile de recuperare a foştilor membri ai sectelor.

Dificilul proces de reabilitare este o sarcină nicicând încheiată, asemănătoare recuperării în cazul abuzului de droguri.

Un mit, în care cred mulţi şi care trebuie înlăturat, este acela că majoritatea ex-membrilor sunt „deprogramaţi" adică total detaşaţi de vechile lor preocupări. Mulţi oameni pleacă cu ajutorul unui adept special al ieşirii din sectă. Dar, există un număr mare şi în creştere, încă de foşti membri ai sectelor care au părăsit aceste grupări fără ajutorul sau sprijinul formal al familiilor, sfătuitorilor sau personalului de sănătate mintală.

Experţii consideră că aceste persoane reprezintă acum cel mai mare grup de foşti-sectanţi.

Un studiu a relevat că 308 foşti membri au cunoscut personal încă alte 5000 de persoane care au părăsit secta. Asemenea „trădători", cum au fost denumiţi, sunt de obicei îngroziţi de a adera la vreo altă biserică sau sinagogă. Ei sunt doar fiinţe umane grav afectate, care caută cu disperare ajutor în procesul lor de reabilitare.

Pentru a întâmpina aceste necesităţi urgente, Fundaţia Familiei Americane, o organizaţie educaţională şi de cercetare a sectelor sponsorizează activităţile care asigură informaţii şi un sprijin esenţial foştilor membri. Se organizează aşa-numita „Conferinţă de reabilitare". Dar, întrucât fiecare conferinţă este suprasolicitată, AFF este nevoită să refuze multe din persoanele care doresc să participe. Ex-sectanţii sunt atât de disperaţi, încât bărbaţi şi femei în toată firea sunt văzuţi pur şi simplu plângând, când sunt anunţaţi că nu mai sunt locuri la conferinţa de reabilitare.

Foştii membri vorbesc constant despre afectarea profundă a capacităţilor lor de a lua decizii, întrucât această aptitudine a fost în general distrusă sau preluată de liderii sectelor. Jones şi Koresh controlau fără milă acţiunile şi gândurile adepţilor lor, luând chiar decizia dacă membrii sectelor lor vor trăi sau vor muri.

Victimele, care necesită reabilitarea, sunt adesea confruntate cu ruşinea şi furia de a fi fost înşelate de secte, membrii grupărilor sectante distructive plătind un preţ mult prea greu, atât monetar cât şi emoţional. Foştii membri au pierdut ani preţioşi chiar şi relaţiile tandre de familie fiind uneori distruse, împreună cu unele prietenii datând din perioada dinaintea aderării la sectă.

Odată scăpaţi din sectă, foştii membri, în special cei care au părăsit-o singuri, necesită o întărire şi înarmare repetată precum şi un tratament intensiv pentru a putea lupta cu greutăţile vieţii în absenţa liderului, „Dumnezeu-lui" sau „guru-ului lor".

Preşedintele AFF Herbert L Rosedale, un excepţional procuror general al oraşului New-York, afirmă că mulţi ex-membri au de luptat pentru a face faţă problemelor lor, uneori mai mult de 10 ani, după ce au părăsit grupul.

Mult prea des, o mare parte a acestor greutăţi şi dureri ar putea fi împiedicate dacă ex-membrii ar găsi ajutorul potrivit după părăsirea sectelor.

Atât comunităţile creştine cât şi cele evreieşti şi-au redus drastic angajamentul lor financiar şi de personal implicat în combaterea sectelor, distructive. Aceste comunităţi cred în mod eronat că sectele sunt o aberaţie sau că s-a diminuat numărul lor. Nici una din aceste aprecieri nu este corectă.

Este nevoie să educăm şi să reamintim clerului, personalului din sănătatea mentală, din serviciile sociale, medicilor, avocaţilor şi profesorilor despre efectele dăunătoare ale sectelor destructive. Iar, comunităţile noastre religioase trebuie să ofere oamenilor adevăratul sens al comunităţii, corelat cu un sistem vibrant al credinţei, care să se preocupe şi de singurătate, disperare şi izolare, situaţii care îi fac pe atât de mulţi oameni, de toate vârstele, vulnerabili la seducătoarele cântece de sirenă ale sectelor".

Credem că la apelul de mai sus se cuvine să ia aminte toţi factorii care au responsabilităţi de ordin social, educaţional şi religios din ţara noastră, cu atât mai mult cu cât ne aflăm într-o perioadă nu numai de restructurare dar şi de profundă criză morală, foarte prielnică înfiltrării şi propagării unor curente şi mişcări subversive şi nocive mai ales în ce priveşte generaţia tânără.

Constatăm că guvernul şi organismele abilitate se preocupă cu suficientă atenţie de pătrunderile ilegale, de dinafara graniţelor, de alimente infestate şi substanţe nocive sănătăţii trupeşti a oamenilor. În chip firesc ne întrebăm dacă n-ar trebui să existe preocupare similară şi pentru infiltrarea de materiale nocive sănătăţii sufleteşti a poporului nostru. Publicaţiile de propagandă sectară sunt prezente în cantităţi masive pe toată aria geografică a României, ceea ce ne face să credem că serviciile vamale nu acordă absolut nici o atenţie acestor probleme. Există pericolul să fie confundată libertatea cu iresponsabilitatea şi anarhia, ceea ce ar putea avea consecinţe cu totul nedorite.

Pr. prof. Dumitru Abrudan

MONAHISMUL ORTODOX* (III)

— Sensul şi misiunea lui în viitor —

Tăria morală se câştigă în singurătate, prin contemplaţie

Distanţarea de lume îşi are prerogativele ei. În monahism ori în afară de monahism religiozitatea mai vie şi mai profundă începe totdeauna printr-o desfacere de lume. Toţi întemeietorii şi reformatorii religiunilor au ieşit din pustie. De altfel în orice domeniu al vieţii tot ce depăşeşte în valoare clipa trecătoare se urzeşte în tăcere şi linişte. Orice creaţiune de seamă are nevoie de concentrare. Trebuie mai întâi să-ţi umpli sufletul, ca să ai ce scoate din el şi să împărtăşeşti altora. Izvoarele sunt ascunse între munţi şi dealuri, nu ţâşnesc de pe culmile bătute de vânt. Drumul bărbaţilor cu rol determinant în istorie, a pornit din popasurile roditoare ale singurătăţii. A-ţi păstra distanţa faţă de un lucru, nu înseamnă a-l ignora, ci tocmai dimpotrivă, înseamnă a-ţi da răgaz şi putinţă să-l cuprinzi cât mai bine cu privirea. Vieţii i-au slujit mai cu folos cei cari s-au smuls din vâltoarea ei, dar au acumulat în retragere forţe spirituale prin cari au fructificat-o. Toţi marii ierarhi ai Bisericii au ieşit din chiliile mănăstireşti. Desigur ei erau stăpâni şi pe elementele culturii celei mai înalte a epocii lor, dar armatura duhovnicească, cu care au purtat vitejeşte lupta pentru Hristos şi Biserica lui, au căpătat-o prin asceza chinovială. Conducător bun de suflete poate fi numai acela care a pătruns mai întâi în adâncimile propriului său suflet, cu gândul de a-l purifica şi sfinţi prin darul şi lumina lui Hristos. Fără inspiraţiile cari se coboară din înălţimea idealului religios căruia îi închini străduinţa ta, nu eşti în stare să faci nici doi paşi siguri pe calea cea duhovnicească, cu atât mai puţin să povăţuieşti pe alţii. Cel care a biruit lumea are îndrăzneala să-i arete drumurile cele drepte.

Intransigenţa mănăstirilor şi spiritul conciliant al Bisericii se întregesc reciproc

În comunitatea chinovială voinţa e călită printr-o disciplină aspră, renunţările şi metodica religioasă înţeleaptă au darul de a ţinea mereu trează răspunderea faţă de ţelurile spirituale şi o dârză rezistenţă faţă de orice primejdie le-ar ameninţa, ca la stegarii care sunt gata să apere cu preţul vieţii lor cinstea steagului. Mănăstirile au reprezentat în toate timpurile intransigenţa în Biserică. Biserica, ţinând seamă de împrejurările reale, a fost aplicată adeseori la concesiuni faţă de spiritul timpului — desigur nu în privinţa dogmelor, ci în privinţa atitudinilor şi relaţiunilor ei cu ceilalţi factori ai vieţii publice şi ai culturii. Ea este o organizaţie de mase, de aceea are în vedere mulţimile mai mult decât persoanele, lucrează pe o suprafaţă întinsă mai mult decât în adâncime. În genere Biserica crede că poate exercita o influenţă mai puternică asupra culturii unui popor, dacă-şi lărgeşte cât mai mult cadrele operei sale, dacă numărul membrilor ei se urcă la cât mai multe milioane, dacă pretinde mai ales respectarea instituţiunilor ei externe şi dacă reuşeşte să introducă în viaţa cetăţenilor statului slujbele şi ceremoniile sale. Între astfel de împrejurări opera educativă a Bisericii în mod firesc pierde din calitate, pentru că cultura intensivă se poate aplica, în orice domeniu, numai pe un spaţiu mai restrâns. Încă în epoca primară a creştinismului s-au ridicat glasuri potrivnice intrării cu duiumul a popoarelor în sânul Bisericii. Totuşi Biserica şi-a ţinut porţile larg deschise, pentru că dacă s-ar limita la un cerc redus de oameni, cu gândul de a le da acestora din plin şi totul, atunci ar lăsa mulţimile flămânde. Cum aceasta nu o poate face şi astfel, fiind imposibil să scoţi Biserica din relaţiunile cu ceilalţi factori ai societăţii şi prin izolare să o scapi de sub influenţele concesionare ce e ţinută să le primească, e necesar, e indispensabil ca Biserica să aibă organe care să susţină integral şi fără compromisuri aspiraţiunile superioare ale ei. Numai cu clerul de mir, misiunea aceasta e foarte greu de realizat. N-a fost posibilă în alte părţi cu un cler celibatar, cu atât mai greu i-o putem cere unei preoţimi apăsate de griji şi îndatoriri familiare, care în mod fatal o aduc în legături aşa de apropiate cu mediul social, încât nu se poate sustrage cu totul de sub influenţele lui. Iar când se integrează de-a binele în mentalitatea burgheză, preoţimea de mir a abdicat la rolul de susţinătoare intransigentă a înaltelor scopuri spirituale ale Bisericii. Trebuiesc, prin urmare, create organe care să lucreze în adâncime pe tărâmul religios şi care, prin viaţa şi slujba lor sfântă, să aşeze în văzul tuturora, cu elan şi energie, chemarea care-l leagă pe om de eternitate.

Mănăstirile, antidotul cel mai eficace împotriva secularismului

Aceste organe — după experienţa unui lung trecut al Bisericii — nu pot fi decât *mănăstirile*. Ele folosesc chiar numai prin prezenţa lor în mijlocul secularismului veacului nostru, dând oamenilor pilda vie cum viaţa poate fi interpretată şi altfel decât avizând-o exclusiv la rosturi terestre. Noi oamenii Bisericii nu ne dăm bine seama în ce măsură viaţa noastră publică, cu instituţiunile şi directivele ei, e stăpânită de mentalitatea laică şi cum această mentalitate, importată din străinătate, a căzut ca o brumă groasă peste câmpiile sufleteşti ale poporului nostru, luminate până atunci de razele credinţii religioase, reuşind să taie năzuinţele şi să întunece ţintele mai înalte, iar în locul acestora angajând toată inteligenţa noastră vie la exaltarea pretenţiunilor materiale ale traiului. Pe urma acestei scoborâri nu e mirare dacă am ajuns în plină criză morală a păturii noastre intelectuale şi la un dureros simţământ de nesiguranţă a întregului popor, care, văzându-şi tradiţiunea prin care a trăit în lungul său trecut atacată, simte cum i se clatină sub picioare temeliile pe care s-a sprijinit făptura sa morală în lume. În privinţa aceasta ar fi multe de spus şi dureros e că, în lipsa unor criterii superioare de apreciere, prea mulţi dintre cei ce poartă răspunderile n-au ajuns la un diagnostic precis al situaţiunii nesănătoase în care ne găsim. Dar am convingerea că reacţiunea nu va întârzia prea mult. Biserica, care-şi bazează întreaga ei mărturisire de credinţă şi propovăduire pe primatul spiritului, este cea dintâi chemată să-i ajute la biruinţă. Pentru aceasta ea are nevoie înainte de toate de personalităţi care să trăiască *exclusiv* pentru scopurile spirituale ale ei. Chiar un protestant ca *Adolf Harnack*, de la care am împrumutat anume formula prin care precizează această condiţie de prosperare a Bisericii,[1] regretă dispariţia monahismului din protestantism. Regretul nostru, ca ortodocşi, că nu-l avem în mitropolia noastră ardeleană, trebuie să fie atât de profund încât să nască îndemnul irezistibil de a purcede cu o zi mai curând la reînfiinţarea aşezămintelor mănăstireşti, care să-l adăpostească şi crească până la înflorire.

Monahismul e chemat să înnoiască forţele morale ale naţiunii în alvia Bisericii

Ne găsim în epoca de după înfăptuirea unităţii noastre politice-naţionale, într-o epocă ce ne obligă să reparăm pierderile unui lung trecut de asuprire, într-o epocă ce ne angajează la *marea operă de înnoire a forţelor morale ale naţiunii*. Cu gândul şi cu silinţele îndreptate spre această operă, care covârşeşte în importanţă pe toate celelalte, rugăm Cerul să ne trimită o nouă revărsare de duh profetic şi să scoale din mijlocul poporului nostru *apostolii* care să vestească măririle lui Dumnezeu, frumuseţile şi tăriile vieţii celei trăite cu El. Cu sufletele lor aprinse prin lumina cea de sus, purificate prin rugăciune şi jertfă, să cheme cu glas de arhanghel toată suflarea românească la pocăinţă şi îndreptare, la întoarcerea către altarul strămoşesc, la ascultare şi supunere către voia celui Atotputernic. Prin râvna lor după cuceriri nouă în împărăţia fără hotare a sufletului şi prin entuziasmul ofensivei lor duhovniceşti, să îmbisericească pornirile individualiste şi sectare, să capteze setea religioasă a obştei credincioase în alvia Bisericii, iar pe slujitorii acesteia să-i scoată din încetineala unui conservatism somnolent şi din oportunismul pactizărilor cu lumea. Crainici ai idealurilor pure ale ortodoxiei, să extragă din ele criteriul pentru critica formelor culturii contemporane şi prin toate să reprezinte nota *eroismului* în cugetarea şi trăirea religioasă. Ca o nouă şi înălţată *conştiinţă de sine* şi de misiunea în lume a sfintei noastre Biserici, concep eu sămănătura de primăvară a *monahismului luminat*, ce va să vie.

Monahismul, un voluntariat cu mari pretenţiuni în domeniul religios

M-am simţit dator să precizez poziţia şi misiunea monahismului în Biserică, acum când am făcut cei dintâi paşi pentru reînfiinţarea mănăstirilor la noi. Pe lângă toată înfăţişarea sa plină de smerenie, cum trebuie să se prezinte de altfel orice apropiere de un ideal măreţ, — monahismul este în esenţa lui un voluntariat cu mari pretenţiuni în domeniul religios şi, prin urmare, în realizarea lui e dator să se apropie cât mai mult de ceea ce vrea să fie. Un monahism scoborât cu totul de la înălţimea aspiraţiunilor sale este o negaţiune a însăşi ideii monastice şi o pedeapsă pentru Biserica care-l tolerează.

Simbolul de la Sâmbăta de Sus

Pentru începutul operei ce contemplăm nu puteam alege un loc mai potrivit din toate punctele de vedere ca acela pe care a zidit *Constantin Brâncoveanu* mănăstirea de la Sâmbăta de Sus. Legată de numele acestui mare Domn al Ţării Româneşti, care şi-a pecetluit cu moartea de martir neînduplecata sa credinţă ortodoxă, vechea lui ctitorie reînviată în podoabă nouă va sta deapururi ca un simbol al jertfei pentru legea strămoşească şi va răspândi în Ardealul desrobit cultul celui ce ne-a cercetat cu dărnicia şi cu întăririle sale în vremea când se puneau la cale cele mai viclene uneltiri împotriva neamului şi a Bisericii noastre.

Tragedia mănăstirii lui Constantin Brâncoveanu

Această mănăstire scăpase ca prin minune de furia distrugătoare a generalului Buccow, dar la vre-o douăzeci de ani mai târziu, în urma cererilor insistente ale episcopului unit Grigore Maior din Blaj, a ajuns-o aceiaşi soarte amară căreia îi căzuseră pradă toate mănăstirile noastre. În toamna anului 1785 chiliile călugărilor au fost făcute una cu pământul, iar biserica, după ce i-au dărâmat pridvorul, i-au rătezat partea de sus a cupolei şi boltitura de de-asupra altarului, ca să nu mai poată fi întrebuinţată, a rămas o ruină pe care au crescut cu timpul mesteceni şi bălării. În starea aceasta tristă şi expusă tuturor intemperiilor — căci nici comunitatea grecească din Braşov, în proprietatea căreia ajunsese pe la anul 1811 dimpreună cu moşia pe care se găsea, n-a avut nici un interes să o adăpostească — a stat părăsită şi scoasă chiar din memoria bisericii noastre, învăluită şi ea de toate valurile protivnice, până în zilele noastre.

Reînvierea ei într-o haină şi mai strălucită: puternic focar de viaţă spirituală

Deodată cu desrobirea neamului a sosit şi pentru ea vremea izbăvirii. Vatra mănăstirii, în extensiune de câteva zeci de jugăre, cu ruina de pe ea, prin înţelegătoarea bunăvoinţă a fostului Ministru *Alexandru Constantinescu*, la cererea Noastră, a fost dăruită de statul român, de-odată cu executarea reformei agrare, arhiepiscopiei noastre.

Cu darurile băneşti prin care a răspuns la apelul Nostru întreg clerul şi poporul arhiepiscopiei noastre, precum şi creştinii binefăcători din alte părţi, între care în primul loc amintim cu bucurie pe *Principele Basarab Brâncoveanu* din Bucureşti, vom desgropa de sub ruine acest vechi altar strămoşesc şi înzestrându-l cu construcţiile necesare împrejurul lui, vom da fiinţă, pe acest loc consfinţit prin jertfa trecutului, *unei mănăstiri de călugări predicatori*. Cuvântul exprimă îndeajuns menirea ei pentru nevoile vremii de azi. Reluând vechea tradiţie mănăstirească, vom instala în cuprinsul ei şi o *tipografie* mică, dar cu atât mai exigentă sub raportul executării artistice a tipăriturilor bisericeşti, precum şi un *atelier* [încă nu îndrăznesc să-i zic *şcoală) de pictură bisericească*. Aş fi foarte mulţumit în sufletul meu, dacă i-aş putea adăuga un *cămin* care să adăpostească până la sfârşitul lor creştinesc pe *bătrânii preoţi trecuţi la pensie*. Am sfiala că cer prea multe de la bunul Dumnezeu, dacă L-aş ruga să-mi îngăduiască a mă gândi la întocmirile necesare, pentru ca *al V-lea an* — de întărire în cele duhovniceşti — să-l facă în cuprinsul mănăstirii *clericii ieşiţi din Academia noastră teologică*, înainte de a-i trimite la slujba lor în parohii.

În tot cazul instituţia întreagă trebuie croită de la începuturile ei cu largi posibilităţi de dezvoltare. Orice iniţiativă serioasă pleacă, ca şi organismele, de la un mic dar sănătos sâmbure, iar cel ce preconizează o idee mare, trebuie să aibă răbdarea necesară pentru ca din sământa ei să răsară şi să se producă cu vremea roadele cele coapte.

Noi am făcut începutul, întru nădejde. Dumnezeu să-l binecuvinteze şi să-l ocrotească în dezvoltarea lui, ca să aducă roade spre binele Bisericii şi spre slava sfânt numelui Său!

---

* Din cuvântarea mitropolitului Dr. Nicolae Bălan, rostită la deschiderea adunării eparhiale a Arhiepiscopiei Sibiului, în 18 V 1930. Text publicat în „T.R." — nr. 40 din 27 sept. 1936.

1 *Adolf Harnack:* Das Wesen des Christentums. Leipzig, 1902, pag. 181.

Rugă de început

Doamne,
Nu ştiu cum să-ncep a spune ...
(c-am şters, şi-am scris;
am scris, şi-am şters)
Încerc să pun tot jarul inimii în rugăciune;
dar rugăciunea tinde să se facă vers.

Viforat de amintiri, inima mi se topeşte.
În tăria clipei alunec pe undele păcii
şi simt că iubirea de Dumnezeu creşte.

Şi văd, Stăpâne, în toate —
şi, încă mai departe ...
Degetul Tău de lumină
care le-nchină şi le creşte
fără odihnă;
dar şi nueluşa de lumină,
care ameninţă şi pedepseşte! ...

Din mâna Ta, Doamne, toate le-am iubit
şi cum, oare, să nu le iubesc —
când toate prin Iubire Le-ai zidit,
şi toate prin Iubire înfloresc?! ...

Din tot ce văd, şi ce aud
Strâng şi azi, cu lăcomie,
în stupul sufletului bogăţie:
Frumosul, Binele şi Adevărul!
Râvnesc mereu să mă-nvelesc cu Cerul
şi, totuşi, vreau pământul temelie.

Te simt în toate, şi-n fiecare parte;
— dar eşti ca sufletul închis în carte —
şi ori pe unde îmi port paşii e mister.
Te simt aproape, Doamne,
şi nu ştiu ce să-ţi cer:

Vreau să Te rog fierbinte, iară şi iară ...
s-aduci şi-n sufletul meu primăvară.
Să-l trezeşti la viaţă senină,
— cum trezeşti în dimineaţă —
firea-ntreagă, prin lumină.

Aşa Te rog, Stăpâne,
să-mi stingi din suflet chinul,
să-mi împlineşti destinul;
să moară pe limbă blestemul,
să crească pe buze poemul! ...

Ca să grăiesc Dreptatea,
când gura mi-o deschid
şi să Te cânt în psalmi
cum Te-a cântat David! ...

Pr. Lăudatu Vasilescu

In memoriam:

† Pr. IOAN BEJU*

În această clipă a despărţirii noastre vremelnice de Părintele Ioan Beju, îmi revine îndatorirea nespus de grea de a rosti un ultim cuvânt de omagiere şi de recunoştinţă din partea Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna", al cărei slujitor devotat a fost timp de peste un sfert de veac. La scurt timp după Bobotează, cel ce pleacă azi dintre noi m-a invitat în casa sa, devenită de vreo doi ani încoace o casă a suferinţelor fizice şi sufleteşti, pentru a-mi împărtăşi ultimele lui dorinţe în legătură cu slujba înmormântării şi chiar cu şirul cuvântărilor care ar trebui să fie rostite. Omul echilibrat, chibzuit şi meticulos voia ca totul să fie rânduit din vreme, în cele mai mici amănunte, pregătit sufleteşte pentru ultima sa călătorie, aşa cum făceau ţăranii români de altă dată, din mijlocul cărora s-a ridicat, aşa cum era obişnuit să facă în tot ceea ce a lucrat în decursul unei vieţi. Şi iată că acum sorocul cel rânduit fiecăruia din noi a sosit, iar călătoria lui pe acest pământ s-a încheiat, aşteptând acum cu resemnare creştinească şi preoţească „cununa dreptăţii" pe care i-o va hărăzi Dreptul judecător, aşa cum scria atât de emoţionant Sf. Apostol Pavel ucenicului său Timotei (cf. II Tim. 4, 7—8).

Firul vieţii Părintelui Ioan Beju a început la 27 octombrie 1906, fiind al cincilea din cei şapte copii ai vrednicilor ţărani Nicolae şi Ana Beju din Apoldul de Jos, în judeţul Sibiu. În satul natal urmează cursurile şcolii primare confesionale de 6 clase, sub îndrumarea unor dascăli destoinici, pe care îi evoca adeseori şi care au ştiut să dea o aleasă educaţie românească elevilor lor, tocmai în perioada poate cea mai dureroasă din întreaga istorie a românilor transilvăneni, perioada primului război mondial. După realizarea unităţii noastre de stat s-au deschis noi perspective pentru fiii de ţărani ardeleni înzestraţi cu mai mulţi talanţi, prin înfiinţarea multor licee româneşti în toate oraşele mari ale Ardealului. Aşa se face că în 1919 Ioan Beju se înscrie la Liceul Gheorghe Lazăr din Sibiu, care abia de atunci a devenit o şcoală românească, deşi avea o existenţă de peste două veacuri, timp în care limbile de predare au fost latina, apoi germana, iar după 1867 maghiara. S-a format sub îndrumarea unor dascăli eminenţi, ca directorul Ioan Bunea şi profesorii Silviu Ţeposu, Ioan Sandu, Ioan Isac, Traian Cucuian, Nicolae Oancea sau cateheţii Marcu Jantea şi Trandafir Scorobeţ, nume prestigioase în istoria acestei şcoli sibiene.

Între anii 1928—1932 urmează cursurile renumitei Facultăţi de Teologie din Cernăuţi, unde a avut ca profesori pe marii teologi Vasile Tarnavschi, Vasile Gheorghiu, Nicolae Cotos, Vasile Loichiţă, Valerian Şesan şi Domiţian Spânu. A fost deosebit de activ în Societatea literară „Arboroasa" a studenţilor teologi cernăuţeni. Obţine licenţa în teologie în 1932, precum şi certificatul de absolvire a Seminarului pedagogic universitar, necesar pentru angajarea ca profesor de Religie. Mai târziu a urmat şi cursurile Facultăţii de Litere şi Filosofie a Universităţii din Cluj, refugiată la Sibiu (1940—1944). În timpul studiilor teologice la Cernăuţi o cunoaşte pe studenta Modesta Cojocaru de la Facultatea de Litere, secţia Limbi clasice, cu care se va căsători în 1933. Căsătoria lor — de 60 de ani — a fost binecuvântată de Dumnezeu cu doi copii, Radu, azi medic în Breaza — Prahova şi Rodica, profesoară de Chimie în Sibiu, din nefericire trecută la cele veşnice în urmă cu 14 ani.

În toamna anului 1932 şi-a început activitatea didactică, întâi ca profesor suplintior de Religie la Liceul „Sf. Nicolae" din Gheorgheni — Harghita, apoi la Liceul de fete „Domniţa Ileana" şi la Liceul comercial din Sibiu (1936/37), şi, în sfârşit, după susţinerea examenului de capacitate la Iaşi, ca profesor provizoriu şi definitiv la Liceul „Gheorghe Lazăr" din Sibiu, pe care-l absolvise el însuşi, nu cu mulţi ani în urmă (1937—1948). În 1933 a fost hirotonit preot. Paralel, a îndeplinit şi alte misiuni cu caracter cultural: secretar al „despărţământului" Sibiu al Astrei, timp de şase ani (1938—1944), director al căminelor culturale din Sibiu (1938/39) şi secretar al Asociaţiei profesorilor secundari (1938—1945). Colaborează la câteva din periodicele vremii: *Gazeta Ciucului* din Gheorgheni, *Telegraful Român*, *Revista Teologică* şi *Acţiunea* din Sibiu.

Vremurile de „grea cumpănă" care s-au abătut peste întreaga ţară după 1944, au tulburat şi viaţa Păr. Ioan Beju. Desfiinţându-se catedrele de Religie în 1948, în anul următor a fost numit bibliotecar-şef de serviciu la Biblioteca mitropolitană din Sibiu, iar din 1965 directorul ei, deţinând această slujbă până la pensionare, în decembrie 1975. Datorită unor conferinţe rostite în Sibiu după instaurarea regimului comunist în ţara noastră, Păr. Beju a împărtăşit soarta multor cărturari români, înlăturaţi abuziv de la catedrele lor sau aruncaţi în închisori. Aşa se face că între anii 1952—1953 a fost deţinut la Canalul Dunăre — Marea Neagră, alături de atâţia alţi oameni nevinovaţi, de toate vârstele şi categoriile sociale, singura lor vină fiind aceea că erau „buni români", iubitori de ţară şi de neam. Recent a apărut cartea *Canalul morţii*, a publicistului şi juristului Ion Cârja, mort departe de ţară, în Statele Unite în 1975. Din relatările acestuia, reiese că l-a cunoscut pe Păr. Beju doar în timpul detenţiei la Canal. Cu toate acestea, Ion Cârja, cu un neîntrecut talent literar şi ca un bun psiholog, a reuşit să creioneze perfect portretul intelectual şi moral al Păr. Beju, cum n-ar fi reuşit, poate, nici cei care-l cunoşteau de o viaţă. Iată cum ne apare în amintirea memorialistului, după două decenii de la suferinţele lor comune: „Părintele Ioan Beju de la Mitropolia ortodoxă a Ardealului din Sibiu, care era unul dintre proaspeţii pietrari, îşi aflase un adăpost şi un loc în apropierea colibei mele. Părintele Beju era un bărbat înalt, manierat, prudent în relaţii şi mai ales rezervat la vorbă, ceea ce îi dădea un aer de om posomorât, ori de câte ori te uitai la el. Dar faţa preotului se lumina când îi vorbeai şi mai cu seamă când abordai o discuţie liberă, de orice natură ar fi fost, dar care să nu fi apărut susceptibilă de duble sau multiple interpretări" (Ion Cârja, *Canalul morţii*, Bucureşti, 1993, p. 482). Acesta a fost Părintele Ioan Beju: cum l-a prezentat Ion Cârja şi cum l-am cunoscut toţi, mai cu seamă în anii studenţiei multora dintre noi.

S-a spus mereu că au existat doi oameni care s-au identificat întru totul cu viaţa Facultăţii noastre de teologie în timpul activităţii lor aici: Sofron Vlad şi Ioan Beju. Şi într-adevăr, aşa a fost, căci dacă rectorul de altădată Sofron Vlad era prezent în Institut nu numai în cele opt ore reglementare, ci cu mult peste acestea, fiind totodată un adevărat părinte al studenţilor săi, Părintele Beju s-a identificat cu viaţa bibliotecii pe care o conducea. Deşi lucram pe atunci numai doi oameni, iar numărul studenţilor şi al altor cititori era destul de ridicat, a ştiut să facă faţă nu numai cererilor zilnice ale acestora pentru consultarea sau împrumutul unor cărţi, dar şi-a făcut timp şi pentru înregistrarea a mii de cărţi care intrau în depozit, cu organizarea exemplară a arhivei de pe lângă bibliotecă, cu întocmirea unor plicuri speciale şi un rezumat pentru fiecare act în parte, deşi multe din ele erau redactate în alte limbi sau scrise cu alfabetul chirilic. A fost o muncă enormă, de care altul ar fi ştiut să profite şi să valorifice documentele înregistrate, fie prin publicarea lor integrală, fie folosindu-le la alcătuirea unor lucrări, dar Păr. Beju cu modestia care îl caracteriza a lăsat pe alţii — sau chiar i-a îndemnat — să exploreze acest nepreţuit tezaur documentar-arhivistic pus în rânduială de el însuşi. Aşa se face că numeroşi istorici şi alţi cercetători, fie din ţară fie de peste hotare, au beneficiat din plin de roadele muncii lui, folosind documente inedite pentru lucrările lor ştiinţifice.

Aceleaşi calităţi le-a dovedit şi în aranjarea fondului de carte veche, în dulapuri speciale, comandate la sugestia lui, fiecare manuscris sau carte cu fişa respectivă, încât fondul nostru de carte veche este azi unul din cele mai înzestrate şi mai bine rânduite din întreaga ţară.

Să menţionăm apoi şi contribuţia sa deosebită la sporirea fondului de carte uzuală, fie prin cumpărarea de cărţi sau reviste, fie prin donaţii ale unor oameni de cultură, la îndemnurile sale stăruitoare. Este deajuns să menţionăm bogata bibliotecă, cu profil catolic, a lui Ştefan Meteş din Cluj, sau a profesorului Romulus Cândea de la Universitatea din Cernăuţi, a profesorului Licu Pop şi altele. Nu în ultimul rând se cuvine să menţionăm stăruinţele sale pe lângă mitropolitul Nicolae Mladin în vederea construirii unei aripi noi la bibliotecă, în care au fost depozitate o parte din aceste donaţii, precum şi arhiva, fondul de carte veche şi o sală de şedinţe.

Nu trebuie trecute cu vederea nici afecţiunea pe care o manifesta faţă de studenţii buni, ca şi multele, nespus de multele îndrumări bibliografice, pe care ştia să le dea, cu deplină competenţă, mai ales la redactarea unor lucrări de seminar sau a tezelor de licenţă.

În aceeaşi perioadă a activităţii lui, a scris câteva studii, mai cu seamă în revista *Mitropolia Ardealului*, privitoare fie la istoricul bibliotecii pe care o conducea, fie prezentând tipărituri vechi româneşti, descoperite de el însuşi (cf. MA, nr. 1—3, 1966 sau 1—3/1967). Între anii 1974—1989, în colaborare cu profesorul Keith Hitchins de la Universitatea statului Illinois — căruia i s-a acordat recent titlul de „doctor honoris causa" al Facultăţii noastre şi când a avut prilejul să se revadă pentru ultima oară — au publicat un număr de cinci studii privitoare la viaţa Bisericii ortodoxe din Transilvania, precum şi statistici ale clerului român de aici, din secolul al XVIII-lea, pe care istoricul american le-a descoperit în arhive din afara hotarelor ţării. Studiile introductive aparţin însă Părintelui Beju, dovedind încă odată o largă informaţie, dar şi vigoarea ştiinţifică cerută oricărei cercetări istorice.

Acesta a fost preotul, profesorul, omul de cultură Ioan Beju. Dumnezeu i-a dăruit în viaţă multe bucurii şi satisfacţii, mai ales de ordin profesional, dar şi dureri şi decepţii. Şi fără îndoială că marea dramă a vieţii lui, a anilor săi din urmă a fost cea a despărţirii de fiica sa Rodica, trecută la cele veşnice la numai 36 de ani, lăsând în urmă două fiice, cărora Părintele Beju şi soţia sa le-au fost adevăraţi părinţi şi ocrotitori, alături de tatăl lor, nemângâiat şi el pentru această despărţire prea timpurie.

Părintele Beju ne părăseşte acum, la acest sfârşit de iarnă întârziată, după ce i-au premers, pe lângă fiica sa, câţiva prieteni şi împreună-slujitori la Facultatea noastră de teologie, de care era profund legat sufleteşte printr-o dragoste şi preţuire reciprocă: mitropolitul Nicolae Mladin, profesorii Sofron Vlad, Spiridon Cândea, Grigorie Marcu, consăteanul său Corneliu Sârbu, colegul său de la Cernăuţi Milan Şesan, Dumitru Călugăr, Gheorghe Şoima şi atâţia alţii. Enumerând aceste nume ilustre din istoria Facultăţii noastre şi a culturii teologice româneşti, îţi vin în minte, fără să vrei, versurile nemuritoare ale lui Octavian Goga: „Cad rând pe rând brazi, din pădurea de brazi a Ardealului", — în cazul nostru din „pădurea de brazi" a Facultăţii noastre, atât de falnică altă dată prin oamenii ei de carte şi de caracter, a căror dăruire pentru Biserica strămoşească şi de neamul românesc rămâne un model vrednic de urmat pentru cei de azi şi pentru cei care vor veni după noi.

Părintele Beju pleacă azi dintre noi cu conştiinţa că şi-a făcut din plin datoria faţă de Biserică şi neam, dar mai cu seamă faţă de instituţia pe care a slujit-o cu rară vrednicie timp de peste 25 de ani: Biblioteca mitropolitană.

Să-L rugăm pe Dumnezeu cel atotmilostiv, după cum citim în rugăciunile pe care le-am rostit la această slujbă, ca „să-i dea cununa dreptăţii Sale, parte cu cei mântuiţi în slava aleşilor Săi, ca să ia multă plată în lăcaşurile sfinţilor Săi pentru cele ce s-a ostenit în lumea aceasta ... şi precum l-a pus pe dânsul slujitor în Biserică, aşa să-l arate şi în altarul Său cel ceresc", Amin.

* Cuvântul P. C. Decan Mircea Păcurariu la slujba înmormântării Pr. Ioan Beju din 13 februarie 1994 în catedrala mitropolitană din Sibiu.

Semnalăm... Semnalăm...

Din revista ARARAT (nr. 2, 16—31 ian. 1994) aflăm că astrofizicianul francez Zadig Muradian este originar din România. A studiat între 1950—1954 matematica şi fizica cu Horia Hulubei, G. Demetrescu, Călin Popovici şi din 1959 a lucrat la Observatorul din Paris. Este autorul multor cărţi şi invenţii. Pasiunea pentru astrofizică i-a inspirat-o profesorul Garabet Balagian, profesor la Bucureşti, care nu este altul decât actualul Patriarh catolicos al tuturor armenilor Vazken I, rezident acum la Etchimiadzin, în Armenia. Îşi iubeşte ţara în care s-a născut şi a studiat şi, una din cele mai mari bucurii ale sale, e să primească români şi să vorbească românește.

*

Vasile T. Suciu face în „Totuşi iubirea" (febr. 1994, nr. 7) un inventar intitulat: *„Biserici dărâmate şi alte crime ale hortyştilor"*. Identifică 29 de biserici, în special din Covasna şi Harghita, şi arată şi cine a comis blasfemiile. Acelaşi autor mai scrie în nr. 5 din februarie 1994 sub titlul: *„Masacre şi crime comise de hortyşti"* şi o evocare intitulată: *„Biserica românească şi marea Unire"* cu un excelent pasagiu din cuvântarea lui Simion Bărnuţiu din 14 mai 1848: „Venit-au peste noi hunii, dar nu ne-am făcut huni; fost-am cu avarii, dar nu ne-am făcut avari; venit-au bulgarii şi nu ne-am făcut bulgari; fost-am cu ruşii şi nu ne-am făcut ruşi; venit-au ungurii şi nu ne-am făcut unguri; fost-am cu grecii şi nu ne-am făcut greci; cu turcii şi nu ne-am făcut turci; cu slavii şi nu ne-am făcut slavi. Am rămas ce-am fost dintotdeauna — ROMANI".

* * *

Editura „Enciclopedică", Bucureşti (1993, 240 p.), a publicat MEMORII de David Prodan, marele istoric care ne-a părăsit de curând la o vârstă pe care puţini sunt cei care o ating (13 martie 1902 + 11 iunie 1992). Textul e îngrijit, adnotat şi cu o postfaţă de Aurel Răduţiu. Din postfaţă reiese că *Memoriile* au fost scrise între 1965—1992. În 1918 avea 16 ani şi consacră momentului Unirii o jumătate de pagină. Destul ca să sugereze din ce ieşea Transilvania şi în ce intra (p. 35). Chiar după unire a fost lăsat corigent la limba maghiară.

Îngrijitorul ediţiei adaugă după fiecare capitol *note bogate* şi ele nu sunt deloc inutile. La *Memoriile* unui istoric par chiar firești!

Unele din capitolele scrise după revoluţia din 1989 sunt desigur rodul intrării în criza de timp, odată cu apropierea vârstei de 90 de ani. Multe din opiniile, din datele istorice prin care corectează unele afirmaţii ale confraţilor, şi chiar din năduful cu care a umplut multe pagini, ar fi putut intra în studii şi tratate, dacă ar mai fi avut timp pentru aşa ceva. A ştiut că nu va mai avea timp dar, ceea ce a crezut el că trebuia totuşi spus, a spus, cu dorinţa de a-şi face dreptate, dar şi cu riscul de a-şi pierde unii prieteni. Posteritatea şi, cât mai au timp, cei în cauză, ne vor spune poate unde a avut dreptate şi unde nu. În studiul istoriei — mai puţin în relaţiile personale — sintagma *„despre morţi numai bine"* nu operează. Se presupune că Dincolo ei sunt accesibili sută la sută adevărului, şi nu se mai supără dacă s-au înşelat pe pământ. Îl acceptă. În problemele personale s-ar putea să mai rămână unele ranchiune şi Dincolo, mai ales dacă au temeiuri. Împăcarea e posibilă însă şi în acestea. Pe cât e de frumos să-ţi ceri iertare, şi mai frumos e să ierţi.

Citiţi *Memoriile* şi veţi înţelege la ce se referă fabula.

* * *

Cunoscutul, presupunem, om de cultură, sigur unit cu Roma, imposibil om de dialog interconfesional şi, după părerea sa, om duhovnicesc, pr. Tertulian Langa din Cluj-Napoca, încearcă în revista „Viaţa creştină" (nr. 2, 1994), jocuri de cuvinte uneori aproape de marginile literaturii, dacă nu s-ar împotmoli într-un stil de ziar licenţios. Inventează „venetici" ortodocşi în propria lor ţară şi creează sintagme noi, peiorative, cum ar fi aceea de *„zodii balamande"*. *Despre Documentul de la Balamand* se ştie că însuşi S.S. Papa a vorbit ca despre un Document al speranţei şi, e de sperat că, în cele din urmă, vor reuşi să-l înţeleagă şi uniţii noştri cu Roma (a se vedea L'Osservatore romano, 22 dec. 1993, p. 6), dacă se vor lăsa ajutaţi de S.S. Papa.

Cât despre *„venetici"* să ne amintim cât de autohtoni erau cei care au pus bazele uniaţiei în Transilvania în jurul anului 1700. A apărut de curând o carte a unui străin, Mathias Bernath: *Habsburgii şi începuturile formării naţiunii române* (ed. Dacia, Cluj, 1994, 273 p.) din care putem afla multe lucruri interesante. Vom mai vorbi despre ea şi despre titlul ei, de altfel destul de ciudat. Deocamdată să ne extragem de aici — deşi îi găsim uşor în orice istorie — pe cei care au luptat pentru despărţirea românilor de credinţa lor strămoşească şi care, în cele din urmă, cu o parte din ei au reuşit.

Mai întâi Habsburgii. Neaoşi români transilvăneni, ce mai! Şi-apoi alţi „români", precum cardinalul Leopold Kollonicz şi, în ajutorul lui, silitorul Paul Ladislaus Baranyi, cel mai zelos dintre „unificatori", şi-apoi Johann Christoph baron von Bartenstein, care a inspirat planurile Habsburgilor de a face din românii transilvăneni *„instrumentum regni"* (p. 76), adică simple instrumente ale Puterii, şi-apoi generalul comandant, contele Rabutin *„însărcinat să sprijine cu braţ armat"* uniaţia (p. 81).

Şi mai putem adăuga şi alţi „români" autohtoni, precum mareşalul Francisc Anton conte de Wallis, asiduu „misionar duhovnicesc" (spiritual, în limbajul unit) între 1732—1734, iar în deceniul al şaptelea al secolului al XVIII-lea pe cunoscutul luminător prin incendii şi bombardamente asupra ortodocşilor, asupra caselor, bisericilor şi mănăstirilor lor, Adolf Niklas Buccow (între 1762—1764) şi-apoi Carol conte O'Donnell (între 1767—1771) şi am mai putea adăuga şi alţi „români" autohtoni cu care desigur se laudă părintele Tertulian Langa. Mathias Bernath, folosind multe izvoare, spune că mai ales rolul lui Baranyi, „român" neaoş şi el, „a fost decisiv" (p. 84) în luminarea românilor transilvăneni ca să descopere căile mântuirii lor spre Viena Habsburgică!

Unii au ajuns şi la Roma. Să nu fim cumva bănuiţi de minimalizarea rolului cultural al Romei. Această acuzaţie ni se aruncă cu iresponsabilitate în faţă, de multe ori. Dar toţi au fost trimişi la Roma să se re-romanizeze, dacă era nevoie de aşa ceva? Unii da, alţii mai pe margine. Ce spune Mathias Bernath? Citâm: *„Ridicarea stării culturale a uniţilor constituia un scop fundamental al Societăţii lui Iisus"* (p. 85), adică al iezuiţilor. Frumos. Dar cum şi unde mergeau să se cultive? *„Şi au studiat tineri valahi la Roma, în Colegiul german şi ungar, tot acolo în Colegiul grecilor şi al rutenilor"*. (p. 85), unii şi la Viena, şi la Tyrnavia, alţii şi în Transilvania, acasă. Aşadar la colegii germane, ungare!...

Ne oprim aici. Cartea lui Mathias Bernath merită o analiză mai largă şi, din multe puncte de vedere, critică. Poate că o vom face. Deocamdată ne-am folosit de ea pentru a sta puţin de vorbă cu părintele Tertulian Langa despre „venetici". Oare nu s-a gândit „învăţatul şi logicianul" din Cluj că ar putea supăra cu astfel de adevărate acuzaţii chiar pe Sanctitatea Sa de la Roma? La Roma şi aşa circulă vorbe că Prea cucernicia sa nu prea ar fi pe acolo „persona grata"! Căci şi Sanctitatea Sa e venetic la Roma. Să ne ierte Sanctitatea Sa, pe care îl preţuim şi îl venerăm după cuviinţă, dar aşa reiese din judecata părintelui Langa. Şi ca şef suprem al catolicilor din toate ţările, numai în Polonia e acasă la el!

Mai multă atenţie iubite Părinte că iată, nu ştii ce iese când lasi mânia să scrie, profitând de absenţa de acasă a logicii.

Ne-am tot ferit de polemici. Nu le-am provocat niciodată. N-o vom face nici de acum înainte. La limbajul suburban al articolului din nr. 2 al *„Vieţii (ne) creştine"* unite nu ne vom cobori niciodată. Daţi-i înainte cu insultele... frăţeşti. La acestea se pricepe oricine. Nu e nevoie de geniu. S. Sa Papa îndeamnă la dialog. Dar în dialog părţile trebuie să fie... civilizate!

ANTONIE P.

ŞTIRI – INFORMAŢII

— Miercuri, 2 februarie a.c., Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului a luat parte la Sf. Liturghie în Catedrala mitropolitană din Sibiu, rostind un ales şi bogat cuvânt de învăţătură la praznicul Întâmpinării Domnului.

— Vineri 4 februarie a.c., Î.P.S. Sa a prezidat lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial Sibiu.

— Sâmbătă, 5 februarie a.c., Î.P.S. Sa a făcut o vizită canonică la Mănăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus, în jud. Braşov.

— Duminică 6 februarie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la festivităţile prilejuite de instalarea P.S. Nifon Mihăiţă, ca episcop al nou înfiinţatei eparhii a Sloboziei şi Călăraşilor cu reşedinţa în oraşul Slobozia. Sf. Liturghie arhierească, la care a slujit şi Î.P.S. Sa, a fost celebrată de un ales sobor de arhierei, preoţi şi diaconi având în frunte pe P.F. Părinte Teoctist, patriarhul României.

— Între 7—9 februarie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la lucrările Conferinţei Internaţionale pentru Pace şi Toleranţă, ce s-au desfăşurat la Constantinopol. Organizată de Patriarhia Ecumenică şi Fundaţia „Apel la Conştiinţă" din S.U.A., conferinţa s-a bucurat de participarea unor reprezentanţi de frunte ai celor trei religii monoteiste: creştinismul, iudaismul şi islamismul.

Î.P.S. Sa a salutat Conferinţa în numele P.F. Patriarh Teoctist al României şi a făcut parte din Comitetul de redactare a documentelor finale.

— Sâmbătă 12 februarie a.c., Î.P.S. Sa a primit la reşedinţa mitropolitană din Sibiu, un grup de studenţi teologi de la Facultatea de Teologie din Iaşi.

— Luni, 14 februarie a.c., Î.P.S. Sa a primit pe P.S. Episcop Andrei al Alba Iuliei.

— Marţi 15 februarie a.c., a primit o echipă a Televiziunii române căreia i-a acordat un interviu legat de viaţa şi activitatea patriarhului Miron Cristea.

— Miercuri 16 februarie a.c., Î.P.S. Sa a săvârşit în Catedrala mitropolitană din Sibiu slujba de înmormântare a celui ce a fost venerabilul preot ic. stavrofor Ioan Beju din Sibiu, rostind un cuvânt de învăţătură şi de mângâiere adresat familiei îndoliate.

— În aceeaşi zi Î.P.S. Sa a făcut o vizită la Centrul Episcopal Alba Iulia şi la mănăstirea Topliţa, jud. Harghita.

— Joi 17 februarie a.c., Î.P.S. Sa a prezidat la Tuşnad Băi lucrările unei întâlniri de lucru la care au luat parte reprezentanţi ai Preşedinţiei României, ai Guvernului, ai Secretariatului de Stat pentru Culte, ai protopopiatelor Miercurea Ciuc şi Sf. Gheorghe şi care s-a ocupat de analiza unor probleme ale vieţii religioase şi sociale din zona secuimii.

— Duminica 20 februarie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la Sf. Liturghie în Catedrala mitropolitană din Sibiu rostind cuvânt de învăţătură.

Arhid. Visarion Bălţat

*

— În 1 ianuarie a.c., P.S. Episcop-vicar Serafim a săvârşit Sf. Liturghie în Capela Spitalului de neuropsihiatrie din Sibiu împreună cu Pr. Prof. Vasile Mihoc, Pr. Prof. Ilie Moldovan şi diaconii Dumitru Luca şi Dumitru Dura. Au fost prezenţi bolnavi şi ostenitori ai Spitalului, precum şi o mulţime de credincioşi.

— Duminică, 2 ianuarie, P.S. Sa a oficiat Sf. Liturghie arhierească în Catedrala mitropolitană.

— De Botezul Domnului, P.S. Serafim a oficiat Sf. Liturghie şi sfinţirea mare a apei în parohia Naşterea Sf. Ioan Botezătorul din Sibiu.

A doua zi, P.S. Sa a slujit la biserica Sf. Antonie din Sibiu.

— Duminică, 16 ianuarie, P.S. Episcop Serafim a slujit Sf. Liturghie în biserica Sf. Arhangheli din Sibiu.

— Luni, 17 ianuarie, cu prilejul hramului bisericii Sf. Antonie cel Mare din Sibiu, P.S. Sa a slujit Sf. Liturghie în această biserică.

— Miercuri, 19 ianuarie, P.S. Serafim a participat la o întâlnire cu reprezentanţi ai Oastei Domnului la Centrul eparhial Cluj. Au fost prezenţi Î.P.S. Mitropolit Nicolae al Banatului, Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului, P.S. Episcop Irineu Bistriţeanu, precum şi numeroşi fraţi ostaşi din Sfatul Frăţesc pe Ţară şi din filiala Cluj a Oastei Domnului. S-au discutat probleme referitoare la integrarea deplină a Oastei Domnului în Biserică.

— Vineri, 21 ianuarie, P.S. Episcop Serafim a slujit ca de obicei Sf. Liturghie arhierească în Capela Facultăţii de Teologie din Sibiu, hirotonind întru diacon pe tânărul licenţiat în teologie Ciprian Şpan.

— Sâmbătă, 22 ianuarie, P.S. Sa a vizitat mănăstirile de la Cârţişoara şi de la Dejani.

A doua zi, P.S. Sa a slujit Sf. Liturghie în parohia Dejani, hirotonind întru preot pe ierodiaconul Varlaam de la mănăstirea Dejani.

Diac Dumitru Dura

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*.

ABONAMENTUL pe un an: 2 000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

Biblioteca „ASTRA" — SIBIU —

Fondator:

Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 141
SIBIU
15 martie
Nr. 11—12
1994

O NOUĂ „PROBLEMĂ HOMERICĂ" ÎN LITERATURA ROMÂNĂ (I)

Cine este autorul Cazaniei lui... VARLAAM?

În 1970 Leandros Vranoussis a anunţat, la cel de al II-lea Congres internaţional de studii sud-est europene (Atena), că a rezolvat *„problema homerică a literaturii slavo-române"*. Era vorba de stabilirea, în afara oricărei îndoieli, a autorului *Învăţăturilor lui Neagoe Basarab catre fiul său Teodosie*[1]. O *„problemă homerică"*, reamintim, e o problemă de mare importanţă în cultură care pare de nerezolvat, cu privire la datarea unui eveniment, sau la afirmarea unei certitudini privind paternitatea unei opere de recunoscută valoare, dar fără buletin de identitate cert. Metafora a fost inspirată de imposibilitatea, până acum, de a se stabili anii când a trăit şi a scris Homer, şi chiar de imposibilitatea de a i se recunoaşte paternitatea *Iliadei* şi a *Odiseei*, şi a altor texte care i se atribuie pe o perioadă de circa cinci secole înainte de Hristos[2]. Deşi unii participanţi români la Congresul de la Atena, cam pripiţi, au admis teza lui Vranoussis cu privire la autorul *Învăţăturilor lui Neagoe Basarab*, ulterior Dan Zamfirescu a reluat-o şi a restabilit paternitatea lui Neagoe Basarab, în care crede cu fanatism, în aceeaşi măsură în care îşi sprijină fanatismul pe argumente. Intrat în dezbateri, şi autorul acestor rânduri a identificat suficiente părţi discutabile în tezele lui Vranoussis[3].

Atât despre disputa în jurul *Învăţăturilor*.

Intenţia acestei scurte introduceri este doar aceea de a sugera că şi în privinţa autorului operei Mitropolitului Varlaam, *„Carte românească de învăţătură"*, cunoscută îndeobşte sub numele de *Cazanie*, ne aflăm în faţa altei *„probleme homerice"* a literaturii şi, în general, a culturii române. Cartea lui Varlaam e cea dintâi carte tipărită în limba română, în Moldova, ceea ce masoară de la sine dimensiunea problemei. E cartea despre care trebuie să ştim totul.

Străduinţa noastră va fi aceea de a face cât mai evident acest lucru, şi nu de a-l rezolva. Motivul e simplu. Tema e atât de complicată, izvoarele sugerate sunt atât de multe şi, uneori, mai mult dezorientează decât orientează. Cineva ar trebui să i se dedice o viaţă întreagă, pe care să şi-o petreacă în biblioteci şi în arhive, reuşita depinzând de identificarea adevăratelor surse ale lui Varlaam şi, de o migăloasă cercetare comparativă. Şi, de ce nu, străduinţa noastră ar dori să insufle cuiva o astfel de cercetare care, şi-ar câştiga un titlu de glorie în istoria culturii române. O timidă ipoteză — mai mult o ipoteză de lucru — vom încerca şi noi mai mult pe baza unor observaţii şi concluzii din ordinea evidenţei din afară, decât pe baza unor cercetări de interior, ca acelea pe care le-am recomandat mai sus.

Aşadar pusă direct, întrebarea e aceasta: *Cazania lui Varlaam e a lui Varlaam?* S-ar putea răspunde: e o întrebare inutilă. El însuşi spune chiar în titlu că e *„tâlmăcire"*, deci traducere, iar în introducere precizează: *„Adunat-am din toţi tâlcovnicii sventei evanghelii"*. Dar sunt aceste declaraţii egale între ele? În aparenţă da, dar, la o a doua

(Continuare în pag. a 2-a)

† *ANTONIE PLĂMĂDEALĂ*
Mitropolitul Ardealului, Crişanei şi Maramureşului

1 Vezi Antonie Plămădeală, *Neagoe Basarab domn al culturii româneşti* în „Dascăli de cuget şi simţire românească", Bucureşti, 1981, p. 13 şi urm.

2 Homer este socotit primul poet european. Ar fi fost orb. I se atribuie *Iliada* şi *Odiseea*, scrise în hexametri dactilici. I se mai atribuie *Imnele Homerice*, un poem comic *Margittes* şi o povestire, *Lupta dintre o broască şi un şoarece*.

„Problema homerică" a fost marea dispută a secolului al XIX-lea. Savanţii au încercat să stabilească dacă Homer este într-adevăr autorul operelor ce i se atribuie. Întrucât viaţa lui nu este cunoscută — se presupune că a trăit înainte de anul 700 î.d. Hr. în Asia Mică, în Chios sau Smirna, dar nici acest lucru nu e sigur — cu atât mai puţin s-a putut spune ceva sigur despre opera lui. Lucrând cu computerul, în secolul nostru, savanţii au putut stabili doar că şi *Iliada* şi *Odiseea*, fiecare în parte, sunt opere ale unui singur autor. Şi acest lucru fusese contestat. Se spunea că sunt alcătuiri din vechi legende separate. Vezi *The Columbia-Viking Desk Encyclopedia*, N.Y .1953, p. 441, şi *The Columbia Encyclopedia*, N.Y. ed. III, 1968, p. 965. Aici se arată şi parte din bibliografia cercetării asupra *Imnelor Homerice*.

3 cf. nota 1.

BUNA-VESTIRE

Când trece greul iernii şi când razele jucăuşe şi de viaţă dătătoare ale soarelui prind să sărute faţa bătrânului pământ, iată, prin luminişuri, albi şi imaculaţi apar ghioceii, vestitori solidari ai apropiatei reînvieri a naturii.

Atunci, Gavriil Arhanghelul — cel ce stă înaintea lui Dumnezeu,[1] grăbeşte să coboare, şi-n fapt de primăvară să aducă Celei pline de har şi prin ea întregii omeniri o sublimă bunăvestire: Va veni Mântuitorul Cel aşteptat la zidirea Sa să-i arate Calea către cer, să-i dăruiască Evanghelia Adevărului veşnic şi s-o împărtăşească de Viaţa fără de sfârşit prin preacurată Jertfa Sa.[2]

Şi astfel, potrivit mesajului ceresc, Fecioara din Nazaretul Galileii, cea mai pură ofrandă pe care a putut-o oferi omenirea vreodată Creatorului ei, va deveni Maica acestui Mântuitor prin pogorârea Duhului Sfânt şi adumbrirea Celui Prea Înalt.[3] Dar acest Mântuitor este Fiul lui Dumnezeu, El însuşi Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat[4] şi deci — cea binecuvântată între femei — va fi, în acelaşi timp, şi Născătoare de Dumnezeu, cu adevărat.

În ziua Bunei-Vestiri, când crainicul divin se închină şi binevesteşte Celei pline de har, cerul se adresează pământului iar Maica Domnului şi prin ea lumea toată se resemnează acestui mesaj prin cuvintele: „Iată roaba Domnului fie mie după cuvântul tău".[5]

De atunci, în miniatură, minunea Bunei-Vestiri se repetă fiecărei mame când aduce la viaţă o nouă făptură şi fiecare om simte în mama lui prima binecuvântată între femei după Maica Domnului cea cu har, dăruită.

Şi pentru că azi, de Buna-Vestire, prin Fecioara Maria, Solul ceresc iarăşi ni se adresează, să-i răspundem deci prin imperativul atât de necesar: să fie pace pe pământ, iar între oameni bună-voire.[6]

Pr. Irineu Crăciun — Irlanda

1 Lc. 1, 19.
2 paraf.: I. 14, 6.
3 paraf.: Lc. 1, 35.
4 vezi Simb. credinţei.
5 Lc. 1, 38.
6 paraf.: Lc. 2, 14.

Rugăciunea Sfîntului EFREM SIRUL

— Popas duhovnicesc —

Una dintre cele mai vechi rugăciuni din cultul nostru creştin se consideră a fi „Acum slobozeşte", rostită sub inspiraţia Sfântului Duh, la patruzeci de zile după întruparea Mântuitorului, de către Dreptul Simeon, „om temător de Dumnezeu" (Luca 2, 25). Acesteia îi succede ca vechime rugăciunea domnească „Tatăl nostru" (Matei 6, 9—13; Luca 11, 2—4) alcătuită de Însuşi Fiul lui Dumnezeu. În continuare, se înscrie în cultul Bisericii o salbă de alte rugăciuni, care de care mai preţioase, alcătuite de Sfinţii Părinţi. Între acestea un loc de frunte în ierarhia valorilor spirituale îl ocupă rugăciunea „Doamne şi Stăpânul vieţii mele", creaţie a Sf. Efrem Sirul, smerit anahoret şi diacon, talentat exeget biblic, polemist, predicator şi poet, fapte care au îndreptăţit pe conaţionalii săi să-l caracterizeze „Chitară a Sf. Duh", „Dascăl al Bisericii", „Profet al Sirienilor".

Ca extindere rugăciunea sa este scurtă, în schimb fondul sau miezul ei este foarte preţios şi mult folositor oricărui om, realităţi care ne îndreptăţesc să facem asupra lui un popas meditativ. Dar mai întâi să prezentăm textul acestei rugăciuni.

„Doamne şi Stăpânul vieţii mele, duhul trândăviei, al grijii de multe, al iubirii de stăpânire, al grăirii în deşert, nu mi-l da mie.

Iară duhul curăţiei, al gândului smerit, al răbdării şi al dragostei, dăruieşte-l mie, slugii Tale.

Aşa, Doamne, dăruieşte-mi mie să văd greşelile mele şi să nu osândesc pe fratele meu, că bine eşti cuvântat în veci. Amin".

(Continuare în pag. a 2-a)

Preot Ioan Năităilă

DUMNEZEU ŞI ŞTIINŢA

Cu acest nume a apărut, în 1992, în româneşte cartea academicianului francez Jean Guitton şi a fraţilor I. Bogdanov şi G. Bogdanov, intitulată: Dieu et la science (Dumnezeu şi ştiinţa). Traducerea este făcută de preotul Ioan Buga, care ne dă câteva gânduri, între paginile 7—9. Urmează apoi prefaţa semnată de părintele profesor Galeriu şi Andrei Dorobanţu. Paginile următoare (15—20) conţin Cuvânt înainte (nesemnat), urmează apoi capitolele: Avertisment semnat de Jean Guitton, Big-bangul, Taina viului, Întâmplare sau necesitate, În căutarea materiei, Câmpurile realului, Spiritul în materie, Universurile divergente, După chipul lui Dumnezeu, Către materialism, Epilog şi În loc de încheiere.

Cartea ne invită să învăţăm a cunoaşte, atât prin credinţă cât şi prin ştiinţă, pe Dumnezeu. Această carte s-a născut dintr-o serie de discuţii, şi dintr-o întâlnire cu cel pe care tradiţia filosofică îl socoteşte ultimul mare gânditor creştin: Jean Guitton. Aici vom găsi un fel de filosofie exprimată cu glas tare, adevăruri care ating trancendenţa. Calea aceasta au ales-o fraţii Bogdanov, care au cerut să dialogheze cu Guitton asupra raportului dintre Duh şi materie, între Dumnezeu şi ştiinţă. În paginile cărţii autorul arată cum infinitul mic decurge din infinitul mare şi cum tot universul, cu sutele şi miliardele de galaxii, a ţâşnit dintr-o realitate, care „a organizat materia, care a dat naştere la viaţă". La originea Creaţiei nu există evenimente întâmplătoare, nu există hazard, ci o ordine cu mult superioară tuturor celor pe care noi putem să ni le imaginăm: ordinea supremă, care reglează constantele fizice, condiţiile iniţiale, comportamentul atomilor şi viaţa stelelor. Din toate acestea se degajă ideea unui Dumnezeu creator şi liber, generator al materiei şi al vieţii. Noi suntem liberi şi ne stă în putinţă să schimbăm totul în orice clipă. Tocmai de aceea particolele, elementele fundamentale nu sunt fragmente de materie ci pur şi simplu, zarurile lui Dumnezeu. Zarurile există, totuşi nu Dumnezeu este cel care aruncă zarurile, ci omul însuşi. De noi depinde ca în fiecare moment să ştim să le facem să se rostogolească în direcţia cea bună.

„Eu am avut fericirea, zice Jean Guitton, să-l întâlnesc pe Dumnezeu. L-am văzut la marginea ştiinţei moderne. El era acolo, în faţa mea, minune de armonie, de ordine supremă, cuprinzând vârtejul atomilor ca şi pe cel al galaxiilor, iluminând noaptea materiei ca şi pe cea a lumii. Pentru aceea eu consider această carte ca pe încununarea gândirii mele de cercetare: ea conţine dovada că vechiul conflict între credincios şi savant e de acum depăşit, a venit vremea întâlnirii între savanţi şi teologi, între cunoaştere şi ştiinţă".

Pentru a observa universul singură credinţa nu este de ajuns, ci trebuie să recurgem şi la raţiune. Până de curând ştiinţa era eminamente raţionalistă şi conducea la un fel de ateism virtual care ameninţa să inva-

(Continuare în pag. 4-a)

Pr. prof. Nicolae Neaga

Amin... „Aşa să fie"

„Aşa să fie"... S-a mai săvârşit şi astăzi o Sfântă Liturghie şi cât de mare a fost bucuria celor pe care Bunul Dumnezeu i-a învrednicit să poată participa la sf. biserică, venind fiecare cu dragostea şi credinţa lui. Şi apoi, unul după altul, cu mulţumiri sufleteşti se întorc credincioşii la casele lor. Ultima bucăţică de anaforă a fost cuprinsă cu sfinţenie, în mâinile sfielnice ale credinciosului meu, ultimul care a mai rămas şi care, cu evlavie, se îndreaptă şi el spre ieşire, mulţumind lui Dumnezeu şi închinându-se din pragul uşii.

Nu mai este nici unul în sfânta biserică! Toţi au plecat, mulţumind Domnului, fiecare, că şi astăzi i-a ajutat Dumnezeu, să poată veni la sfânta biserică şi să participe la Sfânta Liturghie, căutând împreună cu toată suflarea, să-şi răcorească sufletul şi inima şi să asculte cuvântul de învăţătură al părintelui.

Acum, n-a mai rămas nici unul! Toţi au plecat. Fumul de tămâie din cădelniţă mai resfiră ultimele şuviţe, în razele jucăuşe ale soarelui primăvăratic şi parcă se topesc şi ele în lumină, lăsând mireasma lor ca o odihnă pentru toţi, întru Fiinţă, şi ca o scară în spirală, a gândurilor şi a sufletului spre Cer. Câtă pace! Câtă linişte se-

(Continuare în pag. a 2-a)

Părintele Nichifor

Crime abominabile comise în două lăcaşuri de închinăciune din Orient

Toate religiile au spaţii sacre în care credincioşii vin să-l întâlnească pe Dumnezeu şi să petreacă împreună, în duhul credinţei şi al evlaviei, momente de detaşare de zbuciumul şi confruntările vieţii cotidiene. Sentimentul predominant care stăpâneşte orice suflet în faţa altarului este cel de linişte, siguranţă şi pace. Nu întâmplător, în vremurile de restrişte, oamenii se refugiau în lăcaşurile de închinăciune, ca în adevărate azile, punându-se sub ocrotirea lui Dumnezeu, din calea pericolelor ce-i ameninţau.

Chiar şi cei mai aprigi prigonitori au avut reţinere în a acţiona împotriva sfintelor lăcaşuri, socotindu-le simboluri ale divinului şi sacralităţii.

Legislaţia tuturor ţărilor civilizate ocroteşte lăcaşurile de închinăciune şi asigură practicarea liberă şi netulburată a cultului religios.

Profanarea şi distrugerea acestor bunuri aparţinând religiilor ca şi tulburarea în vreun fel a actelor de cult şi a celor care le practică a trezit întotdeauna oroare şi aspră condamnare din partea opiniei publice.

Punem toate aceste considerente de până aici în legătură cu măcelurile comise recent în două lăcaşuri de închinăciune din Orient. La Hebron şi Beirut, mâini criminale au cauzat moartea a mai multor zeci de credincioşi nevinovaţi, între care şi copii, pe când aceştia se aflau prosternaţi înaintea Dătătorului şi Stăpânului vieţii oamenilor.

La Hebron, nelegiuirea s-a petrecut chiar în preajma mormintelor patriarhilor Vechiului Testament, pe care îi venerează deopotrivă evreii, creştinii şi musulmanii. Mormântul lui Avraam, prietenul lui Dumnezeu şi părinte a multor neamuri întru credinţă, a fost stropit cu sânge de martiri. Odihna acestui om al păcii şi bunei convieţuiri a fost adânc tulburată prin revărsarea urii şi a răzbunării.

La Beirut, criminalii nu s-au sfiit a transforma tocmai sfântul altar în cursă cauzatoare de moarte. Sângele preotului s-a amestecat cu sângele păstoriţilor săi.

Îngrozitoare şi de neiertat sunt astfel de crime. Prin comiterea lor s-au interpus serioase obstacole în calea procesului de pace în Orient. Valul de violenţe s-a stârnit din nou. Alte şi alte vieţi au fost secerate de atunci şi până astăzi. Este evident regresul în tot ce a însemnat speranţă de reconciliere.

Pentru ca situaţia creată să nu devină ireversibilă este nevoie de multă reţinere şi înţelepciune, dar şi de dreptate şi adevăr.

Deşi conflictul din Orient nu este de natură religioasă, totuşi reprezentanţii şi credincioşii celor trei mari religii: creştinismul, iudaismul şi islamismul sunt datori ca, în numele credinţei lor în unul şi acelaşi Dumnezeu, să-şi unească eforturile în direcţia soluţionării juste a litigiului dintre părţile implicate, cu atât mai mult cu cât sinceritatea oamenilor politici lasă de dorit.

Rugăciunile şi strădaniile lor în favoarea păcii nu pot rămâne fără rezultat pentru că Dumnezeu ia aminte la glasurile care se unesc, cerându-I ajutorul Său.

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Aşteptarea din urmă

Partea creştinilor e aşteptarea cea din urmă,
Când va fi un singur păstor şi o singură turmă.
Hristos e Păstorul cel Bun; iar turma e creştină;
Biserica e Staul; iar Harul, — Lumină lină.
Pe urma ei ne ţinem toţi cei care cred şi speră;
Toţi câţi ascultă Glasul Lui, pe Calea Lui severă:
Idealul suprem în luptă cu viaţa brutală;
— Luptă supremă, până la biruinţa finală, —
Cum L-au vestit Îngerii şi L-au prezis profeţii,
Cum Îl cântă colindele şi îl slăvesc poeţii! ...

* * *

A coborât din cer, ca un aluat dumnezeiesc
Să dospească frământătura Neamului Omenesc.
S-a înomenit ca pe om să-l îndumnezeiască:
Firea noastră cea căzută să o desăvârşească.
El a adus o Solie Nouă acestui pământ,
Şi-a încheiat cu oamenii un Sfânt Legământ.
L-a pecetluit cu Sângele Său curs pe Sfânta Cruce,
Ca toţi să vadă drept în viaţă, pe ce drum s-apuce.
Când L-a mustrat pe Petru, să bage sabia în teacă,
Oricărei violenţe i-a poruncit să tacă! ...
Când S-a rugat fierbinte *„ca toţi să fie una"*! ...
Atunci i-a dezarmat pe toţi, şi pentru totdeauna.
„Vie Împărăţia Ta!" sună divinul cuvânt:
Să vie cât mai curând *„precum în cer, şi pe pământ"*! ...
Să se sălăşluiască viu, în sânul Omenirii:
Împărăţia Păcii, a Dreptăţii şi-a Iubirii! ...
El e Iubirea Care rabdă şi suferă toate, —
Iubirea Care L-a scos biruitor din moarte.
Ne întristăm cu Răstignirea, — că mult a suferit;
Şi ne bucurăm cu Învierea — că mult ne-a mai iubit! ...
S-a luptat, ca nimeni altul — cum nu se poate spune:
Crucea Lui va birui, printr-o tainică minune! ...
A pus măsură-n toate, şi chiar pentru moarte leac:
Cine ascultă Glasul Lui *„nu va muri în veac"*! ...
Dacă El a zis, nu mai încape îndoială;
Iar la Judecată va cere dreaptă socoteală.
Până la Arătare, noi ne rugăm stăruitor, —
Să se-mplinească Scriptura: „O turmă şi un Păstor"! ...

Pr. Lăudatu Vasilescu

O nouă „problemă homerică" în literatura română

(Urmare din pag. 1)

privire, lucrurile se pot complica. O traducere presupune un original. Acest original al Cazaniei lui Varlaam n-a fost însă identificat. Cel pe care îl numește chiar Varlaam, cu vreo șase ani înainte de tipărirea lucrării, într-o scrisoare către țarul Rusiei, Mihail Feodorovici, și anume *„Cuvântările la Sfânta Evanghelie"* ale Sfântului Calist, patriarh al Constantinopolului, se dovedește a nu fi fost originalul *Cazaniei* sale. Și nu numai pentru că acest original nu s-a descoperit. Ne putem imagina că în 1637, când a scris scrisoarea, Varlaam ar fi dorit să-l traducă pe Sf. Calist, dar n-a mai făcut-o, sau că a făcut traducerea, dar a abandonat-o și apoi s-a și pierdut. În orice caz n-a folosit-o în ceea ce a devenit „Cartea românească de învățătură".

Evident, s-au identificat totuși alte izvoare. Le vom numi de îndată. Am crede necesar însă, înainte de a trece la aceste alte izvoare, să spunem ceva — recunosc, șubred — în legătură cu „tălmăcirea". E adevărat că, în limba veche, *a tălmăci* e foarte adesea, dacă nu întotdeauna, egal cu *„a traduce"*, dar *a traduce* nu e singurul sens al verbului *a tălmăci*, și nici singurul verb prin care se exprimă verbul mai nou în limbă, neologismul *a traduce*. A tălmăci poate însemna și a interpreta, a spune prin alte cuvinte, a dezvălui sensul unui text, a-l face mai clar, fiind foarte aproape de verbul a tâlcui care, și el se folosește uneori pentru a traduce. Sensul mai larg al lui a tălmăci ni-l sugerează și antiteticul *a răstălmăci* care nu are legătură directă cu *a traduce*, sau cu a traduce rău ci, mai degrabă, înseamnă a denatura cu bună știință sensul unui text, sau al unui cuvânt. Astfel de răstălmăciri se pot opera și cu texte sau cuvinte românești, în cazul limbii noastre, sau chiar cu evenimente când e vorba, de pildă, de fapte istorice.

N-am putea oare presupune că Varlaam s-a gândit la o astfel de tălmăcire, în sens mai larg, decât la a face o simplă traducere, o calchiere mecanică? Presupunerea pe care o avansăm ca simplă ipoteză, e sprijinită și de afirmația din introducere, cum că *„a adunat din toți tâlcovnicii"*, deci din mai mulți exegeți ai Sfintei Evanghelii. A făcut și traduceri — acest lucru s-a putut constata — dar nu fără o anumită contribuție personală și, nu numai în selectarea textelor, acest lucru fiind de asemenea precis constatat.

Aceste afirmații vor putea degaja și mai bine ideea posibilității unor tălmăciri în sens larg, din analiza izvoarelor identificate până acum și din concluziile cercetătorilor. Numitorul comun al tuturor concluziilor este că, în *Cazanie* nu se poate delimita cu precizie granița dintre traducere și contribuția personală. Iată câteva exemple: *„Cercetările întreprinse până în prezent n-au putut stabili care este contribuția personală a lui Varlaam în redactarea lucrării și ce aparține izvoarelor utilizate de el. Chiar în titlul lucrării sale, cărturarul moldovean menționează: „din multe scripturi tălmăcite din limba slavonească pre limba românească"*. Același cercetător, Liviu Onu, scrie cu privire la izvoare: *„Izvoarele principale pe care le-a folosit mitropolitul moldovean n-au fost încă identificate. S-au constatat numai unele asemănări cu Evangheliarul (1561) și Cazania (1581) lui Coresi, și cu Cazania (1642) de la Govora. E posibil însă ca unele din aceste asemănări să se datorească unui izvor sau unor izvoare comune"*.

Liviu Onu ezită să se pronunțe și cu privire la paternitatea stilistică: *„De aceea, considerațiile noastre în privința creației stilistice vor fi rezervate"*[4]. Totuși el face o observație care ni se pare relevantă: *Cazania* lui Varlaam reprezintă *„cea mai îngrijită formă pe care o avea limba română literară în prima jumătate a secolului al XVII-lea"*, adică *„o limbă unitară pe plan fonetic, lexical, morfologic și sintactic"*, Varlaam făcând dovada siguranței în mânuirea materialului lingvistic[5]. Dacă ar fi fost vorba de o simplă traducere, îndatorată rigid unui original, ar fi apărut multe stângăcii în limba cărții, care cu greu ar fi ajuns la stadiul de *„cea mai îngrijită formă pe care o avea limba română"*, în vremea respectivă, spre deosebire, de pildă, de Cazania lui Coresi din 1581[6]. N. Cartojan spune chiar că expresiile plastice și comparațiile pitorești ale limbii lui Varlaam, *„nu se prea deosebesc de cele de azi"*[7]. Și faptul că cercetătorii remarcă stilul oral al *Cazaniei*, poate indica o contribuție a sa, care îl delimitează și îl îndepărtează de stilul unei traduceri. *„Având în vedere numai topica, nu se poate afirma cu certitudine că lucrarea lui Varlaam ar fi o traducere"*, conchide Liviu Onu[8], remarcând, de altfel în consens cu toți cercetătorii, contribuția esențială și deosebită a lui Varlaam, la consolidarea și unificarea limbii române literare[9]. Nu ne-am propus să ne ocupăm de această latură a valorii cărții și, în general, a scrisului său și din celelalte opere[10], dar nu se poate să nu reținem și acest lucru, când vorbim de Varlaam, unul dintre începătorii cei mari, dintre ctitorii limbii, literaturii și culturii românești. *Cazania* s-a bucurat de altfel de numeroase retipăriri, fie în întregime, fie sub forma unor selecții de texte din ea[11].

Am reține din cercetările lui Liviu Onu, urmărindu-ne tema, incertitudinea cu privire la carte: e o operă originală sau traducere, sau cât e și una și alta?

Demostene Russo nu se pronunță nici el cu certitudine, dar se simte încurcat de faptul că nu se știe absolut nimic despre studiile și pregătirea teologică a lui Varlaam[12]. Îl consideră autodidact și constată că poseda perfect greaca și slavona[13]. Altfel n-ar fi ajuns, în 1639, să fie printre cei trei candidați oficiali la scaunul Patriarhiei Ecumenice, după un patriarh necanonic și samavolnic, Chiril, fost mitropolit al Veriei.

A fost ales Partenie I, dar nu e lipsit de importanță faptul că a putut fi și Varlaam printre candidați. Nici nu era membru al Sinodului constantinopolitan, fapt care arată că Mitropolia Moldovei nu era o mitropolie oarecare, supusă Constantinopolului, ci avea, precum spun mulți istorici, o autonomie care nu era departe de autocefalie[14].

Dar aici nu e vorba numai de statutul Mitropoliei Moldovei. E vorba și de statutul persoanei. E limpede că vestea despre Varlaam ca învățat ortodox se dusese departe, și încă înainte de a fi autor de cărți, căci *Cazania* apare în 1643 și nici Sinodul de la Iași nu avusese încă loc, ca să le fi fost cunoscut grecilor constantinopolitani cu acea împrejurare. Cultura teologică a lui Varlaam e însă neîndoielnică și, trecerea lui în categoria autodidacților, e doar soluția ignorării izvoarelor asupra biografiei sale, care ar putea să ne spună mai mult.

Credem că și felul și locul unde și-a făcut Varlaam studiile, mai este încă obiect deschis cercetarilor, deși se pare că și acest lucru intră în componența *„problemei homerice"*, legate de Varlaam.

Pandele Olteanu, care a scris mult în legătură cu Varlaam, crede că izvoarele *Cazaniei* sale au fost îndeosebi grecești, folosite și în versiuni slave: Ioanichie Cartanos, Maximos Margunios, Teofanis Eleavulcos, Damaschin Studitul și alții, fixați prin comunitățile grecești din Veneția, Geneva și Padua. Pandele Olteanu a identificat câteva sute de pagini din *Cazanie* ca fiind traduceri după Damaschin Studitul, învățat tesalonicean stabilit în Mânăstirea *Studion* din Constantinopol, profesor al viitorului patriarh ecumenic Ieremia al II-lea. Între 1565—1572 Damaschin Studitul a fost exarh al Patriarhiei Ecumenice în Ucraina. Lucrarea sa *Thisavros, Comoara*, a fost tradusă în slavonă și tipărită în mai multe ediții (1557—1558, 1561, 1562, 1568, 1570). Când Ieremia al II-lea a ajuns Patriarh (1535—1599) l-a rechemat pe Damaschin și l-a făcut episcop și apoi Mitropolit de Naupacta și Arta, în Epir. A murit în 1577, fiind un scriitor dintre cei mai populari în sec. XVI—XVIII. Amănunte despre el și o largă bibliografie ne dă Pandele Olteanu[15].

Ne vom opri doar asupra traducerii lui Varlaam din Damaschin. Ce spune prof. Pandele Olteanu? A făcut Varlaam o traducere și atâta tot, în paginile (cam a treia, a patra din Cazanie) identificate a urma textul *Thisavros*-ului său? Nu. *„Varlaam își depășește modelul"*, zice el. El *„a înlăturat repetările inutile, incursiunile și divagațiile, afirmațiile neștiințifice și naivitățile. Retorismul din originalul grec a fost, de asemenea, simplificat în mod simțitor. Varlaam nu a urmat întru totul nici versiunile slavone, care traduc integral și exact textul neogrecesc al operei „Comoara"*[16].

În fapt Varlaam prelucrează, selecționează, rezumă și reașează textul, după cum îl gândește el, spune Pandele Olteanu, care procedează la cercetarea în paralel a textelor. *„Varlaam își începe uneori cuvântarea cu primul sau cu alt punct din tratare". Și dă numeroase exemple*[17]. Adaugă și faptul că uneori *„intervine creator în text, depășind originalul"*. Și iarăși pune textele în paralel. O altă caracteristică e aceea că în textul lui Varlaam e *„mai multă simplitate și firesc"*[18]. De pildă atunci când vorbește de „Viața Sfântului Nicolae", *„renunță la introducerea teologică abstractă și începe cuvântarea cu localizarea geografică și genetică a eroului său"*[19]. Din unele cuvântări ale lui Damaschin Studitul, Varlaam doar *„spicuiește"*[20] câteva idei.

Spre deosebire de Liviu Onu care nu vede calități artistice în *Cazania* lui Varlaam[21], Pandele Olteanu scrie: *„Prin talentul său literar, Varlaam a creat numeroase pagini de proză artistică care depășesc prin expresivitate, prin simplitate și firesc, valoarea artistică a paginilor originalului necgrecesc pe care l-a tradus"*. În încheiere însă, Pandele Olteanu folosește cuvântul lui Varlaam: tălmăcire, numind-o *„minunată tălmăcire"*[22].

Să ne mai punem doar o simplă întrebare: oare toate aceste aprecieri ale lui Pandele Olteanu indică doar o lucrare de simplă traducere? El spune că da, dar ne oferă suficiente dovezi că e vorba și de ceva mai mult. Altfel cum ar fi Varlaam *„un mare creator al limbii literare românești"*[23], după chiar afirmațiile domniei sale? Numai prin traducere? Nu e cu totul imposibil, dar e puțin probabilă creația.

---

4 Liviu Onu, *Observații cu privire la contribuția lui Varlaam la dezvoltarea limbii române literare*, în volumul *De la Varlaam la dezvoltarea limbii române literare*, în vol. „De la Varlaam la Sadoveanu. Studii despre limba și stilul scriitorilor". București 1958, p. 40. Tot aici o listă bibliografică asupra cercetărilor izvoarelor *Cazaniei* lui Varlaam.

5 *Idem, op. cit.*, p. 40—41.

6 *Idem, op. cit.*, p. 51.

7 N. Cartojan, *„Istoria literaturii române vechi"*, II, Buc., 1942, p. 112.

8 Liviu Onu, *op. cit.*, p. 51.

9 *Idem*, p. 59.

10 Se știe că Varlaam a mai tipărit, după Cazanie și *Răspunsul împotriva catehismului Calvinesc* (1645), a tradus lucrarea lui Eustatie Logofătul, *Șapte Taine a Bisericii*, Iași, (1644) și *Paraclisul Născătoarei de Dumnezeu* (Iași 1643). A tradus și *Scara* Sf. Ioan Scărarul (1618), dar n-a publicat-o. A făcut traducerea după versiunea neogrecească a lui Maximos Margunios (sec. XVI). Între 1608—1613, cât a fost egumen la Secu, Varlaam a tradus un *Evangheliar* și o *Psaltire*, cf. Florian Dudaș, *Cazania lui Varlaam în Transilvania*, Cluj-Napoca, 1983, p. 24.

11 Ex. *Cazania* de la Govora (Dealu, 1644) care ia din Varlaam vieți de sfinți, *Chiriacodromionul* de la Bălgrad (1699), *Chiriacodroamele* de la București în mai multe ediții (1732, 1765, 1968, ș.a.).

12 D. Russo, *Varlaam al Moldovei candidat la scaunul patriarhiei ecumenice*, în „Studii istorice greco-române", vol. I.

13 *Idem*, p. 229, 231.

14 Vezi D. Russo, *Varlaam al Moldovei candidat la scaunul Patriarhiei ecumenice*, în vol. „Studii istorice greco-române" I, Buc., 1939, p. 229—236.

15 Pandele Olteanu, *Damaschin Studitul și Mitropolitul Varlaam al Moldovei*, în rev. „Mitropolia Moldovei și Sucevei", LVII, nr. 3—4, 1976, p. 211—244. Pe ideea că Damaschin e principalul izvor al lui Varlaam merge și Diana Jepure, într-o scurtă evocare *„Comoara lui Varlaam"*, în rev. „Literatura și arta", Chișinău, nr. 6, 3 februarie 1994.

16 *Idem, op. cit.*, p. 232.

17 *Ibidem*, p. 233—236. 18 *Ibidem*, p. 237.

19 *Ibidem*, p. 239. 20 *Ibidem*, p. 243.

21 Liviu Onu, *op. cit.*, p. 58.

22 Pandele Olteanu, *op. cit.*, p. 244. *Despre Cazania lui Varlaam ca operă artistică*, „prima operă artistică a tiparului românesc", referindu-se la text și la imprimare, vezi Virgil Cândea, Prefață la cartea lui Florian Dudaș, *Cazania lui Varlaam în Transilvania*, Cluj-Napoca, 1983, p. 11.

23 Ibidem.

Amin... „Așa să fie"

(Urmare din pag. 1)

rafică și câtă armonie se așterne peste toate, ca un cântec al îngerilor de aproape și de departe...

Rămas singur, într-un colț al Sfântului Prestol, după ce am adunat cele ale „ospățului", stau de vorbă cu mine însumi. Și, parcă mă cutremur de tăcerea așternută. Parcă mă copleșește taina liturgică. Parcă mă înfioară marea responsabilitate pentru un nevrednic ce sunt și pentru atâtea suflete, venite la pășunea duhovnicească și altele, multe, hoinărite de lupii patimilor, strigând poate după ajutor și cine le aude, doar, Tu, Doamne, Cel pururea viu și veghetor.

Vai mie păcătosul! Oare, într-adevăr, am lăsat la o parte „toată grija cea lumească"? Am fost eu vrednic să mă înfățișez și astăzi, ca de atâtea ori, în calitatea de ambasador sufletesc al poporului credincios, înaintea Dumnezeului Celui Viu? Am întruchipat, fără desmințire, nădejdile de izbăvire ale atâtor suflete, care-mi atârnă ca niște mărgăritare, de umerii mei neputincioși? Am rămas eu, în neîntreruptul superlativ al curăției și vredniciei preoțești, om al Casei Tale, Doamne, sau mă aflu mai jos decât ultimul argat?

Mâinile, cu care am împărtășit credincioșilor, pacea Ta, Doamne și care au purtat pe Hristosul Domnului, în tainica Jertfă, au fost destul de curate și de sfielnice, ca ale ultimului credincios, învrednicit să guste și astăzi, doar fărâmiturile ce cad de la masa Stăpânului său? Făcutu-mi-am gura organ și tulnic al laudei Tale, Doamne, sau am lăsat-o ca pe un crater, fumegând vorbe care pârjolesc sufletul?...

O, dacă simulez evlavia, o, dacă în vadurile sacralității am poposit numai trupește, iar sufletul nu s-a învăpăiat de dragostea Ta, Iubitorule de oameni, până când mă vei răbda, Doamne, ca să fiu numai jumătate lângă Tine și să amăgesc buna credință a umilului Tău popor?

Obișnuit în rostul sfintelor slujbe, poate cu ochii fugăream cuvinte de rugăciune, mijlocitor înfățișându-mă, iar mintea, hoinară, de atâtea ori a evadat, lăsându-și trupul la Altar, ca pe-o buturugă aruncată de valuri, la malul apei. Și cum curge de limpede și de liniștită, apa harurilor Tale, Doamne!...

Câtă aparență și câtă neputință! Cât este de greu să poți ține în hățuri „caii" gândurilor zburdalnice! Gânduri neascultătoare care, ca niște oi nesățioase, sar din turmă, apropiindu-se de gura lupului! Ajută-mă, Doamne, să pot stăvili revărsarea haotică a gândurilor și să pot simți prezența Ta, dulce și ocrotitoare.

Și, pare că furtuna s-a mai domolit și încerc din nou să ancorez în Tine și la Tine, Duhul meu cel Sfânt. Mă cutremur de prezența Ta, mult milostive, Iubitorule de suflete, că deși sunt îmbrăcat în veșminte de audiență, am uitat că trebuie să intru. Da, Stăpâne! Tu, mă aștepți mereu și eu am stat adeseori, sub clipe fulgerătoare, ca într-o casă pustie, după paravan, nevăzându-Te și uitând că am venit la Tine, pentru mine nevrednicul și pentru milele poporului Tău, Doamne.

E binecunoscut că o singură clipă de neatenție, la un volan obișnuit, poate declanșa o catastrofă, o gravă mutilare sau chiar o moarte oribilă.

Oare, în cazul nostru, putem folosi clipele la „Altarele Tale, Doamne al puterilor" (Ps. 83, 4), la întâmplare, sau avem marea îndatorire de-a fi mereu cu ochii sufletului deschiși spre Tine, Ziditorule a toate? Mai putem prinde din urmă, o clipă compromisă, o clipă de deraiere din raza de marcaj al luminii Tale, Doamne?

Cine, intrând în audiență, la superiorul său, își poate permite să-l ignore o clipă, privind aiurea, sau să întrețină dialog străin? Totul ar fi ratat și nerealizat obiectivul audienței sale.

Încerc să-mi adun gândurile, ca pe o turmă de oi, fugărită de lupi și să le aduc în țarcul inimii ,să le dau hrană neotrăvită, pentru ca eu însumi să devin pentru toți, îndemnul, încrederea și bucuria acestei întâlniri de sărbătoare, întru mila mult milostivului Dumnezeu. Mai pot îndrăzni eu să Te caut, Doamne? Suspină sufletul meu să fiu întreg lângă Tine și la Tine, în slujba Ta și trup și suflet și minte și gând și faptă și cuvânt. Să nu mai fiu de astăzi înainte numai „chip", ci să devin și „asemănare", căci Tu, Doamne Dumnezeul mântuirii mele, așa ne aștepți și așa ne vrei, întregi.

Și, iată că Tu erai acolo! M-ai văzut, ai așteptat și ai întins mâna Ta dumnezeiască. O, cât de Bun ești Doamne! Cât de îndelung răbdător ești Cel ce pururea ești și neschimbat în iubirea Ta, în nemărginita Ta milă și părintească Ta purtare de grijă. Tu ai zis Doamne: „Veniți la Mine, toți cei osteniți și împovărați și eu vă voi odihni pe **voi" (Mat. 11, 28). Mă scutur** de orice îndoială, căci adusu-mi-am aminte că „Mâinile Tale m-au făcut și m-au zidit" (Iov. X, 8). Tu ești Tatăl meu! Stăpâne, sunt prins în val-vârtejul furtunii... Totul se clatină și e suspin. Mă doare sufletul... Nu consimt Doamne, înstrăinarea de sine și de Tine! Ajută-mă să fiu întreg și să aduc rod în via Ta. Auzi-mă, Doamne „Dumnezeul puterilor, întoarce-Te dar și caută din cer și vezi și cercetează via aceasta, și o desăvârșește pe ea" (Ps. 79, 15).

Dacă nici un ogor nu se poate însămânța în vâltoarea vânturilor și fără roua cerului, nici sufletul zbuciumat de vârtejul patimilor, al uitării și al înstrăinării, nu va fi în stare să odrăslească rodul virtuții și al sfințeniei. Ajută-mă, Doamne, să revin în orbita voii Tale. Dă-mi liniștea sufletului, odihna minții și căldura inimii, ca să pot înfrânge forța de atracție a **trupului pe care-l port.**

E anotimpul renașterii și înviorarii naturii, Doamne! Mustul primăverii pulsează o nouă viață și antrenează făptura, convertind-o într-un nesfârșit și binecuvântat imn de slavă. Totul se înalță spre Tine, Stăpâne. Oare firicelul de iarbă, răsturnând sau străpungând glia care-l apasă, să fie mai puternic decât forța pământului care vrea să le înghită pe toate?! El, firavul, Te ascultă, se înalță! Și totul spre Tine se mișcă, pe Tine Te caută Doamne. „Toate către Tine așteaptă ca să le dai lor hrană la bună vreme"... (Ps. 103, 28).

Aș vrea, Părintele meu ceresc, ca în aceste Păresimi, la acest început de desprimăvărare și descătușare a sufletelor „să-mi văd greșelile mele..." (Sf. Efrem Sirul) și să strig după ajutorul Tău, Cel ce ai zis: „Striga-va către Mine și-l voi auzi pe el... și-i voi arăta lui mântuirea Mea" (Ps. 90, 15—16). Îndrăznesc dar, să scutur îndoiala, să-mi mărturisesc neputința și vinovăția, să-mi deschid inima și mintea și să Te rog Mult Milostive „Doamne, să nu fiu rușinat, că Te-am chemat pe Tine" (Ps. 30, 17). Aș vrea să fiu întreg la Tine și lângă Tine și să-Ți spun Doamne, că „păcatul meu l-am cunoscut și fărădelegea mea n-am ascuns-o. Și am zis: mărturisi-voi fărădelegea mea Domnului; și Tu ai iertat nelegiuirea păcatului meu" (Ps. 31, 5—6), că niciodată „n-ai părăsit pe cei ce Te caută pe Tine, Doamne!" (Ps. 9, 10).

Apoi, am simțit Doamne, harul milostivirii Tale și s-a încins inima mea cu focul dragostei celei către Tine... Câtă liniște! Câtă bucurie! Nu mai bat vânturile, nu mai sunt valuri, furii au dispărut și nu mai au îndrăzneală. În ograda inimii mele nu se mai aude decât fosnetul pașilor Tăi, Doamne. Cât de mult m-ai așteptat Bunule Mântuitor, Cel care „voiești ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină" (I Tim. 2, 4). De aceea, întru smerenia gândurilor mele, „bine voi cuvânta pe Domnul în toată vremea, pururea lauda Lui în gura mea" (Ps. 33, 1). Așa să fie!

Sfântul și Marele Post

Aspecte duhovnicești

Postul în Tradiția Ortodoxă are, între altele, două aspecte fundamentale:

1. de simbol al dedicării noastre speciale lui Dumnezeu
2. și de instrument, mijloc prin care realizăm această dedicare, deoarece dedicarea sau consacrarea presupune o apropiere **concretă** a noastră de Dumnezeu; aceasta se face concretă tocmai prin intermediul postului ca mijloc concret ce duce la îndeplinirea scopului avut în vedere.

Cu alte cuvinte, așa cum este îndeobște cunoscut din practicarea sa din cele mai vechi timpuri până azi, în toate marile religii ale lumii, postul are un deosebit impact psihologic în viața omului prin aceea că facilitează introspecția, interiorizarea, meditația și astfel se constituie într-un instrument suplimentar prin care omul se poate descoperi, cunoaște, înțelege mai bine pe el însuși și prin aceasta îl poate descoperi și cunoaște mai bine, se poate apropria mai mult de Dumnezeu.

Tocmai de aceea postul este o practică divină în sensul că Dumnezeu însuși a rânduit-o omului (Ieșire 34, 28; Levitic 23, 27—29; Numeri 29, 7; Judec. 20, 26; I Regi 7, 6; II Regi 12, 16; Matei 4, 2; Matei 6, 16; Luca 5, 33—35; II Cor. 6, 5; și altele) arătând prin aceasta apropierea Sa față de om, dragostea și dorința Sa ca omul să fie pe calea cunoașterii celei adevărate (Ioan 17, 3) și în consecință să trăiască întru adevăr (I Tim. 2, 4).

Așadar și postul, între altele, este un mijloc ce poate ajuta pe credincios în partea sa de lucrare pentru mântuire.

În mod special însă, după obiceiul străvechi menționat încă din Vechiul Testament, postul este asociat cu perioade de durere, de jale, de greutăți, de catastrofe de orice fel, oprirea de la diverse mâncăruri fiind una din formele de jelire. În acest caz, al Postului Mare, oprirea de la diverse alimente este asociată cu răstignirea și moartea Fiului lui Dumnezeu pe cruce, prilej de jale și adâncă durere pentru toți cei ce cred în El și-L urmează. Se vede de aici că postul este o cale prin care credinciosul participă simbolic, dar într-un fel pe care și-l face concret în viața sa, la patimile, răstignirea și moartea Domnului nostru Iisus Hristos, participare care duce nemijlocit apoi și la participarea la mântuitoarea Înviere cea de a treia zi.

Pr. Dr. Theodor Damian

Dialog ortodoxo — reformat

La invitația Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe din Cipru, cea de a patra întrunire a dialogului oficial bilateral dintre Bisericile Ortodoxe și Alianța Mondială a Bisericilor Reformate a avut loc între 8—13 ianuarie 1994 la centrul de conferințe al Mitropoliei de Limassol, gazdă ospitalieră fiind Î.P.S. Mitropolit Chrysanthos al Limassolului. Întrunirea, la care au participat 27 de reprezentanți ortodocși și reformați, a fost prezidată de către Î.P.S. Mitropolit Panteleimon Rodopoulos de Tyroloe și Serantion (Patriarhia Ecumenică) și Pastorul Dr. Lukas Visc̆her (Biserica Reformată din Elveția). Din partea Bisericii Ortodoxe Române a participat Pr. Prof. Dr. Aurel Jivi de la Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna" din Sibiu.

Discuțiile de la Limassol s-au purtat pe marginea referatelor prezentate de către reprezentanți ortodocși și reformați cu următoarele teme: „Sfânta Treime în Creație și Întrupare", „Comunicarea însușirilor și îndumnezeirea naturii umane" și „Hristos al revelației și Hristos cel istoric". S-a ajuns aici la un consens asupra doctrinei hristologice, exprimat printr-o „Declarație comună", care a fost trimisă Bisericilor participante la dialog pentru a studia și a se pronunța asupra ei.

Participanții la dialog au asistat la Sfânta Liturghie săvârșită în Duminica din 9 ianuarie de către Î.P.S. Mitropolit Chrysanthos, împreună cu preoții ortodocși prezenți la întrunire. În aceeași zi, în localitatea Pafos, legată de începuturile pauline ale Bisericii cipriote, oaspeții au fost primiți de către Î.P.S. Mitropolit Chrysostomos. La sfârșitul întrunirii, participanții la dialogul ortodox-reformat au vizitat orașul Nicosia unde au fost primiți de către Excelența Sa Domnul Glafkos Clerides, Președintele Ciprului, de Î.P.S. Sa Chrysostomos, Arhiepiscopul Bisericii Ciprului și de Domnul Lellos Demetriades, primarul capitalei cipriote. Tot la Limassol, delegații au participat la o recepție dată în onoarea lor de Consiliul Bisericilor din Orientul Mijlociu, care își are sediul în Cipru.

La cea de a patra sesiune a dialogului ortodox-reformat au participat reprezentanți ai Patriarhiilor Constantinopolului, Alexandriei, Antiohiei și României și ai Bisericilor Ortodoxe din Cipru, Grecia, Cehia și Slovacia. Din partea Bisericilor Reformate au fost prezenți delegați din Australia, Coreea de Sud, Germania, Elveția, India, Marea Britanie, Olanda, România, Statele Unite ale Americii, Ungaria și Hong Kong.

Participanții la întrunirea de la Limassol au reafirmat importanța discuțiilor de acest fel pentru întărirea încrederii și înțelegerii între cele două Biserici și și-au exprimat speranța că viitoarele întruniri ale dialogului ortodox-reformat se vor zidi pe temelia stabilită prin discuțiile de până acum pentru o tot mai mare apropiere dintre Bisericile Ortodoxe și Bisericile Reformate.

Pr. prof. Dr. Aurel Jivi

Sf. IOAN GURĂ DE AUR

— Cuvânt de îndemn la începutul Sf. Post —

Din nou ne cheamă Sfântul Post să culegem roade bune, din nou ne pregătește spre luptă duhovnicească, din nou ne vrea să fim plini de curaj, ca să ne arate biruitori asupra patimilor și să ne arate frumusețea strălucită a sufletului și să ne împletească prin strădaniile noastre cunună deasupra capetelor.

Căci într-adevăr ce este postul decât cununa celor ce se luptă, pricina răsplătirii și calea spre mântuire?

Adevărat lucru căci postul ne trece din robie în libertate, din țară îndepărtată ne readuce în patrie, postul ne vindecă rănile sufletului și-l reface din nou, îl întărește; ne încurajează cugetul, ne aduce frica de Dumnezeu, distruge patimile și liniștește gândurile.

În zilele postului se sting plăcerile, înfloresc virtuțile, conștiința se arată mai curată, iar trupul se înduhovnicește.

Bucură-te în zi de post și nu fi trist ca fățarnicii care-și smoleau fețele lor spre a fi văzuți de oameni că postesc, pierzându-și astfel plata lor. Al Domnului este acest cuvânt: „Tu în post unge capul tău și spală fața ta", spal-o cu faptele cele bune, lumineaz-o cu virtuțile ca Mie să mi te arăți că postești, căci Eu văd cele ascunse.

Deci nu te întrista iubitule pentru postul ce vine căci el este maica virtuților, rădăcina bunătăților, izvorul cunoștinței, paza credincioșiei, frate al sfinților, tovarăș al îngerilor, dușmanul dracilor, prieten al Duhului Sfânt prin care patimile fug de la noi, diavolii se risipesc, ura se liniștește, pofta cea rea moare, virtuțile se nasc și strălucesc în noi, tulburările se liniștesc, plăcerile se sting iar mintea plutește liniștită spre Dumnezeu.

Trebuie să avem într-ajutor și pe sora postului, zic de rugăciune, pentru că chiar și mort sufletește să fie cineva, chiar ispitit sau cuprins de alte rele, rugăciunea și postul îl pot ajuta.

Și ce să mai zic? Postul îi pune pe fugă pe diavoli, le topește și răutatea lor mai ales dacă avem într-adevăr în ajutor și rugăciunea.

Pe Ilie, postul și rugăciunea, l-au ridicat la cer, pe niniviteni i-a scăpat de la moarte, pe Daniel l-a păzit în mijlocul leilor, pe cei trei tineri chiar și în mijlocul plăcerilor i-a păstrat curați, pe Moise l-a învrednicit cerești slave, iar pe Elisei postul l-a făcut cel mai mare între proorocі.

Ce altceva aș putea să mai spun?

Dacă postul n-ar fi fost leacul mântuirii și păzitorul vieții, nu l-ar fi cerut Dumnezeu dintru început.

Căci dacă Adam ar fi postit n-ar fi ajuns moartea la el și nici n-ar fi căzut din cinstea primită de la Dumnezeu, nici din rai n-ar fi fost alungat pentru mândria lui, nici n-ar fi fost condamnat la muncă toată viața...

Mântuitorul a postit nu că ar fi avut nevoie de leacul postului, ci ca să ne dea nouă pildă și să ne arate folosul postului spre mântuire.

Ia deci creștine postul tovarăș în toată viața ta, ca să te păzească, să te izbăvească de moarte, să te ușureze de ispite și să te conducă la limanul împărăției cerești prin harul Domnului Dumnezeului nostru Iisus Hristos, cu mărirea Tatălui și a Sf. Duh în vecii vecilor. AMIN.

(P.G. 60, 713—714).

Trad. de Arhid. Visarion Bălțat

Însemnătatea răscoalei lui Visarion Sarai — 1744

După câteva decenii de prozelitism se părea că religia greco-catolică se va generaliza în toată Transilvania. Curtea de la Viena își propusese ca prin mijlocirea catolicismului să asigure unitatea Imperiului habsburgic, constituit dintr-un conglomerat de popoare. Însă odată cu instaurarea religiei greco-catolice s-a produs o breșă în unitatea ortodoxiei românești. Răscoala produsă de Visarion Sarai în primăvara anului 1744, de la a cărei desfășurare se împlinesc 250 de ani, reprezintă primul moment culminant al luptei românilor transilvăneni, în vederea păstrării cu sfințenie a ortodoxiei tradiționale.

La 11 martie 1744 apare la Dobra cu mare alai, un călugăr sârb, Visarion Sarai, venind din Banat, care combătea unirea cu Biserica Romei, demonstrându-le ce greșeală au săvârșit prin renunțarea la credința strămoșească. Mulți care i-au ascultat predicile s-au reîntors la credința ortodoxă. După ce a străbătut comitatul Hunedoara (valea Mureșului) s-a îndreptat spre Sibiu. Acțiunea sa a fost sprijinită indirect de autoritățile de religie reformată, care au refuzat să-l aresteze. Reformații erau împotriva religiei greco-catolice, deoarece ei se temeau că românii prin intermediul ei vor căpăta drepturi. În dieta de la Sibiu ei spuneau: „Acum nu mai este de lipsă să se înmatriculeze biserica unită și să se dea drepturi românilor, fiindcă unirea are să înceteze". Iată de ce Visarion Sarai n-a fost arestat.

Amploarea răscoalei și intervenția Curții vieneze determină arestarea lui Visarion Sarai în apropierea Sibiului, după ce propovăduise trei zile la Sălișteа. La anchetă a asistat și episcopul I. Micu-Klein. În timpul interogatoriului Visarion s-a dovedit tare în credință și mai puțin pregătit în motivarea ei. Arestarea călugărului Visarion n-a diminuat frământările confesionale, iar opoziția ortodocșilor se extinde în mod îngrijorător pentru autorități.

Episcopul greco-catolic n-a combătut pe răsculați pentru a demonstra că românii renunță la unire dacă nu primesc drepturile promise de către Curtea imperială. Când autoritățile i-au pretins să potolească răscoala, episcopul s-a angajat să o facă cu mijloace blânde, însă cu condiția de a li se aproba toate revendicările ,iar pe cale violentă nu-i permite dogma. Atitudinea sa a nemulțumit cercurile imperiale. În luna iunie este invitat la Viena pentru a da unele lămuriri cu privire la răscoală, precum și asupra revendicărilor politice susținute în dietă.

Înainte de plecare episcopul greco-catolic a convocat un sinod la Blaj la care au asistat și ortodocși. Situația confesională se agravase enorm, după cum reieșea dintr-un fragment al discursului său: „Nu mă îndoiesc că toți știu, ce turburare a pricinuit în poporul nostru, un călugăr, care a învățat în contra uniților. La îndemnul lui în unele locuri, poporul nu merge nici la biserică, nu se servește de preoții uniți, morții și-i îngroapă fără prohod și fără de mângâierile duhovnicești, copiii și-i botează prin femei bătrâne și se întâmplă și alte daune spirituale în felul acesta".

Răscoala lui Visarion Sarai n-a rămas fără urmări imediate, deoarece, pe de o parte, a frânat extinderea confesiunii greco-catolice în sudul Transilvaniei, iar pe de altă parte a cauzat îndepărtarea episcopului I. Micu-Klein, sfârșindu-și viața în exil în Roma. Arestarea călugărului Visarion și exilul episcopului n-au micșorat rezistența ortodocșilor, ci din contră s-a accentuat. După răscoală se intensifică la sate opoziția față de preoții greco-catolici, care până în acel an erau foarte numeroși și-n sudul Transilvaniei, chiar dacă ortodocșii nu le frecventau bisericile. Numai în Mărginime existau 14 preoți greco-catolici. În martie 1745 Maria Theresia dă dispoziții cu privire la menținerea și răspândirea religiei greco-catolice în Transilvania, iar cei care s-au comportat violent și au umilit preoți greco-catolici să fie aspru pedepsiți.

În Transilvania atragerea românilor spre biserica greco-catolică s-a realizat foarte anevoios, iar prin răspândirea ei s-a produs o scindare în unitatea ortodoxiei românești. La îndemnurile venite din partea lui Visarion Sarai reacția a fost spontană, bazată pe o tradiție străveche adânc înrădăcinată în conștiința românească, așa încât reîntoarcerea lor în sânul bisericii strămoșești a părut ca ceva firesc. După aproape o jumătate de veac de prozelitism uniții au rămas majoritari în Câmpia Transilvaniei și Maramureș, pe când ortodocșii dominau sudul Transilvaniei, Banatul și Munții Apuseni. În comitate unde predomina iobăgia s-a trecut la uniți, în marea majoritate, pe când cei din zona muntoasă ce dispuneau de o altă situație economică și chiar socială au păstrat ortodoxia tradițională.

Dacă răscoala lui Visarion Sarai a împiedicat răspândirea religiei greco-catolice pe scară largă în toată Transilvania, cincisprezece ani mai târziu mișcarea condusă de călugărul Sofronie a însemnat o nouă biruință pe calea recunoașterii Bisericii ortodoxe, prin reînființarea episcopiei ce-și va stabili sediul la Rășinari, și mai apoi a vechii mitropolii.

Mihai Sofronie

MIHAI EMINESCU și idealul unității naționale

În gândirea eminesciană, în activitatea și opera sa, se observă ca un fir roșu: unitatea noastră ca popor pe pământul pe care trăim.

Temperament făurit în strânsă legătură cu poporul și nevoile acestuia, peregrinările sale prin țară nu i-au alterat curățenia lui morală, puternicul său fond etic, ci dimpotrivă și l-a călit, păstrându-l toată viața. *„Întâmplarea m-a făcut* — mărturisea el însuși — *ca din copilărie încă, să cunosc poporul românesc, din apele Nistrului începând, în cruciș și-n curmeziș pân-în Tisa și-n Dunăre".*

Cu experiența dobândită, încă din tinerețe, cu flacăra pasiunii în inimă și cu setea de a cunoaște neistovită în suflet, poetul și-a precizat în mod trainic și definitiv imaginea țării și a poporului. Țării îi dorea încă din primele afirmări poetice, cu focul entuziasmului tinerесc:

La trecutu-ți mare, mare viitor!

Plecând la Viena, în toamna anului 1869, el lăsa în urmă o experiență umană bogată: ducea pe tălpile sale țărână din toate regiunile românești; în inima sa, o bogată icoană a pământului și poporului, iar în mintea sa cea mai vastă cultură pe care și-a putut-o însuși vreodată un tânăr la vârsta sa.

La Viena, în cadrul societății *România Jună*, militează pentru idealul unității naționale și, în acest sens, sprijină din răsputeri serbarea de la Putna din 1871.

„O singură direcțiune a spiritului", „ideea unității morale a națiunei noastre" formează nucleul de foc de care a fost străbătută serbarea, exprimată cât se poate de clar de poet: *„Nu Junimea română academică a produs ideea serbării; ea purcede din conștiința națională română. Națiunea română voiește cultură și cultura ei trebuie să fie una, omogenă la Prut și la Someș, omogenă în sânul Carpaților cărunți și pe malurile umede ale Dunării bătrâne".*

Privitor la trăirea și tensiunea sentimentelor poetului, amintim că din timpul acestei sărbătoriri datează imnul *La arme*, simbol al căilor realizării idealului de unitate națională:

Din laur nemuritoare ramuri,
O țară pune-n frunte azi,
Și-n tricolorul mândrii flamuri
Să-nfășuri pieptul tău viteaz.
Și smulge spada ta din teacă
Și-ți cheamă toți copiii tăi.
Și la război cu dânșii pleacă
Cu fii de șoim și fii de zmei...

Ca redactor al *Curierului de Iași*, poetul a scris în 1876 un foileton politic, publicat în cinci numere ale ziarului, în favoarea românilor din Transilvania.

Din perioada redactoratului de la *Timpul*, din București (1877—1883), după cucerirea independenței de stat a României, Biroul de informații din Viena se interesează de acțiunile românilor, atât a celor liberi, cât și a celor aflați în imperiu. Societățile culturale românești din Viena, Budapesta, Cernăuți, Cluj, ca și cele din România, *„Societatea Carpații"* și *„Liga culturală"* din București sunt supravegheate și menționate des în rapoartele informative ale acestui birou. Un asemenea raport este cel din: București, 7 iunie 1882, în care sunt relatate ultimele acțiuni întreprinse de *„Societatea Carpații"* al cărei membru era și M. Eminescu și al cărui nume este trecut printre primii în lunga listă de nume.

Sintetizându-se cele discutate la ședința din 4 iunie a membrilor *„Societății Carpații"*, este menționată atitudinea poetului față de problema unității românilor, afirmându-se că: *„Eminescu, redactor principal la TIMPUL, a făcut propunerea ca studenții transilvăneni de naționalitate română, care frecventează instituțiile de învățământ din România pentru a se instrui, să fie puși să acționeze în timpul vacanței în locurile lor natale pentru a orienta opinia publică în direcția unei «Dacii Mari»".*

Relativ la cercurile conducătoare din Budapesta și Viena, a politicii din Austro-Ungaria, în privința deznaționalizării forțate, emisă de acestea, poetul a scris hotărât: *„Suntem români, vrem să rămânem români și cerem egală îndreptățire națiunii noastre".*

M. Eminescu a pledat convingător în favoarea națiunii române din Transilvania, cu argumente bazate pe adevărul istoric că românii sunt stăpânii legitimi ai pământului strămoșesc, că pe aceste locuri s-au născut; Transilvania este leagănul și vatra poporului român, istoria lui este foarte veche: *„Românii nu sunt nicăieri coloniști, venituri, oamenii nimănui, ci pretutindenea unde locuiesc sunt autohtoni, populație nepomenit de veche, mai veche decât toți conlocuitorii lor".*

Țărănimea noastră este o clasă pozitivă — susținea poetul — producătoarea bunurilor materiale și păstrătoarea tradițiilor, a datinilor și a limbii: *„țăranul, acest unic și adevărat popor românesc... el... păstrează prin limbă și datini unitatea noastră națională..."*

Scriind despre revista *Albina Carpaților*, poetul sublinia: *„Noi ne bucurăm de propășirea fonetismului în Transilvania. Acesta este un puternic mijloc pentru a păstra vechea noastră avuție națională: unitatea în limbă și o normă unică în pronunție".*

Poporul nostru, cu trecutul lui istoric, e același pe întreg teritoriul pe care îl locuiește, iar limba, toponimia, sunt încă o dovadă a unității lui: *„Azi limba este una de la Sătmar până-n Cetatea Albă de lângă Nistru, de la Hotin până-n granița militară, azi datina e una, rassa e una și etnologic, e unul și același popor... O unitate atât de pronunțată a limbei dovedește însă o unitate de origini etnice".*

Toponimia e încă o dovadă a unității noastre naționale: *„Există multe indicii* — scria poetul — *atât în numirile localităților și râurilor, precum și în alte împrejurări, care denotă o unitate a neamului românesc, preexistentă formațiunii statelor noastre. În adevăr, pe când găsim în Țara-românească Argeșul, găsim tocmai în Nordul Daciei un pârâu numit Argestrul care se varsă din stânga în Bistrița, râu ce izvorăște din Maramureș. Pe când în Țara-românească aflăm Câmpulungul ca ținut și descălicătoare, aflăm în Bucovina în creierul munților un Câmpu-lung tot ca ținut și descălecătoare".*

Arătând elementele armonice ale unității naționale a românilor, poetul insistă și asupra datinilor juridice *„pe un obicei al pământului trecut în sucul și sângele locuitorilor, în datinile și apucăturile lor..."* a obiceiurilor și literaturii populare: *„Alături cu limba* — scria el — *există ca element de unitate literatura populară, a cărei răspândire uniformă nu e de tăgăduit. Aceleași balade ce s-au cules în munții Moldovei sau ai Ardealului s-au aflat, în variante, în Dobrogea, încât se crede că piesele nemerite de literatură populară aveau tendința de-a se răspândi la toți românii..."*

„E mică țărișoara noastră, — constata poetul — *îi sunt strâmte hotarele, greutățile vremurilor au știrbit-o; dar această țară mică și știrbită e țara noastră, e țara românească, e patria iubită a oricărui suflet românesc (...). S-o facem mare pe țărișoara noastră, prin roadele muncii noastre și prin mărimea vrednicilor noastre...".*

Realizarea unității naționale trebuie să fie flacăra ce luminează conștiințele pentru făurirea idealului urmărit:

„Acea idee de unitate — scria poetul — *trebuie folosită, trebuie întărită prin deșteptarea elementelor comune din popoare, fie acele elemente de conformațiune fizică, fie de conformațiune psihică...".*

M. Eminescu socotea că *„un popor este o unitate psihologică dată, un subiect cu o conștiință de sine unitară, oricât de împărțit ar fi din punct de vedere statal. Această conștiință de sine își are conținutul său spiritual: limba, literatura, obiceiurile, religia".*

Poetul a fost, în epoca sa, în multe privințe, un *„agent al istoriei"*, visând unitatea tuturor românilor, pentru ca România să devină „un stat de cultură la gurile Dunării", așa cum apare în finalul postumei *Mira:*

Eu văd o stâncă albă, o stâncă de granit,
Lucind prin veacuri negre, prin moarte mări lucind,
Lucind peste morminte cu fața ei senină,
Și văd că-n lumea asta fui umbra-i de lumină;
Acea stâncă sublimă ce stă cu capu-n cer
E-unirea românimei... E visul meu de fier
Ce l-am visat o viață, iăr' să-l pot ridica.
Azi sufletu-mi încetă, se stinge viața mea...
Dar las o moștenire ce-am scris-o cu-al meu sânge,
Las românimei t o a t e grozav frumosul vis,
Ca-n fruntea ei senină etern să steie scris!

M. Eminescu a conceput întotdeauna pământul și poporul românesc în chip unitar, alcătuind un tot organic, de nedespărțit, în ciuda unor stăpâniri vremelnice, străine.

În *Amintirile* sale, Ioan Slavici, prietenul și biograful poetului, scria: *„...și n-a fost între contimporanii lui nici unul care să se fi pătruns deopotrivă cu el de ideea națională română"* ori: *„... n-am cunoscut om stăpânit ca dânsul de gândul unității naționale..."*.

Mărturie stă activitatea lui multilaterală și opera lui, care a pătruns în conștiința întregului nostru popor:

De la Nistru pân' la Tisa
și
De la munte pân' la mare și la Dunărea albastră.

Grațian Jucan

Rugăciunea Sf. Efrem Sirul

(Urmare din pag. 1)

Constatăm că autorul rugăciunii se adresează lui Dumnezeu numindu-L „Doamne și Stăpânul vieții mele", o formulă doxologică, învesmântată în virtutea smereniei. Conștient fiind că voința, puterea sa omenească sunt slabe, cere ajutor divin, ca în felul acesta să nu vină asupra sa duhuri vătămătoare, dintre care cel mai periculos este „duhul trândăvirii".

S-au întrebat unii, ce rău poate să-i facă omului un duh ca acesta? Trândăvia, sau lenea, ne slăbește facultățile sufletești, obosește imaginația, cugetul îl face inactiv și stârnește ispitele și patimile.

În continuare Sfântul Efrem Sirul cere lui Dumnezeu să-l ferească de „duhul grijii de multe", pentru că unul ca acesta te face să ai o atenție împrăștiată, hazardată; să te ocupi de mai multe lucruri deodată, iar pe cel mai bun să-l neglijezi. Pentru un creștin, lucrul cel mai prețios este mântuirea sa, viața sa în Iisus Hristos. Exemplu edificator îl avem în persoana Mariei, sora lui Lazăr din Betania, care ascultând cuvintele Mântuitorului „partea cea bună și-a ales"; nu așa Marta „care se silea spre multă slujbă" (Luca 10, 40), fără un scop mai înalt.

Al treilea duh nedorit este cel al „iubirii de stăpânire". Acesta înseamnă iubire pătimașă de mărire deșartă, de vanitate, sau mândrie nejustificată. O astfel de patimă l-a prăvălit din cer pe îngerul cel purtător de lumină care s-a preschimbat în diavol. A pus stăpânire pe Adam și Eva și din această cauză Dumnezeu i-a izgonit din raiul fericirii. A robit sufletește pe Faraon, făcându-l să strige: „Cine este Dumnezeu ca să-I ascult glasul"? (Eșire 5, 2). Pe eretici i-a determinat să nu se supună adevărului și autorității divine și umane. Combătând acest păcat, Mântuitorul ne spune: „Cel care voiește să fie mai mare între voi, acela să fie tuturor slugă" (Matei 20, 26).

Și al patrulea duh, acela al „grăirii în deșert" este răufăcător. El înseamnă îngrămădire de vorbe necontrolate, lipsite de răspundere personală, „vorbe goale", „vorbe necurate", cum le califică poporul. Cei care le utilizează defaimă pe semenii lor, dar în același timp ei, vrând-nevrând, se autopedepsesc, întrucât mintea lor devine întunecată, judecățile nedrepte. Pe astfel de grăitori necontrolați, Mântuitorul îi atenționează zicând: „Pentru orice cuvânt deșert pe care-l vor rosti oamenii, vor da socoteală în ziua judecății; căci, din cuvintele tale vei fi găsit drept și din cuvintele tale vei fi osândit" (Matei 12, 36). Dimpotrivă, cuvântul bun are har duhovnicesc, are putere de zidire spre tot binele; acesta, după expresia neo-testamentară „este dres cu sare".

În partea a doua a rugăciunii Sfântul Efrem Sirul roagă pe Dumnezeu să-l ajute să dobândească patru duhuri bune și-n primul rând, pe cel al „curăției", ceea ce înseamnă puritate sufletească și trupească sau cinste cum i se spune în grai popular. Lupta pentru dobândirea acesteia nu este ușoară. Ajutorul lui Dumnezeu este necesar oricui, deoarece avem a ne lupta cu propria noastră fire, asaltată de tot felul de ispite. În temeiul acestei realități, Sfântul Ioan Scărarul mărturisește: „Cel care vrea să biruiască singur neputințele trupului și ale sufletului său, în zadar se chinuiește" (Scara V, 3). Postul, care secătuiește zburdările trupești deșarte, rugăciunea stăruitoare, care-l ține pe om în strânsă legătură cu Dumnezeu, meditația adâncă la Sfintele Patimi ale Mântuitorului, la dreapta și înfricoșătoarea judecată, constituie mijloace de apărare și promovare a duhului curăției.

Tot așa de valoros ca și acesta este „duhul smereniei", despre care Mântuitorul spune: „Tot cel ce se smerește pe sine se va înălța, iar cel ce se va înălța, pe sine se va smeri" (Luca 18, 14). Ființele smerite fac binele dar nu se laudă pe ele, ci pe Dumnezeu care a lucrat în ele ca în niște vase ale alegerii sale. Ele nu zic binelui săvârșit „destul îți este", ci continuu se străduiesc să dezrădăcineze răul din lăuntrul lor. În duh de vădită smerenie, Sfântul Ioan Botezătorul zicea către Mântuitorul: „Nu sunt vrednic să dezleg cureaua încălțămintelor Tale, necum a Te boteza" (Luca 3, 16). Stăpânită de acest duh, Sfânta Fecioară Maria grăit-a către Arhanghelul Gavril: „fie mie după cuvântul tău" (Luca 1, 38). Cuvânt care înseamnă împlinirea voii lui Dumnezeu. Înainte stătătoare pildă de smerenie peste veacuri va rămâne Domnul Iisus Hristos, lucru clar redat prin ale sale cuvinte: „Priviți la Mine că sunt blând și smerit cu inima" (Matei 11, 29).

Sfântul Părinte roagă apoi pe Dumnezeu să dobândească și duhul „răbdării". Această virtute precum știm ne ține mereu curajoși în fața greutăților, ne apără să nu cădem pradă slăbiciunilor noastre, să nu ne frângem sub povara necazurilor, a ispitelor și mai mult decât atât să nu pierdem credința și nădejdea în Dumnezeu, încredințați fiind de cele spuse de Mântuitorul: „Prin răbdarea voastră vă veți mântui sufletele voastre". (Luca 21, 19).

Dar pentru ca răbdarea, curăția, smerenia să crească mereu, fiecare om mai are trebuință de virtutea virtuților, de „duhul dragostei creștine" al cărui elogiu îl face Sfântul Apostol Pavel în Epistola I-a către Corinteni, cap. XIII, 1—8. Ea este temelia oricărui bine; ea se identifică cu ființa lui Dumnezeu, căci „Dumnezeu este iubire" (I Ioan 4, 16). În iubirea noastră față de Dumnezeu și față de aproapele se cuprind toate celelalte porunci dumnezeiești. O astfel de iubire nu ne lasă să cădem pradă egoismului și urii. Ea ne ajută să iubim pe aceia pe care Dumnezeu îi iubește, să putem ierta greșelile lor, ca în aceeași măsură și Dumnezeu să ne ierte greșelile noastre. Ea ne ține strâns legați de Dumnezeu să împlinim voia lui.

După ce Sfântul Efrem s-a rugat Părintelui Ceresc să-l ajute să dobândească virtuțile amintite, mai stăruie să realizeze două lucruri bune: să-și cunoască propriile sale păcate și să nu osândească pe fratele său.

Pentru ca cineva să-și poată cunoaște propriile păcate, aceasta înseamnă a se cunoaște pe el însuși, a se cerceta pe el cine este în raport cu legea moral-divină. Trebuie să știe cât de apropiat sau de îndepărtat este față de Dumnezeu. Tot omul care se va strădui să împlinească aceste lucruri, va fi în stare să nu osândească pe semenul său, ci să-l iubească cu adevărat.

Cât despre cuvântul „amin" prin care Sfântul Părinte își încheie rugăciunea, și acesta are un bun rost. Are meritul de a confirma că rugăciunea este deplin îndreptățită, că folosește întru totul rugătorului, că este spre placul și slava lui Dumnezeu.

De la prima rostire a rugăciunii analizate, până astăzi, s-au scurs aproape șaptesprezece secole. În acest noian de timp, foarte mulți credincioși au făcut din conținutul ei un program de activitate duhovnicească zilnică.

Vremea Sfântului și marelui post al Paștilor este un bun prilej spre a rosti și noi această rugăciune și de a medita la sensurile ei.

Titlul cărții lui Mathias Bernath, HABSBURGII ȘI INCEPUTURILE FORMĂRII NAȚIUNII ROMÂNE (Dacia, Cluj, 1994, 273 p.) este cel puțin ciudat! În prefață, d. Pompiliu Teodor fixează câteva considerațiuni orientative — un efort evident și apreciabil — dar nu mă pot lăsa convins că titlul poate fi totuși justificat. Prefațatorul vorbește de *„stimulul habsburgic"* (p. 10) și de faptul că *„reacțiile românești la atitudinea împăratului au fost de natură să colaboreze la afirmarea conștiinței naționale"* (p. 12). De fapt cam asta e tot ceea ce se poate spune în legătură cu titlul: habsburgii au stimulat reacția românilor față de felul cum erau tratați și așa *„s-a putut cristaliza un nou tip de solidaritate națională"* (p. 13). Poate că, în parte, e adevărat. Acest lucru s-a putut petrece însă *numai* în Transilvania, dar națiunea română nu e numai în Transilvania, ca să putem accepta un titlu care pare a ne spune că națiunea română își datorează începuturile... habsburgilor! Observația d. Pompiliu Teodor că lucrarea *„e un studiu de caz, care depășește prin concluzii particularul unui subiect, înscriindu-se în general"* (p. 13) este, evident, lămuritoare pentru istorici, dar cititorul de rând va mai pune întrebări.

*

Cartea lui Mathias Bernath e plină însă de informații în cea mai mare parte exacte și în bună parte inedite, precum spune chiar el. Tema cărții e UNIATISMUL din Transilvania și se referă la el cu obiectivitate și cu multe amănunte. E bine să fie citită în întregime. Pentru a stimula lectura celor interesați de problemă, vom culege mai jos câteva din afirmațiile autorului.

*

● *„Părintele Ladislaus Baranyi, preot orășenesc în Alba Iulia este cel care a cultivat legăturile cu clerul românesc și al cărui rol în realizarea uniunii bisericești (a uniației n.n.) a fost decisiv"* (p. 83—84).

Parcă părintele Baranyi n-ar fi tocmai român și ortodox care să fi căutat uniația! Mathias Bernath îl citează în sprijinul afirmațiilor de mai sus și pe un unit român contemporan cu noi: Octavian Bârlea (Die Union der Rumänen 1671—1701, p. 138). Acestui Baranyi i s-a încredințat să facă unirea românilor cu Roma, spune Bernath (p. 92).

Așadar, n-au făcut-o românii care descoperiseră că numai ca uniți se pot mântui?

* *

● Mulți istorici uniți bat monedă forte din faptul că uniația ne-a scăpat în Transilvania de calvinizare. Ce spune Mathias Bernath? Iată ce spune: *„Încercările de convertire ale reformaților* (în rândurile ortodocșilor, n.n.) au constituit în *ansamblu un eșec."* Și tot el: *„Valahii s-au știut sustrage tentativelor de convertire ale principilor și stăpânilor de pământ maghiari"* (p. 93). E nevoie de ceva mai clar?

* *

● Aceiași istorici mai pretind că românii au cerut în marea lor majoritate trecerea la uniație. Sprijinindu-se pe șase istorici, printre care și pe unitul Timotei Cipariu (*Acte și fragmente...* Blaj 1855, p. 257 și urm.), Bernath scrie despre adunarea din 1697, sub oblăduirea episcopului Teofil Szerémi și a lui Baranyi: *„Despre un sinod public, cu participare numeroasă... nu poate fi vorba"* (p. 100).

Ce va fi fost? Un mic grup de diversioniști în sânul națiunii române!

● În legătură cu cel care a definitivat uniația, Atanasie, despre care canonicul unit Octavian Bârlea spune că a fost ales de *„către un sinod general românesc"*, Mathias Bernath spune că acest lucru *„nu este dovedit"* (p. 108, nota 5).

De altfel O. Bârlea e contestat adesea de Mathias Bernath. Un text al său diferă de cel al lui Lupșa, și e contradictoriu la G. Barițiu (Părți alese.. I p. 162, 174), unit și el (p. III, nota 18, la Bernath). Cum scrie Bernath așa am notat și noi.

O observație a lui O. Bârlea (Union... p. 159) *„se întemeiază pe o eroare"* (la Bernath, p. 133, nota 115).

În altă parte: o anumită concluzie a lui Bârlea *„nu este împărtășită de autor"* (la Bernath, p. 151, nota 189).

* *

● S-au negociat multe formule de unire cu Roma. Cardinalul catolic Kollonich era mai dur, politica vieneză condusă de Kinsky era mai înclinată spre compromis. Într-o rezoluție imperială din 14 aprilie 1698 *„se menționează ca și condiție a uniației doar recunoașterea primatului papal, pe când celelalte prevederi ale Conciliului de la Florența au rămas neluate în seamă"* (Bernath, p. 113).

Mai pe urmă a biruit Kollonich (sau Kollonicz) și s-au impus cele patru puncte, se pare prin inducere în eroare și modificări de texte, dar până astăzi s-a impus întreaga doctrină catolică, latină. De aceea Vaticanul numește azi Biserica greco-catolică „Biserica catolică orientală" (vezi Doc. de la Balamand, 1993).

Cine dă degetul, pierde toată mâna și apoi se pierde cu totul!

Așa-numita „papistășire", asupra căreia Roma insistă, e o realitate. Unitii noștri nu știu s-o refuze categoric, ca să rămână măcar pe jumătate ortodocși, adică ortodoxo-catolici (greco-catolici). Nu mai pot face nimic.

● Cu privire la numărul celor care s-au unit în 1698 se pretinde că s-a unit *„întregul cler"* (în traducerea latină, falsă, din 7 octombrie, la Nilles, I, p. 205). Ce spune Mathias Bernath? *„Declarația poartă semnătura doar a 38 de protopopi"* din 55 de protopopi și 1582 de preoți (vezi J. Crisian, Beitrag zur Geschichte der Kirchlichen Union der Rumänen in Siebenbürgen unter Leopold I, Hermannstadt, 1882, p. 37, nota 3, cf. Bernath, p. 117). *„Aici ne mișcăm pe un teren nesigur"* (Bernath, p. 117).

Cum se mai face istoria!

● Nicolae Densușianu, unit, a descoperit în Biblioteca Muzeului Național din Pesta textul variantei latine și cel al originalului românesc, semnat de protopopii români.

Ei bine, Bernath recunoaște că textul latinesc, desigur cel raportat la Roma, nu e identic cu cel românesc. Iezuiții l-au tradus cum au vrut ei, și așa *„au apărut îndoieli cu privire la legitimitatea procedurii din 1698 și printre analiștii nepărtinitori ai evenimentului"* (p. 117).

Ce să gândim? Că la baza unirii cu Roma e un fals premeditat? Nu noi o spunem.

● Se afirmă că uniația s-a făcut din dragoste de adevăr și din dorința de întoarcere firească la Roma. Iată un lucru pe care nu-l mai crede nimeni. Catolicii urmăreau una, expansiunea, habsburgii alta, aducerea românilor la religia împăratului, ca să-i supună și să-i alieze contra protestanților. Bieții români s-au unit pentru că nu mai îndurau nedreptățile și sperau în ceva privilegii, dar și cu acestea au fost înșelați.

Românii s-au temut de uniație. Au acceptat-o cu suspiciuni, împotriva conștiinței lor și de aceea au impus condiții restrictive, limitative, ba chiar condițiile lor au căpătat forma unui protest, spune Bernath. Iată cum descrie el actul unirii din 7 octombrie 1698:

„De la descoperirea lui Densușianu descrierea evenimentelor din 1698 și-a avut punctul de plecare de la eterogenul document original româno-latin, publicat pentru prima oară în 1882, de autorul ortodox J. Crisian, și mai apoi, în 1885, de părintele iezuit N. Nilles. Documentul constă în patru foi (opt pagini). Varianta românească (în continuare VR) constituită din patru părți (I—IV) umple paginile 1, 3, 4 și 5. Varianta latină (în continuare VL) se află pe dosul foii I, adică pe pagina 2. Paginile 6—8 sunt nescrise.

Partea I a VR umple aproape două treimi ale paginii 1: declarația de unire: „Noi mai în gios scrișii Vlădica, protopopii și popii Bisericilor rumânești dăm în știre tuturor cărora să cuvine, mai vârtos Țării Ardealului, — Judecând schimbarea aceștii lumi înșelătoare și nestarea, și neperirea sufletelor căruia în măsură mai mare trebue a fi decât toate, din bună voia noastră ne unim cu biserica Romii cea catolicească, și ne mărturisim a fi mădulările ceștii biserici sfinte catolicească a Romii prin ceastă carte de mărturisire a noastră, și cu acele privileghiomuri vom să trăim cu care trăiesc mădulările și popii aceștii biserici sfinte, precum înălția sa împăratul și Coronatul Craiul nostru în milostenia decretului înălțăi sale ne face părtași, care milă a nălții sale nevrând a lepăda cum se cade credincioșilor înălții sale, această carte de mărturie și nălții sale și țărăi Ardealului o dăm innainte.

Semnalăm... Semnalăm...

Pentru care mai mare tărie, dam și pecețile și scrisorile mănilor noastre. S'au dat în Bălgrad, în anii Domnului 1698, în 7 zile a lui Octomvrie".

În ultima treime a paginii 1, îngustată de sigiliul mitropolitului aplicat în partea dreaptă jos, urmează partea a doua a VR. Este vorba despre o adăugire limitativă anexată de preoții semnatari declarației lor de unire. Această restricție complementară a fost îngrămădită într-un scris mărunt și cu margine mai îngustă pe spațiul rămas liber al paginii 1. Expresie a neîncrederii îngrijorate față de consecințele posibile ale hotărârii de unire bisericească, protestul protopopilor glăsuiește după cum urmează: „Insă întracesta chip ne unim și ne mărturisim a fi mădulările Sfintei Catolicești Biserici a Romei, cum pre noi și rămășițele noastre din obiceiul bisericii noastre a răsăritului să nu ne clintească. Ci toate ceremoniile, posturile, cum până acum, călindariul vechiu, și pre cinstitul vlădica nostru Atanasie nime păn'în moartea sfinții sale să n'aibă puterea a-l clăti din scaunul sfinții sale. Ci tocma de i s'ar tâmpla moarte, să stea în voia Soborului pre cine ar alege să fie vlădică pre care sfinția sa Papa și înălțatul împărat să-l întărească, și Patriarhul de supt biruința înălții sale să-l hirotonească, și în obiceiul și dregătoriile Protopopilor carii sânt și vor fi, nici într-un fel de lucru nime să nu se mestece. *Ci să se ție cum și păn'acum.* Iar de nu ne vor lăsa pre noi și pre rămășițele noastre într'această așezare, pecețile și iscăliturile noastre care am dat să n'aibă nicio tărie, care lucru l-am întărit cu pecetea mitropolii noastre pentru mai mare mărturie".

Sărind dosul foii 1, pe pagina a 3-a, începe partea a II-a a VR. Ea constă din cele 38 de semnături ale protopopilor și acoperă paginile 3 și 4, cât și trei pătrimi din pagina 5. Semnăturilor le sunt adăugate denumirea protopopiatului și sigiliul protopopului: de exemplu Jon c(') Hunedor Protopo(p) m.p. L.S. Dedesubtul fiecărei semnături o mână îndemânatică la scris a transcris numele chirilice: de exemplu Pater Joannes de Hoynedora [Hunedoara] Protopop.

Pe ultima pătrime a ultimei pagini scrie (pagina 5; paginile 6, 7 și 8 au rămas, după cum am spus, goale) se află, ca parte a IV-a a VR, o clauză finală demnă de remarcat, scrisă fără îndoială de Atanasie și prevăzută cu sigiliu: „Și așe ne unim acei ce scri mai sus, cum toată lege noastră, slujba Bisericii, liturghia și carindarul nostru și posturile să stea pe loc. Iară dă n'ar sta pre loc acele, nici aceste peceți să n'aibă nici o tărie asupra noastră. Și vlădica nostru Atanasie să fie în scaun și nime să nu-l hărbutăluiască". Cu această observație finală se încheie, în josul paginii 5, varianta românească" (Mathias Bernath, p. 118—119).

● Dacă cei de azi ar respecta hotărârea, legământul și blestemul celor de la 1698 ar trebui să denunțe uniatismul, *„să cadă pecețile"*.

Căci *„totul s-a clintit"*. Vlădica lor *a fost resfințit și degradat* de la mitropolit la episcop, fiind pus în situații penibile, umilitoare, silit să se apere de vinovății imaginare ca să-l timoreze și să-l desființeze psihic.

Episcopii următori *n-au mai fost aleși*, cum au cerut protopopii. Nimic *„nu s-a ținut cum a fost"*. De aceea Inocențiu Micu a protestat, dar s-a ales cu sechestrarea la Roma 24 de ani.

„Legea lor", adică ortodoxia, a fost abandonată complet.

Despre textul latin al unirii Bernath scrie:

„Este limpede că textul latin nu poate pretinde să fie o „traducere" a declarației de unire redactate în limba română" (Bernath, p. 120).

El e mult adăugat și Bernath citează toate textele adăugate. Și zice:

„Acest procedeu a oferit desigur până în ziua de astăzi autorilor antiuniți un prilej să vorbească despre „o falsificare" iezuită a declarației de unire din 7 octombrie 1698" (p. 121).

Mathias Bernath împărtășește ideea falsificării.

Și cât se străduiesc bieții uniți să-și dovedească lorușl că stau pe adevăr, ca să nu le fie rușine că stau pe o contrafacere iezuită. Iar dacă și-au asumat-o, împotriva strămoșilor lor de la 1698, mare răspundere și-au luat, și sub mare blestem se află.

Dar asupra conținutului cărții lui Mathias Bernath vom reveni.

(va urma)

ANTONIE P.

ȘTIRI — INFORMAȚII

— Miercuri, 23 febr. a.c., Î.P.S. Sa Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Crișanei și Maramureșului a luat parte ca invitat la lucrările Congresului Național al handicapaților cu tema „Protecția, recuperarea, pregătirea și integrarea socio-profesională a persoanelor cu handicap". Î.P.S. Sa a transmis salutările P.F. Patriarh Teoctist participanților, după care a vorbit despre *„Biserica și activitatea filantropică azi"*. Congresul organizat de către Secretariatul de Stat pentru Handicapați a avut loc la Cercul Militar Central din București și a avut ca eveniment deosebit și lansarea în Capitală a lucrării „Limbajul mimico-gestual", alcătuită de Doamna Iuliana Drăgutoiu, tipărită la Centrul Eparhial Sibiu cu toată cheltuiala Arhiepiscopiei noastre. Cartea a fost prezentată de către Î.P.S. Sa.

— Între 25 febr. și 2 martie a.c., Î.P.S. Sa s-a aflat la Atena la invitația Facultății de Teologie din cadrul Universității din Atena, unde a participat la festivitățile legate de împlinirea a 20 de ani de la întronizarea Î.P.S. Arhiepiscop Serafim al Atenei.

— Marți, 1 martie a.c., la invitația Facultății de Teologie din Atena, Î.P.S. Sa a susținut în Aula Facultății conferința cu tema *„Relațiile interortodoxe și perspectivele lor"*, precum și *„Despre mișcarea Ecumenică"*.

— În aceeași zi, la invitația Ambasadei României, Î.P.S. Sa a vorbit coloniei române din Atena despre *„Biserica Ortodoxă Română și preocupările ei actuale"*.

— Miercuri, 2 martie a.c., Î.P.S. Sa a făcut o vizită canonică la mănăstirea Predeal, Jud. Brașov.

— Joi, 3 martie a.c., Î.P.S. Sa a cercetat Mănăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus, jud. Brașov.

— Marți, 8 martie a.c., Î.P.S. Sa a primit la Reședința Mitropolitană din Sibiu pe Excelența Sa Dl. Mac Fay Fairweather, ambasadorul Canadei în țara noastră.

După întrevedere oaspetele a vizitat reședința mitropolitană, Capela și Catedrala mitropolitană.

În aceeași zi la orele amiezii Î.P.S. Sa a prezidat lucrările Permanenței Consiliului Eparhial Sibiu.

— Miercuri, 9 martie a.c. Î.P.S. Sa a primit la reședința mitropolitană pe pastorul elvețian Glen Garfield Williams împreună cu soția Velia, aflați în vizită în țara noastră.

— Joi, 10 martie a.c., Î.P.S. Sa a prezidat în Aula Facultății de Teologie „Andrei Șaguna" din Sibiu, lucrările Adunării Eparhiale Extraordinare a Arhiepiscopiei Sibiului.

Pe ordinea de zi a lucrărilor s-a aflat o singură problemă și anume înființarea noii Episcopii a Covasnei și Harghitei. Rezultatele lucrărilor vor fi înaintate Sfântului Sinod.

— În aceeași zi, Î.P.S. Sa a prezidat și lucrările Consiliului Eparhial Sibiu. La lucrările Adunării Eparhiale extraordinare a luat parte în calitate de invitat P.S. Andrei, Episcopul Alba Iuliei și P.C. prot. C-tin Gane de la Miercurea Ciuc.

— Vineri, 11 martie a.c., Î.P.S. Sa a primit pe scriitorul Ioan Mircea din Sibiu împreună cu D.I. Mețiu din conducerea și administrația revistei sibiene „Transilvania".

— Sâmbătă, 12 martie a.c., Î.P.S. Sa a făcut o vizită canonică la M-rea Brâncoveanu, jud. Brașov. În drum spre mănăstire Î.P.S. Sa a vizitat Castelul brâncovenesc din localitatea Sâmbăta de Sus, aflat într-o stare de avansată degradare.

Seara la mănăstire, Î.P.S. Sa a avut o întâlnire de lucru cu preoții din orașul Făgăraș în vederea impulsionării lucrărilor la noua catedrală din acest oraș.

— Duminică, 13 martie a.c., Î.P.S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierească pe locul unde se va înălța viitoarea biserică cu hramul „Sf. Trei Ierarhi" din cartierul Făgăraș — Combinat.

În cadrul Sf. Liturghii la timpul potrivit, Î.P.S. Sa a hirotonit pe teologul Mesaroș Nicolae întru diacon, iar pe ierod. Sava Lazea întru ieromonah pe seama Mănăstirii Bucium, prot. Făgăraș.

După otpust, Î.P.S. Sa a săvârșit slujba de sfințire a locului noii biserici, rostind apoi cuvânt de învățătură legat de virtutea postului, rugăciunii și milosteniei.

Au mai vorbit P.C. prot. de Făgăraș Romul Zaharie și P.C. pr. paroh Victor Onciu. La Sf. Liturghie au luat parte oficialități ale municipiului Făgăraș în frunte cu dl. I. Ciocan, primarul orașului.

Consiliul Parohial a oferit apoi o agapă frățească.

În aceeași zi, după-masă, Î.P.S. Sa a vizitat noua mănăstire de la Berivoi, prot. Făgăraș unde, în fața unei numeroase asistențe, formate din credincioși din împrejurimi, a rostit cuvânt de învățătură.

A fost vizitat noul paraclis aflat în construcție, altarul de vară și corpul de chilii. De la Centrul Eparhial, Î.P.S. Sa a fost însoțit de P.C. pr. Aurel Rădulet, vicar administrativ și P. Cuv. arhid. Visarion Bălțat, secretar eparhial.

Arhid. Visarion Bălțat

Între 1—26 februarie P.S. Episcop Serafim Făgărășanul a făcut o vizită în Franța și în Germania la invitația unor oficialități bisericești din cele două țări. Astfel, P.S. Sa a conferențiat la Nantes (2.02.1994), Angers (3.02.1994) și Saumur (4.02.1994) despre „Biserica Ortodoxă Română și celelalte confesiuni în România", în prezența unui public numeros care i-a adresat P.S. Sale numeroase întrebări. La Angers, P.S. Sa a fost de asemenea invitat să vorbească despre „Caracteristicile Ortodoxiei în raport cu celelalte Confesiuni" profesorilor și studenților Marelui Seminar din oraș. Tot la Angers, P.S. Sa a vorbit la mănăstirea de Clarise „Despre monahismul răsăritean și Rugăciunea lui Iisus", iar la mănăstirea de benedictine din apropierea orașului „Despre isihasm". P.S. Sa a dat de asemenea două interviuri la posturile de radio din Angers și Nantes.

Duminică, 6 februarie, P.S. Sa a slujit Sf. Liturghie la mănăstirea „Schimbării la Față a Domnului" de lângă Tarason, adresând cuvânt de învățătură maicilor și credincioșilor ortodocși din împrejurimi veniți la Sf. Liturghie.

La Paris, P.S. Sa s-a întâlnit cu episcopii ortodocși prezenți în capitala Franței: mitropolitul Ieremias (grec), arhiepiscopul Serghie (rus) și episcopul Gurie (rus).

Sâmbătă, 12 februarie, P.S. Episcop Serafim a slujit Sf. Liturghie la Paris în biserica de pe B-dul Batiquolles împreună cu preoți și credincioși francezi (200) care se află sub jurisdicția Patriarhiei Române. După masă, împreună cu arhiepiscopul Serghie, P.S. Sa a participat la o întâlnire cu acești preoți și credincioși pe tema locului lor în Biserica Ortodoxă.

Duminică, 13 februarie, P.S. Episcop Serafim a slujit Sf. Liturghie la Köln, în Germania.

În zilele următoare P.S. Sa a făcut vizite protocolare mai multor personalități bisericești din Berlin între care și episcopilor celor două Biserici majoritare: evanghelică și catolică.

Duminică, 20 februarie, P.S. Sa a slujit Sf. Liturghie la Aachen, după ce cu o zi înainte s-a întâlnit aici cu preoții Mitropoliei române pentru Europa Centrală.

Duminică, 26 februarie, P.S. Episcop Serafim a slujit Sf. Liturghie și a predicat în catedrala patriarhală din București. Slujba a fost transmisă pe postul național de Radio.

La București, P.S. Sa a fost primit de P.F. Părinte Patriarh Teoctist în legătură cu vizita în Franța și Germania.

Tot la București, P.S. Sa s-a întâlnit și cu Ambasadorul Germaniei în țara noastră și cu Consulul General, în legătură cu plecarea P.S. Sale în Germania.

Duminică, 6 martie, P.S. Episcop Serafim a slujit Sf. Liturghie la biserica din Ștrand (Sibiu) unde a hirotonit pe diaconul Ciprian Șpan întru preot, numit de Î.P.S. Mitropolit Antonie la Capela Facultății de Teologie.

Diac. Dumitru Duru

Dumnezeu și știința

(Urmare din pag. 1)

deze planeta. De-a lungul unor secole, savanții din toate colțurile lumii s-au recunoscut într-un obiectiv comun: ridicarea unei frontiere între spirit și materie, între Dumnezeu și știință. „Ori noi am arătat (zice autorul) împreună cu frații Bogdanov, că astăzi știința atinge o graniță, dincolo de care se află ultimele taine: Care este originea universului? Pentru ce existăm noi? Spiritul este o realitate? etc. Viața nu a apărut din întâmplare. Nimic, absolut nimic, în univers nu a fost lăsat la întâmplare. Totul pare să fi fost pregătit, organizat, pentru a permite apariția unei materii organizate, apoi a vieții, și în sfârșit a conștiinței. Jean Guitton merge spre Dumnezeu pe calea rațiunii. „Eu știu că Dumnezeu este rațiune dar și iubire. Eu gândesc că rațiunea cunoaște cele ale inimii, că o poate ajuta să-și orienteze conținutul. Pentru mine rațiunea este un cristal, ea poate de asemenea să ne ajute să ne iubim. Adevărata știință descoperă pe Dumnezeu, care este iubire". Cartea „Dumnezeu și știința" este o scriere cu gânduri care, în epoca de vifornită prin care trecem, ne-ar putea apropia de Dumnezeu care are în cumpănă devenirea noastră.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Dr. *Serafim Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*.

ABONAMENTUL pe un an: 2 000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

Biblioteca „ASTRA" — SIBIU —

Fondator:
Mitropolitul ANDREI ȘAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 141
SIBIU
1 aprilie
Nr. 13—14
1994

O NOUĂ „PROBLEMĂ HOMERICĂ" ÎN LITERATURA ROMÂNĂ (II)

Cine este autorul Cazaniei lui... VARLAAM?

Un studiu special despre contribuția lui Varlaam la **Cazania** din 1643, aducând cercetarea până în anul 1972, dar care de atunci n-a mai făcut pași mai departe, a scris prof. Atanasie Popa.[24] El derivă **Cazania** lui Varlaam din **Cazania lui Calist**, despre care și Gr. Scorpan a crezut la un moment dat că este originalul după care a tradus Varlaam pornind de la ceea ce a spus în 1637 chiar Varlaam.[25] Atanasie Popa respinge însă până la urmă, cu bune argumente, teza aceasta și, se folosește chiar de Gr. Scorpan care, comparând **Cazaniile** mai vechi din limba slavonă, care circulau în Moldova și în Transilvania, (Cazania Ursu, Codicele Drăgan, Cazania lui Jurj din Leheceni), constată că ele nu pot fi, eventual, decât izvoare, nu modele ale lui Varlaam. **Cazania** sa, spune Gr. Scorpan, **„nu este o simplă traducere cum sunt Cazaniile slavone sau rutene pe care le-a consultat Varlaam. Explicația textelor apare ca o compilației în care însă autorul are marea lui parte de contribuție originală".**[26]

Din acest text trebuie să reținem patru elemente care ar mai trebui adâncite pentru rezolvarea **„problemei homerice"** legate de Cazania lui Varlaam. 1. că nu e o simplă traducere; 2. că pentru a-și alcătui opera Varlaam a **consultat** și alte Cazanii; 3. că opera sa apare ca o **compilație**, și 4. că are o mare **contribuție personală** la alcătuirea Cazaniei.

Atanasie Popa reia însă afirmațiile lui Pandele Olteanu, cu privire la Damaschin Studitul ca model, dar observă că **„Varlaam are texte pe care nu le are „Comoara" lui Damaschin Studitul, și invers".**[27] Atanasie Popa rămâne la opinia că Varlaam a pus opera sa de traducător **„la îndemâna întregii obști de „semințe românească"** ca **„un dar făcut limbii românești", ceea ce este mare lucru".** E mare, dar Atanasie Popa se contrazice pe el însuși când, după ce observă atâtea diferențe față de posibilele modele, acceptă la modul general **teza traducerii.** Ea, teza, se poate aplica textelor identificate a fi traduse, dar nu întregului text!

Problema autorului Cazaniei lui Varlaam a preocupat pe mulți cercetători. Ioan Bălan și Petru V. Haneș remarcă asemănări cu **Cartea de învățătură** (1581) a lui Coresi.[28] N. Cartojan crede că **„până nu se va găsi originalul sau originalele după care a tradus Varlaam, orice încercare de a determina partea lui de contribuție personală, este prematură".**[29] Florea Mureșan, care face prima prezentare importantă a operei lui Varlaam,[30] crede **Cazania** sa a fi o traducere după **Cazania lui Calist**, despre care I. Irimia (în cartea despre Petru Movilă, tipărită la Chișinău) spune că a fost tipărită la Kiev în 1637, la Lavra Pecerska. Păcat că această **Cazanie** n-a fost încă identificată, deși e amintită și de N. Iorga.[31] Gavril Istrate identifică în **Cazania** lui Varlaam particularități ardelene, bănuind că Varlaam a folosit și unele **Cazanii** ardelene, anterioare Cazanie sale.[32] Al. Piru[33] o consideră **„traducere și compilație".**

Am putea înmulți colectarea opiniilor, dar toate ne-ar duce spre aceleași concluzii, în general contradictorii de la un autor la altul, sau chiar la același autor. Florian Dudaș care întreprinde un studiu masiv și informat asupra Cazaniei lui Varlaam, identificând în Transilvania 345 de exemplare tipărite, și 42 de copii manuscrise, și văzând în acestea afirmarea unității culturale a neamului nostru,[34] trage concluzia că **„Învățăturile (Cazaniile) apărute în 1643 la Iași poartă pecetea personalității autorului. Evident, Varlaam traduce, dar chiar traducând, dă „Cărții de învățătură" un strălucit veșmânt românesc, care rezidă în structuri sintactice și stilistice de un real efect pe care le pot explica doar o cultură vastă... Varlaam a tradus fără a fi însă un tâlmăcitor fidel..., el a intervenit adesea creator în texte, depășind originalul".**[35] Interesantă e și opinia lui Nicolae Iorga: Varlaam, Mitropolitul cărturar, a dat **„o nouă și strălucitoare tâlmăcire a Evangheliei și o seamă de vieți de sfinți, dintre care ale sfinților care ocroteau pe pământ românesc credincioșii de limbă românească erau atât de personal prelucrate, încât pot fi socotite ca adevărate lucrări ale lui Varlaam însuși".**[36] În altă parte, Iorga considera **Cazania „o culegere din mai mulți autori".**[37]

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

24 Atanasie Popa, **Care este contribuția lui Varlaam la Cazania sa din 1643? Stadiul actual al cercetărilor,** în rev. „Mitropolia Moldovei și Sucevei", XLVIII, nr. 3—4, 1972; a se vedea și At. Popa: **Cazania lui Varlaam,** Timișoara, 1944; de același, **A existat o Cazanie moldovenească în sec. al XVI-lea?,** în rev. **„Cercetări de lingvistică"**, 1965, nr. 1.

25 Gr. Scorpan, **Locul Cazaniei lui Varlaam în vechea noastră literatură omiletică din secolele XVI și XVII,** în rev. „Cercetări istorice" XII—XVI, Iași, 1940, nr. 1—2, p. 545—591.

26 La Atanasie Popa, **Care este...,** p. 175.

27 **Idem,** p. 176.

28 P. V. Haneș, **Vechile noastre Cazanii:** Coresi, Varlaam, **Mânăstirea Dealu** în vol. „Prietenii istoriei literare", I, Buc., 1931, p. 133—161.

29 cf. Florian Dudaș, **op. cit.,** p. 35.

30 Florea Mureșan, **Cazania lui Varlaam 1643—1743, prezentare în imagini,** Cluj, 1944.

31 N. Iorga, **Istoria bisericii românești și a vieții religioase a românilor,** ed. II, vol. I, Buc. 1929, p. 293.

32 G. Istrate, **Varlaam,** în „Cronica", Iași, IV, 1969, 1, p. 7.

33 **Literatura română veche,** Buc., 1962, p. 97—100.

34 Florian Dudaș, **op. cit.,** p. 77.

35 Florian Dudaș, **op. cit.,** p. 40, și Pandele Olteanu, **Criterii stilistice în studiul comparat al literaturii omiletico-parenetice,** în „Probleme de literatură comparată și sociologie literară", Buc., 1970, p. 140, și urm.

36 N. Iorga, **Istoria literaturii religioase a românilor până la 1688,** Buc., 1904, p. 160, cf. F. Dudaș, **op. cit.,** p. 40—41.

37 N. Iorga, **Istoria literaturii românești,** I, Buc., 1925, p. 253.

File de Sinaxar

SF. GRIGORIE SINAITUL (6 aprilie)

Sf. Grigorie s-a născut într-o familie înstărită din satul Kukulon, în sudul Golfului Smirna. În primii ani ai domniei lui Andronic II Paleolog (1282—1328), el a fost luat prizonier în urma unei incursiuni turcești, frecvente pe atunci în toată Asia Mică, și dus cu toată familia în Laodiceea. Aici, luând parte la slujbele bisericești, ei au impresionat prin cântarea lor melodioasă pe creștini, care adunând bani i-au răscumpărat de la turci. Grigorie a plecat atunci în Cipru unde a făcut o foarte bună impresie locuitorilor de aici prin chipul său vesel și plin de har care îi revela starea sufletească. Considerând dragostea arzătoare pentru virtute pe care tânărul Grigorie o nutrea în sufletul său, Dumnezeu i-a descoperit un sihastru care l-a primit ca novice. După ce s-a inițiat în primele taine ale vieții călugărești, el a plecat la Muntele Sinai în căutarea de și mai mari nevoințe. Aici el s-a călugărit, abandonând odată cu tunsoarea părului său toată pofta trupească. La puțin timp, a uimit pe ceilalți călugări prin felul vieții sale, asemănător aceluia al Puterilor netrupești. Postirile sale, privegherile, cântarea și rugăciunea continuă erau dincolo de orice descriere. El împlinea fără nici o întârziere fiecare ascultare care i se dădea, imaginându-și totdeauna că Dumnezeu are ochii fixați asupra lucrului său. În fiecare seară, după ce obținea binecuvântarea superiorului său, el se întorcea în chilia sa și îi cerea lui Dumnezeu din toată inima ridicarea mâinilor sale și a duhului său ca jertfă de laudă. El citea în întregime Psaltirea până când atingea o stare de bucurie cerească. Când, dimineața, clopotul suna, el era primul prezent în biserică, de unde nu ieșea decât la sfârșitul slujbei, ultimul. Puțină pâine și apă erau de ajuns ca să-l păstreze în viață, deși a îndeplinit timp de trei ani greaua sarcină de bucătar și de brutar. El considera această sarcină egală cu slujba de la altar și servea pe toți frații ca și cum ar fi fost îngeri. Era de asemenea priceput caligraf, petrecând zile și nopți în culegerea, asemenea unei albine harnice, a mierii conținută în Sfânta Scriptură. Peste aceste nevoințe, el se urca adeseori pe muntele Sinai pentru a venera locul unde Domnul a apărut lui Moise.

Văzând progresul tânărului călugăr, vrăjmașul a tot binele a aprins în sufletele celorlalți patima invidiei. Imediat ce și-a dat seama de gravitatea acestei patimi care amenința cu distrugerea unității trupului lui Hristos, el a părăsit Mănăstirea în tovărășia lui Gherasim, fiul unei familii nobile care a devenit mai pe urmă unul din cei mai eminenți ucenici ai sfântului[1]. Ei au plecat mai întâi la le-

(Continuare în pag. a 2-a)

Părintele SERAFIM

1 Din păcate, fără slujbă în Sinaxar, sfântul Gherasim este una din personalitățile cele mai interesante ale epocii. Născut în Eubeea (insulă greacă în Marea Egee n.n.), dintr-o familie de origine occidentală, el a devenit călugăr în Muntele Sinai unde s-a legat sufletește de Sf. Grigorie. Ei au practicat împreună asceză în Creta, apoi la Schitul Magula. Când s-au refugiat în Tesalonic, cu alți ucenici, Grigorie plecând în Chios, Gherasim a mers să predice (în limba franceză) dreapta credință în părțile Greciei ocupate de francezi. El a convertit un mare număr de francezi la Ortodoxie și a fondat câteva mănăstiri mici unde se ducea, se pare, o viață isihastă. Când Atena a fost luată de catalani (1311), el s-a refugiat la Tesalonic și s-a instalat lângă o mănăstire cu un grup de ucenici din care cel mai însemnat a fost Sf. Isidor, viitorul patriarh al Constantinopolului (1347—1350), care a luat conducerea obștei după moartea Sf. Gherasim (între 1326 și 1346).

MIHAI EMINESCU ȘI RELIGIA

Prin tradițiile familiei, a strămoșilor, moșilor și părinților săi, M. Eminescu a fost crescut în cultul religiozității creștine ortodoxe. Botezat în cristelnița bisericii Uspenia din Botoșani, în 1850, el a fost învestit cu semnul «celor aleși».

Copilăria-i liberă, trăită în plină natură la Ipotești, apoi anii de școală la Cernăuți și peregrinările prin țară, însetat de dorința de a-și cunoaște pământul și poporul din care făcea parte, experiența de viață dobândită și bogatele lecturi, au contribuit la formarea tânărului poet, animat de lumina unor înalte idealuri cu simțăminte patriotice și umanitare.

Între rudele poetului au fost și fețe bisericești: călugări și călugărițe. Mătușile sale, Fevronia și Olimbiada, surorile Ralucăi, mama sa, au fost călugărițe la Mănăstirea Agafton de lângă Botoșani, unde în copilărie și tinerețe, poetul a poposit și de unde a cules de la călugărița, Zenaida, basmul popular *Călin Nebunul.*

I. Slavici, prietenul și biograful poetului, scria în *Amintiri* că M. Eminescu *„citise cronicarii și multe cărți bisericești (...); cunoștea la vârsta de 20 de ani nu numai învățăturile cuprinse în Evanghelie, ci și pe ale lui Platon, pe ale lui Confucius, Zoroastru și Budha — și punea religiozitatea mai presus de toate..."*

Serbarea de la Putna din august 1871, organizată de studenții societății *„România Jună"* din Viena pentru comemorarea a 400 de ani de la sfințirea mănăstirii de către Ștefan cel Mare, a fost sprijinită entuziast și de M. Eminescu.

Descoperindu-și vocația poetică, încă de tânăr, poetul a spus: *„Dumnezeul geniului m-a sorbit din popor, cum soarele soarbe un nour de aur din marea de amar"*, având convingerea că poetul adevărat trebuie să fie un cântăreț, un rapsod al aspirațiilor obștii, făcând singur mărturisirea de credință că ar vrea să se împărtășească din viața cea largă a neamului, să trăiască *„în mijlocul poporului plin de focul entuziasmului, să fiu inima lor plină de geniu, capul cel plin de inspirațiune, preot durerilor și bucuriilor, bardul lor".*

Anii de studenție la Viena și Berlin (1869—1874) au fost un nou prilej de adâncire și meditație, prin lecturi bogate, și asupra problemelor morale și religioase.

Anii ieșeni (1874—1877), în special de la *Curierul de Iași* și apoi cei bucureșteni de la ziarul *Timpul* (1877—1883), până la grava îmbolnăvire, îl fac pe poet să scrie o serie de articole privitoare la problemele morale și religioase, remarcabile prin originalitatea de gândire și frumusețea stilului, calități întâlnite numai la spiritele cele mai alese.

Creațiile poetice reprezentative de factură religioasă, trecute prin atâtea variante în procesul elaborării lor, pe un parcurs de zece ani (1869—1879), din care multe poezii postume, dovadă că avea de gând să le șlefuiască încă, sunt: *Întunericul și poetul; Preot și filozof; Rugăciunea unui dac; Christ (Dumnezeu și om); Răsai asupra mea (Lumină lină); Colinde, colinde!; Învierea; Rugăciune; Înger de pază* și *Îngere palid.*

Din toate poeziile ne oprim asupra a două din ele: Sonetul *Răsai asupra mea (Lumină lină)*, mai mult sau mai puțin o traducere și o prelucrare (în multe variante). E de altfel unica poezie de inspirație pur religioasă, fiind o rugăciune eminesciană. Rugându-se, poetul trăia ca într-un vis ceresc, având credința, dar copleșit de propria-i nimicnicie, invocă pe Fecioara Maria să-l privească cu îndurare și milă, cel mai puternic sentiment. Ei îi cere poetul să-i redea puterea tinereții:

(Continuare în pag. a 3-a)

Grațian JUCAN

Slujirea lui Dumnezeu și dragostea de neam: MOISE — copilăria și chemarea lui la misiune

(LECȚIE DE RELIGIE)

1. Organizarea clasei pentru lecție (Rugăciunea de intrare în clasă, pregătirea materialului didactic, notarea absențelor, etc.).

2. Verificarea temei și a cunoștințelor predate în lecția trecută.

3. Legătura cu lecția precedentă sau a cunoștințelor anterioare.

Vă amintiți copii, din lecția trecută, că Iosif locuia în Egipt și i-a adus și pe frații săi, împreună cu Iacob, tatăl lor. Iacob murise. Desigur că a murit și Iosif împreună cu frații săi, dar să vedem ce s-a întâmplat cu urmașii lor, cu copiii copiilor lor? În primul rând pe tron se urcase Ramses al II-lea, care nu-l cunoscuse pe Iosif și deci nu știa cum a scăpat el din ghiarele foametei pe egipteni. Pe de altă parte, evreii, adică descendenții lui Avraam, Isaac și Iacob — se înmulțiseră și astfel în Egipt își ducea viața și poporul evreu. Nefiind populație băștinașă, erau asupriți. Dar totuși, evreii erau poporul lui Dumnezeu și El însuși veghea asupra lor. Și desigur că le-a pregătit un plan de salvare. Să vedem însă cum și prin cine?

4. **Comunicarea subiectului lecției noi și a obiectivelor urmărite (se va scrie pe tablă).**

Ca urmare, subiectul lecției de astăzi este:

„Slujirea lui Dumnezeu și dragostea de neam: Moise — copilăria și chemarea lui la misiune".

5. **Dirijarea învățării. Comunicarea noilor cunoștințe.**

Deci, omul prin care Dumnezeu a hotărât să salveze poporul Său este Moise. El este deci, o mare personalitate biblică și națională. Sfânta Scriptură ni-l prezintă încă de la naștere pentru a vedea ce minunat și cu câtă înțelepciune lucrează Domnul.

Haideți copii, împreună să facem cunoștință cu Moise!

Așa cum am spus, Faraon asuprea poporul evreu. Dar nu numai atât: dorea chiar să-l stârpească. Astfel, a poruncit ca orice băiețel se va naște, să fie aruncat în apele fluviului Nil. Vai ce lucru greu de îndeplinit! Vai ce poruncă grea, aproape imposibilă! Care mamă poate oare să-și arunce copilașul, să-l înece? Ca să se asigure că porunca sa va fi executată, Faraon trimisese ostași.

În ținutul Gosen, într-o căsuță locuia o familie ce avea o fetiță mai mare pe nume Miriam și un băiat de vreo trei anișori pe nume Aaron. Însă nimeni nu știa că mai era acolo și un copilaș, care ar fi trebuit aruncat în Nil, fiind băiețaș. Mama sa l-a ținut ascuns bine, timp de trei luni, într-un colț întunecos al casei, unde nimeni nu l-ar mai fi putut găsi. Dar el plângea și nu l-ar mai fi putut ține; ar fi putut fi auzit de cineva de pe stradă. Iar pe stradă treceau soldații. Dacă ei ar auzi copilașul, ar intra în casă, ar lua copilașul și l-ar îneca și astfel l-ar pierde. Sărmana mamă! ce oare ar fi putut face?

Să vedem ce: se duse la fluviu de unde culese papură și stuf. Acasă împleti un coșuleț, care când fu gata arăta ca un mic leagăn. Îi astupă găurile cu smoală să nu intre apa în el și să poată pluti. Apoi culcă copilașul în el și împreună cu Miriam s-a dus la apele fluviului Nil. Dar nu să-l omoare, desigur. A așezat coșulețul între papură, la mal, unde apa nu era prea adâncă. Apoi leagănul pluti, iar copilașul dormea liniștit. Plutea ca o mică barcă, dar nu oriunde, deoarece Domnul Dumnezeu era acolo și o îndrepta spre un loc anume. Mama lui Moise știa că Domnul va avea grijă și în tot ce a făcut a fost însoțită de puterea credinței în mila și dragosta Sa față de poporul lui Israel. Astfel, ea își ridică ochii spre cer și se rugă: „Oh, Domnul meu, veghează asupra acestui copilaș pe care Tu mi l-ai dat, eu nu mai pot, eu nu mai îndrăznesc s-o fac; dar știu că dacă Tu te vei apleca spre el, totul va ieși cu bine. Nici un rău nu-l va ajunge". Apoi se duse acasă, dar Miriam se duse aproape de fluviu. Ea se furișă printre tufișuri și se uita la leagăn. Vroia să știe ce se va întâmpla cu frățiorul ei. Deodată se apropiară niște pași și se auzeau voci. Miriam o văzu pe fiica Faraonului, care însoțită de suita ei de servitoare, se apropia de apă. Deodată văzu leagănul și trimise o fată să-l aducă. Copilașul se trezi și începu să plângă. Fiicei Faraonului fiindu-i milă de el s-a hotărât să-l îngrijească. I-a pus numele Moise, deoarece înseamnă „scos din apă". Copilașul însă continua să plângă de foame. Miriam văzând totul, a ieșit dintre tufe, spunând: „Eu cunosc o femeie care l-ar putea alăpta. Să mă duc s-o aduc? Desigur, se întoarse chiar cu mama sa, căreia, dându-i copilașul, fiica Faraonului îi spuse: „Ține-l la tine și ai mare grijă de acest băiețaș. Te voi plăti pentru tot. Dar când va fi mare și va putea mânca îl voi lua înapoi". Cât era de fericită că Dumnezeu i-a ascultat rugăciunea. Avea voie să trăiască, și pe deasupra mai și primea răsplată pentru aceasta. Acum nu mai trebuia să-l ascundă sau să se teamă de cineva, nici măcar de Faraon.

Moise mai rămase mult timp la mama sa. El învăță să meargă și să vorbească. În fiecare zi se juca cu frații lui. Și în fiecare zi o ascultau pe mama povestind. Odată a povestit că peste câtva timp poporul Israel va merge în altă țară în care nu va mai exista un împărat rău și în care nimeni nu va mai asupri poporul. Aceasta o promisese Domnul Dumnezeu cu mult timp înainte lui Iacob. „Israel este poporul lui Dumnezeu", spunea mama; „El nu trebuie să rămână în Egipt; el aparține unei țări mult mai frumoase, țara Canaan. Iar Dumnezeu ne va întoarce acolo unde Iacob a trăit. Acolo ne vom întoarce toți".

Dar sosi și ziua în care Moise a trebuit dus înapoi la palat unde rămase cu fiica Faraonului. El știa însă că mama lui adevărată nu era aceasta, ci o femeie săracă, ce îl luase în brațe și-i spunea despre Dumnezeul lui Israel.

Moise crescu și se făcu om puternic. Primi un palat, cai și o mulțime de alte bunuri. Dar când privea la tot ce avea, simțea că toate comorile Egiptului sunt fără valoare pentru el. „Nu aceasta este țara mea" — se gândea el, „nu fac parte din poporul egiptean, ci din poporul Israel". Moise nu-și putea uita poporul și nici pe Dumnezeu.

Într-una din zile, plimbându-se pe lângă căsuțele evreilor, auzi pe cineva strigând. Un egiptean biciuia un om din poporul evreu. Să-

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. prof. Sorin Cosma

Datorii creștinești specifice Postului Mare

Datoriile creștinești care trebuiesc îndeplinite în postul Sf. Paști sunt altele decât în celelalte posturi. De aceea aceste datorii se numesc specifice Postului Mare. Care sunt aceste datorii?

În acest timp, noi trebuie să *postim mai mult, să ne rugăm mai mult, să iertăm mai mult, să facem milostenie mai multă.* De ce toate acestea? Pentru că noi în acest post trebuie să ne spovedim și să ne împărtășim cu Sf. Taine.

Porunca a patra bisericească spune: „Să ne spovedim și să ne cuminecăm în fiecare din cele patru posturi mari de peste an, ori, dacă nu putem, cel puțin o dată pe an, în postul Sf. Paști" (Învățătura de credință creștină ortodoxă, 1952, București, p. 360).

„Porunca a patra bisericească arată, deci, datoria creștinului de a-și mărturisi păcatele înaintea duhovnicului, pentru a fi dezlegat de ele și de a se putea împărtăsi cu vrednicie cu Sf. Trup și Sânge al Mântuitorului, spre dobândirea fericirii veșnice. De scaunul mărturisirii se poate apropia creștinul oricând simte trebuința de a-și ușura sufletul de păcate. Biserica, la rândul ei, cere creștinului prin această poruncă să se mărturisească în fiecare din cele patru mari posturi de peste an. *Dacă totuși nu i-ar fi cu putință atunci o dată pe an și anume în postul Sf. Paști creștinul trebuie neapărat să se mărturisească și să se împărtășească"* (idem, ibidem, sublinierea noastră).

Totuși sunt creștini care mor fără să se spovedească și fără să se împărtășească niciodată. Acești creștini nu se mântuiesc.

Între rugăciunile care se rostesc în postul Sf. Paști se numără și rugăciunea Sf. Efrem Sirul, care se termină cu cuvintele: „Așa, Doamne, Împărate, dăruiește-mi ca să-mi văd greșelile mele și să nu osândesc pe fratele meu, că binecuvântat ești în vecii vecilor Amin".

Acestea sunt datoriile creștinești specifice Postului Mare.

Protos. Ipolit CIUBOTARU

O nouă „problemă homerică" în literatura română

(Urmare din pag. 1)

Am reține din N. Iorga că se oprește la concluzia că e **o prelucrare din mai mulți autori.**

Și atunci să ne întoarcem la întrebarea pe care ne-am pus-o la început: cine este autorul **Cazaniei** lui Varlaam? Putem răspunde, după ce am întrebat și noi pe mulți alții? E traducere, prelucrare, compilație, culegere? El însuși ne spune: **„adunat-am din toți tâlcovnicii"** și că este **„din multe scripturi tâlmăcită".** Ediția de la Chișinău din 1991, ultima ediție a **Cazaniei,** așează drept introducere un studiu al lui N. Cartojan, acesta rămânând la constatarea **că „nu putem ști până unde merge originalitatea lui",** și repetând ceea ce spune Varlaam însuși: că și-a adunat materialul din mai multe izvoare.[38]

Dar oare noi, modernii, nu ne scriem cărțile din alte cărți? Și nu ne credem autori! Evident, noi citățm și, așa, toată lumea se lămurește cum stau lucrurile. Pe vremea lui Varlaam, care tipărește prima carte în Moldova, încă nu se știa despre îndatorirea citării. Dacă s-ar fi știut, Varlaam ar fi făcut-o așa cum a anunțat-o în titlu. Odată cu el apare în Moldova stirpea clericului cărturar. Cu lecturi multe, cu capacitate de folosire inteligentă a lecturilor, dând unitate scrisului și conferindu-i prin aceasta calitatea de operă a lui.

Această afirmație nu rezolvă însă problema autorului, până la a o impune cu necesitate incontestabilă, potrivit cu exigențele criticii moderne.

Iată de ce **Cazania lui Varlaam** mai rămâne încă **„o problemă homerică"** a literaturii române, dar aceasta nu-i scade deloc din prestigiul ctitoricesc, cu care stă la începuturile literaturii române.

Un singur cuvânt aș vrea să mai adaug. El și-a intitulat opera **„Carte românească de învățătură" (la) duminicile (de) peste an și la praznice împărătești și la svinți mari"** și a socotit că face prin ea **„un dar limbii românești"** și s-a adresat tuturor românilor printr-un **„Cuvânt împreună către „toată semința românească".** Este printre cei dintâi care afirmă, în scris, unitatea de neam, de limbă și de credință a românilor. Ion Lupaș remarcă două seturi de versuri incluse de Varlaam în **„Cartea sa românească",** în care **„temeluiește țara pe învățătura creștină",** iar pe el se declară mărturisitor al lui Dumnezeu **„cu condeiul".**[39] **„Carte românească",** în gândirea lui Varlaam, e de fapt **„Carte ortodoxă".** Titlul e oricum original. Pentru dânsul, ca și pentru întreaga istorie veche românească, ca și pentru conștiința noastră ortodoxă, aceste cuvinte, ortodox și românesc ,erau echivalente. Așa se și explică circulația ei extraordinară pe tot cuprinsul Țărilor române, și multele ediții succesive, până azi. Am citit undeva că la un moment dat, în Transilvania, două sate se judecau pentru o **Cazanie** a lui Varlaam, reclamând amândouă proprietatea asupra ei.

Când a fost trimis de Vasile Lupu în solie la Matei Basarab, Varlaam a aranjat împăcarea între cei doi domni și, i-a sfătuit s-o simbolizeze printr-o zidire reciprocă de biserici în cele două Țări românești:

Vasile Lupu, moldoveanul, să zidească una la Pitești, iar Matei Basarab, munteanul, să zidească una la Soveja, în ideea afirmării ideii de unitate de credință și de neam. Oare n-ar putea gestul acesta să fie considerat ca un model de integrare spirituală, în ciuda granițelor pe care istoria le tot așează, și le mută, și le șterge, și iar le așează, și iar le șterge, între fiii aceluiași neam?

38 Varlaam, **Opere,** I, Chișinău, ed. Hyperion, 1991, p. 10.

39 Ioan Lupaș, **Mitropolitul Varlaam al Moldovei,** Cluj, 1935, p. 11.

Sfântul GRIGORIE SINAITUL (6 aprilie)

(Urmare din pag. 1)

rusalim, pentru a se închina la Sfintele Locuri, apoi au ajuns în insula Creta. Nu fără dificultăți, au găsit aici o grotă bună pentru viața de liniște (isihie) și de rugăciune curată pe care o doreau. Sf. Grigorie a reluat nevoințele sale ascetice cu o putere îndoită. Această extremă abstinență transmitea chipului său o paloare gălbuie iar membrele sale uscate abia se mai mișcau, adeverindu-se cuvântul Profetului: „Genunchii mei au slăbit de post și trupul meu s-a istovit din lipsa untdelemnului" (Ps. 108, 23). Însă el era mereu în căutarea unui om al lui Dumnezeu capabil să-l învețe arta contemplației (theoria). Într-o zi, mișcat de Duhul Sfânt, isihastul Arsenie, care avea darul înainte-vederii, veni la el și-i explică ceea ce Sfinții Părinți înțeleg prin *paza minții,* adevărata priveghere (nipsis) și rugăciunea curată.

Întrebându-l Grigorie care a fost până atunci felul vieții sale, Arsenie i-a spus că toate nevoințele sale pentru câștigarea virtuților corespund cu ceea ce sfinții numesc *Practică* (praxis), care însă nu procură prin ea însăși *contemplația duhovnicească* (theoria). Pentru a ajunge la aceasta, trebuie după curățirea sufletului prin observarea poruncilor, să ne îngrijim cu ardoare și dragoste de Dumnezeu de *rugăciunea interioară.* Prin invocarea constantă a sfântului Nume al Domnului nostru Iisus Hristos inima isihastului va putea să fie iluminată de Har iar omul să devină el însuși întreg lumină. Apoi, insistând pe lângă Arsenie, el s-a instruit asupra piedicilor care se ridică înaintea omului de rugăciune, asupra ispitelor diavolești *de dreapta și de stânga* și asupra încercărilor venite din partea oamenilor invidioși.

În urma acestei convorbiri, Grigorie, fără a pierde un moment, s-a suit într-un vapor care mergea la Sf. Munte Athos, metropola isihasmului, în nădejdea de a găsi aici oameni inspirați de Dumnezeu. El vizită toate mănăstirile, chiliile și schiturile și întâlni numeroși Părinți împodobiți de virtuțile vieții „practice". Dar când îi întreba dacă practică *paza minții* și *rugăciunea contemplativă,* aceștia nu știau nici măcar despre ce este vorba[2]. În cele din urmă el găsi trei călugări care se ocupau cu rugăciunea interioară la Schitul Magula, aproape de mănăstirea Filoteu. El își făcu o chilie în apropiere și, singur înaintea lui Dumnezeu, adunând în el însuși toate simțurile și fixând mintea la Crucea lui Hristos, el petrecea ziua și cea mai mare parte a nopții așezat pe un scăunel și repetând neîncetat: „Doamne, Iisuse Hristoase, miluiește-mă pe mine păcătosul!", cu durerea sufletului și strângerea inimii, suspinând profund și inundând pământul cu lacrimi calde. Când duhul i se obosea de lungimea strigătului său interior, el se ridica pentru *a se destinde de strângerea isihiei în spațiile psalmodiei,* sau se deda la meditația unui cuvânt al Scripturii și amintirii morții, lucrului mâinilor sau lecturii, în picioare, pentru a-și obosi timpul; apoi se întorcea repede la rugăciunea inimii

Într-adevăr pentru acești isihaști care rămân separați de oameni, nici lucrul, nici laudele bisericești n-au mare importanță, ci toată atenția lor este concentrată asupra celei mai eminente activități umane care este rugăciunea. *„Rugăciunea, scrie Sf. Grigorie, este la începători ca un foc al veseliei, izbucnind din inimă; la cei desăvârșiți, ca o lumină lucrătoare bine mirositoare. Sau iarăși, rugăciunea este propovăduirea apostolilor, lucrarea credinței, mai bine zis credința însăși, nemijlocită, garanția bunurilor viitoare (Evr. 11, 1). Ea este Evanghelia lui Dumnezeu, semnul curăției, simbolul stinteniei, arătarea Botezului, dragostea în faptă, arvuna Duhului Sfânt, mila lui Dumnezeu, pecetea lui Hristos, raza soarelui spiritual, luceafărul care se ridică în inimi, confirmarea Creștinismului, arătarea împăcării cu Dumnezeu, harul lui Dumnezeu, lucrul călugărilor, petrecerea sihaștrilor, prilej de liniștire, dovada vieții îngerești. Și la ce să le mai spunem pe toate? Rugăciunea este Dumnezeu care lucrează toate în toți, deoarece una singură este lucrarea, a Tatălui, a Fiului și a Sfântului Duh, care lucrează toate în Iisus Hristos"*[3].

Astfel, perseverând în rugăciune, cu credință și smerenie, Grigorie a suferit *buna transformare,* și prin lucrarea Harului, el a văzut într-o zi chilia sa deodată plină de lumină dumnezeiască. Atunci, răpit dincolo de trup și de lume, a fost umplut de dragostea lui Dumnezeu, adică de Dumnezeu el însuși, așa încât marturisea ucenicului său: „Cel ce s-a înălțat spre Dumnezeu prin această sfântă înălțare care de la *practică* (praxis) duce la contemplare (theoria), vede prin harul Sfântului Duh toată creația strălucind ca o oglindă". Ieșind din chilia sa cu fața strălucind de bucurie, el mărturisea că sufletul care arde de dragostea lui Dumnezeu nu poate să se ascundă de ceilalți oameni. Într-adevăr, inima tresăltând de bucurie sub acțiunea Harului, face ca fața să strălucească, după cuvântul Înțeleptului: „O inimă veselă, înseninează fața" (Pilda 15, 13).

Într-o zi, ucenicul și biograful său, Sf. Calist, l-a întrebat cum se ajunge a vedea învierea sufletului său. Sfântul a răspuns: „Când sufletul se luptă cu toată fervoarea și cu toată smerenia pentru câștigarea virtuților, el răstoarnă toate patimile și le supune. Virtuțile naturale îl înconjoară atunci, cum sufletul urmează trupului, și îl conduc ca pe niște trepte ale unei scări duhovnicești până la starea care depășește natura. Și când mintea (noûs) se ridică deasupra ei înșiși, luminată în întregime de strălucirea Sfântului Duh pe măsura harului primit, ea vede mai clar natura ființelor, nu în felul înțeleptilor lumii acesteia, ci în relația lor esențială cu Creatorul. Progresând atunci în contemplație și *tinzând fără încetare la cele dinainte, uitând drumul parcurs* (Cf. Filip 3, 13), sufletul abandonează toate gândurile naturale și ajunge la un negrăit dialog cu Dumnezeu, dincolo de orice formă și de orice concept. Iluminat de lumina infinită, el nu mai simte nimic din acest trup material și pământesc, găsindu-se răpit numai la Dumnezeu într-un irezistibil elan de dragoste. Astfel, ajuns la așa înălțime duhovnicească, prin practica asiduă a rugăciunii interioare, omul, restabilit în libertatea măreață a copiilor lui Dumnezeu, poate să vadă învierea sufletului său înainte de învierea generală așteptată".

Ca magnetul, dumnezeiescul Grigorie atrăgea spre el, prin mireasma virtuților sale și strălucirea Harului, un mare număr de locuitori ai Sfântului Munte. Voioșia sa și înfățișarea iubitoare arătau în ce măsură de familiaritate cu Dumnezeu ajunsese. Și după ce auzeau învățătura sa despre viața contemplativă și rugăciunea inimii, mulți din ei lăsau părinții lor duhovnicești pentru a se pune sub îndrumarea sa. Când el vorbea vizitatorilor săi despre curăția sufletului și de modul în care omul poate deveni dumnezeu prin Har, atunci, ca pe timpul Apostolilor, Sfântul Duh cobora peste ei și îi umplea de o dumnezeiască și irezistibilă dorință de a îmbrățișa și ei acest fel de viață cerească. Cu toată simplitatea și după exemplul lui Hristos, sfântul primea cu bucurie pe toți care se prezentau la el cu sete duhovnicească, dar nu îi accepta ca ucenici decât după ce proba cu severitate ascultarea și smerenia lor.

Diavolul, nesuportând o astfel de strălucire, incită atunci anumiți călugări dintre cei mai învățați de la Sfântul Munte ca să condamne, din invidie, învățătura lui Grigorie despre isihie și rugăciunea minții în inimă ca o noutate inadmisibilă. Sfântul păstră un timp tăcerea, lasând răul să se manifeste. Apoi, luând cu el doi isihaști venerabili s-a dus la Karies pentru ca doctrina lor duhovnicească să fie examinată de *Prôtosul* Sf. Munte. Acesta recunoscu fără greutate dreptatea lor și declară în timpul unui dialog cu asceții: „Astăzi eu vorbesc cu marii Apostoli Petru și Pavel"? De atunci toți Athoniții au considerat pe Grigorie ca pe dascălul lor, iar numărul vizitatorilor săi crescu atât de mult încât el trebui să se refugieze în locuri cu acces dificil, ca mănăstirea Simonos Petras pentru a se dedica acolo rugăciunii și contemplației.

Însă incursiuni ale turcilor care pustiau schiturile și luau în captivitate pe călugării dispersați și fără apărare, au împiedicat pe Grigorie și ucenicii săi să se bucure de isihie. De aceea ei au părăsit Athosul pentru Tesalonic cu gândul de a ajunge la Muntele Sinai (1326). Aflând că nici acolo nu vor putea să se apere de amenințarea saracinilor, Grigorie plecă în Chios, apoi în Mitilene. El petrecu iarna la Constantinopol ajungând în cele din urmă în deșertul Paroria, regiune muntoasă propice vieții isihaste, situată între Adrianopol și Marea Neagră, care forma atunci frontiera între Bulgaria și Imperiul bizantin. El s-a stabilit într-un loc numit Mesomilion cedat de Amirales, superiorul unui grup de pustnici. Însă Luca, unul dintre pustnicii locului care a fost ucenicul lui Grigorie la Athos, stăpânit de o funestă invidie contra omului lui Dumnezeu, a mers până la a se repezi asupra lui cu sabia. Scăpând cu puțin de moarte, ucenicul dulcelui Iisus, fără a se tulbura, nici chiar simțind ură față de agresorul său, îi arătă dimpotrivă o tandră afecțiune și îi dedică apoi unul din principalele sale tratate despre isihie și rugăciune. Puțin mai târziu, Amirales el însuși, împins de invidie până la nebunie, alungă pe isihaști și angajează o bandă de tâlhari ca să prădeze chiliile lor. Neputând să învingă această invidie perversă nici prin mărinimia sa, nici prin bunătatea sa, sfântul se întoarse la Constantinopol prin Sozopolis și apoi reveni la Sf. Munte.

Răspuns la scrisoarea unor cititori tineri:

Doctrina despre Reîncarnare și poziția Bisericii Ortodoxe față de ea (II)

5. *Reîncarnare și Înviere (II)*

Este aici momentul de precizat că nu toate religiile vechilor civilizații au avut doctrina reîncarnării. Așadar acesteia nu i se poate da decât un credit local, nu general, universal. De exemplu religia iudaică, diferite religii asiro-chaldeene, persane sau egiptene n-au împărtășit această doctrină. Vechii egipteni, de pildă, nu credeau în reîncarnare în sensul hinduist; ei credeau într-o revenire „cândva" a spiritului la propriul său trup pe care îl spiritualizează, îl glorifică și-l face capabil de a intra în comuniune cu divinitatea. De aceea își și îmbălsamau trupul într-un mod atât de miraculos, de desăvârșit pentru că credeau *că sufletul nu merge în alte trupuri ci va reveni în propriul său trup.* Aceasta implică convingerea că deși trupul se întoarce în pământul din care a fost alcătuit, el nu dispare total ci indiferent de transformările materiale pe care le suferă, el poartă amprenta sufletului ce l-a avut, astfel că la momentul rânduit de Dumnezeu sufletul își poate „regăsi" trupul, se întoarce la trupul său.

Doctrinele hinduiste nu numai că nu pomenesc nimic despre ce se întâmplă cu trupul după ce omul moare, dar și exclud total ideea de înviere căci dacă mortul ar învia, cum ar putea un suflet ce a avut mai multe trupuri să le locuiască din nou pe toate, concomitent? Ori care din trupurile „vizitate" de suflet ar învia și care nu, și care ar fi criteriul de selecție?

Revenirea sufletului la propriul și singurul său trup avut mai înainte, cum am văzut în cazul vechilor egipteni, este o doctrină și în creștinism. În primul rând Iisus Hristos a înviat aducându-și sufletul la trupul din care plecase și pe care l-a spiritualizat, nemaifiind apoi supus coordonatelor și dimensiunilor spațio-temporale. Același lucru îl spune și Sf. Apostol Pavel când învață că toți vom învia (1 Cor. 15), că deci Mântuitorul, prin învierea Sa s-a făcut „începătură celor adormiți" (1 Cor. 15, 20). Însuși faptul că cei morți sunt considerați doar „adormiți" implică o trezire, o revenire la starea în care s-a produs adormirea, starea trupească, adică același trup, nu altul.

Încă o dată vedem această doctrină a învierii și nu a reîncarnării, ca fiind constructivă, afirmativă, înnobilatoare, întrucât în timp ce doctrina reîncarnării implică pierdere, dezintegrare, anihilare, devenind astfel o doctrină nihilistică, apropiată de unele filozofii moderne între care cea a lui Nietzsche și Cioran, pentru a numi numai doi sceptici nihiliști celebri, învățătura creștină despre înviere, de fapt cea mai înnobilitoare dintre toate doctrinele religiei creștine, implică păstrare, recuperare, împlinire, perfecționare, înălțare, ea confirmă sau este confirmată de filozofii, științe, religii care susțin că în univers nimic nu se pierde, așa cum a zis-o încă din antichitate Heraclit din Efes, mult mai târziu Lavoisier precum și alți savanți, filosofi și vizionari moderni.

În afară de aceasta, doctrina despre reîncarnare presupune o predestinație totală și irațională de asemenea degradantă pentru persoana umană care nu are nici o șansă de mântuire, pentru că orice face, este oricum inutil câtă vreme ciclul reîncarnărilor e veșnic, în timp ce doctrina despre înviere implică, așa cum o știm din învățătura Mântuitorului, libertatea de voință a omului care sub providența divină, în virtutea libertății sale își construiește propriul său destin; învățătura creștină despre libertate, ca un corolar suprem al persoanei umane, merge până acolo încât dă posibilitatea omului de a-L refuza pe Dumnezeu, de a refuza mântuirea, ori de a deveni împreună lucrător cu Dumnezeu la propriul său destin. Aceasta constituie caracterul sinergetic al relației dintre Dumnezeu și om în creștinism, bazat pe libertate; o astfel de relație devine una din cele mai înnobilatoare realități cu cele mai extraordinare implicații în viața omului.

În acest sens se vede clar că Dumnezeul religiei creștine este o ființă supremă dar nu ca cea concepută de filozofiile teiste, care susțin că Dumnezeu o dată ce a creat lumea, rămâne pe veci în afara ei, nu se mai interesează de ce se petrece acolo, ci este un Dumnezeu iubitor, așa cum îl descrie Sf. Scriptură, un Dumnezeu care se îngrijește, căruia îi pasă de creația Sa și e gata să intervină oricând atunci când omul cere sau dorește colaborarea și intervenția Sa divină, sau chiar și când nu o cere.

6. *Caracterul depersonalizant al Reîncarnării*

Este clar din cele spuse până aici că religiile hinduiste învață o doctrină depersonalizantă, adică despre anihilarea persoanei (S. Ajaya, *Psychotherapy East and West; A Unifying Paradigm,* The Himalayan International Institute of Yoga Science and Philosophy of the USA, Honesdale, PA, 1992, p. 128), despre dispariția ei totală, definitivă. Aceasta este însă o altă contradicție căci pe de o parte viețile individuale sunt nesfârșite iar pe de altă parte se învață anihilarea finală a *ego*-ului, a sinelui, ca să nu mai vorbim și de celălalt aspect al contradicției și anume că persoanele umane sunt destinate anihilării totale, în timp ce faptele (*karma*) și urmările lor sunt eterne.

Persoana, în tradiția creștină, este forma cea mai înaltă de existență. De aceea Dumnezeu e conceput ca personal, iar omul ca chipul lui Dumnezeu, *imago Dei,* este o ființă atât de nobilă. Un *ego,* sine, care se anihilează, care dispare total în neant este produsul unei înțelegeri degradante, de neconceput despre om. Cum zice C. G. Jung: „Pentru noi, o conștiință fără *ego,* fără sinele personal este de neconceput. Dacă nu este *ego,* sinele personal, nu mai este nimeni conștient de nimic." (S. Ajaya, *op. cit.,* p. 137).

Pe de o parte deci doctrina despre reîncarnare în cicluri nesfârșite duce la disperare existențială, iar pe de altă parte, — și aici este o altă mare contradicție — aceeași doctrină promovează ideea nu a unității ci mai mult, a identității dintre spiritul uman și spiritul divin ori spiritul cosmic, universal.

Dar dacă spiritul divin și cel uman (*atman*) se identifică unul cu celălalt, de ce deci mai este nevoie de reîncarnare? Ori dacă identificarea spiritului uman cu cel divin nu e mântuitoare trebuie să înțelegem că spiritul divin însuși are nevoie de reîncarnare?

Reluând ideea că nu există viață perfectă, deci că reîncarnările se petrec veșnic și deci că în final nu există mântuire, se vede clar că reîncarnarea duce doar la disperare sau cel mult la indiferență pentru că oricum ai trăi, nu poți fi perfect și deci automat îți creezi suferințele viitoare în lanț, etern, nesfârșit.

Într-un astfel de context poate E. Cioran să afirme că „ar fi mai bine pentru noi ca, viermănoși și sereni, să fi păstrat companie animalelor, bălăcindu-ne lângă ele în mileniile ce vin, mirosind a grajd mai degrabă decât a laboratoare, murind mai degrabă de bolile noastre decât de remediile noastre, încercând neantul și progresiv înecându-ne în el. Căci absența ei care ar fi trebuit să fie o datorie și obligație noi i-am substituit evenimentul. Și de fapt, fiece eveniment ne cuprinde și ne devoră câtă vreme el are loc în detrimentul echilibrului și duratei noastre." (*op. cit.* p. 62).

Cu alte cuvinte starea noastră de oameni personali, conștienți ar fi de fapt o stare de cădere și decădere; idealul ar fi nu în umanizare ci în depersonalizare și dezumanizare, în întoarcerea la animalitate, ba mai mult, la vegetație, la starea vegetală sau și mai jos, la nimicul absolut. De aceea poate scrie el că „cel ce n-a invidiat niciodată vegetala n-a înțeles drama umană" (*op. cit.,* p. 178).

Scepticismul total, nihilist al lui Cioran este o filosofie a absurdului. Dar una din bazele filosofiei lui este tocmai nihilismul disperant al doctrinei despre reîncarnare, cu eliminarea ideii de progres prin propoveduirea întoarcerii sufletului la stadiul de animal sau vegetală și cu situația fără ieșire în care sufletul e pedepsit pe veci la suferința vieții în trup, fapt ce duce la dorința mai degrabă de a nu fi existat deloc decât la bucuria de a exista. În acest sens poate Cioran scrie: „fiecare pas înainte, fiece formă de dinamism conține ceva satanic: progres este echivalentul modern pentru cădere, versiunea profană a condamnării... iar noi nu suntem decât o armată de condamnați predestinați nebuniei: ...căci orice mișcare este o erezie". De fapt, zice el, noi am fost creați să vegetăm, să prosperăm în inerție și nu să ne distrugem pe noi prin viteză și igienă (*op. cit.,* p. 61).

— va urma —

Pr. dr. Theodor Damian

La Marea Lavră, întoarcerea isihaștilor a fost salutată ca o adevărată sărbătoare duhovnicească. Ei se stabiliră în chilii dispersate în apropierea Lavrei, însă sub amenințarea noilor incursiuni turcești au fost nevoiți să se instaleze în interiorul mănăstirii. Aici, însă, vizita numeroșilor călugări și ritmul vieții obștești împiedicau găsirea liniștii pe care ei o căutau. Luând atunci cu el un singur ucenic, Grigorie s-a îmbarcat pentru Adrianopol și de acolo au ajuns pe jos la Paroreea, unde numeroși călugări de diferite naționalități s-au adunat curând sub îndrumarea sa. El a fondat aici o lavră pe muntele Katakryomenie, în jurul căruia trăiau pustnici în chilii separate, iar mai apoi trei alte lavre au fost construite în împrejurimi. Însă locul era invadat de tâlhari care cauzau multe neplăceri călugărilor și tulburau mereu liniștea lor. Grigorie s-a adresat atunci țarului Bulgariei, Ioan Alexandru (1331—1371). Suveranul, prieten al călugărilor și admirator al culturii bizantine, a primit cu bucurie cererea sfântului și i-a trimis imediat bani și muncitori pentru construirea unui turn, unei mari biserici și mai multor chilii. El dotă în plus mănăstirea cu tot ceea ce era necesar și îi oferi sate, turme de oi și locuri de pește. În schimb, Dumnezeu își arătă bunăvoința Sa față de țar, scăpându-l dintr-un complot pornit asupra lui. Fiind în centrul acestei cetăți duhovnicești, dumnezeiescul Grigorie, dovedea o râvnă apostolică pentru a aprinde în toți oamenii acest foc care ne face să ajungem prin viață activă și perseverență în rugăciunea lui Iisus, pe culmile contemplației. El învăța fără încetare și reuși să convertească în oi duhovnicești un mare număr de tâlhari din regiune.

Cuvântul său a răsunat într-adevăr *până la marginile lumii* și Paroreea deveni centrul unei mari mișcări duhovnicești care va răspândi spiritualitatea bizantină în țările slave. Printre ucenicii săi, al căror număr, s-a zis, că depășea măsura, va fonda celebra mănăstire de la Kelifarevo, aproape de Tîrnovo, care a fost cea mai importantă mănăstire din Balcani, sediul unei faimoase școli duhovnicești și culturale, ilustrată de numeroși sfinți, asceți și păstori ca: Sf. Eftimie, patriarhul Târnovei, Sf. Ciprian Mitropolitul Kievului. Sf. Romul și Sf. Grigorie Sihastrul au răspândit în Serbia tradiția rugăciunii inimii, cu ajutorul prințului Lazăr.

Suveranii timpului, Andronic III Paleolog (1328—1341), Ștefan Dușan al Sârbilor (1331—1356), Ioan Alexandru al Bulgariei și Nicolae Alexandru al Țării Românești au căutat prietenia Sfântului Grigorie și au purtat cu el corespondență pentru a primi sfaturi duhovnicești. Astfel, putem spune de Sf. Grigorie Sinaitul că este inițiatorul acestei vaste mișcări isihaste pe care Bizanțul o va transmite lumii slave (și românești, n. n.) ca moștenirea sa cea mai prețioasă.

În ciuda activității sale apostolice, Sf. Grigorie nu era mai puțin însetat de solitudine. Astfel el își amenajă o chilie izolată la puțină distanță de mănăstire. Acolo, fiind anunțat de Dumnezeu de moartea sa apropiată, el se retrase la liniște totală, înfruntând pe demoni care îl atacau ca fiarele sălbatice. Aceștia au făcut totul pentru a-l face să-și piardă în ultimul moment cununa sa, însă în zadar. După trei zile, o putere divină a alungat pe demoni și a umplut pe sfânt de o inexprimabilă blândețe. Peste puțin timp, el intră cu bucurie în viața cea fără de sfârșit (27 noiembrie 1346).

2 Isihaști, practicând *rugăciunea inimii,* nu lipseau totuși de la Athos, pentru că Sf. Grigorie însuși a întâlnit mai apoi pe Sf. Maxim Kavsocalivitul.

3 *Capete foarte folositoare,* 113 (vezi în Filoc. rom. VII, p. 133, n.n.). Scrierile Sf. Grigorie constituie o parte fundamentală a Filocaliei.

O biografie de excepţie
ŞTEFAN FERARU

Cea de a 72-a aniversare a zilei de naştere ne oferă un potrivit şi plăcut prilej pentru a-i adresa, din toată inima, prietenului, consăteanului şi compatriotului nostru, ŞTEFAN FERARU, ani mulţi şi calde urări de bine şi sănătate.

Frumoasa vârstă atinsă, ca şi contextul în care o evocăm, ne îndeamnă să marcăm momentul aniversar printr-un bilanţ, chiar sumar, al prodigioasei şi constantei activităţi pe care a desfăşurat-o în perimetrul spiritual şi cultural-artistic în patria adoptivă şi în care s-a integrat de peste patru decenii. Ne-am propus să consemnăm remarcabilele strădanii într-o sinteză, pe baza unor materiale documentare ce ne-au parvenit, mai ales cu scopul ca ea să rămână pentru cei ce ne vor urma şi care să aibă posibilitatea să cunoască profilul de excepţie al acestui contemporan deosebit al nostru. Considerăm că în prealabil este necesar să evidenţiem, că realizările sale au ca suport încărcătura sufletească cu care cel sărbătorit acum a plecat din Săliştea Sibiului — străveche vatră românească — şi cu care l-au înzestrat, temeinic şi cu generozitate, Biserica ortodoxă şi şcoala românească de aici. La aceasta s-au adăugat, firesc, calităţile cu care a fost dotat, şi pe care a ştiut şi s-a străduit din toate puterile ca să le valorifice.

Integrându-se, chiar de la sosirea sa în Statele Unite ale Americii, printre enoriaşii parohiei „Sf. Gheorghe-Nou" din Lansing-Ilinois, al parohiei „Sfânta Treime" din Detroit, Michigan şi apoi din Troy, Michigan, ŞTEFAN FERARU a slujit cu credinţă şi devotament biserica ortodoxă, mai întâi la nivel parohial, pentru ca mai târziu să sprijine prin toate mijloacele Episcopia şi apoi Arhiepiscopia Misionară Ortodoxă Română din America şi Canada. Apropierea sa de biserica ortodoxă şi activitatea sa neobosită pusă în slujba acesteia s-au bucurat de o apreciere deosebită din partea clerului ortodox român dar i-au atras şi stima şi respectul credincioşilor care l-au onorat alegându-l ca membru în consiliul eparhial şi casier al Arhiepiscopiei. Aceste funcţii importante în organismul bisericesc misionar şi pe care le-a îndeplinit şi le îndeplineşte cu devotament şi conştiinciozitate, i-au oferit posibilitatea, printre altele, de a veni în contact şi de a fi şi o gazdă primitoare pentru unii dintre Înalţii Prelaţi ai Bisericii Ortodoxe Române din ţară, care s-au aflat în vizită în SUA şi au cercetat Sfânta Arhiepiscopie Misionară. Printre aceştia amintim pe: Preafericitul Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române (pe atunci Mitropolit al Olteniei), I.P.S. Sa Antonie — Mitropolit al Ardealului, I.P.S. Nicolae, Mitropolit al Banatului, I.P.S. Sa Bartolomeu, Arhiepiscop al Clujului, Vadului şi Feleacului (pe atunci Arhimandrit B. V. Anania), P.S. Sa Vasile, Episcop al Oradiei, P.C. Pr. Nităşor Cazacu, secretar al P.S. Patriarhii şi alţii.

Cu o parte dintre Înalt Prea Sfiinţiile Lor, ŞTEFAN FERARU a păstrat şi păstrează legăturile prin corespondenţă şi vizite în România. Sunt impesionante urările şi binecuvântările din colecţia sa, pe care P.F. Teoctist, I.P.S. Sa Antonie, I.P.S. Sa Nicolae, I.P.S. Sa Bartolomeu, — ca să dăm numai câteva exemple, — i le-au adresat de-a lungul anilor pe felicitări, amintiri sau cărţi ai căror autori sunt.

Pentru această îndelungată, rodnică şi devotată lucrare, pusă în slujba sfintei noastre biserici şi a comunităţii ortodoxe din cuprinsul Arhiepiscopiei Misionare, ca o recunoaştere a rolului său în propăşirea acestei instituţii bisericeşti, P.F. Justin, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române l-a onorat pe ŞTEFAN FERARU cu înalta distincţie „Crucea Pariarhală pentru mireni", în anul 1979 cu ocazia vizitei P.F. Sale în S.U.A., în fruntea unei delegaţii de Înalţi Ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române.

Un alt domeniu al activităţii neobosite a celui sărbătorit, la fel de important, este cel cultural. Ca membru fondator şi activ şi ca preşedinte al Coralei „România", de pe lângă Catedrala ortodoxă „Sfânta Treime" din Detroit, Michigan şi fiind înzestrat şi cu o voce de excepţie, şi-a dovedit întregul său talent ca minunat interpret al muzicii bisericeşti şi populare din Transilvania. „România" Choral and Cultural Society of Detroit, Michigan", cum s-a înregistrat la autorităţile americane şi-a propus ca „scopul noii societăţi cultu-

(Continuare în pag. a 4-a)

Ing. Ioan Stănişor,
Timişoara

Ec. Mircea Ţaţa
Sibiu

ŞTIRI — INFORMAŢII

Agenda P.S. episcop-vicar SERAFIM

— Marţi, 8 martie a.c., P.S. Episcop Serafim Făgărăşanul a vorbit în Aula „Avram Iancu" a Universităţii din Sibiu, despre **Tineretul şi Biserica.**

— Miercuri, 9 martie a.c., slujba acatistului **Rugul aprins** la biserica studenţilor din Bucureşti. Cuvânt despre **„Ortodoxia în lumea Occidentală".**

— Joi, 10 martie, a vorbit despre **Monahism şi Liturghie,** în aula Facultăţii de Drept din Bucureşti.

— Vineri, 11 martie a.c., a vorbit în Casa de cultură a studenţilor din Craiova, despre **Isihasmul în Ortodoxie.**

— Duminică, 13 şi Duminică 19 martie 1994, hirotonie în Catedrala Sibiu, candidatul la preoţie, Străulea Dorin.

— Duminică, 20 martie, Sf. Liturghie în parohia Bucium (prot. Făgăraş), în cadrul căreia a hirotonit întru preot pe teologul Mezaroş Nicolae, pe seama acestei parohii.

După masă, Taina Sf. Maslu în Parohia Făgăraş-Galaţi.

— Miercuri, 23 martie, a participat la Liturghia darurilor înainte sfinţite în biserica studenţilor din Bucureşti. Predică.

— Vineri, 25 martie, Sf. Liturghie în Parohia Vurpăr (prot. Sibiu).

După masă, P.S. Sa a primit o delegaţie de tineri germani care i-au luat un interviu pentru un post de Radio din München.

— Sâmbătă, 26 martie, întâlnire cu fraţi ostaşi de la Cluj şi Simeria. A participat şi Pr. prof. Vasile Mihoc.

— Duminică, 27 martie a.c., Sf. Liturghie în parohia Hârseni (prot. Făgăraş) şi a hirotonit întru preot pe tânărul Radu Simion Petraşcu pe care l-a şi instalat ca paroh.

După masa, P.S. Sa a slujit Taina Sf. Maslu în parohia Sebeş şi a adresat cuvânt de învăţătură.

Diac. Dumitru Dura

Însemnări despre o vizită făcută P.C. Părinte Arhim. ILIE CLEOPA, la Mănăstirea Sihăstria, în vara anului 1993

Cu ajutorul lui Dumnezeu, în vara anului 1993, împreună cu soţia şi copiii, ne-am învrednicit să ne ducem în pelerinaj la multe din mănăstirile binecuvântatului pământ românesc al Moldovei. Şi, printre mănăstirile la care ne-am închinat a fost şi Sihăstria, unde, după cum este binecunoscut, vieţuieşte Prea Cuviosul Părinte Arhimandrit Cleopa Ilie, unul din marii duhovnici ai Ortodoxiei româneşti şi universale.

Deşi Părintele Cleopa este în vârstă, peste optzeci de ani, şi suferind, de mulţi ani, totuşi Prea Cuviosia sa primea în chilie, pe toţi cei care aşteptau, cu răbdare, să-l vadă, să-i ceară un cuvânt folositor, de învăţătură, şi binecuvântare, iar pe unii să-i şi spovedească. Am fost primiţi şi noi, imediat, în chilia Prea Cuviosiei sale, cu căldură şi dragostea creştinească proprie Părintelui Cleopa, care ne-a vorbit mai bine de o oră. Dar, Prea Cuviosia sa ar mai fi continuat să ne vorbească, dacă nu ne retrăgeam, pentru a nu-l mai obosi mai mult, nu înainte, firesc, de-a primi, fiecare, binecuvântarea şi cuvântul de învăţătură potrivit din partea Părintelui Cleopa.

Ieşeam din chilia Părintelui Cleopa, cu ferma convingere că văzusem şi auzisem un om ales al lui Dumnezeu, cu viaţă sfântă, cu credinţă lucrătoare şi cu dragoste şi înţelegere faţă de toţi. Cuvintele Prea Cuviosiei sale îmi reveneau, neâncetat, în memorie, iar ochii săi pătrunzători şi în stare permanentă de trezvie nu mă mai părăseau. Vitalitatea, luciditatea şi uşurinţa cu care ne vorbise mă uimiseră şi ele. Cert era că, plecam de la chilia Părintelui Cleopa îmbogăţiţi duhovniceşte, şi nu ne mai rămăsese decât să dăm Slavă Celui de Sus, că ne-a hărăzit asemenea dar de-a ne fi aflat în preajma Prea Cuviosiei sale.

Părintele Cleopa ne-a vorbit, mai ales, despre trecutul său şi despre viaţa duhovnicească de la Mănăstirea Sihăstria, de când vieţuieşte în aceasta şi până astăzi. Printre altele, Părintele Cleopa ne-a istorisit şi despre cele trei perioade ale sale de pătimire în temniţele comuniste, precum şi despre fuga sa în munţi, cu o desagă şi cu Sfânta Împărtăşanie. În munţi, ajutat de un pădurar, Părintele Cleopa şi-a făcut, sub o stâncă, o colibă de patru metri pătraţi. Uşa colibei era căptuşită cu muşchi de pădure, pentru a scăpa privirilor ‚indiscrete', iar, odată cu căderea primei zăpezi, Părintele Cleopa nu mai ieşea din interiorul acesteia. În interiorul colibei, făcută din lemn de brad, Părintele Cleopa n-aprindea niciodată focul, pentru a nu-l da în vileag fumul. Doar candela ardea în colibă, la lumina plăpândă a căreia Prea Cuviosul Cleopa îşi înălţa rugăciunile, însoţite de lacrimi fierbinţi, către Milostivul Dumnezeu să se îndure de Prea Cuviosia sa şi de neamul românesc, aflat din anul 1948 în mâinile forţelor răului şi ale întunericului.

Emoţionant a fost momentul când, în timp ce ne vorbea, Părintele Cleopa a scos de sub masă un geamantan, în care se află trusa cu toate cele necesare pentru săvârşirea Sfintei Liturghii, şi pe care o avusese cu Prea Cuviosia sa, timp de ani de zile, în coliba din creierul munţilor.

Ne-a vorbit Părintele Cleopa şi despre pelerinajul său la Sfântul Munte Athos, întreprins în anul 1977, şi-şi amintea, cu emoţie, Prea Cuviosia sa, cum, în Grecia, i s-a cerut să vorbească, în prezenţa Arhiepiscopului Atenei şi a altor ierarhi eleni, despre Sfânta Împărtăşanie. Şi le-a vorbit Părintele Cleopa, după propria-i mărturisire, timp de patru ore. Le-a vorbit, desigur, din prisosul cunoştinţelor sale, căci se ştie că Prea Cuviosia sa este un bun cunoscător al Sfintei Scripturi şi al lucrărilor multor Sfinţi Părinţi, pe unele chiar pe de rost. Pe acestea le studiase şi învăţase, pe de rost, mai ales, pe când făcuse ascultare la păscutul oilor mănăstirii, în anii tinereţii. Iată însă, că acum, la anii bătrâneţii, Dumnezeu l-a învrednicit pe Părintele Cleopa a fi unul dintre marii păstori duhovnici al oilor cuvântătoare ale Bisericii Ortodoxe, într-adevăr, la chilia Părintelui Cleopa vin credincioşi ortodocşi nu numai din România, ci şi din Bulgaria şi Grecia. Totodată, la scaunul duhovniciei Părintelui Cleopa vin şi ierarhi. Aşa se face că, potrivit celor spuse de Părintele Cleopa, Prea Cuviosia sa este duhovnicul a doi mitropoliţi şi a şapte episcopi ai Bisericii Ortodoxe Române.

Să reamintim, de asemenea, că Părintele Cleopa este şi autorul multor lucrări de învăţătură creştină ortodoxă şi de zidire duhovnicească.

Ne-a vorbit, în fine, Părintele Cleopa şi despre Mănăstirea sa, Sihăstria, unde de patru sute cincizeci de ani nu se mănâncă carne şi în care au vieţuit, de-a lungul timpului, mari duhovnici. Chiar Părintele Cleopa mărturisea că a apucat perioada, când Mănăstirea Sihăstria avea cincisprezece mari duhovnici. În prezent, spunea, cu regret, Părintele Cleopa, la Mănăstirea Sihăstria mai sunt doar patru astfel de duhovnici, căci ceilalţi s-au mutat, între timp, la Domnul. Dar, la Sihăstria, adăuga Părintele Cleopa, Prea Cuviosia sa a cunoscut şi călugări, care au fost mari nevoitori în ale rugăciunii şi desăvârşirii. Unii, dintre aceşti călugări, preciza Părintele Cleopa, nu dormeau decât trei ore pe noapte, şi acelea, în sicriu.

Cu smerenia-i caracteristică, Părintele Cleopa a evitat să ne vorbească şi despre nevoitorii vieţuitori ai Sihăstriei, din zilele noastre. Oricine, însă, care calcă pragul Mănăstirii Sihăstria îşi dă seama că în acest aşezământ monahal vieţuiesc astfel de nevoitori în ale rugăciunii, ascultării şi postului. Apoi, numărul mare de tineri intraţi, de curând, în mănăstire, fac ca aceasta să constituie o speranţă a continuării vieţii duhovniceşti alese în Monahismul ortodox român.

Am părăsit Mănăstirea Sihăstria, nu înainte de a-i admira pictura bizantină, recentă, din trapeza acesteia, care te îmbie la frumos şi elevaţie duhovnicească, şi cu mulţumirea sufletească de a ne fi aflat în incinta acesteia, de-a ne fi închinat în biserică şi de a fi primit cuvintele de învăţătură şi binecuvântarea marelui ei, — şi al Bisericii Ortodoxe Române —, duhovnic, Prea Cuviosul Părinte Arhimandrit Cleopa Ilie.

Pr. Dr. Ioan DURĂ

Mihai Eminescu şi religia

(Urmare din pag. 1)

Dă-mi tinereţea mea, redă-mi credinţa
Şi reapari din cerul tău de stele:
Ca să te-ador de-acum pe veci, Marie!

Amintirile contemporanilor au relatat că la 8 noiembrie 1886, bolnav la Mănăstirea Neamţului, spovedindu-se, i-a spus preotului: *„Părinte, să mă îngropaţi la tărmurile mării şi să fie într-o mănăstire de maici şi să ascult în fiecare sară, ca la Agaiton cum cântă Lumină lină."*

A doua poezie: *Colinde, colinde!*, în stil popular, o citâm în întregime:

Colinde, colinde!
E vremea colindelor,
Căci ghiaţa se-ntinde
Asemeni oglinzilor
Şi tremură brazii
Mişcând rămurelele,
Căci noaptea de azi-i
Când scântee stelele.

Se bucur' copiii,
Copiii şi fetele,
De dragul Mariei
Îşi piaptănă pletele,
De dragul Mariei
Ş-a Mântuitorului
Luceşte pe ceruri
O stea călătorului.

Poezia a fost apreciată de poetul Ion Pillat:

„Şi de minunatul şi enigmaticul colind de un sentiment atât de modern în subtilul său primitivism".

În manuscrisele eminesciene (publicate în ediţia naţională de Opere, 1939—1993, 16 vol.) se găsesc însemnări cu conţinut religios ori sunt copiate texte religioase, ca de ex.: *Tatăl nostru.* Poetul punea mare preţ pe *morala religioasă.* În creaţia sa poetică şi în articolele sale, el apelează la un întreg arsenal de cunoştinţe, printre care şi cele religioase, fie personaje biblice, parabole, maxime etc., pentru ilustrarea ideilor şi exemplificarea conţinutului.

Principiul conducător într-un stat — susţinea poetul — trebuie să fie *„o absolută libertate a conştiinţei".* El a arătat că în antichitate: *„Biserica era singurul punct luminos nu numai pentru cultură în genere, dar chiar pentru libertatea dezvoltării omeneşti."*

M. Eminescu avea convingerea că: *„nici un popor nu poate subsista fără religie." „E netăgăduit* — adăuga el — *că românii şi-au păstrat cu multă îndărătnicie atât naţionalitatea, cât şi obiceiurile religioase."*

„De ce Christos e aşa de mare [?] — se întreba poetul —. *Pentru că prin IUBIRE el a făcut cearta între voinţe imposibilă."*

Proclamând *iubirea* — *„cea mai înaltă formă a existenţei umane"*, poetul a arătat că *„omul trebuie să aibă înaintea lui un om ca tip de perfecţiune după care să-şi modeleze caracterul şi faptele. Precum arta modernă îşi datoreşte renaşterea modelelor antice, astfel creşterea lumii noua se datoreşte prototipului omului moral, Iisus Hristos. După el încearcă creştinul a-şi modela viaţa sa proprie (...); caracterele crescute sub influenţa biografiei lui Hristos, şi cari s-au încercat a se modela după al lui, rămân creştine."*

Pentru ca oamenii să fie buni, *„pentru a se respecta unii pe alţii şi a-şi veni unul altuia în ajutor au nevoie de religie."*

Asupra altor creaţii poetice, precum şi a articolelor eminesciene, privitoare la morala creştină ortodoxă, sperăm să revenim, poate, cu vreun alt prilej.

Slujirea lui Dumnezeu şi dragostea de neam:...

(Urmare din pag. 1)

racul om se văita de durere dar persecutorul său nu avea milă. Văzând aceasta, Moise se supără foarte tare şi se mânie zicând: „Pentru că Dumnezeu nu ajută poporul meu, îl voi ajuta eu". Sări asupra egipteanului şi-l bătu până muri, apoi îl îngropă. Credea că nimeni nu va mai şti ce s-a întâmplat. Dar iată că mai târziu avea să se convingă de contrariu.

Văzând nişte israeliteni certându-se, a gândit că nu este bine să se certe între ei, ci mai bine s-ar uni împotriva egiptenilor. Deci a intervenit, dorind să-i despartă, dar i se răspunsese: „Aceasta nu te priveşte pe tine; tu nu eşti stăpân aici. Sau vrei să mă omori cum l-ai omorât ieri pe egiptean? „Auzind aceasta, Moise a înţeles că totuşi toată lumea ştia de fapta sa. Ştia chiar şi Faraon care a trimis oameni să-l aresteze. El credea că singur poate face ceva care să aducă eliberarea poporului său. Dar a înţeles acum că numai puterea lui Dumnezeu se poate opune rezistenţei egiptene. Dumnezeu era totul, el nu avea să fie nimic altceva decât o unealtă în mâna Domnului. Dumnezeu a cerut de la el ascultare şi supunere în iubire. Dorea ca el singur să admită superioritatea divină şi să se lase cu totul condus de Dumnezeu. Trebuia să se smerească.

Aşadar, Moise ajunsese într-o ţară cu munţi înalţi, ce se numea Madian. Era seară şi se aşeză lângă o fântână să se odihnească. Văzu venind şapte fete cu o mare turmă de oi, pentru a le adăpa. Deodată au ajuns acolo şi nişte păstori cu oile lor. Aceştia erau oameni răi, deoarece le-au alungat pe fete, pentru ca oile lor să bea primele apă. Fetelor le era teamă şi s-au grăbit să le facă loc. Moise văzând răutatea acelor oameni, s-a mâniat şi ducându-se în faţa lor le spuse: „Să plecaţi imediat de aici. Fetele au ajuns înaintea voastră şi au dreptul să ia primele apă pentru oi. Să nu îndrăzniţi cumva să le mai necăjiţi vreodată". Şi aşa Moise ajunse în casa acestor fete unde-l întâlni pe bătrânul preot, tatăl lor. Rămase acolo la cină şi peste noapte, iar apoi se şi instală în casa bătrânului Ietro, căsătorindu-se cu Şefora, una din cele şapte fete.

Acum nu mai era fugar; avea casă şi familie, dar trebuia să şi muncească pentru a-şi câştiga pâinea de toate zilele. El mergea cu oile la păşune, le căuta iarbă proaspătă şi seara le aducea la fântână să le adape. Şi dacă o fiară sălbatică se apropia să atace oile, el o alunga. Moise se schimbase mult. Altădată fusese bogat, acum era un păstor sărac. Înainte viaţa sa a fost liniştită, acum trebuie să îngrijească oile cu răbdare, muncind din greu. Altădată se mânia repede, vroia el însuşi să-şi ajute poporul; acum învaţă să fie răbdător şi să aştepte ca Dumnezeu să vină în ajutorul poporului Israel. Dar această schimbare a durat ani şi ani de-a rândul. Moise fu păstor timp de patruzeci de ani, dar nu şi-a uitat poporul. Nu se mai credea însă nici vrednic de a face ceva pentru el, cu propriile sale puteri.

Într-o zi, când ajunse pe un munte înalt, observă ceva neobişnuit. Era un foc; o tufă de mure era în flăcări. Dar nu aceasta era lucru neobişnuit, ci faptul că tufa era în mijlocul focului şi nu se consuma. Frunzele şi crengile rămâneau cum fuseseră mai înainte. „Aceasta este o minune" — se gândea Moise. „Trebuie să mă uit la ea mai de aproape" — şi se duse curios într-acolo. Deodată auzi o voce care strigă: Moise! Moise! Vocea ieşea din foc. Moise răspunse înfricoşat: „Iată-mă, sunt aici"! Vocea zise: „Nu te apropia aici! Ci scoate-ţi încălţămintea din picioarele tale, că locul pe care calci este pământ sfânt!" Apoi a zis iarăşi: „Eu sunt Dumnezeul părinţilor tăi, Dumnezeul lui Avraam, Dumnezeul lui Isaac şi Dumnezeul lui Iacob!" Şi şi-a acoperit Moise faţa sa, că se temea să privească pe Dumnezeu" (Ieşirea 3, 4—7), dar auzea tot ceea ce-i spunea Dumnezeu. A aflat astfel, că Dumnezeu doreşte să ajute pe poporul evreu şi să-l ducă în acea ţară frumoasă a Canaanului. Iar el avea misiunea să meargă şi să-i ceară lui Faraon eliberarea poporului său din Egipt.

Într-adevăr Moise se schimbase după atâta timp. Acum nici nu ar mai fi îndrăznit să meargă în faţa lui Faraon. Dar Dumnezeu îi spuse că trebuie să asculte şi să nu se teamă ,deoarece El însuşi va veghea asupra lui şi va face din el unealta Sa de lucru prin care şi cu care poporul evreu va fi salvat. Îi mai spuse că va merge la Faraon împreună cu fratele său Aaron, întrucât Moise era gângav. Apoi se făcu linişte. Vocea nu mai vorbi, iar tufa nu mai ardea. Era ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic.

Moise se duse acasă şi-şi duse oile în grajd; nu mai putea să se ocupe de ele. Domnul îi dăduse o altă misiune; era o muncă grea, dar minunată, lăsându-se întru totul în grija Domnului. De acum nu va mai trăi pentru sine, ci numai pentru misiunea ce i-a fost încredinţată. Şi să ştiţi, dragi copii, că aşa ne doreşte Domnul pe toţi. Chiar dacă nu ne cere să salvăm poporul evreu din ghiara egipteană, fiecare dintre noi are un rol precis în această viaţă. Şi atunci când noi ne apropiem cu smerenie şi iubire de Tatăl nostru ceresc şi ne încredinţăm viaţa şi faptele noastre în mâna Lui pentru ca El să lucreze prin noi şi mereu alături de noi — atunci, zic, vom găsi în noi destulă putere şi resurse de credinţă şi curaj pentru a depăşi toate obstacolele.

Moise porni deci la drum spre Egipt. Era o călătorie lungă. A fost întâmpinat de Aaron la Muntele lui Dumnezeu. Sunt adunaţi apoi bătrânii lui Israel cărora Aaron le-a spus „toate cuvintele pe care le grăise Domnul lui Moise", iar Moise a făcut semne minunate încât „poporul a crezut şi s-a bucurat că a cercetat Domnul pe fiii lui Israel".

În cele din urmă, Moise şi Aaron intră la faraon, cerându-i permisiunea să slăvească pe Dumnezeu în pustie. Faraon se opune, punându-i pe israeliţi la munci şi mai grele. Pentru a-l înduplека pe faraon, Moise se foloseşte de argumentul minunii, prefăcând toiagul său în şarpe. La fel fac însă şi vrăjitorii Egiptului. Numai că toiagul lui Moise a înghiţit toiegele lor.

Pentru a-l convinge totuşi pe faraon, să elibereze poporul evreu, Dumnezeu trimite asupra Egiptului zece pedepse, sau plăgi: prefacerea apei Nilului în sânge, timp de 7 zile; acoperirea pământului cu broaşte; apoi cu ţânţari, „pe oameni, pe vite, pe faraon şi pe casa lui". Apoi umple pământul cu tăuni. Urmează ciuma vitelor, răni şi bube peste animale şi oameni, şi beşici usturătoare; grindina care a bătut toată iarba câmpului şi toţi pomii din câmp; lăcustele care au pustiit totul, întunericul care timp de trei zile a cuprins Egiptul. În sfârşit, moartea întâilor născuţi, de la fiul faraonului, până la întâiul născut al dobitoacelor.

După aceasta Moise şi Aaron instituie ritualul „mielului pascal", Mielul (sau iedul) trebuia să fie de un an, parte bărbătească şi fără meteahnă. Va fi sacrificat în ziua a 14-a a lunii nisan (aprilie, prima lună a anului), către seară. Cu sângele mielului se ungeau ambii uşori, şi pragul de sus al uşii casei unde aveau să-l mănânce. Carnea mielului pascal trebuia friptă pe foc şi consumată cu azimă (pâine nedospită) şi cu ierburi amare (simbolizând viaţa grea pe care au dus-o evreii în Egipt). Mielul trebuia să fie consumat fript pe foc, fără a mai rămâne din el decât oasele, care şi acestea nu puteau fi zdrobite. Cei care mâncau mielul aveau coapsele încinse, încălţămintea în picioare şi toiegele în mână, spre a arăta că oricând sunt gata de plecare. În acea noapte a „Mielului pascal", îngerul morţii a trecut peste pământul Egiptului, lovind pe tot întâiul născut. Această sărbătoare instituită de Moise la porunca Domnului a primit numele de „Pesach" („trecere"), marcând clipa în care au devenit un popor liber. În aceeaşi noapte Moise şi Aaron au fost chemaţi la faraonul Egiptului spre a li se comunica dreptul, sau dezlegarea de a părăsi Egiptul... Vor mai trece zile şi ani, secole chiar, până când în Ţara Făgăduinţei, „Mielul lui Dumnezeu care ridică păcatele lumii" (Ioan 1, 29), adică Iisus-Mesia va transforma Pesachul de altă dată în Paştile eliberării din robia păcatului şi trecerea de la moarte la viaţă.

Intuiţia se poate face arătându-se tabloul scoaterii din apă a copilului Moise; sau tabloul rugului care ardea, dar nu se mistuia; sau prezentarea lui Moise şi a lui Aaron la faraonul Egiptului.

6. **Fixarea cunoştinţelor.**

Cine a fost Moise? (Conducătorul religios şi naţional al poporului evreu, marele lor eliberator din robia egipteană). Cum se tălmăceşte numele lui? („Scos din apă"). Ce semnificaţie are aceasta? (La ordinul faraonului, datorită înmulţirii evreilor, toţi băieţii trebuiau să fie omorâţi încă de la naştere. Mama sa l-a pus pe Moise într-un coşuleţ pe Nil, între papură. A fost găsit de fiica faraonului, care venise să facă baie. Aceasta auzindu-l, îl scoate din apă şi până la urmă ajunge să fie alăptat, crescut şi educat chiar de mama lui). Cum l-a educat mama lui? (În spiritul dragostei faţă de poporul său asuprit). Cine i-a încredinţat lui Moise misiunea eliberării poporului său? (Dumnezeu însuşi). Ce înseamnă aceasta? (Că Dumnezeu este adevăratul eliberator al poporului său). Faraonul Egiptului a aprobat eliberarea poporului evreu? (La început nu a acceptat-o, dar în urma pedepselor abătute asupra Egiptului a decis în cele din urmă eliberarea poporului evreu). Ce sărbătoare se instituie acum pentru poporul evreu? (Pesachul — trecerea, sau Paştile), ca cea mai mare sărbătoare, marcând eliberarea poporului evreu din robia egipteană).

7. **Temă pentru acasă**

Se vor lectura primele 12 capitole din cartea „Ieşirea".
— Rugăciunea la ieşirea din clasă.

Semnalăm... Semnalăm...

● Continuăm prezentarea demonstrației istoricului german Mathias Bernath că uniatismul s-a întemeiat pe un fals. E vorba de câteva culegeri din cartea sa: *Habsburgii și începuturile formării Națiunii Române* (ed. Dacia, Cluj, 1994, 272 p.).

● Documentul de la Balamand (1993), elaborat în comun în cadrul comisiei mixte de dialog între catolici și ortodocși, numește uniatismul *„metodă de unire din trecut"*, inactuală și inacceptabilă. Bernath spune chiar mai mult, anume că uniatismul e considerat *„până în ziua de astăzi o „falsificare iezuită"* (p. 121).

● Iată și câteva dovezi:

„Rămâne oricum incontestabil faptul că în versiunea românească (V. R.) a Actului de unire cu Roma spre deosebire de versiunea latină (V. L.) lipsește orice referire la cele patru puncte" (p. 122).

● De asemenea *„în V.R. însăși obligația recunoașterii primatului papal poate fi doar implicit înțeleasă"* iar formula *omnia admittentes (fiind recunoscute toate ...) nu apare nici măcar abuziv în textul românesc. Dimpotrivă Baranyi a omis să preia din Versiunea românească în Versiunea latină atât partea a II-a („clauza restrictivă a protopopilor"*, adică aceea în care protopopii cer *„să nu se clintească obiceiurile noastre ale răsăritului"* (n. n.) *cât și partea a IV-a (observația finală a lui Atanasie"*, adică: *„așa ne unim, acei ce scriu mai sus, cum toată legea noastră, slujba bisericii, liturghia și cărindarul nostru și posturile să stea pe loc")* (la Bernath, p. 122; v. și p. 119).

Varianta modificată în latinește ar fi opera iezuitului Baranyi. Originalul româno-latin s-a rătăcit printre hârtiile lui Gabriel Havenesi, rector al iezuiților de la Sfânta Ana din Viena, până când a fost descoperit de N. Densușianu în 1879. Baranyi a dus însă la Viena *numai copia latină* (Mathias Bernath, p. 122).

Așa să se fi făcut uniația?

Săracii români păcăliți! Și ce le mai place unora să rămână în fericirea de a fi fost păcăliți!

● Zoltan I. Toth (*Nacionalizmus* ... p. 27 și urm.) spune că unirea (uniația n. n.) sub Atanasie a fost *„cel puțin suspectă"*. Bernath admite această părere (p. 123).

● Au primit preoții valahi privilegiile care li s-au promis de către împăratul Leopold, se întreabă Bernath? Într-o hotărâre dietală transilvană se arată că *„preoții valahi sunt obligați la fel ca și înainte la prestațiile stabilite față de stapânii lor"*. (Zoltan I. Toth, *Nacionalizmus* ... p 28 și urm., cf. Bernath, p. 124).

Așadar, preoții valahi nu s-au ales în fapt cu nimic.

● Mathias Bernath citează chiar pe Mgr. unit Octavian Bârlea (*Die Union der Rumänen*, p. 157), care spune că la adunarea de la Sighișoara a stărilor din Transilvania (națiunile și religiile recepte), *„au ignorat toate dispozițiile și declarațiile existente* (în promisiunile leopoldine n. n.) *supunând clerul valah, la fel ca și până atunci, acelorași sarcini fiscale ca și pe ceilalți iobagi"* (p. 128).

● Unii istorici uniți contemporani afirmă că uniația s-a făcut de bună voie și că n-au existat reacții negative și nici rezistență.

Iată însă ce spune istoricul maghiar Jancso B (*A román nemzetiségi törekvések története és jelenlegi állapota*, 2 vol. Budapesta, 1896, 1899, textul din vol. I, 629 și urm.):

Diploma leopoldină care stă la baza întemeierii Bisericii unite (Bernath, p. 127), numită de Jancso „decret", *„a pus la dispoziția organelor executive ale unirii, oarecum forța militară brută, prin aceea că a pus uniții sub protecția generalului comandant și a slujbașilor militari"* (cf. Bernath, p. 129).

Asta o știm noi bine. Oare nu generalul Buccow a dărâmat 150 de mănăstiri ortodoxe în 1760—1761, și nu generalul Preiss a dărâmat mănăstirea lui Brâncoveanu de la Sâmbăta în 1785?

Pe ortodocși cine i-a apărat? Nimeni. Pentru că au rămas în credința lor strămoșească!

● Dar uniții înșiși cu ce s-au ales în cele din urmă? Viena promitea privilegii, iar Dieta din Transilvania le anula.

O „Instrucțiune" a Dietei, din 26 septembrie 1699, în 7 puncte, stabilea, printre altele, în punctul 1, *„ca în localitățile mai mari numărul preoților valahi să se restrângă la doi, în cele mai mici la un preot; în punctul 4, ca preoții supranumerari să fie trimiși în pofida situației lor familiale, la mânăstire; în punctele 5 și 6, prerogativele episcopului unit să fie limitate"*. (Bernath, p. 137).

Au mai venit și alte *„recompense"* pentru că se uniseră!

Printre altele s-a abolit dreptul canonic ortodox (pct. 6) și s-a limitat dreptul de excomunicare al episcopului român unit (pct. 7 din aceeași instrucțiune, cf. Bernath, p. 137).

Oare cum se vor fi simțit oamenii aceia care s-au văzut și compromiși prin acceptarea uniației, și disprețuiți chiar de cei cu care s-au unit, și unii umiliți până la desființare? Mitropolitul Atanasie a fost coborât la treaptă de episcop și rehirotonit.

Oare n-ar trebui să le spele cineva umilirea?

Văzând că se întinde coarda prea tare, până și Cardinalul Kollonich a încercat să-i apere pe uniți de *„Instrucțiunea"* din 26 septembrie 1699 a Dietei, dar i-a convenit să fie de acord cu impuținarea numărului clericilor uniți (cf. Bernath, p. 141).

● La un moment dat episcopul Atanasie era într-o astfel de confuzie, încât *„îl ruga pe Kollonich ca acesta să obțină de la împărat o definire fără echivoc a noțiunii de unire bisericească"* (Bernath, p. 142).

Săracul! Ajunsese să nu știe nici măcar atâta!

● Cu ani în urmă am afirmat într-o carte că românii care s-au calvinizat, au fost maghiarizați. Un om de cultură m-a contrazis. Am aflat ulterior că era unit.

Iată ce spune Bernath: *„cei mai mulți membri ai păturii privilegiate calvino-valahe puțin numeroase au fost mai târziu asimilați de maghiarime"* (p. 144).

Alte comentarii ar fi de prisos. Dar m-am întrebat atunci: oare de ce respectivul om de cultură român s-a temut de adevăr? Poate că s-a temut să nu avansăm ideea pierderii naționalității prin trecerea și la alte confesiuni?

Doamne ferește!

● Unii istorici uniți — am mai notat undeva — pretind că prin uniație am scăpat de calvinism.

Ce spune Mathias Bernath?

„Succesul parțial al calvinizării nu a avut nici o pondere din punct de vedere național-politic" (p. 144).

Și-apoi uniația s-a început sub Habsburgii catolici, când forța calvinismului nu mai era aceeași ca pe vremea lui Ilie Iorest și Sava Brancovici, când prinții calvini erau atotputernici.

● „Marele" vlădică Atanasie s-a lepădat de C. Brâncoveanu și de Mitropolitul Teodosie care l-a hirotonit. Așa i s-a cerut, așa a făcut!

Avea Atanasie, căruia i s-a zis Satanasie, autoritate în Transilvania?

Va fi avut printre cei care i-au urmat exemplul, dar:

„La Brașov și Făgăraș, în vizita canonică din primăvara lui 1699 (o spune și Bârlea, *Der Union* ... p. 164) *autoritatea sa nu era luată în considerare de grupe semnificative ale compatrioților săi"* (Bernath, p. 145).

Și ce rușine i-au făcut Habsburgii catolici lui Atanasie chemându-l la Viena în 1701, pentru a fi supus unui *processus informativus!* Bernath consideră că a fost o *convocare*, nu o *invitație* (p. 146). Generalul Rabutin — se pare iezuit, zice Bernath — i-a dat însoțitor lui Atanasie spre Viena pe capelanul său iezuit Karol Neurauter *„ca tovarăș de drum și sfătuitor teologic"* (cf. Bernath, p. 146—147, cf. *și Bârlea, Der Union...*, p. 167).

Gardianul! Atanasie nu mai știa teologie!

La Viena, lui Atanasie i-au adus *„grave acuze"* pe care Kollonich le-a sintetizat în nu mai puțin de 22 de puncte (Bernath, p. 148).

Și ce acuze i s-au adus?

Printre altele, *„perseverența în învățături schismatice"* și — Vai, Doamne, oare ce nație va fi fost acest Atanasie, de a putut îndura? — a fost învinuit de legături conspirative cu Principele Țării Românești, Constantin Brâncoveanu (pct. 15—22, din rechizitoriul lui Kollonich). I s-a imputat și că și-a asigurat un refugiu în Țara Românească, primind de la Brâncoveanu moșia Merișanilor (pct. 21, cf. Bernath, p. 149).

E frumos că i s-au imputat aceste lucruri. Ce bine ar fi să fi fost adevărate vinovățiile acestea! Dar dacă a fost absolvit și rehirotonit și „reabilitat", înseamnă că le-a negat.

Oare putem spera că negările n-au fost sincere, și că n-a devenit un renegat?

● La 13 martie 1701, laicii români din Bălgrad (Alba Iulia) i-au trimis o scrisoare de implorare lui Atanasie:

„Amintiți-vă de ceea ce ați jurat la Mitropolia de la București (la 22 ianuarie 1698, la hirotonie) *și dați-vă seama de ceea ce trebuie să vă așteptați de la cei patru patriarhi și de la Bisericile de lege grecească răspândite în toată lumea: căci de la toate acestea va veni blestem și afurisenie asupra voastră... Și pentru ca popii să devină domni, nu vom da mult decât am promis (deci erau uniți ei înșiși! n. n.). Cum au trăit până acum, trăiască și de acum încolo, iară legea, au rea avem, au bună, nimic nu vom mișca, nici nu avem a primi mai mult, — până nu va fi cu voia și a tuturor mirenilor, nu numai a popilor. Iară de primești Sfinția și popii, numai voi să fiți, iar noi nu vom fi"*. (Bernath, p. 159).

Am arătat mai înainte că Bernath observă că acest text a fost ușor modificat de mgr. O. Bârlea (*Der Union* ... nota 380, cf. Bernath, p. 159).

Dar textul e extrem de relevant din alt motiv. Laicii n-au fost consultați când s-a făcut uniația. Deci uniația s-a făcut doar de cei 38 de protopopi!

Cine l-a apărat atunci pe Atanasie? Niște „români" de-ai lui: Baranyi, Belussi, Neurauter, Rabutin (Bernath, p. 152).

Tot români neaoși, una și una!

● Bernath arată că eminența vieneză Kollonich a dispus ca pe viitor nu sinodul să-și aleagă episcop unit în Transilvania, ci acesta să fie numit de împărat, împotriva tradiției locale, răsăritene. Apoi l-a pus pe Atanasie să abjure hirotonia de la București din 22 ianuarie 1698, iar la 24 martie 1701 l-a hirotonit din nou în toate treptele, diacon, preot, episcop. L-a hirotonit Kollonich și alți doi episcopi *latini. Latini!* (Bernath, p. 152—153).

Ce mai rămânea din greco-catolicism?

Vorbe goale. Și umilință!

În două broșuri, istoricește analfabete, editate de o episcopie unită din Transilvania, câțiva istorici ortodocși sunt admonestați că falsifică istoria. Hârtia îndură totul!

Dar iată aici *istoria scrisă de un istoric străin.*

● Cine l-a instalat în Ardeal pe episcopul Atanasie?

„Atanasie a fost pus în funcție de către contele Apor, în temeiul împuternicirii sale din 19 martie, apoi părintele Neurauter din Societatea lui Iisus, prezumtivul „teolog", a dat citire diplomei de unire" (la 15 mai 1701 n.n.).

Instalarea s-a făcut la Alba Iulia, *„de față la instalare mai fiind iezuiții Baranyi, Kapi și Biletski. Implicați în chestiunea unirii sunt menționați nobilii F. Boer, P. Apor, Sárospataki, G. Josika, S. Bethlen, Haller și Pekri"* (p. 157 și nota 216).

Tot români, una și una!

● În noiembrie 1701 Atanasie a organizat un sinod, adresând scrisori de mulțumire către papă, împărat și Kollonich. Cu deosebită insistență s-a cerut *„protecția puterii laice pentru unirea bisericească"* (p. 158).

Oare de ce și de cine trebuiau protejați de către Putere? Și de care Putere? Românească? Locală? Desigur nu. Cereau protecția ocupanților Habsburgi, la a căror religie trecuseră, față de ortodocși și față de celelalte religii recepte, care nu vedeau cu ochi buni trecerea românilor la catolicism.

Cujus regio, ejus religio! Primiseră credința ocupantului și trebuiau protejați. Frații lor rămași în credința strămoșească, cu bisericile luate, cu preoții lor ortodocși alungați, rămași fără episcop, puteau să-i lovească, vai cu vreo privire urâtă, cu dispreț! Că arme, ei nu aveau. Nici armate.

● Cu toată protecția, la instalarea lui Atanasie nu s-a putut totuși evita un incident, pe care Mathias Bernath nu-l lasă să treacă nesemnalat:

„Un scandal provocat de ortodocși la festivitatea pompoasă a instalării în funcție, anunța ca o străfulgerare viitoarele confruntări: în fața episcopului, a oaspeților nobili și a clerului, la poarta catedralei din Bălgrad (Alba Iulia n.n.) *doi negustori „greci"* (ortodocși n.n.) *și un preot, trimiși ai comunității ortodoxe extrem de active din Scheii Brașovului au protestat gălăgios împotriva episcopului renegat, căruia îi contestau dreptul de a se înstăpâni pe catedrala construită de Domnul Țării românești pentru ortodocșii din Transilvania"* (p. 158).

Te prind fiorii!

Și povestitorul e un străin. Și nici măcar ortodox!

Și iată-i astăzi cum se plâng că li s-au luat bisericile de către adevărații proprietari, acum ortodocși din nou!

Ce frumos spune poporul: Există un Dumnezeu!

Există o dreptate!

● Mai departe Mathias Bernath citează o frază din *Die Union der Rumänen ...*, (p. 177) a Mgr. Octavian Bârlea:

„Contradicția nu a mai putut fi curmată, devenind începutul unei lungi drame" (cf. Bernath, p. 158).

Într-adevăr: O lungă dramă! Continuă și azi, după aproape 300 de ani. Mgr. Bârlea, când vrea, poate fi și obiectiv.

● Iată și o mărturie despre populația Transilvaniei, care vine din partea generalului von Preiss, cel care în 1785 a dărâmat Mănăstirea lui Brâncoveanu de la Sâmbăta, pentru că nu a acceptat uniația:

„Cea mai mare parte a Transilvaniei este locuită de valahi", (ortodocși n.n.) dar ei, *„nu sunt considerați ca națiune, ci doar POPULUS tolerat* (gloată, popor n.n.) *... căruia nu i se acordă participarea la acele libertăți și drepturi ale celorlalte națiuni"*.

Numai în condițiile lipsei de drepturi și de protecție a putut Preiss să distrugă mânăstirile ortodoxe ale românilor. Cine să-l fi tras la răspundere?

Cinic, trăgea cu tunul, mimând compătimirea victimelor.

Dar Bernath mai are multe de spus.

Va urma.

ANTONIE P.

ȘTIRI — INFORMAȚII

Agenda Î. P. S. Mitropolit ANTONIE

— Miercuri, 16 și vineri, 18 martie a.c., Înalt Prea Sfințitul Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Crișanei și Maramureșului a luat parte la Sf. Liturghie a darurilor mai înainte sfințite în Catedrala mitropolitană din Sibiu.

— Vineri, 18 martie a.c., seara, în cadrul săptămânii duhovnicești, Î. P. S. Sa a ținut în Capela mitropolitană din Sibiu în fața studenților teologi o meditație duhovnicească cu tema: „Tatăl nostru" — modelul desăvârșit de rugăciune".

— Sâmbătă, 19 martie a.c., Î. P. S. Sa a primit la reședința mitropolitană din Sibiu pe pastorul Jean Fischer, secretar general al Conferinței Bisericilor Europene.

— Duminică, 20 martie a.c., Î. P. S. Sa a luat parte la Sf. Liturghie în Catedrala mitropolitană din Sibiu, rostind cuvânt de învățătură.

Î. P. S. Sa a prezentat credincioșilor prezenți la Sf. Liturghie pe pastorul Jean Fischer.

În aceeași zi Î. P. S. Sa împreună cu oaspetele a făcut o vizită la Mânăstirea Brâncoveanu, și la Schitul Păltiniș. Tot în aceeași zi Î. P. S. Sa a primit pe academicianul Marius Sala.

— Luni, 21 martie a.c., Î. P. S. Sa a luat parte la lucrările Sinodului Permanent, desfășurate la Palatul patriarhal din București.

— Între 22—24 martie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la lucrările Sf. Sinod al B.O.R.

— Miercuri, 30 martie a.c., Î. P. S. Sa a primit pe dl. Virgil Bogdan, de la Asociația PRO PACT-Sibiu.

— Joi, 31 martie a.c., Î. P. S. Sa a primit la reședința mitropolitană din Sibiu pe dl. Gunnar Jannson, raportor la Comisia juridică și Comisia pentru drepturile omului ale Adunării Parlamentare a Consiliului Europei. La discuții, a fost prezentă și o delegație a Bisericii Orientale Unită cu Roma (greco-catolică) din Sibiu condusă de vicarul Pompilius Onofrei.

Î. P. S. Sa a făcut o prezentare a situației vieții bisericești din Transilvania și a adresat raportorului protestul și indignarea credincioșilor ortodocși din Mitropolia Transilvaniei față de legiferarea în țara noastră, la insistențele Consiliului Europei, a unor păcate grave precum avortul și homosexualitatea.

În aceeași zi, Î. P. S. Sa a primit pe Excelența Sa Dl. Andrew Bache, ambasadorul Marii Britanii în țara noastră aflat împreună cu soția, într-o vizită la Sibiu.

— Tot în seara aceleiași zile Î. P. S. Sa a susținut în Sala Mare a Casei de cultură din Alba Iulia; la invitația Ligii Tineretului ortodox, conferința cu tema „Rugăciunea domnească Tatăl nostru".

După conferință corul parohiei din Măgina, dirijat de Pr. I. Fufezan a prezentat un reușit program religios închinat Duminicii a treia a Sf. Post (a Sf. Cruci).

Arhid. Visarion Bălțat

O biografie de excepție...

(Urmare din pag. a 3-a)

rale și corale, care poartă numele scump al țării noastre de origine, România, este aceea de a păstra, promova și valorifica moștenirea etnică, muzicală și artistică a comunităților româno-americane, pe orice cale posibilă, dar mai ales prin concerte publice de muzică tradițională românească, religioasă, populară, și clasică. „Subliniem că în cadrul acestei societăți culturale și corale funcționează și corul de copii. Corala este o prezentă permanentă la slujbele bisericești și la toate evenimentele culturale românești" (după cum aflăm dintr-o însemnare a dirijorului acesteia, dl. C. Alexe) dar colaborează și cu alte instituții culturale americane și canadiene „interesate să cunoască și să aprecieze valorile artistice și spirituale ale grupului nostru etnic", fiind cea mai reprezentativă de acest gen din Statele Unite și Canada.

Dintre manifestările acesteia exemplificăm cu: concertul religios de Florii de la Windsor University Center (1978), Concertul de colinde de la Festivalul etnic de Crăciun organizat de către Centrul lingvistic al Bibliotecii centrale din Windsor, Ontario și multe altele. Ca o expresie a prestigiului pe care și l-a câștigat în această activitate, considerăm că a fost și invitarea sa, împreună cu o parte a coralei, la marele festival „American Folklife", organizat la Washington D.C. (1976) de către „Smithsonion Institution" și „National Park Service", cu prilejul Bicentenarului Statelor Unite ale Americii, ocazie cu care au fost prezentate cântece vechi ale emigranților români, precum și exemplificări de muzică liturgică românească. Pentru contribuția sa deosebită la reușita și la atingerea obiectivelor pe care și le-a propus festivalul, ȘTEFAN FERARU a fost răsplătit cu o diplomă de onoare, și cu o scrisoare de mulțumire din partea organizatorilor adresată în același timp și regretatei sale soții.

În aceeași arie a preocupărilor cultural-artistice se înscrie și interesul cu care ȘTEFAN FERARU a contactat, a sprijinit și a fost gazdă a ansamblurilor artistico-muzicale din țară, care au concertat în S.U.A., în particular în comunitățile românești: „Rapsodia Română", solistă Angela Moldovan, dirijor Ionel Budișteanu (1965), „Ciocârlia", dirijor Victor Predescu (1968), „Junii Sibiului" solistă Lucreția Ciobanu, conducător Iacob Macrea (1985).

Aprecierile unora dintre solii artei populare românești, ca și gratitudinea, pentru că le-a fost o gazdă atentă și plăcută, (printre care menționăm pe Angela Moldovan, Laura Lavric, Gheorghe Turda, Iacob Macrea), consemnate cu ocazia acestor concerte, alcătuiesc colecția sa de suflet.

În această colecție, un loc de frunte îl ocupă și gândurile de prețuire exprimate de scriitoarea Ioana Postelnicu (o prietenă devotată a Sălișteniilor), pe unele dintre cărțile pe care i le-a dăruit cu prilejul vizitei pe care i-a făcut-o familiei FERARU (1972).

La cele consemnate mai sus adăugăm legăturile permanente pe care ȘTEFAN FERARU le-a păstrat cu țara, dar și cu Săliștea natală și în acest context subliniem și prezența sa entuziastă la „Întâlnirea fiilor satului", ce a avut loc la Săliște, în 5—6 august 1978, legături care i-au alimentat mereu acel fond sufletesc încărcat de dragoste pentru biserica străbună și cultura poporului nostru și pe care le valorifică cu pasiune și consecvență chiar atât de departe (sau poate tocmai de aceea) de plaiurile care i-au alintat copilăria și tinerețea, în mijlocul unei colectivități ce simte și gândește românește și este dornică să-și manifeste și să păstreze bogăția cântului, dansului, portului, obiceiurilor, și tradițiilor strămoșești, atât pentru satisfacerea propriilor nevoi spirituale cât și pentru a le arăta și altora, de alte etnii și implicit a se mândri cu ele. Un orgoliu care le face cinste și pentru care, cei de-acasă, le suntem recunoscători. Dragostea de plaiurile natale și de cei din mijlocul cărora a plecat, ducând cu sine, fără îndoială, și nostalgia acestora peste ocean, dar și firea sa deschisă, prietenoasă, îndatoritoare, l-au determinat să acorde, cu generozitate, întreg sprijinul multor apropiați, prieteni, și consăteni, pentru ca aceștia să viziteze S.U.A., să cunoască realitățile americane și să ia contact cu comunitatea românească de acolo. Nu putem încheia aceste gânduri înainte de a consemna aspectul semnificativ că în toate activitățile sale în plan bisericesc, cultural, artistic, muzical a antrenat și pe regretata sa soție, care, deși născută pe alte meleaguri, a îndrăgit și și-a însușit din tezaurul spiritualității poporului nostru și l-a urmat în toate acțiunile, devenind o membră devotată a parohiilor din care a făcut parte, „un adevărat stâlp al „Reuniunii doamnelor" și membră fondatoare și activă a coralei „România" și care, prin trecerea la cele veșnice, a lăsat un mare gol în sânul parohiei dar și un mare exemplu de dragoste, de bunătate, de trăire și slujire creștinească", după cum afirma P.C. preot Vasile M. Neagu într-un necrolog închinat decedatei.

Prin toate acțiunile inițiate ȘTEFAN FERARU s-a dovedit un veritabil „ambasador" în S.U.A. al sufletului românesc, cu tot ce a creat el, în general și al Săliștei în special.

Pentru toată această strădanie ca și pentru dăruirea pe care le-a pus în gândul nobil de a veni în întâmpinarea aspirațiilor spirituale ale comunității românești din care face parte, ca și pentru a purta mesajul nostru al celor de aici către cei ce poartă țara și locul natal, cu toate comorile lor neprețuite în suflet, noi, prieteni, consăteni, și cunoscuți, îi dorim lui ȘTEFAN FERARU, la acest moment aniversar, viață lungă, cu multă sănătate și putere de muncă și cât mai multe împliniri în misiunea patriotică pe care și-a asumat-o de a ne reprezenta cu cinste în Statele Unite ale Americii și Canada.

Îi suntem recunoscători și îi mulțumim pentru tot ce a făcut și face pentru imaginea reală și frumoasă ca și pentru prestigiul nostru peste Ocean, pentru unitatea grupului etnic românesc de acolo prin menținerea permanent treză a conștiinței de români și ortodocși și prin păstrarea și transmiterea nealterată a inegalabilelor valori spirituale ale poporului român. La mulți ani!

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Dr. *Serafim Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*.

ABONAMENTUL pe un an: 2 000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

Biblioteca „ASTRA" — SIBIU —

Fondator:

Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 141

SIBIU

15 aprilie

Nr. 15—16

1994

HRISTOS PĂTIMEŞTE PENTRU NOI

Prin Adam a intrat păcatul în lume şi blestemul a căzut asupra tuturor urmaşilor primului om. Moartea pune stăpânire, Adam pierde raiul, diavolul triumfă, omenirea zace în păcat. Trebuia să vină cineva şi să plătească pentru păcatul strămoşesc, să ne răscumpere cu preţ mare să ne scoată de sub robia morţii. Şi dacă păcatul a venit în lume printr-un om, tot un om trebuia să aducă mântuirea. O făptură asemenea nouă, un om la fel ca şi noi cu toate slăbiciunile şi păcatele noastre, nu putea săvârşi un act aşa de măreţ.

Dumnezeu fusese drept şi după dreptatea Sa judecase alungarea lui Adam din rai. Dar Dumnezeu este şi îndelung răbdător şi nu putea lăsa făptura Sa să îndure la infinit blestemul păcatului. Trebuiau însă împăcate dreptatea şi dragostea divină. Şi Bunul Dumnezeu în înţelepciunea Sa nemărginită a împăcat şi pe una şi pe alta. Fiul Său, asemenea Lui, se umileşte, ia chip de om, născându-Se din fecioară pentru salvarea noastră şi împăcarea cu Tatăl Ceresc.

O altă alegere mai bună nici nu putea fi. Cine altul în locul Domnului Iisus Hristos putea săvârşi împăcarea noastră cu Dumnezeu, pe Care din neascultare îl părăsisem? Iar actul acesta numit al răscumpărării prin venirea Fiului pentru ridicarea noastră din păcat şi revenirea la Adam Cel Nou, îşi are justificare scripturistică şi fusese anunţat prin profeţi.

După învăţătura sfinţilor părinţi o îndoită moarte căzuse asupra noastră prin greşala lui Adam. O moarte a trupului prin întoarcerea lui în pământul din care a fost luat şi alta a sufletului prin chinurile veşnice. Iisus îşi dă trupul Său la moarte, suferă groaza morţii în locul nostru în faţa Sfintei Treimi. „Oamenii trebuiau să fie pedepsiţi, spune Sf. Ioan Gură de Aur: Dumnezeu n-a făcut-o; ei trebuiau să piardă, dar El a dat pe Fiul Său, în locul lor".

Aşadar, Iisus primeşte să pătimească pentru noi, să sufere pentru noi. Nu ţine seamă că este Dumnezeu mai presus decât îngerii şi decât toată făptura văzută şi nevăzută şi din înălţimea Sa dumnezeiască îşi dă trupul pentru noi. „Oare nu e bun, întreabă Sf. Grigorie al Nissei, Cel Care a luat din pricina ta chip de rob şi în locul presupuşilor prieteni a luat asupra Sa chinurile păcatelor tale? S-a dat pe Sine ca schimb al morţii tale şi s-a făcut pentru noi blestem şi păcat?"

„Dispreţuit era şi cel din urmă dintre oameni: om al durerilor şi cunoscător al suferinţei, unul înaintea căruia să-ţi acoperi faţa; dispreţuit şi nebăgat în seamă. Dar El a luat asupră-Şi durerile noastre şi cu suferinţele noastre S-a împovărat. Şi noi Îl socoteam pedepsit, bătut şi chinuit de Dumnezeu. Dar El fusese străpuns pentru păcatele noastre şi zdrobit pentru fărădelegile noastre. El a fost pedepsit pentru mântuirea noastră şi prin rănile Lui noi toţi ne-am vindecat" (Isaia 53, 3—5).

Dumnezeu nu ne-a alungat, n-a mai pomenit răutatea noastră, ci cu îndelungă răbdare a purtat-o şi Însuşi ne-a ridicat păcatele, a dat pe Însuşi Fiul Său răscumpărare pentru noi, pe Cel Sfânt pentru cei nelegiuiţi, pe Cel Nevinovat pentru cei vinovaţi, pe Cel Drept pentru cei nedrepţi, pe Cel Netrupesc pentru cei trupeşti, pe Cel fără de moarte pentru cei muritori. Căci ce altceva putea să acopere păcatele noastre, dacă nu dreptatea Lui? Prin cine puteam să ne îndreptăm noi nelegiuiţii şi necinstiţii dacă nu prin Fiul lui Dumnezeu? „Fărădelegile multora se acopăr de Cel Drept şi dreptatea unuia îndreptează pe mulţi nelegiuiţi" (epistola către Diognet).

„El n-a fost nici blestem, nici păcat. A primit însă blestemul nostru, a luat păcatele noastre şi le-a purtat în trupul Său pe cruce. Neţinând seamă că n-are nici o vină şi nici un blestem, Hristos, după bunăvoinţa Tatălui a luat asupra Sa blestemul întregului neam omenesc, pentru ca să mântuiască pe toţi cei ce au fost vrednici de blestem" (Justin Martirul).

Tot neamul omenesc s-a aflat supus blestemului. Iisus a primit blestemul, dar nu S-a transformat El în blestem. În El este nimicit păcatul şi a luat asupra Sa blestemul care ni se cădea nouă. „Hristos ne-a răscumpărat din blestemul Legii, făcându-Se pentru noi blestem; pentru că scris este: Blestemat este tot cel spânzurat pe lemn" (Galateni III, 13).

„A luat asupra Sa slăbiciunile noastre, a fost rănit, pentru ca să ne vindece prin ranele Sale, ne-a scăpat din blestem, făcându-se blestem pentru noi" (Sf. Vasile cel Mare). „S-a făcut blestem şi păcat nu schimbându-Se întru acestea, ci luând asupră-Şi fărădelegile noastre şi purtând boalele noastre" (Sf. Grigorie de Nazianz). „Dumnezeu S-a făcut păcat pentru noi, adică S-a lăsat osândit ca păcătos şi păcat pe Cel Ce nici nu cunoştea păcatul, necum să-l fi săvârşit" (Sf. Ioan Gură de Aur).

Domnul Hristos, pentru ca să nimicească definitiv neascultarea omului, s-a făcut ascultător până la moarte şi încă la moarte pe cruce pe lemnul neascultării, îndreptând-o prin ascultare pe lemnul crucii. Toate acestea nu le-a săvârşit numai ca Dumnezeu, nici numai ca om, ci ca Dumnezeu-Om. Căci, pe când ca om, El era supus ispitelor, batjocurilor, răstignirii şi morţii „Cuvântul Care de-a pururea era cu El, Îl întărea, înfrunta ispitele şi le învingea.

Răscumpărătorul nostru, pentru ca să elibereze pe oameni din robia diavolului, sfărâmându-i stăpânirea cu puterea Sa cea neînvinsă, iarăşi a făcut aceasta nu numai ca Dumnezeu, ci şi ca om, deoarece inamicul n-ar fi fost învins după dreptate, dacă învingătorul n-ar fi fost om născut din femeie.

Ca om, Hristos l-a arătat pe diavol un călcător de lege şi ca cel ce a părăsit pe Dumnezeu, ca Logos (Cuvânt) l-a legat puternic şi l-a lipsit de toate instrumentele — oamenii — pe care diavolul îi stăpânea şi de care se folosea pe nedreptate. Împreună cu cauzatorul morţii, Hristos a sfărâmat şi puterea morţii, nu numai ca Dumnezeu, ci şi ca om, căci, după cum, prin omul robit tot neamul nostru a intrat în moarte, tot aşa prin omul învingător am ieşit la viaţă, şi după cum printr-un om moartea s-a făcut învingătoare asupra noastră, tot aşa prin om am căpătat biruinţă asupra ei. Răscumpărarea lui Hristos s-a extins asupra întregii omeniri, căci El fiind Dumnezeu-Cuvântul, acelaşi Cuvânt, după chipul Căruia au fost creaţi toţi oamenii, nu era după omenime, om obişnuit, ci om deosebit, om Care era mai presus de ceilalţi, al cărui raport cu omenirea era egal cu acela pe care-l avea Adam şi care influenţa asupra omenirii, după cum influenţează capul asupra întregului organism. Şi fiindcă Hristos n-avea altă idee şi scop în activitatea Sa mesianică, decât să mântuiască pe toţi oamenii, numai în Sine şi prin Sine, deoarece şi-a dat sufletul Său pentru sufletele noastre şi corpul Său pentru corpurile noastre şi tot ce a făcut, nu a făcut decât numai pentru răscumpărarea noastră, se înţelege, că puterea actelor Lui răscumpărătoare au putut să se extindă asupra tuturor oamenilor. De aceea, precum

(Continuare în pag. a 3-a)

Preot Ilie I. Ţintă

ORTODOXIA ÎN CREŞTINISM (I)

Mi s-a propus de către Asociaţia Studenţilor Creştini Ortodocşi din Cluj să le vorbesc despre *„Ortodoxie şi creştinism"* (20 aprilie 1994). Mi s-a părut că o asemenea temă m-ar obliga la prea multe judecăţi de valoare asupra ortodoxiei în sine şi în raport cu creştinismul, şi asupra creştinismului în raport cu el însuşi, şi chiar m-ar fi obligat să încerc o reducere a creştinismului adevărat la ortodoxie, ceea ce era, dintr-un anumit punct de vedere, chiar o datorie. Această temă ar fi cerut un efort de restrângere a demonstraţiilor între limitele unei conferinţe şi n-am avut destul timp pentru aceasta. Ea m-ar fi obligat, în acelaşi timp, să intru în conflict cu ecumenismul şi, iarăşi, mi-ar fi trebuit mult spaţiu pentru a justifica totuşi necesitatea angajării în ecumenism. Găsesc însă că aceste teme n-ar fi lipsite de interes, şi nu numai pentru teologi, ci chiar şi pentru marele public.

Din aceste mai sus invocate motive, mi-am permis să restrâng puţin tema intitulând-o *„Ortodoxia în creştinism"*, ceea ce ar putea fi un capitol din *„Ortodoxie şi creştinism"*. Şi, chiar şi acest capitol, m-am gândit să-l tratez nu cu referire la dimensiunile lui dogmatice-doctrinare, ci să încercăm împreună să-i găsim Ortodoxiei diferenţele specifice faţă de celelalte confesiuni creştine, la nivelul vieţii creştine, deci accesibile oricărui fel de auditoriu.

E de la sine înţeles că, în timpul scurt care ne este dat, nu vom putea epuiza tema, iar alegerea jaloanelor asupra cărora ne vom opri, va putea fi cu greu ordonată după vreun criteriu de demonstraţie de la puţin la mult, de la mic la mare, de la particular la general. Important e ca cele pe care le vom alege să fie concludente pentru a alcătui un chip al Ortodoxiei, uşor de recunoscut şi uşor de înţeles. Şi, bine înţeles, să ne simţim acasă înlăuntrul acestui chip. Să putem spune: iată-ne, e vorba despre noi! Şi, fără emfază şi orgoliu, să iubim acest chip. De orgoliu şi emfază nu poate fi vorba, pentru că acest chip al Ortodoxiei este chipul ei veşnic şi ideal, către care noi trebuie să mergem cu străduinţe şi cu smerenie.

Spuneam mai înainte că nu ne vom opri la diferenţele dogmatice dintre cel puţin cele trei mari ramuri ale creştinismului: ortodoxia, catolicismul şi protestantismul, în acesta din urmă intrând şi toate cele peste o mie de denominaţiuni apărute din secolul al XVI-lea până azi. Nu ne vom opri la aceste diferenţe, pentru că ele sunt precis delimitate în orice manual de dogmatică, simbolică sau sectologie şi, oricine, le poate găsi cu uşurinţă acolo. Noi vom încerca să delimităm mai degrabă ce consecinţe au antrenat ortodoxia în ortodocşi, catolicismul în catolici, protestantismul în protestanţi, ce chip au dat acestea credincioşilor lor şi, ce încă a mai contribuit la alcătuirea acestui chip, şi în ce măsură apartenenţa confesională a antrenat apariţia unor evidente diferenţe specifice între confesiuni şi, în sfârşit, în ce măsură aceste diferenţe specifice determină la rândul lor tipuri şi tradiţii locale.

Iată, am propus, de fapt am identificat dintr-o răsuflare, atâtea aspecte ale problemei, încât ele se prezintă ca determinante care par a nu mai lăsa nici un loc ecumenismului, adică posibilităţilor de reunificare a creştinilor. Despre aceasta trebuie să spunem totuşi mă-

(Continuare în pag. a 2-a)

† ANTONIE
Mitropolitul Ardealului

Sfânta Liturghie — marea iubire

— TAINĂ ŞI CUNOAŞTERE —

I

Totul se petrece într-un moment dramatic!

Era ultima Cină, cu apostolii Săi, **Cina cea de Taină**, a Celui care, în ziua următoare va urca drumul calvarului şi al Jertfei sângeroase de pe Golgota, pentru noi oamenii şi pentru a noastră mântuire.

El, Mântuitorul Iisus Hristos, cu trei ani mai înainte de această supremă Biruinţă, şi-a început lucrarea izbăvitoare, la nunta din Cana Galileii, poposind între nuntaşi, împreună cu Maica Sa, Fecioara Maria şi şase din primii Săi apostoli. Acolo a binecuvântat familia, ca Taină şi a prefăcut apa în vin, ca o consacrare a naturii şi aşezarea ei în slujba omului, la dispoziţia şi bucuria vieţii lui.

De atunci, Fiul lui Dumnezeu-Fiul Omului, în dumnezeiasca Sa dăruire şi iubire nemărginită, **nunteşte** cu oamenii şi pentru oameni, fără nici o deosebire. Pe toţi îi caută, pe toţi îi iubeşte, pentru toţi se dăruieşte. Aşa a intrat în casa vameşului Levi, profesionist al unei slujbe ingrate şi recuperându-l, îl face apostol şi evanghelist Matei şi acolo, în explozia de bucurie a momentului, „a mâncat cu vameşii şi cu păcătoşii" (Mt. 9, 11).

N-a respins rugămintea nici unui păcătos! N-a făcut uz de formalităţi şi pozări ad-hoc, de rang şi mărire, de selectare şi preferinţă a oamenilor. De aceea, a „intrat şi în casa fariseului, a şezut la masă" (Lc. 9, 36), cu aceeaşi bunăvoinţă, suportând ochiul critic şi eventualul dispreţ din partea neputinciosului om şi chiar umilinţa, **„cerşind"** iubirea oamenilor şi inima lor. „Iată stau la uşă şi bat; de va auzi cineva glasul Meu şi va deschide uşa, voi intra la el şi voi cina cu el şi el cu Mine" (Apoc. 3, 20).

N-a pregetat să străbată sate şi oraşe, în condiţii de risc şi osteneală, dar antrenând în Marea Sa Iubire mulţimi imense, care, deşi înfometate şi trupeşte nu numai sufleteşte, căutau să nu-L piardă, oriunde ar fi. Şi iată marele mister, că săturând, din milă şi iubire, mii de oameni, doar cu cinci pâini şi doi peşti (In. VI), a descătuşat cugetarea omenească, ridicând-o deasupra firescului şi de la ceea ce este stricăcios şi vremelnic, la ceea ce este pururea Viu şi veşnic, eliberând omul din propriile sale cătuşi şi prevestind, totodată, marea Taină euharistică. — **„Eu sunt pâinea vieţii (adevărata pâine). Cel ce vine la Mine nu va flămânzi şi cel ce crede în Mine nu va înseta niciodată . . ."** (In. VI, 35).

Aşa a grăit Iisus, Fiul lui Dumnezeu, apostolilor şi mulţimilor de oameni, învăluiţi în taină şi nedumerire şi devotaţi până la uitarea de sine, nescăpându-L din vedere şi savurându-L.

— **„Eu sunt pâinea vieţii . . ."** (In. VI, 48). **„Eu sunt pâinea cea vie, care s-a pogorât din cer. Cine mănâncă din pâinea aceasta viu va fi în veci. Iar pâinea pe care Eu o voi da pentru viaţa lumii este trupul Meu"** (In. VI, 51). **„Cel ce mănâncă trupul Meu şi bea sângele Meu are viaţă veşnică şi Eu îl voi învia în ziua cea de apoi. Trupul Meu este adevărata mâncare şi sângele Meu, adevărata băutură. Cel ce mănâncă trupul Meu şi bea sângele Meu, rămâne întru Mine şi Eu întru el . . . şi cel ce Mă mănâncă pe Mine va trăi prin Mine. Aceasta este pâinea care s-a pogorât din cer . . . Cel ce mănâncă această pâine va fi viu în veac . . ."** (In. VI, 54—58).

Şi Taina . . . începe să se dezvăluie ca şi floarea într-un răsărit de soare, iar mintea se cutremură de atâta revărsare divină pe care nu o poate cuprinde avidul, neputinciosul şi contrariatul om. Taină a tainelor, anunţată cu atâta claritate dumnezeească şi stăruinţă, încât a zguduit mintea şi inima tuturor, clătinând, la un moment dat, şi pe ucenicii Săi. Şi „mulţi din ucenicii Lui, auzind, au zis: Greu este cuvântul acesta! Cine poate să-l asculte? Şi de atunci mulţi din ucenicii Săi s-au dus înapoi şi nu mai umblau cu El" (In. VI, 60 şi 66).

Iisus nu s-a oprit aici! „A intrat în casa Martei care L-a primit în casa ei" (Lc. X, 38) şi acolo a avertizat că există pentru om o îndatorire a cărei prioritate este sufletul, care suspină după altfel de hrană decât trupul şi care trebuie preferată dincolo de toate rigorile protocolare.

La fel, intrând în casa lui Zaheu vameşul, a declarat „mântuire casei acesteia" (Lc. XIX, 5 ss) pentru mărturisirea sinceră şi renun-

(Continuare în pag. a 2-a)

Preot Nichifor Todor

Sfântul IOAN DE CRONSTADT*

Ioan Ilici Serghiev s-a născut la 19 octombrie 1829 la Sura, un mic sat din provincia Arhanghelsk (extremul nord al Rusiei), în sânul unei familii sărace. Tatăl său care era sacristin (îngrijitor al bisericii) i-a inspirat dragostea de Biserică, de sfintele slujbe şi de rugăciune şi l-a obişnuit să nu caute ajutor şi consolare în necazuri decât la Dumnezeu. La şcoală, tânărul Ioan avea mari necazuri cu învăţătura; însă ca răspuns la rugăciunile sale fierbinţi, Dumnezeu l-a dezlegat într-o noapte de neputinţa sa, devenind atât de inteligent încât a obţinut o bursă pentru a continua studiile la Academia teologică din Sankt Petersburg. Ca student, el se interesa de toate ştiinţele, citea mult, însă *căuta mai presus de toate rugăciunea şi slava lui Dumnezeu*, în timpul plimbărilor sale solitare prin natură. După moartea tatălui său, pe lângă studii a trebuit să lucreze şi ca secretar pentru a-şi ajuta familia. Încercat greu de sărăcie şi de ispita descurajării, se lupta cu rugăciunea continuă şi cerea lui Dumnezeu să-i dea harul credinţei şi al bucuriei. Tristeţea, va spune el, este o apostazie (cădere din credinţă) şi moartea inimii. Ioan considera orice eveniment al vieţii sale ca un semn al lui Dumnezeu. De aceea, după un vis, el a acceptat să se căsătorească cu fiica protopopului de la Catedrala din Cronstadt şi a abandonat intenţiile sale de misiune în China pentru a deveni misionar în propria sa ţară, în acest port de război aproape de capitală, care concentra în el toată mizeria, nedreptatea socială şi degradarea morală a unei societăţi aproape de catastrofă.

Încă din ziua căsătoriei sale, Ioan a spus soţiei sale: „Liza, familii fericite sunt destule. Să ne punem şi eu şi tu în slujba lui Dumnezeu". Şi astfel, până la sfârşitul vieţii lor ei au păzit curăţia desăvârşită, numindu-se reciproc „frate" şi „soră". Hirotonit preot în 12 noiembrie 1855, părintele Ioan şi-a stabilit ca fundament al misiunii sale: meditaţia asiduă a Sfintelor Scripturi, privegherile de noapte consacrate rugăciunii lui Iisus şi mai ales slujirea zilnică a Sf. Liturghii. „Sf. Liturghie este cu adevărat slujba cerului pe pământ în cursul căreia Dumnezeu însuşi într-un chip special, imediat şi foarte apropiat este prezent şi rămâne cu oamenii, fiind El însuşi Slujitorul nevăzut, care aduce (Sf. Daruri) şi care Se aduce (pe Sine) ca dar

(Continuare în pag. a 2-a)

Părintele Serafim

* *Le Synaxaire*, Tesalonic 1988, 21 decembrie, p. 187—191.

Sfântul Mucenic GHEORGHE

La mijloc de primăvară, când soarele binecuvântează întreaga fire cu un potop de raze iar câmpia se îmbracă în veşmânt de verdeaţă şi flori, Biserica Creştină prăznuieşte pe unul dintre cei mai mari, mai aleşi, mai cunoscuţi şi mai iubiţi martiri ai săi, pe Sf. Mucenic Gheorghe.

Intrat în conştiinţa Bisericii ca unul care a mărturisit pe Hristos cu preţul vieţii sale, cinstit cu evlavie de către poporul dreptcredincios, păstrat în suflet cu dragoste de cei ce-i poartă numele, Sf. Gheorghe martirul ne apare nouă celor de astăzi ca o „făclie de lumină purtătoare", ca un „turn al credinţei" şi ca o „platoşă împotriva săgeţilor celor vicleni", cum îl numesc imnele bisericeşti închinate lui în această zi de 23 aprilie.

Icoana şi numele Sf. Gheorghe sunt cunoscute şi venerate în întreaga lume creştină. Există ţări şi regiuni care-i poartă numele, (Genova, Portugalia, Lituania şi în special Anglia), ţinuturi şi oraşe care-l au ca patron şi ocrotitor, englezii i-au imprimat chipul pe monezi şi chiar şi după ce au renunţat la venerarea Sf. Icoane i-au păstrat în palatul Windsor o capelă închinată lui.

Chiar şi oastea creştină a binecredincioşului voievod Ştefan cel Mare şi Sfânt, domnul Moldovei, îl avea ca ocrotitor pe Sf. Mucenic Gheorghe a cărui icoană era zugrăvită pe steagurile ei de luptă. Tineretul creştin din ţara noastră l-a avut şi îl are ca patron pe mucenicul Gheorghe.

Actele martirice ne relatează că Sf. Mucenic Gheorghe era originar din localitatea Lydda, astăzi Lod (Israel), alţii însă con-

(Continuare în pag. a 3-a)

Arhid. Visarion BĂLŢAT

Rugă

O, Maică Sfântă şi Fecioară!
Nu am nimic să-ţi dăruiesc;
Mi-e casa sufletului goală,
Cu ochii-n lacrimi te privesc.

Apleacă-te spre mine, Mamă,
Ascultă-mi rugile fierbinţi,
Şi-n nopţile cu iz de rană
Mângâie-mi ochii suferinzi.

Genunchi-i plec, povara-i grea,
Prea plin e sufletul de jale;
Lăsându-mi fruntea-n poala ta,
Trăiesc doar clipa milei tale.

Alină-mi chinul şi durerea,
Cu multă bunătatea ta;
Şi deşi tac . . . cunoaşte-mi vrerea,
Primeşte-mi gândul, lacrima . . .

Daniela Benchea

Ortodoxia în creştinism

(urmare din pag. I)

car o vorbă, înainte de a trece la enumerarea diferenţelor specifice care definesc Ortodoxia între celelalte confesiuni.

Acum, după ce diferenţele în receptarea creştinismului au dus la apariţia atâtor confesiuni, şi fiecare confesiune şi-a creat propria ei tradiţie şi propriul fel de a fi, de a sluji, de a se ruga, într-un cuvânt de a practica învăţătura creştină, ecumenismul nu le va mai putea schimba pe acestea. Sau, dacă va reuşi reîntoarcerea la unitatea de credinţă, poate că într-un timp foarte îndelungat, îşi va putea închega şi o nouă tradiţie, comună. Mă întreb însă dacă acest lucru e absolut necesar. Cred că nu. Şi pentru că e greu, şi pentru că ar duce la o uniformitate care ar putea sărăci şi împuţina felurile diverse ale trăirii sentimentelor religioase. Unitatea, când se va face, va reface unitatea de credinţă, adică va ajunge la moduri comune de exprimare a credinţei, dar tradiţiile locale de traducere în viaţă, în practică, a credinţei comune, vor putea rămâne diverse. În acest sens se vorbeşte de *unitatea în diversitate*. Din această perspectivă, ecumenismul are şanse de izbândă. Că ele sunt foarte îndepărtate, din cauză că se merge încet pe drumul recuperării credinţei comune, e adevărat. Dar porţile nu sunt închise. Drumul nu e întrerupt. Dacă înaintarea va rămâne în continuare grea şi cu încetinitorul, s-ar putea să asistăm la ceva neprevăzut. În loc să fie mijloc şi cale de realizare a unităţii dintre Bisericile despărţite, şi să ajungă la unitate, ecumenismul să devină o *stare permanentă de căutare*. Să-şi reducă scopul de la a ajunge la ceva, la un ţel, la a fi mereu pe drumul spre el. Să devină adică, o adunare de biserici în căutarea unităţii, iar instituţia care se ocupă de aceasta, *Consiliul Ecumenic al Bisericilor*, să fie o instituţie care să dureze până la Parusie! Şi să ştie că de mai mult nu este în stare!

*

Ortodoxia, în orice caz, îşi va modifica cu greu chipul pe care i l-a conturat felul ei de trăire a creştinismului. Ea îl consideră adecvat cu învăţătura de credinţă pe care o exprimă, şi care îi conferă armonie, echilibru, frumuseţe, împlinire, linişte, aici şi speranţă în mântuire. Toate acestea sunt caracteristici generale şi particulare. Aceasta este Ortodoxia, acesta este ortodoxul. Celui care o trăieşte cu sinceritate, i se descoperă toate aceste daruri care devin elemente componente ale chipului său. Am ales anume cuvântul i se *„descopăr"*, de sus şi din interior, pentru că ele nu pot fi căpătate prin imitaţie.

Am văzut occidentali care şi-au convertit barba la ortodoxie, au început să-şi numere rugăciunile pe metanii aduse de la Athos, şi s-au aşezat pe aşteptare înfrigurată să li se descopere Dumnezeu, să aibă viziuni şi să stea de vorbă cu îngerii pe cine ştie ce teme năstruşnice. Au apărut în Occident mulţi asemenea imitatori care cred că Ortodoxia obţine totul prin forme, prin anumite mecanisme, prin ţinută, etc. Se înşală şi uneori se înşală cu bună ştiinţă. Aceştia nu-mi plac. Când nu mă dezgustă, mă înfurie. Mimează. Totul la dânşii e aparenţă. Poartă cruci mari şi fac cruci mari. Mai mari decât ortodocşii.

Ceea ce nu înseamnă că apusenii sunt incapabili să-şi însuşească structural Ortodoxia. Cunosc şi experienţe adevărate, reuşite. Dar câtă străduinţă le trebuie şi uneori câtă libertate pierd, în căutarea libertăţii ortodoxe. Căci fiind convertiţi, devin într-atât de devotaţi Ortodoxiei, încât sacralizează toate amănuntele practicilor ortodoxe, chiar când unele sunt particularităţi fără semnificaţii notabile, şi îi condamnă aspru pe ortodocşii care le neglijează. Cât despre confesiunea din care au plecat, nu mai sunt în stare să mai vadă nici ceea ce era bun în ea. De altfel aceasta e una din componentele psihologiei convertitului. Ei trebuie să-şi dovedească, iară şi iară, că au trecut de la rău absolut, la bine absolut.

*

Ortodoxia vine, cum ar zice Blaga, din matricea stilistică mesianică. E centrată structural pe Hristos care a venit nu numai să aducă o nouă Lege, în sensul de învăţătură şi normă morală absolută, ci mai ales, prin norma morală şi dincolo de ea, vine să transforme omul. Legea poate da satisfacţii pe orizontal, când devine şi e respectată ca normă pentru toţi, dar poate transforma omul numai când pătrunde în el pe vertical, *„mai în adânc"* (Luca V, 4). Spre exemplu când omul îşi stăpâneşte, îşi modelează şi îşi pocăieşte nu numai fapta, ci şi gândul. Şi când ajunge la dragoste.

Poţi să fii între limitele exterioare ale normei morale, şi, vizibil, controlabil, să pari sfânt, în sensul că faci totul, exact după norma morală, ca fariseul din parabolă, care, formal, era drept. Dar fără dragostea care nu se vede, nu eşti sfânt. Ba chiar eşti *nimic*, după aprecierile Sf. Pavel din I Cor. XIII, din acel minunat *Imn al dragostei*. „Dacă dragoste nu e, nimic nu e". Îmi pare rău pentru Marin Preda, care a spus-o fără să arate de unde a luat-o, dar trebuie să ştiţi că nu e creaţia lui, cum o citează unii cu încredinţare că e a lui. E din *Imnul dragostei*, care ar trebui învăţat pe de rost.

Am delimitat prin aceasta caracterul esenţialmente diferit al spiritualităţii Ortodoxe care nu acordă mare importanţă împlinirii chiar corecte a formelor exterioare, dacă accentul cade numai pe împlinirea formelor.

O spiritualitate care devine o contabilitate a faptelor, alunecă din spiritualitate în administraţie. O administraţie a credinţei. Şi acolo unde o astfel de administraţie devine preponderentă, s-a simţit nevoia unui contabil pământesc, a unui vicar al lui Hristos.

Tot el ar putea contabiliza şi faptele prisositoare ale sfinţilor din care să se mai împrumute şi păcătoşii. Iei de aici şi pui dincolo!

Ortodoxia L-a păstrat drept cap văzut şi nevăzut, pe Hristos.

Răsăritul ortodox a folosit şi foloseşte şi formele, dar le foloseşte împotriva formelor. Le-a demitizat. E singura demitizare pe care şi-a permis-o. A folosit formele numai ca vehicule pentru atingerea sfinţeniei, iar sfinţenia eliberează de forme. Intensitatea pocăinţei poate înlocui formele pocăinţei.

Ca să fiu înţeles mai bine, vă voi aminti o întâmplare care vine de prin Pateric sau din altă sursă de apoftegme rămase de la Bătrânii din pustie.

La un mare duhovnic a venit un mare criminal, căruia i-a încoltit gândul pocăinţei. I-a încoltit şi l-a cucerit cu totul. Şi-a înţeles, aşa ca printr-o iluminare subită, mizeria în care căzuse, care îl degradase fără folos şi care îi furase de fapt lui, nu el furase pe alţii de sensul vieţii, de frumuseţea ei, de unicitatea ei, de dumnezeescul din ea. Hotărât să se pocăiască, covârşit de căinţă, se prezentă la duhovnic gata să accepte orice pedeapsă, numai să i se dea speranţa iertării. Se hotărâse să rămână acolo, în pustie. Îi povesti duhovnicului, cu amănunte, toate relele pe care le făcuse. Lacrimile îi însoţeau cuvintele. Mărturisirea fu completă şi căinţa sinceră.

— Părinte, pentru toate acestea vor fi de ajuns treizeci de ani de pocăinţă grea, cum vei hotărî-o dumneata?

Duhovnicul îl privi până în adâncul sufletului şi îi spuse:

— Nu. Vor fi deajuns cincisprezece ani.

— Dar Bătrâne, nu pricepi ce grozăvii am săvârşit eu? N-ai fost atent la tot ce ţi-am spus?

— Ba da. Şi chiar mă gândesc că şi şapte ani ar fi deajuns.

— Nu eşti ceea ce caut eu. Eşti slab la minte şi uşuratic. Voi căuta pe altcineva.

— Stai. Ceea ce-mi spui schimbă lucrurile. Va fi deajuns un an.

Dar păcătosul îşi întări convingerea şi mai mult, că trebuie să caute un duhovnic cu adevărat mare. Şi i-o spuse din nou.

— Sunt dezolat. Binecuvântează-mă să merg la altul.

Şi atunci Bătrânul îi spuse:

— Văd acum că într-o clipă ai şi ajuns cu căinţa la capătul a treizeci de ani. Mare este căinţa ta. Nu timpul contează, ci atingerea scopului. Şi tu l-ai atins. Să fii dezlegat. Şi omul se simţi deodată cuprins de marea uşurare a naşterii din nou.

Rămân şi formele, acolo unde lipseşte intensitatea, dară locul unde duc formele, dacă duc undeva, e oricum inferior locului unde duce intensitatea.

Idealul sfinţeniei a fost dintru începuturi chemarea deosebită pe care şi-a simţit-o Ortodoxia. Moartea martirică a acoperit toată suprafaţa creştinismului din primele trei veacuri. Martirii s-au sfinţit, prin mărturie şi moarte. Dar au apărut de timpuriu, în Răsărit, cei care şi-au propus un martiriu de alt gen, omorârea păcatelor, eliberarea de forţa păcătoasă a trupului, ieşirea de sub dominaţia trupului.

Răsăritenii au făcut dovada extraordinară a capacităţii lor de filosofare până la dimensiuni de subtilitate micronică. Toate sinoadele ecumenice s-au ţinut în Răsărit. Ei, răsăritenii au convertit filosofia grecească la creştinism, transformând-o în vehicol al noii spiritualităţi bazate pe Întruparea Logosului. Platon şi Aristotel vor sluji mai întâi în Răsărit. Numai mult mai târziu Aristotel va ajunge în Occident şi, nu se ştie dacă alegerea a fost cea mai bună. Dar s-a potrivit desigur mai bine structurii occidentalului. Apofaticul ca mod de trăire şi de cunoaştere a lui Dumnezeu şi înainte, dar mai ales după scrierile areopagitice, va deveni specificul Orientului, pe când catafaticul, demonstraţia pozitivă, va deveni caracteristică Occidentului. De aceea s-au ajutat mai bine de Aristotel.

Sfinţii Părinţi până prin secolul al IV-lea uceniceau încă pe lângă mari retori păgâni. Sfinţii Vasile cel Mare, Grigorie de Nazianz, Ioan Hrisostom şi Grigore de Nissa, au fost discipolii marelui retor Libanius.

Spun acestea pentru a nu rămâne cineva cu ideea că răsăritenii au excelat doar în trăire, în meditaţie, şi că au găsit calea unei altfel de legături cu cerul. Acest lucru e adevărat, dar nu e exclusiv. Ei nu au înlăturat filosofia grecească. Au folosit-o. Au îmbrăcat creştinismul în haina ei. Unii retori, şi filosofi precum Clement Alexandrinul şi Justin Martirul se vor creştina.

Pe de altă parte unii Sfinţi Părinţi vor deveni mari poeţi. Sfântul Grigore de Nazianz va scrie poezie în metru antic. Roman Melodul va deveni un poet atât de familiar, încât va fi însuşit ca sursă anonimă, precum doinele, baladele.

Unii s-au întrebat dacă nu s-a produs o contaminare a teologiei prin folosirea filosofiei greceşti. S-a răspuns că atunci când culegem trandafiri, ne ferim de ghimpi!

În Orientul ortodox se va naşte astfel o teologie de mare subtilitate în care vor străluci, egipteni, sirieni, capadocieni şi greci, şi aceeaşi subtilitate va fi gloria misticii răsăritene. Limba greacă va fi pentru aproape toţi răsăritenii limba în care vor gândi şi vor scrie. Se vor contamina de aceasta şi cei din Occident. Se va impune şi latina dar, în Evul Mediu şi în epoca umanismului, mare virtute era să cunoşti limba greacă şi să fii în stare să faci o analiză de text până la ultimele implicaţii. Cine vrea să ştie mai mult despre aceasta să meargă la Erasmus de Rotterdam şi la Nicolaus Olahus, compatriotul nostru, şi va afla că umanism fără limba greacă era de neconceput. De ce? Pentru că acesta era drumul către Orient, de unde venea lumina. Ex Oriente Lux! Ex Oriente Logos!

Am amintit de aceste lucruri, cum am spus, pentru a nu-i veni cuiva în minte să creadă că Răsăritul s-a limitat la ceea ce am amintit a fi o importantă caracteristică a lui, anume atingerea idealului sfinţeniei. În fond Răsăritul a mers pe ambele drumuri. Şi pe drumul speculaţiei filosofice şi teologice — diferenţa dintre una şi alta, pentru acea vreme e greu de stabilit — dar şi pe drumul realizării prin interiorizare, prin despătimire, prin retragerea din lume. Mai târziu şi Occidentul va ajunge, în felul lui, la Fuga mundi. Retragerea, în Răsărit, trebuie înţeleasă mai ales ca o retragere în sine. Pustia era sinele monahului. Chilia era sinele monahului. „Intră în chilia ta şi aceea te va învăţa ce ai de făcut", spuneau nevoitorii. Acolo monahul se lepăda de sine, dar se şi regăsea în sine, în acel sine al Fiului risipitor: *„Şi revenindu-şi în sine"* s-a gândit să se întoarcă la tatăl său.

Cum s-au apucat aceşti oameni de lucru pentru desăvârşire? Nu aveau în faţă decât modelul Hristos. Şi Sfânta Scriptură. E uimitor cât de adânc cunoşteau Sf. Scriptură. Unii erau mari învăţaţi. Căci nu cei mai puţin învăţaţi au putut lăsa opere precum *Patericul*, *Limonariul*, *Lavsaiconul*. Aceste cărţi cuprind experienţe de viaţă, sfaturi şi sentinţe de o uimitoare perspicacitate şi de o mare varietate. Sunt sinteze de experienţe pe verticală. Pe undeva, prin pustie, parcă s-ar simţi şi existenţa unei reguli, dar *Bătrânii* nu se referă niciodată la ea. Mai târziu vor apărea şi *Regulile* propriu-zise. Ale Sfântului Pahomie, ale Sfântului Vasile cel Mare. Dar ele nu vor avea niciodată funcţia *Regulilor* care vor apare mai apoi ca ciupercile în Apus şi care, în general, vor reduce la forme ceea ce în Răsărit era viaţă şi libertate. Regula, în Răsărit, era mai degrabă *Rânduială*, deci a face totul cu rânduială. Şi tot aşa e şi astăzi. Regula-rânduială a apărut când au apărut mulţimile de călugări. Dar Regula n-a mântuit pe nimeni, niciodată. Spiritul juridic apusean — moştenire română — a umplut Regula de anumite puteri şi a putut duce, uneori, la o spiritualitate formală.

În Răsărit a rămas în vigoare îndeosebi Regula Sfântului Vasile cel Mare. Dar întrebaţi călugării sau călugăriţele noastre, cărei Regule aparţin. Vor da din umeri. Apusenii, când vin la noi, aceasta e prima întrebare pe care o pun. Eu însumi am aflat că sunt bazilian când am ajuns în Occident!

Înseamnă aceasta anarhie? Nu. Nu există nici o regulă, şi totuşi nu e anarhie? Aşi zice că da. Şi atunci unde e explicaţia? Libertatea e sub controlul tradiţiei, iar aceasta e sub îndrumarea duhovnicilor. Aşadar sub control duhovnicesc.

Sf. Ioan de Cronstadt

(Urmare din pag. 1)

lui Dumnezeu Tatăl. Nu există nimic mai mare, mai sfânt, mai sublim şi mai dătător de viaţă ca Sf. Liturghie", spune el în jurnalul său „Viaţa mea în Hristos". Pentru el, toate activităţile preotului, inclusiv grija pastorală pentru credincioşii săi, sunt o prelungire a tainei liturgice, a preoţiei lui Hristos care realizează mântuirea şi sfinţirea oamenilor în Biserică. Preotul este chipul viu al lui Hristos. De aceea, de la începutul preoţiei sale, părintele Ioan s-a străduit să poarte această prezenţă luminoasă şi dătătoare de viaţă a iubitorului de oameni Dumnezeu în cartierele cele mai mizerabile şi mai rău văzute ale oraşului. El intra în casele oamenilor, lua copiii în braţe şi întorcea la pocăinţă pe părinţi cu cuvinte pline de o dulceaţă şi de o afecţiune neobişnuită. Se îngrijea de bolnavi, transformând „patul lor de durere în pat de bucurie prin întărirea credinţei", distribuia ajutoare şi tot ceea ce avea, încât de multe ori se întorcea acasă fără încălţămintea şi haina de pe el. Mergea peste tot, fără să judece, ca să se roage şi să-l ducă pe Hristos în oameni şi în casele lor. Cu sufletul ţintuit la Dumnezeu, el trecea prin mulţimea care se aduna tot mai numeroasă pe unde trecea şi ca soarele care împrăştie lumina, părintele Ioan răspândea „mirosul bun al lui Hristos" şi mila Sa: binecuvântând, rugându-se pentru diferitele nevoi ale oamenilor, distribuind cu stânga sa toate darurile pe care le primea dreapta sa (cf. Mt. 6, 4). Felul său de a fi i-a atras repede critici şi calomnii din toate părţile. Se spunea despre el că şi-a pierdut mintea; cu toate acestea el nu înceta să lucreze şi să se roage, bucurându-se mai degrabă că era hulit pentru dragostea lui Hristos. În ciuda dificultăţilor fără număr el a reuşit, cu ajutoarele care-i veneau tot mai mult, să fondeze *„Casa lucrării"*, o vastă fundaţie de binefacere care avea biserică, şcoli, azile, ateliere ... unde mii de nevoiaşi primeau nu numai ajutor material, ci îşi regăseau de asemenea demnitatea lor proprie prin educaţie şi viaţă liturgică, bisericească. Timp de 32 de ani, părintele Ioan a făcut pe lângă multiplele sale activităţi pastorale şi educaţia şcolară, predând religia şi alte discipline. În loc de acumularea de cunoştinţe, el *prefera educaţia inimii şi pregătea pe copii să primească Harul lui Dumnezeu*, inspirându-le sensul frumuseţii universului şi respectul faţă de oameni, chipul lui Dumnezeu.

Cu trecerea anilor, dragostea părintelui Ioan pentru toţi oamenii creştea odată cu renumele său dincolo de limitele oraşului Cronstadt. „Preotul trebuie să aibă milă de lumea întreagă. El trebuie să fie totul pentru toţi", zicea el. În schimb, Dumnezeu dădea rugăciunii sale o putere extraordinară pentru tămăduirea trupurilor, pentru convertirea şi mângâierea sufletelor întristate şi îl arăta astfel ceea ce va fi misiunea sa: o coloană vie de rugăciune şi de mijlocire pentru tot poporul, iar el „păstorul a toată Rusia". În a doua parte a vieţii sale, legătura sa cu oamenii şi-a schimbat sensul: acum nu mai era atât el care îi căuta pe cei necăjiţi, ci poporul rus, iubitor de Hristos, alerga spre el în număr impresionant. Credincioşii ajungeau în fiecare zi, cu miile la Cronstadt pentru a primi poveţe şi ajutor duhovnicesc, pentru a-i cere rugăciunea sau numai pentru a-l vedea. Poşta a trebuit să deschidă un serviciu special pentru distribuirea cantităţilor de scrisori, telegrame şi mandate care ajungeau zilnic pentru el. Cu banii pe care-i primea, părintele Ioan hrănea peste o mie de săraci şi ajuta la construcţia unui mare număr de biserici şi de mănăstiri.

Sculându-se la orele 3 dimineaţa, părintele se ducea la biserică, deja plină de lume pentru Utrenie. În timp ce făcea Proscomidia i se aduceau prescuri pe paniere imense, însoţite de pomelnice cu nenumărate nume. Părintele le lua în mâinile sale şi le ridica spre Dumnezeu rostind o rugăciune arzătoare, ca şi când ar fi mijlocit pentru fiecare în parte. Slujirea Sf. Liturghii era un spectacol impresionant: el stătea înaintea Sf. Mese ca înaintea tronului slavei lui Dumnezeu şi se ruga cu atâta dragoste încât şi inimile cele mai dure se mişcau. De asemenea, părintele nu se împărtăşea niciodată fără să aibe faţa scăldată în lacrimi. „Eu mor dacă nu slujesc Sf. Liturghie", zicea el. În predicile sale înflăcărate îi îndemna pe credincioşi la împărtăşirea deasă cu Sf. Taine. După Sf. Liturghie, care se termina spre amiază, părintele petrecea restul zilei primind cereri de rugăciuni, vizitând „Casa lucrării" cu toate activităţile ei, inspirând credinţă, nădejde şi dragoste celor mai întristaţi şi nu se întorcea acasă decât noaptea târziu. Cu toată această imensă activitate duhul său era permanent în rugăciune, căci devenit dumnezeu prin Har, faptele şi cuvintele sale erau adevărată rugăciune, încărcate de energie divină.

Spre sfârşitul vieţii sale a fost încercat foarte grav de boală, însă el suporta totul cu blândeţe, răbdare şi mulţumire. După ce şi-a prezis ziua morţii, a adormit întru Domnul în 20 decembrie 1908 înconjurat de veneraţia întregului popor rus, de la cel mai sărac până la familia imperială. Trimis de Dumnezeu ca un profet, părintele Ioan de Cronstadt a fost la originea trezirii duhovniceşti a poporului rus înainteă catastrofei Revoluţiei din 1917, arătând ceea ce trebuie să fie un preot ortodox: *purtătorul milei divine printre oameni*.

Sf. Liturghie — marea iubire

(Urmare din pag. 1)

ţarea hotărâtă la acea povară a bogăţiei care robeşte prea mult fiinţa umană şi de atâtea ori, ascensiunea sufletului spre Dumnezeu. Şi aceasta a făcut-o pentru că „Fiul Omului a venit să caute şi să mântuiască pe cel pierdut" (Lc. XIX, 10).

Aşa se manifestă osteneala lui Dumnezeu-Omul şi Iubirea nemărginită, faţă de neputinţa omenească. Înţelegere şi bunătate, îndelungă răbdare şi chiar umilinţă.

— „Şi fiind El în Betania, în casa lui Simon Leprosul şi şezând la masă ..." (Mc. XIV, 3—9), a arătat încă o dată adevărata valoare a jertfei curate, izvorâtă din Marea Iubire şi îndatorirea de-a ne preda lui Hristos Dumnezeu şi nu prin constrângere, ci de-a comunica prin iubire şi dăruire cu Cel care a venit din Iubire, ne iubeşte şi ne doreşte. Cu alte cuvinte, toate le-a făcut în nemăsurata Sa milă şi cerească iubire pentru toţi oamenii, „Ca toţi să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine şi Eu întru Tine, aşa şi aceştia în Noi să fie una" (In. XVII, 21). Taină sfântă a mântuirii!

Urcuşul lucrării sacramentale se concretizează la Cina de Taină din Joia Sfintelor Patimi când Iisus Hristos, înconjurat de Sfinţii Apostoli, a slujit cea dintâi Liturghie „nesângeroasă", prefigurând jertfa de pe Cruce, (Vezi: Pr. Prof. Dr. Ene Branişte: Liturgica Specială, Bucureşti 1980, p. 291); când „a luat Iisus pâine şi binecuvântând, a frânt şi le-a dat lor şi a zis: „Luaţi, mâncaţi, acesta este trupul Meu. Şi luând paharul, mulţumind le-a dat ... şi a zis lor: Acesta este sângele Meu, al Legii celei noi, care pentru mulţi se varsă" (Mc. XIV, 22 şi 24) şi „aceasta să faceţi întru pomenirea Mea" (Lc. XXII, 19).

Aceasta este Cina Domnului (Chiriacon Deipnon), Cina cea Cerească, Cina **Împărăţiei** pe care o cerem în „Tatăl nostru" (Mt. VI, 9—10 ss), aşa precum Însuşi Iisus a anticipat mereu, de la începutul lucrării Sale în lume şi chiar înainte de a alege pe cei doisprezece apostoli. Este Cina Liturgică, „Ospăţul Stăpânului", Ospăţul bucuriei negrăite, aşa cum stihuieşte şi Axionul din Joia Mare: „Din Ospăţul Stăpânului şi din masa cea nemuritoare, veniţi credincioşilor la loc înalt, cu gânduri înalte, să ne îndulcim, pe Cuvântul Cel prea Înalt, din Cuvântul Lui cunoscându-L" (Triod, ed. VII, Bucureşti, 1970, p. 581). Aşa ne-a lăsat testamentar, Cel ce s-a jertfit şi ca o îndatorire de suflet, să o facem până la sfârşitul veacurilor.

Şi totul se petrece în participarea şi trăirea noastră împreună, preoţi şi credincioşi şi îngeri, la Dumnezeu Acasă! Căci ce este Biserica, altceva decît Casa lui Dumnezeu, în care Iisus Hristos ne cheamă să participăm, zicând: „Veniţi că iată toate gata sunt" (Lc. XIV, 17) şi „Gustaţi şi vedeţi că bun este Domnul" (Ps. XXXIII, 8).

De atunci, din Joia Sfântă a Patimilor, pecetluită a doua zi cu Răstignirea pe cruce, moarte şi Înviere, Apostolii Domnului şi primii credincioşi, n-au uitat porunca Învăţătorului. Iar după Înălţarea Sa la cer „toţi aceştia, într-un cuget, stăruiau în rugăciune împreună cu femeile şi cu Maria, mama lui Iisus şi fraţii (verii) Lui" (F. Ap. I, 14). Şi după Pogorârea Duhului Sfânt, toţi cei botezaţi „stăruiau în învăţătura apostolilor şi în viaţa frăţească, în **frângerea pâinilor** şi în rugăciuni ... şi în fiecare zi, cu stăruinţă şi **într-un cuget**, erau în templu şi frângeau pâinea prin case" (F. Ap. II, 42 şi 46), pentru că fiind la început, nu aveau încă biserici construite, unde să se adune.

Râvna apostolilor şi a ucenicilor pentru vestirea noii credinţe, i-a ajutat să străbată până la mari depărtări, preluând modul de iubire şi osteneală al Învăţătorului, vestind cuvântul Evangheliei şi înfiinţând noi comunităţi creştine — parohiile de mai târziu — în unitate cu Biserica din Ierusalim. „... Şi au trimis pe Barnaba până la Antiohia. Acesta sosind şi văzând harul lui Dumnezeu s-a bucurat şi îndemna pe toţi să rămână în Domnul, cu inima statornică ... Şi a plecat Barnaba la Tars ca să caute pe Saul (Pavel). Şi aflându-l, l-a adus la Antiohia. Şi au stat acolo un an întreg, **adunându-se în biserică** şi învăţând mult popor. Şi în Antiohia, întâia oară, ucenicii s-au numit *Creştini"* (F. Ap. XI, 22—23 şi 25—26).

Cu aceeaşi râvnă apostolească, Sfântul Pavel ajunge şi în Troa unde-l aşteptau ucenicii săi, între care şi viitorul episcop al Efesului, Timotei şi unde „a rămas şapte zile". Acolo, „în ziua întâi a săptămânii (Duminica), *adunându-ne noi să frângem pâinea*, Pavel, care avea de gând să plece a doua zi, a început să le vorbească şi a prelungit cuvântul lui până la miezul nopţii" (F. Ap. XX, 6—7). Acelaşi mare apostol scriind Corintenilor, îi întreabă: „Paharul binecuvântării, pe care-l binecuvântăm, nu este oare împărtăşirea cu sângele lui Hristos? Pâinea pe care o frângem nu este, oare, împărtăşirea cu trupul lui Hristos? Că o pâine, un trup suntem cei mulţi, căci toţi ne împărtăşim dintr-o pâine" (I Cor. X, 16).

Unitatea pe care a cerut-o Iisus în rugăciunea de la Cina cea de taină este scopul ultim al Jertfei de pe Golgota unde Fiul Omului „chinuit a fost, dar S-a supus şi nu Şi-a deschis gura Sa; ca un miel spre junghiere s-a adus şi ca o oaie fără glas înaintea celor ce o tund, aşa nu şi-a deschis gura Sa", fiindcă „pentru fărădelegile poporului Meu a fost adus spre moarte" şi „Şi-a dat viaţa ca jertfă pentru păcat" (Is. 53, 7—8 şi 10).

Dacă proorocii au prevestit aproape cu amănuntul, această mare Jertfă a Fiului lui Dumnezeu, pentru mântuirea neamului omenesc, se cuvine, cu atât mai mult, ca fiecare credincios să fie recunoscător pentru marea Taină a mântuirii, dezlegată prin Iisus Hristos, Domnul nostru, Care la vremea Sa a spus că „mulţi prooroci şi drepţi au dorit să vadă cele ce priviţi voi şi n-au văzut şi să audă cele ce auziţi voi, şi n-au auzit" (Mt. XIII, 17). Şi într-adevăr, sub ochii celor care vor să vadă acum şi cu urechile să audă, se petrece zi de zi şi la Scară mai largă, duminică de duminică şi sărbătoare de sărbătoare, marea taină euharistică, marea mulţumire! Şi într-adevăr, numai participând conştient, cu dor şi cu toată abnegaţia, la acest mare mister euharistic, în sfânta biserică, ne putem considera „trupul lui Hristos şi mădulare (fiecare) în parte" (I Cor. XII, 27).

Taina aceasta nu se învaţă şi nu se dezleagă numai privind ca la televizor, ci se trăieşte prin participare directă, simţind de la o zi la alta infuzia de har care se revarsă şi te încălzeşte în comuniunea rugăciunii şi a cântării săvârşite în „Biserica lui Dumnezeu, pe care a câştigat-o cu însuşi sângele Său" (F. Ap. XX, 28). Laolaltă cu ceilalţi credincioşi, unificaţi sufleteşte, dincolo de vârstă sau poziţie socială, trăieşti şi simţi că „Hristos este pacea noastră. Că prin El avem şi unii şi alţii apropiere către Tatăl, într-un Duh" (Ef. II, 14 şi 18). Simţi mai ales, că te-ai descătuşat într-adevăr din carapacea egoismului şi te deschizi sufleteşte şi pentru Taină şi pentru împreuna petrecere la acest „Ospăţ" divin, cu toţi cei de faţă şi mai mult, parcă depăşindu-te, aduci cu tine la praznic, în minte şi în inimă, întreaga făptură a Ziditorului, cu darurile ei şi nu în ultimul rând „pe cei dintr-o rudenie şi dintr-o seminţie", ca moşi şi strămoşi, părinţi şi fraţi, rude de aproape şi de departe, prieteni şi cunoscuţi, făcători de bine şi chiar pe vrăjmaşii tăi, pentru toţi simţind milă şi dragoste, cunoşti că încap în fiinţa ta, încălzită şi dilatată sufleteşte de Marea Iubire a lui Hristos Dumnezeu.

Acesta e marele mister al transformării sufleteşti şi al transpunerii fiinţiale pe un plan superior al existenţei. Este binecuvântata lucrare a Tainei euharistice, trăirea şi închinarea „în Duh şi adevăr" (In. IV, 23). Este renaşterea spirituală, îmbunătăţirea sufletească, renunţarea la tine însuţi, dăruire şi jertfă, până la încorporarea eului în unitatea credinţei, a iubirii şi-a nădejdii nezdruncinate de mântuire. Un fel de cununie sufletească! Şi într-adevăr, „Taina aceasta mare este; ... în Hristos şi în Biserică" (Ef. V, 32).

ÎNTRISTARE ŞI CĂINŢĂ

Fericitul Ieronim zice că începutul mântuirii este a recunoaşte păcatele şi a te căi de ele.

Ce înseamnă a te căi? Înseamnă a-ţi aminti de un bun avut şi pierdut. Înseamnă a te întrista de o iubire păgubită sau de care nu te-ai arătat vrednic. Să dăm un exemplu biblic.

Scrie la Cartea Facerii că Esau, feciorul cel mai mare al lui Isaac, şi-a vânduit dreptul său de întâi născut fratelui său Iacov. Pentru o mâncare de linte, din nesocotinţă, s-a lipsit de dreptul de moştenitor. Mai târziu a pierdut şi binecuvântarea tatălui său.

Dar când şi-a dat seama de greşeala lui, când a auzit din gura părintelui său că va deveni sluga lui Iacov, că va fi lipsit de grâu, de vin şi de untdelemn, s-a întristat foarte şi a plâns cu amar. *„Şi Esau şi-a ridicat glasul şi a plâns"* (*Facerea 27, 38*).

Vai, de câte ori nu suntem nebuni ca Esau!... Pentru „un blid de linte", adică pentru o plăcere de o clipă, pentru un interes josnic, pentru un ban, renunţăm la cinstea noastră de copii ai lui Dumnezeu, la înfierea ce ni s-a dăruit prin Iisus Hristos, renunţăm la cetăţenia şi moştenirea vieţii de veci!

Când păcătuim ne facem vinovaţi cerului şi pământului. Când păcătuim ne arătăm nerecunoscători faţă de Stăpânul care ne-a zidit şi ne-a dat fiinţa. Faţă de un Părinte bun care ne încălzeşte cu razele soarelui Său, care se îngrijeşte de hrana noastră, de îmbrăcămintea noastră, de locuinţă, care ne-a izbăvit şi ne scapă de boli, de foame, de necazuri, de sărăcie...

Când păcătuim, suntem nu numai nesocotiţi ci şi răi, fiindcă disprețuim izbăvirea adusă de Fiul lui Dumnezeu, călcăm în picioare dragostea lui Iisus, pângărim prea sfânt sângele Lui, ocărâm darul Duhului Lui, îi redeschidem rănile, îi înnoim bătăile şi cununa de spini şi piroanele şi sulița...

Păcatul ne face să pierdem darurile cele mai presus de fire, credinţa, nădejdea, dragostea. Păcatul ne aduce pierderea fericirii raiului, pierderea odihnei celei de-a pururi, a luminii celei veşnice, a unirii cu Dumnezeu. Păcatul ne pricinuieşte munca veşnică, unde nu va fi nici un prieten, nici o mângâiere, ci numai focul nestins, viermele neadormit şi scrâşnirea dinţilor.

În faţa acestor nenorociri, ce trebuie să facem? Să ne pătrundem la inimă cu o întristare fără margini. Să ne tânguim cu o mare jale şi să vărsăm lacrimi nu de apă, ci de sânge.

Se cere o suferinţă adâncă, luată de bună voie, o durere pentru greşelile săvârşite, o ardere a întregii noastre fiinţe vinovate. Această zdrobire a inimii ca o jertfă curată, izbăvitoare, este singura care ne pune în legătură cu jertfa de pe cruce a Mântuitorului şi ne face părtaşi de harul iertării.

În orice altă împrejurare durerea, departe de a fi un leac pentru necazuri, este un rău care măreşte răul. De multe ori lacrimile sunt cele mai nefolositoare din lume. Ele nu ajută la nimic. Ţi-a murit copilul, ţi-a ars casa, ai pierdut procesul... Poţi vărsa un ocean de lacrimi, ele nu ajută la nimic: lacrimile nu învie morţii, nu repară paguba.

Păcatul este singurul rău care poate fi nimicit plângându-l. Pentru iertare, lacrimile sunt tot aşa de necesare ca şi apa pentru botez. Nu s-a întâmplat şi nu se va întâmpla niciodată ca Dumnezeu să ierte vreun păcătos fără o adevărată căinţă din partea sa.

„Eu vă spun, zice Domnul, *dacă nu vă veţi întoarce, toţi veţi pieri la fel" (Luca, 13, 15).* Şi iarăşi: *„Jertfă plăcută lui Dumnezeu, este inima înfrântă şi smerită, pe care El nu o va urgisi"* (Psalm 50, 18).

Multe sunt pildele din istoria religioasă care ne arată roada cea scumpă a lacrimilor, a durerii pentru păcat.

Regele David a săvârşit două mari fărădelegi faţă de poruncile dumnezeieşti: a ucis şi a păcătuit cu femeia lui Urie. Dar adus la pocăinţă prin proorocul Natan, vinovatul a scos strigăte de căinţă care răsună peste veacuri: *„Răcnesc de durerea inimii mele"* mărturisea David (Psalm 37, 8). *„Lacrimile sunt hrana mea ziua şi noaptea"* (Psalm 41, 3). *„Din pricina suspinelor mele, mi s-au lipit oasele de pielea mea... În loc de pâine, cenuşă am mâncat şi băutura mea cu lacrimi am amestecat"* (Psalm 101, 6—10).

Ştim că această întristare amară a spălat vina crimelor lui şi regele-profet a devenit iarăşi *„om după inima lui Dumnezeu"* (Fapte 13, 23), din care s-a născut după trup Mântuitorul lumii.

Cine nu cunoaşte pocăinţa lui Petru? Acest apostol de trei ori s-a lepădat de Fiul lui Dumnezeu. Cu jurământ s-a legat că nici nu-l cunoaşte... Dar Petru s-a căit! S-a căit de necredinţa lui, de laşitatea lui şi când l-a zărit pe bunul lui Învăţător că iese din sinedriu osândit la moarte, *„a ieşit afară şi a plâns cu amar" (Luca 22, 62).*

Asta l-a îndreptat. Prin plâns a dobândit el mai târziu restabilirea în cinstea apostoliei, când a auzit din gura lui Iisus celui înviat: *„Simone al lui Iona... paşte oile mele" (Ioan 21, 17).*

Numai o căinţă asemănătoare cu a acestor mari păcătoşi convertiţi poate şterge mulţimea fărădelegilor noastre. Păcatul intră în inimă râzând, trebuie să iasă de acolo plângând!...

Sunt mulţi creştini care vin la noi duhovnicii să se mărturisească. Vin, îşi pleacă genunchii, recunosc că sunt vinovaţi de toate păcatele de pe lume... făgăduiesc că se vor corecta.

Totuşi avem impresia că se întorc la casele lor nevindecaţi. De ce nevindecaţi? Pentru că nu se pocăiesc cu lacrimile unei dureri sincere pentru păcat. Au inima tare ca piatra, uscată ca iasca şi aşa rămân!

Se spovedesc, dar nu se convertesc! Se recunosc vinovaţi, dar n-au în sufletul lor iubirea aceea caldă faţă de Dumnezeu, care să le topească inimile şi să stoarcă din ele acele lacrimi care au puterea de a spăla păcatele.

Pocăinţa este moartă dacă ea nu lucrează în inimile păcătoşilor părerea de rău cea amară.

Cu o astfel de pocăinţă nu se poate obţine iertarea Tatălui ceresc, după cum cu o monedă falsă nu poţi cumpăra ceva.

Cain, ucigaşul de frate, şi-a recunoscut vina dar tot blestemat a rămas. Saul s-a mărturisit înaintea lui Samuil că a călcat voia lui Dumnezeu când a reţinut din prăzile luate de la Amaleciţi (I Reg. 15, 24). Dar cu aceasta n-a scăpat de mânia lui Dumnezeu. Iuda a declarat în faţa mai-marilor sinagogii: *„Greşit-am că am vândut sânge nevinovat" (Matei 27, 4).* Ba a făcut mai mult decât asta: a dat înapoi preţul vânzării. Cu toate acestea, Iuda s-a pierdut şi a pierit mai rău ca un câine, fiindcă nu şi-a sfâşiat inima în căinţă.

Să luăm aminte la toate pildele acestea şi să ne păzim să nu pierim şi noi.

Pentru ca pocăinţa să-şi dea toată roada ei mântuitoare, trebuie însoţită de o durere sfântă, mai presus de orice durere.

Zic o durere sfântă, înţelegând prin aceasta nu numai o recunoaştere a minţii, ci o mişcare a voinţii care să se întristeze pentru că l-a jignit pe Dumnezeu, o simţire care să urască păcatul şi să-l regrete ca pe cel mai mare rău.

Întristarea pocăinţii trebuie să fie, apoi, mai mare decât orice durere posibilă. Nici păgubirea averii, nici moartea celui mai scump din familie, nici pierderea libertăţii, nici o nenorocire, oricare ar putea fi, să nu fie socotită egală sau mai mare ca jignirea adusă lui Dumnezeu, ca pierderea iubirii Lui.

În lumina celor arătate, să ne oglindim starea noastră sufletească şi să vedem dacă până azi ne-am spălat păcatele printr-o întristare adâncă, mare şi sfântă. Să vedem dacă am avut lacrimile lui David, ale Mariei Magdalena, ale lui Petru, sau am spălat numai partea dinafară a blidului, pe când cea dinăuntru a rămas întinată.

Ceea ce n-am făcut până acum, avem posibilitatea să facem în scurtul răstimp, ce a rămas până la Înviere.

Profetul Ioil, cu multă stăruinţă ne îndeamnă: *„Întorceţi-vă la Domnul din toată inima, cu post, cu lacrimi şi cu tânguire. Sfâşiaţi inimile şi nu hainele voastre şi întoarceţi-vă la Domnul Dumnezeul vostru căci El este milostiv şi plin de îndurare, îndelung răbdător şi bogat în bunătate" (Ioil 2, 13).*

Pr. dr. Ştefan Slevoacă

Documentul de la Balamand (Liban) — o şansă ce nu trebuie pierdută

Pe firul ascendent al Dialogului dintre Biserica Ortodoxă şi Biserica Romano-Catolică, început încă în 1980, cea de a şaptea sesiune plenară care a avut loc în zilele de 17—24 iunie 1993 la Balamand, în Liban, reprezintă fără îndoială un moment de certă valoare, de îndreptăţite speranţe, în perspectiva realizării deplinei comuniuni între cele două Biserici creştine istorice.

Dacă sesiunile anterioare (şase la număr) au dat speranţe în rezolvarea unor divergenţe dintre cele mai importante între cele două Biserici, sesiunea de la Balamand a făcut un pas mare, admiţând că „cele două tradiţii, orientală şi occidentală, au aceeaşi valoare"; că „tradiţia autentică este cea păstrată în Orient, dar că, din motive pastorale locale, în timp, s-a impus în Occident o altă tradiţie". Cu toate acestea „s-a admis că cele două tradiţii pot coexista fără să constituie diferenţe ireductibile şi motive de separare între cele două Biserici". Aceste Biserici s-au recunoscut astfel ca „Biserici surori", hotărâte să păşească înainte pe drumul deplinei comuniuni şi să abordeze de acum şi cea mai importantă — dar şi cea mai dificilă problemă — aceea despre *autoritate şi conciliaritate în Biserică*, sau despre exercitarea autorităţii în Biserică prin conciliaritate.

Datorăm Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit ANTONIE al Transilvaniei, reprezentantului Bisericii noastre la acest dialog şi preşedinte al importantei Comisii de coordonare, publicarea (după cuvenita aprobare a Sfântului Sinod) a celor *35 de puncte*, sinteză a dezbaterilor de la această sesiune, dar mai ales comentariile şi lămuririle atât de necesare pentru clericii şi credincioşii ambelor Biserici. Punctele de la Balamand şi comentariile Inalt Prea Sfinţiei Sale fiind astfel cunoscute, din broşura publicată de Arhiepiscopia Sibiului, oferim cititorilor un studiu publicat în cunoscuta revistă *Irénikon* a monahilor din *Chevetogne* (Belgia) care împreună cu cea a francezilor, *Istina*, ambele militează pentru reconcilierea Bisericilor. În numărul 3/1993 al primei reviste este publicat Documentul de la Balamand, fără comentarii, (pp. 347—357), după ce într-un număr anterior (1/1993, p. 7—37), *P. Hervé Legrand* a publicat un important studiu intitulat *„Une éventuelle rélance de l'úniatisme pourrait-elle s'appuyer sur Vatican II?"* (= O eventuală relansare a uniatismului s-ar putea sprijini pe (hotărârile de la) Vatican II?), cu subtitlul *Câteva mize ecclesiologice ale crizei actuale în jurul Bisericii unite.* Anticipând concluzia acestui preţios studiu, autorul declară că „uniatismul, mai ales după Conciliul Vatican II, a încetat de a mai fi metoda potrivită pentru reconcilierea şi unirea Bisericilor". Studiul este redactat şi publicat înainte de sesiunea de la Balamand, astfel că se ocupă în deosebi de aceste hotărâri de la Vatican II, care — în viziunea autorului, au adus „achiziţii doctrinare care ne obligă să considerăm Bisericile ortodoxe ca Biserici surori şi a nu mai vedea în Bisericile orientale unite, şi în statutul lor, o cale satisfăcătoare spre reconcilierea plenară între Biserica catolică şi Biserica ortodoxă". Autorul aminteşte trei achiziţii ecclesiologice esenţiale care, în viziunea dânsului, ar fi: 1. Afirmaţia din *Lumen gentium*, după care Biserica lui Hristos „subsistă" în Biserica catolică fără a se identifica cu ea în mod strict, ceea ce permite să se recunoască un statut pozitiv Bisericilor Ortodoxe; 2. Adoptarea unei ecclesiologii de comuniune, mai ales în formula după care „Biserica catolică, una şi unică, există *în şi pornind de la Bisericile locale*"; 3. În sfârşit, în coerenţă cu cele două achiziţii, recunoaşterea chiar a Bisericilor Ortodoxe ca Biserici surori; 4. În contextul acestor achiziţii, *nu există nici o justificare pentru o relansare a uniatismului* (subl. ns), adică pentru o susţinere din partea Bisericii latine a dezvoltării Bisericilor orientale catolice, *chiar dacă legitimitatea lor provizorie nu poate fi pusă în cauză*; 5. În acest context, trebuiesc depuse eforturi pentru rezolvarea problemei de fond, până acum înţeleasă în mod diferit, aceea a relaţiilor dintre Biserica întreagă şi Bisericile locale sau regionale, în termeni familiari între *papalitate* şi *autocefalie*.

Această problemă este examinată de autor din mai multe puncte de vedere, între care un loc deosebit îl reprezintă poziţia Bisericilor orientale unite cu Roma. „Fără a relansa uniatismul, este necesar a se considera Bisericile orientale unite ca Biserici surori şi ca partenere egale în dialog". Cât despre originea lor, autorul notează că „unele dintre aceste Biserici au fost create artificial, într-o intenţie de prozelitism; altele s-au unit în bloc, cu Roma, ca maronitii; altele, în sfârşit, au dorit să joace un rol de punte între Biserica catolică şi Biserica Ortodoxă, şi, uneori, au reuşit" — afirmă autorul nostru.

Deosebit de important ni se pare sublinierea rolului important pe care refacerea comuniunii creştine l-ar putea avea pentru pacea şi succesul Evangheliei într-o Europă creştină dar ameninţată atât de asaltul islamismului fundamentalist (sunt, se spune, 20 de milioane, numai în Europa), de cuceririle, mai ales între intelectualii nu îndeajuns de avizaţi, ale sectelor extremiste, pseudo-religioase, de inspiraţie brahmană, budistă, dar mai ales de primejdia desacralizării şi a secularismului create de ignoranţa religioasă. Toate Bisericile creştine sunt chemate să contribuie la salvarea Europei creştine renunţându-se la insulte, prozelitisme şi triumfalisme nejustificate.

Preot prof. Dr. Gheorghe Liţiu

Hristos pătimeşte pentru noi

(Urmare din pag. 1)

prin Adam cel întâi am ofensat pe Dumnezeu prin călcarea poruncilor Lui, în Adam Cel Nou ne-am împăcat cu El, şi după cum prin Adam cel material toţi am murit, tot aşa am înviat cu toţii prin Adam cel spiritual. Pentru aceasta Domnul ca Cel întâi născut din morţi s-a făcut începătura celor vii, după cum Adam fusese începătura celor adormiţi şi ca urmare, şi pe părinţii cei vechi i-a renăscut în viaţa lui Dumnezeu, pogorându-Se în iad şi scoţând de acolo pe toţi drepţii şi patriarhii care au nădăjduit în El, după ce le-a propovăduit şi le-a iertat păcatele lor. „Pentru fiecare din datoriile noastre Iisus a plătit în mod deosebit; el a postit, a fost ispitit şi a învins pe cel ce învinsese până atunci! pentru aceasta, lemn pentru lemn, mâinile pentru mâini, mâinile pironite pentru mâna slobodă; mâinile care au unit într-una marginile lumii, pentru mâna care a pricinuit căderea lui Adam; pentru aceasta înălţarea pe cruce pentru cădere, fiere pentru mâncare, cununa de spini pentru stăpânirea înrăutăţită, moartea pentru moarte" (Sf. Grigore Teologul).

Impropriindu-Şi firea noastră, Hristos simte durerile în apropierea patimilor Sale. Se roagă Tatălui: „Tată, de este cu putinţă, treacă de la Mine paharul acesta, dar nu cum voiesc Eu, ci cum Tu voieşti" (Matei XXVI, 31), iar răstignit pe cruce, când durerile atinseseră maximum, Îl auzim strigând: „Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce M-ai părăsit?" (Matei XXVI, 45).

Se adresează cu cuvintele Tată, Dumnezeul Meu, arătându-ne că în acele momente firea noastră omenească pătimea pentru păcatele noastre. Deşi nu avea păcatul în natura Sa omenească, totuşi a voit să sufere toate pedepsele păcatului şi să reunească în persoana Sa tot ce aparţine naturii omeneşti, pe care El voia să o regenereze. Ne-a sculat din moarte, ne-a ridicat din sclavia întunericului, distrugând decretul condamnării noastre şi pironindu-l pe cruce. Moare pentru toţi, ca pe toţi să-i mântuiască, dar mântuirea nu o primesc decât cei ce cred în El şi trăiesc în conformitate cu legile şi poruncile Sale.

Faţă de cele spuse până acum, putem concluziona pe scurt următoarele: Iisus Hristos a luat trupul nostru omenesc, a suferit pentru noi, s-a făcut blestem, fără ca El să fie blestem şi a fost aşezat în acelaşi rând cu noi. A adus jertfa Sa ca Dumnezeu şi om, fără ca prin aceasta să sufere Dumnezeirea Sa şi a stabilit legătura pe care noi oamenii o rupsesem, cu Dumnezeu după căderea lui Adam. Ne-a sculat din moarte la viaţă, împăcând cu moartea Sa şi dreptatea şi dragostea lui Dumnezeu. Firea Sa omenească a cunoscut toate durerile firii noastre păcătoase, fără ca prin aceasta să fie ea însăşi păcătoasă şi în momentul ultim al chinurilor Sale, recunoaştem slăbiciunea firii noastre păcătoase, când Iisus Se credea părăsit şi de Tatăl Său. Domnul Hristos voia să arate tuturor oamenilor semnul biruinţei asupra morţii şi să încredinţeze pe toţi că El a nimicit stricăciunea şi a dăruit oamenilor nestricăciunea. Crucea a fost învingătoare asupra morţii, iar moartea de acum nu mai are nici o putere şi a fost disprețuită de toţi urmaşii lui Hristos, care au mers fericiţi la moarte pentru învăţătura creştină.

Sfântul Mucenic GHEORGHE

(Urmare din pag. 1)

sideră că era originar din Capadochia, şi a trăit pe vremea împăratului Diocleţian şi provenea dintr-o familie creştină fiind învăţat în credinţa cea adevărată a lui Hristos de către buna sa mamă, încă din tinereţe.

Ajuns în armata romană tânărul ostaş Gheorghe s-a făcut remarcat de către toţi prin ţinuta sa morală şi prin destoinicia sa astfel că a ajuns până la dregătoria de conducător de oaste în garda personală a împăratului.

În anul 303, la îndemnul ginerelui său Galeriu, Diocleţian a pornit o cruntă prigoană împotriva creştinilor. Biserica Creştină a trecut atunci printr-o mare încercare şi probă de foc a credinţei, înscriind în paginile ei de aur mii de martiri care au ales mai bine moartea mucenicească decât să se lepede de Hristos. În acele zile se împlineau cuvintele spuse de dumnezeiescul Mântuitor înainte de înălţarea Sa la ceruri: „şi-mi veţi fi martori în Ierusalim, în Iudeea şi în Samaria şi până la marginile pământului" (Fapte, 1, 8). Sângele creştinilor, avea să remarce apologetul creştin Tertulian, devenea astfel sămânţa creştinismului, a noii religii, a iubirii şi a înfrăţirii în aceleaşi idealuri sfinte ale tuturor credincioşilor.

În această perioadă de încercare a credinţei şi a creştinilor a trăit şi Sf. Gheorghe, care văzând chinurile inimaginabile la care erau supuşi creştinii, s-a mărturisit şi el, pe faţă, a fi următor şi închinător al lui Hristos.

Închis în temniţă, supus la multe chinuri: loviri cu sulița, bătăi cu vine de bou, aruncat în groapă cu var, stropit pe roata de tortură, smulgerea unghiilor, viteazul martir întărit cu putere de sus a răbdat cu curaj şi n-a vrut să-şi abjure credinţa pe care o avea din pruncie.

Mulţi văzând răbdarea de diamant a tânărului Gheorghe s-au mărturisit şi ei a fi creştini, chiar împărăteasa Alexandra, soţia lui Diocleţian a primit sfântul botez şi a devenit astfel creştină.

Văzând că toate încercările sunt fără rezultat, Diocleţian a dat poruncă să li se taie capul atât lui Gheorghe, cât şi împărătesei Alexandra. În timp ce erau conduşi de ostaşi la locul de execuţie, slăbită de suferinţe împărăteasa Alexandra cade pe drum şi-şi dă sufletul în mâinile Creatorului primind cununa cea nevestejită a muceniciei.

Ajuns la locul pregătit, Sf. Gheorghe îşi pleacă cu resemnare capul sub sabia călăului şi primeşte astfel în ziua de 23 aprilie a anului 303 cetăţenia cea cerească iar sufletul său curat intră în bucuria veşniciei.

Chipul şi viaţa aleasă a tânărului martir Gheorghe, care a păzit până la capăt credinţa fără prihană şi a luptat „lupta cea bună", a încurajat de atunci încoace multe suflete şi inimi mai ales tinere, făcându-le să ardă cu un dor nestins după Hristos, cel răstignit şi mort pe cruce între doi tâlhari şi după învăţătura sa cea sfântă, adusă de El în lume.

Prenumele „Gheorghe", provenind din limba greacă şi însemnând „lucrător al pământului", este printre cele mai răspândite nume, având nenumărate forme hipocoristice. Toate acestea constituie o dovadă în plus a preţuirii de care se bucură „marele martir purtător de biruinţă" în rândul creştinilor,

IN MEMORIAM:

† Episcopul vicar ROMAN ILFOVEANUL

În dimineaţa zilei de 12 februarie a.c., a trecut la Domnul, pe neaşteptate după o scurtă suferinţă, cel ce a fost episcopul Roman Ilfoveanul, vicar al Arhiepiscopiei Bucureştilor. A închis ochii în modesta sa reşedinţă episcopală de la Mănăstirea Radu Vodă, fiind regretat de toţi cei care l-au cunoscut, ca unul care a întruchipat în viaţa sa atmosfera duhovnicească şi valorile spirituale ale curentului şi tradiţiei cernicane.

Adormitul întru Domnul s-a născut la 3 martie 1921, în com. Axintele, jud. Ilfov într-o familie de ţărani ortodocşi. După terminarea cursurilor primare din satul natal a intrat în viaţa monahală, având doar 11 ani, fiind închinoviat la Mănăstirea Cernica unde avea un unchi Augustin şi care s-a preocupat îndeobşte de educarea şi de formarea lui religios-morală.

Ca frate de mănăstire, a urmat cursurile Seminarului monahal de la această mănăstire, între anii 1940—1944. În acelaşi an 1944, s-a înscris la Facultatea de Teologie din Bucureşti pe care a absolvit-o în anul 1949, luându-şi ca subiect de licenţă: „Tunderea în monahism şi efectele tunderii în monahism".

În anul 1940, este tuns în monahism primind numele de Roman în locul celui de mirean Radu.

După terminarea Facultăţii de Teologie, urmează şi cursurile Facultăţii de Farmacie din Bucureşti, pe care o absolvă cu rezultate deosebite în anul 1950. A urmat apoi şi cursurile Facultăţii de Geografie, Bucureşti. I s-au încredinţat diferite funcţii administrative în slujba Bisericii noastre: şef de serviciu tehnic la atelierele Patriarhiei, casier, secretar şi ajutor de stareţ la Căldăruşani, iar din anul 1959 până la alegerea sa ca arhiereu a funcţionat ca stareţ la mănăstirea sa de metanie Cernica, dovedindu-se un bun gospodar, un om de rugăciune şi evlavie, un bun continuator al spiritului de viaţă curată şi duhovnicească din această sfântă aşezare monahală.

La 5 iunie 1973, la propunerea Sinodului permanent, Sf. Sinod îl alege ca episcop vicar al Arhiepiscopiei Bucureştilor cu titlul de „Ialomiţeanul", titlu pe care îl va purta până cu puţin timp înainte de trecerea sa la cele veşnice, când în urma înfiinţării noii Episcopii a Sloboziei şi Călăraşilor, i se acordă noua titulatură de „Ilfoveanul".

Este hirotonit ca arhiereu la 15 august 1973.

Slujba înmormântării a avut loc la 18 februarie a.c. în biserica mare a Mănăstirii Cernica, cu hramul Sf. Gheorghe, fiind oficiată de un impresionant sobor de arhierei, preoţi şi diaconi având-l în frunte pe P.F. Părinte Teoctist, patriarhul României, care în alese cuvinte a făcut portretul sufletesc al celui ce a fost episcopul Roman, coleg şi colaborator apropiat al Prea Fericirii Sale.

Au mai rostit cuvinte de mângâiere şi elogiu Î.P.S. Bartolomeu, arhiepiscopul Clujului, precum şi alţi vorbitori.

Arhid. Dumitru Bălţat

ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ
SIBIU

ORDIN CIRCULAR NR. 1

În baza actului Cancelariei Sf. Sinod înaintat cu nr. 7820 din 12 ianuarie 1994, Vă aducem la cunoştinţă că Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în şedinţa sa de lucru din 12 ianuarie 1994 a stabilit data alegerilor deliberative şi executive la parohiile şi eparhiile din Patriarhia Română pentru perioada 1994—1998.

Având în vedere că în anul 1994 expiră mandatul organelor deliberative şi executive din parohiile (martie 1990) şi eparhiile (mai 1990) din cuprinsul Patriarhiei Române şi că potrivit dispoziţiilor regulamentare bisericeşti urmează a se proceda la alegerea de noi organe deliberative şi executive pentru următorii 4 ani.

Alegerile pentru organele delibertive şi executive în parohiile din cuprinsul Bisericii Ortodoxe Române vor avea loc *duminică 27 februarie a.c.*, iar acolo unde nu pot avea loc la 27 februarie 1994, acestea se vor desfăşura duminică, 6 martie 1994, conform prevederilor regulamentare.

Art. 8: Convocarea Adunării Parohiale Electorale se face de către preotul paroh care anunţă aceasta în biserică cu cel puţin opt zile înainte de data când urmează a se ţine Adunarea.

Convocarea se face şi în scris, afişându-se la uşa bisericii parohiale, a celei filiale şi a oficiului parohial. În această convocare se va menţiona că nu se vor discuta şi alte chestiuni decât cele prevăzute în ordinea de zi.

Art. 11: Pentru ca Adunarea Parohială să se poată constitui şi să poată lua hotărâri valabile, se cere să fie prezenţi, afară de parohul preşedinte, cel puţin a zecea parte a membrilor înscrişi în listă.

Dacă în ziua hotărâtă nu se întruneşte acest număr, Adunarea se amână de drept pentru Duminica viitoare.

Art. 15: Consiliul Parohial. Consiliul Parohial este organul administrativ şi executiv al Adunării Parohiale. El se compune din membrii de drept şi din membrii aleşi din sânul ei.

Membrii de drept sunt: preoţii, diaconii şi primul cântăreţ al bisericii parohiale (art. 60 din Statut).

Art. 17: Membrii Consiliului Parohial se aleg de Adunarea Parohială pe timp de patru ani, ei lucrează onorific şi pot fi reluaţi.

Tatăl şi fiul, fraţii, socrul şi ginerele, nu pot fi împreună membri ai Consiliului (art. 60 al. 2 din Statut).

Alegerea Consilierilor

Art. 19: Preşedintele citeşte lista propusă de comisie şi cere Adunării să-şi spună cuvântul asupra ei.

Dacă Adunarea admite lista prin aclamaţiuni, atunci această listă se proclamă aleasă.

Dacă există cel puţin 10 glasuri potrivnice se procedează la votare.

Art. 20: Votarea va fi nominală. Se face numai pe liste (numerotate). Lista de candidare va purta nr. 1, celelalte vor fi numerotate pe rând.

Art. 21: Preşedintele dă citire listelor de candidaţi, apoi strigă pe membrii Adunării unul câte unul şi le cere să se pronunţe pentru una din listele prezentate.

După votare se face socoteala voturilor şi se proclamă aleasă lista care a întrunit majoritatea absolută a voturilor, adică jumătate plus unul din voturile celor de faţă.

Dacă însă la stabilirea rezultatului votării se constată că nici o listă nu a împlinit majoritatea absolută, atunci se procedează din nou la votare şi de data aceasta se proclamă aleasă lista care a obţinut cele mai multe voturi.

În caz de paritate, listele respective se trag la sorţi.

Alegerea membrilor Comitetului Parohial

Art. 22: După ce s-a terminat alegerea consilierilor parohiali, se procedează imediat la alegerea membrilor Comitetului Parohial după aceleaşi dispoziţii cuprinse în art. 18—21 inclusiv, din prezentul regulament.

Comitetul Parohial poate avea un număr îndoit de membri faţă de Consiliul Parohial, adică 14, 18 sau 24 persoane. Membrii pot fi bărbaţi şi femei sau chiar numai femei.

Constituirea Consiliului Parohial şi a Comitetului Parohial

Art. 24: În termen de 8 zile de la alegeri (6 martie sau 13 martie 1994) vor avea loc şedinţele de constituire ale Consiliilor Parohiale. Preotul paroh este obligat a convoca în scris pe membrii aleşi ai Consiliului, în şedinţă de constituire, după care Consiliul Parohial se consideră constituit, iar membrii aleşi ai Consiliului vor depune jurământul de credinţă după formula stabilită (formular nr. 6).

Art. 25: În termen de 8 zile de la constituirea Consiliului Parohial (18 sau 24 martie 1994) preotul paroh este obligat a convoca în scris membrii aleşi ai Comitetului Parohial pentru constituire, în aplicarea art. 68 şi 69 din Statutul pentru organizarea şi funcţionarea Bisericii Ortodoxe Române.

După constituirea consiliilor parohiale se va proceda de îndată la delegarea epitropilor şi se va cere, în termen de 8 zile (14 martie sau 21 martie 1994), aprobarea acestora de către protopopi (art. 26), după care în termen de 3 zile de la confirmare vor depune jurământul (18 martie sau 24 martie 1994) şi vor lua în primire cu inventar, toată averea Bisericii (art. 27).

Până la sfârşitul lunii martie 1994, parohiile vor comunica competenţa noilor organe parohiale, în vederea confirmării lor de către Consiliile eparhiale (art. 123 lit. „m", Regulamentul organelor deliberative şi executive).

Alegerile membrilor clerici şi mireni în Adunarea eparhială din cuprinsul Arhiepiscopiei ort. rom. Sibiu, va avea loc joi, 12 mai 1994. În acest scop Centrul eparhial Sibiu va emite la timp un ordin circular în care va comunica: delimitarea circumscripţiilor, numele delegaţilor eparhiali, data şi locul alegerilor, precum şi modalitatea desfăşurării lor (art. 68 din Regulamentul organelor deliberative şi executive).

Aducându-vă la cunoştinţă cele de mai sus, vă rugăm să binevoiţi a lua măsurile necesare pentru aducerea la îndeplinire a prezentei hotărâri a Sfântului Sinod, potrivit datelor calendaristice aprobate.

† ANTONIE
Arhiepiscop şi Mitropolit

Consilier ad-tiv bis.
Pr. Simion Săsăujan

ORDIN CIRCULAR NR. 2

În baza Deciziei Patriarhale pentru fixarea datei alegerilor de membri în organele eparhiale, potrivit art. 70/Regulamentul pentru funcţionarea organelor deliberative şi executive din unităţile administrative din Patriarhia Română, vă comunicăm delimitarea *circumscripţiilor, numele delegaţilor eparhiali*, data şi locul alegerilor, precum şi modalitatea desfăşurării lor potrivit prevederilor art. 68/ROD.

În Eparhia Sibiului sunt 10 circumscripţii şi anume:

I.1. Circumscr. elect. nr. 1 Sibiu — Pr. Prof. Dr. Ioan N. Floca.
2. Circumscr. elect. nr. 2 Avrig — Arhid. Cons. E. Oancea.
3. Circumscr. elect. nr. 3 Mediaş — Pr. S. Săsăujan.
4. Circumscr. elect. nr. 4 Agnita — Pr. Prof. L. Streza.
5. Circumscr. elect. nr. 5 Făgăraş — Pr. A. Rădulet.
6. Circumscr. elect. nr. 6 O. Victoria — Pr. Staret Irineu Duvlea.
7. Circumscr. elect. nr. 7 Braşov — Zenovie Moşoiu.
8. Circumscr. elect. nr. 8 Codlea — Pr. Coman I. — Braşov.
9. Idem nr. 9 Rupea — Pr. Grigore Cernea.
10. Idem nr. 10, Sălişte — Pr. Prot. Luca D.

II. Alegerile vor avea loc în data de 12 mai 1994 ora 10 în biserica localităţii din centrul Circumscripţiei.

Pentru alegerea membrilor clerici va fi ora 10, iar pentru alegerea membrilor mireni, îndată după aceea.

III. În vederea alegerilor se va întocmi pe circumscripţii Lista preoţilor cu drept de vot, precum şi lista parohiilor în vederea alegerilor mirenilor în conformitate cu prevederile art. 68 ROD care se vor trimite în curs de 3 zile la Biroul Electoral Eparhial Sibiu.

IV. Pentru conducerea lucrărilor de alegere s-a instituit la Centrul Eparhial Biroul Electoral Eparhial care funcţionează începând cu data emiterii prezentului ordin circular. El este alcătuit din:

— Pr. Prof. Dr. Ioan N. Floca — consilier canonic-juridic;
— Pr. Aurel Rădulet — vicar administrativ;
— Pr. Simion Săsăujan — consilier administrativ.

V. La Biroul Eparhial se vor depune candidaturile clericilor şi ale mirenilor care vor fi supuşi alegerilor.

† Dr. ANTONIE
ARHIEPISCOP ŞI MITROPOLIT

Comisia electorală,

Semnalăm... Semnalăm...

Continuăm să semnalăm felul cum este prezentată trecerea la uniaţie a unei părţi din românii ortodocşi ai Transilvaniei în 1698—1701 şi urmările ei, prezentare făcută de către istoricul Mathias Bernath, în cartea HABSBURGII ŞI ÎNCEPUTURILE FORMĂRII NAŢIUNII ROMÂNE (ed. Dacia, Cluj, 1994, trad. Marionela Wolf, 273 p.):

● Istoricii uniţi mai susţin şi astăzi că între 1698—1701 toţi românii transilvăneni au trecut la uniatism. De aceea au confiscat *atunci şi în tot secolul al XVIII-lea toate bisericile ortodoxe*, n-au mai permis existenţa unui episcop ortodox român şi a preoţilor, până în 1761 când au fost daţi cu sila în grija unui sârb, Dionisie Novacovici, care îşi avea reşedinţa la Budapesta. Şi tot aceşti istorici uniţi zic acum: Voi ortodocşii n-aţi fost în stare să aveţi măcar un episcop ortodox român! Ei uită însă că generalul Buccow a început dărâmarea mănăstirilor ortodoxe din Transilvania în acelaşi an 1761!

Va să zică îmi taie capul, şi îmi reproşează că nu-l mai am!

Iată însă că, dacă nu ne cred pe noi, vine un străin să spună adevărul:

Curtea din Viena a încercat *„să-i pregătească pe românii din Transilvania în vederea catolicizării definitive, pe calea unirii bisericeşti cu Roma. O jumătate de veac (1698—1761 n.n.) curtea a menţinut ficţiunea că Biserica greco-catolică ar cuprinde pe toţi românii care locuiau în ţinuturile ungare răsăritene ale monarhiei. Dar în pofida absenţei unei notabile ierarhii ortodoxe române şi a aplicării ocazionale a forţei, Viena nu a reuşit să frângă rezistenţa majorităţii „schismatice"* (ortodoxe n.n.) *şi să întrerupă legăturile cu ţinuturile ortodoxe învecinate"* (Bernath, p. 165).

Aşadar Biserica Ortodoxă a rămas. A rezistat. Jumătate de veac. În catacombe. În catacombe! (Repetiţia nu e o greşeală de tipar).

Parcă mai auzim cuvântul catacombe şi astăzi! Nu se referă la ortodocşi, dar cei dintâi ortodocşii au fost împinşi în catacombe, cel puţin pentru şaizeci de ani.

În realitate, spune Bernath, românii ortodocşi nu numai că *au existat*, dar erau chiar cei mai numeroşi. În perioada terezjană târzie ortodocşii erau 558 076, iar uniţii 119 230! (Bernath, p. 165, nota 20).

E limpede? Cei care au făcut recensământul, ştiau desigur să numere!

După ce uniţii ne-au desfiinţat pe noi ortodocşii, spunând că nu mai existam între 1698—1761, acum vor zice probabil că nu ei, ci Viena a lansat minciuna! Pentru atunci ar fi putut să fie în parte aşa, dar tare le-a convenit că se zicea că nu mai existam, aşa încât ne-au despuiat de tot ce aveam, mai ales de biserici.

Şi dacă acum uniţii sau urmaşii lor, redevenind ortodocşi în proporţie de 99%, s-au întors la ortodoxie cu tot cu bisericile lor, iată că cei care ni le-au luat atunci, de la care noi acum ni le recuperăm, strigă în gura mare: Hoţii! Săriţi! Proprietarii ne-au luat prada înapoi!

Cam aşa vine situaţia.

● Şi iată acum cât de *„liberă"* şi *„paşnică"*, şi *„pornită din convingere"* a fost uniaţia de la 1698—1701, după informaţiile lui Mathias Bernath. Dar mai întâi să mai observăm ceva. Noi am numit *„Unirea"* de la 1698—1701 *„Despărţire"*, rupere, dezmembrare, separare. Acesta e numele ei adevărat. Nu ştiam atunci că înaintea noastră tot aşa a numit-o şi Mathias Bernath. Cartea lui s-a tradus în româneşte în 1994, şi originalul nu l-am cunoscut înainte. Aşadar iată textul lui Bernath:

După răscoala ortodoxului Sofronie „separarea" *(dismembratio) celor două confesiuni ordonată de el (Buccow printr-un Recensământ, n.n.)... urma să stabilească odată pentru totdeauna statutul confesional, împiedicând pe viitor lepădarea de uniunea bisericească* (p. 167).

Deci reîntoarcerea la ortodoxie era interzisă.

Ce mai „drepturi ale omului" ortodox, pe vremea aceea!

Iată şi alte aspecte ale „dreptului" aplicat ortodocşilor: *„La noua împărţire a clădirilor şi pământurilor uniţii au fost după putinţă favorizaţi. O serie de mănăstiri ortodoxe care s-au dovedit focare ale rezistenţei religioase* (ortodoxe n.n.) *au fost rase de Buccow de pe faţa pământului"* (Bernath, p. 167).

Ne căznim acum să renaştem din cenuşă acele mănăstiri distruse. Cine nu crede, să meargă la Sâmbăta, la Sibiel, la Berivoi, la Bucium, la Orlat, la Dejani, etc. etc.

Creştinesc fel de a face misiune catolică şi de catolicizare avea acest Buccow! Ar trebui „canonizat" printre pioşii călăi celebri, precum inchizitorul Torquemada. Acesta îi punea pe eretici la proba apei. Le lega bine câte un pietroi de gât, le lega şi mâinile şi îi arunca în ape adânci. Dacă scăpau, însemna că sunt binecredincioşi! Probele lui Buccow erau focul şi tunul. Şi nu i-a scăpat nimic nici lui.

Aşa s-a făcut uniatismul!

● Cum îi considerau habsburgii pe români şi de ce s-au luptat pentru a-i face catolici?

Citâm din cartea lui Mathias Bernath care îl citează pe consilierul Türckheim:

I-au făcut catolici pe românii ortodocşi, *„ca să-i facă oameni"*, *cărora, în primul rând, „să le fie infuzată în corp adevărata simţire a fiinţei omeneşti"* (p. 176).

Frumos, nu? Românii ortodocşi nu făceau parte din rândul oamenilor!

„Buccow şi-a însuşit cu deosebită râvnă dorinţa împărătesei de a îmbina constituirea graniţei militare cu extinderea uniunii bisericeşti (uniaţiei n.n.)" (p. 177).

Ce tactică diabolică! Face din românii subjugaţi, grăniceri, ca să-şi „apere" ei înşişi statutul de subjugaţi şi să împiedice ei înşişi legăturile cu fraţii lor de peste munţi. Să împiedice comunicarea ortodocşilor transilvăneni cu fraţii lor de o credinţă din Moldova şi Ţara Românească. Pentru a reuşi această despărţire, grănicerii au fost toţi siliţi să treacă la uniatism, căci numai aşa se puteau împiedica legăturile cu ortodocşii din sud şi din est. Confesiunea era prefăcută în armă a separării, urii, duşmăniei.

Habsburgii au stabilit două graniţe: una armată, şi alta spirituală, ambele alcătuite din români.

Poate că într-adevăr aceştia care s-au lăsat manevraţi trebuiau făcuţi oameni! Dar Habsburgii, de fapt, i-au făcut şi mai neoameni şi, abia atunci, deveniţi uniţi, îi numesc *„trupă capabilă şi decentă"!* (p. 177).

De fapt lasă şi trădătoare.

Spunem noi cele de mai sus? Nu. Mathias Bernath citează într-o rezoluţie imperială. Cuvintele rezoluţiei imperiale către Buccow (pct. 2) sună aşa:

„Aceşti grăniceri uniţi să fie trupa cea mai capabilă şi decentă; prin aceasta neuniţii (ortodocşii...) să fie opriţi de la legăturile cu coreligionarii lor din Moldova" (p. 177).

Cât cinism! Pe faţă.

Numind numai Moldova, e un semn că la Viena nu se ştia de ce confesiune sunt cei din Muntenia!

● Într-un alt document, din 22 august 1762, *„se arăta că este de dorit ca în miliţia de graniţă să fie cuprinşi doar valahii uniţi"* (p. 177).

Aşadar imperiul nu se mai temea de uniţi. Şi-i aserviseră. Se temeau doar de ortodocşi. Numai ei rămăseseră în comuniune cu fraţii lor români de peste munţi.

Bieţii ortodocşi erau ca într-o puşcărie în care şefii de celule, ca şi în puşcăriile comuniste, erau fraţii lor, uniţii!

● Ce frumos sună când se vorbeşte, parfumat cu arome naţionaliste, despre rolul cultural şi naţional al uniaţiei! A fost, dar nu pentru că adevăraţii corifei au fost uniţi, ci pentru că, unii, au fost buni români. Vom vorbi despre aceasta altă dată, cu argumentele unui unit, ale lui Simion Bărnuţiu, care nu mai poate fi răstălmăcit, cum s-a încercat într-o carte care i-a ciuntit cumplit cuvântarea de la 3/15 mai 1848 de la Blaj.

● Iată cum a reuşit tactica machiavelico-habsburgico-papală a lui *Divide et impera*, împarte şi stăpâneşte, care însemna de fapt, *desparte-i, pune-i să se urască, să se invidieze, şi aşa îi vei stăpâni mai uşor!*

Dacă cineva poate interpreta aceste situaţii şi altfel, pe dos, în sensul că ortodocşii erau privilegiaţi şi oamenii stăpânirii, s-o spună! Se vor putea găsi argumente că apele curg în sus, dar că ortodocşii au făcut atunci jocul Puterii, nu se vor putea găsi!

● Uniaţia s-a făcut prin constrângeri morale şi fizice, şi prin oferirea de privilegii, faţă de care unii români care nu-şi mai puteau suporta existenţa mizerabilă, au cedat.

Citâm din spusele unui contemporan cu evenimentele, ungurul Halmágy:

Episcopul unit de la Blaj şi Buccow, *„au făcut multe promisiuni că cei care devin soldaţi nu mai trebuie să achite impozite şi vor deveni nobili etc. Ţărănimea s-a decis în multe sate în număr mare pentru aceasta, iar după ce neuniţii (ortodocşii) nu au fost primiţi, câteva mii au părăsit schisma"* (cf. Bernath, p. 180). Au părăsit ortodoxia siliţi de povara impozitelor! Poporul nu poate fi condamnat.

Săracii de ei! De aceea consilierul Türckheim spunea în batjocură despre dânşii, *„că nu sunt oameni"* (vezi Bernath, p. 176). Aici Türckheim aplica zicala: iubesc trădarea, dar urăsc pe trădători!

Dar bieţii români treceau la uniaţie de nevoie, din cauza sărăciei şi a jugului de nesuportat. Pe vremea lui P.P. Aaron, episcop unit de la Blaj, şi a generalului vienez catolic Buccow s-a făcut o anchetă asupra dorinţelor credincioşilor, şi rezultatul a fost:

„Cei mai mulţi înclină spre religia schismatică (ortodoxă)" (p. 181). Bătrânii satului, *„Sfatul bătrânilor"* în general, rămăseseră peste tot ortodocşi (p. 181).

Aşadar mai rămăseseră „oameni"!

Dar şi bătrânii au fost supuşi presiunilor. La Jina, lângă Sibiu, comisarul imperial Siskovich a constatat că *Bătrânii* deţineau o mare autoritate. A început presiunile asupra lor. Urmarea:

„Când doar patru dintre cei 69 de Bătrâni s-au declarat de acord cu militarizarea (deci şi cu uniaţia), *restul de 65 au fost puşi în temniţă. Şi „popii schismatici" au fost denunţaţi de către Siskovich drept instigatori. Aceştia au îndemnat locuitorii adunaţi în dimineaţa aceleiaşi zile în biserică la rezistenţă, şi apoi au dispărut"* (p. 186).

● Despre încercările de maghiarizare a românilor din Transilvania, se ştiu multe lucruri. S-au scris şi multe cărţi. Să fi existat şi o tendinţă de germanizare?

Să-l întrebăm tot pe Mathias Bernath:

Prin arestarea *bătrânilor*, după fuga preoţilor ortodocşi, sătenii din Jina, ne spune Bernath citând un raport al locotenentului major Pettaner, au încercat o înţelegere, desigur de nevoie:

„Satul, spune locotenentul, şi-ar fi angajat un învăţător german care să-i înveţe pe copii cititul şi scrisul şi de la care unii băieţi ştiu deja să citească şi să vorbească nemţeşte" (p. 186).

Locotenentul major Pettaner sau minţea, sau se înşela, sau fusese abil înşelat de vreunul din elevii mai inteligenţi. Sătenii din Jina vorbesc până azi româneşte!

● Tot în legătură cu încercările de germanizare, Iosif al II-lea se declara mulţumit în *Jurnalul* său din prima din cele trei călătorii în Transilvania, că *„şcolarii din Haţeg învaţă să citească şi să scrie nemţeşte"* (cf. Bernath, p. 227—228; vezi şi la p. 237, aceeaşi constatare, cu bucurie).

Va fi fost Iosif al II-lea filoromân, dar nu era cu totul lipsit de interese. De altfel la 11 mai 1784, limba germană a fost decretată limbă oficială în Transilvania. Că doar împăratul ne iubea!

● Michael Conrad von Heidendorf, din Mediaş, însoţitor al împăratului în călătoriile din Transilvania, a ţinut şi el un *Jurnal* şi, Mathias Bernath îl citează mult. Printre altele el arată cum împăratul l-a întrebat:

„Oare valahii nu au şcoli? Nu frecventează ei şcoli săseşti? Sunt acceptaţi în aceste şcoli? Nu devin ei protestanţi? El îi răspunde împăratului că în ce priveşte convertirea la lutheranism el nu ar putea da nici un exemplu. Valahii nu se pot explica în probleme de credinţă. Ei nu cunosc altceva decât vechile lor obiceiuri pe care le învaţă la sânul mamei şi la acestea nu renunţă" (cf. Bernath, p. 233).

Evident că aceste *„vechi obiceiuri"* erau cele ortodoxe.

Şi totuşi unii au renunţat şi-au trecut la uniatism.

Care e adevărul?

Adevărul e că unii preoţi au trecut, pentru privilegii, iar poporul i-a urmat din neştiinţă, văzând aceeaşi liturghie, aceleaşi taine, etc. Poporul a fost înşelat! De aceea poporul s-a întors adesea şi uşor la ortodoxie.

● M. Bernath observă că chiar cei care treceau la uniaţie de silă ori momiţi de privilegii, nu rămâneau. El citează din documentele vremii. *„Cu uniunea* (uniaţia n.n.) *şi cu schisma* (ortodoxia n.n.) *este la fel cu fluxul şi cu refluxul... Încă valahii neuniţi... constituie aproape jumătate din locuitorii Transilvaniei, anume 558 076 de suflete, o sumă de locuitori ce nu poate fi desconsiderată, între care 286 858 de sex bărbătesc"* (Bernath, p. 214).

Preoţii ortodocşi aveau mare autoritate. *„Naţiunea valahă dovedeşte devotament orb faţă de ei, mergând aproape până la idolatrie"* (p. 214).

Cei care au făcut Recensământul din 1775 recomandă să se încerce o influenţare a preoţilor pentru a reuşi uniaţia (p. 214).

Putem trage concluzia de aici că şi în 1698—1701 preoţii (o mică parte) au făcut uniaţia, nu credincioşii.

● Mathias Bernath citează mult din Leopold conte de Clary şi Aldringen 1736—1800 (p. 218—22).

Iată un pasaj:

„Iobăgia la care poporul valah este supus aproape în întregime este o povară apăsătoare, care face aerul greu de respirat pentru supus şi patria odioasă. Poporul valah a fost mereu supus la măsuri neomeneşti şi a fost astfel dus la măsuri de disperare şi încurajat de aceasta la emigrare" (p. 220).

● Aşadar nu românii erau „neoameni". Neomeneşte au fost trataţi, deci neoameni erau stăpânitorii. Valahul, spunea contele Clary *„are însuşiri admirabile"* (cf. Bernath, p. 222).

Disperarea i-a dus şi la uniaţie, pentru că altfel, ei şi-au iubit întotdeauna credinţa strămoşească.

E trist că disperarea lor de atunci e considerată astăzi de unii *mare bravură!* Urmaşii disperaţilor, ai oprimaţilor, ai celor ce şi-au călcat peste conştiinţă şi credinţă, se cred astăzi urmaşi de eroi.

În loc să plângă!

● Dar M. Bernath insistă mereu că ortodocşii erau totuşi cei mai numeroşi în Transilvania şi cei mai productivi. Citează din contele Clary:

„Dacă poporul schismatic ortodox este cel mai numeros în ţară, scrie Clary, *atunci rezultă de la sine că prosperitatea acestei ţări se sprijină pe umerii acestuia: Braţele valahilor întreţin străzile şi drumurile, ei aduc spre folosinţa locuitorilor produsele din munţii îndepărtaţi, ei cultivă cea mai mare parte a câmpului şi a viei, ei sunt cauza principală a comunicaţiei, din ei se scurge suma cea mai mare a contribuţiei în casele stăpânului ţării, din aceleaşi mâini provin cele mai multe venituri camerale prin creşterea vitelor şi prin mânarea lor la păşunat, din resursele valahilor se fac recrutările, cu mijloacele lor se fac considerabile transporturi de sare şi acest popor este acela care scormoneşte munţii şi prăpăstiile pentru a duce la iveală din pântecele pământurilor valoroase minerale spre binele statului şi a principelui. Este deci cu totul în afara oricărei îndoieli că tocmai acest popor ar fi, sub suferinţele pe care le suportă cel mai potrivit în vederea folosirii spre binele comun, şi că tocmai de aceea merită o atenţie cu totul deosebită, în viitoarea conscriere"*. (la Bernath, p. 222—223).

Vocea contelui Clary n-a fost auzită. Sau poate a fost auzită şi a servit ideea uniaţiei. Ortodocşii au rămas tot oprimaţi, toleraţi, exploataţi. De altfel contele nu cerea eliberarea lor, ci folosirea lor mai cu grijă, aşa cum ţi-ai îngriji mai bine vitele de povară, ca să tragă mai bine la jug. Pentru aceasta trebuiau trecuţi la catolicism. Dar, încă odată, nu ca să fie eliberaţi, ci ca să fie şi mai bine folosiţi pentru interesele altora. De altfel contele spune clar aceasta, în citatul de mai sus.

Săracul neam românesc din Transilvania! *ANTONIE P.*

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*.

ABONAMENTUL pe un an: 2 000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

Biblioteca „ASTRA" — SIBIU —

Fondator:

Mitropolitul ANDREI ȘAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 141
SIBIU
1 mai
Nr. 17—18
1994

LUMINA LUI HRISTOS LUMINEAZĂ TUTUROR

CUVÂNT DE ÎNDEMN LA PĂSTRAREA CREDINȚEI ORTODOXE

Odată cu primăvara, natura vegetală, florile și pădurile, iarba și semănăturile se întorc din nou la viață. Se întorc din țările calde, unde au fost la iernat, berzele, cocorii și rândunelele. Tot primăvara, parcă anume rânduită așa, odată cu învierea naturii, vine și marea sărbătoare a Învierii Domnului.

Ziua Învierii — ziua bucuriei!

Căci dacă Hristos a înviat, și noi vom învia.[1] Logica acestei convingeri este de nezdruncinat. Ceva ce s-a petrecut cu cineva, se poate petrece și cu alții. Dacă Hristos a înviat, există înviere.

Documentele istorice scrise care ne asigură că Hristos a înviat, provin de la martori oculari. Însemnările le-au făcut independenți unii de alții, cei care L-au văzut răstignit, mort și îngropat. Tot ei L-au văzut apoi înviat. Au stat de vorbă cu El. Au mâncat împreună cu El.[2] I-au ascultat învățăturile, până în ziua în care, sub privirile lor, s-a înălțat la cer.

Mormântul a fost găsit gol.[3] Maria Magdalena a vorbit cu Dânsul în dimineața Învierii.[4] Apoi L-a văzut Petru.[5] Apoi L-au văzut toți ucenicii.[6] Apoi a călătorit împreună cu Luca și Cleopa spre Emaus.[7] Apoi s-a arătat la mai bine de cinci sute de frați.[8] Există așadar un *„nor de martori"* ai Învierii, cum a spus Sf. Pavel[9] în Epistola către Evrei, cărora, îndeosebi, s-a străduit să le demonstreze și să-i convingă că Iisus a fost Mesia, Fiul lui Dumnezeu.

Timp de patruzeci de zile între Înviere și Înălțare, Mântuitorul s-a arătat multora și de multe ori.[10] S-a arătat pe drumul Damascului, lui Saul prigonitorul care, după întâlnirea cu Iisus Cel Înviat, a devenit viitorul mare apostol Pavel.[11] În sfârșit, după opt zile de la Înviere, și-a lăsat cercetate ranele de către Toma, până atunci „necredinciosul".[12]

Izvoarele istorice în care găsim toate aceste informații sunt Sfintele Evanghelii, cu patru autori diferiți, Matei, Marcu, Luca și Ioan, Cartea Faptelor Apostolilor și Epistolele Sfin-

(Continuare în pag. a 2-a)

Al vostru al tuturor de tot binele voitor și pururea rugător către Dumnezeu

†ANTONIE

Arhiepiscop al Sibiului și Mitropolit al Ardealului, Crișanei și Maramureșului

1 I Cor. XV, 20.
2 Luca XXIV, 41—43.
3 Matei XXVIII, 6, Luca XXIV, 3.
4 Marcu XVI, 9.
5 Luca XXIV, 34.
6 Luca XXIV, 36—40.
7 Luca XXIV, 13—35.
8 I Cor. XV, 6.
9 Evrei, XII, 1.
10 Faptele Ap. I, 3.
11 I Cor. XV, 8.
12 Ioan XX, 27—29.

Sâmbăta de după Vinerea cea Mare

Ne aflăm în sâmbăta de după Vinerea cea Mare. Gândurile ne poartă departe în timp la evenimentele ce s-au petrecut după ce Mântuitorul Iisus Hristos, răstignit fiind pe cruce, și-a dat duhul în mâinile Tatălui ceresc.

Sfintele Evanghelii ne spun că oameni cucernici L-au coborât de pe cruce și I-au așezat trupul Său istovit de suferințe și batjocuri, străpuns de piroane și însângerat de cununa de spini într-un mormânt nou, din apropierea locului răstignirii. Sufletul Său s-a pogorât la iad, unde s-a aflat împreună cu sufletele strămoșilor Adam și Eva și cu ale tuturor celor din veac adormiți, până la momentul acela.

A urmat apoi o zi de sâmbătă ca și cea de azi, pe care însă evreii o prăznuiau mai aparte decât pe celelalte sâmbete din an, pentru că era prima dintre cele șapte zile ale Paștilor. Casele tuturor erau luminate. Piața templului era ticsită de lume. Ca de fiecare dată, la marele praznic, erau adunați în Ierusalim evrei din toate părțile țării sfinte și mulți din diaspora. Soldații romani, aflați sub comanda directă a lui Ponțiu Pilat își făceau mai simțită decât altădată prezența, dată fiind tulburarea care s-a produs prin judecarea, condamnarea la moarte și executarea Galileanului împotriva Căruia s-au asociat fruntașii evreilor.

Toți cei apropiați ai lui Iisus se împrăștiaseră și se ascunseseră. Frica și deznădejdea îl stăpânea pe fiecare din ei. Petru însuși trăia rușinea lașității și a lepădării. Apostolul Ioan își luase în primire sarcina încredințată de Învățătorul Său, pe când era pe cruce. Împreună cu celelalte femei, care fuseseră cu el până în ultimul moment al îngropării Domnului, căuta acum să aline durerea Sf. Fecioare Maria.

De toate aceste lucruri ne aducem aminte într-o zi ca cea de astăzi.

Reîntorcându-ne însă în timp, să ne transpunem cu gândul la cele ce se întâmplă acum, la această oră în Ierusalim, în biserica mare a Învierii și în preajma sfântului Mormânt, din care ne-a izvorât tuturor viață.

Din nefericire, în acest an, atmosfera din sfânta cetate este extrem de tensionată, datorită intensificării conflictelor dintre evrei și palestinieni, în urma masacrului de la Hebron, din această primăvară.

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Eminescu în fața Patimilor Domnului

Un gânditor contemporan a declarat că Golgota reprezintă cel mai strălucit amvon al Bisericii creștine, o școală admirabilă în care învățăm adevărurile cele mai sublime ale vieții umane. Crucea și suferințele Domnului Hristos ne arată cine este Dumnezeu, ce valoare reprezintă omul și ce jertfă a făcut Mântuitorul pentru izbăvirea lui.

Cu rațiunea nu suntem capabili să pătrundem multe taine ale învățăturii creștine, așa de pildă, nu vom putea înțelege taina Sfintei Treimi, fecioria Maicii Domnului, prefacerea sfintelor daruri în trupul și sângele lui Hristos.

Însă „argumentul" Crucii nu lasă nici o îndoială în mintea noastră. Dumnezeu ne iubește, Dumnezeu s-a jertfit pentru noi. *„El a fost străpuns pentru păcatele noastre și zdrobit pentru fărădelegile noastre... iar prin rănile Lui noi toți ne-am vindecat" (Isaia 53, 5).*

Multă putere de credință a izvorât din priveliștea tragediei Golgotei, în curgerea veacurilor. Nu este locul să arătăm aici toate roadele sfintelor Patimi ale „omului durerilor" pe care credincioșii le-au cules din paginile Evangheliilor în cursul vremii. Dar ne face o mare bucurie să schițăm în câteva rânduri influența covârșitoare pe care au lăsat-o patimile Domnului Hristos asupra sufletului celui mai genial poet al neamului românesc, Mihai Eminescu.

Din fragedă copilărie, datorită mai ales bunei sale mame, Eminescu s-a bucurat de o educație creștină deplină, a reținut multe cunoștințe dogmatice și morale pe care ulterior le-a completat cu lecturi variate și bogate. Toată viața a fost mistuit de o arzătoare sete de cunoaștere. Tot ce a citit și a cunoscut a trecut prin filtrul rațiunii și al sensibilității sale excepționale, încât, mai târziu și-a făurit o teologie „sui generis", în care descoperim idei de înaltă ținută rațională și sentimentală.

O profundă sensibilitate și mărturie de credință a arătat marele poet într-un articol publicat în ziarul „Timpul". În el Eminescu a arătat în chip admirabil valoarea și influența suferințelor Domnului Hristos pentru ridicarea morală a speciei umane.

Redăm câteva rânduri:

(Continuare în pag. a 3-a)

Preot Dr. St. Slevoacă

ÎNVIEREA DOMNULUI - TAINA ÎNVIERII NOASTRE

Învierea Domnului coincide cu trezirea la viață a naturii, prilejuind creștinilor o prăznuire deosebită. Se cuvine să prăznuim cu aleasă bucurie această „sărbătoare a sărbătorilor", Învierea Mântuitorului, ea fiind trăsătura specifică a creștinismului față de toate religiile naturale sau păgâne.

Învierea Mântuitorului este piatra unghiulară a creștinismului. Dacă creștinismul a biruit urgia persecuțiilor, a eclipsat sisteme de gândire consacrate și a devenit punctul de orientare în toate problemele spinoase ale vieții, aceasta demonstrează că cei care l-au acceptat și l-au mărturisit aveau o bază puternică pe care se sprijineau. Această bază era, este și astăzi și va fi totdeauna credința în realitatea istorică a Învierii Domnului.

Credința în realitatea istorică a Învierii Domnului definește și caracterizează pe adevăratul creștin. Învierea Domnului este dovedită și prin mărturii istorice. Iisus s-a arătat după Înviere mai multor persoane și în diferite locuri. Astfel, femeilor mironosițe (Luca, 24, 1—8), ucenicilor Luca și Cleopa (Luca, 24, 36—45), lui Toma, pe care îl încredințează, prin arătarea rănilor, spunându-i: „Pentru că m-ai văzut, Tomo, ai crezut. Fericiți sunt cei ce n-au văzut și au crezut" (Ioan, 20, 24—28); la Marea Tiberiadei s-a arătat încă odată ucenicilor Săi (Ioan, 21, 1—14). La argumentarea de care ne-am folosit se adaugă și viața Sfinților Apostoli de după Înviere. Ei devin cei mai vajnici apărători și vestitori ai Învierii, fiind pe deplin convinși de realitatea ei. Dacă ei au fost păscuți de îndoială în timpul patimilor Mântuitorului, iar după Înviere își schimbă atitudinea, devenind curajoși, și hotărâți să înfrunte orice persecuție în numele Lui această schimbare rapidă nu-și găsește rațiunea în minciună, înșelare sau iluzie, ci în convingerea absolută a lucrului văzut a Învierii Domnului, care pecetluise definitiv misiunea Sa omenească și pe cea dumnezeiască. Răspândirea vertiginoasă a creștinismului în lume, în pofida tuturor obstacolelor ce i-au stat în cale, se explică tot prin această supremă minune prin care Iisus biruind moartea a deschis calea învierii celor adormiți.

Pentru creștinul adevărat, credința în Iisus Hristos este sinonimă cu credința în Învierea Lui. Creștinul e fiu al Învierii și numai prin ea își găsește tâlcul vieții și puterea creațiilor sale. Cei care consideră pe Dumnezeu ca o ființă personală, transcendentă, creatoare și guvernatoare a lumii, dar ezită sau refuză să creadă în *opera Întrupării și răstignirii Mântuitorului*, precum și în *minunea Învierii Lui*, nu pot fi socotiți creștini. Ei pot fi numiți teiști. Pentru a putea fi învestiți cu toate darurile mântuitoare ale creștinismului, ei trebuie să-și deschidă sufletul și să facă loc credinței în Învierea Mântuitorului. Rațiunea i-a ridicat pe culmile apropiate de lumină și nu mai este decât un pas până la altarele deschise ale credinței. Ale credinței — prin excelență — în Învierea Mântuitorului.

Iisus, Cel înviat a treia zi după Scripturi, e modelul perfect al vieții noastre, al beatificării și desăvârșirii omenești. Fără seva hrănitoare a viței, mlădițele tânjesc și până la urmă se prăpădesc. Chezășia biruinței noastre spirituale și morale rezidă în lucrarea divino-umană, în *modul teandric*. În virtutea acestui adevăr axiomatic, noi, creștinii, prăznuim, an de an, cu bucurie legitimă, această sărbătoare, care simbolizează „taina învierii noastre", mărturisind și prin binețele pe care le adresăm unii altora: „Hristos a înviat", la care primim confirmarea: „Adevărat a înviat".

Pr. Prof. Ion BUNEA

Precizări la slujba Învierii*

Constatăm că slujba Învierii se săvârșește în Biserica Ortodoxă Română în două moduri: după *Penticostar*, carte rituală aprobată de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și după *Cartea de rugăciuni și cântări bisericești*, alcătuite de Trifon Lugojan, carte aprobată de Dr. Grigorie Gh. Comșa, Episcopul Aradului, (cu ordinul nr. 5166/1931, ediția IV, p. 166, 163).

Potrivit Penticostarului, după aprinderea lumânărilor de la preot, credincioșii în frunte cu preotul ies din biserică în curtea bisericii, cântând *Învierea Ta Mântuitorule, îngerii o laudă în ceruri*. Ajungând în curtea bisericii, preotul citește *Evanghelia*, după care zice: *Slavă Sfintei și*

(Continuare în pag. a 3-a)

Protos. Ipolit Ciubotaru

* Așteptăm cu interes punctele de vedere ale specialiștilor și Prea Cucernicilor preoți. Răspunsurile primite le vom însera în paginile publicației noastre.

Cuvânt de îndemn la păstrarea credinţei ortodoxe

(urmare din pag. 1-a)

ţilor: Pavel, Petru, Ioan, Iacov şi Iuda, altul decât Iscarioteanul, precum şi în Cartea Apocalipsei.

Noi credem toţi că Hristos a înviat şi că El ne-a adus din cer învăţătura cea adevărată despre Dumnezeu ca şi creator al universului, al lumii noastre şi al vieţii. Înviind El, ne-a descoperit că şi noi suntem nemuritori. Ultimul cuvânt nu este al morţii. *Vrăjmaşul cel din urmă care va fi desfiinţat, va fi moartea*, spune Sf. Pavel.[13]

Ştim toţi cât ne întristează moartea celor dragi şi, cu câtă frică şi cutremur ne aşteptăm propria noastră moarte. Învierea Domnului ne aduce suprema mângâiere, liniştea cea mare: *nu murim de tot*. Vom exista în veci. Ne vom întâlni cu cei dragi ai noştri. Vom reîntineri. Vom scăpa de boli. De vom fi buni, de ne vom căi pentru păcate, de vom pleca împăcaţi şi iertaţi cu toată lumea, vom fi fericiţi. Până şi umbrele tristeţii vor trece. Înţepăturile durerilor vor înceta.

Vom renaşte în bucurie. Vom trăi veşnic, dincolo, în pace şi în iubire. Se va revărsa peste noi cu îmbelşugare iubirea lui Dumnezeu, şi noi îi vom răspunde cu iubire desăvârşită. Şi ne vom iubi ca fraţii şi unii pe alţii. De ură nu se va mai şti. Răutate nu va mai fi. Vrajba nu-şi va mai afla nici un loc.

Vă fac acum la Paşti tuturor, şi îmi fac şi mie, urarea aceasta: să auzim împreună chemarea *„Veniţi binecuvântaţii Părintelui Meu şi moşteniţi Împărăţia cea gătită vouă de la facerea lumii"*.[14] Să fim acolo împreună cu Mântuitorul, cu Maica Domnului, şi cu toţi sfinţii. Şi să fim împreună cu toţi cei din neamurile şi din neamul nostru, şi din toate neamurile, în pace şi dragoste, pentru ca bucuria noastră să fie deplină. Să nu mai ştim pe nimeni suferind. *Hristos să fie totul în toţi*.[15]

Iubiţi fraţi ortodocşi,

Cu prilejul acestei mari sărbători m-am gândit că e bine să vă aduc aminte de una din cele mai importante învăţături ale Mântuitorului care, fără îndoială, va fi şi una din cele mai importante căi de a fi şi aici şi dincolo împreună cu El, şi noi împreună unii cu alţii. Ca să fim dincolo împreună, trebuie să fim împreună încă de aici. Să luăm aminte la marea rugăciune a Domnului pentru noi: *„Părinte sfinte, pe cei ce Mi i-ai dat, păzeşte-i în numele Tău, ca să fie una, precum Noi una suntem"*.[16]

Aşa s-a rugat Mântuitorul. Dar în lume ce se întâmplă?

Creştinii, datorită ambiţiilor, datorită căderii sub ispita duhului de stăpânire, datorită mândriei şi slavei deşarte, în loc să rămână în unitate, în Biserica Ortodoxă cea dintru început, s-au împărţit de-a lungul timpului în multe bisericuţe şi confesiuni, erezii şi secte, aşa încât Biserica lui Hristos nu mai este una. Şi lumea ne judecă pentru aceasta. Necredincioşii îşi fac din dezbinarea creştinilor un argument pentru necredinţa lor, pentru că numai în unitate am putea da mărturie că ascultăm cu adevărat de Dumnezeu, Părintele unităţii.

Tatăl dezbinărilor este diavolul. Nici o dezbinare nu este de la Dumnezeu. Sfântul Pavel spune limpede: *„Nu este decât un Domn, o credinţă, un botez"*.[17]

Şi atunci ce este acolo unde apare dezbinarea? — *Acolo e rătăcire.*

Toate trecerile la secte sau la alte grupuri creştine neortodoxe, sunt rătăciri ale unora care *„răstâlmăcesc Scriptura"*. Aşa spune Sfântul Apostol Petru şi adaugă: *„Deci, iubiţilor, păziţi-vă ca să nu vă lăsaţi ademeniţi de rătăcirea celor fără de lege"*.[18]

Mântuitorul ne-a cerut cu claritate: *„Toţi să fie una, pentru ca lumea să creadă"*.[19] Toate despărţirile de Biserica cea una, de Biserica Ortodoxă cea de la început, sunt *păcate împotriva unităţii* şi neascultare faţă de Mântuitorul, chiar şi la acei care, cu falsă evlavie, pronunţă mereu numele Domnului Iisus. Aceştia, spune Mântuitorul, *„pe dinăuntru sunt plini de făţărnicie şi de fărădelege"*.[20] Că e chiar aşa cum spune Mântuitorul, se vede şi din aceea că aceşti rătăciţi se cred numai ei mântuiţi şi se uită cu dispreţ la ceilalţi. Văzându-i pe unii care umblă pe la case să sucească mintile oamenilor cu învăţături noi şi greşite, parcă auzim cuvântul Mântuitorului: *„Vai vouă fariseu şi cărturari făţarnici că voi cutreeraţi marea şi uscatul ca să faceţi un prozelit şi dacă îl dobândiţi, îl faceţi fiu al gheenei îndoit ca voi"*.[21]

E vorba desigur de cei care vor să-i treacă pe unii la secte, sau să-i întoarcă de la credinţa ortodoxă spre alte credinţe, străine de tradiţia veche a poporului nostru.

Să ne punem cea mai simplă întrebare: *Care credinţă din cele creştine, ortodoxă, catolică, protestante şi sectante e cea adevărată?* Răspunsul nu e decât unul: *cea mai veche*. Cea care vine de la Mântuitorul şi de la Sfinţii Apostoli. Cea care a rămas neschimbată, aşa cum a fost predată Bisericii de la început de către Sfinţii Apostoli. Cea pentru care au murit mii de martiri. Cea apărată de toţi sfinţii calendarului. Cea în care au murit şi s-au mântuit moşii şi strămoşii noştri, de la formarea poporului român până astăzi. Cea pe care creştinii au avut-o toţi în prima mie de ani. Aceasta e Ortodoxia, pe care ortodocşii o ţin până azi.

Cei dintâi s-au rupt de ortodoxie catolicii, în anul 1054. Din catolicism s-au rupt protestanţii în secolul al XVI-lea. Din aceştia s-au rupt apoi sectele moderne care trec de o mie astăzi. Iată cum au sfâşiat cămaşa lui Hristos în sute şi mii de bucăţi. Să fie adevărul cu mii de feţe? Nu. Există *„Un Domn, o credinţă, un botez"*. Restul e păcat. Păcatul dezbinării.

Dar să ne punem şi o altă întrebare. Dacă fiecare din aceste Biserici rupte de Ortodoxie, numai ele mântuiesc, înseamnă că toţi moşii şi strămoşii noştri, toţi sfinţii martiri, toţi sfinţii nevoitori, toţi asceţii, toţi Sfinţii Părinţi *nu s-au mântuit, pentru că n-au avut şansa să trăiască până când s-au rupt din Ortodoxie catolicii, uniţii, protestanţii, neoprotestanţii şi sectele?*

Să fim serioşi!

E drept: unii vin cu argumente că ei ar fi descoperit adevărul în Scriptură ,şi au chipul evlaviei, şi sunt meşteri la vorbă, şi vin cu Sfânta Scriptură în mână. Dar şi diavolul l-a ispitit pe Mântuitorul cu Scriptura în mână. Îi zicea: *„De eşti Fiul lui Dumnezeu, aruncă-Te jos* (de pe acoperişul templului) *că scris este* (în Scriptură): *Îngerilor Săi va porunci pentru Tine, şi pe mâini Te vor purta, ca să nu-ţi loveşti de piatră piciorul Tău"*.[22]

Sfânta Scriptură trebuie înţeleasă aşa cum o tâlcuieşte Biserica. Tare i-a mai ghicit Sfântul Pavel pe răstâlmăcitori. Parcă i-ar descrie pe unii din vremea noastră. Iată ce spune: ei sunt *„trădători, obraznici, iubitori de desfătări mai mult decât iubitori de Dumnezeu"*.[23]

Au unii chipul evlaviei? Au. Dar cum? Iată cum îi descrie tot Sf. Pavel: *„au numai chipul evlaviei, iar puterea ei i-o tăgăduiesc"*. Şi încheie îndemnând: *„De aceştia să te fereşti"*.[24] Şi tot Sfântul Pavel sfătuieşte cu privire la învăţătură: *„Dacă cineva învaţă altmintrelea, şi nu urmează cuvintele cele sănătoase ale Domnului nostru Iisus Hristos şi învăţătura Sa cea cuvioasă, acela e un trufaş care nu ştie nimic, dar e molipsit de patima de a grăi mult şi de a da război de vorbe, din care se nasc pisma, pricinile, hulele, bănuielile, viclenia, certurile deşarte între oameni cu mintea stricată şi străină de adevăr, care socot că cuviosia ar servi la câştig"*. Şi iarăşi îndeamnă: *„De unii ca aceştia depărtează-te"*.[25]

Sfântul Pavel a prevăzut: *„că va veni o vreme când oamenii nu vor primi învăţătura cea sănătoasă, ci îşi vor alege învăţători după poftele lor, care să le gâdile auzul, şi-şi vor întoarce urechile de la adevăr şi se vor lua după basme"*.[26]

Ce profeţii exacte!

Noi am dori să fim din nou una, toţi cei care credem în Hristos. Aceasta urmăreşte Mişcarea ecumenică. Există o sete de revenire la credinţa cea dreaptă. Cu unii suntem în dialog constructiv. Aceştia ştiu că numai întoarcerea la credinţa şi tradiţia cea veche, e calea refacerii unităţii. Şi acceptă dialogul. Nici noi nu-l refuzăm. Dar sunt şi unii care nu vor unitatea. Şi o spun pe faţă. Îşi apără interesele şi mândriile lor.

Judece oricine: *Unde e adevărul?* El nu poate fi decât acolo unde a rămas statornic.

* * *

Ortodoxia noastră nu e nouă. Ea e veche de aproape două mii de ani. Chiar Roma catolică a renunţat astăzi să mai pretindă ortodocşilor să se facă romano-catolici sau greco-catolici, uniţi cu Roma, cum ne cerea în trecut. Unirea cu Roma, chiar Vaticanul o consideră astăzi o metodă de unitate din trecut, *care a fost greşită* şi a deschis răni în trupul Ortodoxiei. Astăzi uniaţia nu mai poate fi acceptată ca formă şi model şi metodă de unire între cele două mari Biserici. Toate acestea au fost afirmate în scris într-un *Document* comun alcătuit de ortodocşi şi catolici în luna iunie 1993, la Balamand în Liban. Nu sunt numai părerile noastre, ale ortodocşilor. Trei cardinali, episcopi şi profesori catolici, au acceptat acest *Document* şi el a fost recomandat ca instrument de dialog chiar de către S.S. Papa de la Roma.

Acest *Document* cere tuturor deocamdată să rămână în credinţa în care se află. Să nu se unelteaască de acum înainte treceri la catolicism-uniatism. Bisericile să rămână celor care sunt în numărul cel mai mare într-o parohie, pentru că ele sunt ale credincioşilor. Problemele în litigiu să nu se rezolve în tribunale sau prin apelul la guvern-parlament, ci să fie rezolvate între Biserici, prin dialog. Şi toate Bisericile să lucreze potrivit poruncii, pentru a fi din nou una, cum au fost înainte de despărţire.

Sfântul nostru Sinod a aprobat acest *Document* şi credem că principiile lui, aprobate şi de Roma, ar putea aduce pacea confesională pe care o dorim toţi.*

Orice argumente s-ar încerca împotriva acestor principii, ele vor fi argumente împotriva adevărului.

* * *

Întâmplări vrăjmaşe unităţii românilor din Transilvania i-au despărţit cândva cu forţa pe unii dintre ei de Ortodoxia lor tradiţională. Catolicii le-au luat ortodocşilor începând cu anul 1698—1701 toate bisericile. Celor rămaşi ortodocşi le-au interzis vreme de şaizeci de ani între 1701—1761, să aibă episcopi ortodocşi. Preoţii ortodocşi au fost alungaţi, închişi, iar un general catolic austriac, Buccow, a ars şi a dărâmat cu tunul 150 de mânăstiri ortodoxe în Transilvania, pentru că monahii şi călugăriţele n-au vrut să treacă la unirea cu catolicii. Şi chiar protopopii şi mitropolitul lor Atanasie când au fost obligaţi, unii cu forţa, să primească uniaţia, au întrebat: *Dar legea noastră rămâne?* Care lege? Cea ortodoxă, bineînţeles. Ei au acceptat atunci o unire formală, nu credinţa catolică. Li s-a promis că legea ortodoxă rămâne, dar au fost înşelaţi. Astăzi această Biserică nici nu se mai numeşte greco-catolică, adică ortodoxă-catolică, pentru că nu mai este. Ea se autonumeşte Biserica română unită cu Roma.

Roma o numeşte *Biserica catolică orientală*, deci Biserică catolică situată în Răsărit, dar catolică. Roma cere astăzi uniţilor acceptarea în întregime a învăţăturii catolice. Doar ritul mai rămâne răsăritean, dar acesta nu e dogmă. Există multe rituri în catolicism: armean, copt, bizantin, dar toate sunt acum supuse dogmelor catolice.

Dar nu aşa ne-a fost vorba la 1700! Cum rămâne cu promisiunea că Legea ortodoxă va rămâne? Când în anii 1744—1768 episcopul *unit* Ioan Inocenţiu Micu Klein a cerut să i se respecte drepturile lui de episcop pe jumătate ortodox, şi cu simţirea în întregime ortodoxă şi românească când a cerut ca Roma să le respecte românilor uniţi *Legea* românească (adică ortodoxă) veche şi *Pravilele* ortodoxe, a fost chemat la Viena şi apoi la Roma, în 1744, de unde nu s-a mai întors nici până azi. A fost reţinut la Roma 24 de ani şi a murit în mizerie acolo, în exil, într-o mânăstire ruteană, ţinut ca şi închis de cei cu care înaintaşii lui se uniseră la 1698—1701, şi cărora li se promisese marea cu sarea, dar care au fost înşelaţi. Ioan Inocenţiu Micu Klein ameninţa mereu de la Roma că va veni în Transilvania, că îşi va lua preoţii şi va trece cu ei în Valachia la fraţii români ortodocşi, dar nu i s-a îngăduit să se întoarcă nici o zi în 24 de ani.

Este de la sine înţeles că astăzi fiecare este liber să fie ceea ce vrea. Cei care vor să fie catolici sau altceva, să fie. Le respectăm propria lor hotărâre. Dar avem şi noi dreptul la credinţa noastră şi la apărarea ei. Noi doar aceasta facem. Ne apărăm credinţa şi pe credincioşii noştri. Mai ales că ne-o apără şi istoria şi tradiţiile trecutului nostru bimilenar. Ortodoxia e de la Hristos şi de la Apostoli. Noi n-am apărut nici la 1054 precum catolicii, nici în secolul al XVI-lea precum protestanţii, nici în secolul XVII—XVIII precum uniţii, nici în secolul XIX şi XX precum cultele neoprotestante şi sectele.

Nu vom putea să nu spunem că Ortodoxia este credinţa cu cele mai adânci rădăcini în istoria poporului român. Nimeni de bună credinţă nu ne-ar putea contrazice. Am fost ortodocşi de limbă latină, acesta e un adevărat cu care ne mândrim, dar de credinţă ortodoxă, răsăriteană. Ne scade oare acesta ceva din nobila noastră descendenţă latină? Aşa cum printre slavi sunt şi slavi catolici, deşi majoritatea slavilor sunt ortodocşi, de ce n-am putea fi şi noi latini ortodocşi? Însuşi S.S. Papa e slav polonez, nu e latin. Şi e catolic.

În anii 1698—1701 şi după aceea, Habsburgii au avut interes să ne despartă, ca să ne pună să ne luptăm între noi, ca să ne stăpânească mai uşor. *Divide et impera*, împarte şi stăpâneşte. Asta au vrut, nu mântuirea prin catolicism a sufletelor transilvănenilor. Ne-au despărţit ca să-i poată manevra pe români pe unii împotriva altora.

Iată de ce chem la dreaptă înţelegere a evenimentelor din trecut, ca să ne formăm o convingere puternică astăzi, de credincioşie faţă de ortodoxia lovită şi oropsită în trecut, faţă de sufletul românesc supus divizării şi urii reciproce pe motive confesionale.

Din anul 1867 ne-au stăpânit şi ne-au încurajat şi mai mult despărţirea, cei care au instaurat în Transilvania stăpânirea dualistă austro-ungară, care ne-a supus Budapestei împotriva voinţei noastre, vreme de 51 de ani. Dumnezeu a vrut să ne eliberăm la 1 decembrie 1918. Dar, din păcate, datorită orbirii unora, în despărţire religioasă tot am rămas! O încercare de unire între Ortodoxie şi uniatism, prin întoarcerea la Ortodoxie, era mai, mai să reuşească în 1939, dar a venit războiul şi a împiedicat-o.

Dar acum, *cine mai are interes să ne despartă?*

Înţeleptul ţăran român, intelectualul cultivat, mai au astăzi interesul să se supună unor doctrine şi obiceiuri care nu-s ale poporului nostru, care nu ni se potrivesc, care fac din unii imitatori stângaci ai unor obiceiuri şi practici străine?

Ne întristează când vedem şi ceea ce se petrece în Basarabia unde unii îşi adoră călăii, călăi care au trimis basarabenii în Siberia şi au adus în loc ruşi care acum se pretind localnici şi stăpâni. Cum vor intra slugarnicii faţă de Moscova în istoria care va fi dreaptă şi va pedepsi trădarea şi îngenuncherea demnităţii? Vai de capul lor!

* * *

Fac un Apel călduros, acum de Paşti, către toate minţile limpezi, către toate inimile curate: *cei care sunteţi ortodocşi, cei care aţi redevenit ortodocşi, întorşi la credinţa moşilor şi strămoşilor noştri*, la evlavia străbună care ne leagă de acest pământ românesc, care ne leagă de sfinţii noştri, de voievozii noştri ortodocşi, apărători ai credinţei, *„atleţi ai lui Hristos"*, cum l-a numit pe Ştefan cel Mare chiar un papă de la Roma, ortodoxie care ne leagă de fraţii noştri de peste munţi din Moldova, Basarabia, Bucovina, Muntenia, Dobrogea, Oltenia şi Banat, de o credinţă ortodoxă cu noi,

Fac un apel de inimă către toţi:

Rămâneţi în sfânta ortodoxie.

Să rămânem ceea ce am fost de-a lungul a două milenii. Să rămânem solidari cu trecutul nostru ortodox şi românesc. Să ne păstrăm demnitatea pe care ne-au lăsat-o strămoşii noştri, dacii şi romanii. Oare Traian când a adus în Dacia, din Asia Mică, leglunile în parte creştine, a adus catolicismul? A spus cineva vreodată aceasta? Nici nu avea cum să-l aducă, pentru simplul motiv că pe atunci catolicismul nici nu exista. Exista numai ortodoxia. Catolicismul s-a desprins din Ortodoxie şi a început a exista la anul 1054, după o mie de ani de la Hristos. Oare Sf. Andrei ne-a adus de la Ierusalim catolicismul, uniatismul, sau altă credinţă?

Să păstrăm şi să respectăm Testamentul Mântuitorului nostru Iisus Hristos, din a cărui învăţătură şi din ale cărui poveţe vine direct Ortodoxia noastră. Ea a fost confirmată vreme de secole, din anul 325 până în anul 787 de către cele şapte sinoade ecumenice care în Răsărit s-au ţinut. Ortodoxia ne-a fost lăsată spre păstrare, neschimbare şi împlinire, sub canoane grele pe care, de le vom călca, ne vom afla sub grea afurisanie.

Ortodoxia nu este conservatoare, învechită. Ortodoxia e vie şi frumoasă, tânără mereu şi plină de Duh Sfânt. Apusenii care au descoperit-o se declară din ce în ce mai atraşi de ea. Slujba ortodoxă emoţionează. Predica ei e adusă la nivelul înţelegerii noastre de azi. Cântecele ei au mirosul de bună mireasmă al începuturilor şi al timpurilor mesianice. Sfintele Taine ne aduc mântuirea şi bucuria vieţii de la botez, până la moarte, mângâind trecerea dincolo cu încredinţarea iertării şi a intrării în Paradis.

Nu ne ridicăm împotriva nimănui. Precum am spus, nu contestăm nimănui dreptul de a fi ceea ce vrea.

Noi ne afirmăm convingerile şi credinţa noastră către credincioşii noştri, şi voim să ne păstrăm şi credinţa, şi convingerile, şi în acestea să ne întărim unii pe alţii.

Cu unii de alte confesiuni, ale căror argumente sunt numai injuriile şi blamarea ortodoxiei şi a ortodocşilor, vom sta de vorbă de îndată ce îşi vor însănătoşi sentimentele şi limbajul. Cu dreptate este să lăsăm totul la judecata lui Dumnezeu.

Iubiţii mei,

Păstraţi-vă cu sfinţenie toate bisericile. Construiţi, aşa cum aţi început în multe locuri, biserici noi. Prin ele Domnul se va pogorî tot mai mult în mijlocul nostru. Acum putem construi, slavă Domnului, şi sunt bucuros să văd cum răsar tot mai multe biserici noi, şi peste 15 mânăstiri noi în locul celor dărâmate de Buccow, se află în construcţie numai în eparhia noastră. Istoria ne mai dă şi satisfacţii!

Dar iată că în vremurile acestea, ca şi în trecut de altfel, apar şi mulţi pescuitori în ape tulburi, cărora Sf. Pavel le dă un nume de ocară[27] pe care ne reţinem chiar şi de a-l pomeni. Apar *„vrăjmaşi ai crucii lui Hristos"*, cum tot Sf. Pavel descoperise unii printre cei din oraşul Filipi.[28] Aceştia sunt printre cei care dezbină. Din păcate lucrare de dezbinare fac şi unii care au crucea în mână, dar o poartă cu gând de înşelare, de cucerire. Căci Dumnezeu şi Crucea răstignirii nu pot fi la originea dezbinărilor. Dezbinarea e semnul recunoaşterii lucrării celui rău. Ni se cere trezvie deosebită şi capacitate de recunoaştere a duhurilor rele, ascunse uneori si în cuvinte blajine. Cuvintele se schimbă însă când ei sunt recunoscuţi ca dezbinători. Atunci devin cei mai violenţi atacatori ai celor care nu gândesc ca dânşii. Şi acesta e un semn că nu vin de la Dumnezeu.

Unii pretind că fac misiune şi evanghelizare.

Cine vrea să facă misiune şi evanghelizare, s-o facă printre cei care n-au auzit încă de Hristos, nu printre cei care îl au. Pe aceştia vor să-i sminteaască din buna lor rânduială şi să-i rătăcească. Ce vor ei? Să facă din creştinii care sunt pe măsura lui Hristos şi a Bisericii Sale, creştini pe măsura lor, fără Biserică, fără preoţi, fără cruce, fără Taine, fără sfinţi, fără frumoasele noastre tradiţii creştine româneşti.

Dacă îşi alcătuiesc şi ei unele tradiţii, le au de prin alte părţi, din afara tradiţiilor noastre, cum sunt şi împărtăşirile cu „buline" şi altele asemenea, cum îmi spunea îndignat un credincios care a încercat o întoarcere la ceea ce el nu fusese niciodată, dar de care aparţinuseră odinioară părinţii lui. El s-a reîntors la ortodoxie.

Iată, acest *Cuvânt de îndemn la păstrarea credinţei Ortodoxe* m-am gândit să vi-l trimit de această Sărbătoare Sfântă a Învierii Domnului, care ne vrea pe toţi *„să fim una"*,[29] şi *„să urmăm aceeaşi regulă* (a credinţei) *şi să cugetăm la fel"*,[30] precum scria Sf. Pavel Filipenilor.

Fie ca Mântuitorul înviat să ocrotească Ortodoxia noastră transilvăneană. Să ne dea puterea să fim mai buni, mai drepţi, mai iubitori. Să fim în pace cu toţi, dar mai ales cu dreptatea şi adevărul.

Vă aduc tuturor vestea cea mare: HRISTOS A ÎNVIAT!

---

13 I Cor. XV, 26.
14 Matei XXV, 34.
15 Coloseni III, 11.
16 Ioan XVII, 11, 21.
17 Efeseni IV, 5.
18 II Petru, III, 16—17.
19 Ioan XVIII, 21.
20 Matei IV, 6.
21 Matei XXIII, 15.
22 Matei IV, 6.
23 II Tim. III, 4.
24 II Tim. III, 5.
25 I Tim. VI, 3—5.
26 I Tim. IV, 3—4.

* (*Cine doreşte acest Document îl poate obţine de la Arhiepiscopie, la preţul unui ziar, plus poşta*).

27 II Cor. XXVI, 26.
28 Filipeni III, 18.
29 Ioan XVII, 11.
30 Filipeni III, 16.

TÂLHARUL DISMAS

În contextul celei mai mari drame cunoscute de istoria omenirii — moartea pe cruce a Fiului lui Dumnezeu — se înscrie şi relatarea despre tâlharul cel din dreapta crucii lui Iisus. Acesta a fost ultimul om convertit de Iisus în timpul trăirii Sale în istorie şi primul care s-a mântuit.

Deşi datele pe care ni le oferă Evangheliile sunt scurte, tabloul vieţii sale este completat de cărţile apocrife, Tradiţie şi mărturiile sfinţilor. părinţi care au exprimat o preferinţă deosebită pentru răsunătoarea lui convertire.

Pe vremea lui Iisus erau în Iudeea mulţi tâlhari. Cei doi răstigniţi cu Iisus nu au fost simpli hoţi de buzunare sau pungaşi, ci bandiţi de drumul mare, asasini.

Sfintele Evanghelii ne amintesc de existenţa unor astfel de tâlhari. Călătorul din Ierusalim la Ierihon a fost maltratat de unii dintre aceştia. Baraba era un asemenea specimen.

Şi Dismas se număra printre ei. A trăit în deşert şi s-a făcut vinovat de o mulţime de tâlhării, răpiri de călători şi ucideri.

*

Vinerea mare, zi de profundă durere. Procesul lui Iisus este în plină desfăşurare. Pilat declară: „Nici o vină de moarte nu am aflat întru El" (Lc. XXIII, 22). Claudia Procula, soţia lui Pilat îl roagă să nu se amestece în afacerea acelui drept. Poporul urlă: „Răstigneşte-l"! Ca Iisus să aibă o gardă pe „măsură", Pilat scoate din detenţie pe

(Continuare în pag. a 3-a)

Preot Gheorghe-Dragoş Braica

IMPORTANȚA ÎNVIERII

„Dacă Hristos n-a înviat, credința voastră este zadarnică" (I Cor. 15, 17).

Toate religiile necreștine sunt căi prin care omul încearcă să ajungă spre Divinitate, mijloace prin care încearcă să se explice pe sine, să găsească adică un sens existenței sale, fără însă a putea să spună că a ajuns la împlinire și certitudine, căci toate acestea se opresc undeva la mijlocul drumului, rămânând suspendate între cer și pământ, între uman și divin. Toate religiile îl caută pe Dumnezeu, încercând să-L înțeleagă, să și-L apropie, fără a putea spune însă că au ajuns cu adevărat la acest deziderat.

În creștinism, raporturile sunt oarecum inversate: nu omul este cel care îl caută și mai ales îl găsește pe Dumnezeu, ci Dumnezeu este Cel care ne caută și ne găsește pe noi, ne alege. „Nu voi M-ați ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi", le spune Domnul Iisus apostolilor Săi.

Dumnezeu este și rămâne pentru om o taină, un mister care în același timp I se refuză, dar îl și incită la veșnică neliniște și căutare. Numai creștinismul poate afirma răspicat „Iată-L pe Dumnezeu", pentru că însuși Dumnezeu a venit la noi, ni S-a făcut cunoscut, ni S-a destăinuit, S-a făcut asemenea nouă. El este Cel care ne caută mai întâi pe noi, El este Cel care mai întâi ne întâlnește și ne găsește. „Nu M-ați căuta de nu M-ați fi găsit", spunea, o simțea unul dintre marii convertiți ai lumii moderne, B. Pascal, intuind acest mare adevăr al creștinismului. Numai creștinismul îl are cu adevărat pe Dumnezeu, și acest fapt, această constatare nu este o simplă afirmație hazardată sau fără temei real, ci îl are cu adevărat, nu pentru că omul a găsit divinitatea, ci El a venit la noi, El ne-a găsit pe noi, El este cel care ne-a iubit mai întâi. „Așa de mult a iubit Dumnezeu lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut l-a dat, ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică" (Ioan 3, 16).

Ceea ce asigură însă nota de specificitate absolută și de originalitate a creștinismului, nu este nici fondul său revelațional, nici întruparea lui Dumnezeu (și alte religii au pretins aceste lucruri), ci marele, extraordinarul, și cu adevărat dumnezeiescul act al *Învierii* lui Hristos. Scoateți din religia creștină Învierea și veți vedea că ați luat totul, sau aproape tot. Ce mai este creștinismul fără Înviere? O religie ca oricare alta, având poate câteva note care o fac să se diferențieze de celelalte, dar atât. Învierea este cheia de boltă, corolarul învățăturii creștine. Fără Înviere creștinismul nu mai este nimic. Sau aproape nimic. „Dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este atunci propovăduirea noastră, zadarnică este și credința voastră" (1 Cor. 15, 14).

Învierea îmbracă învățătura creștină într-o lumină absolut dumnezeiască, vine să confirme tot ceea ce spune și afirmă Scriptura despre Hristos. El moare și prin moartea Lui, biruiește moartea, căci omul prin propriile sale eforturi n-ar fi putut ajunge niciodată la această suprafirească biruință. Învierea dovedește și confirmă divinitatea lui Iisus, căci numai Dumnezeu este străin de fenomenul morții. Dumnezeu este spirit și spiritul este nestricăcios, necoruptibil; spiritul este viață, iar viața izvorâtă din spirit este nepieritoare, veșnică.

Învierea asigură creștinismului coerență și o logică internă imbatabile, care rezistă chiar și în fața celei mai severe critici. Totul se leagă, se înlănțuie într-o succesiune perfectă: Hristos se întrupează, se face asemenea nouă, se descoperă pe Sine lumii ca Fiul lui Dumnezeu, se schimbă la față pe muntele Taborului pentru a-Și dovedi divinitatea, este omorât, dar biruiește moartea, se ridică deasupra ei, căci un Dumnezeu mort este tot ceea ce poate fi mai străin de firea divină.

Aceasta este nota distinctivă a religiei creștine și mesajul său esențial, care vin să-i confirme cu prisosință sorgintea dumnezeiască: Dumnezeu vine în întâmpinarea omului, îl caută, îi oferă calea sigură și singură de a ieși din sfera îngustă a existenței sale pământești. Dumnezeu se face om asemenea nouă, își asumă firea noastră slăbită de păcat, îndumnezeind-o; umanul este transfigurat, este spiritualizat și absolvit de păcat prin moartea și învierea lui Hristos, Dumnezeu-omul.

Pr. N. Stoica

TÂLHARUL DISMAS

(Urmare din pag. a 2-a)

complicii lui Baraba, pe Dismas și Gestas ca să-i răstignească.

Soarele coboară. Seara se apropie. Trebuie să se grăbească că soseau paștile evreilor. Scribul scrie titlul: „Iisus Nazarineanul, Regele Iudeilor" (In. XIX, 19).

Legea prescria biciuirea. Soldații așteaptă ordine. Iisus și tâlharii își duc fiecare crucea. Mulțimea îi fluieră și-i batjocorește. Răstignitii trebuiau să fie dezbrăcați. Cei doi se zbat în mâinile călăilor. Dismas și Gestas, cum se numea cel de al doilea, urlă. Iisus tace. Încep insultele:

„Tu care strici biserica — Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, coboară de pe cruce" (Mt. XV, 29—30).

„Pe alții i-a mântuit, să se mântuiască și pe Sine însuși", dacă El este Hristos, alesul lui Dumnezeu să se coboare... să credem" (Lc. XXIII, 35).

Iisus tăcea, în timp ce călăii i-au împărțit hainele.

În această atmosferă tulburătoare, deodată o voce blândă coboară de pe cruce: „Părinte, iartă-le că nu știu ce fac" (Lc. XXI, 34).

La auzul acestor cuvinte sufletul lui Dismas este răscolit în profunzime și aceasta pentru că nu era rugăciunea unui om către Dumnezeu, ci a unui Dumnezeu către Dumnezeu, în care Fiul cerea Tatălui iertarea celor care îl chinuiesc din cauza ignoranței lor. Dismas a fost primul care a beneficiat de această rugăciune.

În timp ce Gestas striga: „Dacă ești Hristos, mântuiește-Te pe Tine însuți", cuvinte ce exprimau batjocura furioasă a omului pe care l-a orbit disperarea și durerea, Dismas recunoscându-și vinovăția spune: „noi pe drept suferim și primim cele cuvenite". Apoi, într-un gest plin de umilință, îndreptându-și capul, stăpânit de durere, spre Iisus a zis: „Pomenește-mă, Doamne, când vei veni în împărăția Ta" (Lc. XXIII, 41, 42).

Niciunde istoria nu înregistrează o așa copleșitoare transformare a unui criminal în mărturisitor și niciodată o mărturisire n-a fost așa meritorie. Acum când Iisus își încheie misiunea spânzurat pe lemnul crucii, uitat de toți, tâlharul Dismas bate la porțile împărăției Sale cerești. Această scenă ne dă posibilitatea să cunoaștem că toate pot fi iertate, afară de refuzul iertării. Și că iertarea cere recunoașterea vinovăției, cere căință.

Dacă Iisus n-a răspuns la nici o insultă ce i-a fost adresată, răspunde acum acestei rugăciuni a tâlharului: „Adevărat, grăiesc ție, astăzi vei fi cu mine în rai".

„Tâlharul cel Bun este ultimul om pe care Iisus l-a convertit pe când își avea trupul său de carne" (Giovanni Papini, Viața lui Iisus, București, p. 487). El este ultimul dintre ucenici și primul dintre mărturisitori.

Iisus își dă duhul; sângele abia mai curge. Cei doi tâlhari se încăpățânează să moară. Vine călăul și apropiindu-se de Dismas îi sfarmă genunchii, după care în tăcere moare. Sufletul lui merge să se alăture lui Iisus, în locul unde așteptă cei drepți Paștile.

Toți trei au murit. Sfârșitul existenței noastre pământești ne urmărește în fiecare moment, însă dacă este important pentru viață începutul, sfârșitul, încoronarea luptei, este totdeauna hotărâtor.

Istoria tâlharilor cunoaște multe figuri celebre, dar nici unul nu-l poate egala pe Dismas. Nici unul n-a putut fura ceea ce a furat el pe cruce. Prin credința că Iisus este Fiul lui Dumnezeu, prin pocăință, dreptate și celelalte virtuți a furat Paradisul cu toate bogățiile lui.

Sfinții părinți, făcând o analiză a scenei de pe Golgota și oprindu-se asupra comportării tâlharului Dismas, scot în evidență eroismul credinței sale. Sf. Leon se întreba: „De unde ți-ai scos credința ta, când aceea a apostolilor s-a prăbușit?" Sf. Ioan Gură de Aur ne lămurește: „el își continuă meseria sa de tâlhar. El a văzut un bogat și având bogăția înțelepciunii divine, după obiceiul său L-a oprit, L-a prădat ca să se îmbogățească". Fer. Augustin îl felicită pentru că: „pune mâna chiar pe tezaurul vieții, care este Hristos și într-o clipă s-a îmbogățit cu viață". La toate acestea, eroismul credinței sale a avut nevoie de miracolul harului divin care s-a simțit.

Credința lui a fost mai puternică decât a apostolilor. În acele momente a fost singurul apostol și evanghelist al calvarului. Când Petru îl neagă pe Iisus, el mărturisește pe cruce. Când Petru nu suportă amenințarea unei servitoare, el suportă amenințarea unui popor înfuriat. Când Iuda a căzut în disperare, el cere cerul și-l obține.

Făcând o analiză mai atentă a celor prezentate putem concluziona că: a) Nu există păcat care să nu se ierte, când există întoarcere, recunoaștere, căință și mai cu seamă dragoste. b) Mântuirea nu este o problemă de timp, ci de voință și curaj.

Dă-mi Doamne curaj să mă întorc cu căință la Tine și să-Ți zic și eu cu Dismas: „Pomenește-mă, Doamne, când vei veni în împărăția Ta".

Femeile gânditoare de Dumnezeu

La dumnezeiasca slujbă de la sfintele Paști, în legătură cu „cea mai presus de lume înviere a lui Hristos-Dumnezeu", sunt pomenite și femeile mironosițe sau femeile purtătoare de mir, care sunt înfățișate ca „femeile cele gânditoare de Dumnezeu". Astfel, în una din alcătuirile care formează canonul sfintelor Paști, vorbind cu Mântuitorul, despre cele ce s-au întâmplat în ziua sfintei Sale învieri, zicem: „Femeile cele gânditoare de Dumnezeu, în urma Ta cu miruri au alergat; și pe care ca pe un mort cu lacrimi Te căutau, bucurându-se s-au închinat Ție, Dumnezeul cel viu, și Paștile cele de taină ucenicilor Tăi, Hristoase, bine le-au vestit". Este vorba aici despre acele femei care au stat aproape de crucea Mântuitorului, când El era răstignit. Ele, după mărturia sfinților Evangheliști, „s-au ținut după Iosif și au văzut mormântul și cum a fost pus trupul lui Iisus" (Luca 23, 55), în mormântul pe care Iosif din Arimateia I l-a dăruit Domnului (Matei 27, 60).

Potrivit acelorași mărturii ale sfinților Evangheliști, binecuvântatele femei, care au participat, în duh, la înmormântarea Învățătorului iubit, „au cumpărat" și „au pregătit miresme, ca să ungă cu ele trupul lui Iisus (Marcu 16, 1; Luca 23, 56). Cu miresmele au mers la mormântul Domnului Hristos, în dorința de a unge cu ele pe Cel pe care Îl iubeau cu iubire cinstitoare. Dorința însă le-a rămas neîmplinită, deoarece „Cel pe care cu lacrimi Îl căutau" mironosițele, nu mai era în mormânt, căci înviase din morți. În felul acesta, miresmele au rămas neîntrebuințate, dar iubirea și cinstirea lor le-a fost răsplătită, căci Mântuitorul cel înviat, „Dumnezeul cel viu", le-a întâmpinat și le-a zis: „Bucurați-vă". Ci ele venind aproape, au cuprins picioarele Lui și s-au închinat Lui" (Matei 28, 9). Și le-a mai zis Mântuitorul și: „Nu vă temeți" (Matei 28, 10). Cu bucuria în suflet, femeile purtătoare de mir, — Maria Magdalena, cealaltă Marie, Salomeia, Ioana, Maria lui Iacob și celelalte" (Luca 24, 10) „au vestit toate acestea celor unsprezece și tuturor celorlalți" (Luca 24, 9). La aceasta ne este luarea aminte, când, la sfintele Paști, vorbind cu Domnul Hristos, zicem cu privire la femeile purtătoare de mir, că „Paștile cele de taină ucenicilor Tăi, Hristoase, bine le-au vestit".

Pe aceste femei purtătoare de mir, sfânta noastră Biserică le caracterizează ca „gânditoare de Dumnezeu" și le prezintă și ca „femei binevestitoare", căci tot în sfânta slujbă de la Paști se spun și cuvinte ca acestea: „Veniți de la vedere, femei binevestitoare, și ziceți Sionului: primește de la noi bunele vestiri de bucurie ale învierii lui Hristos. Veselește-te, saltă și te bucură, Ierusalime, pe Împăratul Hristos văzându-l, din mormânt, ca un mire ieșind".

O aluzie la gândurile femeilor gânditoare de Dumnezeu face sfânta noastră Biserică, tot la slujba de la sfintele Paști, când spune: „Pe Soarele cel mai înainte de soare, Care a apus oarecând în mormânt, mers-au mai înainte de către ziuă, căutându-L ca pe o zi, mironosițele fecioare și una către alta striga: o, prietenelor, veniți să ungem cu miresme Trupul cel de viață purtător și îngropat; Trupul care a înviat pe Adam cel căzut, și care zace în mormânt; să mergem să ne sârguim ca și magii și să ne închinăm și să aducem miruri, în loc de daruri, Celuia ce nu în scutece, ci în giulgi este înfășurat, și să plângem și să strigăm: O, Stăpâne, scoală-Te, Cela ce dai celor căzuți scularea".

La aceleași femei mironosițe, gânditoare de Dumnezeu, ne este luarea aminte și când zicem, cu cântare, sau când auzim spunându-se la slujba din ziua sfintei învieri: „Să mânecăm cu mânecare adâncă și în loc de mir, cântare să aducem Stăpânului și să vedem pe Hristos, soarele dreptății, tuturor viață răsărind". Așa ceva se poate întâmpla cu noi, numai în măsura în care ne curățim simțirile, potrivit cu o altă alcătuire de la sfintele Paști, în care ni se spune: „Să ne curățim simțirile și să vedem pe Hristos strălucind cu neapropiată lumina Învierii și „bucurați-vă" zicând, luminat să-L auzim, cântându-I cântare de biruință".

Faptul de a se afirma despre femeile mironosițe că sunt „gânditoare de Dumnezeu", este pentru noi un îndemn, ca și noi să fim gânditori sau cugetători de Dumnezeu. A fi gânditor sau cugetător de Dumnezeu înseamnă în primul rând, să-L avem pe Dumnezeu în gând, să ne raportăm la Dumnezeu. A ne gândi la Dumnezeu înseamnă, mai departe, a-L avea pe Dumnezeu în gândurile noastre, a purta în minte gânduri dumnezeiești, ca cele cuprinse în sfânta Evanghelie în special și în Sfânta Scriptură în general, precum și în dumnezeieștile slujbe ale Bisericii noastre. Gânduri dumnezeiești mai găsim și în scrierile dumnezeieștilor Părinților noștri, cei purtători de Dumnezeu, cum sunt Patericul și Filocalia, precum și alte cărți de îndrumare duhovnicească. Toate aceste gânduri ne alcătuiesc mintea după ele și își pun pecetea pe viața noastră. Așa au fost femeile mironosițe și așa trebuie să fim fiecare dintre noi, care ne rugăm Mântuitorului nostru, zicând: „Însuți, Doamne, primește rugăciunea noastră, în ceasul acesta, și îndreptează viața noastră spre poruncile Tale. Sufletele noastre le sfințește, trupurile curățește, cugetele îndreptează, gândurile le luminează și ne izbăvește pe noi de tot necazul celor rele și al durerii. Înconjoară-ne pe noi cu sfinții Tăi îngeri ... Amin".

Arhim. Teofil Părăian

Precizări la slujba Învierii

(Urmare din pag. 1)

Celei de o ființă... și cântă *Hristos a înviat*, etc. cu stihurile respective, etc. Ectenia mare, etc., apoi intră în biserică, cântând *Hristos a înviat*, împreună cu toți credincioșii.

După tipicul de la Arad, rânduiala este alta: „Învierea se începe cu înconjurarea bisericii de 3 ori, cântând... Învierea ta Hristoase Mântuitorule". Urmează citirea *Evangheliei* din fața bisericii, Slavă Sfintei... Hristos a înviat, cu stihurile respective, apoi, „Preotul stând înaintea ușilor, cu glas înălțat zice: Deschideți boieri porțile voastre, ca să intre Împăratul mării; deci deschideți... După a treia provocare, preotul lovește în ușă, care deschizându-se, intră în biserică cântând cu toții: „Hristos a înviat"... (p. 166, 168).

Cuvintele *deschideți boieri porțile voastre*... în traducere mai nouă *Ridicați, căpetenii, porțile voastre*.. fac parte din psalmul 23, 7—10 și se folosesc în cultul ortodox la târnosirea bisericii, dar adaptarea lor la slujba Învierii n-are nici o semnificație, constituind un obicei local, fără temei biblic și tradițional.

Tipicul Bisericesc din anul 1976 precizează: „Această practică este proprie slujbei de sfințire a bisericii și ea nu este pomenită nici în rânduiala slujbei din Penticostar și nici în Tipicul cel mare" (Tipic Bisericesc, București, 1976, p. 182).

Prin urmare, obiceiul de a înconjura biserica în noaptea Învierii și obiceiul de a rosti psalmul 23 la intrarea în biserică în noaptea Învierii, nu numai că nu sunt prevăzute în Penticostar, dar ele afectează și unitatea cultului ortodox.

Astăzi, când în Biserica Ortodoxă Română, uniformizarea cultului face parte din problemele majore ale Bisericii, credem că a sosit momentul să renunțăm la obiceiurile locale, fără nici o semnificație și fără nici un temei biblic și tradițional și să ne orientăm în slujbele noastre religioase numai după cărțile de ritual aprobate de Sfântul Sinod.

Eminescu în fața Patimilor Domnului

(Urmare din pag. 1)

„Sunt aproape două mii de ani de când Iisus a ridicat popoarele lumii din întuneric, așezându-le pe principiul iubirii aproapelui, două mii de ani de când viața Fiului lui Dumnezeu este cartea după care progresează omenirea.

Învățăturile lui Budha, viața lui Socrate, ideile lui Confucius, deși asemănătoare cu ale creștinismului, n-au atâta influență în ridicarea omului ca Evanghelia. Din ce pricină? Pentru că inima lui Hristos a fost străpunsă de cele mai mari dureri, nu pentru El, ci pentru binele și izbăvirea altora. Și un stoic ar fi suferit chinurile lui Hristos, însă le-ar fi îndurat cu mândrie și dispreț pentru semenii lui. Și Socrate a băut paharul cu otravă, dar l-a băut cu nepăsarea caracteristică lumii antichității. Pe când amărăciunea morții lui Iisus ne impresionează profund, aflând că în clipa supremă Acesta s-a rugat Părintelui Său pentru iertarea prigonitorilor. De atunci, a se jertfi din iubire față de semeni, a rămas cea mai înaltă formă de desăvârșire a existenței umane".

Și poetul continuă gândul său prin a recunoaște valoarea educativă a Evangheliei. „Este naivă credința că prin precepte morale sau prin știință, omul se poate face mai bun. El trebuie să aibă înaintea sa un chip de perfecțiune după care să-și modeleze caracterul și faptele. Precum arta modernă își datorează renașterea sa modelelor din antichitate, astfel desăvârșirea lumii se datorește chipului moral al lui Iisus Hristos".

Ne impresionează profund credința „luceafărului" poeziei române. Iar ceea ce ne mișcă în egală măsură este durerea lui Eminescu, mâhnirea lui pentru lipsa de credință a oamenilor față de persoana Fiului lui Dumnezeu, slăbirea sentimentului religios în fața jertfei Lui de pe Cruce.

„Asta-i tot, Iisuse dulce — pus pe cruce pentru lume?
Asta-i tot, frunte de rege, cu cununa cea de spini? ...
Ieri ai fost steaua de aur a-mpăraților creștini,
Azi în gura lor profană nu mai ești decât un nume"...

Este de tot actuală durerea luceafărului poeziei românești. Căci, din nefericire, și astăzi pentru cei mai mulți „creștini" patimile și moartea Mântuitorului nu sunt decât pioase amintiri din „vremea aceea", un nume.

Se zice că un călugăr cu viața îmbunătățită pe când trecea prin fața unei troițe, se tânguia și plângea cu lacrimi. Un trecător îl văzu și-l întrebă ce supărare are, ce nenorocire l-a lovit. — „Plâng și mă doare sufletul când mă gândesc cât a suferit Iisus pentru oameni, iar cei vinovați de moartea Lui, L-au uitat!"

„O, zdrobită e coroana care secoli o mărirăl...
Trebuie-n purpură și aur, Tu, Hristoase, să te-mbraci
Dacă vrei mulțimii noastre să-i fii Domn sau să îi placi".

(Din poemul „Christ").

Semnalăm... Semnalăm...

Aceasta va fi ultima parte din serialul pe care l-am dedicat prezentării cărții lui Mathias Bernath, *Habsburgii și începuturile formării Națiunii române* (ed. Dacia, Cluj, 1994, trad. de Marionela Wolf, 273 p.).

■ Un ofițer, Schuller, îl informase pe împăratul Iosif al II-lea că *„valahii cugetă foarte bine; stăpânii unguri și funcționarii sași însă, nu"* (cf. Bernath, p. 223). Desigur e vorba de cugetarea raporturilor dintre ei.

■ Și iată acum o problemă care ar părea a zilelor noastre. Ortodocșii cărora li se luaseră bisericile, începând cu 1698, au protestat la împărat. Au cerut restituirea bisericilor.

Ei au început cu *restitutio in integrum!* Și nu i-a auzit nimeni atunci. Nu le-a fost redată nici o biserică!

Împăratul a ajuns la soluția *slujirii alternative* în propriile lor biserici, pe care ortodocșii au acceptat-o... *„în tăcere"*. Era de fapt o poruncă! Dar bisericile înapoi nu li s-au mai dat și, desigur, nici slujire alternativă nu s-a făcut.

Acum s-a întors roata. Dreptatea lui Dumnezeu! Citățm tot pasajul așa cum îl aflăm la Mathias Bernath (p. 235—236):

„Heydendorff relatează cum în fața unei mase mari de oameni, împăratul a împărțit dreptatea PROTOPOPILOR ȘI POPILOR NEUNIȚI din scaunul Mediașului, care s-au inițișat pentru a cere pe de o parte libertatea de a-și putea construi biserici, pe de altă parte (...) pentru restituirea bisericilor confiscate. Iosif li s-a adresat în limba română, voind să afle, de ce nu frecventează biserica unită. La aceasta „popii n-au dat nici un răspuns". Întrebat de mărimea protopopiatului, protoiereul a răspuns că are 11 000 de credincioși în păstorire. Mirat de numărul mare de ortodocși, care nu corespundea nicidecum cu informațiile statistice-confesionale ale episcopiei unite, monarhul a cerut confirmarea lui Heydendorff, care a indicat pentru scaunul Mediaș o populație totală de 20 000 suflete, dintre care vreo 7 000 de români ortodocși, cărora li se adaugă alți 4000 de ortodocși credincioși din satele învecinate, aparținătoare de același protopopiat. Deoarece clerul unit avantajat, cu puțini aderenți, dispunea de cele mai multe lăcașuri bisericești, refuzând restituirea lor, împăratul l-a pus pe notar să tălmăcească următoarele clericilor ortodocși: Spuneți-le: să meargă împreună cu uniții în aceeași biserică; când unii ies, să intre ceilalți; vor să facă astfel? Preoții și credincioșii lor s-au arătat, în mod firesc „mulțumiți" de această îmbunătățire a statutului lor în temeiul actului de împăciuire imperială improvizată și din recunoștință „s-au aplecat până la pământ".

Săracii! Mulțumeau cu recunoștință că li se dădea voie să intre și ei în propriile lor biserici! Și tot n-au intrat!

■ Iosif al II-lea a avut atitudini binevoitoare față de români. Călătorind prin Transilavnia s-a supărat chiar și pe sași, pentru că nu se purtau prea bine cu românii, după cum notează împăratul în *Notele* sale de călătorie (Hofreisen = Călătorii aulice).

„Sașii au pierdut din simpatia împăratului și datorită modului în care se comportau față de valahi" (Bernath, p. 240, după *Hofreisen*, fila 801 și urm.).

Iată ce scrie și contele Clary:

„Românii așezați pe pământul regesc sunt tolerați doar atâta timp cât persoanele magistratuale vor vrea să folosească aceste pământuri pentru ei sau pentru alți sași. Când nu vor mai vrea să-i folosească pe români, îi vor alunga sau îi vor chinui și căzni într-atâta, până vor fugi ei înșiși... Împăratul călător a fost impresionat de întâlnirea cu românii suplicanți (e vorba de trecerea prin Ațel, la 1773, când i s-au prezentat multe cereri, reclamații etc. n.n.). *În pofida educației lor neomenești, își prezintă foarte bine plângerile și se exprimă foarte bine și, întrucât au parte numai de rău..., le iese mereu la iveală neîncrederea"* (cf. M. Bernath, p. 240).

Își prezentau foarte bine plângerile! — remarca admirativ împăratul, care îi știa *„neoameni"* și era surprins! *„Drăguțul de împărat"!* Probabil le zâmbea binevoitor. L-au botezat *„Drăguțul"*, dar, dincolo de politețea lor, cei cu plângerile (valahii — n.n.) nu-i prea acordau încredere. Asta a putut-o vedea și el.

Vedea bine!

■ Mai vedea *„drăguțul de împărat"*, tot așa de bine, și alte lucruri:

„Acești sărmani supuși valahi, care indiscutabil sunt cei mai vechi și cei mai numeroși locuitori ai Transilvaniei, sunt de toți chinuiți, fie ei unguri sau sași, și copleșiți de nedreptăți și astfel, dacă recunoaștem aceasta, soarta lor este într-adevăr vrednică de plâns, încât este de mirare că au mai rămas atât de mulți dintre acești oameni și nu au fugit încă toți" (Hofreisen, caietul 8, fila 794 și urm., cf. Mathias Bernath, p. 241).

Și și-a dat seama împăratul, măcar pentru un moment, că: *„natiunea este altminteri de-a dreptul ageră la minte și inconstanța ei provine în mod cert numai de la nenorocirea ei"* (p. 241).

■ Da. Da. Cam tot în vremea aceea însă, mai devreme și mai târziu, generalii săi incendiau și bombardau mânăstirile ortodoxe. Țăranii temători că vor fi constrânși să treacă la uniație, erau gata să ajungă la limita răbdării. Amenințau cu emigrarea (Bernath, p. 245) *„Drăgutul"* părea a le încuraja revendicările și, ei chiar au crezut că se pot răscula, cu permisiunea lui, împotriva asupritorilor localnici, nobili, ceea ce vor și face în 1784 sub comanda ortodocșilor Horia, Cloșca și Crișan.

„Drăgutul de împărat" — același — n-a ridicat nici un deget să-i apere când Horia și Cloșca vor fi prinși în dec. 1784, iar Crișan în ianuarie 1785. La 28 februarie 1785 Horia și Cloșca vor fi trași pe roată. Crișan murise în închisoare la 13 februarie același an.

Ce „drăguț" a fost împăratul!

■ Atitudinea împăratului Iosif al II-lea față de români le-a dat multora curaj. Pe drept cuvânt I. Lupaș spunea că fără guvernarea lui Iosif al II-lea, mișcarea românească din 1790—1792 (Supplex Libellus Valachorum, 1791) ar fi fost greu de imaginat (la Bernath, p. 189). Guvernarea lui a fost verigă de legătură între 1698—1701, pe de o parte, moment pe care Bernath îl consideră însemnat din punct de vedere național politic, și revolta antimaghiară a românilor, în unire cu Viena, din 1848—1849, pe de altă parte.

Păcat că și în 1848—1849, și apoi în 1867, când Transilvania a fost alipită la Ungaria și a căzut sub stăpânirea dualismului, Viena i-a părăsit iarăși pe români. Avram Iancu spunea că a fost chiar mai mult decât o părăsire, o trădare. *„Un nebun și un mincinos n-au ce discuta"*, ar fi spus el, când împăratul a vrut să-l întâlnească!

■ Cât de însemnată a fost uniația *„din punct de vedere național politic"*, pentru români? A fost evidentă însemnătatea ei pentru Viena și apoi pentru Budapesta. Viena, cu ajutor maghiar, a și inițiat-o și a sprijinit-o pentru ea însăși. Pentru români a fost *„însemnată"* numai când, treziți, mai târziu românii au căutat ei înșiși să se folosească de ea și pentru ei. Atunci uniții s-au întâlnit cu ortodocșii pe aceleași baricade. Ne gândim la Școala Ardeleană, la Supplex, etc.

■ Pentru ortodocși, Iosif al II-lea, cu toată bunăvoința lui luminată, n-a reușit să facă mare lucru. Și să nu uităm că ortodocșii alcătuiau marea majoritate a românilor. Spre exemplu *Patenta de Toleranță* a împăratului, din 13 octombrie 1781, care teoretic îi punea pe ortodocși pe aceeași treaptă cu catolicii (vezi Bernath, p. 252), era totuși *restrictivă*. După ce li se recunoscuse existența, care 60 de ani le-a fost negată, până în 1761, abia peste încă 20 de ani va veni *Patenta de Toleranță* (1781), deci în total la 80 de ani după uniație, dar și acum, ca să fie recunoscuți și să aibă dreptul de a-și construi o biserică (ale lor le fuseseră luate toate), trebuiau să fie cel puțin 100 de familii (la Bernath, p. 254).

Mathias Bernath spune că această *Patentă* a făcut să se producă *„o amplă mișcare de părăsire a unirii bisericești"* (a uniației) (Bernath, p. 254). Deci cum se ivea o posibilitate de întoarcere la ortodoxie, românii uniți cu forța sau de nevoie, se și întorceau.

Dacă uniația le-ar fi fost folositoare românilor, de ce cum au prins prilejul oferit de *Patenta de Toleranță*, au și început s-o părăsească? Și de ce restricții de organizare pe parohii numai pentru ortodocși? Uniții puteau fi cât de puțini, ei se puteau organiza! S-au acordat ortodocșilor *privilegiile* cu care au fost momiți să treacă la uniație în 1698—1701? Să-l lăsăm tot pe Bernath să ne spună:

„Egalitatea de drept, deplină, cu Biserica Catolică nu a fost (s.n.), *după cum am arătat, acordată în domeniul bisericesc celorlalte confesiuni. Părăsirea Bisericii catolice sau greco-catolice era în continuare dificilă; părinților dornici să se convertească le era interzis să-și scoată copiii din comunitatea catolică"*. (Bernath, p. 253).

La 7 iunie 1783, în Sibiu, împăratul Iosif al II-lea decreta că *„o schimbare a religiei e o chestiune importantă și cere recunoaștere de sine și chibzuință, pe care un copil încă nu le are, iar eu vreau libertatea de decizie"* (Id. p. 253).

Ce împărat înțelept! Dar oare tot așa se va fi procedat cu copiii și în 1698—1701, când au fost frecuți la uniație?

Ce grijuli suntem pentru apărarea libertății, când e vorba de libertatea noastră sau a intereselor noastre!

Mathias Bernath descrie pe larg mișcarea de întoarcere la ortodoxie prin anul 1782. Același Iosif al II-lea, tolerant și umanist, *la 22 mai 1782 și 20 august 1782 amenința cu moartea pe cei care ar fi părăsit uniația!*

Totuși, în vremea aceea, în ținutul Hațegului și al Făgărașului uniația a suferit pierderi mari.

■ După 1698—1701 Curtea de Viena *„a menținut decenii de-a rândul ficțiunea* (minciuna n.n.) *că românii ortodocși ar fi în totalitatea lor uniți, iar ortodoxia inexistentă"* (Mathias Bernath, p. 255), începând cu 1761, după șaizeci de ani, deci cu 20 de ani mai mult decât între 1918—1989, Curtea a început să admită existența ortodocșilor, dar le-au impus episcopi sârbi (Dionisie Novacovici 1761—1767; Sofronie Chirilovici, 1771—1779, și apoi Ghedeon Nichitici, 1783—1788 și Cherasm Adamovici 1789—1796), lăsând apoi mai mult de zece ani vacantă epis copală, până la Vasile Moga (ales 1810, instalat 1811). Compensările în istorie sunt în mâna lui Dumnezeu și nu se operează pe loc, în cursul unei singure generații și cu aceiași oameni! Cine are urechi de auzit să audă.

■ În Sfânta Scriptură este un text: *„De n-ar zidi Dumnezeu casa, în zadar s-ar osteni cel ce o zidește"* (Ps. 126, 1). Când nu e zidită cu dreptate, se mai dărâmă și, așa, dreptatea se restabilește cam prin aceleași mijloace. Dumnezeu le alege.

■ De ce trebuiau, uniții valahi menținuți în uniație?

La 9 octombrie 1781 episcopul catolic al Transilvaniei, contele Ignatie Bathyányi a trimis împăratului un memoriu prin care îl îndruma cum să-și organizeze politica față de ortodocși.

Și iată cum rezumă Mathias Bernath acest memoriu:

„Împăratul a fost avertizat ca nu cumva prin recunoașterea ortodoxiei să ridice bariera ce separa pe românii de dincoace și de dincolo de granițele imperiului. Dacă nu va avea grijă ca populația valahă să fie separată, în afară de munți și de granită, și de o credință religioasă, atunci această omisiune va avea efecte grave în cazul unor complicații belicoase cu Poarta sau cu Rusia: datorită legăturii ortodocșilor între ei și cu puterile ostile, pentru casa ereditară vor apărea în Transilvania atâția dușmani, câți adepți are episcopul schismatic (ortodox)" (Mathias Bernath, p. 255—256).

Iată cui servea uniația! Nu românilor.

Bieții români trebuiau învrăjbiți, separați de frații de peste munți, ca să-i fie bine împăratului. Domnul conte episcop Bathyányi nu se sfia s-o spună fără ocoluri.

Dar nu erau oprite numai legăturile celor din Transilvania cu cei de dincolo de munți. Pentru aceleași motive — ca să nu pericliteze împărăția de la Viena — nici cei din Valahia nu erau primiți în Transilvania.

Cancelaria Aulică Ungaro-Transilvană scria la 29 august 1780 către Consiliul Aulic de Război din Viena:

„Călugării ortodocși stabiliți în Valahia Otomană (așa o numea Cancelaria n.n.) *care vizitează sub diferite pretexte pe locuitorii de dincoace* (de munți n.n.) *și le împărtășesc exaltarea, superstiții și fanatism, să fie opriți de la trecerea granitei"* (Mathias Bernath, p. 256).

Știau de cine să se teamă temnicerii românilor!

Dacă apărau uniația, nu se mai putea evada din temnița imperială.

■ Împăratul a schimbat la 12 iulie 1784, înaintea Romei, denumirea ortodocșilor cu termenul jignitor de *„schismatici"*, introducând termenul *non unilus*, neuniți. Vaticanul și mulți teologi catolici, și uniții, ne-au zis totuși *„schismatici"* până la Conciliul II Vatican (1962—1965)!

*

■ Deși cam lungă, semnalarea punctelor de vedere ale lui Mathias Bernath cu privire la realitățile istorice în care a apărut, s-a menținut și s-a consolidat uniația în Transilvania, ni s-a părut necesară. Autorul nu e român și interesul său a fost să prezinte politica binevoitoare a lui Iosif al II-lea față de români. Uniația nu a înfăptuit-o Iosif al II-lea, dar a menținut-o, socotind-o utilă Curții. De aceea uniții erau liberi să facă prozelitism printre ortodocși, și nu li se permitea să se reîntoarcă la credința strămoșilor lor. În schimb, ortodocșilor li s-a interzis să facă prozelitism printre uniți, ca să-i readucă acolo de unde au fost smulși.

Acest lucru se vede cu limpezime din *Instrucțiunile* date de împărat episcopului Ghedeon Nichitici, pe care nu l-a lăsat autonom, nici nu i-a permis să stea în legătură cu Țara Românească și Moldova, ci l-a obligat să se supună Mitropolitului de Karlowitz și, cu el, să supună și Episcopia Transilvaniei acestei jurisdicții străine. (Mathias Bernath, p. 257).

*

Intenția noastră, prezentând cartea lui Mathias Bernath, cu foarte scurte comentarii, n-a fost alta, decât să readucem în memorie fapte istorice. Tot așa a făcut și Bernath.

Cu faptele n-ai cum te lupta. Faptele sunt un lucru încăpățânat, spune o vorbă mai veche.

Unele învățăminte, unele explicații ale unor fapte de azi, unele elemente de comparație și compensație istorică, divină, rămân la capacitatea de înțelegere a fiecărui cititor onest.

Antonie P.

Sâmbăta de după Vinerea cea Mare

(Urmare din pag. 1)

Dar creștinii ortodocși, împreună cu patriarhul de Ierusalim, cu toți ierarhii care alcătuiesc Frăția Sfântului Mormânt, cu preoții locului și cu cei veniți din toată lumea, cu pelerinii prezenți se pregătesc să primească Sfânta Lumină. Este un moment înălțător care se derulează începând cu ora 9,00, când la sediul Patriarhiei Ortodoxe din Ierusalimul vechi se formează procesiunea pentru Vecernia Sâmbetei Mari. Patriarhul și toți ceilalți slujitori se îmbracă în odăjdii luminate și pornesc apoi, înconjurați de mii de pelerini spre Sfântul Mormânt. În fruntea cortegiului este purtată Sf. Cruce care are în ea lemn din crucea Mântuitorului.

Când se ajunge la Sfântul Mormânt, care este pecetluit de Vineri seara și păzit de către gardieni, se face înconjurarea de trei ori a acestui edificiu sacru, cântându-se: „Învierea Ta, Hristoase, Mântuitorule, îngerii o laudă în ceruri și pe noi, pe pământ, ne învrednicește cu inimă curată să Te slăvim". După a treia înconjurare se cântă, în fața intrării în Sfântul Mormânt, imnul de la vohodul vecerniei: „Lumină lină...". Patriarhul și ceilalți slujitori se retrag apoi în altarul bisericii Învierii, unde petrec în reculegere și rugăciune până la ora 12. Tot astfel stau în așteptare și miile de pelerini din interiorul bisericii și din piața din fața acesteia. Ei poartă în mâini legături de câte 33 de lumânări după numărul anilor vieții pământești a Mântuitorului.

La ora 12, patriarhul îmbrăcat numai în stihar alb, intră în Sfântul Mormânt, unde se roagă pentru trimiterea luminii din cer. La fel se roagă și pelerinii prezenți. După producerea minunii, prin aprinderea stratului de vată așternut pe lespedea mormântului, patriarhul iese în fața Sfântului Mormânt, având în mâini legături de lumânări aprinse și se adresează tuturor spunând: Veniți de luați lumină!" În câteva minute toată biserica Sfântului Mormânt este luminată ca de la un soare de mulțimea lumânărilor purtate în mâini de toți pelerinii. Ceremonialul Sfintei Lumini și slujba Vecerniei din Sâmbăta cea Mare se încheie la ora 15.

Deși nu avem parte de bucuria de a ne număra și noi printre cei care se află astăzi chiar la Ierusalim, unde se desfășoară rânduielile bisericești la care tocmai ne-am referit, se cuvine ca în casele noastre, în familiile noastre să petrecem această sâmbătă de după Vinerea cea Mare în reculegere și pocăință, în cuviincioasă așteptare a luminatei zi a Învierii. Să ne apropiem mai mult sufletele de Maica Domnului, aducându-i ca prinos recunoștința și rugăciunile noastre. Să sărutăm cu evlavie Sfânta Cruce și să ne aducem aminte de „Mielul lui Dumnezeu" care S-a jertfit pe ea, pentru păcatele noastre. Să ne purificăm simțurile și să iertăm pe toți care ne-au greșit, pentru ca așa cum spunem în rugăciunea „Tatăl nostru", să putem și noi primi iertare de la Dumnezeu pentru păcatele noastre.

Anul 1994 este decretat de către Organizația Națiunilor Unite ca anul internațional al familiei. Să nu ignorăm această preocupare umană pentru binele și propășirea familiei, pentru apărarea ei în fața atâtor pericole care o amenință.

Să căutăm, de aceea, ca în această sâmbătă să ne rugăm mai mult pentru propria noastră familie, ca Bunul Dumnezeu să o ocrotească și să o ferească de toată reaua întâmplare.

Să ne aducem aminte cu compasiune și de toți semenii noștri care n-au parte de fericirea de a avea o familie, de bătrânii din azile și de copiii din orfelinate sau care rătăcesc pe străzi neavând cine să-i ocrotească.

Să ne străduim a aduce lumina bucuriei în sufletele celor dragi ai noștri. Dar și în ale acelora care n-au cine să le facă o astfel de bucurie.

Lumina Învierii lui Hristos să lumineze de-a pururi toată viața noastră!

ȘTIRI — INFORMAȚII

— Vineri, 1 aprilie a.c., Î. P. S. Sa a prezidat lucrările Permanenței Consiliului Eparhial Sibiu. În aceeași zi, Î. P. S. Sa a primit pe scriitorul și omul de afaceri italian de origine română Iosif Constantin Drăgan.

— Duminică, 3 aprilie a.c., Î. P. S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierească pe locul unde se va zidi noua biserică cu hramul „Sf. Prooroc Ilie" din cartierul sibian Turnișor II prin strădania credincioșilor de aici în frunte cu P. C. Pr. Paroh Nicolae Comănici. Cuvântare ocazională.

— Joi, 7 aprilie a.c., Î.P.S. Sa a vizitat șantierul noii biserici ce se construiește în parohia Slimnic, prot. Sibiu, precum și șantierul noii biserici ce se construiește în Cartierul Vitrometan din orașul Mediaș. În aceeași zi, Î.P.S. Sa în drum spre Moldova a vizitat Mânăstirea Topliță iar seara a poposit la Mânăstirea Sihăstria unde s-a întâlnit cu Părintele Arhim. Cleopa Ilie și cu alți viețuitori ai Mânăstirii.

— Vineri, 8 aprilie a.c., Î.P.S. Sa a făcut o vizită Î.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei. În aceeași zi, după-masă a susținut la Casa studenților din Iași conferința „Păcat, pocăință și iertare".

— Luni, 11 aprilie a.c., Î.P.S. Sa la Brașov a prezidat juriul care a analizat proiectul viitoarei catedrale cu hramul „Înălțarea Domnului".

— În aceeași zi, Î.P.S. Sa a participat la lucrările Organizației AIDROM, lucrări ce s-au desfășurat la Mânăstirea Sâmbăta de Sus.

— Marți, 12 aprilie a.c., Î.P.S. Sa a primit pe dl. arhitect Cristian Moisescu, împreună cu care a făcut o vizită la o biserică din Rășinari. În aceeași zi Î.P.S. Sa a primit pe domnii Stevens Anton și Weverbergh Julien regizori ai Televiziunii Belgiene.

— Miercuri, 13 aprilie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte, în Catedrala mitropolitană din Sibiu, la Denia Canonului cel Mare.

— Joi, 14 aprilie a.c., Î.P.S. Sa a participat la Sesiunea omagială organizată de Casa de Presă și Editură Tribuna, la Cercul Militar Sibiu, cu prilejul împlinirii a 110 ani de la apariția la Sibiu a primului cotidian românesc din Ardeal, „Tribuna", avându-l ca redactor pe I. Slavici. A vorbit despre rolul Tribunei în epocă.

— În aceeași zi, Î.P.S. Sa a înregistrat pentru TV. București, un medalion închinat vieții Sf. Mucenic Gheorghe purtătorul de biruință, prăznuit de Sf. Biserică în fiecare an la 23 aprilie.

— Vineri, 15 aprilie a.c., Î.P.S. Sa a săvârșit la Mânăstirea Sâmbăta, slujba parastasului pentru cel ce a fost mitropolitul de pioasă amintire Nicolae Mladin, cu ocazia strămutării rămășițelor sale pământești din vechiul cimitir al mânăstirii în necropola mitropolitană din noua incintă. Cuvântare.

Arhid. Visarion Bălțat

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Dr. *Serafim Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*.

ABONAMENTUL pe un an: 2 000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

Biblioteca „ASTRA" — SIBIU —

Fondator:

Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 141

SIBIU

15 mai

Nr. 19—20

1994

ORTODOXIA ÎN CREŞTINISM (II)

Chiar şi ierarhia e sub control duhovnicesc. Adesea ierarhii cer îndrumări duhovniceşti de la un duhovnic bun. Aşa a fost întotdeauna. Tradiţia creştină e plină de asemenea exemple. Drumul mântuirii ca şi drumul desăvârşirii e sub îndrumare. Rugăciunea începătorilor isihaşti e sub îndrumare. Postul e sub îndrumare. Pocăinţa e sub îndrumare. Munca e sub îndrumare. Iar îndrumătorii se nasc ei înşişi sub îndrumare. Din duhovnic în duhovnic. Există un fel de succesiune duhovnicească, asemănătoare cu succesiunea apostolică.

În Răsărit duhovnicul este ca o instituţie. De la duhovnicul cel mare, până la ultimul duhovnic de sat. El are putere. Putere sfântă. De a lega şi dezlega. Dar, pe lângă aceasta, mai ales de a sfătui. Duhovnicii *Patericului* aveau darul sfatului, darul cuvântului de mântuire. Acesta nu venea din nici o Regulă. Venea din experienţa lui, din cunoaşterea lui de oameni, din descoperire dumnezeiască, din înainte vedere.

Iată aspecte care vor defini încă odată Ortodoxia în creştinism. Am zis mai sus: sfatul i se dă prin descoperire dumnezeiască. Aşadar, nu vine, precum în unele confesiuni occidentale, cumva mecanic, din regula formală şi nu din silogism. Silogismul poate deduce şi poate convinge şi el. Dar descoperirea dumnezeiască îl ajută pe duhovnic să citească sufletul. Şi să provoace schimbarea lui. Metanoia. Pocăinţa. Căinţa deschide nişte ferestre spre cer. Şi omul se simte atras măcar să privească prin aceste ferestre dacă nu să intre înăuntru. Mai apoi intră şi înăuntru. Aceasta e chemarea sfinţeniei. Atracţia spre îndumnezeire, spre marea întâlnire. „Ca toţi să fie una. Eu în ei şi Tu în Mine" (Ioan XVII, 21, 23). Întâlnirea cu începutul. Revenirea la unitatea dintâi. Reducerea destinului uman la dimensiunile lui intenţionale din momentul creaţiei.

Am atins prin aceasta o dimensiune dintre cele uriaşe ale Ortodoxiei. Către aceasta nu duce nici o Regulă. Forma modelează doar forme. Nu interioare. Către acestea duce numai Duhul Sfânt. Căci drumul către interior e interior. Numai o călăuză prin labirinturi poate îndruma. Orientul ortodox şi-a căutat permanent această călăuză. Călăuzele au apărut din Har cu misiunea de a conduce spre Împărăţia din om, unde e ascuns Dumnezeu. Aceştia au fost şi sunt duhovnicii. Născătorii de oameni, de fii ai lui Dumnezeu. Căci există porunca naşterii de fii. Nimeni nu e scutit de aceasta. Cel desăvârşit trebuie să nască desăvârşiţi. Altfel e în păcat. În egoism.

De timpuriu au apărut cei care au descoperit în rugăciune drumul către *Împărăţie*. Sf. Pavel a intuit-o prin Har: *„Rugaţi-vă neîncetat"*. Cred că nici n-a ştiut în momentul acela că întemeiază ceva care va fi ca o instituţie. Căci rugăciunea va deveni o tradiţie sfântă dincolo de „Tatăl nostru" şi de rugăciunea zilnică a fiecărui creştin. Va deveni — sub o anumită formă — calea spre desăvârşire. Va fi cerere de iertare, de mântuire, mijloc de adunare a gândurilor, de persistenţă în comuniune cu Harul. Aceasta va fi *„rugăciunea lui Iisus"* sau *„rugăciunea inimii"*, sau *„rugăciunea minţii"*, sau *„rugăciunea minţii în inimă"*, sau, în sfârşit *„rugăciunea Numelui"*: *„Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine păcătosul"*. Ea se va răspândi prin Grigore Sinaitul, Grigore Palama şi mulţi alţii, iar la noi prin Vasile de la Poiana Mărului, Paisie Velicicovscki şi, de asemenea prin mulţi alţii. Sfinţii Casian Romanul şi Gherman din Dacia Pontică au identificat încă în secolul al IV-lea un text de rugăciune neîncetată care consta din recitarea unui verset dintr-un psalm. Am scris despre aceasta în studiul meu despre Sfântul Gherman din Dacia Pontică, atunci când l-am propus pentru canonizare.

La capătul rugăciunii minţii isihastului, cel care se liniştea putea intra în lumina harului necreat. Dar Harul nu se supune nici unei reguli şi nimeni nu ştie când şi cum i se dă şi i se descopere. La un Congres de spiritualitate din Apus un călugăr trapist mi-a pus întrebarea: *„Câte rugăciuni trebuie să rostesc ca să ajung la iluminare"*? Am răspuns rostind o cifră cu vreo zece numere şi, cel care m-a întrebat, s-a supărat că n-am vrut s-o repet, ca s-o noteze! Probabil că se şi gândise să încerce exerciţiul, ca să ajungă prin simpla recitare formală la iluminare. N-a priceput ironia.

Apusenii înţeleg greu ceea ce lor li se pare a fi în Răsărit, lipsă de preciziune şi de metodă. Ori, în Răsărit tocmai lipsa acestora înlesneşte descoperirea căilor desăvârşirii. Fiecare îşi are Regula şi măsura lui. Ea ţine nu de număr, nu de timp, nu de cantitate, ci de stare. De starea sufletească. Şi cu cât e mai tainică, cu atât e şi mai lucrătoare. *„Ascunde de către toţi tainele, faptele şi nevoinţele tale"*, sfătuieşte un mare sirian, Sf. Isaac. Aceasta, evident, nu înseamnă a fi în neorânduială, cum s-ar putea repede conclude. Înseamnă a fi într-o rânduială a Duhului, unde totul se cântăreşte prin duhovnic, nici prin număr, nici prin timp.

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLAMADEALA
Mitropolitul Ardealului

Sf. Împăraţi CONSTANTIN şi ELENA

Militanţi pentru libertatea şi unitatea poporului român.

Ioniţă Scipione Bădescu (1847 - 1904)

În panteonul naţional al luptătorilor pentru libertate şi unitate politică a provinciilor româneşti, un loc de seamă îl ocupă cărturarul Ioniţă Scipione Bădescu. Viitorul scriitor şi ziarist s-a născut la 15 mai 1847, în comuna Răstoltu Mare, judeţul Sălaj. A început să dezlege taina cărţilor la şcoala românească din satul natal. Dovedind reale aptitudini şi dragoste de învăţătură, părinţii i-au îndrumat paşii spre şcolile mai înalte. Studiile liceale le-a urmat la Beiuş şi Oradea; iar cele superioare la universităţile din Peste, Viena, Bucureşti şi Iaşi.

El a început să scrie de tânăr, pe când era elev în Oradea. A debutat în 1866, cu câteva poezii lirice, în revista „Familia", condusă de Iosif Vulcan, revistă al cărei colaborator va deveni până la sfârşitul vieţii. În anii petrecuţi la Bucureşti, unde s-a refugiat din cauza asupririi străine, el a îndeplinit funcţia de redactor la ziarele „Românul", „Trompeta Carpaţilor", „Convorbiri literare" şi „Timpul", alături de Mihai Eminescu şi Ion Luca Caragiale. Pe timpul popasului său în oraşul de pe Bahlui, ziaristul transilvănean a fost redactor la „Curierul de Iaşi" şi în 1872 a întemeiat „Noul curier român de Iaşi".

Stabilindu-se la Botoşani, Ioniţă Scipione Bădescu a îndeplinit funcţia de revizor şcolar pentru judeţele Botoşani şi Dorohoi. Datorită concepţiei sale înaintate privind învăţământul şi atitudinii pe care a luat-o faţă de starea grea în care se aflau şcolile, el a intrat în conflict cu oficialităţile, care l-au destituit din post.

Văzându-se înlăturat din învăţământ, profesie pe care o îndrăgise, Ioniţă Scipione Bădescu se dedică jurnalisticii şi pune bazele ziaristicii botoşenene. Îndeplineşte atribuţiile de redactor la săptămânalul „Ţara de Sus" şi „Curierul Botoşanilor".

Pe lângă munca de gazetar, el a activat şi ca folclorist. Astfel, a luat parte la acţiunea organizată de gruparea culturală „Orientul", înfiinţată de Gr. N. Grandea, care iniţiase realizarea unei culegeri de folclor din toate provinciile româneşti. În acest cadru, sarcina culegerii folclorului din Transilvania a fost încredinţată la trei ardeleni aflaţi în România, şi anume: Miron Pompiliu din Ştei, judeţul Bihor, Ioniţă Scipione Bădescu şi profesorul Nicolae Droc-Barcianu din Răşinari, stabilit cu domiciliul în Giurgiu.

În mod constant, condeiul lui Bădescu a rămas credincios poeziei. Versurile sale au văzut lumina tiparului în diferite ziare şi reviste, precum şi în volumele intitulate: *Poesii originale şi Coroana României*. Pe lângă poezie, Bădescu a scris şi câteva nuvele. Dintre acestea amintim nuvelele „Pe patul morţii" şi „Ileana".

Din creaţia sa în versuri, un loc aparte îl ocupă poeziile patriotice: „Trompetele răsună" şi „Armatei române", dedicate luptei poporului nostru pentru independenţă. Prima dintre ele, intitulată „Trompetele răsună", a fost scrisă la Bucureşti, în vara fierbinte a anului 1877. Concepută şi publicată în împrejurări de excepţie, la cerinţele unui înalt comandament naţional, poezia „Trompetele răsună", asemenea marşului paşoptist „Deşteaptă-te române" a lui Andrei Mureşan, a devenit unul dintre cele mai populare cântece patriotice ale acelor înălţătoare zile. Versurile sale înaripate redau atmosfera din ţară, dorinţa de luptă pentru libertate şi independenţă şi, în acelaşi timp, exprimă credinţa în viitoarea unire a tuturor provinciilor româneşti.

Dotat cu o mare sensibilitate, poetul a reuşit să surprindă uimitor de concis în numai trei strofe, participarea plenară a întregii naţiuni la războiul pentru independenţă:

Trompetele răsună
Prin munţi şi prin câmpii,
Românii toţi s-adună
Cu sutele de mii!

Din versurile sale se degajă atmosfera de mobilizare generală:

Un glas pe toţi îi cheamă,
E glasul neatârnării.
Ei teamă n-au de nimeni,
Trăiască oastea ţării!

Trompetele răsună peste întreg pământul românesc. Răspunzând acestei chemări, alături de fraţii din vechea Românie, se află românii din Transilvania, Banat şi Bucovina, care se găseau sub ocupaţia monarhiei habsburgice.

Un glas pe toţi îi poartă
Să-şi vadă iar moşia
Unită, mare, mândră,
Trăiască România!

Cea de-a doua poezie este o odă şi se intitulează: „Armatei române". Ea a fost scrisă în toamna anului 1878, cu prilejul reîntoarcerii în ţară a armatei române victorioase în războiul din 1877—1878, sărbătorire ce s-a oficiat la 8/20 octombrie 1878. Folosind mijloacele artistice specifice versificaţiei, poetul redă momentul plecării oştenilor români la războiul „pentru a ţării neatârnare", eroismul lor pe câmpul de bătălie, reîntoarcerea în ţară, primirea entuziastă, când „ţara mândră" îi salută cu nespusă bucurie.

Publicate în ziarele din România, cele două poezii au fost reluate de foile româneşti transilvănene. Conţinutul lor patriotic şi militant, emanaţie a acţiunilor şi conştiinţei social-politice a maselor populare, a găsit ecou în rândurile acestora, mobilizându-le în lupta pentru libertate şi unitate politică.

Participant neobosit la războiul pentru cucerirea independenţei de stat depline a României, Ioniţă Scipione Bădescu a desfăşurat o bogată şi intensă activitate în vederea înfăptuirii unităţii politice. El însă n-a apucat să vadă împlinit acest ideal la 1 decembrie 1918, deoarece o nemiloasă boală i-a întrerupt firul vieţii în 1904, la vârsta de numai 57 de ani.

Cu prilejul aniversării anuale a cuceririi independenţei de stat a României, aducem un cald şi binemeritat omagiu scriitorului şi ziaristului Ioniţă Scipione Bădescu, pentru preţioasa-i contribuţie la lupta pentru înfăptuirea dezideratului naţional al independenţei şi unităţii politice, şi care, prin faptele sale, a intrat în istoria şi conştiinţa poporului nostru.

Prof. Paul Abrudan

Cel care avea să curme şirul sângeroaselor persecuţii anticreştine care s-au întins pe parcursul a mai bine de trei secole, răstimp în care prigoana a îmbrăcat nu o dată aspecte ce ţineau de domeniul incredibilului, şi în care s-au impus nume de tristă amintire pentru istoria creştină primară, spre a nu-i aminti decât pe câţiva dintre cei mai cruzi: Nero, Caligula sau Diocleţian, va fi împăratul Constantin, supranumit pe drept cuvânt „cel Mare", pentru cotitura pe care avea să o aducă în evoluţia ulterioară a imperiului roman, dar şi pentru perspectivele noi care se deschideau creştinismului.

Personalitate complexă şi controversată în acelaşi timp, ca însăşi epoca în care a trăit, epocă de mari prefaceri religioase, sociale şi politice, împăratul Constantin a fost acuzat de o parte a istoricilor, în speţă cei apuseni, că schimbarea ce avea să se petreacă în evoluţia imperiului roman, a fost speculată cu abilitate de el, şi că totul n-a fost decât un calcul politic interesat, menit să-i atragă simpatia creştinilor, al căror număr era în tot mai evidentă creştere, sporindu-şi în acest fel rândurile armatei sale imperiale, fapt care i-a asigurat victoria finală asupra contracandidatului său la tron — Maxenţiu. Alţii l-au acuzat că a fost un om practic care a avut in-

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. N. Stoia

Episcopia Covasnei şi Harghitei

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a aprobat, în şedinţa din zilele de 22 şi 23 martie 1994, la propunerile Adunărilor Eparhiale ale Arhiepiscopiei Sibiului şi Episcopiei Alba Iuliei, organizarea şi delimitarea teritorială a Episcopiei Covasnei şi Harghitei, cu reşedinţa în Miercurea Ciuc.

Înfiinţarea acestei noi eparhii a Bisericii Ortodoxe Române a fost hotărâtă de către Adunarea Naţională Bisericească, în data de 11 ianuarie 1994.

- NOI IERARHI AI BISERICII ORTODOXE ROMÂNE -

Părintele Arhimandrit TEODOSIE PETRESCU - noul episcop vicar al Arhiepiscopiei Bucureştilor

În urma vacantării postului de episcop vicar al Arhiepiscopiei Bucureştilor, prin decesul episcopului de pioasă memorie Roman Ilfoveanul, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a propus Sfântului Sinod, numirea în acest post şi ridicarea la treapta arhieriei a Părintelui Arhim. Teodosie Petrescu, asistent la Facultatea de Teologie a Universităţii din Bucureşti.

În şedinţa din zilele de 22 şi 23 martie 1994 Sfântul Sinod a aprobat această propunere şi ca urmare, Părintele Arhim. Teodosie Petrescu a fost hirotonit arhiereu şi rânduit să slujească în funcţia de episcop vicar al Arhiepiscopiei Bucureştilor cu titlul de „Snagoveanul". Hirotonirea a avut loc în ziua de 3 aprilie 1994, fiind oficiată de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, înconjurat de alţi ierarhi şi preoţi, la biserica Sf. Spiridon.

Nou alesul ierarh s-a născut în localitatea Vatra Dornei la 12 decembrie 1955, fiind al 17-lea copil (10 în viaţă) al părinţilor Procopie şi Elisabeta.

A urmat şcoala generală de 8 ani în comuna Dorna-Arini, între anii 1962—1970. După promovarea examenului de admitere de la Seminarul Teologic de la Mânăstirea Neamţ, a urmat cursurile acestuia între anii 1970—1975.

În iulie 1975, a susţinut examenul de admitere pentru Institutul Teologic Universitar din Bucureşti, urmând cursurile de licenţă între anii 1976—1980.

În octombrie 1980 a susţinut examenul de admitere pentru cursurile de doctorat în Teologie, înscriindu-se apoi la secţia biblică, specialitatea principală — Studiul biblic al Vechiului Testament.

În timpul cursurilor de doctorat, a susţinut şi apoi a publicat nouă lucrări de seminar referitoare la temele centrale de doctrină şi morală după textul Sfintei Scripturi, dar mai ales al Psalmilor.

Din noiembrie 1982 a fost angajat în postul de cântăreţ la Paraclisul patriarhal „Antim", unde a funcţionat fără întrerupere până la 1 octombrie 1986. În această perioadă, şi-a susţinut examenele de doctorat şi şi-a pregătit bibliografia pentru proiectul tezei de doctorat.

În aprilie 1986 a susţinut examenul organizat de Institutul Teologic Universitar din Bucureşti pentru ocuparea asistenţei vacante la secţia practică. La 15 mai 1986 a susţinut examenul aprofundat de admisibilitate, iar din 1 octombrie până în prezent a funcţionat ca asistent la secţia practică în cadrul Institutului Teologic Universitar, actualmente Facultatea de Teologie Ortodoxă din cadrul Universităţii Bucureşti.

În această perioadă a continuat să scrie o serie de articole şi studii şi şi-a pregătit proiectul tezei de doctorat cu titlul: *„Cartea Psalmilor şi importanţa ei religios-morală în viaţa pastoral-misionară a Bisericii"*.

(Continuare în pag. a 2-a)

D. A.

Părintele Arhim. IUSTIN HODEA - ales în funcţia de arhiereu vicar la Episcopia Maramureşului şi Sătmarului, cu titlul de Sigheteanul

În aceeaşi şedinţă a Sfântului Sinod din 22 şi 23 martie a.c. a fost ales în funcţia de arhiereu vicar al Episcopiei Maramureşului şi Sătmarului, părintele arhim. Iustin Hodea, starеţul mânăstirii Rohia. Propunerea pentru această numire a fost făcută de titularul Eparhiei, Prea Sfinţitul Iustinian Chira.

Noul arhiereu vicar s-a născut în 21 iunie 1961, în localitatea Răzavlea — Maramureş, într-o familie de ţărani cu patru copii.

Şcoala primară a urmat-o în satul natal, după care la numai 15 ani îşi îndreaptă paşii spre mânăstirea Rohia. După doi ani de ucenicie în această mânăstire este trimis (1978) la Seminarul Teologic din Mofleni — Craiova, unde va absolvi primul an, continuând apoi ceilalţi patru ani la Seminarul Teologic din Cluj-Napoca, devenind absolvent în 1983. În acelaş an este hirotonit ierodiacon, pe seama mânăstirii Rohia, iar în 1984 este hirotonit ieromonah. A îndeplinit aici şi funcţia de secretar (1984—1988) şi pe cea de starеţ (1988—1994).

Concomitent cu activitatea în cadrul mânăstirii şi-a făcut şi studiile universitare la Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna" a Universităţii din Sibiu. A devenit licenţiat în 1992 prezentând teza: „Mânăstirea, parte constitutivă a Bisericii, focar de spiritualitate şi trăire duhovnicească".

Pe lângă realizările frumoase pe plan administrativ-gospodăresc în mânăstire, părintele arhim. Iustin Hodea a desfăşurat şi o meritorie activitate pastoral-misionară, impulsionând dezvoltarea vieţii duhovniceşti şi preocupându-se de sporirea obştei monahale de la Rohia. A fost prezent cu slujirea şi cuvântul de învăţătură peste tot unde l-a delegat ierarhul locului.

În opinia noului arhiereu-vicar, slujirea la care a fost chemat este pe cât de grea şi încărcată de responsabilitate, tot pe atât de frumoasă şi înălţătoare pentru că „Biserica noastră este tolerantă şi învăţătura ei ne recomandă să fim iubitori şi iertători".

Hirotonia întru arhiereu a părintelui arhim. Iustin Hodea a avut loc în data de 17 aprilie la mânăstirea Rohia.

*

Prea Cuvioşia Voastră, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române v-a ales de curând în treapta de Arhiereu-vicar al Episcopiei Maramureşului şi Sătmarului. Vă rugăm să prezentaţi pentru cititorii „Vestitorului" câteva date biografice.

Fiecare om este un mesager al lui Dumnezeu şi darul lui Dumnezeu în acelaşi timp. Fiecare se naşte într-o familie, într-o casă, într-o localitate, într-o zonă şi-şi duce destinul sub ochiul atotvăzător al lui Dumnezeu.

(Continuare în pag. a 2-a)

Ortodoxia în creştinism

(Urmare din pag. 1)

Apuseanului îi plac lucrurile limpezi, demonstrabile şi demonstrate. Răsăriteanul înţelege mai mult din paradox şi din taină, decât din silogism. Căci Dumnezeu e mai bine prins prin apofatic, decât prin catafatic. Dar apusenii să nu ne judece rău, după categoriile lor, precum nici noi nu-i judecăm rău, după categoriile noastre. Ambele căi sunt bune, deşi, poate, una e mai bună decât alta. La urma urmei apofaticul, când merge până la negaţia negaţiei, şi merge până acolo, devine catafatic.

Dacă am încerca, desigur printr-o oarecare reducere artificială, să descoperim catafaticul în Ortodoxie, l-am descoperi în *Filocalie,* alt set de scrieri duhovniceşti, care continuă setul *Pateric-Limonariu-Lavsaicon,* pentru că *Filocaliile,* în mare parte, demonstrează dar, cum am spus, delimitările precise ar fi hazardate. Tot aşa diferenţele dintre marile confesiuni creştine, nu sunt întru totul absolute. Mai ales cele dintre spiritualitatea ortodoxă şi cea catolică. Am pleda împotriva propriilor noastre criterii, dacă am spune că drumul sfinţeniei se află numai în emisfera răsăriteană. Cu Dogmatica e altceva. Iar asupra implicării Dogmaticii în domeniul sfinţeniei, ar trebui să stăruim într-un studiu special. La nivelul sfinţilor, teologia capătă valenţe noi. Ei ar putea duce mai repede ecumenismul la ţel. E greu să ne imaginăm doi sfinţi în dispută. Doi sfinţi care se ceartă, n-ar fi decât doi certăreţi.

Evident s-ar putea prezenta în legătură cu aceasta multe exemple contrarii. Teologia nu e lucru simplu, dar din toate există ieşiri sigure. Trebuie desigur multă ştiinţă, multă răbdare, multă smerenie şi, încă odată un studiu special, pentru care noi nu avem acum timp, în limitele unei conferinţe.

Termenul de spiritualitate a intrat acum şi în protestantism, desigur cu un înţeles limitat şi comun. Ei îl referă la slujbe, la pietate, la predică. O spiritualitate în sensul ortodox le e deocamdată străină. Ceea ce ar merita să fie amintit, ar fi apofatismul total al teologiei lor reprezentative, teologia dialectică, pentru care Dumnezeu e *„Cu totul altceva"* — Das Ganz Andere — care nu poate fi cunoscut nicicum şi niciodată. Acest apofatism e departe şi e „cu totul altceva" decât apofatismul ortodox. Cel ortodox deschide, cel protestant închide. Sfântul ortodox se îndumnezeieşte, cel protestant, ca să fie sfânt, trebuie să iasă din protestantism. Cu martirii e altceva. Protestantismul e raţionalist şi iese din încurcătură prin pietism, pentru că omul în sinea lui nu ştie că trebuie să fie protestant. Şi e şi inimă, nu numai minte. Dar când e cu ochii deschişi, protestantul supune totul raţiunii, deşi de la Kant încoace — protestant şi el — ştie că raţiunea singură nu poate ajunge nicăieri. Ei continuă totuşi s-o chinuiască mereu, ca pe un burete stors de mult, dar pe care îl storc într-una.

Ortodocşii nu intră în categoria raţionaliştilor, dar gândesc raţional — cuvântul e foarte prezent în *Filocalie* — numai că o fac pe premize mai largi, deci mai aproape de adevăr. Pentru ortodox şi taina poate fi o premiză. O taină mare des-tăinuită, poate explica o taină mică, rămasă ascunsă. Existenţa lui Dumnezeu odată asumată, poate explica raţional minunea pe care raţiunea singură n-o poate nici explica, nici accepta. Adică ei nu cred în Dumnezeu? Ba da. Unii mai mult decât alţii. Închid ochii şi se roagă. Spun că faptele nu contează pentru mântuire — *sola fide* — şi că omul nu poate face nimic pentru sine — *sola graţia* — dar fac fapte bune destule. Există un protestantism practic şi unul teoretic. Poate că tot Kant i-a atras pe panta aceasta. Dacă *raţiunea pură* n-a putut face nimic, nu l-a putut descoperi pe Dumnezeu, a pus la lucru *raţiunea practică,* aşa, fără prea multe temeiuri, altele decât bunul-simţ, observaţia şi trebuinţa neapărată de sens. Aşa a postulat totuşi existenţa lui Dumnezeu. Când însă acelaşi protestantism a încercat teoretic să-L înţeleagă pe Iisus ca Dumnezeu, a ajuns la un adevărat dezastru.

Practic, Biblia e cartea lor de căpătâi şi Iisus e Fiul lui Dumnezeu. Teoretic, e un mit, pentru că Rudolf Bultmann şi cu el o întreagă şcoală teologică, la putere mereu în Protestantism, a demitologizat Scriptura, reducând-o la o kerigmă, la o predică minusculă, la un nucleu greu de definit, care probabil a existat, dar despre care nu se ştie ce a fost. Poate cineva crede că ne permitem o vinovată caricaturizare. E deajuns să spunem un singur lucru, ca să ne dăm seama că nu e vorba de o caricaturizare „amicală". Hristos nu a înviat, spune Bultmann. Evangheliile, Sfântul Pavel şi ceilalţi autori ai Noului Testament materializează nişte idei, nişte păreri, o anumită atmosferă de epocă. Cum de vor fi murit atâţia martori oculari pentru o astfel de „atmosferă", Bultmann nu se osteneşte să ne spună, sau ne spune ceva ce e completamente din domeniul sofismelor.

Cum să mai încapă aici *„rugăciunea lui Iisus"?* Unde e Iisus persoana, ar întreba părintele Stăniloae? Unde e Dumnezeul persoană al lui Avraam, al lui Iacob şi al lui Isaac, ar întreba Pascal? Unde să mai plasăm eforturile spre desăvârşire ale asceţilor, ale isihaştilor? Ce ne facem cu întreaga istorie a creştinismului, care a crescut, s-a răspândit şi a creat o cultură şi o civilizaţie pe premiza întrupării lui Dumnezeu? Care întrupare? — ne întrerupe Bultmann?

Totul s-a născut dintr-un mit irezistibil pe care nişte fanatici l-au personificat! Ce fanatici ingenioşi! Şi ce deştepţi! Imaginează o istorie a Întrupării, a propovăduirii, a Patimilor şi a Învierii, scriu Evangheliile, imaginează un Pavel căruia îi scriu şi 14 epistole, pe cea către Laodiceni făcând-o pierdută!

Ei bine, dacă cineva e canonizat într-o confesiune lipsită de sfinţi, acesta e Bultmann! A fi împotriva lui Bultmann e sacrilegiu. Aşa măcar, au descoperit şi protestanţii noţiunea de canonizare şi sacrilegiu! Dar că Bultmann l-a desfiinţat şi pe Dumnezeu şi pe Iisus Hristos, nu e sacrilegiu! Protestanţii se află într-o „ireparabilă solitudine populată de interogaţii", spune cineva. *„O întreprindere aberantă",* numeşte altul opera lui Bultmann. Jacques Ellul spune că, urmându-l pe Bultmann, *„creştinul se descopere dezarmat şi fără mijloace de a mai putea convinge şi converti pe cineva la acest Dumnezeu"* demitizat. În protestantism, în fond, teologia e redusă la antropologie. Iar divorţul între această teologie şi practică, e un non-sens; o apoteozare a sofismului.

Prin contrast, să ne întoarcem o clipă la ortodoxia primelor secole şi la cea de azi şi vom avea încă o imagine a ceea ce este *Ortodoxia în creştinism.*

AL. T. STAMATIAD în poezia religioasă

Nu prea de mult, la Radio-România, criticul şi istoricul de artă Liviu Grăsoiu, în cadrul emisiunii *Scriitori la microfon,* m-a chestionat privitor la activitatea mea literară. Să rememorez câte ceva despre poetul Al. T. Stamatiad, fost profesor al meu la liceul *Moise Nicoară* din Arad. Bucuros răspundeam, profund emoţionat, mai ales că în volumul meu de memorialistică *Aproape de Ei,* editura *Dacia,* Cluj, 1988, i-am destinat un capitol din cele 31. Cititorul, dacă există, este rugat să se edifice la cele spuse.

Cum începeam? „Din şirul evocărilor, cea care m-a zguduit mai puternic, mai intens, e această evocare întru cinstirea fostului meu profesor. Odată cu el, mi se perindă pe dinainte, vremea copilăriei, eternă zăcăminte de aur pentru poezie. Vă amintiţi? Rainer Maria Rilke scria că atunci când nimic nu te mai incită la poezie, îţi rămâne o rezervă: *copilăria.* „În cazul meu anul când Tata, plugar din comuna Semlac, judeţul Arad, mă ducea să mă înscrie la şcoală, după ce la 5 anişori fusesem la „grădiniţă". Ardealul era pe atunci sub dominaţie austro-ungară. Grădiniţei i se zicea *ovoda.* Conducătoarea — o domnişoară maghiară. Tata mi-a zis: „fătu meu, îi bine să ştii şi tu ungureşte". De mână cu mine, deci, iată-mă elev la *Közsègi elemi népiskola* (şcoală primară sătească). După atâţia şi atâţia ani, mai păstrez şi acum un document grăitor: *Értesitö könyvecske* (cărticica de adeverire a notelor). Începeam clasa I, în 1915, până la 1918—1919. La înscriere nu ştiam boabă ungurească, pe urmă în clasa a IV-a, făceam concurenţă colegilor unguri. Şi azi, la adânci bătrâneţe, îl aud în limba lui pe dascălul Vargha Károly, zicând: „Vedeţi, copilul acesta e valah, dar ştie mai bine decât voi. Să vă fie ruşine!" In mica bibliotecă a şcolii erau cu deosebire cărţulii de poezie. Clasici, fireşte. Ca de pildă Petöfi Sándor, Eötvös József, Kölcsey Ferenc etc. Poeziile lor „patriotice evident, nu prezentau urme de şovinism. Iubirea de ţară, ca la orice naţiune. Stăpânind, deci, ungureşte pe măsura unui şcolar la primare, la examene dascălul *pe mine* mă punea să declam. Asta, până-n 1918, când dascălul mi-a zis: „Acum nu mai poţi spune astfel de poezii. Acum e România".

Ar trebui să deschid o largă paranteză. După şcoală ungurească, *eu,* român nu ştiam bucoavnă în româneşte.

Am mai urmat 2 clase, spre a mă îndătina cu româneasca. Elev cuminte, eminent, părinţii mei sfătuiţi de dascăl, Nicolin Romulus aşa-l chema, m-au dus din Semlac la Arad, la „işcoli" să ajung pasămite „domn".

Acolo la liceu, să revin, l-am avut pe Stamatiad, profesor de românește. Venise la Arad împreună cu Perpessicius, să facă „apostolat" în liceu, un an-doi, cu încă rămase destule cadre ungureşti. Stama-

(Continuare în pag. a 3-a)

Petre Pascu

Răspuns la scrisoarea unor cititori tineri

Doctrina despre Reîncarnare şi poziţia Bisericii Ortodoxe faţă de ea (III)

7. TENDINŢE DE JUSTIFICARE A DOCTRINEI

Două probleme fundamentale ar părea că sunt puse de doctrina reîncarnării şi ar justifica-o: În primul rând problema suferinţei în lume şi mai ales a celor ce n-au comis încă păcate pentru a fi pedepsiţi prin suferinţă (copiii de exemplu), şi problema legată de mărturia sporadică a unora dintre noi că în anumite momente ale vieţii lor ar recunoaşte persoane, fapte, lucruri, locuri pe care nu le-au văzut niciodată, sau le este dor de acestea.

a) Suferinţa

Cât priveşte suferinţa, în religiile hinduiste aceasta este legată de dorinţă şi are un caracter karmic, ce ţine de fapte. Cum am menţionat, potrivit acestor doctrine dorinţa fie rămasă la stadiu de intenţie, de pur act spiritual, fie concretizată în fapte, atrage după sine indubitabil şi ireversibil suferinţa. Numai eliminarea dorinţei duce la eliminarea suferinţei, însă o viaţă pământească fără dorinţă e imposibilă, de aceea ciclul etern de reîncarnări. Dacă o viaţă pământească ar putea fi perfectă, atunci un lanţ neîntrerupt, nesfârşit de întrupări nu şi-ar mai avea rostul potrivit doctrinei înseşi a acestor religii.

Acesta este un aspect al problemei suferinţei; celălalt aspect, tot potrivit religiilor orientale menţionate, este legat de faptele pe care sufletul le poartă cu sine ca pe un bagaj indispensabil. Aşa se explică faptul că uneori oameni curaţi, copii nevinovaţi pot suferi în viaţa aceasta fără ca ei să fi comis vreun rău oarecare. Suferinţa pe care ei o îndură însă nu este altceva decât ecoul, fructul, implicaţiile vieţii lor trecute.

Cu privire la suferinţă religia creştină are o doctrină clară, precisă şi consecventă cu celelalte doctrine specifice: suferinţa este efectul păcatului, al depărtării într-un fel sau altul al omului de Dumnezeu, este efectul nerespectării legii divine supranaturale precum şi a legii divine puse de Dumnezeu în natură. Cum se explică atunci suferinţa la persoane nevinovate, copii, prunci deci? Sf. Scriptură vorbeşte despre aceasta şi dă lămuriri uşor de înţeles chiar la nivelul minţii noastre. Proverbul biblic „Părinţii au mâncat aguridă iar copiilor li s-au strepezit dinţii" (Ieremia 31, 29; Ioan 9, 2—3) precum şi diversele menţiuni cu privire la urmările păcatului care se transmit peste generaţii sunt edificative în acest sens.

Dacă un hindu crede că faptele nu se sting odată cu viaţa omului ci sunt transmisibile, atunci acelaşi lucru învaţă deci şi Sf. Scriptură. Numai că în cazul budismului, de pildă, fapte.e se leagă de sufletul celui mort şi-i produce reîncarnarea, în timp ce în creştinism, pe lângă legarea faptelor de individ — până când el va da socoteală de ele în ziua judecăţii, cu ştiutele implicaţii după aceea, — ele se mai şi transmit urmaşilor prin efectele lor; cu alte cuvinte în creştinism se poate vorbi de un caracter parţial ereditar al faptelor.

Lucrul acesta nu este imposibil de înţeles odată ce acceptăm ştiinţific, logic, religios, ereditatea diferitelor trăsături fizice şi psihice între generaţii, chiar şi pe sărite, nu neapărat în succesiune perfectă. Aşa cum un copil poate moşteni trăsături fizice de la un părinte, bunic, sau chiar străbunic, tot aşa este dovedit că şi trăsăturile psihice pot fi ereditare.

Şi dacă aplicăm la această problemă legea lui Lavoisier, care zice că în viaţă, în univers „nimic nu se pierde, nimic nu se câştigă", şi dacă punem aceasta în contextul cuvântului Mântuitorului care avertizează că „pentru orice cuvânt nefolositor pe care-l vor rosti oamenii vor da socoteală de el în ziua judecăţii" (Matei 12, 36), fapt ce confirmă ideea că nimic nu se pierde, nici măcar un cuvânt, un gest, o faptă, o intenţie, atunci apare logic şi realizabil, natural faptul că păcatele pot fi transmisibile peste generaţii, şi deci e posibil ca cineva să sufere pentru ceea ce el însuşi n-a săvârşit.

Acelaşi lucru îl spune şi celebrul psiholog elveţian Carl Gustav Jung; el însuşi a fost foarte ataşat de religiile hinduiste cum mărturiseşte vorbind, de pildă, despre *Cartea Tibetană a Morţilor:* „Ani de-a rândul de când s-a publicat *Bardo Thodol,* aceasta a fost compania mea constantă şi ei îi datorez nu numai multe idei stimulante şi descoperiri, dar de asemenea şi multe reflecţii fundamentale" (*Collected Works of C. G. Jung,* ed. by H. Read, Princeton, NJ, vol. 11, p. 833, apud S. Ajaya, *op. cit.,* p. 135); totuşi el n-a găsit întemeiată de loc doctrina despre reîncarnare pe care n-a adoptat-o, numind-o doar complezent o *ipoteză,* întrucât despre ea sunt prea multe „dacă"-uri şi prea multe „dar"-uri (vezi: *Psychological Commentary* în *The Tibetan Book of the Dead,* Oxford University Press, London, 1960, p. XLIII). Cu privire la suferinţa celor ce n-au păcătuit, vorbind de acel „inconştient colectiv" atât de specific teorii.or sale, „inconştient colectiv" înţeles a fi un fel de fond comun psihic ori de trăsături psihice impersonale dar cu care fiecare psihic este în contact (prin însuşi faptul că un psihic este în relaţie cu ce este psihic — „abyssus abyssum invocat" —). C. G. Jung arată că pe canalul acestei relaţii, lucruri bune ca şi rele, pot veni din acel fond global de trăsături psihice şi avea efecte bune sau rele în viaţa noastră.

Cu alte cuvinte şi această teorie confirmă faptul că nici un cuvânt, nici o faptă nu se pierde ci totul se păstrează şi rămâne în legătură cu lumea; nici nu se poate altfel câtă vreme oamenii nu trăiesc izolat pe pământ. Ne influenţăm unii pe alţii conştient sau inconştient. La fel şi energiile oamenilor, pozitive sau negative, nepierzându-se, uneori revin în viaţa oamenilor producând efectele văzute, mai mult sau mai puţin explicabile, în funcţie de credinţa, ştiinţa sau intuiţia celor în cauză.

b) Doruri şi Recunoaşteri

Cu privire la a doua problemă care ar părea să justifice ideea de reîncarnare, anume dorurile vagi pe care unii dintre noi le au uneori de locuri, lucruri, oameni pe care nu i-au văzut niciodată, aşa cum de pildă menţionează L. Rebreanu în prefaţa sa la romanul *Adam şi Eva,* sau părerea că uneori recunoaştem locuri şi lucruri pe care de fapt nu le-am văzut niciodată, aceasta nu justifică întru nimic teza reîncarnării deoarece reîncarnarea reflectă o stare decăzută a spiritului, limitată, o stare ce trebuie depăşită dar care, deşi teoretic se decretează ca fiind depăşibilă, practic, câtă vreme reîncarnările sunt eterne, starea de limitare este nedepăşibilă. Limitarea deci nu numai că îngreunează „amintirea", dar o şi împiedică. Dar chiar dacă sufletul „şi-ar aminti" aceste lucruri, asta poate avea diferite explicaţii şi nu numai una. O singură explicaţie la un astfel de fenomen denotă o viziune săracă, unilaterală, îngustă.

În primul rând Sf. Scriptură spune că sufletul vine de la Dumnezeu şi că este supra temporal şi supra spaţial; adică aşa cum mărturisesc Dr. E. Kübler-Ross, Dr. Raymond Moody şi alţi savanţi contemporani, sufletul are capacitatea de a fi în mai multe locuri în acelaşi timp, de a vedea, şti mai multe lucruri în acelaşi timp.

Iar dacă sufletul a fost la început la Dumnezeu, sufletul se poate uşor considera că are toată ştiinţa lumii, cunoaşte toată viaţa, aşa cum zice de pildă Plato (în dialogul *Meno* în special) şi că deci în anumite momente ale existenţei sale în timp sufletul îşi poate „aminti" ceea ce a văzut de la început în mod anticipativ, când fiind încă la Dumnezeu, trecut, prezent şi viitor nu existau ci toate erau şi sunt una. În acest context, sufletul este în comuniune cu Dumnezeu, limitarea dispare, deci posibilitatea amintirii poate fi o realitate.

Cine n-a auzit însă de acele „out of body experiences", experienţe parapsihologice ale sufletului cuiva în afara trupului care îi este dat, când sufletul cuiva, psihicul, este capabil de revelaţii, fapte, gesturi, cu totul neobişnuite în viaţa normală, pământească? Acestea şi ele sunt dovezi ale capacităţii spiritului de transcendere a limitelor trupului — doctrină scripturistică fundamentală şi devenită cunoştinţă comună — şi de participare concomitentă la lucruri total diferite de cele ale vieţii individului respectiv în viaţa sa pământească din acel moment. Aşa se face că uneori un individ poate vorbi cu precizie, poate descrie lucruri pe care în fapt nu are cum să le ştie; şi la fel este şi cu amintirile, dorurile, recunoaşterile.

Acest fenomen se poate înţelege şi ştiinţific, în baza aceleiaşi teorii a lui C. G. Jung despre „inconştientul colectiv", care poate fi înţeles şi ca un fel de „memorie colectivă". După Jung, datorită acestui „inconştient colectiv" — un fel de depozit comun de bioenergii, se explică de asemenea tot felul de fenomene psihice sau psiho-fizice la care suntem martori sau de care auzim şi care ne şochează sau ne miră (S. Ajaya, *op. cit.,* p. 143).

Aceste bioenergii, numite de Jung şi idei sau arhetipuri, pot fi produse oricând şi în orice loc în mod spontan, fără a se găsi necesarmente nici o posibilă urmă a transmiterii lor (*Psychological Commentary* în *op. cit.,* p. XLIX).

Dacă sufletul este legat de acel inconştient colectiv ca o pictură de fondul ei, este clar că între cele două realităţi există o relaţie, ele se ating şi se interpătrund chiar, aşa că uneori, continuând metafora, reflecţiile luminoase ale fondului pot da alte străluciri picturii decât dacă ar fi fost pe un fond întunecat sau de altă natură. La fel şi cu sufletul: energii din acel inconştient colectiv uneori se interpătrund cu energiile spiritului individual, personal al cuiva şi astfel fenomene de acest gen se pot produce.

De fapt, pentru a înţelege şi mai bine dacă aceste doruri, recunoaşteri sau amintiri au de a face cu reîncarnarea sau nu, ne putem gândi şi la mărturiile celor care au fost în stadiul de moarte clinică şi care după ce au revenit la viaţă au relatat experienţele lor.

Aşa cum scriu R. Moody, E. Kübler-Ross şi alţii, toţi cei interogaţi după experienţa morţii clinice, despre existenţa sufletului nu au relatat nimic despre reîncarnare ci despre tuneluri de exemplu, ce duceau spre o mare lumină, şi despre alte lumini mai mici în comuniunea cărora ei intrau, şi alte imagini de felul acesta, ceea ce corespunde foarte bine cu doctrina creştină a comuniunii sfinţilor şi cu plecarea sufletului după moarte, la Dumnezeu.

Pr. dr. Theodor Damian

Pr. Arhim. Teodosie Petrescu

(Urmare din pag. 1)

Pe lângă activitatea cu studenţii, în faţa cărora a susţinut seminarii de Liturgică, Omiletică şi Catehetică, Drept canonic şi Muzică, în timpul vacanţelor de vară a susţinut prelegeri şi seminarii preoţilor participanţi la Cursurile misionare de definitivare şi promovare, iar în ultimii trei ani şi la cursurile metodologice privind predarea religiei în şcolile primare şi secundare.

Începând din anul 1977, a fost închinoviat ca frate la Sfânta Mânăstire Crasna, din jud. Prahova.

La 6 decembrie 1990 a fost tuns în monahism, cu metania la Mânăstirea Crasna, primind numele de Teodosie.

La 16 decembrie în acelaşi an, a fost hirotonit diacon pe seama paraclisului „Sfânta Ecaterina", iar în luna martie 1992 a fost hirotonit ieromonah în vederea începerii activităţii misionare şi caritative la spitalele, azilele şi orfelinatele din Bucureşti.

La 6 ian. 1993 a fost hirotesit protosinghel la Catedrala patriarhală de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist. În felul acesta, activitatea didactică a împletit-o cu cea misionară şi caritativă, angajând în diverse acţiuni social-caritative şi religioase pe studenţii teologi.

Tot în această direcţie, împreună cu alţi slujitori din cadrul Administraţiei patriarhale a iniţiat acţiuni organizate la azilele de bătrâni, în penitenciare, spitale, orfelinate, mai ales cu ocazia marilor sărbători.

Paralel cu activitatea didactică şi ştiinţifică în cadrul Facultăţii de Teologie şi cea de slujire caritativă şi filantropică în diferite aşezăminte din Bucureşti, a desfăşurat o susţinută activitate predicatorială şi liturgică la Catedrala patriarhală şi Mânăstirea Antim şi a reprezentat Biserica Ortodoxă Română la diverse simpozioane, întruniri, conferinţe.

A beneficiat, cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, de o bursă de studii în Anglia, la Departamentul de limbi moderne al Universităţii din Birmingham, în perioada 1 octombrie 1992 — 27 martie 1993.

Experienţa dobândită a putut fi aprofundată şi îmbogăţită la cursurile de definitivare şi promovare a preoţilor, cu care prilej a întocmit prelegeri specifice chiar pe tema carităţii şi asistenţei sociale şi religioase.

De asemenea, ca doctorand şi asistent universitar, a publicat studii şi articole în presa bisericească şi laică şi a participat la discuţii în cadrul unor mese rotunde organizate de instituţii publice, la Radio şi Televiziune.

Părintele Arhim. Iustin Hodea

(Urmare din pag. 1)

M-am născut în 1961, 23 iunie, în Răzavlea, pe frumoasa vale a Maramureşului, din părinţi ţărani, modeşti, dar cinstiţi şi credincioşi, dăruiţi de Dumnezeu cu 4 copii, 2 băieţi şi două fete, eu fiind ultimul. Am crescut în credinţă, învăţând de la părinţii mei cinstea şi corectitudinea, munca şi conştiinţa de neam şi credinţa strămoşească. Şcoala am urmat-o în satul natal, la 15 ani şi jumătate am vizitat pentru prima dată sfânta mânăstire de la Rohia, care m-a impresionat atât încât am simţit în inimă un imbold, o chemare de a sluji pe Dumnezeu aici, în toată viaţa mea. Acesta a fost semnul de la Dumnezeu, cred, a fost chemarea şi eu am făcut ascultare faţă de acest imbold interior. Noi nu mergem pe linia vedeniilor şi a prezicerilor. Omul trebuie să asculte glasul inimii şi inima unui tânăr este întotdeauna curată, este locul de unde-i vorbeşte Dumnezeu şi dacă îndeplineşte chemarea.

Deci am călcat pragul mânăstirii Rohia în 1976, am rămas aici, de unde am fost trimis în 1978, după 2 ani de ucenicie, la Seminarul Teologic, pe care l-am terminat în 1983. Prima dată am făcut un an la Craiova, ca ucenic de Lainici şi apoi m-am întors la Cluj.

După 1983, datorită împrejurărilor grele prin care trecea mânăstirea — personal puţin, preoţi puţini — starețul de atunci s-a îmbolnăvit, arhimandritul Serafim, cel care m-a primit şi căruia îi sunt recunoscător. Am consimţit la fel cu glasul conştiinţei care mă îndemna să rămân definitiv în mânăstire, deşi nu terminasem decât seminarul, situaţie în care orice tânăr ar fi optat pentru a-şi continua studiile.

Am fost hirotonit diacon în septembrie 1983, iar în iunie 1984, preot pentru nevoile mânăstirii Rohia. Din 1984 până în 1988 am îndeplinit la mânăstire ascultarea de secretar, lucrând la cancelaria mânăstirii. În 1988, din încredinţarea I.P.S. Teofil şi a P.S. Iustinian al Clujului, am fost însărcinat cu conducerea mânăstirii Rohia, primind recunoaşterea de stareţ în 1989.

De atunci şi până azi am condus această mânăstire cu nevrednicie, pentru că Mântuitorul spune *„când veţi fi făcut tot ceea ce trebuia să faceţi, slugi netrebnice să vă consideraţi, căci aţi făcut doar ceea ce trebuia".*

Între timp, după 1988, m-am înscris la Institutul Teologic din Sibiu, pe care l-am terminat în 1992, teza de licenţă fiind la Drept bisericesc, cu titlul: *„Mânăstirea, parte constitutivă a Bisericii, focar de spiritualitate şi trăire duhovnicească".*

Am avut în mânăstire unele realizări, dar acestea ţin de acest loc care, mai mult ca în altă parte, are darul de a sfinţi oamenii. Am crescut mulţi ucenici, pe care i-am dat la mânăstirile înfiinţate şi acum avem la Rohia 15 copii, pe care încercăm să-i formăm pentru binele monahismului românesc.

Ce aţi simţit în momentul aflării faptului că aţi fost ales Arhiereu-vicar? Care au fost primele gânduri şi sentimente?

Greutatea sarcinii şi responsabilitatea treptei o apreciez la propria ei valoare. Cunosc mentalitatea şi evlavia celor din Maramureş şi Sătmar, am fost trimis de P.S. Iustinian în mai multe părţi ca să slujesc, mai ales după 1989, când multe spirite s-au tulburat. Deci, înţeleg greutatea care va fi dublă de acum încolo, dar n-aş putea spune că sunt deplin conştient de ceea ce înseamnă să fii ierarh. Nu trebuie să fim orgolioşi, căci conştiinţa faţă de valoarea unei trepte vine cu timpul. Pe măsură ce intri adânc, ca preot, diacon şi ca ierarh, în mezul problemelor, atunci de fapt vezi ce înseamnă chemarea.

Cum vedeţi rolul Bisericii Ortodoxe în viaţa credincioşilor din zona în care sunteţi chemat să Vă împliniţi misiunea, în contextul relaţiilor, uneori tensionate, dintre români şi celelalte naţionalităţi de acolo?

Biserica noastră, prin ierarhii, preoţii şi credincioşii săi, nicio latură n-a batjocorit şi n-a prigonit pe nimeni. E o Biserică tolerantă şi învăţătura noastră ne recomandă cu insistenţă acest lucru: să fim iubitori şi iertători. De aceea, este foarte uşor Bisericii Ortodoxe să facă legături de frăţietate, ea respectă în acelaşi timp pe toţi ceilalţi, mai greu este să înţeleagă de ce nu este înţeleasă, pentru că nu este o Biserică agresivă, nu intră cu cizmele în sufletul omului. Biserica Ortodoxă poate fi cheagul între celelalte confesiuni, dacă este înţeleasă şi ascultată.

Psalm de ucenicie

Mă rog Ţie, Iisuse, mereu
Dar, mersul prin marea vieţii,
mi-i greu! . . .
Ajută necredinţei
şi firii mele slabe,
când calci noaptea,
— cu picioare neudate —
singurătăţi de ape! . . .

Mă rog Ţie, Iisuse, mereu! . . .
Îţi adun paşii risipiţi prin cetăţi,
pe coline şi prin lanuri de grâu,
pe ţărmuri de mare şi de râu . . .
Mă vreau prins în vraja mersului Tău, —
şi-n aurori trandafirii
— matinale —
vreau să-Ţi sărut urma picioarelor goale! . . .

Iisuse,
mă rog Ţie,
mereu . . .
să potoleşti Tiberiada
sufletului meu! . . .

Pr. Lăudatu Vasilescu

SFÂNTA LITURGHIE - MAREA IUBIRE

— TAINĂ ŞI CUNOAŞTERE (II)

Înainte de-a se începe slujirea Sfintei Liturghii, după rânduiala tradiţională şi canonică, se fac pregătirile necesare pentru Marea Jertfă. Dacă la o masă obişnuită este necesară şi o sumară pregătire, cu atât mai vârtos, pentru „Cina Împărăţiei". Pe lângă pregătirea preotului slujitor cu rugăciuni după „pravilă" şi înfrânare încă din ziua premergătoare, Sfânta Liturghie îl aşteaptă pe „alesul" Domnului, înveşmântat nu numai sufleteşte, ci şi trupeşte, în sfintele odăjdii, simbol al îmbrăcămintei de ocară a Celui răstignit.

Cu deosebită atenţie şi adâncă trăire, preotul trece la proscomidier (o nişă sau firidă în partea stângă a Sfântului Altar) care ne aminteşte de peştera Naşterii pruncului Iisus şi acolo, **în tăcere,** săvârşeşte **proscomidia** (proscomizein = a aduce, a pune înainte, a oferi), din darurile **aduse** de credincioşi: prescură şi vin curat, pentru sfânta Jertfă liturgică.

Cutremurat de această îndatorire sacramentală, preotul, după ce face trei închinăciuni, zicând: „Dumnezeule, curăţeşte-mă pe mine, păcătosul şi mă miluieşte", ia o prescură pe care sunt imprimate, prescurtat cuvintele: IS(us — HR(istos) — NI-KA = adică: Iisus Hristos biruie, şi luând copia (cuţitaş în formă de suliţă) şi făcând semnul sfintei cruci, de trei ori, deasupra inscripţiei, zice de fiecare dată: „Întru pomenirea Domnului şi Dumnezeului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos", amintind prin aceste cuvinte că jertfa aceasta — fără sânge — se aduce întru pomenirea Jertfei Domnului Iisus Hristos, aşa cum ne-a lăsat testamentar, la Cina cea de Taină: „aceasta să faceţi spre pomenirea Mea" (Lc. 22, 19).

Operaţia aceasta pegătitoare, o începe preotul cu scoaterea din prescură a peceţii (Agnetul = miel) — „Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii" (In. I, 29) şi care, în Sfânta Liturghie se va preface, prin lucrarea Duhului Sfânt, în însuşi Trupul şi Sângele Domnului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos. După ce-l aşează pe sfântul disc — (ieslea Naşterii Domnului, Tronul Împăratului ceresc sau năsălia — patul pe care Iosif şi cu Nicodim, L-au aşezat pe Domnul, după coborârea de pe Cruce, împunge cu copia, partea IS din Agneţ şi toarnă vin şi apă în sfântul potir (paharul ritual folosit la Cina de Taină), rostind cuvintele: „Şi îndată a ieşit sânge şi apă", actualizând drama de pe Cruce, când „unul din ostaşi, cu suliţa, coasta Lui a împuns".

Din altă prescură, preotul scoate o părticică mai mărişoară, pentru Maica Domnului şi o aşează de-a dreapta Sfântului Agneţ (De-a dreapta Fiului Său). De partea stângă aşează părticele pentru cele nouă cete ale sfinţilor, începând cu sfinţii îngeri. Sub Sfântul Agneţ, aşează o părticică pentru ierarh, alta pentru popor şi alta pentru ctitorii bisericii respective.

În continuare, preotul scoate dintr-o altă prescură, părticele pentru cei vii, rostind tot în taină, o impresionantă rugăciune: „Primeşte Doamne, jertfa aceasta pentru tot sufletul creştinesc, cel necăjit şi întristat, care are trebuinţă de mila şi de ajutorul Tău; Pentru apărarea ţării acesteia şi a celor ce vieţuiesc într-însa şi pentru pacea şi bună-aşezarea întregii lumi; pentru bunăstarea sfintelor lui Dumnezeu biserici, pentru mântuirea şi ajutorul celor ce cu osârdie şi cu frică de Dumnezeu se ostenesc şi slujesc; părinţi şi fraţi ai noştri; pentru cei trimişi; pentru cei ce sunt în călătorie; pentru tămăduirea celor ce zac în boli; pentru izbăvirea celor robiţi; pentru cei ce sunt în judecăţi; în ocne, în izgoniri, în necazuri şi strâmtorare; pentru cei ce ne urăsc pe noi, pentru cei ce ne miluiesc şi slujesc nouă; pentru cei ce ne-au poruncit nouă nevrednicilor, să ne rugăm pentru dânşii; pentru toţi fraţii noştri care sunt în slujbe, pentru toţi cei ce slujesc şi au slujit în sfânt locaşul acesta" (Liturghier, Bucureşti, 1974, p. 85 şi 86).

Această rugăciune, de-o mare complexitate, dă expresie grijii de „m a m ă", pe care Sfânta Biserică o are pentru toţi credincioşii ei şi pentru toată gama lor de suferinţe şi nevoi. Este un model neîntrecut de atenţie şi îndemn, ca şi în rugăciunile noastre personale, să fim largi, iubitori, plini de atenţie şi miloşi, cuprinzându-i pe toţi, după cât se poate, în dragostea frăţească şi iubirea noastră întru Hristos. Apoi, din aceeaşi prescură, scoate părticele pentru toţi cei vii, daţi spre pomenire, cu numele lor.

Dintr-o altă prescură, preotul scoate părticele pentru cei morţi, rostind iarăşi o amplă şi excepţională rugăciune: „Pentru pomenirea şi iertarea păcatelor tuturor celor din veac adormiţi întru dreapta credinţă; ale strămoşilor, ale moşilor, ale părinţilor, ale maicelor, ale fraţilor, ale surorilor, ale fiilor şi fiicelor, ale celor dintr-o rudenie şi ale tuturor celor dintr-o seminţie cu noi şi ale tuturor celor ce au adormit întru nădejdea învierii şi a vieţii veşnice; ale ctitorilor sfântului locaşului acestuia (aici pomeneşte pe ctitorii răposaţi); ale miluitorilor şi făcătorilor de bine; ale tuturor celor ce s-au ostenit şi au slujit în sfânt locaşul acesta; ... ale dreptmăritorilor creştini, pe care i-au acoperit apa, marea, râurile, izvoarele, bălţile, puţurile, sau războiul i-a secerat şi cutremurul i-a cuprins; tâlharii i-au ucis şi focul i-a ars sau fiarelor, păsărilor, jigăniilor şi la toată firea celor din mare s-au făcut mâncare; sau ale celor răpiţi fără de veste; ale celor arşi de trăsnete, ale celor înghemaţi în munţi, pe cale, în loc pustiu şi în sihăstrii; ale celor sfârşiţi de întristare sau de bucurie; ale celor ce au pătimit în zile bune şi în nenorocire; ale celor pe care i-a ucis calul, sau grindina, zăpada, ploaia înmulţită, cărămida şi ţărâna i-a împresurat şi de năpraznă au căzut; ale celor pe care i-au omorât băuturile otrăvitoare; înecările cu oase; ale celor loviţi de tot felul de aruncare a fierului, a lemnului şi a oricărui fel de piatră; ale celor sfârşiţi de chiotul tare, de alergarea grabnică, de palmă, de pumn, de lovitură cu piciorul, de ciumă, de foame, de sete, de muşcături înveninate, de înghiţirea şerpilor, de călcarea cailor, de sugrumare de cei de aproape, sau marea, sau pământul desfăcându-se i-a înghiţit; şi pe toată vârsta: bătrâni, tineri, voinici, copilandri, copii, prunci fără de vreme, parte femeiască şi bărbătească; şi pe care nu i-am pomenit, din neştiinţă sau din uitare, sau din pricina mulţimii numelor, Însuţi îi pomeneşte Dumnezeule, Cel ce ştii numele şi vârsta fiecăruia" (Liturghier, idem).

Încă odată se adevereşte grija sublimă de mamă, a Bisericii, pentru toţi oamenii şi vii şi morţi, ca fii ai Tatălui şi fraţi ai noştri, întru dragostea inimii rugătoare.

După toate acestea, preotul slujitor scoate în continuare, câte-o părticică pentru cei adormiţi în Domnul aduşi spre pomenire cu numele lor; apoi mai aşează o părticică (miridă) din aceeaşi prescură, zicând „Şi pe toţi, care întru nădejdea învierii şi a vieţii de veci, **cu împărtăşirea Ta au adormit,** dreptmăritori părinţi şi fraţi ai noştri, i u b i t o r u l e de oameni, Doamne" (Liturghier, id. ibid.).

Luând apoi prescura pentru vii, preotul scoate o părticică şi o aşează între cele pentru vii, zicând: „Pomeneşte, Doamne, după mulţimea îndurărilor Tale, şi a mea nevrednicie; iartă-mi toată greşeala cea de voie şi cea fără de voie şi să nu opreşti, pentru păcatele mele, harul Preasfântului Tău Duh, de la darurile ce sunt puse înainte" (id.).

Binecuvintează tămâia şi ia steluţa şi apoi acoperămintele (scutecele, respectiv juljul) şi le acopere, încheind cu rugăciunea punerii înainte: „Dumnezeule, Dumnezeul nostru, Cel ce pâinea cea cerească, hrană a toată lumea, pe Domnul şi Dumnezeul nostru Iisus Hristos, L-ai trimis mântuitor şi izbăvitor şi binefăcător, Care ne binecuvintează şi ne sfinţeşte pe noi, Însuţi binecuvintează această punere înainte şi o primeşte pe dânsa întru jertfelnicul Tău cel mai presus de ceruri. Pomeneşte ca un bun şi de oameni iubitor pe cei ce **au adus şi pe cei pentru care s-au adus,** iar pe noi ne păzeşte neosândiţi întru sfinţita lucrare a Dumnezeieştilor Tale Taine" (ibid.).

După ce le-a învelit în acoperăminte (procovete), simbol al scutecelor, respectiv al juljului morţii, tămâind, zice: „În mormânt cu trupul, în Iad cu sufletul, ca un Dumnezeu, în Rai cu tâlharul şi pe scaun împreună cu Tatăl şi cu Duhul ai fost, Hristoase, pe toate umplându-le, Cel ce eşti necuprins" (ibid. p. 90). Aşa se desfăşoară tainica lucrare a proscomidiei, în timp ce la strana bisericii se cântă părţi minunate din imnografia Bisericii, pline de învăţături dogmatice şi de farmecul creaţiei poetice a marilor melozi patristici.

Dacă miridele scoase pentru cele nouă cete ale sfinţilor, ne aduc aminte de cele nouă cete îngereşti, ele ne duc cu gândul şi la mulţimea sfinţilor, a mucenicilor şi a martirilor, genii ale Creştinismului şi care reprezintă Biserica din ceruri, triumfătoare. Acolo, înconjurând tronul slavei şi Mielul lui Dumnezeu, Îi aduc cântare de laudă şi de m u l ţ u m i r e, cum arată Sfântul Evanghelist Ioan în viziunea sa (Apoc. V).

Părticelele (miridele) scoase pentru cei vii şi pentru cei morţi, reprezintă pe membrii Bisericii luptătoare, de pe pământ, care împreună cu Biserica triumfătoare stau în jurul Mielului (Sfântul Agneţ). Îngerii şi sfinţii din cer, cu vii şi morţii noştri, participă la înfricoşata slujbă şi Jertfă, a Sfintei Liturghii şi împreună aduc laudă şi mulţumire Tatălui ceresc care „aşa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică" (In. III, 16).

E cu neputinţă să nu simţi în intimitatea sufletului, această comuniune de taină şi har, care ne uneşte pe toţi! Cerul şi pământul se cutremură. Toate s-au descătuşat prin triumful vieţii asupra morţii. De aceea, cunoscând această iubire a lui Dumnezeu, pentru noi oamenii, e cu neputinţă să mai leneveşti şi să neglijezi participarea, cu tot sufletul, la înălţătoarea slujbă a Sfintei Liturghii.

Prot. Nichifor Todor

Sf. Împăraţi CONSTANTIN şi ELENA

(Urmare din pag. 1)

tuiţia clară a faptului că sistemul politico-religios roman, de factură politeistă, intrase în plină decadenţă, îndreptându-se inevitabil spre descompunere şi dispariţie, făcând loc unui alt sistem politic, bazat pe o nouă ordine religioasă, şi care avea să-i asigure stabilitatea şi simpatia populaţiei creştine, în evidentă creştere numerică.

Însăşi viziunea aceea extraordinară pe care a avut-o în preziua bătăliei de la Podul Vulturului, în apropiere de Roma, şi care avea să fie decisivă pentru soarta imperiului roman, în care lui Constantin i se arată pe cer un semn luminos sub forma unei cruci şi cuvintele „în acest semn vei învinge", este contestată, fiind calificată drept un fenomen de factură psihopatologică, nefiind în fapt decât o simplă halucinaţie.

Împotriva acestor acuze s-ar putea aduce la nesfârşit argumente şi contraargumente, iscând discuţii sterile şi interminabile. Un lucru putem însă să-l afirmăm cu toată certitudinea, fără a fi suspectaţi de lipsă de obiectivitate, şi anume faptul că a existat cu adevărat un moment de răscruce atât pentru viaţa celui pe care tradiţia şi istoria creştină îl vor asemăna cu Saul, prigonitorul lui Hristos, devenit mai apoi marele „apostol al neamurilor", moment comparabil prin profunzimea implicaţiilor şi a consecinţelor sale cu drumul Damascului, cât şi pentru soarta popoarelor cuprinse în cadrul imperiului roman.

Suntem în anul 312 d. Hr., an în care imperiul roman era scena unor aprige lupte interne pentru putere, lupte care vor culmina cu confruntarea armată dintre cei doi pretendenţi direcţi la tronul imperial roman: Constantin şi Maxenţiu. Constantin cu o armată de doar 20 000 de oameni trebuia să facă faţă unui duşman mult mai numeros, peste 100 000 de soldaţi. În preziua bătăliei, viitorul împărat vede pe cer un semn luminos de forma unei cruci, iar alături acele cuvinte, care vor face carieră în istorie „in hoc signo vinces". De asemenea, noaptea îi apare Iisus cu semnul crucii, cerându-i să pună acest semn pe steagurile armatei sale, ceea ce-i va asigura biruinţa. (Eusebiu de Cezareea — Scrieri, partea a doua, pg. 76—77, în colecţia Părinţi şi Scriitori bisericeşti, nr. 14).

Deşi contestată, această viziune care se va dovedi decisivă, atât pentru destinul viitorului împărat, cât şi pentru evoluţia ulterioară a imperiului roman, este atestată de câteva documente care vin să-i probeze autenticitatea. Mai întâi, pe arcul de triumf ridicat la Roma de către Constantin, în timpul vieţii sale, în cinstea victoriei repurtate asupra lui Maxentiu, este înscrisă afirmaţia lui Constantin însuşi, care spunea că a biruit „prin inspiraţie divină". Tot la Roma se află o statuie care-l înfăţişa pe împăratul Constantin cu crucea, făcută după modelul celei pe care a văzut-o în vis (idem, p. 81—82).

Cert este că victoria lui Constantin asupra lui Maxenţiu, precum şi anii cât a cârmuit imperiul roman (312—337), au echivalat aproape cu o reîntemeiere a Bisericii creştine. Dacă împăratul nu s-a arătat pe faţă creştin, decât foarte târziu, spre sfârşitul vieţii (+337), când s-a şi botezat cu puţin înainte de moarte, faptele şi actele promulgate de el ne fac să vedem dincolo de ele, sufletul său de adevărat adept al lui Hristos.

Prin Edictul de la Milano, 313 el asigura pe viitor, nu numai libertatea, dar şi victoria deplină a creştinismului în întregul imperiu roman, devenind el însuşi protector al religiei creştine, dând o serie de legi menite să favorizeze Biserica. Astfel scuteşte pe clerici de taxele împovărătoare, acordându-le importante subvenţii. Ordonă o amplă revizuire a codului de legi roman de factură sclavagistă, purificându-l de tot ceea ce era perimat sau contravenea spiritului noii religii creştine; abrogă pedeapsa cu moartea prin răstignire, desfiinţează sclavia, închide arenele şi circurile pentru gladiatori, revizuieşte legislaţia referitoare la instituţia căsătoriei, adaptând-o spiritului creştin, interzice vinderea copiilor, etc.

De numele lui se leagă şi oficializarea şi generalizarea în întregul imperiu roman a zilei de Duminică ca zi de odihnă, fiind consacrată drept ziua în care se oficiau doar slujbe religioase.

Reformele sale se extind şi în domeniul finanţelor, astfel sunt înlăturate monedele păgâne, apărând altele noi cu monogram creştin. Ajută pe creştini să-şi înalţe noi şi impunătoare locaşuri de cult pe tot cuprinsul imperiului; la Roma, Antiohia, Tir, Nicomidia, etc.

O altă mare realizare a împăratului Constantin este convocarea primului Sinod Ecumenic de la Niceea, la anul 325, prin care el dorea să asigure unitatea Bisericii creştine, care era serios ameninţată de arianism.

Treptat, împăratul se va rupe sufleteşte de vechea capitală a imperiului roman, în care mai bântuie încă puternic duhul păgânătăţii, hotărând să aleagă o nouă capitală, la Bizanţ pe Bosfor, care se va numi Constantinopol. Aici se va naşte o nouă capitală, de data aceasta creştină, cu biserici şi monumente impunătoare, puternic impregnate de spiritul creştin.

Toţi istoricii recunosc în general că împăratul Constantin cel Mare a fost un om cu o mare putere de voinţă, un înţelept bine intenţionat, precum şi faptul că de numele lui se leagă cea mai înfloritoare perioadă din întreaga istorie creştină.

Alături de el, Biserica Ortodoxă cinsteşte pe mama sa Elena, femeie cucernică, care a ştiut să insufle fiului său respectul pentru Hristos şi şi religia creştină, fiindu-i o bună sfătuitoare de taină şi veghetoare asupra faptelor sale, ca o adevărată maică creştină. A ctitorit câteva biserici în noua capitală, a organizat mai multe pelerinaje la locurile sfinte, iar tradiţia creştină leagă de numele ei aflarea lemnului Sfintei Cruci, pe care a fost răstignit Domnul Hristos, lemn care a fost adus la Constantinopol cu mare fast şi aşezat la temelia unei biserici.

Pentru meritele şi serviciile aduse Bisericii creştine, au fost numiţi „întocmai cu apostolii", şi cinstiţi an de an la data de 21 mai.

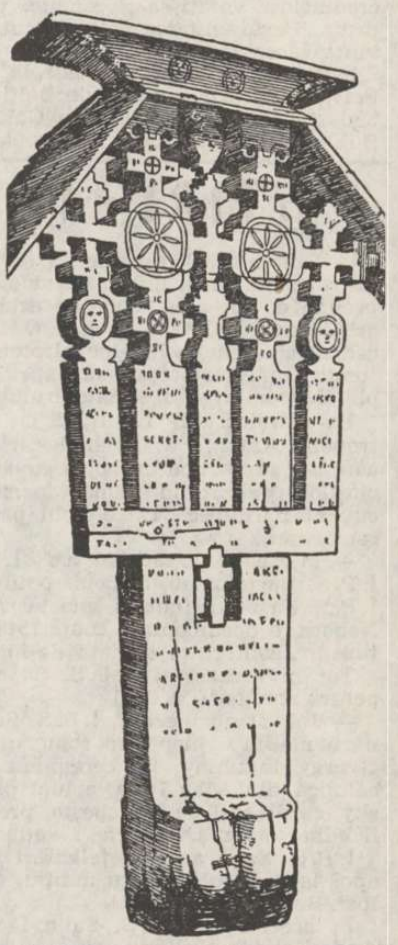

Al. T. Stamatiad în poezia religioasă

(Urmare din pag. a 2-a)

tiad, bucureştean frecventase vestitul cenaclu *Alexandru Macedonski*. Se număra printre discipolii preferaţi ai Maestrului.

Cu astfel de glorie Stamatiad şi-a inaugurat catedra deţinută timp de 14 ani. Era autor, din 1910, al cărţii *Din trâmbiţe de aur*, în termeni superlativi primită de cititori, de critică, de lumea literelor. Iată, spre pildă, opinia emisă de Liviu Rebreanu, în ziarul „România", din 23 nov. 1923: *„Al. T. Stamatiad e printre puţinii poeţi de azi, cu sufletul de adevărat poet. În afară de poezie, lumea nu are nici un rost. Dumnezeu a făcut lumea ca să aibă cine să admire pe poeţi. Nimic nu posedă durabilitatea eternă decât poezia. Numai poetul creează ca Dumnezeu ... poezia ... Dumnezeu ..."*

Desigur, odată cu anii mulţi, cu numeroasele volume, de poezie, de traduceri, eseistică precum *Sufletul lui Baudelaire*, au apărut alte şi alte cronici, ca de pildă caracterizări semnate de Ovid Densuşianu, sau Mihail Dragomirescu, profesori de universitate, precumpănind încă de la debut opiniile laudative ale magistrului Macedonski. Sunt de subliniat volume de poezii: *Mărgăritare negre, Cetatea cu porţile închise, Peisagii sentimentale* ... Să ajungem, în sfârşit, la volumul *Pe drumul Damascului*. Poeme religioase, 1923.

Literatura română e cât se poate de bogată în poezie religioasă. Ce este altceva, decât întreg Vechiul şi Noul Testament în versiunea unui mare scriitor, precum Gala Galaction? În curs de tălmăcire datorată unor competenţe şi talente literare. Evident, psalmii lui David, Dosoftei, Varlaam. Contemporani ca Tudor Arghezi, Vasile Voiculescu, D. Nanu, Dumitru Stăniloae, Valeriu Anania, Turcea ...

Pomelnicul lung l-ar cuprinde, desigur, pe evocatul din prezentul mic studiu cu destul de mari neîndemânări. Dar cartea lui Stamatiad, cu titlu atât de potrivit *Pe drumul Damascului*, îmi este din mai multe motive adânc în inimă cuibărită. Aş situa-o printre cărţile mele de căpătâi. Este mai înainte de toate rod al muncii unui OM aducându-mi viu în faţă adolescenţa. Anii care i-ai tot dori, dar această dorinţă bine ştiind că e zadarnică. *Vanitas Vanitatum*.

Pe *Drumul Damascului* dovedeşte *silinţă şi bună purtare*, adică *Premiul I acordat elevului Pascu Petru din cl. III. b, de la Liceul Moise Nicoară din Arad 29 iunie 1924*. E perfecta caligrafie a domnului director *Ascaniu Crişan*.

Eticheta ornamentată cu tipar şi grafie de mână, o văd lipită aici pentru vecii-vecilor. Lipită pe ce? Pe versoul copertei având titlul *Pe Drumul Damascului, Poeme religioase, Casa Şcoalelor, Bucureşti 1923*. Aşadar nu orice copertă, văzând ştampilat *Operă premiată de Ministerul Artelor 1923 şi de Academia română 1923*.

Rog a se reţine *1923*, acum când bine crescutul şcolar, oricum zburdalnic, trăieşte în anul de graţie *1993*.

Socoteala vârstei nu o fac eu, Doamne fereşte! Să o facă fără s-o aud, un alt eventual cititor. *Nu eu!*

Oricâtă valoare literară ar dovedi această carte, ea constituie un bun *infongibil*. Unicat, prin aş zice dedicaţia Tatălui meu, un mare credincios, cum l-a categorisit ştiţi cine? Episcopul Andrei Mageru al Aradului. Unde? Sub patrafir de cuminecătură. Când? La chestura de poliţie Arad, arestat la 6 martie 1945. De ce? Dumnezeu, bunul, ştie. Ba, o ştiu şi eu. Redactor fiind la *Tribuna Română*, cotidian independent al oraşului, publicam articole *româneşte*. Pe faţă.

Îmi dă voie un ipotetic cititor al meu, să-i declar sus şi tare, cât mă înfior de adânc, acum transcriind aici de pe pagina de deschidere a cărţii, acea dedicaţie, în perfectă caligrafie de creion? Tatăl meu îmi trimitea cartea *Pe drumul Damascului* din Arad, ori la Cluj domiciliat acolo (1946—1950), ori la Bucureşti unde mă mutasem definitiv. Exact nu pot să ştiu. Dar ştiu că plâng. Că mi se face o rană însângerată în suflet, citind, tot citind.

Iată textul:

Prin mila şi ajutorul lui Dumnezeu, fiul meu îţi trimăt aceasta carte a ta în care se află multe cuvinte spre plăcerea lui Dumnezeu şi spre folosul tău. A fost eri Ghiuriţa şi Milina la mine şi am mers împreună la cimitir de am văzut mormântul scumpei mele soţie şi a voastră cinstită şi iubită mamă, să zicem cu toţii Dumnezeu să-i erte sufletul.

Ţie îţi doresc tot binele. Tata.

Ghiuriţa = cumnatul meu; Milina, soţie a lui. Soră a mea.

*

Am scris
aceste pagini de umilinţă şi de speranţă în Iaşi
— Cetate sfântă a Patriei mele
în zilele de glorie şi de sânge ale anilor
1917—1918
A.T.S.

Aceste cuvinte lămuritoare le-am transcris întocmai, precedând capitolul *Psalmi şi Rugăciuni*.

Recenzentului îi este peste măsură de greu a exemplifica prin citate, când o lucrare, cum spuneam mai înainte, are drept acoperire numai carate pure, intrându-i adânc în inimă. Iată motivul pentru care mă voi restrânge la numai câteva strofe. *Pe drumul Damascului*, în întregime, este o lucrare concepută într-un stil de claritatea cristalului. Biblic.

Pre Domnul lăudaţi-l
Din trâmbiţe de aur,
Căci numai Domnul este
Al inimii tezaur!

sau:

Fii lăudat, Stăpâne,
Că ne-ai lăsat abisul,
Ca viaţa s-o-nţelegem
Şi să pătrundem visul!

Altă poezie începe:

Stea pururi albastră,
Ghirlandă de raze,
Preasfântă regină
Fecioară Marie,
Din tronu-ţi de aur
Asupră-mi coboară
Privirea-ţi o clipă .....

*

Un motto:
Pre care-l iubeşte Dumnezeu,
îl ceartă şi bate pre tot fiul carele primeşte.
— Solomon —

Fii lăudat, o, Doamne,
Că mi-ai întins şi mie paharul cu venin,
Căci rătăceam de-o vreme stingher şi fără vise,
Pe-o mare fără ţărmuri,
Într-un pustiu de ghiaţă ...

*

Când o bună parte a continentului european i-a inspirat lui Cotruş poezia *Peste prăpăstii de potrivnicie* / Te slăvesc sălbatică Rusie / Pentru că nu dormi ..., Bucureşti era sub ocupaţie străină. Două versuri din Bacovia: *Sumbră baladă germană* / *Pe străzi în cetatea latină*.

În astfel de împrejurări, Marele Stat Major al armatei române, şi-a mutat cortul din Bucureşti, la Iaşi, tipărindu-se acolo, 1917—1918, ziarul *România*. O parte din scriitori deveniră redactori. Privesc un clişeu. În mijloc *Mihail Sadoveanu* pe scaun ţeapăn, purtând haină militară. La stânga lui, tot militar, *Onisifor Ghibu*. Lângă el, scund, civil, *Octavian Goga*. Acest prim rând începe de la stânga la dreapta cu *Al .T. Stamatiad*, mustăcios, pe genunchi ţinând cu mâna o pălărie. La gât eterna lavalieră. În rândul al doilea, într-un grup, în picioare se distinge trupeş, cu papilon, şi părul bogat pe frunte, alt redactor: *Ion Minulescu*. La dreapta lui, al treilea, militar fercheş, prozatorul *N. Dunăreanu*, frate de cruce, precum se ştie, cu Sadoveanu.

Istoric document, de netăgăduit, scumpă valoare, *Al. T. Stamatiad în Pe drumul Damascului*, ne-a lăsat câteva poezii datate, cu titlul generic *Ţării mele*. De pildă poezia *Fii tare şi nu plânge din România, 1918, februarie 21*.

Spaţiu nu-mi îngăduie citarea întregului florilegiu.

Încă de la începutul *Evocării* cu deplină autoritate, şi nu la sfârşit, era momentul solemn a transcrie din revista Literatorul, 29 iunie 1918, aprecierile atât de juste, de înflăcărate sub semnătura Alexandru Macedonski. *În Pe drumul Damascului, poemă ce cuprinde cele mai frumoase versuri ce au luat fiinţă în literatura noastră, Al. T. Stamatiad uită dintr-o dată poză, afecţiunea, şcoala şi genurile literare, tot ce a citit şi admirat; nu-şi mai încarcă stilul cu epitete, cu comparaţiuni meşteşugite, cu figuri retorice căutate; îşi pierde dintr-o dată până şi conştiinţa făpturei lui psihice, şi se schimbă întreg, în simţire, — iar Al. T. Stamatiad, nu mai este atunci Al. T. Stamatiad, el este omenirea cât e ea de mare, omenirea întinde printr-însul braţele desnădăjduite spre cer.*

Ce s-ar mai putea adăuga?

† Arhiepiscopul Dr. Antim Nica

În prima zi de Armindeni a acestui an, când Biserica Ortodoxă prăznuia Ziua Învierii Domnului nostru Iisus Hristos, cel care a călcat cu moartea pe moarte şi a dăruit viaţă celor din morminte, a trecut la Domnul, încărcat de ani şi de vrednicii, după o grea şi lungă suferinţă cel ce a fost arhiepiscopul Dr. Antim Nica, episcopul Dunării de Jos.

A închis ochii la vârsta căruntelor cinstite sălăşluindu-se întru odihna cea fericită a aleşilor lui Dumnezeu, în al 86-lea an al vieţii sale pământeşti, dintre care 50 de ani i-a închinat slujirii altarului lui Hristos ca arhiereu.

Adormitul întru Domnul, Arhiepiscopul Antim Nica s-a născut la 24 februarie 1908, în satul Bogzeşti-Orhei din părinţi moldoveni: Anania şi Anastasia Nica, primind la botez numele de Alexandru.

După şcoala primară urmează cursurile Seminarului Teologic din Chişinău pe care îl absolvă în 1927. A continuat apoi studiile la Facultatea de teologie din Chişinău, obţinând în anul 1931 titlul de licenţiat cu tema „Monografia bisericii din lemn din Bogzeşti".

În anul 1932 a obţinut prin concurs o bursă de Stat şi a studiat în Franţa la centrele universitare din Paris şi Strassburg (1932—1934), iar între 1934—1935 şi-a continuat studiile teologice în Anglia şi la Academia Misionară „Near East School of Theology" din Beirut (Liban).

A intrat în monahism în anul 1935, primind numele de Antim, fiind hirotonit în acelaşi an ierodiacon iar în anul 1936 ieromonah.

Trei ani mai târziu va primi rangul de protosinghel, iar în anul 1940 este hirotesit arhimandrit.

Timp de un an (septembrie 1935 — octombrie 1936) îndeplineşte funcţia de misionar-eparhial Chişinău, apoi un an va fi prefect de studii la internatul Facultăţii de Teologie din Chişinău (1937—1940), preot la Mânăstirea Antim şi la Catedrala patriarhală din Bucureşti.

În anul 1940 îşi susţine teza de doctorat în Teologie intitulată „Misionarismul creştin între mahomedani în Orientul Apropiat", fiind declarat doctor în Teologie la Universitatea din Iaşi.

Este numit asistent la Facultatea de Teologie din Iaşi în anul 1940, iar în urma fuzionării acesteia cu Facultatea de Teologie din Bucureşti va funcţiona ca asistent al acesteia la secţia de Teologie practică.

La vârsta de 36 de ani, la 23 ianuarie 1944 a fost hirotonit ca arhiereu pentru Episcopia de Cetatea Albă-Ismail.

În anul 1944, după 7 luni de păstorire, deodată cu retragerea administraţiei româneşti din Basarabia, s-a retras şi tânărul episcop Antim, fiind deci ultimul episcop ortodox român al străvechiului scaun eparhial din Sudul Basarabiei, scaun episcopal ce a fost înfiinţat de Melchisedec Ştefănescu.

În perioada 1945—1947 a îndeplinit funcţia de director al internatului teologic din Bucureşti precum şi alte însărcinări din încredinţarea Sf. Sinod.

La 11 septembrie 1947, după retragerea la pensie a episcopului Cosma Petrovici a fost numit locotenent al Episcopiei Dunării de Jos, funcţionând aşa până în primăvara anului 1950 când a fost ales episcop vicar patriarhal cu titlul de „Târgovişteanul" îndeplinind şi funcţia de secretar al Sf. Sinod.

A fost colaborator apropiat al patriarhului de pioasă amintire Justinian Marina.

În anul 1973, a fost ales episcop titular al Eparhiei Dunării de Jos iar în 1975 este ridicat la rangul de arhiepiscop.

A publicat câteva cărţi, numeroase articole şi predici, a fost un bun liturghisitor, un bun administrator, un om al rugăciunii, un ecumenist în adevăratul sens al cuvântului.

Slujba înmormântării a avut loc joi, 5 mai a.c., pe esplanada din faţa Catedralei episcopale din Galaţi, fiind oficiată de un impresionant sobor de arhierei, preoţi şi diaconi avându-l în frunte pe P.F. părinte Teoctist, patriarhul României.

Au luat parte reprezentanţi ai Guvernului României, ai autorităţilor civile şi militare ale Judeţului Galaţi, o mulţime imensă de credincioşi, veniţi să-şi conducă păstorul lor sufletesc pe ultimul său drum. Personalitatea celui trecut la Domnul a fost omagiată în cuvinte alese de către P. F. Teoctist, patriarhul României, de către I. P. S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, de P. S. Petru Păduraru, episcop de Bălţi şi locţiitor de mitropolit al Basarabiei şi de către P. S. Casian Gălăţeanul, arhiereu vicar al Episcopiei Dunării de Jos, colaborator apropiat al I. P. S. Antim.

A rostit cuvânt de elogiu şi dl. Nicolae Bourean prefectul Judeţului Galaţi.

În sunetul clopotelor Catedralei episcopale, a celorlalte biserici din oraş şi din Eparhie, sicriul cu trupul neînsufleţit al adormitului întru Domnul a fost depus spre veşnică odihnă în mormântul dinainte pregătit, în catedrala episcopală.

Fie ca Hristos cel Înviat din morţi să aşeze sufletul său ales în ceata sfinţilor săi şi să-l învrednicească de cununa cea neveştejită a slavei sale.

Veşnică să-i fie pomenirea!

Arhid. Dumitru Bălţat

Procesul Memorandiştilor — 100

În luna mai 1892 o delegaţie formată din 300 de patrioţi români s-a prezentat la Curtea imperială din Viena, cu Memorandumul pe care îl întocmiseră referitor la greutăţile şi nedreptăţile suferite de poporul român din Transilvania. Împăratul n-a vrut să primească delegaţia, iar documentul a fost trimis prefecturii Turda.

Faţă de manifestările duşmănoase ale oficialităţii împotriva memorandiştilor, după întoarcerea lor de la Viena, s-a manifestat o solidaritate impresionantă atât în Transilvania cât şi în România. De asemenea se înregistrează şi în diferite ţări europene o mişcare de protest de o amploare şi intensitate impresionantă.

Aceste acţiuni au constituit motive de teamă şi de supărare pentru guvernanţii unguri. Şi totuşi ei n-au luat nici o măsură judiciară concretă atunci, în 1892, împotriva memorandiştilor. Abia la 13 mai 1893, se deschide acţiune judiciară împotriva multor fruntaşi politici români. În răstimpul dintre 27 mai şi 17 decembrie 1893, acuzaţii au fost interogaţi de judecătorii de instrucţie.

În timpul când se pregătea procesul memorandiştilor, Românii din Transilvania încurajaţi de sprijinul României şi de simpatia opiniei publice europene, convoacă o nouă Conferinţă naţională la Sibiu pe 9 iulie, pentru discutarea problemei Memorandumului. Adunări mai mici se ţin şi în Banat, la Lugoj, Caransebeş şi Orşova cu acelaşi scop. Conferinţa de la Sibiu este îngăduită, dar pentru zilele 23—24 iulie.

Faţă de repercursiunile hotărârilor conferinţei din 23—24 iulie, calmul simulat al guvernului a fost părăsit, luându-i locul agitaţia prevestitoare a măsurilor drastice din primăvara anului 1894. Mai întâi s-a încercat coruperea şi intimidarea celor ce întreţineau spiritul naţional — preoţii şi învăţătorii. Rămânând fără rezultate asemenea încercări, au urmat altele de ordin administrativ, judiciar, politic. În cele din urmă li s-a înscenat procesul de la **Cluj, la 25 mai 1894.** În 5 mai memorandiştii au plecat la Cluj. Lumea i-a însoţit. În 7 mai Clujul avea o înfăţişare neobişnuită. Cu toate trenurile şi pe toate intrările Clujului veneau românii din toate părţile ţării, inclusiv din Banat, în special din Timişoara.

La începerea procesului, de la hotelul „Hungaria", unde erau găzduiţi memorandiştii, până la „Redută", unde se dezbătea judecata, o mare de oameni manifestă pentru memorandişti. În prima zi a procesului se constituie Curtea cu juraţi, care avea să judece pe acuzaţi. Au fost condamnate 14 persoane, totalizând 31 de ani şi două luni temniţă şi la plata sumei de 3011 florini, cheltuieli de judecată.

Au fost condamnaţi următorii patrioţi: Gheorghe Pop de Băseşti 1 an; Vasile Lucaci 5 ani; Dumitru Comşa 3 ani; Daniil Barcianu 2 ani şi 6 luni; Nicolae Cristea 8 luni; Iuliu Coroianu 2 ani şi 8 luni; Patriciu Barbu 8 luni; Teodor Mihali 2 ani şi 6 luni; Aurel Suciu 1 an şi 6 luni; Mihail Velicu 2 ani; Rubin Patiţa 2 ani şi 6 luni; Gherasim Tomide 2 ani şi 6 luni şi Dionisie Roman 8 luni. Septimiu Sever fiind bolnav, în toamnă, a fost condamnat la 2 ani şi 6 luni. Procesul a fost caracterizat ca un act de „răzbunare politică", ce putea fi evitat.

Deoarece condamnaţii au făcut recurs, au fost lăsaţi liberi până la pronunţarea Curţii de Casaţie, dar s-au luat măsuri de a nu trece în România. Recursul a fost respins, condamnaţii arestaţi şi întemniţaţi la Seghedin şi Vaţ.

La aflarea sentinţei, întreaga suflare românească s-a ridicat la luptă. Au fost ţinute adunări de protest, în toate oraşele, la care au luat cuvântul reprezentanţii tuturor claselor obşteşti.

În urma presiunilor făcute din ţară şi străinătate, Împăratul Francisc Iosif I, la 15 septembrie 1895, a graţiat memorandiştii. Eliberarea lor a fost socotită ca un succes al luptei poporului român şi ca un prilej de manifestare a solidarităţii lui în lupta pentru unitate naţională. Într-adevăr, unul dintre memorandişti, Gheorghe Pop de Băseşti, a avut cinstea de a deschide Adunarea de la Alba Iulia, din 1 decembrie 1918, care a proclamat unirea Transilvaniei cu Ţara Românească.

Prot. Ieremia B. Ghita

Semnalăm... Semnalăm...

În editura „Buna Vestire" din Oradea a apărut o monografie importantă: *BEIUŞUL, centrul politic şi de cultură românească* (1992, 302 p.) de Titus L. Roşu. Am arătat şi cu alte prilejuri că astfel de monografii sunt foarte utile, mai ales în Transilvania. Amănuntele care, în cărţile care tratează teme mari din Istoria Transilvaniei, îşi găsesc prea puţin loc, în astfel de monografii sunt detaliate şi scot la iveală activităţi şi contribuţii locale de mare valoare, uneori abia menţionate în tratate generale. Monografia d. Titus L. Roşca este plină de astfel de amănunte care dau Beiuşului o pondere mare în istoria culturii şi a faptelor transilvănenilor pentru limbă şi neam.

Şi pentru credinţa strămună. Câteva exemple:

În 1712 un anume Pavel László s-a declarat protopop şi a început trecerea forţată la uniaţie a ortodocşilor. Cât de „paşnic" s-a făcut totul, se vede pe un Evchologhion (ms) al bisericii din Batăr, din anul 1744: *„atunci au pierit robi mulţi la Beiuş şi lui Popa Floare i s-a tăiat capul"*. Mulţi din preoţii din Beiuş s-au refugiat în sate, precum protopopul Vasile plecat la Ghelani, iar protopopul Gheorghe la Căbeşti (p. 17).

Iată şi o scrisoare a preoţilor din zonă către protopopul lor Vasile, prin care îi cer să-i apere de uniaţie:

„Noi, cei mai mici şi plecaţi din eparhia aceasta a sfinţiei tale cinstit protopop Vasile, facem în ştire de acest lucru, înţelegând că s-a făcut vlădică (unit n.n.) *la Oradea şi va să îmble pe la besearecile noastre, deci noi popi împreună cu mireni din eparhie aceasta şi cu alţi creştini care ne ţinem de biserica răsăritului, nice suntem plecaţi sub unaţie măcar că suntem sub stăpânirea domnilor şi de domni pururea suntem ascultători în alte trebi, iară vlădică uniet nu primim nice într-un chip că nice nu ştim ce este unaţie, că bine ştii sfinţia ta când am fost la Beiuş la popa Iosif împreună cu ţara ce cuvânt s-au dat pentru Pater Lascu (Hateş) şi de la ţară şi de la popi cum că nu poftim să ţie vlădică, că ce au fost* (deoarece am avut n.n.) *vlădică Isaia, şi domnii l-au scosu că au zis că nu pot fi doi pişpeci* (episcopi n.n.) *la Oradea ce numai unul şi ne-au dat răspuns: cui îi va trebui vlădică, la Arad pot merge că nu-i vor opri... Dară pre Sfinţia ta te-au pus popii şi ţara protopop să ne porţi de grije de toate baiurile noastre de a preoţilor, de a besearecilor, de a sărbătorilor cari cum ţin dară acum lângă acest lucru să* (că n.n.) *nu vei sta împreună cu noi la lucrurile aceste să-ţi ţii cinste ca şi Dumnezeu la mai mare cinste să te învrednicească ca să poţi fi slugă credincioasă întru besereacа răsăritului.*

Dat-am noi preoţii împreună cu mirenii şi cu alţi creştini Mseţa Gen. 21—1751" (p. 18. Actul e publicat şi de Ştefan Lupşa, *Lupte pentru ortodoxie în Bihor* 1718—1752 (manuscris), Biblioteca Episcopiei ort. Oradea, p. 61).

În Monografia lui Titus L. Roşu găsim şi ştiri noi despre Vasile Stroiescu, mecenatul basarabean care a ajutat şi în părţile acestea Biserica şi Şcoala (1912), în vremurile în care erau ameninţate de maghiarizare (p. 148—159).

Alături de cartea lui Teodor Neş *„Oamenii din Bihor, 1848—1918"* (Oradea 1937, 645 p.) cartea lui Titus L. Roşu e o necesară completare la istoria zonei.

* * *

Arhimandritul Eusebiu A. Stefanou, probabil grec stabilit în America, a publicat în revista americană „Logos" (vol. XVI, nov. — dec. 1983) un articol intitulat „Pocăinţa, cheia renaşterii ortodoxe", trad. în româneşte de pr. Romulus Radu (Altarul Banatului, IV, 10—12, 1993). Traducătorul sau redacţia ne avertizează că *„parte din susţinerile autorului pot contraria"*. Şi contrariază într-adevăr! În general se reiau teze antiortodoxe din critica neoprotestantă şi sectantă. Soluţia e când în lectură şi instrucţie, când într-o pioşenie care se poate lipsi de acestea, când în Taine, când într-o pocăinţă care se poate lipsi de Taine etc. Totul e confuz, nearticulat. Pledează pentru cei care nu au trecut prin şcoli teologice: *„Învăţământul teologic şi hirotonia nu sunt o garanţie pentru succesul unei slujiri a predicării. Nu contează prea mult transpiraţia, când trebuie să servim cuvântul lui Dumnezeu, cât contează inspiraţia"*. Sunt de fapt lucruri spuse pe jumătate, uşor de argumentat ca şi contrariile lor. Autorul foloseşte textele sectare, ceea ce poate încurca pe mulţi. A auzit probabil, cam după ureche, de conceptul „Theology by the people" (teologie făcută de popor), concept vehiculat cândva în ecumenism şi a rămas la el, după ce chiar în ecumenism s-a renunţat a i se mai acorda vreo valoare. La un moment dat militează pentru botezul adulţilor, desigur destul de sofisticat ca s-o poată întoarce la nevoie, dar un lucru e limpede: tezele acestui studiu nu prea pot fi spre orientare. Mai mult spre dezorientare.

Să dea Dumnezeu să ne înşelăm noi.

Cine vrea să se documenteze mai exact şi să-şi facă o părere proprie, să-l citească.

Noi de aceea îl semnalăm.

* * *

A se ocupa cineva de „limba moldovenească" şi de „limba română" ca fiind limbi diferite, e de-a dreptul jenant. E ca şi cum s-ar pune în discuţie evidenţa lui 1+1=2, încercându-se demonstraţia că fac 3. Ne-am trezi într-o lume care a băut cucută şi în care nimic n-ar mai răspunde criteriilor de bun-simţ şi de raţionalitate. Şi totuşi asemenea afirmaţii se fac în public, de pe catedre şi de pe scaune ministeriale sau parlamentare şi cei care le fac circulă liberi. Să se fi stricat lumea până într-atât încât unii să se fi contaminat vizibil de prostie! De ce să mai căutăm subdezvoltarea prin Africa sau pe cine ştie unde altundeva, când e atât de aproape de noi, în „ştiinţa" unor „lingvişti" născuţi peste Prut din sânul partizanilor Moscovei, care o au pe aceasta drept patrie mamă.

Tema „moldovenească — română" ca fiind două limbi nu poate constitui subiect de conversaţie între oameni sănătoşi la minte. *Cum să se certe doi în aceeaşi limbă, unul din ei, încercând să demonstreze că vorbesc limbi diferite?*

Aşa se văd lucrurile şi din afară. Cine vrea să se convingă, să răsfoiască opera savantului italian Carlo Tagliavini: *Originile limbilor neolatine* (Bucureşti 1977, coordonare de Alex. Niculescu, trad. de Anca Giurescu şi Mihaela Cârstea-Romaşcanu).

Acesta acordă un spaţiu suficient temei „moldovenească — română", arătând cu degetul ridicolul în care se află cei care le văd a fi limbi diferite. Carlo Tagliavini spune că, de pildă, în Luxemburg există un dialect, alături de franceză şi germană, numit Letzeburghish, o variantă a franconei din Moselle (Moselfränkisch) *„dar nimănui nu-i trece prin cap, în Luxemburg sau în alte părţi, să spună că e vorba de o nouă limbă germanică diferită în grupul dialectelor germane"* (v. Opinia naţională, 46, 1994, p. 5).

Ei, asta se întâmplă în Luxemburg! Pe la Moscova şi în minţile unora din Moldova de peste Prut care au capitala tot la Moscova, cei din Luxemburg sunt desigur consideraţi nişte agramaţi. Dacă ar apela la dânşii, le-ar demonstra repede că luxemburgheza e o limbă de sine stătătoare! Că doar ei au reuşit să facă din moldovenească o altă limbă decât româna!

Nota aceasta a noastră o fi în română sau în moldovenească?

* * *

În acelaşi format mare, într-o prezentare grafică nouă, pe hârtie mai bună, mai atrăgător tehnoredactată, plină de noutăţi de peste tot, plină de conflicte, plină de trupuri cât îmbrăcate bine, cât cu mare reducere, plină de suferinţe, de viclenii, chiar şi de sânge de oameni vărsat de alţi oameni, a apărut revista LUMEA (am în faţă nr. 3 din martie 1994, 64 p.).

Ce lume!

ANTONIE P.

ŞTIRI - INFORMAŢII

— Duminică, 17 aprilie a.c., Î. P. S. Sa Dr. Antonie Plămădeală Mitropolitul Ardealului, Crişanei şi Maramureşului, a săvârşit împreună cu un ales sobor de arhierei, preoţi şi diaconi Sf. Liturghie arhierească la Mânăstirea „Sf. Ana" din Rohia, jud. Maramures. în cadrul acesteia având loc hirotonirea întru arhiereu a P. C. Arhim. Iustin Hodea, starețul mânăstirii, nou ales arhiereu vicar al Episcopiei Maramureşului şi Sătmarului, cu titlul de Sigheteanul.

La sfârşitul Sf. Liturghii cu ceremonialul îndătinat, Î. P. S. Mitropolit Antonie a înmânat cârja pastorală noului arhiereu după care s-a adresat cu un bogat cuvânt de învăţătură creştinească credincioşilor prezenţi în număr foarte mare la slujbă adresând apoi un cuvânt părintesc către noul păstor sufletesc al credincioşilor maramureşeni.

— Miercuri, 20 aprilie a.c., Î. P. S. Sa a făcut o vizită frăţească Î. P. S. Bartolomeu, arhiepiscopul Clujului. În aceeaşi zi, după masa, Î. P. S. Sa a susţinut în sala festivă a Casei Universitarilor din Cluj-Napoca, o documentată conferinţă având ca temă „Ortodoxia în creştinism", conferinţă urmată de interesante discuţii pe marginea temei.

Tot în aceeaşi zi, Î. P. S. Sa a înregistrat pastorala de Sf. Paşti pentru studioul Tv. Cluj.

— Joi, 21 aprilie a.c., Î. P. S. Sa a luat parte la ceremonia înscăunării noului arhiepiscop romano-catolic de Alba Iulia, Excelenţa Sa Gyorgy Iakubiny. La ceremonia desfăşurată în Catedrala romano-catolică din Alba Iulia, a luat parte: nunţiul apostolic John Bukovsky, cardinalul de Budapesta, precum şi 20 de episcopi romano-catolici din România, Ungaria, Elveţia şi Germania.

Î. P. S. Sa a adresat felicitări noului arhiepiscop şi s-a întreţinut apoi la masa oficială cu nunţiul apostolic precum şi cu Arhiepiscopul Ioan Robu din Bucureşti.

În aceeaşi zi Î. P. S. Sa a făcut o vizită frăţească P. S. Episcop Andrei al Alba Iuliei.

— Vineri, 22 aprilie a.c., Î. P. S. Sa a făcut o vizită canonică la Mânăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus, jud. Braşov precum şi la Mânăstirea Predeal.

— Sâmbătă, 23 aprilie a.c., Î. P. S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească în catedrala din oraşul Sf. Gheorghe cu prilejul prăznuirii patronului spiritual al acestui oraş, Sf. Mare Mucenic Gheorghe.

La sfârşitul Sf. Liturghii, Î. P. S. Sa a rostit un bogat cuvânt de învăţătură legat de viaţa şi martirajul Sf. Gheorghe.

În aceeaşi zi, Î. P. S. Sa a luat parte la vernisajul expoziţiei „Sf. Gheorghe în iconografia românească", deschisă la Muzeul Spiritualităţii Româneşti din subsolul Catedralei Ortodoxe din Sf. Gheorghe. La vernisaj au luat parte reprezentanţi ai autorităţilor civile şi militare ale judeţului Covasna, dl. Gheorghe Vlăduţescu, ministru secretar de stat la Secretariatul de Stat pentru Culte, alte persoane oficiale, reprezentanţi ai Ministerului Culturii, o numeroasă asistenţă.

Î. P. S. Sa a rostit şi aici o scurtă alocuţiune.

— Duminică, 24 aprilie a.c., Î. P. S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala mitropolitană din Sibiu, rostind un cuvânt de învăţătură legat de praznicul Intrării Domnului în Ierusalim (Floriile).

— Miercuri, 27 aprilie a.c., Î. P. S. Sa a prezidat lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial Sibiu.

— Joi, 28 aprilie a.c., Î. P. S. Sa a săvârşit în Catedrala mitropolitană din Sibiu, Denia celor 12 Evanghelii.

— Vineri, 29 aprilie a.c., Vinerea Sf. Patimi, Î. P. S. Sa a săvârşit împreună cu un ales sobor de preoţi şi diaconi în Catedrala mitropolitană din Sibiu, Denia Prohodului Domnului.

— Duminică, 1 mai a.c., Ziua Învierii Domnului, Î. P. S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala mitropolitană din Sibiu, prezentând credincioşilor mesajul pascal cuprins în Pastorala Î. P. S. Sale ce a avut ca temă în acest an: „Cuvânt de îndemn la păstrarea credinţei ortodoxe".

La reşedinţa mitropolitană din Sibiu a avut loc apoi îndătinata recepţie de Sf. Paşti la care au luat parte membrii Permanenţei Consiliului Eparhial, profesori de teologie, preoţi din oraş, slujitori ai Centrului Eparhial, alţi invitaţi.

— Seara, la orele 18, Î. P. S. Sa a oficiat tot în Catedrala mitropolitană din Sibiu, slujba vecerniei Paştilor (a doua Înviere), în cadrul căreia Sf. Evanghelie a fost citită în 12 limbi, potrivit tradiţiei.

A rostit cuvânt de învăţătură P. C. Pr. lector Vasile Grăjdian.

— Luni, 2 mai, a.c., a doua zi de Sf. Paşti, la invitaţia pr. paroh şi a bunilor credincioşi din parohia Săcel, prot. Sălişte, Î. P. S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească în biserica parohială cu hramul „Sf. Nicolae".

A fost oficiată slujba de binecuvântare a acestei biserici care a fost împodobită, cu ani în urmă, cu o frumoasă pictură în frescă realizată de pictorul sibian Ioan Căzilă. Î. P. S. Sa a rostit un cuvânt de învăţătură, iar la sfârşit a hirotesit întru „iconom" pe P. C. Pr. Paroh Virgil Barbu. Au fost acordate acte de apreciere consiliului şi comitetului parohial precum şi fam. fostului pr. Gheorghe Cazan care a contribuit în chip deosebit la realizarea acestei frumoase lucrări.

Consiliul parohial a oferit apoi o agapă creştinească care a reunit laolaltă pe toţi cei prezenţi la această sf. slujbă.

În aceeaşi zi, Î. P. S. Sa a făcut o vizită canonică la Mânăstirea Orlat, în a cărei nouă biserică se slujeşte deja, şi a purtat discuţii cu obştea monahală de acolo.

În drum spre Sibiu, Î. P. S. Sa a cercetat şi biserica „Sf. Tereza" din Orlat aflată în folosinţa parohiei ortodoxe române din Orlat.

— Joi, 5 mai a.c., Î. P. S. Sa a luat parte la Galaţi la slujba înmormântării celui ce a fost arhiepiscopul Dr. Antim Nica, episcopul Dunării de Jos, rostind un cuvânt de omagiu pentru cel trecut în veşnicie.

— Vineri, 6 mai a.c., Î. P. S. Sa s-a aflat în mijlocul obştii monahale şi a credincioşilor de la Mânăstirea Sâmbăta de Sus, cu prilejul zilei hramului „Izvorul Tămăduirii". În cadrul Sf. Liturghii arhiereşti săvârşită la altarul din pădure, Î. P. S. Sa a hirotonit întru diacon pe monahul Macarie Picu, viețuitor al mânăstirii, şi a rostit apoi cuvânt de învăţătură, despre Iisus Hristos ca izvor al tămăduirilor trupeşti şi sufleteşti.

La Sf. Liturghie a asistat şi pastorul Emilio Castro, fost secretar general al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, care a fost prezentat credincioşilor de către Î. P. S. Sa, după care s-a adresat şi domnia sa cu un cuvânt credincioşilor prezenţi, arătându-şi bucuria de a se afla în rugăciune acum după Sf. Paşti cu credincioşi ortodocşi din România.

A fost oficiată apoi slujba sfinţirii apei şi taina Sf. Maslu. În aceeaşi zi pastorul Emilio Castro a făcut o vizită Eminenţei Sale Dr. Christoph Klein episcop al bisericii Evanghelice din Sibiu.

— În aceeaşi zi, Î. P. S. Sa a acordat un interviu Televiziunii Belgiene, care a înregistrat de altfel şi Sf. Liturghie arhierească săvârşită în această zi.

Arhid. Visarion Bălţat

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală**, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Aurel Jivi** — redactor adjunct; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

ABONAMENTUL pe un an: 2 000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

Biblioteca „ASTRA" — SIBIU —

Fondator:

Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 141
SIBIU
1 iulie
Nr. 25—26
1994

„TRANSILVANIA" – 125 de ani
DARUL ASOCIAŢIUNII CĂTRE POPORUL ROMÂN*

Acum 125 de ani când lua fiinţă la Braşov revista „Transilvania", **Asociaţiunea** intra în al şaptelea an de existenţă. ASTRA a fost în Transilvania ca un **Pom al vieţii,** precum a fost **Pomul vieţii** în universul în care Dumnezeu începuse să pună ordine după ce inaugurase Creaţia (Gen. II, 9). Din acest pom au odrăslit **Despărţămintele** ASTREI şi **Adunările generale** programate cu bun discernământ tot în alte oraşe, apoi **Biblioteca, Muzeul, Expoziţia, Şcoala civilă de fete** care va deveni mai apoi **Şcoala Superioară de fete** (1880), **Cursurile pentru analfabeţi, Trupa de Teatru,** colecţiile sub generice precum **„Biblioteca poporală", „Biblioteca tineretului", „Biblioteca Vasile Stroescu"** până la revistele mai aproape de noi **„Gând românesc", „Revue de Transylvanie"** şi **„Ţara noastră".**

Toate au fost ramuri ale **Asociaţiunii.** Din 1862 au început să apară **Analele.** Acestea s-au transformat în 1868 în revista **„Transilvania",** fiica frumoasă, deşteaptă şi pururea tânără — de mai multe ori reîntinerită ca **„viteazul din poveste"** — a fost darul **Asociaţiunii** către poporul român. Aşa au gândit-o întemeietorii: **„O foaie periodică în stil poporal care să nu lipsească din nici o casă românească".** Aşa o dorea baronul Ladislau Pop încă din 1867 (v. Transilvania, 4, 1936, p. 255) când începuse să se contureze în mintea lui.

Mai pe urmă **„stilul poporal"** a fost părăsit, mai ales Bariţiu transformând revista aproape într-un „Magazin istoric". A fost certat prin 1872 de colegii de condei, dar Bariţiu credea în puterea şi rolul documentelor, cu privire la vechimea şi originea românilor şi cu privire la drepturile lor asupra vetrei strămoşeşti ceea ce, în epocă, era mai mult decât o opţiune asupra unei anumite direcţii de preocupări. Era o datorie. Nu fără îndreptăţire s-a propus la un moment dat publicarea a două reviste, din care una să publice documente.

Numele celor care au condus „Transilvania" în aceşti 125 de ani, de la George Bariţiu la Mircea Tomuş şi Ion Mircea cu ultima echipă, Mircea Ivănescu, Sorin Dumitrescu, Lucian Filip, Doina Dumitrescu şi Ioan Meţiu, sunt şi nume de orientări date, succesiv, revistei, precum remarca într-un „Argument" Ion Mircea (Transilvania 1—2, 1991, p. 1). Cu greu ar putea cineva, în puţine cuvinte, să cuprindă o sută douăzeci şi cinci de ani de idei, de intenţii de orientări, de programe izvorâte din minţile luminate ale celor care au răzbit prin vremi de mână cu „Transilvania". Şi prin ce vremi! Revista a reluat o memorie aproape bimilenară, mereu vie şi adusă la zi, a fost depozit şi tezaur de înscrisuri scumpe, doveditoare de drepturi ale neamului românesc din Transilvania, mai ales. A fost în mâna redactorilor ei şi ca un detector de mine aşezate în calea dezvoltării culturale, economice şi politice a românilor, dar şi o lanternă luminând perspective apropiate şi depărtate, împărtăşind lumina încrederii în destinul nostru şi speranţa în mai bine. În biruinţa binelui şi a adevărului.

Degeaba am încerca să desprindem din coperţile „Transilvaniei" din aceşti 125 de ani, teme preferenţiale sau, mai importantul din mai puţin importantul. Ar fi greu, deşi migala erudiţilor ne-ar putea oferi sinteze spectaculoase cum, probabil, o vor face mulţi şi la simpozionul care va urma. Cu atât mai spectaculoase, cu cât ar investiga şi ar adânci domenii mai particulare. Eu aş zice că, privind global biblioteca alcătuită în cei 125 de ani din numerele „Transilvaniei", ea ar putea fi considerată ca adunând la un loc o **stare de cultură.** Cultura, se ştie, adună la un loc de toate. Se alcătuieşte din toate. Şi se răsfrânge în toate şi peste toate.

Ieri am citit, cu emoţie, aproape în întregime, primele 25 de numere din anul întemeierii, 1868. Am vrut să aflu, mai ales, încotro se îndreptau preocupările epocii. Ce anume îi interesa pe români? Spre ce direcţii îi se îndruma interesul? Voi aminti câteva, în ordinea în care se află în revistă:

Ideile fundamentale ale economiei naţionale (nr. 1 şi urm.), **Culegere de documente istorice,** de George Bariţiu (nr. 1 şi urm.), **O privire fugitivă peste Literatura română şi lipsa unei istorii critice a literaturii române,** de Justin Popfiu (nr. 2, şi urm.) ş.a.

George Bariţiu inaugurează în nr. 4 o rubrică istorică numită „Clio" cu prezentarea unei vaste bibliografii străine privind pe valahi. Urmează studii de **„Istorie naturală"** (nr. 6), recenzii, poezii, un discurs al lui Gh. Asachi la aniversarea lui Vasile Lupu, întemeietorul şcoalelor române din Moldova, **„Date statistice despre instrucţiunea publică din România"** (nr. 7), o prezentare a „Convorbirilor literare" (de G. Bariţiu), **„Despre Istoria Transilvaniei după Com. Emeric Mikó"** (nr. 9 şi urm.), studiu critic de G. Bariţiu, **„Comerţul antic şi comerţul modern"** (nr. 9, 1991). Un studiu lung şi frumos publică în patru numere tot G. Bariţiu, sub titlul **„Din datinile vechi ale Transilvaniei"** (nr. 13—16), iar Dr. P. Vasici **„Despre medicina cu respect la poporul românesc"** (nr. 17—19). Se face loc şi unor texte din **„Arhiva istorică a României"** a lui B. P. Haşdeu (nr. 18—19). Mai publică poezii Iosif Vulcan, iar D. Bolintineanu publică o dramă în versuri **„Constantin Brâncoveanu".**

Mă opresc aici. Am făcut doar un scurt exerciţiu de răsfoire pentru cei care n-au avut prilejul să aibă în faţă aceste numere din primul an de apariţie. Cred că simpla enumerare de titluri ne-a putut face să înţelegem ce se aştepta în epocă şi ce a însemnat revista chiar de la începutul ei. Registrul larg de preocupări, cultură, artă, economie, istorie, a fost menit să deschidă mintea românilor şi calea spre luminare şi progres, deodată cu deşteptarea şi întărirea conştiinţei de sine şi a demnităţii naţionale. În nr. 15, din 15 iulie 1868, George Bariţiu reproduce un text al preotului D. Ţichindeal, revelator cu privire la întemeierea **Societăţii „Transilvania" pentru ajutorul studenţilor români din Transilvania şi părţile ei,** dar şi pentru scopurile Revistei „Transilvania": **„Mintea, mărită naţie daco-românească în Banat, în Ţara Românească, în Moldova, în Ardeal, în Ţara Ungurească. Mintea! Când te vei lumina cu învăţătura, cu luminatele fapte bune te vei uni. Mai aleasă naţie pe pământ nu va fi înaintea ta"** (p. 355).

Printre scopurile „sublime" ale **„Societăţii Transilvania"** se arăta şi **„strângerea legăturilor de frăţie între junimea studioasă din toate părţile României"** (Transilvania, nr. 15, 1868, p. 357). Afirmare a conştiinţei unităţii de neam.

Nu mă pot opri, omagiind astăzi pe primul redactor al „Transilvaniei" George Bariţiu, să nu vă readuc în memorie un text al său, publicat în nr. 12 din 1 iunie 1868. El se întreabă: **„Pentru ce tocmai transilvănenii** (transilvanii, zice el) **sunt datori să-şi adune ei înşişi documentele şi să-şi scrie istoria patriei?"** Şi răspunde: **„Pentru că străinul nu cunoaşte şi nu simte patriotismul transilvan. Străinul va şti să compună un schelet minunat, după toate regulile istoriografiei; el însăşi abia va fi în stare de a-l încarna, cum am zice, a-i insufla viaţă, a-i da coloritul şi expresiunea cerută. Transilvanul trebuie să fie istoriograful Transilvaniei, şi încă om din timpul trecut. Bucuria şi durerea o va şti descrie numai acela ce o a simţit în inima sa. Amoarea patriei o va simţi numai acela care are dreptul a-şi numi cutare bucată de pământ patria sa. Numai acela ne va putea da istoria patriei, „în a cărui inimă trăieşte sufletul timpului trecut"** (p. 269—270). Putem bănui în acest text adâncul năduf polemic

(Continuare în pag. 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALA
Arhiepiscop şi Mitropolit

* Comunicare la a 125-a aniversare a revistei „Transilvania", rostită în Biblioteca ASTRA Sibiu, la 2 iulie 1994.

ŞTEFAN CEL MARE ŞI SFÂNT
490 de ani de la trecerea în veşnicie (1504—1994)

— ÎNSUŞIRI MORAL-RELIGIOASE —

Toţi românii, chiar şi cei aşezaţi pe alte meleaguri decât cele strămoşeşti, au nutrit de-a lungul veacurilor cele mai curate sentimente **de recunoştinţă faţă de vrednicii noştri înaintaşi,** care ne-au lăsat moştenire o zestre moral-religioasă, ce luminează ca o flacără vie aspiraţiile şi simţirile noastre, spre mai bine.

Astăzi, toată suflarea românească îşi aminteşte cu profundă pioşenie, că acum 490 ani în urmă, Moldova îşi conducea pe ultimul său drum din Ţară pe Marele Strămoş şi părinte al ei, Ştefan cel Mare (1457—1504) care a fost chemat la Domnul, Stăpânul viilor şi al tuturor timpurilor (Iov. XIV, 5).

Rămăşiţele mult trudite, în cei 47 ani, 2 luni şi 3 săptămâni cât a domnit, au fost depuse în Cripta de la Mânăstirea Putna, pregătită cu grijă creştinească de Măria Sa, cu 12 ani mai înainte de moartea sa. Inscripţia de pe lespedea de mormânt nu ne spune că a murit, ci că el „s-a strămutat la locaşurile cele veşnice" (Ioan XIV, 12).

Această noţiune are un înţeles naţional, că: „trăieşte etern pentru ţara lui" şi un înţeles religios, căci noi ştim şi credem din moşi strămoşi că, „viaţa nu se sfârşeşte la mormânt" (Ioan V, 24).

La creştini, data morţii este considerată trecerea la o viaţă nouă cu Iisus Hristos, biruitorul morţii (Ioan XIV, 3), o zi importantă (Eclesiast VII, 1), când posteritatea foloseşte realizările celui trecut în veşnicie, drept simbol şi exemplu de urmat.

Fost-a om trimis de Dumnezeu (Ioan I, 6) la vremea şi timpul cuvenit, să ridice neamul său pe culmi neatinse până la el. Înzestrat, din copilărie, cu o puternică credinţă, înclinat spre cele sfinte şi iubitor de glia strămoşească, ca urmare a educaţiei exercitată în familie de mama sa, Doamna Oltea şi tatăl său Bogdan al II-lea (1449—1451), au determinat istoricii să i-o sublimieze şi să găsească în aceste virtuţi creştine, explicaţia faptelor mari de mai târziu ale Marelui Voievod.[1]

Ca om al datoriei depline, s-a dovedit cu adevărat un fiu al Bisericii strămoşeşti, cu mare frică de Dumnezeu şi împlinitor exemplar al convingerilor sale religioase-ortodoxe. Mărturii interne şi externe au dovedit cu prisosinţă că: a condus cu râvnă, jertfelnicie, eroism şi conştiinţă creştină, Ţara şi poporul său[2]; care pe bună dreptate l-a numit „cel Bun", „cel Mare" şi implicit „cel Sfânt", supranume legate indisolubil de amintirea faptelor sale, vrednică de-a pururi, de pomenirea urmaşilor.[3]

„Bun" — pentru faptele sale de milostenie şi iertarea celor greşiţi; „Mare" — pentru iscusinţa cu care a condus Ţara cu dreptate şi „Sfânt" — pentru luptele sale de apărare a întregii creştinătăţi, cât şi pentru numărul mare de biserici şi mânăstiri pe care le-a zidit şi înzestrat cu cele necesare dăinuirii lor peste veacuri.[4]

Frumoasele sale pisanii de la numeroasele sale ctitorii ajunse până la noi, altele dispărute pe parcurs, documentele interne sau cele destinate străinătăţii, inscripţiile de pe mormintele înaintaşilor săi şi cea de pe mormântul său de la Putna, nu pot fi o simplă titulatură cancelaristă sau o formulă de protocol, ci ele sunt însăşi concepţia sa personală religioasă. În actele de danii, putem vedea pagini de o mare înălţime moral-religioasă şi frumuseţe sufletească. Recunoaştem nu numai limba, alcătuirea frazelor şi vorbirea personală a drept-credinciosului voievod, ci mai ales adânca sa concepţie creştină, identică cu învăţătura Bisericii noastre.[5]

După tradiţie, evlaviosul voievod purta cu sine, în special la nesfârşitele războaie, o icoană numită „triptic", ce se închide sub forma unei cutii, uşor de purtat, care se păstrează la Muzeul Mânăstirii Putna. De asemeni pe steagul Ţării era brodat chipul Sfântului Marelui Mucenic Gheorghe, considerat ca fiind patronul oştirii. Un

1 Teodor M. Manolache, „Ştefan cel Mare şi viaţa religioasă din vremea sa", în rev. Biserica Ortodoxă Română, (1957) nr. 5, pag. 436.

2 Pr. Prof. Dr. Alexandru Ciurea, „Binecredinciosul Voievod Ştefan cel Mare în evlavia poporului", în „Sfinţii români şi apărători ai legii strămoşeşti", Bucureşti, 1987, pag. 586.

3 Idem, pag. 587.

4 Arhiepiscopia Sucevei şi Rădăuţilor, „Binecredinciosul Voievod Ştefan cel Mare şi Sfânt", Suceava, 1992, Sinaxar 2 iulie, pag. 36.

5 Pr. Prof. Dr. Alexandru Ciurea, op. cit., pag. 587.

(Continuare în pag. a 2-a)

Ierodiacon Ciobâcă Teofilact

„Pentru cei robiţi şi pentru mântuirea lor"

Aceste cuvinte reprezintă un fragment al uneia dintre cererile „Ecteniei mari". Le auzim rostite la toate slujbele în care se află cuprinsă „Ectenia mare".

Alături de cei robiţi sunt amintiţi în acest recitativ liturgic şi „cei ce călătoresc pe ape, pe uscat şi prin aer", apoi „cei bolnavi" şi „cei ce pătimesc". Pentru toţi aceştia, Biserica înalţă rugăciuni, având ei neapărată nevoie de ajutorul şi îndurarea lui Dumnezeu.

„Cei robiţi" sunt **cei din închisori,** deci o categorie de semeni ai noştri, care nu mai pot beneficia de libertatea lor. Situaţia acestora este într-adevăr de excepţie, pentru că, în mod obişnuit, omul se distanţează net de restul vieţuitoarelor, între altele şi poate în primul rând, tocmai prin libertatea cu care l-a înzestrat Dumnezeu.

Numai Dumnezeu îi este omului stăpân. Dar supunerea faţă de Creatorul a toate nu înseamnă anularea libertăţii personale a omului, ci, din contră, garantarea acesteia. Între Dumnezeu şi oameni există exact aceleaşi raporturi ca între părinţi şi copii. Pe cât de firească este supunerea şi ascultarea copiilor faţă de părinţii lor, care îi ocrotesc şi le asigură o creştere sănătoasă, tot atât de firească şi întru totul benefică pentru om este supunerea şi ascultarea faţă de Dumnezeu. Prin aceasta omul rămâne cu adevărat liber, neîngrădit de nici o constrângere sau opreliştе în săvârşirea binelui.

Din nefericire, libertatea cea dintru început a omului a fost grav afectată, în urma păcatului. Între consecinţele căderii omului se numără alături de întunecarea minţii, pervertirea sentimentului şi **anularea libertăţii** sale de voinţă. Sfântul Apostol Pavel exprimă o realitate dramatică atunci când scrie: „Căci nu fac binele pe care îl voiesc, ci răul pe care nu-l voiesc, pe acela îl săvârşesc". Apoi iarăşi: „Văd în mădularele mele o altă lege, luptându-se împotriva legii minţii mele şi făcându-mă rob legii păcatului, care este în mădularele mele" (Rom. 7, 19 şi 23).

De această stare de robie şi neputinţă ne-a eliberat Hristos prin patimile, moartea şi învierea Sa. Prin El am redevenit liberi întru Dumnezeu. Beneficiind de ajutorul Harului mântuitor, noi putem să ne opunem răului şi să ne dedicăm săvârşirii binelui. Îndepărtarea de rău şi stăruinţa constantă în dorirea şi împlinirea binelui constituie semnul libertăţii noastre interioare.

Evident că schimbarea produsă, prin jertfa Mântuitorului, în situaţia omului căzut nu este identică cu schimbarea ce s-a produs în situaţia îngerilor buni, prin rezistenţa lor la ispita de a-i urma lui Lucifer, cel răzvrătit. Întrucât, prin exerciţiul bunei lor voiri s-au decis pentru fidelitatea faţă de Dumnezeu, ei au fost răsplătiţi cu starea de imposibilitate, bucurându-se până în veşnicie de fericirea de a putea dori, voi şi săvârşi numai binele.

Cedând în faţa ispitei diavolului, omul n-a dobândit o astfel de stare. El a fost mântuit de neputinţă, dar a rămas supus ispitei. Mereu va fi nevoie de a se decide între bine şi rău. Depinde de buna lui voinţă pentru a alege calea vieţii sau calea morţii. Niciodată însă nu este lipsit de îndemnul şi ajutorul dumnezeiesc de a prefera ultima cale.

Alegerea şi persistenţa pe această cale nu este uşoară. Pericolul renunţării şi al devierii există neîncetat. Unii nu rezistă încercării. Ba am putea spune că toţi oamenii se confruntă cu această dramă şi de aceea nimeni nu este îndreptăţit să se laude, pentru că: „de zicem că nu avem păcat, ne amăgim pe noi înşine şi adevărul nu este întru noi" (In. 1, 8).

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Împotriva răului

Aparent, creştinismul este o religie a paradoxurilor şi a contradicţiilor de neconciliat, impunând norme de conduită morală şi susţinând valori pe care realitatea vieţii de zi cu zi le refuză. Mai mult chiar, i se impută o anumită doză de irealitate şi anacronism, încercând să ne impună un Model-Iisus, mult prea spiritualizat, şi deci cu atât mai greu de atins. Înseşi metodele pe care ni le propune, se pare că sunt într-o flagrantă contrazicere cu viaţa. Privite dintr-o perspectivă strict naturalistă, s-ar părea că lucrurile se prezintă în chiar acest fel. Ori de câte ori suntem deranjaţi în interesele noastre personale sau lezaţi în demnitatea proprie, desconsideraţi, batjocoriţi de semenii noştri, suntem tentaţi să răspundem cu aceeaşi măsură, şi dacă se poate cu mult mai mult decât atât. În concret: am suferit o neplăcere din partea cuiva, am fost deranjaţi sau agresaţi, imediat îşi intră în funcţie orgoliul nostru lezat: Cum, să mi se facă mie una ca aceasta? Să se spună asa ceva despre persoana mea? Să suport eu una ca aceasta? ... Şi dacă privim lucrurile din latura strict omenească, o atare reacţie ni se pare absolut firească şi logică.

Răul, şi ne referim la varietatea aproape nesfârşită a ipostazelor sub care îl întâlnim în cadrul atât de complex al vieţii omeneşti, poate deveni o redutabilă armă de anihilare a celuilalt, sau în cele mai grave situaţii, poate duce chiar la dezmembrarea societăţii umane. E drept că pentru a stăvili efectele nefaste ale răului, societatea îşi are legi bine puse la punct, menite tocmai să împiedice aceste efecte. Numai că aceste legi vizează doar partea exterioară a răului, rezumându-se asupra formelor şi manifestărilor sale de ordin social, politic, economic, fără a reuşi să ofere soluţia optimă pentru eradicarea lui.

Şi aici se vădeşte rolul incontestabil al religiei, aici îşi arată ea marele său merit, dovedindu-se atât de imperios necesară şi de neînlocuit, căci religia merge mult mai în profunzimea lucrurilor şi a fenomenelor, indicând adevărata sursă şi cauză a răului, care nu este un simplu accident în ordinea socială sau de orice altă natură, ci el este o carenţă a firii umane. o boală a cărei rădăcină este înlăuntrul fiecărui individ.

Din perspectiva creştinismului, lupta împotriva răului începe în sinea fiecăruia dintre noi, prin conştientizarea faptului că mai întâi această luptă se dă cu noi

(Continuare în pag. 2-a)

Pr. N. Stoia

PETRE PASCU — Inedit*

Măsurătoarea vieţii

În amintirea Sculptoriţei Milița Petrașcu

Bate clopot la vecernii
Îl aud din vârful pernii
Bate vara-n toiul iernii
Sus pe munţi, în valea Cernii.

Clopot la Mitropolie.
Îl ascult pe la chindie.
Mie-mi bate, ţie-ţi bate.
Cât va bate? Cine ştie?

Bate clopot la Sovata.
Slujba-ncepe, slujba-i gata.
Cine-n mână are data?
Cine, sapa şi lopata?
Bate clopot la Sovata.

* În această primăvară s-a mutat la Domnul scriitorul **Petre Pascu,** stăruitor colaborator al „Telegrafului Român". În semn de omagiu publicăm ultima poezie pe care am primit-o la Redacţie.

Drumul de la robie la libertate: IEŞIREA EVREILOR DIN EGIPT

(Lecţie de religie)

1. *Organizarea clasei pentru lecţie* (Rugăciunea de intrare în clasă, pregătirea materialului didactic, harta reprezentând drumul poporului ales prin pustiu spre Canaan.)

2. *Verificarea temei şi a cunoştinţelor predate în lecţia trecută.*

3. *Legătura cu lecţia precedentă, sau cu cunoştinţele anterioare.*

Vă amintiţi, desigur din lecţia trecută despre Moise, cum Domnul l-a ales şi l-a pregătit pentru marea misiune de eliberare a poporului ales.

4. *Comunicarea subiectului lecţiei noi şi a obiectivelor urmărite* (se va scrie pe tablă)

Vom vedea acum care este drumul de la robie la libertate şi cum au ieşit evreii din Egipt.

5. *Dirijarea învăţării. Comunicarea noilor cunoştiinţe*

După o şedere de aproximativ patru secole şi jumătate, poporul evreu a ieşit din robia egipteană conduşi de Moise cam pe la 1230, sub faraonul Menephtah. Calea cea mai scurtă ar fi fost prin ţara filistenilor. Aceştia însă erau în război, şi astfel au apucat-o spre sud, prin pustiu, către Marea Roşie. Ei trebuiau să facă această lungă călătorie pe jos, mergând foarte încet. Deci nu puteau parcurge mai mult de 20 km pe zi. Erau şi copiii şi turmele de oi, cămilele şi tot ce avuseseră la ei.

Dar cum oare puteau ei găsi drumul spre îndepărtata ţară a Canaanului? Ei nu merseseră încă niciodată chiar aşa de departe. Desigur că îl urmau pe Moise, dar el a mai fost vreodată, oare, până în Canaan, ca să cunoască drumul? Nu a fost şi nici nu a avut nevoie să cunoască drumul... De acum, Domnul însuşi îşi conducea poporul în deşert. Un nor plutea pe cerul albastru înaintea oamenilor. Acesta era norul lui Dumnezeu şi arăta poporului drumul. Când soarele era puternic, norul îi acoperea razele, făcându-se răcoare. Când copiii erau obosiţi, norul se oprea, iar poporul se putea odihni. Şi când se făcea seară şi soarele apunea, nu se făcea întuneric; căci un foc ardea în nor şi făcea lumină. Focul ardea toată noaptea. Domnul însuşi veghea asupra poporului său. Şi veghează şi astăzi asupra copiilor Săi, chiar dacă nu-L vedem ca un nor. Îi simţim prezenţa care ne răcoreşte în arşiţă şi ne luminează în întuneric. Şi în felul acesta ştim că atunci când El este alături de noi, suntem pe calea cea bună.

Mergând astfel, călăuziţi de Domnul au ajuns la Marea Roşie. Când deodată auziră în spatele lor zgomot mare şi văzură armata condusă chiar de Faraon. El a regretat că dăduse drumul evreilor, din robie şi acum încerca să-i oprească şi să-i întoarcă. Ce tare s-au speriat!... În faţă erau valurile înspumate ale mării, în spate, armata numeroasă. Ce se putea face acum? Să nu uităm însă că Domnul însuşi era cu ei. Moise le spuse: „Domnul se va lupta pentru voi; dar voi staţi liniştiţi" (Exod 14, 14), deoarece i se poruncise: „Tu, ridică-ţi toiagul, întinde-ţi mâna spre mare şi despic-o; şi copiii lui Israel vor trece prin mijlocul mării ca pe uscat" (Exod 14, 16). Moise a întins toiagul cu multă credinţă şi încredere în puterea Domnului şi iată că în faţa poporului, se săvârşeşte prima minune a călătoriei lor. Un vânt puternic a început să sufle din răsărit; şi a suflat toată noaptea până ce apele s-au despărţit în două. Astfel, poporul a putut trece „ca pe uscat", deoarece apa stătea ca un perete de-a stânga şi de-a dreapta lor. Egiptenii, urmărindu-i, au intrat după ei în mijlocul mării. Moise şi-a întins din nou toiagul, şi apa s-a întors la locul ei, iar armata a rămas în mare cu toate carele de război. Văzând această minune, poporul, împreună cu Moise au cântat o cântare de laudă lui Dumnezeu.

De aici încolo a urmat pustia, evreii mergeau de la un izvor până la altul, unde făceau câte un popas. Şi pribegia lor prin pustiu a durat 40 de ani.

Era foarte greu mersul prin pustiu. Era cald, un soare arzător şi mistuitor înfierbânta nisipul din jurul lor. Rezervele de apă se terminaseră şi erau foarte însetaţi. Au umblat timp de trei zile fără a găsi nici o picătură de apă. Se aflau deja la 70 km de extremitatea de nord a Mării Roşii, când au găsit în sfârşit un izvor de apă. Nerăbdători s-au aplecat să bea! Dar, vai! Apa era sărată şi nu putea fi băută! Oamenii începură să cârtească şi să-i ceară lui Moise apă. Atunci Dumnezeu i-a arătat un lemn pe care, Moise, odată ce-l aruncă în apă, aceasta se îndulci, iar poporul Israel a putut lua din ea cât a dorit. Aceasta deci n-o făcuse nici lemnul, nici Moise, ci numai Dumnezeu. Astfel, au putut să vadă toţi cât de puternic este Domnul care veghează asupra lor. Aceasta era a doua minune, dar oare cât îşi va aminti de ea, poporul Israel?

La scurt timp când ajunseseră în pustiul Sin, se terminară rezervele de hrană. Flămânzi şi obosiţi şi-au arătat nemulţumirea faţă de Moise pentru că-i scosese din Egipt. Îşi aminteau de siguranţa zilei de mâine şi de buna organizare în care trăiau acolo. Acum le părea rău că au părăsit acea ţară. Nu-şi mai aminteau însă chinul robiei şi al persecuţiei, aşa cum nu-şi aduceau aminte cât de bun a fost Domnul şi cât de minunat le purta de grijă... Credinţa lor era slabă, dar Domnul nu i-a pedepsit. Le-a dat mană şi prepeliţe.

Trebuie să spunem că ieşirea evreilor din Egipt a început primăvara. În acest anotimp, prepeliţele alături de alte păsări migratoare zboară deasupra Mării Roşii, în drumul lor către est. Obosite de zbor, ele aterizează pentru a se odihni şi astfel se explică prezenţa prepeliţelor. Cât despre mană, ea se găseşte în îndexul biologic al Orientului Mijlociu. Aceasta este Pâinea din ceruri, care cade odată cu zorile, ca roua sau promoroaca. E dulce la gust „ca mierea şi albă ca sămânţa de coriandru". Cu această mană, evreii s-au hrănit până au ajuns în Canaan, Ţara Făgăduinţei.

Într-o zi le lipsi din nou apa. Aveau destulă hrană, dar nu aveau apă. Aceasta era la Rafidim. Începură iarăşi să cârtească, chiar mult mai mult decât înainte. Moise nu mai ştia ce să facă. Slăbise oare şi credinţa lui? Se îndoieşte şi el de puterea lui Dumnezeu? Din nefericire, da. Pentru aceasta, nu vor mai fi ei, cei care vor ajunge în pământul făgăduit, ci doar copiii lor. Domnul însă îi oferă lui Moise soluţia. Nişte stânci erau aproape de el şi formau un munte înalt. Moise se duse acolo şi poporul îl urmă, strigând şi plângându-se. Moise lovi stânca Horebului, aşa cum îi spuse Domnul. Stânca se despică în două şi apa năvăli afară. Atunci poporul tăcu. Acum putea bea cât dorea. Dumnezeu le-a potolit şi acum setea. Dar cât de bine ar fi fost pentru ei, dacă ar fi crezut puternic şi nu ar fi cârtit. Nu văzuseră ei că Domnul este bun şi se îngrijeşte ca ei să aibă tot ce le trebuie?!...

Aşa cum am spus, poporul evreu se afla în Rafidim. Această zonă era locuită de amaleciţi, care obişnuiau să jertfească pe cei ce treceau prin pustiu. Poporul evreu a opus rezistenţă şi astfel a izbucnit un conflict. Moise îl cheamă pe Iosua, un bărbat tânăr, care îl iubea pe Domnul şi ştia să lupte. Acesta îşi alese oamenii cei mai puternici şi porni în luptă. Moise se sui pe un deal şi se ruga pentru victoria poporului evreu, ridicând mâinile. Când Moise ţinea mâinile ridicate (Simbolul crucii) izraeliţii învingeau, iar când le lăsa jos, obosit fiind, învingeau amaleciţii. Observând aceasta, Moise îşi ţinea braţele ridicate. Dar obosi şi aproape că nu le mai putea ţine aşa. Atunci, Aaron, fratele său, împreună cu Hur, îl ajutară, ţinându-i mâinile ridicate. Astfel, israeliţii rămaseseră cei mai puternici. Ei se luptară toată ziua reuşind să-i alunge pe amaleciţi, câştigând astfel bătălia. Aceasta era, însă, victoria Domnului, deoarece şi lupta a fost a Sa! Ce minunat lucrase El şi de data aceasta. Şi ce împietrite şi slabe erau inimile israeliţilor. După atâtea şi atâtea dovezi, nu-şi deschideau zăvoarele inimii, să-l lase pe Domnul să intre, să le întărească cu credinţă şi să le umple cu pace şi fericire. Domnul îi desprinse de egipteni şi de lume şi i-a adus în pustiu pentru a fi doar cu El, pentru a putea să li se arate în toată bunătatea şi nemărginita lui dragoste. Erau lipsiţi de ceea ce le-ar fi oferit lumea, pentru că nu ar fi primit deşertăciunea ei. Dar i-a adus în pustiu pentru a le oferi darurile mântuirii sufleteşti. Trecându-i prin Marea Roşie atât de minunat, Domnul le-a arătat că s-au despărţit definitiv şi fără întoarcere de Egipt, de lume, pentru a-l putea avea pe El în întregime! Dumnezeu şi-a adus poporul ales prin pustia atât de total lipsită de orice, pentru ca totul să vină de sus, de la El şi pentru a le arăta cât este El de bun şi iubitor faţă de ai Săi.

Israeliţii şi-au continuat drumul prin pustiu. În luna a treia de la ieşirea din Egipt, chiar în ziua de lună plină, au ajuns în pustiul Sinai şi au tăbărât în faţa muntelui. Dumnezeu le spusese că acolo să serbeze o sărbătoare frumoasă. Domnul dorea să devină prietenul poporului Israel. Dumnezeul cel puternic, care a făcut cerul şi pământul, vroia să fie prietenul poporului care cârtise atât de mult împotriva Lui, dorea să facă din el poporul cel mai fericit din întreaga lume. Ce lucru minunat! El însuşi dorea să vorbească poporului, aşa ca toată lumea să-l audă. Dar toţi trebuiau să se pregătească pentru ca serbarea să fie frumoasă. Într-o dimineaţă toţi se apropiară de munte şi aşteptară. Norul se afla la vârful muntelui. Se auzeau tunete în nor, încât tot muntele tremura de respect şi de spaimă... Apoi se făcu o mare linişte pe munte. Şi toţi bărbaţii, femeile şi copiii auziră vocea lui Dumnezeu care le vorbea. Domnul le spuse că trebuie să-l asculte întotdeauna, să-l iubească mai presus de orice şi să se iubească unii pe alţii. Astfel, vor fi întotdeauna în pace şi fericiţi.

Apoi Dumnezeu îl chemă numai pe Moise şi l-a sfătuit să pregătească poporul în vederea primirii Legii dumnezeieşti. Aici sunt de fapt rădăcinile unei credinţe care va creşte şi se va răspândi cucerind prin forţa ei tot pământul. Este credinţa într-un singur Dumnezeu, adică monoteistă, descoperită de Dumnezeu însuşi, la început acestui popor pribeag, deprins cu greutăţile, dar răzvrătiţi la apăsarea lor...

6. *Fixarea cunoştinţelor predate*

Cum a ieşit poporul evreu din Egipt? (Poporul evreu a ieşit din Egipt din porunca şi prin voia lui Dumnezeu). De ce nu au urmat drumul cel mai scurt? (Deoarece drumul trecea prin zonele locuite de filisteni, care erau în război). Cum au reuşit să treacă de Marea Roşie? (Moise a întins toiagul asupra apei şi prin puterea lui Dumnezeu, aceasta s-a despărţit în două, iar poporul a trecut ca pe uscat). Ce s-a întâmplat la izvorul cu apă sărată? (La porunca lui Dumnezeu, Moise a aruncat un lemn în apă şi aceasta s-a îndulcit). Ce s-a întâmplat în pustiul Sin? (Neavând hrană, poporul a cârtit, iar Domnul le-a trimis prepeliţe şi mană din cer). Ce evenimente au avut loc la Rafidim? (Moise loveşte stânca şi ţâşneşte apa; poporul evreu iese învingător în lupta cu amaleciţii prin puterea lui Dumnezeu). Ce se întâmplă în Muntele Sinai? (Dumnezeu îşi pregăteşte poporul pentru primirea Legii Sale).

7. *Aplicarea*

Aţi remarcat desigur ce mult iubeşte Domnul pe copiii Săi şi cu câtă dragoste le poartă de grijă. Şi pe voi dragi copii, vă iubeşte. Şi dacă mergeţi pe calea Sa, veţi vedea ce minunat lucrează Domnul. Voi trebuie să fiţi ascultători şi credincioşi şi să nu cârtiţi niciodată împotriva voii lui Dumnezeu!

8. *Temă pentru acasă*

Citiţi, vă rog, de la Exod 15, cântarea de laudă adusă lui Dumnezeu. Desenaţi harta, reprezentând drumul poporului ales spre Canaan.

Rugăciunea la ieşirea din clasă.

Preot prof. Sorin Cosma

„TRANSILVANIA" — 125 de ani

(Urmare din pag. 1)

cu istorici străini care, atunci ca şi azi, ne făceau ei istoria! Tare aş vrea ca aceste cuvinte să găsească astăzi ecoul potrivit peste Prut: românul basarabean să-şi facă el istoria, nu străinii şi înstrăinaţii.

Transilvania toată, cu tot trecutul, cu toate problemele, cu toată simţirea, limba şi credinţa ei, s-a aflat de la început şi de-a lungul celor 125 de ani, în „Transilvania". Toţi s-au străduit în timpuri grele din trecut, ca şi din ultimii aproape 50 de ani, să rămână credincioşi mesajului lui Şaguna, Cipariu şi Bariţiu, **întemeietorii.** În paginile „Transilvaniei" Biserica românească din cele două strane a trăit în bună pace. Întemeietorii înşişi erau din ambele strane, dar acest lucru abia dacă se menţiona pe undeva. În primul an de apariţie a revistei ,Bariţiu nici nu şi-a trecut numele de director sau redactor. Pe culmile idealului naţional unitatea a fost întotdeauna deplină. Un bun exemplu şi pentru azi.

M-am bucurat să găsesc prezent în „Transilvania" în anul 1920, la trei ani după moartea sa şi la doi ani după Unirea din 1918, numele lui Alexe Mateevici şi negalata lui poezie **„Limba noastră"**, cu o prezentare de Nichifor Crainic (p. 804—806). Poeziile despre limbă ale lui G. Sion (p. 85), I. Văcărescu (p. 61) s-au aflat în primul an de apariţie a „Transilvaniei".

„Transilvania" ca şi **„Telegraful român"**, ca şi **„Tribuna"**, a cuprins în paginile ei pe românii de pretutindeni. Nu se putea să nu se ocupe şi de Vasile Stroescu (p. 205, din 1920) despre care nu cred să existe transilvănean cult, care să nu ştie cine a fost.

Existenţa „Transilvaniei" acopere patru generaţii. A intrat în a cincea. Nu mi-am putut acorda timp — cine mai are azi timp, mai ales să asculte! — pentru o mai lungă incursiune pe parcursul vieţii ei. O urmăresc acum, în forma nouă, cu interes, şi particip sufleteşte la eforturile ei de a se plasa în inima interesului public şi a problemelor culturale şi spirituale ale vremii. Buna informare istorică, înţelegerea sufletului omenesc, cel încă „dosădit şi obidit", cum spune un text religios, strecurarea corabiei printre stâncile pasiunilor şi ale egoismelor, ale răului şi ale răutăţii, păstrarea echilibrului în folosirea cuvântului, sunt semne bune pe care revista se străduieşte să le ofere cu înţelepciune. Izvorăşte dintr-o tradiţie care o îndeamnă să curgă lin şi frumos, să bucure, să lumineze, să împace, să fie creatoare, să fie aşteptată, precum din Liban mireasa.

Împotriva răului

(Urmare din pag. 1)

şi în noi înşine, înainte de a ne război cu ceilalţi.

A aştepta binele, presupune ca mai întâi tu însuţi să faci binele, să fii conştient că prin fapta şi prin atitudinea ta, poţi influenţa ceea ce va face semenul tău. Îl vei câştiga („îl vei dobândi" spune Cartea Sfântă) de partea ta pe celălalt, învingându-te mai întâi pe tine în rău, reprimând în sinea ta cea rea tot ceea ce ţine de orgoliu, vanitate, ambiţie deşartă, şi odată ce ţi-ai cucerit şi consolidat această poziţie interioară, te poţi încumeta la schimbarea din afară a lucrurilor.

E fapt recunoscut că răul nu va aduce niciodată altceva decât rău, şi a te lăsa prins în acest **perpetuum mobile** al răului care va alimenta şi va produce mereu răul este ca şi cum ai intra într-un labirint întunecat şi înşelător, din care nu vei mai putea ieşi niciodată. Mintea se va strădui să găsească mijloace care de care mai perfide şi mai originale, pentru a putea răspunde răului. Cine se lasă stăpânit de rău nu va face altceva decât să-şi otrăvească la nesfârşit atât propria-i viaţă, precum şi pe a celuilalt.

Singura ieşire, din această stare, care va duce inevitabil la moartea spirituală, singura modalitate de depăşire a impasului este spargerea cercului vicios prin practicarea binelui. Soluţia ne-o oferă învăţătura revelată „Nu te lăsa biruit de rău, ci biruieşte răul cu binele" (Rom. 12, 21). Numai că, fiind prea tributari felului de a judeca lucrurile dintr-o perspectivă pur omenească, suntem mai degrabă tentaţi să apreciem binele şi săvârşirea lui doar sub aspectul său utilitarist-pragmatic: fac binele, pentru că aştept la rându-mi să mi se facă bine, respect, pentru că aştept să fiu respectat, dau ceva, pentru că vreau să primesc în schimb altceva pe măsură. „Precum voiţi să vă facă vouă oamenii, faceţi şi voi lor asemenea" (Luca 6, 31). Dar cât de departe suntem prin aceasta de Binele pe care ni-l recomandă Mântuitorul Hristos: „Iubiţi pe vrăjmaşii voştri, şi faceţi bine şi daţi cu împrumut, fără să nădăjduiţi nimic în schimb" (Luca 6, 35); de Binele înţeles ca jertfă pentru celălalt, jertfă dezinteresată, care nu aşteaptă în schimb nici o justificare. Jertfa înţeleasă ca izvor şi roadă a binelui, şi în acest sens Mântuitorul Iisus Hristos a rânduit legea binelui, dar pecetluind-o mai întâi prin propriul Său exemplu: „S-a deşertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-se asemenea oamenilor, S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-se până la moarte-şi încă moarte pe cruce" (Filipeni 2, 7—8). Aceasta este iubirea adevărată pentru semenul tău, iubirea creştină care se dăruieşte dezinteresat, şi care nu aşteaptă nici motivaţie, nici justificare, căci justificându-se nu mai este iubire. Hristos a iubit lumea dezinteresat, fără a încerca să-şi justifice nici mărinimia, nici mila, nici generozitatea, nici iertarea. Toate acestea Le-a dovedit cu prisosinţă prin jertfa supremă de pe cruce. El a murit pe cruce smerit şi blând, ştiind că binele nu poate să piară, că nici moartea nu-l va putea birui, că el va dăinui în veci. Binele omoară moartea: „Vei mânca moartea cea mâncătoare de oameni şi moartea odată moartă, nu vei mai muri niciodată" (Shakespeare).

ŞTEFAN CEL MARE ŞI SFÂNT

(Urmare din pag. 1)

exemplar se păstrează în original la Muzeul Militar Central din Bucureşti.

Unii scriitori l-au asemănat cu Sfântul Împărat creştin Constantin cel Mare (306—337) şi cu Justinian cel Mare (527—565), asemenea unui Macabeu şi chiar cu David, regele evreilor.[6]

Elocventă este şi certitudinea marelui voievod în rolul şi necesitatea Sfintelor Slujbe ce se săvârşesc zilnic în bisericile şi mănăstirile noastre, atât pentru cei vii cât şi pentru cei adormiţi. Însuşi statorniceşte sorocul cu grijă, cu deplină cunoaştere a rânduielilor tipiconale cu nestrămutată credinţă, nădejde şi dragoste de Dumnezeu şi de oameni, să fie pomenit în viaţă şi după moarte, după cum este obiceiul „Sfintei şi Dumnezeieştei Biserici Ortodoxe".[7]

Veşnicia, care urmează dincolo de mormânt, n-a fost pentru el o simplă vorbă, ci o tainică realitate, pentru care s-a pregătit toată viaţa sa. A fost un om al rugăciunii, a simţit nevoia permanent să se roage, să se încredinţeze el şi familia sa, împreună cu cei vii şi cu cei adormiţi, rugăciunilor preoţilor şi monahilor din sfintele ctitorii, pe care îi numea „rugătorii noştri".[8] Rugăciunile sale le îngemăna cu postul, cu faptele bune ale milosteniei şi dragostei creştine.

A vegheat cu grijă de părinte la bunul mers al vieţii religioase din Moldova şi a înlesnit la maximum dezvoltarea artelor şi a culturii bisericeşti.[9]

Niciodată nu s-au ridicat atâtea locaşuri civile şi bisericeşti şi într-o formă atât de desăvârşită şi mai ales bisericile erau aşa de numeroase, încât poporul în secolele următoare, a atribuit lui Ştefan cel Mare, tot ce era biserică mai veche.[10]

De reţinut faptul că a zidit biserici nu numai în Moldova ci şi în Muntenia şi Transilvania, mărturisind prin aceasta conştiinţa unităţii de credinţă şi neam, care îi stăpânea sufletul permanent.[11]

Biserica a cunoscut o înflorire, pe care n-a avut-o până sub domnia sa binecuvântată. În Transilvania înfiinţează episcopia Vadului pe Someş şi cea a Feleacului lângă Cluj-Napoca. Mitropolia Ţării avea sufragane, episcopia de la Roman şi cea de la Rădăuţi, conduse de ierarhi cărturari şi patrioţi numiţi de voievod. Cu toţii sunt amintiţi în documentele vremii, în termeni reverenţioşi, alături de egumenii mănăstirilor mai mari, din care nu lipsea Arhimandritul Ioasaf al Putnei.[12]

Amănuntul biografic redat de cronicarul Ion Neculce în „O samă de cuvinte", când a cerut sfatul şi rugăciunea pustnicului Sfântul Daniil Sihastrul, oglindeşte preţuirea sa pentru oamenii îmbunătăţiţi duhovniceşte din codrii Carpaţilor noştri, pe care uneori îi cerceta. Situaţie ce s-a repetat şi cu un alt pustnic din Dobrovăţul de lângă Vaslui.[13]

Corpul clericilor şi monahilor de toate gradele şi categoriile era destul de numeros, fapt binecunoscut că la sfinţirea ctitoriei sale de la Putna, din 3 septembrie 1470, „au fost 64 slujitori numai la altar". Aceste realităţi documentare duc la concluzia că: raporturile dintre Biserică şi Stat au fost dintre cele mai bune şi pilduitoare.

Mărinimia sa sufletească s-a vădit şi prin eliberarea din robie precum şi iertarea unor demnitari fugari, ca Mihul care a făcut parte din ceata lui Petru Aron, ucigaşul tatălui său la Reuseni (1451), act ce se făcea în prezenţa înaltului cler (Matei V, 44).[14]

Înaintea bătăliei de la Războieni, a hotărât post şi rugăciune, ca Dumnezeu să izbăvească Ţara de primejdie. În general nu şi-a atribuit sieşi numeroasele sale biruinţe şi realizări (Ps. 43, v. 4—5 şi 7—8). Smerenia l-a făcut să-şi pună nădejdea numai în Dumnezeu (Iacob IV, 6) care i-a dat biruinţă şi înţelepciune în toate câte a făcut.[15] Iar atunci când a suferit şi câte o înfrângere, a socotit-o ca o pedeapsă de la Cel de Sus. Observăm în aceasta nu numai absenţa trufiei, dar şi faptul că denotă concepţia păcatului, inerent oricărui om virtuos (III Regi VII, 46).

Din scrisoarea sa din 1475, când Ştefan cel Mare a rămas singur în faţa furtunei înspăimântătoare ce se apropia, reţinem dorinţa şi hotărârea sa de a muri ca mucenic, astfel: ...„iar noi din partea noastră promitem pe credinţa noastră creştină, că vom sta şi vom lupta pentru creştinătate cu capul nostru, până la moarte",[16] cuvinte rupte din sufletul său mare.

A trăit şi a murit neprecupeţind nimic pentru apărarea gliei străbune şi continuarea fiinţei neamului nostru, pe aceleaşi meleaguri consfinţite de atâtea ori deopotrivă cu sângele şi sudoarea înaintaşilor noştri, dincolo de marginile căreia n-avea, nu voia să aibă nici o ambiţie.[17]

Evenimentele istorice, transformările interioare, viaţa prosperă şi duhovnicească a Bisericii, îi formează un adânc univers spiritual creştin şi plin de responsabilitate. Toate acestea le-a făcut ca un creştin convins, pentru mântuirea sufletului său şi spre slava lui Dumnezeu, spre care şi-a îndreptat gândurile şi nădejdea, ori de câte ori a fost la vreo strâmtoare sau necaz, bucurie sau norocire.

Cronicarul Grigore Ureche scrie că la sfânta strămutare din 2 iulie 1504, a fost mare jale: ...„toată ţara plângea, ca după un părinte al său, că cunoşteau cu toţii că s-au scăpatu de mult bine"...[18].

Medicul venetian Mathaeus Murianus, care a vegheat asupra sănătăţii marelui voievod în anii 1502—1503, raporta la Veneţia: ...„un om foarte înţelept, iubit de supuşi, căci este blând şi drept, foarte vigilent şi darnic".[19]

Istoricul rus N. M. Karamzin îl caracteriza în secolul trecut astfel: „hotărât în primejdii, puternic în nenorociri, modest în fericire, pe care le atribuia numai lui Dumnezeu ocrotitorul virtuţii"...[20]

Papa Sixt al IV-lea (1471—1484), prin solii săi veniţi la Suceava, îl denumeşte „Athleta Christi" şi îi înmânează evlaviosului voievod „spada de apărător al creştinătăţii".[21]

În cuvântul de îngropăciune a lui Ştefan Voievod, atribuit Arhimandritului Vartolomeu Putneanul (Măzăreanul), panageristul îşi încheia cuvântul său: „O, pământean blagoslovit, că aşa ai trăit, ca viaţa aceasta să-ţi fie o lesne mijlocire, prin care nemurirea să agoniseşti".[22]

Istoricul Dimitrie Onciul susţine că Ştefan cel Mare este slăvit de toată naţia românească ca fiind: „erou al neamului românesc şi al creştinătăţii".[23]

Patriarhul Justin Moisescu, pe când era mitropolit al Moldovei, în 1966, scria: „Măritul Domn Ştefan cel Mare, care aşezase Ţara pe stâlpii puternici ai biruinţelor sale... îşi plecase fruntea încoronată de slavă şi cinste, înaintea Ziditorului a toată făptura... şi s-a purtat ca părinte şi frate faţă de toţi cei apăsaţi de sălnicii şi împresuraţi de primejdii".[24]

Cronicile vechi spun că slăvitul voievod şi-a cunoscut mai înainte ceasul morţii şi chemând clerul şi marii dregători le-a dat învăţătură şi cuvântul său din urmă cu privire la Ţara, apoi s-a rugat cu aceste cuvinte: „Doamne, numai Tu singur ştii ce a fost în inima mea. Nici eresurile cele înşelătoare, nici focul vârstei tinereţii, n-au putut a mă sminti, ci am întărit pe piatra care este însuşi Hristos, pe a Căruia Cruce de-a pururi îmbrăţişată la piept ţinând, viaţa mea am închinat-o nesmintită printr-însa la Părintele Veacurilor având, prin care toţi vrăjmaşii (Ţării şi credinţei) am gonit şi înfrânt".[25]

Neaşezat în rândul Sfinţilor de către Biserică; el a intrat de fapt în Panteonul Bisericii noastre, prin evlavia sa, aşa cum ne spune stăpânit de fiorul aceleiaşi evlavii ca şi norodul, cronicarul Grigore Ureche. Actul canonizării, săvârşit în anul mantuirii 1992, nu este decât un act de recunoaştere a ceea ce, de-a lungul veacurilor şi permanent, poporul nostru a simţit pentru binecredinciosul voievod, odată cu trecerea sa în lumea celor drepţi.

La mormântul său de la Putna şi înainte de canonizare, poporul nostru dreptcredincios şi recunoscător s-a închinat şi s-a atins cu evlavie de lespedea de marmoră de Carrara, pentru îmbărbătare în sentimentul patriotic şi moral-religios, generaţii de-a rândul, români şi străini, deopotrivă, nutrind respect şi recunoştinţă, căci aşa preamăreşte Dumnezeu pe cei ce se tem de Dânsul.

Candela a luminat întunericul a 490 de ani scurşi pe răbojul istoriei noastre de la acel iulie 1504, dar mai cu seamă a pâlpâit în conştiinţa acestui popor de-a lungul veacurilor, cu o lumină ce n-au putut-o stinge toate vicisitudinile istorice, ce s-au abătut peste el.

Căci însuşirile moral-religioase de care era stăpânit „Soarele Moldovei" în viaţă, i-au întărit pe cele patriotice, întregind personalitatea sa de mare Român şi dreptcredincios Creştin.

Bucură-te Ştefane, binecredincios voievod, apărător al creştinătăţii.[26]

---

6 Nestor, Mitropolitul Olteniei, „Sfântul Voievod Ştefan cel Mare" Craiova, 1992, — Cuvânt de preamărire — pag. 6 şi 28.

7 Pr. Prof. Dr. Alexandru Ciurea, op. cit., pag. 589.

8 Arhiepiscopia Sucevei şi Rădăuţilor, op. cit., sinaxar, pag. 43.

9 Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, „Istoria Bisericii Ortodoxe Române", vol. I, Bucureşti, 1980, pag. 354.

10 Giurescu C. Constantin, Giurescu C. Dinu, „Istoria românilor din cele mai vechi timpuri până astăzi", Bucureşti, 1971, pag. 303 şi 319.

11 Arhiepiscopia Sucevei şi Rădăuţilor, op. cit., sinaxar, pag. 42.

12 Pr. Prof. Dr. Alexandru Ciurea, op. cit., pag. 592.

13 Pr. Prof. Dr. Alexandru Ciurea, op. cit., pag. 590.

14 Idem, pag. 592.

15 Arhiepiscopia Sucevei şi Rădăuţilor, op. cit., sinaxar. pag. 41.

16 Idem, ibidem.

17 Prof. Dr. Virgil Cândea, „Luptele seculare ale românilor pentru libertate şi neatârnare, premize ale Unirii Principatelor", în ziarul România Liberă, nr. 12206 din 30 ianuarie 1984, pag. 2.

18 Gh. Duzinchevici, „Ştefan cel Mare şi epoca sa", Bucureşti, 1973, p. 80.

19 Idem, pag. 93.

21 Nestor, Mitropolitul Olteniei, op. cit., pag. 23—24.

22 Idem, pag. 29.

23 Gh. Duzinchevici, op. cit., pag. 97.

24 Nestor, Mitropolitul Olteniei, op. cit., pag. 33.

25 Ibidem.

26 Refrenul icosului de la Acatistul Sfântului Ştefan Voievod.

Chipul lui Ştefan cel Mare şi Sfânt în creaţia eminesciană

Crescut în cultul pentru Marele Voievod, Mihai Eminescu a avut o admiraţie fără seamăn faţă de Ştefan cel Mare şi Sfânt. Din **Letopiseţele Moldovei,** tipărite de M. Kogălniceanu, a cunoscut încă de acasă portretul întocmit de cronicarul Grigore Ureche, încât — nota poetul — ne putem da seama **„ce vrednic şi cu virtute român a fost Măria Sa".**

Serbarea de la Putna din 1871, al cărei stegar a fost şi poetul, a fost dominată de chipul Voievodului: **„dacă serbarea întru memoria lui Ştefan** — sublinia el — **va avea însemnătate, aceea ar fi o dovadă mai mult cum că a fost cuprinsă în sufletul poporului românesc".**

Chipul domnitorului a fost atunci zugrăvit pe pânză de pictorul Epaminonda Bucevschi, din care un tablou se mai păstrează şi astăzi, expus la mormântul Slăvitului Erou.

În timpul serbării, Mihai Eminescu a difuzat, tipărită pe foi volante, ba a şi citit-o unor ascultători cu însufleţire, poezia comemorativă a lui D. Gusti: **Închinare lui Ştefan-Vodă.**

În conferinţa: **Influenţa austriacă asupra românilor din Principate,** ţinută la Iaşi în 1876, poetul sublinia că în domnia acestuia în ţară **„se văd din nou** *efectele stabilităţii.* **A fost domnia cea mai glorioasă a Moldovei".**

În epoca bucureşteană de la ziarul **Timpul** a amintit în această vreme (1877—1883), ori de câte ori a avut ocazia, de chipul Eroului Moldovei: **„Ei bine! Mihai, Ştefan şi Mircea sunt în gândul nostru nişte chipuri atât de sfinte încât ne cuprind fiori când le privim . . .".**

Voievozii noştri — menţiona poetul — n-au gândit altceva decât la libertatea, independenţa şi suveranitatea ţărilor lor, lucru ce proteja poporul în progresul ce-l realiza pentru o viaţă demnă şi prosperă.

Ctitor de ţară şi de cultură, domnitor înţelept şi oştean viteaz, conducător de oşti, strateg şi tactician, diplomat iscusit şi judecător drept, Ştefan cel Mare şi Sfânt rămâne pentru noi, românii, imaginea fidelă a eroului naţional. Un nume scump şi drag românilor, admirat şi preţuit cum se cuvine. În cei 47 de ani de domnie, el a făcut educaţia militară a poporenilor, dobândind astfel biruinţe de răsunet european.

În viziunea poetului **„Ştefan Vodă, pavăza creştinătăţii întregi . . ."** e **„zidul de apărare al creştinătăţii",** de aceea pe drept cuvânt Biserica l-a numit **„şi Sfânt".** El a întrupat prin înţelepciunea şi geniul lui politic, la timpul său, poporul şi ţara Moldovei.

În creaţia artistică eminesciană, poetul evocă chipul acestuia; în poezia **Epigonii** (1870), scriind despre V. Alecsandri el arăta că bardul de la Mircești:

. . . „deşteaptă-n sânul nostru dorul ţării cei străbune / El revocă-n dulci icoane a istoriei minune, / Vremea lui Ştefan cel Mare, zimbrul sombru şi regal".

Iar în poemul **Umbra lui Istrate Dabija Voevod** (1878), surprinde petrecerile de la curtea domnească, care, toate se sfârşeau cu cântece de slavă:

. . . . . .
Cântau cu toţi pe Basarabii,
Pe Domnii neamului Muşatin,
Pân'ce-ncheiau în gura mare
Cu Ştefan, Ştefan Domnul sfânt,
Ce nici în ceriuri samăn n-are,
Cum n-are samăn pe pământ!

iar în prefaţa broşurii lui E. Baican (1882), a scris despre **„cântecul dezgropat":**

Stefan, Ştefan, Domn cel mare,
Seamăn pe lume nu are
[ce] se cânta în unisond de către toţi mesenii".

Creaţia poetică eminesciană zugrăveşte chipul domnitorului viteaz în schiţele de imn: **Ştefan cel Mare** (1883):

. . . . . .
Să arză tulpine
Întrege de brazi
Căci astăzi ne vine
Eroul viteaz
Ne vine Ştefan cel Mare.
. . . . . .
Ce zgomot de bucium şi arme, ce val!
Când Ştefan se suie călare pe cal
Răspunde Suceava din urmă,
Şi nimeni nu ştie cum tu ai ajuns
Să ştii de ce munţii săgeată-ai pătruns —
Şi-a codrului cale se curmă

Răsună pământul de tropotul des,
De-atâta oştire de munte, de şes,
Răspunde sunare din nouri;
Cu sunet de bucium la munte şi plai,
C-o oaste întreagă călare pe cai,
Cu steaguri cu semne de bouri.

Poezia **Doina** (1883) citită de poet şi aplaudată de cei prezenţi numai într-o şedinţă a „Junimii" ieşene (în timpul dezvelirii statuii lui Ştefan cel Mare şi Sfânt din faţa Palatului) rezumă crezul social-politic al momentului. Eroul este invocat să mântuie ţara de duşmani:

Ştefane, Măria Ta,
. . . . . .
De-i suna din corn o dată
Ai s-aduni Moldova toată
De-i suna de două ori
Îţi vin codrii-n ajutor,
De-i suna a treia oară
Toţi duşmanii or să piară,
Din hotară în hotară —.

În însemnările sale cu caracter istoric sunt multe menţiuni relative la Ştefan cel Mare, din care reţinem: **„Ca toţi românii adevăraţi Ştefan Vodă era ardelean de origine şi anume mureşan (...) Ştefan cel Mare . . . crease Moldovei un rol atât de strălucit pentru vremea sa".**

În proiectele pieselor de teatru istoric apare şi chipul lui Ştefan cel Mare. În piesa **Mira,** în variantele ei, la un moment dat, hatmanul Arbore îl evoca astfel:

Ştefan Vodă Domnul Sânt
Fără seamăn pe pământ,
Alb ca iarna, cald ca vara,
Bun şi blând ca primăvara,
Suflet tare ca o stâncă,
Ochi afund, privire-adâncă,
Barba lungă, fruntea ninsă
Şi-ntr-un cerc de aur prinsă . . .

În poemul postum: **Muşatin şi codrul,** în stil folcloric, Voievodul apare tânăr, plecând la vânătoare cu şoim, în preajma râului Bistriţa:

Ştefan Vodă tinerel
Trece puntea singurel,
Cu pieptarul de oţel,
Cu cuşma neagră de miel,
Drag i-e codrului de el.

Toate în jur îl ademenesc: frunza, apa, păsările:

De ocheşte-o căprioară
Şoimul pe de-asupra-i zboară,

iar când cântă toţi codrii răsună. În această ambianţă a mediului, luna varsă vrajă cu razele ei, codrii doresc să-l aleagă împărat al izvoarelor şi căprioarelor. Numai că în imaginea voievodului întrezărim însuşi chipul poetului mânat de dor:

Dor de casă, glas de mamă,

care vrea să-l reţină, dar codrul îi replică:

Tu să ştii, iubite frate
Că nu-s codru ci cetate,

ce a fost fermecat în somn. Dintr-un stejar a ieşit Dochia, iar din celelalte esenţe silvice copii şi copile. Totul rămâne aşa până la auzul cornului craiului Decebal:

Căci la sunetul de corn
Toate-n viaţă se întorn.

Eroul coboară pe Bistriţa în jos, unde sunt turme şi herghelii:

Vede codrii cum coboară,
Deal cu deal, scară cu scară,
Resfirându-se pe şes
Unde râurile ies,
Şi pe vârfuri de păduri
Mânăstiri cu-ntăriturí;
Vede târguri, vaduri, sate
Pe câmpie presărate,
Vede mândrele cetăţi . . .

o întreagă ţară, întemeiată în toată puterea cuvântului, încât şoimul în sbor din gură-i cuvânta:

Să trăieşti Măria Ta!

Personalitatea lui Ştefan cel Mare şi Sfânt, intrată în conştiinţa poporului nostru, nimbul de popularitate cu care l-a învestit imaginaţia colectivă, aura de legendă creată în jurul lui, respectul pentru asigurarea libertăţii şi independenţei ţării, înzestrarea vitejilor şi ridicarea lor în ranguri, moştenind atâta bine, cinstea acordată celor ce s-au jertfit pentru ţară, au creat domnitorului o aureolă de erou mitic, încât, toate la un loc supravieţuiesc prin calităţi ridicate la superlativ de popor, care se regăseşte astfel în propriile lui virtuţi. Pentru nici unul din domnitorii noştri poporul n-a păstrat o atât de vie amintire ca despre Ştefan cel Mare şi Sfânt. Gloria voievodului a fost susţinută, mai ales cum era şi firesc, de scriitori moldoveni şi Mihai Eminescu este unul dintre aceştia.

Prezenţa personalităţii lui Ştefan cel Mare şi Sfânt în creaţia eminesciană se încadrează în marea temă a literaturii române, populare şi culte, poezie, proză, teatru etc., întreţinând un adevărat cult, ţinând mereu trează conştiinţa poporului, prin patriotismul său fierbinte, căci aşa cum a spus mai târziu despre el, în 1904, la cea de-a doua mare sărbătorire panromânească a lui Ştefan cel Mare şi Sfânt, la împlinirea a 400 de ani de la coborârea în mormântul de la Putna a Măritului Erou, un alt mare poet, ardelean de data aceasta, Octavian Goga, în versuri rămase celebre:

Să nu se-nfioare de numele tău,
Nu-i frunză în codrii Moldovei.

Graţian Jucan

Termeni liturgici care se cer corectaţi (I)

Unul dintre termenii liturgici care se cere a fi corectat este *„Cenuşă"* din stihira de la înmormântare: „Adusu-mi-am aminte de proorocul ce strigă: eu sunt pământ şi cenuşă" . . . Se cere corectat cu *„ţărână"*.

În 1931 s-au purtat discuţii în cercurile laice şi ecleziastice, dacă este îngăduită de către Biserică săvârşirea slujbei înmormântării de către preot celor ce se incinerează. Pr. Prof. I. Popescu-Mălăeşti a scris şi publicat atunci lucrarea: *Ardem sau îngopăm morţii?*, în care a documentat teologic că nu este îngăduită săvârşirea slujbei înmormântării de către preot celor ce se incinerează, după cum nu este îngăduită săvârşirea slujbei înmormântării nici sinucigaşilor. Lucrarea respectivă a rămas de referinţă până în prezent.

Autorul, specialist în materie, a precizat că în stihirile de la înmormântare, aşa cum este trecut în unele cărţi de ritual (adică în molitvelnice şi în panihide), cuvântul ebraic „aphar" a fost tradus greşit cu „cenuşă", care, în original, se spune efer şi se scrie cu alte caractere decât afar. „Eu sunt pământ şi *cenuşă"*, dat ca loc din Scriptură, este fals! Cuvântul ebraic „aphar" înseamnă praf, pulbere, ţărână. În tot Vechiul Testament îl găsim numai cu sensurile acestea. Deci (corect, n.n.): „Eu sunt pământ şi ţărână, căci ţărâna se întoarce în pământul din care a fost luată" (Eccl. 12, 7). Precizarea adusă atunci de Pr. Prof. I. Popescu-Mălăeşti n-a servit din păcate ca îndreptar la editarea şi tipărirea noilor ediţii ale molitvelnicelor şi panihidelor, şi s-a mers în continuare pe vechiul text cu *cenuşă*, inducând pe mulţi în eroarea că incinerarea ar fi îngăduită de Biserică, precum şi înhumarea. Textul „pământ şi cenuşă" a fost invocat chiar de către un preot din Bucureşti pentru a-şi motiva prezenţa sa şi săvârşirea slujbei înmormântării celor incineraţi, proveniţi dintre ortodocşi, la Crematoriul uman. Cazul său a ajuns notoriu şi a fost relatat în ziarul „România liberă" din 2 aprilie 1994, p. 2, cu comentarii defavorabile, ca despre „O mare incultură teologică şi o pierdere alarmantă a bunului simţ . . . semnele unei grave alienări spirituale". Cazul preotului vinovat a fost imediat sancţionat pe linie administrativ-bisericească, dar afrontul public la adresa preoţimii ortodoxe rămâne dureros. Este motivul pentru care mi-am îngăduit, ca fost cadru didactic de conducere în învăţământul teologic românesc, să atrag atenţia stăruitor asupra respectării cu toată răspunderea clericală ce-o avem pentru disciplina canonică a Bisericii Ortodoxe pe care o slujim, şi de la care nu ne putem abate, fără ca să nu fim sancţionaţi disciplinar canonic.

Referindu-ne la problema adusă în discuţie, de la început „putem zice că Biserica creştină a spus hotărât: „Nu este îngăduit creştinului a se arde — Christiano cremari non licuit" (Pr. Prof. I. Popescu-Mălăeşti, op. cit., p. 26; Dictionnaire des antide Théologie Catholique, t. III, col. 2310—2323; Martigny, Dictionnaire des antiquités chrétiennes, 2-e éd., Paris, 1877, p. 751). În Biserica Ortodoxă Română, Pravila bisericească de la Govora — 1640—1641 — spune categoric în glava 378: „să nu ardeţi trupurile morţilor".

Documentarea problemei discutate, sub toate aspectele ei cerute, a fost tratată competent de Pr. Prof. I. Popescu-Mălăeşti, la care trimitem pentru referinţă. Ne oprim numai asupra câtorva texte scripturistice, care sunt mai evidente, de justificare a învăţăturii Bisericii creştine pentru înhumarea morţilor, şi nu pentru incinerarea lor.

Osândirea lui Adam căzut în păcatul neascultării poruncii ce i s-a dat de Dumnezeu în rai a fost pe măsura păcatului săvârşit de primii oameni: „căci pământ eşti şi în pământ te vei întoarce" (Fac. 3, 19). Textul scripturistic este clar şi el nu lasă loc la nici un comentariu în plus. Domnul Iisus Hristos a înviat cu trupul din mormânt a treia zi, după cum l-a înviat din mormânt a patra zi şi pe prietenul său Lazăr din Betania, şi Domnul Iisus S-a înălţat la cer şi şade de-a dreapta Tatălui. În trupul Lui preaslăvit ne-a încorporat şi pe noi ca mădulare nemuritoare, pe noi cei ce-L mărturisim, ne închinăm Lui, Îi ascultăm cuvântul Evangheliei şi ne împărtăşim cu cele şapte sfinte Taine, purcese de la Duhul Sfânt, şi slujim, cum ne-a poruncit nouă prin Sfinţii Săi Apostoli, în Biserica Lui mântuitoare şi luptătoare pe pământ. Purtăm cu noi chipul lui Dumnezeu şi harul mântuitor al Domnului Iisus Hristos. „Câţi în Hristos v-aţi botezat, în Hristos v-aţi îmbrăcat" (Gal. 3, 27). „Dumnezeu L-a sculat (= din mormânt) pe Domnul, şi pe noi ne va scula cu puterea Sa (= din morminte)" (I Cor. 6, 14). Sfântul Apostol Pavel le aminteşte Corintenilor: „Nu ştiţi, oare, că voi sunteţi templu al lui Dumnezeu şi că Duhul lui Dumnezeu locuieşte în voi?" (I Cor. 3, 16). Se poate concepe, ca fiind creştin ortodox, trupul său, adică „templul" lui Dumnezeu să poată fi dat focului? Ar fi o mare rătăcire şi osândă grea ce ne-am lua. Şi Sfântul Apostol învaţă: „Aşa este şi învierea morţilor: Se seamănă (trupul) întru stricăciune, înviază întru nestricăciune; se seamănă întru necinste, înviază întru slavă, se seamănă întru slăbiciune, înviază întru putere; se seamănă trup firesc, înviază trup duhovnicesc. Dacă este trup firesc, este şi trup duhovnicesc" (I Cor. 15, 42—44). Un text scripturistic şi mai evident, care pune în afară de orice discuţie justificarea înhumării morţilor, este textul de la Sfântul Evanghelist Ioan: „Nu vă miraţi de aceasta, că vine ceasul în care toţi cei din morminte vor auzi glasul Lui şi vor ieşi cei ce au făcut cele bune spre învierea vieţii, iar cei ce au făcut cele rele, spre învierea osândirii" (In. 5, 28—29). Sfântul Grigorie Palama spune: „Trupurile celor ce au binepăcut lui Dumnezeu vor îmbrăca atâta slavă, câtă nici nu pot vedea aceşti ochi" (Dumitru Stăniloae, *Viaţa şi învăţătura Sfântului Grigorie Palama*, Bucureşti, 1993, p. 253). Slava lui Dumnezeu şi harul Lui sfinţitor fac ca să nu putrezească nici sfintele moaşte ale sfinţilor bineplăcuţi Lui, care sunt cu noi şi în ajutorul nostru.

Este de menţionat că, din începuturile istoriei omenirii, se constată o grijă deosebită de cinstire a trupurilor celor morţi şi care a stat în legătură cu feluritele credinţe privitoare la moarte şi la soarta sufletelor după moarte. Credinţa în nemurirea sufletelor se întâlneşte mai la toate popoarele din antichitate, şi trupurile, considerate vase purtătoare ale sufletelor, se cereau cinstite. Referindu-ne la poporul român, purtăm din limba latină în limba română sărbătoarea romanilor, a rozaliilor, când la mormintele celor răposaţi, în luna mai, se veneau cu făclii aprinse, se aduceau libaţii şi se presărau peste morminte trandafiri (*rosa, -ae*). Rozaliile romanilor au fost creştinate în perioada daco-română (sec. II—VI, VII) şi ne-au dat *Rusai*, cum se mai aude încă în Zarand şi în Ţara Moţilor, dar slavizate în *Rusalii*.

În Sâmbăta Rusaliilor sau Sâmbăta moşilor de vară (= *sambatha* latin şi *moş* autohton, daco-trac) se fac pomenirile morţilor, atât în biserici cât şi în cimitire, când se împart pentru cei morţi oale de pământ, simboluri ale trupurilor morţilor pomeniţi, cu apă sau vin în ele, cu chite de flori la mănuşi şi colăcei, pentru toţi cei morţi ai fiecărei familii. Pomenirile morţilor se fac în toate Sâmbetele morţilor sau moşilor, atât în biserici, cât şi în cimitire. Purtăm cu noi, ca popor creştin ortodox, credinţa ce ne-a lăsat-o Domnul Iisus Hristos că moartea nu este decât un somn (In. 11, 11), din care ne vom trezi cu trupurile noastre înviate, când trâmbiţa Arhanghelului va suna la vremea de apoi. Cimitirele răposaţilor noştri ne sunt locuri sfinte, dormitoare, ocrotite şi îngrijite de cei vii. Este atât de puternic şi atât de bogat cultul morţilor la poporul român, îmbrăcat atât de original în manifestările lui folclorice şi etnografice, care ne vorbesc de o permanenţă neîntreruptă din epoca daco-romană a poporului român, născut român şi creştin. Amintim, de exemplu, de *Cântecul zorilor*, întâlnit şi astăzi în Gorj, în Mehedinţi, în Haţeg şi Hunedoara, unic, cum ne spun folcloriştii, în toată Europa, poate şi în lume, când, în cele trei zile cât poposeşte mortul în casă, până să fie dus la biserică şi apoi în cimitir, i se cântă în pridvor la fereastră, la revărsatul zorilor, de către bocitoare *Cântecul zorilor*, un imn al nemuririi sufletului, cu ecouri încă din lumea dacilor nemuritori. Simbioza aceasta creştină dacoromană a permanenţei noastre istorice oglindită în cultul morţilor până astăzi la poporul român nu ne îngăduie sub nici un motiv să îndrăznim să ardem trupurile morţilor noştri. Este o datorie sfântă pentru slujitorii preoţi să înveţe pe credincioşi rânduiala Bisericii Ortodoxe şi a sfintei noastre tradiţii creştineşti şi româneşti despre îndatoririle ce le purtăm celor răposaţi ai noştri, despre grija rugăciunilor de pomenire a lor, ca şi despre grija cinstirii şi ocrotirii mormintelor şi a cimitirelor. O grijă permanentă trebuie purtată pentru a învăţa pe credincioşi, îndeosebi pe cei de la oraşe, că nu se îngăduie, după rânduiala Bisericii noastre ortodoxe, să fie arşi morţii la crematorii şi nu li se îngăduie de către Biserică să li se săvârşească slujba înmormântării celor incineraţi, iar prezenţa preotului ortodox la crematoriul uman nu este îngăduită.

Sinucigaşii, ca şi incineraţii, se exclud singuri din trupul Bisericii lui Hristos, cel înviat cu trupul a treia zi din mormânt.

Pentru motivele expuse până acum, se cere totodată preoţilor să corecteze în molitvelnice şi în panihide cuvântul „cenuşă" din stihira de la înmormântare: „Adusu-mi-am aminte de proorocul . . .," cu cuvântul „ţărână", ca să nu mai fie cumva motiv de sminteală.

Pr. I. Ionescu

„Pentru cei robiţi şi pentru mântuirea lor"

(Urmare din pag. 1)

Pentru remedierea acestei stări de lucruri, Biserica pune la îndemâna omului pocăinţa. Taina Spovedaniei sau a Mărturisirii este scaunul de judecată a lui Dumnezeu, înaintea căruia venim spre a ne elibera de păcatele şi greşelile noastre. Iertarea este în funcţie de hotărârea de îndreptare. Dumnezeu nu voieşte moartea păcătosului ci îndreptarea lui. El este iertător şi îndelung răbdător. Niciodată însă „Cel Atotputernic nu strâmbă dreptatea" (Iov 34, 12). El „întoarce omului după faptele lui şi se poartă cu fiecare după purtarea lui... Nu caută la faţa celor mari şi nu face deosebire între bogat şi sărac, pentru că toţi sunt lucrarea mâinilor Sale... Ochii Domnului veghează cărările omului şi vede toţi paşii lui. Pentru El nu este nici întuneric, nici umbră, unde să se poată ascunde cei ce lucrează nelegiuirea. Dumnezeu n-are nevoie să privească multă vreme pe cineva, ca să-l tragă înaintea judecăţii Sale. El zdrobeşte pe puternici, fără lungă cercetare şi pune pe alţii în locul lor. De vreme ce El cunoaşte faptele lor, El îi răstoarnă în fapt de noapte şi-i zdrobeşte... fiindcă au făcut să urce până la Domnul strigătul celui sărac şi să răsune în urechile Sale plânsul celor nenorociţi" (Iov 34, 11.19—25.28).

Pentru că toţi suntem supuşi greşelii şi ca atare toţi avem nevoie de iertare de la Dumnezeu, Domnul ne-a impus obligaţia de a ne ierta şi noi unii pe alţii. Mai mult decât atât, în rugăciunea „Tatăl nostru", Iisus Hristos a condiţionat iertarea păcatelor noastre de către Dumnezeu, de iertarea pe care şi noi o acordăm semenilor noştri. Ni s-a spus că trebuie să iertăm „de şaptezeci de ori câte şapte". Dar ni s-a dat şi această poruncă evanghelică: „De-ţi va greşi fratele tău, ceartă-l între tine şi el. De va asculta, ai câştigat pe fratele tău. Dar de nu te va asculta, mai ia cu tine unul sau doi, ca din gura a doi sau trei martori să se statornicească tot adevărul. Şi de nu-i va asculta pe ei, spune-l Bisericii; iar de nu va asculta nici de Biserică, să-ţi fie ţie ca un păgân şi vameş" (Mt. 18, 15—17).

Există prin urmare limite ale iertării iar persistenţa în rău se poate finaliza cu pedeapsă. Aici sau în viaţa veşnică.

Societatea omenească fiind alcătuită din inşi care sunt supuşi greşelii, evident că a fost nevoită să-şi instituie o legislaţie şi corpuri judecătoreşti pentru apărarea dreptăţii. Ba are la îndemână şi mijloace coercitive pe care le utilizează în scopul îndreptării membrilor săi.

Pentru cei care au adus prejudicii grave semenilor sau reprezintă un pericol social, autoritatea statală recurge la deţinerea şi depunerea lor în instituţii de sancţionare şi îndreptare cum sunt penitenciarele. Existenţa unor astfel de instituţii este un semn de degradare umană şi de îmbolnăvire a organismului social.

Deşi înţelege că rostul penitenciarelor este tocmai cel al îndreptării şi redresării umane, totuşi Biserica priveşte cu multă compasiune pe cei care îşi ispăşesc în felul acesta pedeapsa, rugându-se pentru mântuirea lor. Prin mântuire înţelege în primul rând pocăinţa sau îndreptarea lor, apoi grabnica lor eliberare pentru a-şi recâştiga statutul de fiinţe libere şi demne în Biserică şi societate. La fiecare vecernie, utrenie şi Sfântă Liturghie Biserica se roagă „pentru cei robiţi şi pentru mântuirea lor".

Se întâmplă ca datorită imperfecţiunii umane să se producă şi erori judiciare şi ca urmare a acestui fapt să fie pedepsiţi cu privarea de libertate oameni nevinovaţi. Regimurile totalitariste şi opresive au intervenit cu brutalitate împotriva opozanţilor lor, condamnându-i la moarte sau pedepsindu-i cu ani grei de temniţă. În astfel de împrejurări, rugăciunea Bisericii **„pentru cei robiţi şi mântuirea lor"** a fost o intercesiune către Dumnezeu pentru a pune capăt nedreptăţii ce s-a comis şi a-i împiedica pe opresori să persiste în răutatea şi nelegiuirea lor. Atât la „Ectenia mare", cât şi la „Ectenia întreită" mai există o rugăciune sau cerere specială pentru cei robiţi, pe lângă recitativul amintit în titlu. În această rugăciune se face referire la dreptul Iosif, ajuns în închisoare, în Egipt, în urma mârşăviei femeii desfrânate a lui Putifar, ca şi de Apostolul Petru, închis pentru că L-a propovăduit, între iudei, pe Hristos. Se cere de la Dumnezeu ca aşa cum pe dreptul aceia i-a eliberat „din închisoare şi amară primejduire", tot astfel să-i elibereze şi pe cei ce pe nedrept au fost supuşi unei pedepse ca aceasta.

Fiind vorba de nişte rugăciuni cuprinse în rânduielile liturgice de totdeauna ale Bisericii, statul ateu nu le-a putut interzice, dar mai mult decât a se ruga pentru cei robiţi nu i s-a permis Bisericii. Fiind însă o instituţie care are în responsabilitate mântuirea tuturor oamenilor Biserica nu poate fi împiedicată de a şi lucra în chip direct, în scopul acesta. Accesul ei trebuie asigurat şi când e vorba de oameni aflaţi sub interdicţie, pentru că aşa cum a spus Mântuitorul, mai ales cei bolnavi au nevoie de doctor.

Ea este, în primul rând, interesată în a preveni pericolul de a ajunge oamenii la închisoare. Prin învăţăturile sale, Biserica îndeamnă la cinste, pace şi ferire de orice rău. Tuturor fiilor ei, le adresează porunca Mântuitorului care zice: „Dacă îţi vei aduce darul tău la altar şi acolo îţi vei aminti că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău acolo şi mergi întâi şi împacă-te cu fratele tău şi apoi, venind, adu darul tău. Împacă-te cu pârâşul tău degrabă, până eşti cu el pe cale, ca nu cumva pârâşul să te dea judecătorului, şi judecătorul slujitorului şi să fii aruncat în temniţă. Adevăr grăiesc ţie: Nu vei ieşi de acolo, până nu vei fi dat cel din urmă ban" (Mt. 5, 23—25).

Faţă de cei care au ajuns totuşi la închisoare, Biserica doreşte să-şi aducă aportul la îndreptarea lor. Taina Spovedaniei este un mijloc de o eficienţă inegalabilă în procesul de reînsănătoşire morală. Este un sacrilegiu să se creadă că ar putea fi folosită ca mijloc de ispitire a penitenţilor.

Nu trebuie uitată apoi nici compasiunea şi balsamul alinător pe care numai Biserica le poate oferi sufletelor rănite de păcate şi adânc tulburate ale deţinuţilor.

Amenajarea de paraclise în penitenciare şi desemnarea unor slujitori bisericeşti, care să acorde asistenţă religioasă deţinuţilor, reprezintă cu siguranţă un fapt de bun augur pentru scopul pe care îl urmăresc cei ce au în responsabilitate administrarea acestor aşezăminte de redresare şi reeducare umană.

Convingerea de care este animată Biserica în slujirea ei faţă de cei robiţi, este că fiinţa umană, oricât de mult a decăzut, poate fi salvată, pentru că ce este cu neputinţă la oameni, este cu putinţă la Dumnezeu.

Un om al carităţii, un filantrop creştin:

Pr. iconom-stavrofor Filaret Costea

Oricât de mult am încerca noi, preoţii, să estompăm imaginea neplăcută a morţii spunând că moartea înseamnă o trecere la o viaţă superioară, fericită şi veşnică — ceea ce este adevărat — moartea rămâne totuşi pentru om cea mai grea încercare, cea mai dureroasă experienţă şi cel mai trist eveniment.

Iată de ce vestea încetării din această viaţă a păr. **Filaret Costea**, ne-a întristat profund, mai ales pe noi, foştii lui colegi de şcoală şi de slujire preoţească. Regretăm din tot sufletul nostru că la revederea de 40 de ani de la absolvirea Institutului Teologic Universitar din Sibiu, programată pentru vara aceasta, **păr. Filaret Costea** nu va mai răspunde prezent.

L-am cunoscut pe păr. **Filaret Costea** din copilărie. Din cei 13 ani, cât am fost coleg de şcoală cu dânsul, 6 ani am fost colegi de clasă, de an. Ca elev de liceu, la Liceul „Radu Negru" din Făgăraş, a făcut parte din elevii fruntaşi la învăţătură, deşi rămăsese din adolescenţă orfan de mamă şi, ca atare, a fost nevoit să muncească nu numai în gospodăria ţărănească a familiei şi în agricultură, ci şi pe un şantier de construcţii la Oraşul Victoria, pentru a-şi asigura existenţa şi promovarea ultimului an de liceu şi a bacalaureatului.

Încă din timpul anilor mergea des în pelerinaj la Mânăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus şi devenise ucenic duhovnicesc al renumitului ieromonah Arsenie Boca.

După terminarea liceului, în ciuda vremurilor de educaţie ateistă, s-a înscris cu hotărâre la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, devenind ucenicul duhovnicesc al marelui profesor de Teologie Morală şi apoi mitropolit al Ardealului Nicolae Mladin, la catedra căruia şi-a susţinut şi teza de licenţă în teologie intitulată: „Omul în Hristos".

Ca student teolog a fost eminent, ajungând cel dintâi dintre noi care a înţeles că religia creştină este religia iubirii şi că viaţa creştină înseamnă trăire duhovnicească. La orele de seminar lua aproape regulat cuvântul şi atât de des stăruia asupra trăirii religios-morale, încât s-a şi ales, din partea colegilor, cu porecla de „trăire". Această poreclă n-a dezminţit-o niciodată. În toată viaţa şi activitatea lui de preot a fost un om al trăirii adevărurilor de credinţă şi principiilor de viaţă creştine.

Având în vedere toate acestea şi după ce păr. **Filaret Costea** a absolvit şi cursurile de doctorat în teologie din cadrul Institutului Teologic Universitar din Bucureşti, Mitropolitul Ardealului Nicolae Mladin l-a chemat din parohia Viştea de Jos (unde păr. **Filaret Costea** iniţiase şi aproape încheiase lucrările de pictură la monumentala biserică) secretar arhiepiscopesc şi a avut în dânsul un colaborator capabil, de suflet şi încredere.

Ca preot a fost credincios şi evlavios, luminat şi zelos, devotat Bisericii şi slujirii preoţeşti.

Ca student la cursurile de doctorat în teologie şi după aceea în decursul anilor a publicat în revistele şi periodicele noastre bisericeşti mai multe studii şi articole teologice din care amintim, cu titlu de exemplu, doar câteva: 1) Ideea de Bine în proverbele românilor; 2) Manuale de Teologie Morală din veacul XIX în Biserica noastră; 3) Morala stoică şi morala creştină; 4) Sensul bucuriei în creştinism ...

Iar ca unul care din adolescenţă a cunoscut, alături de cele două surori ale sale mai mici ca vârstă şi împreună cu tatăl lor văduv, lipsurile şi greutăţile vieţii, a devenit în anii preoţiei un om al carităţii, un filantrop creştin în toată accepţia cuvântului, un sprijinitor providenţial al mai multor nefericiţi care, sunt sigur, acum îl regretă împreună cu noi.

În inepuizabila sa caritate, **păr. Filaret Costea** a mers şi mai departe făcând în casele enoriaşilor săi (şi nu numai ai săi) operă de educaţie morală şi creştină, iar în rândurile bolnavilor (inclusiv al celor din spitale) operă de asistenţă spirituală şi socială.

Iată de ce eu cred că Dumnezeu l-a chemat la Sine pentru că El a judecat că misiunea pe care păr. **Filaret Costea** o avea de îndeplinit aici, pe pământ, a îndeplinit-o şi pentru că sufletul lui, purificat prin iubire creştină, spirit de jertfă şi suferinţă, a ajuns „prea frumos pentru modesta noastră viaţă pământească".

De asemenea, cred că Dumnezeu, care l-a învrednicit de cuvintele: „Bine, slugă bună şi credincioasă, peste puţine ai fost credincios, peste multe te voi pune, intră în bucuria Stăpânului tău!" (Mt. 25, 21), va întări şi sufletele încercate în acest ceas de cumpănă grea ale soţiei, celor doi fii, nurorii, surorilor şi cumnaţilor şi ale tuturor celor care l-au preţuit şi îl regretă, căci „or de murim, or de trăim ai Domnului suntem!" acum şi pururea şi în vecii vecilor, Amin!

Preot Ioan Glăjar

Preot Profesor Dr. Mircea Păcurariu

„Sfinţii daco-romani şi români"

Editura „Trinitas" a Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei, Colecţia de Teologie şi spiritualitate, Iaşi 1994, 199 p.

Se împlinesc doi ani de când Sf. Sinod al B.O.R. a hotărât „canonizarea" oficială a unora care au intrat de mult în ceata sfinţilor din rândul neamului românesc. De atunci, credincioşii au căutat să afle date despre vieţile lor, despre faptele şi operele lor, dorind, totodată, să cunoască motivele pentru care Sf. Sinod a purces la acest act. În întâmpinarea acestor dorinţe, a venit Ed. „Trinitas" din Iaşi prin publicarea lucrării Părintelui Prof. Dr. Mircea Păcurariu, titularul catedrei de Istoria Bisericii Române şi decanul Facultăţii de Teologie din Sibiu.

Scopul cărţii este prezentat chiar de autor, în cuvântul său introductiv: „Cartea de faţă n-a fost concepută ca o lucrare «ştiinţifică» în sensul obişnuit al cuvântului, ci ca una de «popularizare», sau mai corect spus de «zidire sufletească», spre a fi de folos bunilor noştri credincioşi în străduniile lor spre o viaţă cât mai aleasă şi mai bine plăcută lui Dumnezeu şi oamenilor" (pag. 7).

După reproducerea în extenso a actului sinodal din 21 iunie 1992 privind canonizarea unor sfinţi români, autorul face o clasificare a celor canonizaţi (acum şi în 1950), în scopul unei mai bune prezentări a acestora. Descrie în primul rând viaţa Sf. Apostol Andrei, dovedind din surse patristice (Eusebiu de Cezareea; Sinaxarul Bisericii constantinopolitane, ş.a.) că acesta a propovăduit şi în Scythia Minor (Dobrogea), şi ca atare creştinismul nostru este de origine apostolică.

Sunt prezentaţi, în continuare, sfinţii martiri daco-romani din provinciile sud-dunărene: preotul Montanus şi soţia sa Maxima (înecaţi în râul Sava la Sirmium — lângă Belgradul de azi — la 26 martie 304), apoi episcopul Irineu şi diaconul său Dimitrie (+ la 6 şi 9 aprilie 304), sfinţii mucenici militari din Durostorum — Silistra (+ între 297—298), preotul Epictet şi Astion din Halmyris (+ 298—303), apoi sfinţii mucenici din Tomis — azi Constanţa (episcopul Efrem, Mocrobiu) ş. a.

Autorul trece apoi în revistă pe cei mai însemnaţi teologi daco-romani: Vetranion şi Teotim, episcopii Tomisului; Ioan Casian (întemeietorul monahismului în Apus); Cuv. Gherman şi Sf. Niceta de Remesiana.

In partea a patra sunt prezentaţi cuvioşi din mânăstirile româneşti: Sf. Ierarh Ghelasie de la Râmeţ, Sf. Nicodim de la Tismana, Sf. Ioan de la Prislop, Leontie de la Rădăuţi, Daniil Sihastru de la Voroneţ, Sf. Ierarh Iosif cel Nou de la Partoş, Cuv. Teodora de la Sihla şi mulţi alţi mari părinţi duhovniceşti.

Nu sunt trecuţi cu vederea nici mucenicii credinţei noastre strămoşeşti: Ilie Iorest şi Sava Brancovici, mitropoliţi ai Transilvaniei, Iosif episcopul Maramureşului, mitropolitul Antim Ivireanul şi Cuvioşii Visarion, Sofronie şi mucenicul Oprea, ca şi preoţii Moise Măcinic din Sibiel şi Ioan din Galeş.

De asemenea sunt prezentate şi vieţile binecredincioşilor domni români Ştefan cel Mare şi Constantin Brâncoveanu.

Ultimile trei capitole cuprind vieţile unor cuvioşi români ale căror moaşte se află în afara ţării, apoi sfinţi de alt neam, care, fie au trăit pe meleagurile noastre, fie au moaştele pe la diferite biserici şi mânăstiri româneşti (Cuvioasa Paraschiva, Sf. Filofteia, Sf. Grigorie Decapolitul ş. a.).

Paul Brusanowski
student teolog an III

ŞTIRI - INFORMAŢII

Duminică, 29 mai a.c., răspunzând invitaţiei preotului paroh şi a credincioşilor din parohia Bazna, jud. Sibiu, I.P.S. Mitropolit Antonie a săvârşit slujba de sfinţire a bisericii parohiale cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", împodobită recent cu o frumoasă pictură în frescă executată de pictorul Adrian Căzilă din Sibiu.

După terminarea slujbei de târnosire, a fost oficiată apoi pe un podium special, în faţa bisericii, Sf. Liturghie arhierească, în cadrul căreia tânărul teolog Feireis Marcel-Iosif a fost hirotonit întru diacon.

I.P.S. Sa a rostit un bogat cuvânt de învăţătură pe marginea pericopei Evanghelice a Duminicii Samarinencii, îndemnând pe toţi la o credinţă dreaptă şi la o închinare adevărată faţă de Dumnezeu „în duh şi adevăr"

La sfârşitul Sf. Liturghii, la propunerea P. C. prot. Ioan Găban, I.P.S. Sa a hirotesit întru iconom pe P. C. pr. paroh Achim Sărăşan şi întru protosinghel pe P. Cuv. ieromonah Ignatie Vaida ce păstoreşte în prezent parohia Păucea.

În aceeaşi zi, I.P.S. Sa a făcut o vizită la Casa de odihnă a Arhiepiscopiei Sibiului din staţiunea Bazna.

Luni, 30 mai, I.P.S. Sa a luat parte la slujba de TE-DEUM, oficiată în Capela mitropolitană din Sibiu, cu prilejul deschiderii lucrărilor Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Sibiului.

Lucrările propriu-zise ale Adunării s-au desfăşurat în Aula Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu şi au fost prezidate de către I.P.S. Mitropolit Antonie care într-o amplă cuvântare s-a adresat noilor membri ai Adunării Eparhiale aleşi pentru o nouă perioadă de patru ani.

Au fost aleşi noii membri ai Consiliului Eparhial şi ai Consistoriului Eparhial.

In aceeaşi zi, I.P.S. Sa a primit la Reşedinţa mitropolitană din Sibiu, pe P. S. Andrei, episcopul Alba-Iuliei, cu care apoi a plecat la Miercurea-Ciuc pentru constituirea noii Adunări Eparhiale a Episcopiei Covasna-Harghita.

Joi, 2 iunie, I.P.S. Sa a luat parte în Catedrala mitropolitană, la slujba de înmormântare a celui ce a fost preotul Filaret Costea, fost secretar eparhial şi preot paroh al parohiei Hipodrom IV din Sibiu. Cu acest prilej I.P.S. Sa a adresat un cuvânt de învăţătură şi de mângâiere familiei îndoliate.

Vineri, 3 iunie, I.P.S. Sa a primit pe dl. ambasador Ioan Voicu din Ministerul Afacerilor Externe.

Sâmbătă, 4 iunie, I.P.S. Sa a luat parte la manifestările organizate în oraşul Avrig, cu prilejul împlinrii a 130 de ani de la naşterea omului de cultură şi patriotului Gheorghe Lazăr.

Cu acest prilej, I.P.S. Sa a săvârşit slujba de binecuvântare a bustului lui Gheorghe Lazăr, operă a sculptorului ploieştean Nicolae Kruh şi care este amplasat în faţa şcolii generale „Gheorghe Lazăr" din Avrig, după care a rostit un vibrant cuvânt de elogiu adus personalităţii marcante în istoria culturii române care a fost „arhidiaconul Gheorghe Lazăr".

Au luat parte dl. Mircea Tomuş, Ministru secretar de stat în Ministerul Culturii, oficialităţi civile şi militare ale Judeţului Sibiu, elevi şi profesori, numeroşi cetăţeni.

Un grup de elevi ai şcolii din Avrig, ce poartă numele lui Gheorghe Lazăr, sub conducerea d-nei prof. Ana Mihaiu a prezentat un reuşit spectacol omagial.

În aceeaşi zi, I.P.S. Sa a făcut o vizită canonică la mânăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus.

Duminică, 5 iunie a.c., I.P.S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească în biserica cu hramul „Sf. Martiri Brâncoveni" de la Mânăstirea Brâncoveanu.

La timpul potrivit diaconul Feireis Marcel-Iosif a fost hirotonit întru preot pe seama parohiei Dejani, prot. Făgăraş.

La priceasnă a predicat P. C. Arhim. Teofil Părăian, iar după otpustul Sf. Liturghii, I.P.S. Sa a rostit un cuvânt de învăţătură.

Luni, 6 iunie, I.P.S. Sa a primit la Reşedinţa mitropolitană din Sibiu pe dl. Mircea Tomuş, Ministru secretar de stat la Ministerul Culturii şi pe dl. Virgil Radulian, preşedintele Comitetului Naţional Român pentru UNICEF.

Miercuri, 7 iunie, I.P.S. Sa a luat parte, împreună cu oficialităţi sibiene la primirea în Aeroportul Sibiu a prinţului moştenitor al Principatului Monaco, Albert de Monaco.

Joi, 9 iunie, I.P.S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala mitropolitană din Sibiu, cu prilejul sărbătorii Înălţarea Domnului. Tânărul teolog Eugen Comşulea a fost hirotonit întru diacon, iar C. preot Marcel Feireis a fost hirotesit întru duhovnic. I.P.S. Sa a rostit un cuvânt de învăţătură.

La orele amiezii I.P.S. Sa a săvârşit slujba de pomenire a eroilor neamului la monumentul de la U.M. 01512 (Institutul Militar „Nicolae Bălcescu") din Sibiu, rostind cu acest prilej un cuvânt închinat tuturor eroilor neamului românesc din toate timpurile.

In aceeaşi zi, după masa, I.P.S. Sa a săvârşit slujba de sfinţire a noii troiţe închinate eroilor neamului, ridicată de Primăria şi de locuitorii comunei Orlat, pe dealul Cetatea Mică, din apropierea localităţii.

De la biserică, s-a pornit în procesiune religioasă până sus, pe vârful dealului, unde a fost oficiată slujba de sfinţire a troiţei, urmată apoi de parastasul pentru eroi. Şi cu acest prilej, I.P.S. Sa s-a adresat credincioşilor prezenţi în număr foarte mare, îmbrăcaţi în minunate costume naţionale, cu un cuvânt de elogiu a celor ce şi-au dat viaţa pentru apărarea patriei şi a credinţei străbune.

Au luat parte oficialităţi centrale şi locale, elevi ai Şcolii din Orlat, veterani de război, numeroşi credincioşi. Au fost evocate apoi momente din luptele crâncene ce s-au purtat începând cu ziua de 9 septembrie 1916 pe aceste locuri şi jertfele de sânge ale bravilor ostaşi români căzuţi aici la datorie.

Au fost intonate de asemenea cântece patriotice de către grupul coral din Orlat.

In aceeaşi zi, I.P.S. Sa a făcut o vizită canonică la Schitul Orlat, prot. Sălişte.

Vineri, 10 iunie a.c., I.P.S. Sa a săvârşit slujba de sfinţire şi de binecuvântare a sediului Curţii de Conturi din Sibiu. În faţa unei distinse asistenţe, I.P.S. Sa a rostit un scurt cuvânt legat de semnificaţia acestui moment solemn.

De notat faptul că sediul Curţii de Conturi din Sibiu se află în casa cărturarului sibian Partenie Cosma, şi în ea a locuit pentru o perioadă de timp şi arhid. Miron Cristea, viitorul Patriarh al României.

Au fost de faţă dl. prof. univ. dr. Ioan Bogdan, preşedintele Curţii de Conturi a României, reprezentanţi ai autorităţilor civile din Sibiu, numeroşi invitaţi, consilieri şi experţi de specialitate.

În aceeaşi zi, I.P.S. Sa a vizitat, împreună cu ceilalţi participanţi la festivitate, Muzeul Civilizaţiei Populare din Sibiu, iar după masa a luat parte la dineul oficial oferit cu acest prilej.

În aceeaşi zi, seara, I.P.S. Sa a făcut o vizită canonică la Mânăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus.

Sâmbătă, 11 iunie, I.P.S. Sa s-a întâlnit la M-rea Brâncoveanu, cu domnii Cristian Moisescu şi Răzvan Teodorescu, purtând discuţii în legătură cu construcţia viitoarei „Academii" de la Sâmbăta.

Tot în aceeaşi zi, I.P.S. Sa a făcut o vizită canonică la Mânăstirea de maici din Predeal.

Duminică, 12 iunie, I.P.S. Sa s-a aflat la Bucureşti, unde s-a întâlnit cu P. F. Patriarh Teoctist al României.

Luni, 13 iunie, I.P.S. Sa a primit la reşedinţa mitropolitană din Sibiu pe I.P.S. Daniel, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei.

Marţi, 14 iunie a.c., I.P.S. Mitropolit Antonie împreună cu I.P.S. Daniel au oficiat în Capela mitropolitană din Sibiu slujba parastasului pentru cei adormiţi în Domnul, profesori şi studenţi, cu prilejul reîntâlnirii colegiale a promoţiei 1974 a Facultăţii de Teologie.

In Aula Facultăţii de Teologie, I.P.S. Sa s-a întâlnit cu absolvenţii de acum două decenii, făcându-le o scurtă trecere în revistă a principalelor evenimente din viaţa Bisericii noastre, mai cu deosebire asupra relaţiei acesteia cu Biserica Catolică de rit bizantin din România şi cu Biserica Romano-Catolică.

I.P.S. Sa a luat parte la masa oficială oferită de absolvenţi.

Arhid. Visarion Bălţat

Semnalăm... Semnalăm...

■ Din când în când ne mai vin de la fraţii creştini din alte părţi şi veşti bune şi, acestea, ne dau speranţa că va veni o zi în care stările conflictuale se vor atenua şi o nouă înţelegere va aduce din nou confesiunile creştine în situaţia de conlucrare ecumenică, respect reciproc, pace.

Episcopii Comisiei episcopale din Franţa (romano-catolică) pentru unitatea creştinilor au redactat un document intitulat **„Solidaritatea catolicilor din Franţa cu creştinii din România"**. Se are în vedere îndeosebi situaţia **Bisericii unite din România.** Episcopii francezi dau dovadă de mare echilibru în prezentarea acestei probleme şi, tonul lor, mult diferit de al unor reprezentanţi din România ai Bisericii Unite cu Roma, dovedeşte că ştiu cum se pun premizele unui posibil dialog.

După ce se pomenesc restricţiile şi suferinţele prin care a trecut sub comunism Biserica unită cu Roma, se spune:

„Fidelitatea lor până la sfârşit s-a amestecat cu aceea a altor creştini ortodocşi şi protestanţi, împreună cu care s-au regăsit în unitate de mărturie a lui Hristos... Mărturia eroică a tuturor acestor creştini din toate Bisericile din România ne impresionează şi ne întăreşte".

Iată că a dispărut acel „noi", **„numai noi"**, al uniţilor cu Roma, jenant, inexact şi deloc propice pentru dialog. Se recunosc suferinţele tuturor.

Şi iată mai departe o atitudine frumoasă, creatoare şi deschizătoare de căi de înţelegere:

„Invităm pe catolicii francezi să nu adopte poziţii care să fie partizane pentru unii şi împotriva altora, în treburile foarte complexe ale Bisericilor din România, din viaţa cărora unele aspecte ne pot scăpa şi, pe care, noi aici nu le trăim aşa cum le trăiesc ele acolo".

Episcopatul francez constată că Biserica unită cu Roma **„începe să primească învăţătura Conciliului II Vatican de care noi francezii beneficiem de treizeci de ani. Îi chemăm şi pe dânşii să se angajeze în lucrarea de Unitate creştină".**

Iată o chemare plină de delicateţe, care trebuie înţeleasă în adevăratul ei conţinut, critic şi de sfătuire în acelaşi timp.

Episcopatul francez se oferă să contribuie la o mai bună înţelegere şi cunoaştere între cele două Biserici, ortodoxă şi catolică (cu cele două rituri, latin şi bizantin). Se vor oferi burse unor studenţi ortodocşi şi catolici, cărţi şi reviste, ş.a., în special prin Comitetul catolic de colaborare culturală (75006, Paris, rue Notre Dame des Champs, nr. 47).

Regăsim în aceste atitudini spiritul conciliant şi constructiv al **Documentului de la Balamand** (1993), redactat de Comisia mixtă de dialog teologic între Biserica ortodoxă şi cea catolică.

Episcopatul francez, pornind de la o îndrumare papală din 22 ianuarie 1994, recomandă în finalul documentului său, **dialogul** ca singura cale de rezolvare a **„conflictului mai degrabă contingent şi practic"** dintre Ortodoxie şi Uniatism în România. Cuvintele **„contingent şi practic"** aparţin S.S. Papa.

Să dea Dumnezeu ca documentul Episcopatului francez, datat 11 martie 1994, din care am reţinut cele de mai sus, să nu aibă soarta **Documentului de la Balamand,** adică ... să nu fie primit de Biserica unită.

Că nu din senin a ieşit vorba: **„mai catolic decât Papa"!**

Dar aceasta nu e o zicere de bine!

* * *

■ Preluăm dintr-o comunicare despre Transilvania a prof. Jean Nouzille, ţinută la 18 ianuarie 1994 la Facultatea de istorie a Universităţii de Ştiinţe Umane din Strasbourg, Franţa:

„Ceea ce este incontestabil este că, pe parcursul secolelor, românii din Transilvania nu s-au bucurat de aceleaşi drepturi politice ca maghiarii, saşii şi secuii, şi că pe parcursul secolelor, religia ortodoxă n-a fost recunoscută, ci numai tolerată. Românii din Transilvania nu şi-au putut pune în valoare drepturile politice..." (La Transilvanie. Terre de contacts et de conflicts. Strasbourg, 1993, p. 238, cf. Dr. Adrian Gabor în rev. „Călăuza Ortodoxă" (Galaţi, 1994, IV, 71—72).

Se mai spun în Apus şi adevăruri despre Transilvania!

* * *

■ Ovidiu Vuia (din Giessen, Germania) reia în „Literatura şi Arta" din Chişinău (nr. 17, 21 aprilie 1994, p. 3) o problemă încă neelucidată: **„Cine l-a ucis pe poetul Alexei Mateevici?"** Iorga spusese că a murit de tifos exantematic, contractat pe front. Ovidiu Vuia, pornind de la unele informaţii găsite la Pamfil Şeicaru (**La Roumanie dans la grande guerre,** ed. Minard, p. 391), la Ion Nistor (**Zece ani de la moartea lui Gheorghe Tofan,** în „Junimea literară", Cernăuţi XIX, 1930, nr. 5—9, pag. 261) ş.a., constată mai întâi că Mateevici a murit la Chişinău şi că, având tifos pe front, n-ar fi fost transportabil, iar apoi îl găseşte menţionat printre cei asasinaţi de bandele bolşevice în 1917, alături de Simion Murafa şi Andrei Hodorogea. Pamfil Şeicaru spune în cartea citată: **„au fost asasinaţi".** E drept că nu în acelaşi timp. Murafa şi Hodorogea au fost asasinaţi într-o vie, unde se ascunseseră împreună cu Mateevici, dar acesta din urmă a fost asasinat „plus tard", mai târziu, cam peste o lună şi ceva, între 17 iunie 1917, când Mateevici a citit **„Limba noastră"** la Chişinău, la o întâlnire a învăţătorilor, şi 13 august 1917 când a murit, tot în Chişinău.

Şi informaţiile lui Pamfil Şeicaru, şi ale lui Ion Nistor, contemporani cu evenimentele, sunt preţioase. Nu este exclus să fie aşa cum spun ei. Totul s-a petrecut în vremuri tulburi. Iorga îşi va fi luat informaţia din ceea ce va fi auzit de la alţii, pe când se afla încă la Iaşi, în refugiu.

Ipoteza merită a fi reţinută, dar mai trebuie cercetată.

G. Călinescu, în **Istoria Literaturii române de la origini,** scrie că: **„Al. Mateevici, basarabean din Bugeac, ca preot militar în 1917 (luase parte la luptele de la Mărăşeşti), ar fi fost un poet mare dacă trăia. Numai Eminescu a ştiut să scoată ca el atâta mireasmă din ritmurile poporane".**

A fost mare prin **„Limba noastră"**, care va rămâne pentru totdeauna neîntrecută. Calitatea dă măsura poetului mare, nu cantitatea.

■ „Literatura şi Arta" din Chişinău (nr. 19, 1944, p. 4), la rubrica **Patrimoniu** reproduce două articole ale marelui luptător basarabean pentru unitatea românilor, preotul Vasile Ţepordei. Unul este **„Mucenicii satelor"** publicat în „Raza" din Chişinău, la 14 ianuarie 1937, iar al doilea **„Mateevici, Murafa şi Hodorogea"**, publicat tot în „Raza" din 2 septembrie 1937.

În procesul de redeşteptare a conştiinţei româneşti din Basarabia, după mai mult de o sută de ani de ocupaţie rusească (1812—1918), proetul Vasile Ţepordei şi ziarul condus de el, „Raza", au adus o mare şi esenţială contribuţie. Ziarul „Raza" era trimis în toate satele, preoţilor, cântăreţilor, intelectualilor şi ţăranilor. În casa părinţilor mei era singura legătură vie cu lumea, cu oraşul, cu „stăpânirile" şi cu Biserica. Profilul ziarului era religios şi trăia mai ales din abonamente. Pe atunci radioul era o raritate la ţară. Unul într-un sat era un miracol. Televiziunea nu apăruse. Singura rază era ... „Raza". Nici alte ziare nu prea pătrundeau. Eu am învăţat să citesc şi citind „Raza".

Dar existenţa ei a fost legată mai ales de cea a acum octogenarului Vasile Ţepordei. În jurul lui au crescut nume ca cele ale pr. Sergiu Roşca, Sergiu Matei Nica, poetul, şi multe altele.

Întâlnind în **„Literatura şi Arta"** din Chişinău numele părintelui V. Ţepordei şi al „Razei" mi-am adus cu nostalgie aminte de vremea când, în Chişinău, în vremea când făceam Seminarul, nu se mai vorbea ruseşte — la ţară s-a vorbit întotdeauna românește — şi când „Raza" era rază de lumină ortodoxă şi românească.

Când şi cei buni din Basarabia reînvie şi readuc şi în viaţa de azi frumuseţile sănătoase din trecut, ca să fie exemple şi modele şi celor de azi, inima noastră se bucură.

Căci nici un rău nu durează prea mult!

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală**, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Aurel Jivi** — redactor adjunct; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

ABONAMENTUL pe un an: 2 000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

Biblioteca „ASTRA" SIBIU

Fondator:

Mitropolitul ANDREI ȘAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 141
SIBIU
15 iulie și 1 august
Nr. 27—30
1994

NU SUNTEM SINGURI

„TATĂL NOSTRU"*

Tatăl nostru e o rugăciune care mângâie. Când suntem triști, când suntem năpădiți de eșecuri, când ne copleșește nereușita, rostim **Tatăl nostru.** Cerem pe creștetul nostru mângâierea mâinii Tatălui.

Când suntem supărați pe alții care ne fac rău pe nedrept și pe noi înșine pentru că facem greșeli, când mintea nu ne-a ajutat îndeajuns să elaborăm și să săvârșim ceva care să placă, să ne placă și nouă și să placă și altora, rostim **Tatăl nostru.** Cerem cu disperare ajutorul Tatălui.

Și cât vrem toți să fim pe placul altora! Și ce frumos e să vrem să fim pe placul altora! Și nu neapărat din orgoliu. Există un orgoliu permis. Acesta e acela al dorinței de a plăcea altora. De a fi în armonie cu toată lumea. Acest orgoliu nu e egoism. Pentru că, iată, voi întoarce imediat lucrurile în așa fel, încât să înțelegem de ce nu e orgoliu, de ce nu e egoism. În primul rând **pentru că nu poate fi egoism când faci lucruri care bucură pe alții.** Altceva este a face, dimpotrivă, lucruri care să-i scandalizeze pe alții, de dragul de a-i scandaliza, de dragul de a-ți etala o anumită superioritate a ta care, de multe ori, e îndoielnică. În loc să bucuri pe alții, tu să dorești neapărat, cu dreptate sau fără dreptate, să lovești în părerile lor. Sau și mai rău: să lovești în iubirile lor, în preferințele lor cele mai solide, cele mai solid stratificate în ființa lor. În loc să dorești să-i bucuri, să dorești să-i superi. Să-i faci să sufere.

Și există un mod și mai cumplit de a-i contraria: să le spui, de pildă, că ceea ce cred și văd ei că e alb, e negru. Sau invers. Să le întorci pe dos toate părerile lor. Cât de frumos e, dimpotrivă, să vrei să le faci bucurii. Să fii de acord cu ceea ce iubesc ei, și o fac cu dreptate. Să nu te lași cuprins de demonul contrazicerii cu orice preț, în orice împrejurare, și pe oricine.

În cazuri de acestea săvârșim unul din cele mai grele păcate, care nu se iartă. E păcatul împotriva Duhului Sfânt. Păcatul împotriva evidenței. Dacă spun că peretele acesta e alb și el e de fapt negru, și toată lumea îl vede negru, săvârșesc un păcat împotriva evidenței, a lucrului evident. Despre a-

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

* **Conferință ținută în Casa Sindicatelor din Alba Iulia în fața tineretului ortodox, în seara de 31 martie 1994.**

Moment aniversar:

75 de ani de la ctitorirea Universității Dacia Superioară

În vremurile aspre de stăpânire ungară și austro-ungară, lupta pentru înființarea școlilor confesionale românești, a școlilor poporale, a gimnaziilor, a școlilor normale și de meserii, a universităților a întruchipat năzuința spre unitatea de neam, limbă, religie și cultură a românilor prin mari oameni de cultură cu aleasă și profundă simțire patriotică: Andrei Șaguna, Simion Bărnuțiu, Eftimie Murgu, George Barițiu, Gheorghe Lazăr, Gheorghe Asachi, Sextil Pușcariu, Onisifor Ghibu ș. a.

Împlinirea a 75 de ani de la înființarea Universității Dacia Superioară din Cluj ne invită la o întoarcere în timp de trei pătrimi de veac pentru a rememora și omagia acest eveniment de excepție pentru învățământ l românesc din Transilvania și din România întregită.

Anterior acestui eveniment, istoria a consemnat încercări de întemeiere a școlilor superioare în Transilvania — în Sebeșul săsesc (1567), în Cluj (Universitatea catolică organizată de ordinul iezuiților — 1581, 1605, 1693), Alba Iulia (1622), Sibiu (1761 — Universitatea germană evanghelică, 1850 — Academia germană de drept, 1863 — Universitatea paritetică — cu predare în limba germană și în limba română, 1867 — Academia română de drept).

Coaliția austro-ungară a fost favorabilă înființării Universității maghiare din Cluj în 1872, cnnsiderată de Onisifor Ghibu și de alți intelectuali patrioți un instrument în sprijinul politicii de dominare, un atentat la cultura și viața populației majoritare românești. Perioada ulterioară a acestui eveniment a fost marcată de dispoziții juridice și inițiative organizatorice legate de obligativitatea învățării limbii maghiare în școlile confesionale românești (1879), în școlile secundare (1883), în grădinițe (1891), ceea ce a determinat starea de revoltă a populațiilor nemaghiare din Transilvania și lupta pentru învățământul în limba maternă.

La scurt timp de la istorica Adunare Națională de la Alba Iulia unde s-a hotărât Marea Unire, Unirea Transilvaniei cu România, în entuziasmul patriotic general, în ianuarie 1919, s-a pus oficial problema universității românești în Consiliul Dirigent al Transilvaniei și, în cadrul acestuia, în Resortul de instrucție al cărui secretar era Onisifor Ghibu. Consiliul Dirigent a fost de asemenea sensibilizat de opiniile întemeiate exprimate în Congresul profesorilor secundari ce a avut loc la Sibiu în 6/19 ianuarie 1919 și în Congresul medicilor români ce a avut loc tot la Sibiu. Se cerea insistent preluarea Universității maghiare din Cluj.

(Continuare în pag. a 7-a)

Conf. univ. dr. Elena Macavei

Sf. Prooroc ILIE TESVITEANUL

Cu cântări de laudă și cu rugăciuni, cu sufletele rourate de duhovnicească bucurie prăznuim, la 20 iulie a fiecărui an, pomenirea Sfântului Prooroc Ilie Tesviteanul, cel care a fost „înger în trup și om fără de trup cu isprăvile", după cum ne spune o cântare bisericească (Hvalite).

Sfântul Prooroc Ilie s-a născut în cetatea Tesvi, din părțile Arabiei, descendent al seminției lui Aaron. Tatăl său se numea Sovac. Nașterea sa a fost cu aproape trei mii de ani în urmă.

În acele timpuri (sec. IX î. d. Hr.) în regatul lui Iuda, fusese înlăturată necredința primilor regi, cari căutaseră să întoarcă poporul la idolatrie și sforțările revenirii la adevărata credință, cea în Dumnezeul cel adevărat, cuprinsese întregul popor.

Cu totul altfel stăteau lucrurile în regatul lui Israel, în care fiece domnie nouă îndepărta tot mai mult pe oameni de Dumnezeu și idolatria se înmulțea în popor. Treapta cea mai de sus o atinsese acest rău sub domnia regelui Ahab, al optulea rege al lui Israel, care urmă la domnie tatălui său Amvrie. Răul nume al lui Amvrie fu întrecut cu mult de fiul său Ahab, care, profitând de bunăstarea regatului moștenită de la tatăl său, făcu din acesta o adevărată cetate a idolatriei și desfrâului, uitând până și de numele lui Dumnezeu.

Această orbire spirituală, la care ajunsese regele Ahab, se datora în mare măsură Isabelei, soția sa, o feniciană care, ajunsă pe tronul regal al lui Israel, cu un dispreț fanatic și cu o hotărâre neclintită a știut să facă din soțul ei Ahab, unealta care a jignit cele mai sfinte credințe ale poporului. La îndemnurile ei, Ahab zidi un templu lui **Baal în Samaria,** la care oficiau cultul idolatru 450 de preoți asistați de rege și de Isabela.

Ca și cum această mare rătăcire nu ar fi fost de ajuns, Isabela profită de marea sa influență asupra lui Ahab și introduce cultul Astartei în Israel. Acestei zeițe îi fu construit un templu și un număr de 400 de preoți oficiau cultul idolatru al desfrâului, patronați și plătiți de regină. Credința sacră a lui Israel, cultul Dumnezeului celui adevărat erau expuse celor mai jignitoare glume.

Împotriva acestei rătăciri nemaiîntâlnite, Dumnezeu trimite pe Sfântul Prooroc Ilie. Omul lui Dumnezeu se prezintă înaintea regelui Ahab și-i amintește de adevăratul Dumnezeu prin cuvintele ce sună ca o neîndurată sentință: „Viu este Domnul Dumnezeul lui Israel, înaintea căruia slujesc eu, în acești ani nu va mai fi nici rouă, nici ploaie, decât numai când voi zice eu!" (III Regi 17, 1). Și pedeapsa lui Dumnezeu pentru necredința lui Israel începu. O secetă pustiitoare se întinse în acea parte a Orientului. Izvoarele apelor secară, vegetația se uscă, orice urmă de umezeală dispăru, cerul arăta ca un întins de aramă, iar pământul se întări ca fierul.

În acest timp, Sfântul Prooroc Ilie se trase lângă pârâul Cherit, unde apa necesară vieții se mai găsea, și unde fu hrănit în chip miraculos de păsările cerului. Dar apele pârâului Cherit secară și ele și la porunca Domnului Sf. Ilie porni spre Sarepta Sidonului, în Fenicia idolatră.

La casa unei văduve fu primit și ospătat cu ultima făină pentru pâine și cu ultima picătură de ulei. Dar minunea lui Dumnezeu înmulți făina și uleiul în vase, că nu se mai terminau.

O tristă încercare se abătu asupra acestei case: copilul văduvei muri. Sf. Prooroc Ilie căută să alunge durerea din inimia acestei mame și rugându-se fierbinte lui Dumnezeu, Acesta trimise sufletul copilului în trup, iar Proorocul dădu copilul viu mamei sale. Marile dureri și marile bucurii se trăiesc în tăcere, în rugăciune. Și așa se va fi întâmplat și cu văduva din Sarepta Sidonului, în casa căreia se împliniseră cuvintele: „cel ce primește prooroc, plată de prooroc va lua". Tradiția iudaică spune că fiul înviat al văduvei din Sarepta Sidonului a rămas după aceea ucenicul și slujitorul statornic al Sf. Ilie, pentru ca apoi să devină primul prooroc al lumii păgâne, proorocul Iona, cel ce a fost trimis de Dumnezeu să propoveduiască credința și să șteargă nelegiuirea de la niniviteni.

Se împlineau cei trei ani de secetă... Ahab și sfetnicul său Avdie (cel care scăpase o parte din proroci de moartea cu care Isabela pedepsise pe cei ce credeau în adevăratul Dumnezeu și care-i hrănea ascunși într-o peșteră), au pornit în cuprinsul regatului să vadă stricăciunile aduse de secetă. În ca ea lor a ieșit Sf. Ilie, pe care văzându-l Ahab și amintindu-și de groaznica pedeapsă venită asupra țării prin cuvintele acestuia, l-a înfruntat cu asprime: „Tu ești cel ce tulburi pe Israel?", la care Sf. Ilie răspunde cu glas tunător: „Nu eu tulbur pe Israel, ci tu și casa tatălui tău". Spre a adeveri regelui și poporului întreg că seceta a fost o pedeapsă pentru necredința lor și că idolatria și desfrânarea sunt urâte în fața Domnului, și că numai Domnul este adevăratul Dumnezeu, Sf. Ilie cere regelui să pună la încercare puterea lui Dumnezeu și pe cea a idolului.

Sfânta Scriptură ne spune că locul acestei confruntări a fost muntele Carmel. Aici, cei patru sute cincizeci de preoți ai lui Baal și cei patru sute ai Astartei, au chemat în van pe zeul lor să pogoare peste jertfa lor foc din cer. Înspre seara zilei, Sf. Ilie, după ce a îmbrățișat cu privirea de pe înălțimile Carmelului câmpia Samariei, valea Ezdrelonului, câmpia și munții Galileii, din depărtare, până la piscurile singuratice ale Taborului, acest „pământ al făgăduinței" pe care Dumnezeu îl dăruise părinților săi, a rugat, cu sufletul cutremurat de suspine, pe Dumnezeu să coboare focul din cer peste jertfa sa, ca astfel să creadă acest neam ușor de aplecat și îndărătnic în adevăratul Dumnezeu.

Ruga Proorocului a fost ascultată. Poporul în semn de pocăință a căzut cu fața la pământ și a strigat: „Domnul este Dumnezeu, Domnul este Dumnezeu" (III Regi 18, 39), apoi prinzând pe preoții și proorocii mincinoși ai lui Baal și ai Astartei, i-au ucis, pentru a stârpi necredința în popor. Porțile cerului s-au descuiat și ploaia binefăcătoare s-a revărsat peste pământul însetat. Regele Ahab s-a reîntors la adevărata credință, dar Isabela i-a trimis vorbă Sf. Ilie că, precum a pierdut el pe preoții și proorocii ei, tot așa îl va pierde și ea pe el.

Dar Dumnezeu a purtat pașii Proorocului Său în pustie, unde roagă pe Cel Atotputernic: „Mi-ajunge acum, Doamne! Ia-mi sufletul, că nu-s mai bun eu decât părinții mei" (III Regi 19, 4). Precum odinioară poporul iudeu în pustie a fost hrănit în chip minunat, tot astfel și acum Sf. Ilie este hrănit de un înger și pornește spre muntele Domnului, Horeb, mergând prin pustie patruzeci de zile și patruzeci de nopți. Aci, Dumnezeu face semne de tărie, dar nu în acestea i se arată Sfântului Ilie, ci în „adiere lină de vânt" (III Regi 19, 12), o tainică prefigurare închipuire a Împărăției iubirii nesfârșite a Domnului Iisus. Și tot în înălțimile Horebului, primește Sfântul Prooroc mângâierea lui Dumnezeu, că în ciuda idolatriei încuibate în poporul Israel, Dumnezeu a „oprit din izraeliți șapte mii de bărbați; genunchii tuturor acestora nu s-au plecat înaintea lui Baal și buzele acestora nu l-au sărutat" (III Regi 19, 14, 18). Tot așa D mnezeu îi arată că trebuie să meargă în Siria, unde să ungă rege nou în locul lui Benadat, iar în locul lui Ahab, să ungă rege pe fiul acestuia, și, în fine să ungă prooroc pe Elisei, ca urmaș al său. Toți aceștia trei vor păși la nimicirea idolatriei în viitor.

Sfântului Ilie i-a fost dat să împlinească numai ultima poruncă a lui Dumnezeu, ungerea lui Elisei, care va împlini pe cele două.

Viața Sfântului Prooroc Ilie, plină de curăție și de o credință nemărginită în Dumnezeu, se află necontenit în mâna lui Dumnezeu. Prin credința sa, el s-a făcut vas al ma-

(Continuare în pag. a 2-a)

Emilian Arădeanul
Arhiereu-vicar

Reîntoarcere în timp la Sfințirea ctitoriei Brâncovenilor de la Sâmbăta de Sus

(15 august 1993)

Doamne, Doamne, mult zic, Doamne!
Dumnezeu pare că doarme
Cu capul pe-o mânăstire
Și de nime' n-are știre...

Dacă n-ar durea această metaforă pentru amara ei actualitate, desigur ne-ar copleși cu geniala forță de sugestie.

Dacă am gândi numai că „așa-i place lui Dumnezeu să se odihnească", ne-am putea mândri că țara noastră — toată! — e un loc de sfânt repaos pentru Creator, căruia îi este desigur greu să aleagă între Voroneț și Tismana, între Putna și Rohia, între Moldovița și Râmeți, ori Dintr-un lemn... Astfel, legănat cosmic, în dangăt de clopote, Dumnezeu se „reface", după efortul Creațiunii, nu în cerul vag al necuprinderii mentale, nu în Edenul legendar ori simbolic, ci la noi, la români...

Dar metafora doare prin însăși concluzia conținută în versurile: „Dumnezeu pare că doarme (...) Și de nime' n-are știre..." Așadar, un somn al uitării de toate, de însuși „lucrul mâinilor Sale". O uitare voită, profundă, ca o plecare-de-tot. Iar sub somnul Lui, noi oamenii am rămas singuri, neputincioși în lupta cu stihiile Firii, sau cu dezlănțuirea unui „Rău-la-puterea-infinit", eliberat fără control din propria noastră alcătuire care, virtual, îl conține, după cum conține și un „Bine-la-puterea-infinit". De ce nu scapă controlului cuantic *acest Bine,* să inunde viața, lumea, până la sațietate, iată un subiect la care se poate medita îndelung.

Și, totuși, într-o zi, Dumnezeu s-a trezit aici, la noi, la români. L-a trezit toaca de vecernie și priveghere, L-au trezit stihurile Prohodului Adormirii Maicii Domnului, cântate în foișor, sub umbrarul de fagi, în incinta Mânăstirii Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus. Popor mult, necăjit, dar cu evlavie adâncă, sobor de preoți și monahi, adunați ca întotdeauna la hramul acestui stâlp de credință ortodoxă din Transilvania, au fost învredniciți să trăiască și să înțeleagă minunea trezirii lui Dumnezeu din somnul uitării.

„Pentru orice lucru este o clipă prielnică și vreme pentru orice îndeletnicire de sub cer (...). Vreme este să te naști și vreme să mori; (...), *vreme este să dărâmi și vreme să zidești*", spune Ecclesiastul.

Ctitorie a marelui voievod Constantin Brâncoveanu, dăruită de acesta fraților de-un neam și o credință din Transilvania, mânăstirea de la Sâmbăta de Sus, de la poalele Făgărașilor, a cunoscut „vremea" ei de zidire voievodală, dar și „vreme" de dărâmare dușmănoasă, după cum însuși neamul românesc a cunoscut, în mai multe rânduri, „vreme" de naștere și de moarte.

În ultimul timp, din ctitoria Brâncoveanului mai rămăsese bisericuța, cu hramul „Adormirii Maicii Domnului" (dărâmată și reziditâ de mai multe ori), ocrotită tocmai de simbolica legătură între acest mare Praznic creștin și chiar ziua în care ctitorul de țară și spiritualitate românească plătea cu viața sa și a celor patru coconi nevârstnici tăria de a nu-și lepăda credința.

Canonizați în 1992 de către Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe din România, voievodul și pruncii săi au luat chip de sfinți într-o reprezentare iconografică de autentică tradiție bizantină, îmbogățită cu inefabila amprentă a sufletului românesc. Și astfel gătiți, sub irizări de culoare și foiță de aur, au fost și ei prezenți la marea sărbătoare a târnosirii bisericii celei noi, închinată lor, precum și a noii așezări monahale, înălțate împrejurul vechii ctitorii brâncovenești. Cuprinsă într-un patrulater de clădiri monumentale, dar păstrând cel mai autentic „stil brâncovenesc", cu foișoare strălucind sub horbota florilor de acant ce împodobesc stâlpii și balustradele, cu arcadele ca niște repetate mirări ale ochilor de sfinți și de îngeri, micuța ctitorie a lui Constantin Brâncoveanu — biserica veche —, cu pictura recent și impecabil restaurată, în tonuri și nuanțe bănuite a fi cele originale, pare un giuvaer neprețuit, închis spre păstrare într-un sipet pe măsură.

Rostuit să continue a fi același centru monahal cu faimă demult trecută peste fruntariile țării, noul așezământ de la Sâmbăta de Sus a fost gândit, conceput și — iată! — desăvârșit prin străduința și râvna ziditoare a Î. P. Sale Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, de asemeni și ca un centru de efervescentă cercetare și studiu teologic, de fructuoase întâlniri și dezbateri cu caracter ecumenist, de intensă trăire ortodoxă.

Iscat în „vreme" de dărâmări, sub constelații atee, visul și gândul Î. P. S. Antonie Plămădeală a străbătut — până în clipa dumnezeiești bucurii a împlinirii — apele învolburate ale unui paradox: în vuietul rănind auz și suflet cu care se prăbușeau în praf, smulse brutal de macarale, turle și catapetesme de biserici, amuțite de clopote, Î. P. S. Antonie „zidea", în nopți de nesomn, pregătind — filă cu filă — cărțile care aveau să devină tot atâtea cărămizi la noua ctitorie. Va fi avut, desigur, voia și ajutorul Maicii Domnului, dar poate că, în liniștea tainică a miezului de noapte, se vor fi aplecat peste umărul său chiar ei, Brâncovenii, cerându-și biserică nouă. Sub raze de lună plină, vor fi privit prin „fereastra de la Sâmbăta", cum este numită de tradiție valea dintre munți care lega Țara Românească de Transilvania, să afle ce se întâmplă cu zidirea care se înfiripa aici, în mare taină și sub apăsătoare frică.

Și iată, minune s-a petrecut, în vremuri în care miracolul este negat prin imposibila cuprindere a lui cu o minte mărginită de imediatul concret.

14 august, 1993 — ajun de Praznic al Adormirii Maicii Domnului, hram la Mânăstirea Brâncoveanu. Se așteaptă oaspeți de seamă: Sanctitatea Sa, Bartholomeu I, Patriarhul Constantinopolului ne vizitează țara, la invitația Prea Fericirii Sale Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române și a Î. P. S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului. Împreună și înconjurați de arhierei, români și greci, arhimandriți și preoți, vor oficia slujba de sfințire a noii ctitorii, întru veșnica pome-

(Continuare în pag. a 3-a)

Lidia Popița-Stoicescu

Citiți în pag. 4:

Alegeri de noi ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române

OMUL ȘI BUNURILE

Înțelepții vechi au căutat să rezolve problema raportului dintre om și lucruri, acordând prioritate acestora din urmă, în sensul că omul nu poate exista fără ele, că este direct dependent de acestea, iar viața fără ele ar fi de neconceput. *Întâi să trăiești, apoi să filozofezi* — așa suna unul din principiile de bază ale multora dintre sistemele de gândire filosofică, care a fost preluat și absolutizat mai apoi de curentele materialiste și atee.

Aparent așa s-ar părea că stau lucrurile: ne vine foarte greu să concepem că putem gândi, filozofa, ruga sau desfășura orice alt fel de activitate intelectuală, atâta timp cât asupra noastră apasă spectrul sărăciei, al nesiguranței zilei de mâine, al lipsei de stabilitate materială. Numai că un astfel de mod de a ne înțelege pe noi și lumea în care trăim, nu face decât să ne îndepărteze de Dumnezeu, coborându-ne în sfera exclusivă a materialității.

În esența ei, însă, problema este fals pusă, pentru că acceptând o primordialitate a materiei asupra spiritualului nu facem decât să-L excludem pe Dumnezeu din actul creației, și prin aceasta să cădem în absurd, căci fără Dumnezeu, nici lumea, nici omul, și nimic din celelalte lucruri nu-și mai pot justifica existența sau sensul.

Atunci când Domnul Iisus spune: „Să nu căutați ce veți mânca sau ce veți bea și să nu fiți îngrijorați căci doar știe Tatăl vostru cel ceresc că aveți trebuință de ele" (Luca 12, 29—30), nu vrea nicidecum prin aceasta să ne împingă la indiferență și pasivism în fața realității, ci doar să restabilească adevăratul raport dintre om și lucruri, dintre om și Dumnezeu. Orice s-ar spune, omul nu este în ultimă instanță decât un „chivernisitor" al unor bunuri care nu îi aparțin, ci doar îi sunt încredințate, ca prin ele să-și dobândească mântuirea sau osândirea sufletului. „Ce ai, pe care să nu-l fi primit? Iar dacă l-ai primit, de ce te făleși, ca și cum nu l-ai fi primit?" (1 Cor. 4, 7).

Aceasta este în fapt învățătura Evangheliei în care ni se vorbește despre bogatul căruia i-a rodit țarina: acesta nu s-a făcut vinovat pentru simplul fapt că avea multe bunuri și că a fost binecuvântat cu roade, ci pentru faptul că L-a ignorat întru totul pe Dumnezeu, pentru că s-a crezut pe sine stăpânitorul de drept al acestor bunuri, și cel mai grav, a crezut că acumulând cât mai multe bunuri materiale, își poate asigura liniștea sufletului.

Sentința finală: „Nebunule! În această noapte vor cere de la tine sufletul tău. Și cele ce ai pregătit ale cui vor fi?" (Luca 12, 20) cade grav peste viața lui, spulberându-i iluzia pe care și-a clădit și pentru care și-a irosit întreaga viață.

Pr. N. Stoia

Nu suntem singuri

(Urmare din pag. 1-a)

cest păcat spune Mântuitorul că nu se va ierta niciodată. Pentru că e păcat care vine din rea intenție, din rea credință. Reaua credință e atunci când contrazici cu încăpățânare evidența, logica, bunul simț. Dar oare în cazul păcatului împotriva evidenței n-ar putea opera iertarea? N-ar putea fi invocată și aici una din cele 70 de ori câte șapte iertări? Dacă într-adevăr e vorba de un păcat împotriva evidenței, cu încăpățânare, și nu o slăbiciune, o rătăcire, o greșită interpretare, atunci, așa cum a spus Mântuitorul, parcă ar fi logic să nu se ierte. Am zis „parcă", din teama unui verdict care ar putea limita puterea de iertare a lui Dumnezeu. A Tatălui nostru.

Spuneam că e bine să le facem oamenilor bucurii și să nu lăsăm frâu liber demonului contrazicerii cu orice preț.

Înseamnă oare aceasta că întotdeauna trebuie să le spunem oamenilor doar ceea ce le convine, ca să le fim pe plac? Dintr-o astfel de conversație de papagali care repetă ceea ce spun ceilalți, evident, nu s-ar mai naște niciodată nimic nou. Dar oamenilor nu le ești pe plac doar când le spui ceea ce ei știu deja. Ei se bucură și când le spui noutăți, când le tâlcuiești în chip creator ceva, când le spui lucruri pe care ei nu le știu. Acestea îi pot bucura, fiindcă îi îmbogățesc, le deschid ochii, le deschid perspective noi în aprecierea unor fapte, a unor texte, noutăți care le prilejuiesc nașterea în propria lor gândire a unor gânduri noi și frumoase. Știm toți cum să facem bucurii. Nimeni nu se poate apăra spunând că nu știe. Ce vrei să-ți facă ție oamenii, aceea fă-le și tu lor. E un criteriu negreșelnic. Vine de la Iisus.

Evident, există și oameni pe care îi scandalizează tot ceea ce e **altfel** decât ceea ce gândesc și vor ei. Eu i-aș numi cu un cuvânt cam nepotrivit, neacademic, dar nici nu vreau să-l evit, pentru că vreau să-mi spun exact ideea: aceștia sunt **„țâfnoșii dorinței de dominare"**. Sunt cei care vor întotdeauna să aibă doar ei dreptate. Sau sunt retrograzi, sau sunt conservatori, sau sunt răi, sau sunt proști. Mântuitorul i-a contrazis pe unii ca aceștia. Cu riscuri dar și cu îndrăzneală. Se declarau scandalizați când ierta păcatele, sau când vindeca sâmbăta. Pentru farisei formele prevalau față de conținut și binele însuși ajunsese să fie socotit păcat, precum în cazul vindecărilor, deși față de animale aveau o mai mare înțelegere decât față de oameni. Chiar cu acest exemplu i-a și combătut Mântuitorul. Mântuitorul își apăra dreptul de a face bucurii celor suferinzi. Cei răi însă nu se pot bucura de bucuriile altora. Dar nici pe aceștia Mântuitorul n-ar fi vrut să-i supere, ci să-i învețe să se bucure. Erau însă atinși de o boală, înrădăcinată de mult în spiritualitatea iudaică a vremii. Erau robiți formelor. Deveniseră opaci la **rostul** formelor, căci uneori își au și formele rostul lor. Dar în nici un caz, nu atunci când blochează binele. Formele își au rostul lor numai atunci când ajută binele. Când înmulțesc bucuria. Nu când o împiedică.

Mântuitorul a descoperit multe deturnări de la bunul simț și de la buna intenție originară a formelor. Când formele și-au pierdut conținutul, au devenit ritual gol de sens. Când descoperea așa ceva, Iisus nu ezita să-i scandalizeze pe fariseii robiți literei. Dar pe câți alții nu-i bucura? Îi bucura pe toți cei cărora le făcea bine. Aceia îl recunoșteau ca Fiu al lui Dumnezeu.

Dar a fi fiul cuiva, înseamnă a avea un tată, înseamnă a exista un tată. Mântuitorul a atras atenția către Sine ca Fiu, pentru a-L descoperi lumii pe Tatăl și pe Duhul Sfânt.

Sfântul Maxim Mărturisitorul într-un Comentariu **la Tatăl nostru** găsește chiar în această rugăciune invocarea nu numai a Tatălui, ci și a Sfintei Treimi. **Numele** este **Fiul**, iar **Împărăția** este **Duhul Sfânt**, zice el.. (Filocalie vol. II, ed. Sibiu 1947, p. 262). Și tot el vede în **Tatăl** și în Sfânta Treime, **Cauza făcătoare a lucrurilor** și harul înfierii noastre (Idem, p. 262—263).

Oamenii s-au întrebat întotdeauna despre cauze. O cauză e într-un anumit fel un Tată. Oamenii fără **Tată** ar fi orfani. Fără un Tată n-am ști nimic despre noi și n-am fi nimic. Am fi apariții ciudate și dispariții stupide. Asta suntem când nu recunoaștem că suntem opera unui creator, a unui Tată, prima cauză a tot ceea ce există. A noastră și a întregului univers. În momentul în care spunem **Tatăl nostru,** e ca și cum am afirma: **nu putem fi rezultatul întâmplării,** apăruți printr-o șansă oarbă a mișcărilor din univers. Acest lucru e absolut imposibil. Hazardul nu se poate repeta și n-a putut da naștere tuturor formelor de viață. Și câte feluri de viață! Câte feluri de viață, tot atâtea imposibile hazarduri. Cum a putut naște hazardul oameni, animale, vegetale, minerale, și câte feluri de pești, și câte feluri de animale, de păsări, de gâze, de flori! Și oare cum se va fi prefăcut hazardul în legi care să le reproducă pe toate acestea matematic? Hazard și lege e o contradicție în termeni. E ca și cum ai spune că universul legic, deci logic, s-a născut dintr-o harababură originară.

Dar nici măcar harababura originară nu-și poate avea în ea însăși cauza. Savanții merg până la faimosul Big-Bang. Cei care n-ați auzit despre aceasta, vă spun eu. E vorba de o explozie originară din care, dintr-o dată, s-ar fi născut și universul și viața. O abstracție prefăcută în cauză. Din cea mai mică particulă posibilă, s-a născut cea mai mare dintre lumi, așa, de la sine, printr-o explozie de infinite ori mai mare decât particula însăși.

Și aceasta e o contradicție în termeni. Căci din această explozie cu caracter finit, a apărut universul infinit. Deci s-a parcurs instantaneu un drum, de la cea mai mică particulă, la marele infinit. Și în acea mică particulă eram și eu, eram noi toți, și galaxiile, și clarul de lună și, să zicem, **„Luceafărul"** lui Eminescu și **„Faust"**, și **„Oda bucuriei"**, și visul meu de astă noapte. Toate acestea erau în acea mică, infinitezimală particulă originară.

Dar cine a făcut micuța particulă înainte de Big-Bang, înainte ca ea să explodeze și din ea să se nască ceva, și cine a umplut-o de acea energie fără margini cu care se umple întregul, infinitul universe? La aceasta nu există răspuns. Nimeni nu l-a dat până acuma. Savanții cei mai mari din lume, cei care au probitatea profesională s-o spună, nimeni n-a putut răspunde la aceasta. Răspund, trebuie s-o spunem cu emoție, doar cei care spun: **Tatăl nostru!**

Fără Tatăl nostru nimic nu se poate explica. Și nu spun acest lucru numai eu, ci o spun savanții cu responsabilitate profesională, științifică. Eu nu voi fi citit toate cărțile privitoare la această temă, dar am citit destule din care să-mi pot da seama că cei care ar putea să ne spună ceva, n-au putut spune mai mult, în final, decât **Tatăl nostru.** Știința descrie multe, a pătruns în spațiile cele mai mici posibile, în microcosmos și a pătruns până aproape de spațiile cele mai mari posibile. Dacă nu direct, prin deducție.

originea primei particule? Și-apoi, și sper că întrebarea nu e cu totul stupidă, cine a fost contemporan cu evenimentul, ca să ni-l poată măcar descrie? Nimeni. Și cum va mai repeta cineva experiența apariției universului și a omului, experiență care a fost unică? Pentru ca măcar ceea ce presupune să poată fi verosimil, dacă nu credibil, ar trebui ca cineva să repete experiența. Fie și numai în laborator.

Și totuși există oameni care nu cred în Tatăl nostru, adică în Cauza originară — Dumnezeu. Dar eu îmi pun foarte serios întrebarea: oare chiar există asemenea oameni? Oare chiar există oameni care nu cred? Să-mi fie permis, măcar mie, să mă îndoiesc. Dv. faceți ce vreți. Și după ce vom sta de vorbă, să vă mai gândiți. Un om care are sentimente, care are un tată și o mamă pe pământ, care a devenit ceea ce este, cu tot sistemul lui organic extraordinar, și cu cel psihic și mai extraordinar, cu memorie, iubire, ură, gelozie, geniu să apară la întâmplare în doar câteva luni, într-un spațiu închis căruia mama, în afară de aer și mâncare, nu-i dă nimic, nu-i modelează inima, ochii, sistemul nervos etc., etc., un astfel de om, dacă stă să se gândească bine, nu poate fi necredincios, decât dacă e imbecil. Îndrăznesc acest cuvânt sau, ca să fiu mai blând, un astfel de om, care știe acestea, nu poate fi necredincios decât dacă, chiar dacă are 99% geniu, are și 1% imbecilitate. În cazul acesta necredința ar fi explicabilă. Ce, parcă virusul SIDA ocupă în cazul uman o suprafață mai mare? Nici măcar atât. E un unu după zero, virgulă și după nenumărate alte zerouri. Și cât rău face? Tot așa și acel zero, virgulă și nu știu câte zerouri înainte de unul, la sută, de imbecilitate, poate provoca necredința.

Există câteva legi fundamentale care până acum n-au putut fi infirmate de nimeni. De aceea credința noastră, pe lângă faptul că ne vine din Sfânta Scriptură, ne vine și din interiorul nostru, ne vine și de la Dumnezeu. Credința ne vine și din rațiune. Credința este și concluzia unor legi ale rațiunii care ne spun că nu se poate să nu existe Dumnezeu, pentru că există fenomene care nu s-ar fi putut produce, dacă nu le explicăm prin Dumnezeu. Spre exemplu, rămân veșnice principii ca cele de care vom vorbi mai jos, și care, fără Dumnezeu, n-ar fi putut fi călcate niciodată. **Ex nihilo nihil.** Din nimic, nu se poate naște nimic. Nimeni n-a putut contrazice până astăzi acest adevăr. Numai Dumnezeu poate face ceva din nimic. Nimicul e ceva ce nu există. Nu se poate face ceva ce ar exista, din ceva ce nu există. Numai la Dumnezeu e cu putință așa ceva. Sau: **omne vivum ex ovo.** Orice ființă se naște din altă ființă. Până acum nu s-a dovedit că s-ar putea și altfel.

Nimeni n-a putut și nu va putea face viața, în vecii vecilor. Iar a spune că viața s-a născut din întâmplare, din explozia aceea originară, e un fel de a vorbi ca să spui ceva, nu ca să explici cu adevărat.

Să luăm în considerare și alt principiu. N-o să ne întindem la prea multe, dar încă unul, cel puțin, tot atât de evident, e necesar să ni-l amintim: **nici un corp nu se mișcă de la a la b, fără să fie mișcat de cineva.** La baza tuturor lucrurilor, spun savanții, e mișcarea. Și acum dacă te uiți cu microscopul la un corp, vezi mișcarea care cu ochiul liber nu e vizibilă. Dar unde e motorul care mișcă?

Lumea, universul tot, viața, nimic n-a putut apare din nimic, decât prin creație. Iar creația nu este și nu poate fi decât atributul lui Dumnezeu. Autocreația este imposibilă. Este o contradicție în termeni. Nu există decât o singură ieșire din impas. Ieșiri proaste există mai multe, dar ieșirea bună este una singură: Dumnezeu. **Tatăl nostru.**

Îmi cer iertare dar mă ispitește o anumită brutalitate verbală, întotdeauna când mă refer la aceasta. Mă rețin. Voi afirma simplu: această singură ieșire posibilă este așadar: **„Tatăl nostru".** Avem un Tată. Totul e creat de Dumnezeu. Credem acest lucru, sau chiar îl știm? Iată o întrebare posibilă. Sunt dintre aceia care îndrăznesc să spună că știu. E drept, credința vine cumva și înainte de a ști. Dar credința, ca și intuiția, este la origine un discurs logic, bazat pe combinații infinite de date, unele bănuite, altele cunoscute. E un proces de gândire, o analiză și o sinteză care se desfășoară în cea mai mare viteză posibilă. Deci, finalmente, și credința ca și intuiția, sunt rezultatul unui discurs logic, dar de o viteză extraordinară, și care te duce la concluzia că trebuie să crezi.

Și acum voi mai încerca o constatare. În orice caz **știm mai multe pentru a crede în Dumnezeu,** Tatăl, Creatorul, decât pentru a nu crede.

Dar să mai rămânem o clipă în domeniul lui a crede.

Ateul, pretinsul ateu, nu știe mai multe despre Cauze decât credinciosul. Necredința lui nu e bazată pe elemente de cunoaștere mai elocvente decât cele ale credinciosului. Aceasta pentru simplul motiv că aceste elemente de cunoaștere nu există. Și-atunci se impune o concluzie certă. **Credința ateului este o credință mai credință decât credința credinciosului.** Vi se pare puțin complicat? Am să spun încă o dată. Necredința ateului nu e știință. Ea este tot credință. Ba chiar e mai credință decât credința credinciosului. Deci, în fond, sunt două credințe. Numai că unul optează pentru ceea ce e logic, pentru **Tatăl nostru** drept cauză, pe când celălalt optează pentru nimic.

Această opțiune înseamnă dezolare. Pentru că, în cazul credinței credinciosului, acesta își adaugă la credință intuițiile, tradițiile, lecturile sfinte, învățăturile mamei, logica, deci și argumentele raționale care constituiesc apologetica, pe când necredinciosul nu e ajutat de nimic. El refuză ajutoarele. Pentru el contează doar ceea ce e sigur științific. Și cum științific nimic nu e sigur, în orice caz nimic ce ar putea să motiveze necredința, înseamnă că necredința lui e tot un fel de credință. Desigur, întoarsă pe dos, față de cea a credinciosului în Dumnezeu. Credința ateului e credința în nimic. Dar tot credință.

Ceea ce știu ateii, nu le dă dreptul la necredință.

— Va urma —

Anunț:

Editarea unei importante scrieri

Mânăstirea Prislop primește înscrieri pentru tipărirea manuscrisului Părintelui Arsenie Boca: „Cărarea Împărăției" și roagă totodată pe cei care înțeleg să-i respecte memoria să nu se lase înșelați de cei care încearcă să-i negustorească numele, prin lansarea unor variante incomplete sau deviate — și care în cele din urmă vor suferi rigorile legii —, exemplarul original al Părintelui avându-l numai Mânăstirea Prislop. Cei care vor să aibă un exemplar pot trimite suma de minimum 5 000 lei pe adresa Mânăstirii Prislop, Silvașu de Sus, Hațeg, județul Hunedoara.

Anania Moraru
(un Badea Cârțan)

Anania Moraru, bunicul meu după tată, s-a născut în comuna Porcești, azi Turnu Roșu de lângă Sibiu, la data de 1 ianuarie 1862 și a murit la Râmnicul Vâlcea la 18 iulie 1930 (provenea dintr-o familie de moșneni oieri din munții Lotrului).

Cele ce urmează să le povestesc le dețin de la tatăl meu Col. dr. Toma Moraru, al nouălea și ultimul din copiii lui Anania Moraru; născut la 18 februarie 1899 la Râmnicul Vâlcea și repauzat la Giurgiu, unde a practicat medicina toată viața sa profesională, până la 12 aprilie 1973.

Cercetând la biserica din Porcești, ridicată de Matei Basarab, în catastivul acesteia, date în legătură cu familia mea, am găsit, că pe linie bărbătească ascendentă până la 1768, a existat o alternanță sistematică a numelor Toma și Anania, încheiată cu tatăl meu Toma Moraru.

Întorcându-mă la titlul articolului meu, trebuie să arăt că am găsit că bunicul meu a fost decorat cu ordinul *Coroana României* în gradul de cavaler, informație copiată de mine de pe actul său de deces nr. 137, existent în arhiva primăriei din Rm. Vâlcea.

Este cunoscut că, din inițiativa lui Nicolae Iorga în anul 1891, a fost înființată Liga Culturală cu filiale în toate județele României mici, cu scopul propagandei pe calea culturală a pregătirii Marii Uniri care a dus după primul război mondial la crearea României Mari.

Propaganda se făcea prin cărți literare, filosofice, istorice și religioase. Organele austro-ungare refuzau însă intrarea pe cale oficială a unor „publicații periculoase și instigatoare", favorabile pregătirii Marii Uniri.

Astfel s-a format, în clandestinitate un transport peste munți, cu spinarea, a sacilor cu cărți interzise.

Bunicul meu era mare amator de lectură de calitate. În acest context a organizat și a transportat personal de la Rm. Vâlcea, peste Colmea Cozia din Făgăraș, cărți trimise de Liga Culturală, până la Porcești, cărți care erau preluate de alți patrioți, mai departe în Transilvania și răspândite poporului român.

La un moment dat, activitatea lui clandestină a fost depistată de stăpânire, iar organizatorul ei, Anania Moraru, a fost informat de către tovarășii de luptă, primul fiind cumnatul său Vasile Buta, fratele bunicii mele Maria Buta (24 iulie 1862 — 3 mai 1928), care era și el vizat.

Pentru a se salva au fugit la Râmnicu Vâlcea cu copiii născuți până atunci; se știe că în procesul de transhumanță Transilvania — Sud Carpați; Râmnicul Vâlcea era primul și cel mai important centru de absorbție al transilvănenilor „periculoși".

Nu am putut stabili încă data exactă a refugiului, însă la prima vedere el s-a putut produce între 1891 (data întemeierii Ligii Culturale) și 1899 (data nașterii tatălui meu la Rm. Vâlcea).

Bunicul și-a continuat activitatea și în Oltenia deschizând un mic han pe str. Traian și o ospătărie unde găzduia pe cei care transportau în continuare literatura interzisă în Transilvania, iar Vasile Buta a deschis un restaurant peste drum. El, bunicul, a activat nobilul scop până în 1918, în total circa 30 de ani. Tatăl meu a fost singurul din cei nouă copii care a făcut studii universitare, ca medic militar activ.

Tot el mi-a furnizat o mare parte din informațiile de față.

Aș mai avea încă alte lucruri minunate de povestit despre acest alt Badea Cârțan, dar le voi lăsa pentru alt articol.

Iată deci de ce a fost decorat!

Dr. ing. Dinu-Ștefan Moraru

Sf. Ilie Tesviteanul

(Urmare din pag. 1)

nifestării puterii lui Dumnezeu în lume. De aceea, cântările bisericești îl numesc „al doilea înaintemergător al Domnului", „cel ce a încuiat cerul", „de arătarea lui Dumnezeu învrednicit".

Sfântul Ilie se retrage cu Elisei la Iordan și trece pe malul celălalt, și vorbind, este despărțit de ucenicul său și se ridică spre cer într-un car de foc tras de patru cai, așa cum ni-l înfățișează icoanele din Biserici și din casele noastre.

Pe credința Sfântului Prooroc de acum aproape trei mii de ani, s-a întărit credința noastră în Dumnezeul cel adevărat și veșnic, numele Sfântului este hramul multor biserici, iar credincioșii iau pildă de tărie în credință din viața lui. Viața lui a fost o nestinsă lumină, așa cum îl învăluie lumina din icoanele unde este pictat alături de Domnul pe Tabor, împreună cu Moise, și această lumină ne călăuzește spre o viață de curăție și de credință.

Petre Pascu — Inedit

Evocare

110 ani de la naștere

ION PETROVICI

— GENEZA UNOR CATRENE —

Timp îndelungat, mai mult de trei decenii, deținând catedra de logică la universitatea ieșeană, filosof de talie universală, cum îl caracteriza Pavel Apostol în **Tribuna,** Ion Petrovici, știut este cât de strălucit orator era! Impresionant e numărul conferințelor ce ținuse la Iași, București, alte centre culturale din țară și de peste hotare. Viu a rămas pentru toți, cu deosebire, Congresul filozofilor de la Paris — 1937 — când țara noastră trimitea acolo personalități ca Tudor Vianu, Eugeniu Speranția, Petru Comarnescu, tânărul cadru universitar Grigore Popa... Mai vârstnic, dar și cu nume mai bogat în rezonanța privind învățământul și activitatea publicistică, Ion Petrovici fusese instituit conducător al acelei delegații.

Peste alte trei decenii, ba încă mai mult, o conferință despre Titu Maiorescu, într-un cadru mai restrâns, de Casă de cultură, la București, avea să încheie (20 martie **1970**) cariera oratorică, totdeauna la cel mai înalt nivel de reușită, a fostului dascăl ieșean, cu puțin înainte de nonagenarat. Dizertația, timp de două ore, și nu în poziția de a sta comod pe scaun, am putut s-o citim, mai apoi, în **Convorbiri literare.** Sala din strada Zalomit, București, cunoștea un răsunet de zile sărbătorești, cu public ce nu-l încăpea amfiteatrul spațios. De pildă, pe Nichifor Crainic, pe profesorii Al. Dima sau Dimitrie Macrea, îi vedeam stând în picioare, pe marginea locurilor ocupate de personalități marcante ale vieții noastre culturale. Din lipsă de locuri, dar și ca semn de mare admirație, vorbitorul era înconjurat pe scenă de Vladimir Streinu, Șerban Cioculescu, Neagu Rădulescu și alt public împins cu asalt spre, și sus pe scena înaltă.

Respectuos rog să fiu lăsat a consemna aici, că la organizarea acelei seri de neuitat, am avut o destul de însemnată parte de contribuție. E una din puținele mele mari bucurii. Erau anii după mulți ani de pușcărie.

Profesorul, căruia îi plăcea să fie înconjurat de oameni, primea la el acasă aproape zilnic, pe la ora 12, o seamă de personalități, între care bunii săi vechi prieteni Mihail Ralea ori Tudor Vianu. Discuții pe marginea noutăților editoriale. Cărți, mai ales de gândire. Artistico-culturale. În astfel de împrejurări, îi întâmpina totdeauna în ținută oarecum solemnă. Veneau și alte persoane, de obicei cadre universitare.

Mie, admirator fervent, îmi crease stări generatoare de bucurii. Destul de des, frecventam micul apartament 14 B din blocul „Băicoianu", bulevard Ana Ipătescu. Mă lăsa să chem alte persoane. Să mijlocesc, adică, întrevederi. Mai glumind, mai în serios, ocupam funcția de „impresar", onoarea dată fiind de atentul amfitrion. Din lista vizitatorilor duși de mine aș aminti pe actorul Ludovic Antal, prieten mie, recitând cu măiestrie mai ales din Eminescu. Pe Barbu Theodorescu, fost secretar al lui Iorga. Pe Al. Husar, profesor de estetică la Universitatea din Iași. Pe N. Tertulian, atunci redactor la „Viața Românească". Alte dăți însoțeam pe Petru Sfetca, poet bănățean, sau Paul Teodorescu, responsabil al Cenaclului din o Casă de cultură. Mergea cu mine, apoi, Nicu Filip, fiul lui Gh. Filip, director la Editura „Minerva" de pe vremuri.

Profesorul scria poezii. Le scotea din sertar în ipostază de agreabil delicvent, cerându-ne ,perpetuu începător, părerea. Implorat cu multă stăruință, ne-a dat, mai bine zis i-a dat lui Petru Sfetca, versuri, publicate după aceea în **Tribuna.** Revista, cu cerneala tiparului caldă încă mă învrednicisem a i-o prezenta la domiciliu. Autorul trăia bucuriile debutantului. Le trăiam și noi, cu toții.

*

La 1 decembrie 1970, peste albastrul Voronețului fâlfâiau aripile zăbranicului: era ziua înmormântării lui Petru Comarnescu. Un memorabil ceremonial aș zice „folcloric", după datină bucovineană. Lume imensă, din capitală, alte orașe, de prin satele apropiate. Sicriul purtat de țărani vajnici, în straie naționale. Lungi buciume cu sunet răscolitor, profund elegiac. Pâlcuri de plasticieni, de scriitori, veniți din toate unghiurile țării. Traian Filip, Dan Hatmanu, alți prieteni ai răposatului, rosteau panegirice. Ca ultim act al decorului funerar, bocetul unei femei din participanți, și prezența lui Ciprian Porumbescu: se intona „Pe-al nostru steag".

Ieșind copleșiți de durere pe poarta mânăstirii, îmi manifestam dorința de a sfârși, la baterea gongului, în pământ moldovenesc. Exact spus, exprimam legatul acesta, maestrului George Lesnea. La care auzii, cu obișnuitele octave ridicate, bineînțeles glumind: „Nu te primim! Nu te primim! Du-te la Blaga, du-te la Ciucea! La Goga!" Deși ardelean, catrenul țîșni astfel:

Când va fi să-mi faceți crucea,
N-o vreau căpătâi la Ciucea.
Vreau s-o am, cu orice preț,
Căpătâi la Voroneț...

Cu titlul „documentări" primite, la cerere, de la Eusebiu Camilar, președinte al Fondului literar, vară de vară luam drumul mânăstirilor din Moldova, monumente de istorie a Patriei. În grava liniște de acolo, am scris și — apoi — publicat multe poezii. La Văratic, Agapia, Sucevița, Dragomirna. Într-o vară la mânăstirea Neamț căutând urmele lui Eminescu ori Sadoveanu, aveam vecin în arhondaric, pe... Birlic. Păstrez fotografii. Mă bucur tare să mă văd alături de marele actor. I-am dedicat o seamă de catrene, cauzându-i bună dispoziție. În epistolă, acele „producții literare" au avut darul unor adevărate delicii pentru Perpessicius, care, cu știuta-i bunătate îmi răspundea întotdeauna. Corespondența destul de bogată, se află acum la un muzeu.

*

La adânci bătrânețe, Ion Petrovici ieșea răzimat în... toiag. Cu destul de mult înaintea conferinței din Zalomit, respectuos îl invitasem să mă onoreze cu prezența la comemorarea lui Octavian Goga. Un festival de poezie, în 1968, precedat de un cuvânt rostit de subiscălitul. M-am bucurat să accepte invitația. Era ziua de 7 mai 1968. Treizeci de ani de la moartea lui Goga. În sala mare, ticsită, vedeam în primul rând de scaune, pe Ion Petrovici între Veturia Goga — venită anume de la Ciucea — și sculptorița Milița Petrașcu. După, mă rog, ceea ce am spus despre **Cântărețul pătimirii noastre,** au urmat recitări susținute de actorii Titus Lapteș, Ludovic Antal, Lucia Mureșan, N. Făgădaru și soția sa Geta Cibolini. Cântece: Alexandru Grozuță, Emil Gavriș, Elena Stoianu.

La sfârșit, Ion Petrovici urcând scena, mi-a zis (și acum îl aud!): „Știi că eu nu spun decât adevărul. Te felicit pentru felul cum ai cuvântat". Sărman de mine. L-am crezut.

Era cea dintâi manifestare închinată Marelui Poet. După treizeci de ani de la moarte. După tot atâția ani de grea tăcere privind omul și opera.

Cu deosebită grijă am păstrat întrebătoarele, prompte răspunsuri onorându-mă cu ele, Ion Petrovici. De multă vreme, ele se află, ca de la Perpessicius, Dimitrie Cuclin și un lung șir de mari personalități, la muzeele din București, Cluj-Napoca, Timișoara. Sau la Piatra-Neamț, Casa memorială „Calistrat Hogaș" (45 de scrisori de la Sidonia Hogaș).

Din întreaga țară.

Acum, și mereu, privind fotografia citesc **Lui Petre Pascu, în amintirea prieteniei rapide care s-a înjghebat într noi în cadrul unui neuitat peisaj de munte.** I. Petrovici.

București,
iunie 1992

Vestigii şi monumente, oameni, fapte şi locuri istorice.

Monumentul eroilor din Chendrea-Sălaj

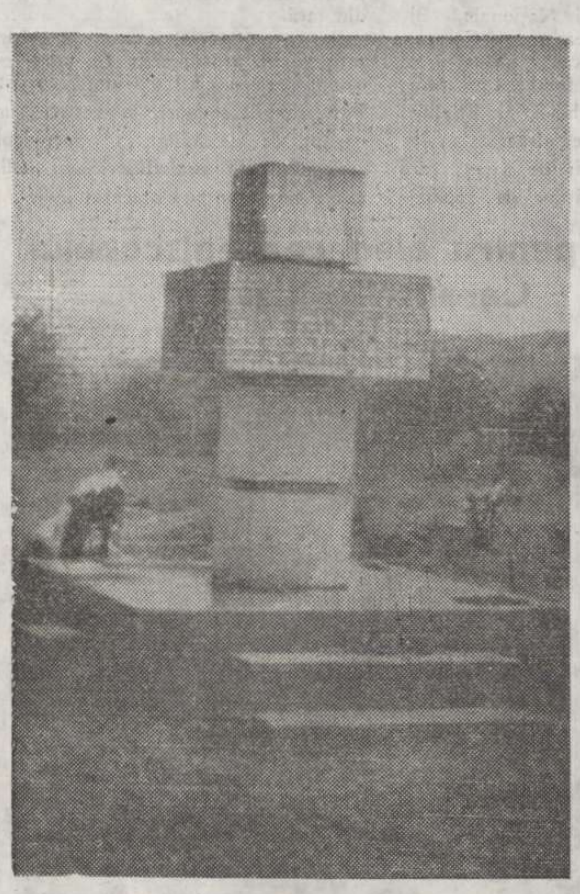

La 2 iunie 1927, în comuna Chendrea, judeţul Sălaj, s-a inaugurat o troiţă din lemn, lucrată cu multă măiestrie artistică, în memoria lăncierului paşoptist Ioanichie Druhora, din ceata de lăncieri din Gâlgău Almaşului, care a luat parte la revoluţia de la 1848 din Transilvania, fiind ucis în chip bestial de detaşamentele ungureşti de represalii, în aprilie 1849.

Troiţa a fost ridicată din iniţiativa Despărţământului Sălaj al „Astrei", sub preşedinţia dr. Nicodim Cristea, şi a costat, în total, 25.000 lei.

La solemnitatea inaugurală au luat parte peste 4 000 de oameni, veniţi din satele de pe Valea Almaşului. Cu acel prilej s-a organizat o mare şi interesantă manifestaţie culturală.

Peste 56 de ani, în 1983, troiţa, care se degradase între timp, a fost înlocuită cu un monument din beton, unic în felul lui, dedicat tuturor eroilor din localitate care au căzut de-a lungul vremii, începând din 1437 până în 1945, în lupta pentru apărarea gliei strămoşeşti. El este alcătuit dintr-un **piedestal,** cu baza patrată, cu câte două trepte pe fiecare latură; din care se ridică o **prismă paralelipipedică,** cu baza patrată, alcătuită din patru corpuri suprapuse, dintre care penultimul de sus este cu mult mai lat decât celelalte, încât, de la distanţă, monumentul pare cruciform.

În partea superioară, pe feţele corpului mai lat, sunt dăltuite următoarele inscripţii:

— Pe latura din faţă: „Ridicatu-s-a acest monument întru jertfa eroilor acestor locuri, căzuţi pentru apărarea demnităţii sociale şi credinţei strămoşeşti, pentru reîntregirea neamului românesc, 1983".

— Pe latura din dreapta sunt consemnate numele eroilor căzuţi în „1437 — Ioan Gal; 1848 — Ioanichie Druhora, Varga Toma Luchii; 1914—1918 — Damşa Gherasim, Varga Gheorghe, Rus Ioan, Luca Grigore, Luca Tiute, Hodiş Todor, Vereş Ioan".

— Pe latura din spate — numele eroilor căzuţi în timpul celui de-al doilea război mondial, fie ucişi de ocupanţii unguri, fie pe front: „1940—1945 — Varga Vasile, Porfirie Vasile, Varga Ilarie, Pintea Victor, Onaţ Gheorghe, Damşa Gheorghe, Morar Vasile, Şurău Ştefan, Vaida Vladimir, Farcaş Augustin, Pintea Vasile, Ianchiş Augustin, Indreica Isidor, Damşa Ghearghe, Pintea Ioan".

— Pe latura din stânga se continuă lista celor căzuţi în anii: „1940—1945 — Damşa Ştefan, Damşa Ioan, Pintea Augustin, Pintea Dorel, Pintea Todor, Pintea Vasile, Pintea Vasile".

Constituind o adevărată cronică eroică a localităţii, de-a lungul a peste cinci secole de luptă, monumentul de la Chendrea, atât de simplu ca formă şi atât de bogat în conţinut şi semnificaţii, pe drept cuvânt reprezintă un unicat. În acelaşi timp însă, el are o mare valoare instructivă şi educativă asupra tuturor acelora care poposesc pe aceste locuri atât de bogate în tradiţii istorice.

Prof. PAUL ABRUDAN

SCHIMBAREA LA FAŢĂ

An de an la 6 august, Biserica Creştină prăznuieşte sărbătorirea Schimbării la faţă a Domnului. E o sărbătoare legată direct de viaţa şi persoana Mântuitorului Iisus Hristos dar care are profunde implicaţii şi în viaţa creştină. Prin acest eveniment al Schimbării la Faţă, Iisus se arată îmbrăcat în slava dumnezeiască, în comuniune de natură şi slavă cu Dumnezeu chiar dacă era coborât la nivelul omului prin asumarea naturii omeneşti.

Sfântul Evanghelist Matei în capitolul 17 al Evangheliei sale ne relatează acest eveniment deosebit din viaţa Mântuitorului: „Şi după şase zile — după ce Petru a mărturisit pe Iisus a fi „Hristosul, Fiul Dumnezeului Celui viu" (Matei 16, 16) şi după ce a început a-l dojeni în legătură cu pătimirile şi ocările ce le va suferi pentru mântuirea lumii —, Mântuitorul Iisus Hristos a luat cu sine pe Petru, ca cel ce-L mărturisise — pe Iacov şi pe Ioan fratele lui, şi i-a dus într-un munte înalt de o parte" (Matei 17, 1). Deseori Mântuitorul se retrăgea în munte pentru a se ruga acolo în linişte şi singurătate, şi iată că şi acum se duce tot într-un loc înalt împreună cu ucenicii săi pentru rugăciune. „Şi pe când se ruga El, — ne spune şi Sfântul Evanghelist Luca — chipul feţei Sale s-a făcut altul şi îmbrăcămintea lui albă strălucind" (Luca 9, 29), iar Sfântul Evanghelist Matei spune mai lămurit că: „s-a schimbat la faţă înaintea lor şi a strălucit faţa Lui ca soarele iar veşmintele Lui s-au făcut albe ca lumina" (Matei, 17, 2).

Cel ce se îmbracă cu lumina ca şi cu o haină (Ps. 103, 2), Cel care s-a golit pe sine chip de rob luând (Fil. 2, 7) şi suferind moarte încă pe cruce (Fil. 2, 8), schimbându-se la faţă înaintea apostolilor Săi, le-a arătat acestora slava aceea pe care o avea de la Tatăl „mai înainte de a fi lumea" (Ioan 17 5), ca Fiu al Tatălui aşa cum îl mărturisim în Crez „Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, lumină din lumină deofiinţă cu Tatăl".

„Şi iată Moise şi Ilie s-au arătat lor, vorbind cu El" (Matei 17, 3). Cei doi bărbaţi ai Legii Vechi — Moise şi Ilie — s-au arătat ucenicilor ca mărturie că Legea şi Proorocii se plinesc în Hristos (Rom. 10, 4), că Acesta nu este nici Moise, nici Ilie nici vreunul dintre prooroci, cum susţineau unii contemporani ai Mântuitorului, ci este cu adevărat „Hristosul Fiul lui Dumnezeu cel viu" (Matei 16, 16).

Mărturia lui Petru capătă aici pe Tabor încredinţarea totală mai ales că glasul Tatălui din cer grăieşte din nor luminos: „Acesta este Fiul meu cel iubit întru care bine am voit, pe Acesta să-l ascultaţi" (Matei 17, 5).

„Pe Acesta să-L ascultaţi"; îndemn dumnezeiesc ce răsună peste veacuri de a-L asculta, de a-I împlini poruncile şi de a-L iubi pe Hristos, Dumnezeu întrupat făcut om pentru noi şi pentru a noastră mântuire, întru care locuieşte trupeşte toată plinătatea dumnezeirii" (Col. 2, 9) şi care ne va face şi pe noi prin harul Sfântului Duh „părtaşi dumnezeieştii firi" (II Petru 1, 4).

„Şi auzind ucenicii au căzut cu faţa la pământ şi s-au spăimântat foarte", iar Petru luând cuvântul a zis: „Doamne, bine este ca noi să fim aici şi să facem trei colibe: una Ţie, una lui Moise şi una lui Ilie, neştiind ce spune" (Luca 9, 33).

Strălucirea taborică a produs în sufletul apostolilor un sentiment de frică şi cutremur, dar paradoxal şi unul de linişte şi pace aşa încât Petru, — neştiind ce spune — doreşte să mai rămână acolo cu Domnul şi cu ceilalţi doi apostoli şi să guste pe deplin strălucirea dumnezeirii.

Mântuitorul se apropie de ei şi le spune „Sculaţi-vă şi nu vă temeţi" (Matei 17, 7) şi apoi le porunceşte să nu spună nimănui „până când Fiul omului Se va scula din morţi" (Matei 17, 7). Imnograful creştin a prins în cuvinte deosebite mesajul dumnezeiesc al Schimării la faţă: „În munte te-ai schimbat la faţă Hristoase Dumnezeule, şi pe cât au cuprins ucenicii Tăi Slava Ta, am înţeles că, dacă Te vor vedea răstignit, să cunoască Patima Ta cea de bunăvoie şi lumii să propovăduiască, că Tu eşti cu adevărat raza Tatălui".

Hristos doreşte să-i întărească pe ucenicii Săi înaintea patimilor Sale, şi cu toate acestea ei, oameni fiind, rămân înfricoşaţi şi timoraţi şi deşi Petru a fost martor al Schimbării Lui la faţă, atunci în timpul prinderii Mântuitorului s-a lepădat cu jurământ de trei ori în faţa unei slujnice, zicând „nu-l cunosc pe omul acesta" (Matei 25, 74).

Schimbarea la faţă a Domnului este un praznic al luminii celei necreate, ce se leagă de praznicul Învierii din morţi al lui Hristos, sărbătoarea luminii prin excelenţă.

Pentru fiecare dintre noi Taborul este un pisc duhovnicesc, spre care trebuie să tindem în toată viaţa noastră, străduindu-ne să urcăm pe treptele virtuţilor spre întâlnirea cu Hristos cel plin de slavă.

Prin despătimire, rugăciune fierbinte, prin faceri de bine, milostenii şi prin dobândirea virtuţilor putem să ne schimbăm şi noi la faţă şi să devenim oameni noi, creştini adevăraţi dăruiţi total lui Hristos şi oamenilor putând spune şi noi cu adevărat că „am văzut slava Lui" (Ioan 1, 4).

Să-l ascultăm pe Hristos, întru care s-au plinit toate şi care este cu adevărat Fiul lui Dumnezeu întrupat pentru mântuirea lumii şi făcând aşa vom fi „fii ai luminii" şi vom avea din belşug „lumina vieţii" (Ioan 8, 12).

Praznicul Schimbării la Faţă a Mântuitorului, sărbătoare a luminii, pregustare a prefacerii noastre spirituale şi fizice în eshaton, şi a bucuriei celei veşnice în Împărăţia lui Dumnezeu ne aminteşte încă o dată cuvântul Mântuitorului adresat nouă „Cât timp aveţi lumina credeţi în lumină ca să fiţi fii ai luminii" (Ioan 12, 36).

Aşa să facem şi bine ne va fi nouă şi acum şi în veci.

Arhidiacon Visarion Bălţat

Gânduri ecumenice, în perspectiva mileniului al III-lea al Bisericii

Rugăciunea lui Iisus, redată de sf. Evanghelie de la Ioan, cap. 17, cea mai înălţătoare şi cea mai lungă rugăciune a Sa, în expresii de o sensibilitate nemaiatinsă de sufletul omenesc, are drept prim scop preamărirea lui Dumnezeu Tatăl şi a Fiului său. În finalul rugăciunii Iisus solicită pentru ucenicii trimişi în lume să păstreze uniunea dintre ei, dar şi pentru toţi cei ce vor crede întru El, zicând: „ca toţi să fie una după cum Tu, Părinte, întru mine şi eu întru Tine" (Ioan 17, 20—21). Aceasta a rămas ca un deziderat, în conştiinţa vie a creştinătăţii, care de-a lungul veacurilor a militat continuu împotriva dezbinărilor din sânul Bisericii. A militat împotriva schismelor care, fără a fi vorba despre lepădare de învăţăturile de bază ale credinţei creştine, au dus la dezbinare în corpul Bisericii mamă.

O mare ruptură în Biserica lui Hristos a avut loc prin schisma de la 1054. Istoria Bisericii ne arată, că încă din primele veacuri ale creştinătăţii, episcopii Romei şi-au revendicat dreptul la supremaţie în întreaga Biserică. Din partea patriarhilor ecumenici şi mai ales a patriarhului din Constantinopol, nu le-a fost recunoscut acest neîntemeiat şi pretins drept. Aceasta i-a amărât pe papi care au căutat să profite de orice prilej spre a-şi afirma cu tărie supremaţia şi chiar de-a o impune cu de-a sila. După îndelungi strădanii, în sec. al IX-lea, în zilele patriarhului Fotie al Constantinopolului, a fost declarată ruptura între Biserici, datorită inovaţiilor apusenilor şi mai ales pretenţiilor papei de a se situa, în Biserică, mai presus de sinoade. De atunci înainte, nu s-au mai putut restabili relaţiile dintre Biserica apuseană şi cea de răsărit, ba mai mult, în veacul al XI-lea, s-au rupt definitiv, ca urmare a anatemei apusenilor asupra patriarhului Constantinopolului şi a întregii Biserici de răsărit, urmată la rându-i de anatema împotriva papei şi a Bisericii sale, pronunţată de sinodul proaspăt convocat.

După schisma cea mare, în multe rânduri, s-au făcut încercări de unire, însă fără rezultatul dorit, pentru că papii au cerut cu insistenţă să li se recunoască dreptul de a dicta în Biserică, pretenţie pe care răsăritenii, cu orice preţ, n-au vroit a o admite. Un important sinod unionist s-a ţinut la Ferrara-Florenţa, în 1438—1439, când turcii ameninţau imperiul bizantin şi capitala sa. S-au purtat discuţii asupra a patru puncte de inovaţii ale apusenilor şi anume: Filioque, purgatoriu, celebrarea Euharistiei cu azimă şi primatul papal. Bizanţul nădăjduia că prin împăcarea Bisericilor se va obţine ajutor armat împotriva turcilor. Ca urmare a eşecului, partizanii unirii au atribuit adversarilor unirii nenorocirile ce s-au abătut în 1453 asupra Bisericii răsăritene, odată cu căderea Constantinopolului.

Dezbinarea Bisericii universale, din anul 1054, a fost începutul împărţirii, care mai târziu a dus la dezbinarea Bisericii apusene în catolicism şi protestantism. Cele trei confesiuni creştine: ortodoxă, romano-catolică şi protestantă, sunt concepute astăzi ca părţi ale Bisericii universale, de deplin acord fiind în cele principale şi esenţiale. La sfinţirea unei capele dintr-un spital din Sibiu, mitropolitul Nicolae Bălan se adresa reprezentanţilor cultelor creştine, prezenţi acolo zicând: ne leagă aceeaşi credinţă în Hristos, Mântuitorul lumii, dar ne leagă şi aceeaşi suferinţă.

Biserica ortodoxă şi Biserica romano-catolică nu sunt corpuri radical separate şi absolut străine unul de altul ci sunt părţi ale adevăratului trup al lui Hristos, al Bisericii universale, unite fiind cu Hristos prin succesiunea apostolică, prin credinţă adevărată şi prin sfintele Taine. Aceste două comunităţi bisericeşti sunt despărţite de istorie, deşi nedespărţite de Hristos.[1]

Ruptura dintre confesiunile romano-catolică şi ortodoxă s-a adâncit şi mai mult, prin hotărârea adusă în sinodul aşa-zis ecumenic din Vatican, în 1870, care l-a proclamat pe papa infailibil în toate chestiunile de dogmă şi morală, când el le pronunţă „ex cathedra", adică în virtutea autorităţii sale de cap al Bisericii, totodată ameninţând cu anatema pe cei ce nu vor crede în infailibilitatea lui.

Dacă din punct de vedere dogmatic, multe deosebiri ale romano-catolicismului faţă de ortodoxie sunt secundare, adică nu sunt fundamentale, învăţătura despre supremaţie, asociată cu infailibilitatea papei, constituie astăzi o trăsătură cardinală şi esenţială, cu repercursiuni asupra întregii vieţi religioase, transformând catolicismul în papism şi ca urmare denumirea de papistaşi a credincioşilor confesiunii rom.-cat. Învăţătura despre infailibilitate îi conferă papei temeiul de a fi considerat autoritate absolută şi nemărginită în Biserică şi cap văzut al Bisericii sau locţiitor al lui Hristos,[2] reprezentantul, „vicarul lui Hristos", în Biserica Romei. Dacă omenirea contemporană a descoperit păcatul anarhic de esenţă protestantă, nu e mai puţin adevărat, că papismul a descoperit pe cel al ridicării dictatoriale a unui singur individ, în defavorul comunităţii de inşi liberi. În catolicism, astăzi se vorbeşte prea mult despre papa, micşorând, în schimb, atenţia faţă de Domnul Hristos. Papa a crescut în defavorul lui Hristos, ordinea externă, în defavorul trăirii lăuntrice în Hristos.[3]

Începutul sec. al XX-lea a marcat apariţia mişcării religioase ecumenice, care are drept scop ca prin stabilirea de contacte strânse între toate bisericile creştine să se realizeze apropierea dintre ele, în vederea unificării, pe baza unei platforme religioase minime. Apărută în protestantism, în anul 1948 mişcarea ecumenică şi-a constituit Consiliul Mondial al Bisericilor, ca organ central, care mai apoi, în 1964 reunea peste 200 de Biserici din cca 60 de ţări.

Din orientarea generală a timpurilor prezente, se poate desprinde, ca trăsătură dominantă, tendinţa după depăşirea completă a fărâmiţărilor individualiste. Se tinde spre o mai accentuată comunitate la muncă, cu o deplină comunitate la beneficii şi o desăvârşită comunitate la bucurii. O astfel de comunitate cu năzuinţe după frăţie completă, cu unitate de vederi şi hotărâri în toate, este nefiresc să se despartă în chestiunile fundamentale ale existenţei, cum sunt cele ale credinţei; să despartă când vine ora rugăciunii.[4]

Prin contactele pe care papa Paul VI le-a întreprins cu Biserica ortodoxă, prin patriarhia din Constantinopol, Biserica papală a recunoscut, că Biserica ortodoxă este în deplină posesiune a titlurilor şi a mijloacelor necesare mântuirii.

În a sa lucrare „Apologetique", livre III, Paris, 1927, p. 175—176, Eugène Duplessy pune întrebarea: Printre cele trei comunităţi creştine, care este cea care în mod transcendental, procură cel mai mult şi cel mai bine mântuirea sufletelor? la care tot el dă răspunsul: Aceasta este Biserica romană — (pentru că mântuieşte mai mulţi şi dispune de mai multe mijloace de sfinţire). La soluţionarea dată, că Biserica romană ar avea virtutea magică de a mântui „mai mult şi mai bine", îşi găsesc justificarea întrebările: De ce, atunci a scandalizat şi a pierdut atâţia credincioşi, tocmai pe tema mântuirii? De ce n-a putut să reţină la sânul ei şi să mântuiască „mai mult şi mai bine" pe protestanţi?

Cât despre Biserica noastră ortodoxă, afirmăm fără teama de tăgadă, că avem toate cele de trebuinţă spre a fi buni creştini. Avem mijloacele mântuirii întregi şi curate, aşa cum le-a avut întot-

(Continuare în pag. a 6-a)

Prof. Petru Dumitreasă

1 Svetlov P., Învăţătura creştină în expunere apologetică, trad. de S. Bejan şi N. Tomescu, vol. I, Chişinău, 1935, p. 171.

2 Ibidem, p. 180.

3 Dumitru Stăniloae, în „Să fim iarăşi una", Sibiu, 1945, p. 13—14.

4 Ibidem, p. 4—5.

Reîntoarcere în timp la Sfinţirea ctitoriei Brâncovenilor

(Urmare din pag. 1)

nire şi cinstire a ctitorului celui dintâi şi a fiilor săi — martiri ai credinţei creştine ortodoxe.

Încărcată de taina bucuriei visului împlinit, seara — răcoroasă dar senină, cu cer spuzit de stele — freamătă de aşteptare. Adunată din toate colţurile ţării, mulţimea sosită pentru hram cântă psalmi şi imne de slavă către Maica Domnului.

La sosirea oaspeţilor, clopotele rup chinga, iar dangătul amplu, reverberat, pare să ia forma munţilor, văilor, a locurilor de minune din acest colţ de ţară.

Târziu mult după miezul nopţii, cântările Prohodului se sting, se pierd printre crengile fagilor bătrâni din jurul mânăstirii. Apoi, o sfântă linişte coboară peste pâlcurile de pelerini cuibăriţi pe iarbă, la adăpostul copacilor, nemaiîncăpând la arhondărie şi odăile de oaspeţi. Lumina lunii ajută închipuirea să nască privelişti de vis. Iată, albele foişoare ale noii zidiri par a fi străbătute de cinci umbre, prelinse sfielnic pe lângă ziduri. Din loc în loc, pe sub arcade, se opresc să se uimească de frumuseţe. Pătrund prin uşa grea de stejar, ghintuită cu ţinte de aramă, în biserica nouă. Paşii nu li se aud, pentru că umbrele calcă uşor, ca o părere. S-au oprit şi îngenunche în faţa catapetesmei improvizate, cu icoane pe sticlă. Strădania şi harul protosinghelului Timotei Tohăneanu a perpetuat şcoala de veche tradiţie pe aceste meleaguri transilvane a picturii pe sticlă. Apoi, deodată, cele cinci năluci iscă glas, din umbra care le alcătuieşte. Patru sunt glasuri firave, de copii. Al cincilea, de bărbat, se străduie să nu le acopere. „Cuvine-se cu adevărat să Te fericim, Născătoare de Dumnezeu...", răsună la început ca o şoaptă, apoi creşte, preluat de „oalele de rezonanţă", din cele patru colţuri, secret românesc al acusticii din bisericile medievale.

Astfel, Brâncovenii — ctitori şi martiri — şi-au luat în primire ctitoria pe care, peste veacuri, neamul românesc le-a închinat-o. Şi-au mai privit o dată chipurile zugrăvite în icoana care-i întruchipează, s-au smerit la vederea aureolelor de sfinţi şi „mulţămiţi" de toate, luminaţi de Duhul, s-au întors în cer, „în rândurile dreptilor", să se roage de bună seamă lui Dumnezeu ca ziua Praznicului, ale cărei zori albeau de-acum geana pădurii, să fie dăruită cu pace şi frumuseţe. Şi a fost după voia lor!

De pe podiumul amenajat special, sub ghirlande împletite din cetină şi flori, protejat de scoarţe româneşti viu colorate, slujba Sfintei Liturghii umple văzduhul de cântări, de mireasmă de smirnă şi tămâie.

Poporul de credincioşi, în costume naţionale, sau „haine nemţeşti", dar de sărbătoare, preoţii în odăjdii, ascultă cu evlavie. Îşi fac cu greu cruce, din pricina rândurilor strânse, compacte. De fapt, e un singur trup şi un singur suflet — trupul şi sufletul neamului românesc.

Între locul de slujire şi primul şir de credincioşi, stă, îngenunchiat pe iarbă, un călugăr „bătrân ca vremea". Emblematic ca într-o icoană, în straie sărace, decolorate de soare şi ploi, dar curate, cu o traistă goală pe umăr şi un toiag noduros în care se sprijină, cu barbă albă şi plete rare ieşind de sub potcapul ponosit, bătrânul pare un mag din cărţile cu poveşti. Stă chircit, adunat în sine, cum stau adesea călugării bătrâni, la mânăstiri, în stranele-nguste, cuprinşi ca-ntr-o raclă. Aici, însă, cuviosul nu are strană, decât munţii din jur şi de aceea pare şi mai nevolnic, şi mai singur. Redus la esenţă. Aşa a stat toată slujba şi nimeni nu ştie când şi unde-a plecat. N-a mai fost! Atât...

Înainte de sfârşitul Sfintei Liturghii, neaşteptat, glasul Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist adună ca într-o mreajă nevăzută suflet lângă suflet şi începe să citească rar, zguduitor de simplu, Molitva de dezlegare pentru toate păcatele pe care, noi, oamenii le săvârşim în viaţă. La mijlocul cutremurătoarei enumerări se opreşte şi spune: „rostiţi-vă fiecare numele, cu glas tare... „Era pentru asumarea de către fiecare suflet, animat în acea clipă de glasul său, a acelor păcate săvârşite sau nu (încă)! A fost atunci un vuiet greu, ca un vânt răscolind o pădure de brad. Câteva mii de nume rostite ca într-o spovedanie colectivă aduceau la suprafaţă adâncul poate numai în acea clipă autoexplorat, cercetat, al fiecăruia dintre noi, cei prezenţi acolo. Suma rezultată a fost tocmai acea onomatopee, receptată cosmic de tăriile albastre şi care îl va fi trezit, poate, atunci pe Dumnezeu... Un suflu unic, scurt, dar adânc, absorbit grabnic de verdele încă dens şi viguros al pădurilor.

Nu cred că Sanctitatea Sa, Bartholomeu I va fi încercat o astfel de bucurie duhovnicească, o asemenea stare de adâncă trăire harică în vreo altă ţară ortodoxă. Este doar unul din misterele care explică şi traduce în fapt esenţa trăirii ortodoxiei româneşti şi de aici, rolul ei fundamental în salvarea fiinţei noastre naţionale.

Oricum, înaltul Părinte va duce cu sine icoana ctitorilor-martiri, canonizaţi de Biserica noastră, dar, în felul acesta, ei se vor întoarce la locul de unde — oglindite tainic de apele Bosforului — sufletele lor, ale celor cinci Brâncoveni şi al sfetnicului Ianache, s-au înălţat la cer, desprinse de trupuri prin securea gâdelui. Pentru creştinătate, ziua aceea se numea Praznicul Adormirii Maicii Domnului. În dangăt de clopote, în cântări măritoare de Dumnezeu, ei se întorc azi în acelaşi loc, şi în aceeaşi zi a marelui Praznic, dar cu aureole de sfinţi!

... Mulţimile s-au scurs către satele şi casele lor, lăsând în urmă zidurile albe, scăldate blând de „Lumina lină" a ceasului de vecernie.

În ziua aceea, la Sâmbăta de Sus, Dumnezeu s-a odihnit „cu capul pe-o mânăstire" nouă. Dar mai ales s-a odihnit cu tâmpla pe mulţimea aceea îngenunchiată, pe cele câteva mii de nume rostite cu glas mare, cerând iertarea păcatelor.

În ziua aceasta, Doamne, Te-ai odihnit pe umărul neamului românesc drept-credincios. Dar să nu zăboveşti mult în somn şi în uitare, Doamne, ca să-l poţi auzi când plânge şi Te strigă:

„Ia aminte spre rugăciunea mea, că m-am smerit foarte.
Izbăveşte-mă de cei ce mă prigonesc, că s-au întărit mai mult decât mine..."

(Psalm 141)

CHEMAŢI LA ÎNALTA SLUJIRE DE ARHIPĂSTORI AI BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

În temeiul prevederilor Statutului pentru organizarea şi funcţionarea Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a convocat, pentru zilele de 12 şi 13 iulie a.c., Colegiul Electoral Bisericesc, care a procedat la alegerea întâistătătorilor eparhiilor: *Covasnei şi Harghitei, Dunării de Jos* şi *Caransebeşului*.

Ordinea lucrărilor forului electiv a fost următoarea:

Marţi, 12 iulie 1994, orele 12 a fost ales titularul nou înfiinţatei Episcopii a Covasnei şi Harghitei, cu sediul la Miercurea Ciuc, sufragană a Mitropoliei Ardealului.

În aceeaşi zi, la orele 17, s-a purcesc la alegerea episcopului Eparhiei Dunării de Jos, cu sediul în Galaţi, sufragană a Mitropoliei Munteniei şi Dobrogei.

Miercuri, 13 iulie 1994, la orele 9 a avut loc alegerea episcopului reînfiinţatei Episcopii a Caransebeşului, sufragană a Mitropoliei Banatului.

Lucrările Colegiului Electoral Bisericesc au fost precedate de slujba Te-Deum-ului, care a avut loc în catedrala patriarhală, marţi, 12 iulie, la orele 8,30.

S-a trecut apoi în sala de şedinţe a Sfântului Sinod, unde a fost constituită oficial noua *Adunare Naţională Bisericească*, în urma alegerilor ce au avut loc, în această primăvară, pe întreg cuprinsul Patriarhiei Române.

Membrii Adunării Naţionale Bisericeşti sunt şi membri ai Colegiului Electoral Bisericesc, alături de membrii Sfântului Sinod, de membrii Adunării Eparhiale ai Eparhiei pentru care se face alegerea titularului şi de membrii de drept, care sunt decanii facultăţilor de Teologie şi directorii seminariilor Teologice din ţară.

Prezenţa tuturor acestora a fost programată pentru ora 12, prilej cu care Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul României, a rostit un cuvânt de deschidere a lucrărilor Colegiului Electoral Bisericesc, subliniind importanţa momentului.

Lucrările pentru alegerea episcopului de Covasna şi Harghita

Preşedinţia lucrărilor pentru alegerea episcopului de Covasna şi Harghita a revenit Înalt Prea Sfinţitului dr. Antonie Plămădeală, în calitate de mitropolit al Mitropoliei Ardealului, în care se afla inclusă ca eparhie sufragană şi Episcopia de Covasna şi Harghita (a cincea, în ordine după Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului, Episcopia Alba Iuliei, Episcopia Oradiei, Episcopia Maramureşului şi Sătmarului).

La început, I.P.S. Sa a rostit o amplă cuvântare care se publică în prezentul număr al „Telegrafului Român".

S-au îndeplinit apoi formalităţile legate de alegere, constatându-se prezenţa a 127 de membri votanţi.

După efectuarea votării, rezultatele au fost următoarele:

— Părintele arhimandrit *Ioan Selejan*, superiorul Aşezămintelor Româneşti din Ţara Sfântă a întrunit 120 de voturi.

— Părintele arhimandrit *dr. Modest Zamfir* a întrunit 6 voturi.

— *P. S. Teofan*, episcop vicar patriarhal a întrunit 1 vot.

I.P.S. Antonie a făcut poftire noului ales spre a se prezenta în faţa Colegiului Electoral Bisericesc, vestindu-i că prin voia lui Dumnezeu şi sufragiul membrilor Colegiului Electoral a fost desemnat ca primul titular al nou-înfiinţatei Episcopii a Covasnei şi Harghitei.

Adresându-i-se, în continuare, noului ales, I.P.S. Sa a arătat că decizia votanţilor a fost determinată de alese calităţi şi temeinică pregătire cărturărească şi duhovnicească de care s-a învrednicit. „Aţi dobândit înalte titluri academice atât laice, cât şi teologice — a precizat I.P.S. Sa. Beneficiaţi şi de o bogată experienţă în domeniul vieţii economice, fiind inginer de profesie, dar şi în cel al vieţii monahale. În Ţara Sfântă v-au fost încredinţate înalte responsabilităţi, în cadrul Aşezămintelor Româneşti de acolo, de la care, iată, v-am chemat prea devreme.

Unde urmează să plecaţi acum Vă aşteaptă sarcini şi mai importante şi desigur şi mai grele. Dar, l-a asigurat I.P.S. Sa, nu veţi fi singur. Veţi avea sprijinul neprecupeţit şi povăţuirea P. F. Patriarh Teoctist, ale întregului Sfânt Sinod, ale Adunării Naţionale Bisericeşti şi ale Noii Adunări Eparhiale a Episcopiei Covasnei şi Harghitei, care a fost bine selectată. La Mitropolia Ardealului veţi găsi înţelegere, colaborare şi ajutor, ca unul care veţi face parte din Sinodul acestei Mitropolii.

Fiind vorba de o Episcopie nouă, trebuie luat totul de la capăt. Este în aceasta şi un avantaj pentru că noul ales poate să-şi rânduiască lucrurile după cum voieşte...

O sarcină prioritară în noua eparhie este completarea parohiilor vacante. Datorită împrejurărilor vitrege se resimte acolo o acută lipsă de preoţi. Întrucât resursele materiale din parohii nu sunt nici pe departe suficiente, s-a făcut o intervenţie la guvern şi s-a primit răspuns pozitiv în ce priveşte salarizarea clerului, de la episcop şi până la ultimul preot. S-a obţinut, de asemenea, o clădire pentru reşedinţa episcopală, ca şi un sediu pentru Centrul eparhial. Ba mai mult, s-a asigurat şi spaţiu pentru un seminar teologic sau o şcoală teologică de scurtă durată, precum şi pentru o fabrică de lumânări şi o tipografie.

Nu este un secret pentru nimeni că datorită stărilor nefireşti de lucruri în zona Covasnei şi Harghitei, numărul ortodocşilor a cunoscut pe parcursul timpului o drastică diminuare, iar deznaţionalizarea a dus la o prezenţă românească aproape insesizabilă. Menirea noii instituţii ecleziale şi a noului ierarh este de a contribui la crearea condiţiilor pentru un curs firesc al vieţii româneşti pe acele meleaguri. Nu se urmăreşte sporirea tensiunii interetnice, ci dimpotrivă, găsirea soluţiilor de conviewţuire paşnică".

I.P.S. Antonie a adresat noului ales felicitări şi urări de rodnică arhipăstorire.

*

P. C. Arhim. Ioan Selejan s-a înfăţişat înaintea Colegiului Electoral, având chipul marcat de solemnitatea momentului. Din primele fraze pe care le-a rostit, toţi cei prezenţi în sala sinodală şi-au format pe deplin convingerea că pentru un post atât de important cum este cel de episcop al Covasnei şi Harghitei a fost ales într-adevăr omul potrivit. Precum remarca I.P.S. Antonie, Ierusalimul a început să dea Bisericii Ortodoxe Române tot mai mulţi şi, în acelaşi timp, vrednici ierarhi.

Impresia creată de noul ales a fost maturitatea sa şi fermitatea caracterului.

Luând cuvântul, părintele arhimandrit Ioan Selejan a spus, între altele:

„Mărit să fie Dumnezeu, că într-o zi ca cea de azi s-a mai aprins încă o stea pe bolta Bisericii noastre strămoşeşti, adică a mai luat fiinţă o nouă episcopie.

De câţiva ani am făcut ascultare în Ţara Sfântă. Mi-am purtat paşii în Pustia Iudeii, în Sahara şi Nitria. Acum, prin cuvântul şi votul Dumneavoastră, sunt chemat spre a sluji într-o parte a ţării noastre, care într-un fel este şi ea pustie, în sensul că, aşa cum s-a arătat, prezenţa românească a fost mereu diminuată. Mă voi duce să păstoresc acolo de unde izvorăsc Tigrul şi Eufratul românilor, adică Mureşul şi Oltul, râuri care în trecutele vremuri au purtat în undele lor lacrimile şi nu odată, şi sângele românilor. Aşa

(Continuare în pag. a 6-a)

Lucrările pentru alegerea episcopului Dunării de Jos

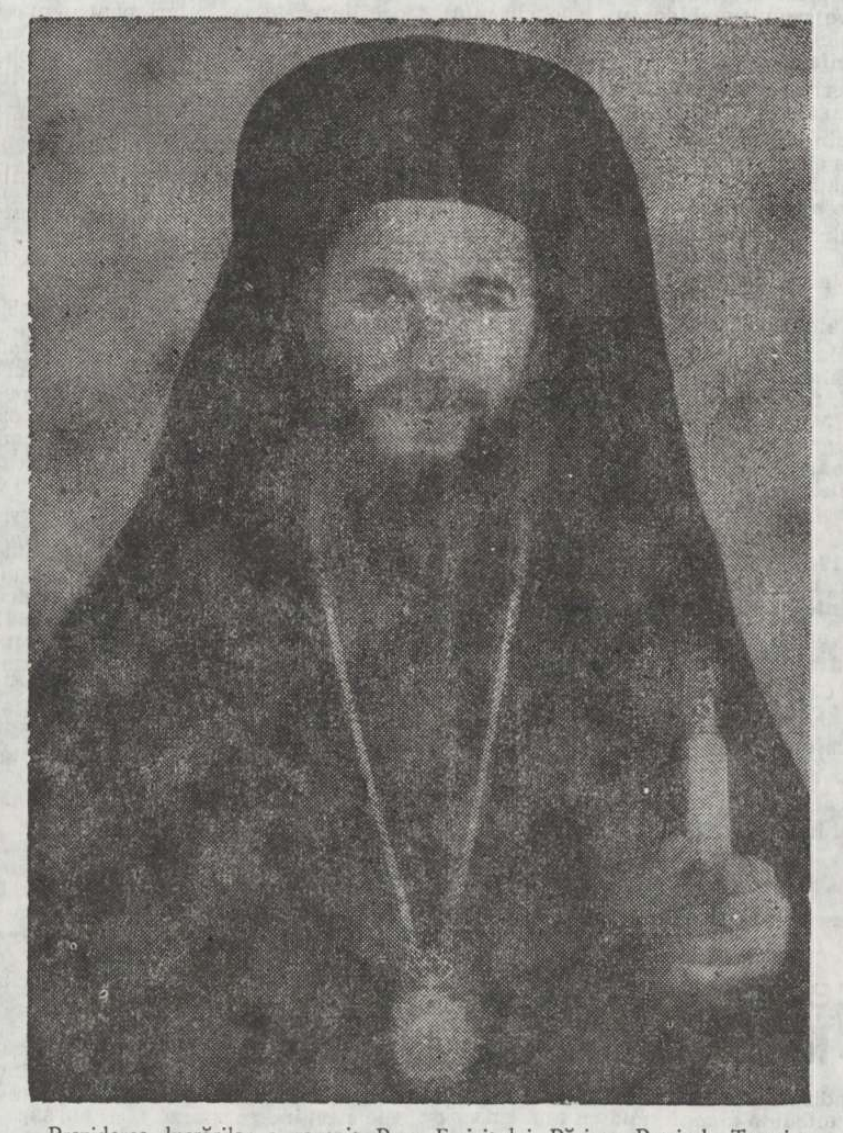

Prezidarea lucrărilor a revenit Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, în calitate de Mitropolit al Munteniei şi Dobrogei.

În cuvântarea de început, Prea Fericirea Sa a arătat că Episcopia Dunării de Jos are un îndepărtat trecut istoric, fiind înfiinţată la 1 noiembrie 1864, printr-un decret emis de Alexandru Ioan Cuza. A avut sediul întâi la Ismail, iar mai târziu la Galaţi. Conducerea ei i-a fost încredinţată arhiereului Melchisedec Ştefănescu, cu titlul de locţiitor, un binecunoscut militant pentru unirea Principatelor.

După desfiinţarea, în epoca atee-comunistă, a Episcopiei Tomisului, i-au fost arondate şi parohiile care au aparţinut de aceasta.

Între vrednicii ei ierarhi s-a numărat şi Chesarie Păunescu, profesor şi director de seminar, mare cărturar şi om cu aleasă viaţă duhovnicească. A fost secondat de Prea Sfinţitul Gherasim Cristea, în calitate de episcop vicar.

După mutarea la cele veşnice a episcopului Chesarie, la Galaţi a fost chemat să păstorească episcopul Antim Nica (1973). În vremea acestuia, mai precis la 16 octombrie 1975, Episcopia Dunării de Jos a fost ridicată la rangul de Arhiepiscopie, cu titulatura de „Arhiepiscopia Tomisului şi Dunării de Jos", având un episcop-vicar cu sediul în Constanţa.

Întrucât şi arhiepiscopul Antim s-a mutat la Domnul, anul acesta, în prima zi a Sfintelor Paşti, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a zăbovit, în cuvinte emoţionante asupra personalităţii sale. Am reţinut astfel că a atins venerabila vârstă de 86 de ani, dintre care 50 de ani de păstorire ca arhiereu şi 21 de ani de slujire neîntreruptă la Galaţi.

Era originar din Basarabia, numărându-se între cei 11 copii ai diaconului Anania Nica. A făcut studii universitare în Chişinău, Liban, Franţa şi Anglia.

În timpul celui de al doilea război mondial a făcut misiune creştină în Basarabia şi Bucovina, alături de mitropolitul de pioasă memorie Visarion Puiu al Bucovinei şi arhimandritul Iuliu Scriban. Ca răsplată pentru osteneliile şi vrednicile lui a fost ales episcop al Ismailului în anul 1944. A păstorit aici doar 7 luni, căci în urma anexării Basarabiei la Uniunea Sovietică, episcopul Antim este nevoit să-şi părăsească eparhia. Vine la Bucureşti, unde între 1945—1947 îndeplineşte funcţia de director al internatului teologic. La 11 septembrie 1947 este numit locotenent al Episcopiei Dunării de Jos, rămânând în acest post până în 1950, când a fost ales episcop vicar patriarhal, cu titlul de „Târgovişteanul".

Referindu-se la această perioadă de episcop vicar al vrednicului ierarh, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a spus: „Am ostenit împreună, în preajma marelui nostru părinte — Patriarhul Justinian, timp de 16 ani. L-am secondat în punerea în practică a planurilor sale de restaurare a mânăstirilor şi bisericilor monumente istorice... Episcopul Antim Nica s-a aflat ani în şir în fruntea sectorului de Relaţii externe al Bisericii Ortodoxe Române. Studiind în Orient şi Occident, cunoştea bine spiritualitatea şi Bisericile dintr-o parte şi alta a lumii. A fost un autentic purtător de cuvânt al Ortodoxiei româneşti la multe conferinţe şi întruniri intercreştine. A luat parte la unele dintre vizitele oficiale ale Bisericii noastre în străinătate. A fost un participant activ la dialogurile interreligioase (dintre creştinism şi islamism) şi interconfesionale (ortodoxie-catolicism; ortodoxie-vechii catolici)".

Prea Fericitul Părinte Patriarh a stăruit apoi asupra însemnatelor împliniri ale arhiepiscopului Antim la Galaţi şi a încheiat prin a cere să fie păstrat un moment de reculegere în memoria celui ce chiar în sfântă zi de Paşti, s-a mutat de la moarte la viaţă.

Prea Fericirea Sa a continuat apoi, spunând: „Avem acum datoria de a medita la alegerea succesorului arhiepiscopului Antim. Eparhia Dunării de Jos are credincioşi buni, dar şi probleme cu care s-au confruntat ierarhii de acolo şi preoţii... Viitorul ierarh va trebui să le facă faţă... Unei astfel de persoane i se cere înţelepciune, devotament şi dăruire pentru Biserică, râvnă şi stăruinţă în săvârşirea celor sfinte, prezenţa continuă în mijlocul credincioşilor".

După îndeplinirea formalităţilor statutare, s-a trecut la vot. S-a constatat prezenţa a 133 de membri votanţi. Voturile au fost atribuite astfel:

— P. S. Casian Gălăţeanul, arhiereu vicar al Episcopiei Dunării de Jos — 122 de voturi.

— P. S. Teofan — episcop vicar patriarhal — 1 vot.

— P. S. Calinic — 2 voturi.

— Arhim. Grigorie Băbuş — 1 vot.

— Ierom. Clement Popescu de la Cernica — 1 vot.

— Ierom. Daniel Stoenescu, doctorand la Tesalonic — 1 vot.

— Ioan Jata — profesor la Seminarul Teologic Bucureşti — 2 voturi.

— Arhim. Simion Tatu — 3 voturi.

Anunţând rezultatul voturilor, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a spus între altele:

Lucrarea fructuoasă din ultimii ani a P. S. Casian, la Episcopia Dunării de Jos, l-a departajat net de ceilalţi candidaţi. Gălăţenii au dat tonul în ce priveşte numărul de voturi pentru P. S. Casian.

(Continuare în pag. a 6-a)

Lucrările pentru alegerea episcopului Caransebeşului

După rugăciunea „Împărate ceresc...", Prea Fericitul *Părinte Patriarh Teoctist* i-a întâmpinat cu un cuvânt de părintească salutare pe toţi membrii Colegiului Electoral Bisericesc şi în primul rând, pe membrii Adunării Eparhiale ai reînfiinţatei Episcopii a Caransebeşului, rugându-l pe Dumnezeu să le dea înţelepciune şi dragoste pentru Sfânta Sa Biserică.

Prea Fericirea Sa a arătat că Biserica Ortodoxă Română se află printre primele Biserici în care credincioşii, respectiv laicii stau alături de ierarhi şi preoţi nu numai la sfintele slujbe, ci şi în momentele solemne şi decisive, cum sunt cele ale alegerii conducătorilor eparhiilor. Acest fapt este de bun augur, pentru că laici şi cler fac parte din acelaş Trup tainic al lui Hristos, care este Biserica.

Prea Fericirea Sa şi-a încheiat cuvântul introductiv spunând: „Vă binecuvintez... şi vă rog stăruitor să Vă gândiţi la Dumnezeu, la Mântuitorul Iisus Hristos, la slăviţii noştri înaintaşi, care au slujit cu demnitate şi jertfelnicie unitatea neamului nostru şi a credinţei noastre ortodoxe".

Preşedinţia lucrărilor a revenit în continuare Înalt Prea Sfinţitului *Dr. Nicolae Corneanu*, Mitropolitul Banatului.

Oferind o sinteză a realităţilor bisericeşti din părţile Caransebeşului, I.P.S. Sa a arătat că această Episcopie de Caransebeş a fost restaurată la începutul acestui an, la propunerea Arhiepiscopiei Timişoarei şi Caransebeşului. Trecutul ei istoric a fost unul dintre cele mai zbuciumate. Câteva secole n-a putut fiinţa în condiţii normale datorită stăpânirilor străine care s-au perindat pe acele meleaguri, respectiv ocupaţiei austriece, iar ulterior austro-ungare. Sediul episcopiei s-a aflat când la Caransebeş, când la Vârşeţ. Tot aşa, episcopii care au condus-o au fost când români, când sârbi. Străinii care ne-au asuprit, şi-au dat seama că ne vor putea mai uşor domina dezbinându-ne şi despărţindu-ne sub raport bisericesc şi menţinându-ne separaţi şi sub raport statal. Astfel, bisericeşte ne-au pus sub stăpânire sârbească, iar administrativ — statală — sub stăpânire austriacă. A fost o măsură „ipteligentă", care ne-a asmuţit pe unii împotriva altora. Cei de odinioară au fost mai vicleni decât cei de azi, care încearcă acelaşi lucru: dezbinarea şi învrăjbirea noastră. S-a întâmplat însă ceea ce n-au prevăzut vicleniile de la conducerea imperiului habsburgic şi mai apoi austro-ungar: anume că noi ortodocşii români, deşi supuşi ierarhiei sârbeşti, am ştiut a găsi mijlocul pentru a crea o situaţie normală sub raport bisericesc. Şaguna a reuşit să restaureze Mitropolia Transilvaniei, desfiinţată în chip samavolnic la 1700, şi totodată să restaureze şi Episcopia Caransebeşului, transferându-i pentru totdeauna sediul de la Vârşeţ la Caransebeş. La fel s-a procedat şi cu şcoala teologică româno-sârbească de la Vârşeţul românesc dominată de sârbi: a fost mutată la Caransebeş, devenind exclusiv românească.

Încetul cu încetul s-a făcut şi despărţirea pe linie ierarhică. Acest lucru n-a fost uşor, dar s-a realizat într-un mod corespunzător, recurgându-se la procesul separării. În parohiile unde a fost o singură biserică, au primit-o fie românii, fie sârbii după preponderenţa lor numerică. Cei ce au rămas fără biserică şi-au construit alta şi cu ajutorul celorlalţi care au rămas cu biserica. Faptul acesta ar putea constitui un exemplu şi pentru noi cei de azi spre a nu ne mai război întreolaltă. Spun, între altele, aceste gânduri spre a mă referi la situaţiile tragice care se petrec în fosta Jugoslavie.

Episcopia Caransebeşului este, prin urmare, ctitoria mitropolitului Şaguna, care şi azi încă este prezent în conştiinţa românilor de peste munţi. La 1964 el a restaurat Mitropolia Transilvaniei, iar la 1965, Episcopia Caransebeşului. Caransebeşul şi Aradul au fost cele două episcopii sufragane ale Mitropoliei Transilvaniei. În planurile sale, Şaguna se gândea şi la înfiinţarea Episcopiilor Clujului, Oradiei şi Timişoarei.

Din păcate, vremurile potrivnice l-au împiedicat să realizeze aceste planuri, eparhiile respective apărând mai târziu.

Ierarhii care au păstorit la Caransebeş au lăsat urme luminoase în istoria Bisericii noastre. Primul a fost braşoveanul Ioan Popazu — ucenic de-al lui Şaguna şi unul dintre fruntaşii revoluţiei de la 1848. A urmat Nicolae Popea, ardelean şi el, spirit luminat şi autor de lucrări scrise. Miron Cristea a păstorit la Caransebeş aproape 10 ani. Este binecunoscut rolul său major la 1918, care l-a propulsat în funcţia de mitropolit primat şi mai apoi de primul patriarh al României. Alte nume de ierarhi: Iosif Traian Bădescu, Vasile Lăzărescu şi Filaret Musta. Acesta din urmă a fost numai arhiereu vicar pentru că ales fiind de popor, n-a fost confirmat de autorităţile austro-ungare. Era un bun român. De trei ori l-au ales românii ca episcop şi tot de trei ori l-au respins străinii.

Existenţa Episcopiei de Caransebeş a fost desfiinţată în 1948 de această dată de către comunişti. Ultimul ei episcop — Veniamin Nistor — a fost trimis la mânăstire.

Referindu-se la situaţia religioasă din epoca dominaţiei comuniste, I. P. S. Nicolae a spus:

(Continuare în pag. a 6-a)

Pagină realizată de pr. prof. D. Abrudan

ZECE PORUNCI PENTRU O VIAŢĂ DREAPTĂ (I)

(LECŢIE DE RELIGIE)

1. Organizarea clasei pentru lecţie (Rugăciunea de intrare în clasă, verificarea temei, pregătirea materialului didactic).

2. Verificarea cunoştinţelor predate în lecţia trecută.

3. Legătura cu lecţia precedentă sau cu cunoştinţele anterioare.

Ne întoarcem la începutul Vechiului Testament şi ne amintim că omul a căzut în păcat, neascultând porunca lui Dumnezeu. Odată cu aceasta, omul s-a îndepărtat de Domnul. Dar chiar aşa, a continuat să poarte în el amprenta dumnezeirii, chipul lui Dumnezeu rămânând în sufletul lui, luminându-l şi îndemnându-l să deosebească binele de rău. Aceasta este legea moral-naturală. Dar, datorită păcatului, omul face de multe ori confuzia între binele înscris în fiinţa sa, şi rău, aşa încât legea morală naturală nu luminează totdeauna mintea şi simţurile în a urma voia lui Dumnezeu. De aceea, Dumnezeu intervine direct, arătând omului, în mod precis, care este voia Sa, pe care s-o urmeze.

4. **Comunicarea subiectului lecţiei noi şi a obiectivelor urmărite.**

Cunoaştem voia lui Dumnezeu prin care să ne menţinem legătura cu El, prin Decalog, adică prin cele 10 porunci, date de Dumnezeu omului. Astăzi ne vom referi la primele patru, urmând ca celelalte să le învăţăm în lecţia următoare.

5. **Dirijarea învăţării. Comunicarea noilor cunoştinţe.**

Vă amintiţi, desigur, că poporul evreu, călătorind spre Canaan, Ţara Făgăduinţei, a ajuns la Muntele Sinai. Domnul l-a chemat pe Moise pe munte, unde l-a reţinut destul de mult. În timpul absenţei sale dintre israeliţi, Domnul i-a dat zece porunci scrise pe două table. Aceste porunci erau valabile atât pentru poporul evreu din acea vreme, cât şi pentru orice creştin din ziua de azi.

Să vedem împreună care sunt aceste porunci şi să încercăm să vedem ce înţeles au ele.

Porunca I-a o găsim scrisă la Ieşire 20, 2—3 şi ne spune că: „Eu sunt Domnul Dumnezeu tău, care te-a scos din pământul Egiptului şi din casa robiei. Să nu ai alţi Dumnezei afară de Mine" (Se va citi din Sfânta Scriptură).

În această primă poruncă i se spune poporului evreu cine este Dumnezeul căruia trebuie să-I slujească. Adică: „Eu, cel care v-a scos din pământul Egiptului şi din casa robiei, sunt Domnul Dumnezeul tău". Înţelegem tot din această poruncă faptul că El este singurul nostru Dumnezeu, cel care ne-a creat şi care veghează permanent asupra noastră. Nimeni şi nimic altceva nu poate face pentru noi aşa cum face Domnul. În text se face o menţiune precisă referitoare la scoaterea din Egipt şi din robie. Dar aceasta nu înseamnă că porunca este dată numai pentru poporul evreu de atunci. Ea este valabilă, pentru orice credincios din ziua de azi. „Ţara Egiptului" şi „robia" reprezintă şi starea de păcat din care nu putem ieşi decât cu ajutorul Său.

Porunca a II-a (o citim la Ieşire 20, 4—6): „Să nu-ţi faci chip cioplit, nici vreo înfăţişare a lucrurilor care sunt sus în ceruri sau jos pe pământ, sau în apele mai de jos decât pământul. Să nu te închini înaintea lor şi să nu le slujeşti; căci Eu, Domnul, Dumnezeul Tău, sunt un Dumnezeu gelos, care pedepsesc nelegiuirea părinţilor în copii până la al treilea şi la al patrulea neam al celor ce Mă urăsc, şi Mă îndur până la al miilea neam de cei ce Mă iubesc şi păzesc poruncile Mele".

Dacă prima poruncă ridică la rangul de lege cinstirea lui Dumnezeu, cea de a doua opreşte închinarea la idoli pentru a se putea continua legătura omului cu Dumnezeu. Natura şi tot ce ne înconjoară au fost destinate de la creaţie să slujească omului; chiar dacă a avut loc căderea în păcat, omul tot din roadele pământului trăieşte! Deci dacă aceasta este ordinea lăsată de Domnul atunci este nefiresc ca omul să se închine unor chipuri cioplite care reprezentau obiecte din natură, animale, plante, corpuri cereşti, etc. Omul văzând perfecţiunea şi frumuseţile naturii din jurul său, nu trebuie să li se închine lor, ci creatorului lor. Ele sunt astfel făcute pentru că au fost create să fie aşa.

A avea mai mulţi idoli şi a te închina lor este cunoscută sub numele de „idolatrie". Aceşti idoli erau făcuţi de mâna omului şi li se aducea cinstire mai mare decât lui Dumnezeu. Noţiunea de „idol" are însă un sens mai larg în contextul vieţii noastre spirituale. Astfel, este idol tot ceea ce ne înrobeşte, sau ne subjugă, îndepărtându-ne de Dumnezeu. Astfel sunt păcatele de tot felul. Sfântul Apostol Pavel vorbeşte de cei stăpâniţi, sau înrobiţi de lăcomia după mâncare şi băutură că dumnezeul lor (idolul) este pântecele". Mulţi îşi fac idoli, chiar din oameni şi numesc pe cutare sau cutare artist sau cântăreţ, de pildă, chiar cu numele de idol. Şi camera îi este plină cu poze ale „idolului" în diferite poziţii sau înfăţişări. Aceasta ar fi o „idolatrie modernă" care oricum înlocuieşte adorarea cuvenită lui Dumnezeu, cu cea atribuită oamenilor. Nu se pune problema de a nu cinsti oamenii de valoare, ci a nu-ţi face din ei obiecte de adorare...

Porunca a III-a (o găsim la Ieşire 2, 7): „Să nu iei în deşert numele Domnului Dumnezeului Tău; căci Domnul nu va lăsa nepedepsit pe cel ce va lua în deşert Numele Lui".

A lua în deşert numele lui Dumnezeu înseamnă a nu-L cinsti, a nu-I recunoaşte sfinţenia. Acest lucru nu va rămâne, însă, nepedepsit. În acest sens, Sfânta Scriptură ne spune să nu ne jurăm pe Numele lui Dumnezeu ca să nu-L pângărim. Păcatele împotriva lui Dumnezeu sunt: apostazia, adică necredinţa, erezia — mărturisirea unei credinţe false; schisma — ruperea de Biserică şi de ordinea sau rânduiala bisericească; fanatismul, falsele profeţii, care creează o impresie înşelătoare despre Dumnezeu creând derută în adevărata cinstire a lui Dumnezeu.

Dumnezeu este Părintele nostru bun şi iubitor, care ne-a adus de la nefiinţă la fiinţă şi care necontenit veghează la viaţa noastră. A lua numele Lui în deşert, sau a-L necinsti este în primul rând un act (faptă) de ingratitudine, sau de nerecunoştinţă; iar astfel de fapte au fost şi sunt totdeauna condamnabile.

Porunca a IV-a (ne spune la Ieşirea 20, 8—11): „Adu-ţi aminte de ziua de odihnă ca s-o sfinţeşti. Să lucrezi şase zile şi să-ţi faci lucrul tău. Dar ziua a şaptea este ziua de odihnă închinată Domnului, Dumnezeului tău: să nu faci nici o lucrare în ea, nici tu, nici fiul tău, nici fiica ta, nici robul tău, nici roaba ta, nici vita ta, nici străinul care este în casa ta. Căci în şase zile, a făcut Domnul cerurile, pământul şi marea, şi tot ce este în ele, iar în ziua a şaptea s-a odihnit: de aceea a binecuvântat Domnul ziua de odihnă şi a sfinţit-o".

Aşa cum am spus, pe Domnul trebuie să-L includem în orice activitate a noastră (şi orice activitate trebuie să fie vrednică de un slujitor al lui Dumnezeu. După cum ştim din lecţia referitoare la crearea lumii, după şase zile în care a activat, Dumnezeu s-a odihnit în ziua a şaptea, a binecuvântat-o şi a sfinţit-o. Şi aceasta devine o regulă generală valabilă şi pentru noi oamenii. De aceea Dumnezeu o reia ca o poruncă ce ni se adresează. Adică, dacă Dumnezeu s-a odihnit, la fel suntem datori să facem şi noi; spre a-i fi următori şi ascultători. Astfel ziua a şaptea devine deosebită pentru noi. În această zi trebuie să „ne rupem", „să ne desprindem" din tumultul ameţitor al vieţii, pentru a fi mai aproape de creatorul nostru, sau pentru a-i dedica Lui această zi, pentru a ne lua energia duhovnicească din viaţa Lui; sfinţindu-ne viaţa prin participarea la sfânta biserică, împărtăşindu-ne de harul divin, sau din cuvintele Evangheliei, care să devină pentru noi „duh şi viaţă". Odihnindu-ne de grijile vieţii, de interesele mărunte, de plăcerile ducătoare la păcat, noi vom reuşi să ne găsim adevărata linişte şi bucurie în Dumnezeu, simţind pacea Lui în sufletele noastre, alungând tulburarea şi ispita. Ziua de odihnă nu înseamnă a nu face nimic, ci a ne regăsi fiinţa noastră în Dumnezeu; de a ne lăsa cuprinşi, stăpâniţi de viaţa lui Dumnezeu. Nu înseamnă deci inactivitate, ci activitate în direcţia împlinirii voii lui Dumnezeu. Ziua de odihnă să fie, adică, o zi dăruită lui Dumnezeu, în aşa fel încât şi celelalte zile să-i urmeze ei în slujirea lui Dumnezeu.

6. **Fixarea cunoştinţelor.**

Dată fiind importanţa pe care cele zece porunci o au în viaţa fiecărui creştin, şi deci şi a voastră, vom încerca să le fixăm într-o formă mai scurtă şi mai accesibilă, mai uşor de reţinut, aşa cum le găsim şi în cărţile de rugăciuni:

Porunca I-a: „Eu sunt Domnul Dumnezeul tău, să nu ai alţi dumnezei afară de Mine".

Porunca a II-a: „Să nu-ţi faci chip cioplit, nici vreo altă asemănare a unui lucru, să nu-i slujeşti, nici să nu te închini lor".

Porunca a III-a: „Să nu iei Numele Domnului Dumnezeului tău în deşert".

Porunca a IV-a: „Adu-ţi aminte de ziua Domnului, ca să o cinsteşti pe ea. Şase zile să lucrezi şi să-ţi faci în acelea toate lucrările tale, iar ziua a şaptea este ziua Domnului, Dumnezeului tău."

7. **Aplicarea**

Ca adevăraţi fii ai lui Dumnezeu şi ai Bisericii, sunt sigur că şi voi vă veţi da silinţa să respectaţi cât mai îndeaproape aceste porunci.

8. **Temă pentru acasă:** Memorarea celor patru porunci în forma lor prescurtată.

9. Rugăciunea la ieşirea din clasă.

Pr. prof. Sorin Cosma

Termeni liturgici care se cer corectaţi (II)

2. Propoziţia coordonatoare adversativă din pericopa Apostolului de la cununie: „iar femeia să se teamă de bărbat" (Ef. 5, 33), urmează a se corecta: „iar femeia să respecte pe bărbat".

Un termen liturgic care ridică semne de întrebare şi de neînţelegere este verbul la conjunctivul reflexiv din îndemnul Sfântului Apostol Pavel, care se adresează mireseI, viitoarea soţie, la oficierea tainei cununiei religioase în biserică. Când se rosteşte (cântă) de către cântăreţul bisericesc cuvântul respectiv în timpul citirii Apostolului, mirii, ca şi nuntaşii de faţă dau semne de mirare, unii chiar zâmbesc, oricum mireasa nu este dispusă să primească acest îndemn care i se adresează. Este de vină, în această situaţie, autorul textului Epistolei către Efeseni, Sfântul Apostol Pavel, sau este de vină traducerea greşită în româneşte a textului cu îndemnul respectiv?

O analiză sintactică cât de sumară a versetului 33 din cap. 5 al Epistolei ne arată, aşa cum este redat în românеşte, o contradicţie semantică: „Astfel şi voi, fiecare să-şi iubească femeia ca pe sine însuşi, iar femeia să se teamă de bărbat". Cele două verbe, din cele două propoziţii coordonatoare: „a iubi" şi „a se teme" nu se complinesc, aşa cum, normal, cere topica frazei, ci ele se exclud.

Să apelăm la textul original. Aici, finalul versetului este redat astfel: „Fovite ton andra".

În limba latină a Vulgatei avem: „Verumtamen et vos singuli, unusquisque uxorem suam sicut seipsum diligat: uxor autem timeat vivum suum".

În limba română, din ediţia ultimă a Sfintei Scripturi: „Astfel şi voi, fiecare aşa să-şi iubească femeia ca pe sine însuşi, iar femeia să se teamă de bărbat".

Noul Testament, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1993, versiunea revizuită, redactată şi comentată de Bartolomeu Valeriu Anania:

„Dar şi'n ceea ce vă priveşte, fiecare din voi să-şi iubească femeia ca pe sine însuşi, iar femeia să se teamă de bărbat". În subsidiar, nota 2, se menţionează: „Cuvânt deseori inconfortabil în contextul social contemporan. El traduce exact originalul grecesc, dar trebuie înţeles şi aplicat numai în interiorul analogiei Hristos-Biserică, adică iubire-supunere. Ceva mai sus (v. 21) se vorbeşte de „frica lui (faţă de) Hristos". Celui Ce ne iubeşte îi răspundem nu numai cu iubire, ci şi cu teamă respectuoasă, ca Unuia, care o inspiră şi o merită."

Nouveau Testament, traduction oecuménique de la Bible, Edition intégrale, Paris, 1972:

„En tout cas, chacun de vous, pour sa part, doit aimer sa femme, comme lui-même, et la femme, respecter son mari".

Pentru acceptarea traducerii celei mai corecte dintre cele prezentate, trebuie analizat morfologic verbul *foveo*. Verbul respectiv, în greaca Noului Testament, pentru care trimitem la Maurice Carrez — François Morel, *Dictionnaire grec-français du Nouveau Testament*, Paris, 1971, p. 258, are două înţelesuri: 1. a fi cuprins de frică; a avea teamă; a (se) speria (= être saisi de crainte, avoir peur, être effrayé, craindre); 2. când verbul este urmat de acuzat., ca în cazul prezentat, înseamnă: = a respecta profund, a venera (= révérer).

Din analiza morfologică a verbului „foveo" rezultă că sensul lui corect, pe care l-a avut în vedere Sfântul Pavel a fost cel de: *a respecta profund* (= révérer), care este un sinonim al verbului „a iubi profund", adică bărbatul „să-şi iubească femeia ca pe sine însuşi", iar „femeia (soţia) să respecte profund (să venereze prin iubire) pe bărbat (soţul ei)".

Cele două verbe, din cele două propoziţii coordonatoare din frază, se complinesc logic. Este vorba de o figură de stil literară, de a nu repeta acelaşi verb în amândouă propoziţiile din frază. Se înţelege că este vorba de verbul „a (se) iubi reciproc", de vreme ce „vor fi amândoi un trup" (v. 31), căci această unire nu o realizează decât iubirea, care este din Dumnezeu, fiindcă „Dumnezeu este iubire" (I In. 4, 8), şi Sfânta Taină a Cununiei este *Taina iubirii*, care nu are nimic comun cu teama şi frica.

Din cele prezentate, rezultă că dintre toate traducerile menţionate, traducerea cea mai corectă a textului versetului 33, cap. 4 din Epistola către Efeseni, verset cuprins în pericopa Apostolului de la Cununie, este cea ecumenică, şi care trebuie introdusă şi în textele româneşti ale ediţiilor viitoare ale Noului Testament, ca şi ale Apostolului. Până atunci, preoţilor li se recomandă să facă corectura cerută, ca să evităm situaţiile nedorite de la slujba cununiei.

Pr. I. Ionescu

Cuvânt către tineri

Despre stăpânirea de sine

„Cel ce-şi stăpâneşte duhul este mai mare decât cuceritorul unei cetăţi". (Pilde 16, 32)

La temelia caracterului religios-moral stă o voinţă sănătoasă, bine formată, o voinţă morală care serveşte drept normă de conduită în viaţa individuală şi socială.

Întrebarea care se pune este, pe ce căi ne formăm voinţa morală? Sunt două căi: 1) Să ne îndeplinim cu perseverenţă planul de lucru fixat dinainte şi să nu ne abată de la el nici o piedică şi nici o ispită din afară sau dinăuntru. 2) Să ne întărim voinţa prin exerciţii de înfrânare, răbdare şi renunţare. Aceste două metode se completează reciproc. Una voieşte să ne creeze deprinderi de-a stărui în muncă, alta de a ne stăpâni la vreme pe noi înşine.

Marele pedagog W. Foerster spune în cartea sa „Îndrumarea vieţii" — pe care v-o recomand călduros s-o citiţi — că stăpânirea de sine este mai de preţ decât ştiinţa — noi am zice azi — mai de preţ decât descoperirile uimitoare de azi. Pentru că dacă nu ştii şi nu poţi să te înfrânezi la vreme; dacă nu ştii şi nu poţi să rabzi, să renunţi şi să lucrezi după legea morală, toate invenţiile şi descoperirile ştiinţei strică, dau naştere la războaie care ruinează toată munca.

Să privim în jurul nostru şi să observăm că sunt oameni cu mari talente, capacităţi native excepţionale, cu o remarcabilă doză de voinţă de muncă dar, durere, sfârşesc în spitale de boli nervoase, sau vlăguiţi de eforturi spirituale, aruncaţi la marginea vieţii înainte de vreme. Motivul este că nu şi-au educat voinţa de muncă statornică, ci numai o energie creatoare explozivă, incapabilă de efort susţinut şi de încordare dârză în faţa încercărilor, ispitelor şi necazurilor vieţii.

De aceea, oamenii care nu au virtutea stăpânirii de sine, sunt repede învinşi pe frontul greu al vieţii. Ei se descurajează uşor, se demoralizează fără motiv şi nu mai sunt buni de nimic, nici pentru ei, nici pentru alţii, pentru că împrăştie în societate numai pesimismul, decepţii şi depresiuni morale dăunătoare dezvoltării normale a vieţii omeneşti.

Din acest motiv, Cicero a spus cu toată justeţea că omul care nu se ştie stăpâni pe sine, este duşmanul său cel dintâi şi cu acest viciu îşi face lui cel mai mare rău, pentru că se lipseşte de mari şi alese bucurii spiritual-morale şi materiale. Un exemplu de acest fel ne serveşte elocvent tânărul cel bogat care nu se poate lepăda de avuţiile sale, ca să urmeze idealul desăvârşirii duhovniceşti pe care-l pune înainte Mântuitorul Iisus Hristos (Mt. 16). Şi a plecat întristat de la faţa Lui şi aşa a rămas toată viaţa sa.

Virtutea stăpânirii de sine este baza echilibrului spiritual uman şi cheia progresului moral şi cultural. De aceea i se aduc mari elogii. Pitagora face din ea condiţia libertăţii spirituale, zicând: „Nimeni nu poate fi liber, dacă nu se stăpâneşte pe sine pe deplin". (Criveanu, 315). Cel ce poate să se stăpânească pe sine, să-şi sugrume egoismul sălbatic, este mai puternic decât cel ce cucereşte lumea din afară. Şi v-am adus ca pildă pe Alexandru cel Mare, care a supus ţări şi imperii, dar a fost biruit de desfrânare şi a murit la 33 ani.

Adevărul că stăpânirea de sine este o mare virtute îl ilustrează înţeleptul Solomon, cu 3 milenii înainte zicând: „Cel ce-şi stăpâneşte duhul, este mai mare decât cuceritorul unei cetăţi" (Pilde 16, 32). Faptul acesta arată că el mai greu războI este lupta cu tine însuţi — şi a te învinge, înseamnă să câştigi cea mai frumoasă şi mai mare victorie. Căci stăpânirea de sine este dovada autoeducaţiei şi autodisciplinării voinţei şi îndreptarea ei către triumful valorilor absolute: Adevăr, Bine, Frumos, Sfânt.

Importanţa morală a virtuţii stăpânirii de sine este excepţională. Ea ne dă elanul necesar în lupta grea a vieţii, reprimă forţele răului care se ascund în noi şi ne asmuţesc către păcat şi fără de lege, eliberează de egoism şi dă dragostea de a trăi. Atotstăpânirea este şcoala caracterului, izvor de pace cu Dumnezeu şi cu aproapele, cheia succesului şi a fericirii în viaţă. Căci numai cel ce are curaj să privească răul în faţă şi să-l răsplătească cu bine, cel ce poate zice un „nu" categoric multor ispite şi plăceri deşarte este fericit — pentru că este stăpânul vieţii sale. El îşi păstrează calmul în orice situaţie, are judecata limpede şi facultăţile psihice normale, îşi controlează atent gândurile, vorbele şi faptele şi face totul bine şi la timp, cu tact şi înţelepciune.

Cel ce se ştie stăpân pe sine poate conduce pe alţii, poate fi un păstor bun de suflete. Deprindeţi-vă această virtute mare.

Pr. Prof. Simion Radu

Sf. Liturghie — Marea Iubire (IV)

— TAINĂ ŞI CUNOAŞTERE —

După acest demers biblic, de-o imensă deschidere spre Împărăţie, şi care nu mai suportă nici un altfel de motivaţie pentru nimeni, datoria tuturor credincioşilor este de-a se angaja stăruitor, pe calea care duce la mântuire şi a sacrifica totul pentru Iubirea divină, pentru ca în ziua cea mare a Judecăţii, fiecare să poată primi cu bucurie, chemarea Domnului: „Veniţi binecuvântaţii Tatălui Meu, moşteniţi Împărăţia cea pregătită vouă de la întemeierea lumii..." (Mt. XXV, 34).

Şi, după cum chemarea nu se adresează unor persoane izolate, ci tuturor celor care au umblat în căile Domnului, într-o unitate a iubirii, tot aşa şi clerul şi credincioşii aflaţi în Biserică, devin o comuniune vie de simţiri şi doruri, aflându-se împreună la porţile Împărăţiei lui Dumnezeu. Ei, formând un trup duhovnicesc, nu pot intra unii fără ceilalţi în Împărăţie, după cum cineva care ar vrea să intre pe-o uşă, ar lăsa o mână sau un picior afară! Unitatea sufletească a credincioşilor, în Sfânta Liturghie, inclusiv a preoţilor, ridicându-se deasupra oricăror interese, trebuie să fie ca o sfântă frăţietate a fiilor lui Dumnezeu-Tatăl nostru. — „Cei mulţi — zice Sfântul Apostol Pavel — suntem în Hristos un trup şi fiecare suntem mădulare unii altora" (Rom. XII, 5 şi I Cor. X, 17). Şi „L-a dat pe El cap Bisericii, care este trupul Lui, plinirea Celui ce plineşte toate întru toţi" (Ef. I, 22—23).

Această Împărăţie a Sfintei Treimi, pe care o binecuvântăm împreună, pentru ca şi noi să fim binecuvântaţi, după cum se va zice în „rugăciunea amvonului": „Cel ce binecuvintezi pe cei ce Te binecuvintează...", începe de aici, de pe pământ şi „Împărăţia cerurilor — pe care o vom cere în rugăciunea „Tatăl nostru" (Mt. VI, 10), — se ia cu străduinţă (cu asalt) şi cei ce se silesc pun mâna pe ea" (Mt. XI, 12). Când lupţi pentru o cauză comună, te înfrăţeşti cu cei împreună luptători. Aşa este „asaltul" duhovnicesc. Nu priveşti peste umăr la cei de lângă tine, nu-i sfidezi, nu-i nesocoteşti, îi învălui în privirea-ţi caldă şi binevoitoare, simţind bucuria de-a-i vedea alături, luptând împreună pentru câştigarea împărăţiei, în aceeaşi unitate şi dăruire.

Încă de la începutul lucrării Sale de mântuire, a vorbit oamenilor despre Împărăţia cerurilor. „De atunci a început Iisus să propovăduiască şi să spună: „Pocăiţi-vă căci s-a apropiat Împărăţia cerurilor" (Mt. IV, 1). Termenul „pocăiţi-vă", în limba originală - greacă: **metanoite**, duce la străvechiul termen românesc „metanii" sau „mătănii", care n-au lipsit de-a lungul veacurilor, nu numai din practica rugăciunilor mănăstireşti, dar mătăniile au fost şi sunt încă practicate, cu multă osârdie şi în casele bunilor noştri credincioşi. Respectarea lor exprimă o convertire întru smerenie a întregii noastre fiinţe, la picioarele Domnului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Adevărata rugăciune culminează în renunţarea la tine însuţi şi predarea integrală lui Dumnezeu, cu tot ce ai mai bun în sufletul tău, iubind şi ajutând pe cel de lângă tine ca să intre şi el împreună. Credinciosul bun este asemenea călătorului care ajungând în barca de plecare, întinde mâna, repede, şi celui rămas pe mal, mai puţin silitor. Şi e mare bucurie, când omul, uitând de sine reuşeşte o asemenea performanţă binefăcătoare. Îmi vine în minte o pildă citită în anii copilăriei: Mama unui sfânt ajunse în iad. Sfântul îndurerat l-a rugat stăruitor pe Dumnezeu să trimită un înger şi să-i scoată mama din chinurile iadului. Dumnezeu i-a ascultat cererea şi a trimis îngerul. Acesta ajuns în iad, o ridică să plece cu ea în rai. Profitând de asemenea ocazie, mai multe suflete s-au prins de respectiva ca să scape din chinurile iadului. Mama respectivă se lupta să le desfacă, spunându-le că doar pentru dânsa a venit îngerul. În momentul când a desprins ultimul suflet, atât de mult s-a îngreuiat încât îngerul n-a mai reuşit s-o poată duce şi a scăpat-o în genune. Egoismul duce la veşnică pieire, pe oricine!

Fiecare Liturghie presupune o **adunare** a credincioşilor care au reuşit să biruie egoismul profanator şi să îndeplinească cu toată hotărârea, îndrumările Mântuitorului: „Dacă îţi vei aduce darul tău la altar şi acolo îţi vei aduce aminte că fratele tău (semenul tău) are ceva împotriva ta, lasă darul tău acolo, înaintea altarului şi mergi întâi şi împacă-te cu fratele tău şi apoi, venind adu darul tău" (Mt. V, 23). Aceşti credincioşi au renunţat pentru câteva ceasuri din atâtea zile ale săptămânii, la orice comoditate şi la oricare alt program divers şi fără ei, nici un preot nu poate sluji Sfânta Liturghie. Ei, în unitate de simţiri şi credinţă, unul cu celălalt şi toţi împreună cu preotul slujitor sunt Biserica vie, care se umple de darurile Împărăţiei. „De fiecare dată când creştinii „se adună în Biserică", ei mărturisesc că Hristos este Împărat şi Domn, că s-a descoperit şi s-a dăruit deja Împărăţia Lui, că a început deja viaţa nouă şi nemuritoare" (Alexandre Schmemann: Euharistia-Taină a Împărăţiei. Trad. de Pr. Boris Răduleanu, Ed. Anastasia, p. 54).

Şi tocmai acesta este sensul şi rostul preponderent al participării credincioşilor în comuniunea dragostei liturgice, vis-a-vis de simpla şi egoista privire la televizor, stând în fotoliu sau fiind total străin de-o integrare sufletească în marea Taină a Împărăţiei.

Mai mult, participarea credincioşilor la Sfânta Liturghie, se recomandă a fi de la începutul Liturghiei. E participare la viaţa pământească a Fiului lui Dumnezeu. „Căci Dumnezeu aşa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică. Căci n-a trimis Dumnezeu pe Fiul Său în lume ca să judece lumea ci ca să se mântuiască prin El lumea" (Ioan III, 16—17). Drept aceea, oamenii sunt chemaţi ca să întâmpine pe Fiul Omului care a venit în lume pentru toţi şi, fiecare om este căutat de Fiul lui Dumnezeu. Marea întâlnire dintre om şi Dumnezeu s-a pecetluit prin Jertfa de pe cruce. Această Jertfă se reactualizează în fiecare Sfântă Liturghie. În timpul ei, tot creştinul trebuie să se întâlnească cu Mântuitorul care s-a jertfit, cu Tatăl care ne-a iubit şi cu Duhul Sfânt care umple de putere duhovnicească şi de renaştere pentru intrare în Împărăţia Sfintei Treimi.

Sigur că oamenii îşi programează timpul vieţii lor în funcţie de obligaţiile serviciului şi-a datoriilor de familie, iar timpul liber în funcţie de predilecţia fiecăruia. Fericiţi cei care se simt căutaţi de Dumnezeu şi aleargă la întâlnire!

Nici la serviciu, la munca în care este angajat şi nici la o destindere, omul nu merge de la jumătate sau pe sfârşit, ci **de la început**. Oare să fie mai important programul de destindere decât cel de participare? La o competiţie sportivă, la un spectacol, la un teatru, la o manifestare festivă, se ţine morţiş, ca să nu mai vorbim de o regulă de politeţe, ca omul să fie de la început, pentru „a nu deranja", sau pentru a nu pierde ceva din programul respectiv, care e urmărit cu maximă dăruire şi concentrare, iar după încheierea programului, urmând fel de fel de comentarii şi referinţe în cauză.

Când e vorba de Sfânta Liturghie, o parte din credincioşi, firească cei neziditi sufleteşte îndeajuns, obiectează că durează prea mult, sau neglijează participarea corectă la sfintele slujbe, uitând sau chiar neştiind că prin taina Sfântului Botez fiecare am devenit mădulare ale trupului lui Hristos, care este Biserica Sa, al cărui Cap este.

Biserica, pe care nici „porţile iadului nu o vor birui" (Mt. XVI, 18), pentru că este „stâlp şi temelie a adevărului" (I. Tim. III, 15), rămâne pentru omul credincios, adevăratul „liman" al izbăvirii, iar „adunarea" Bisericii este chezăşia viabilităţii duhovniceşti a fiecărui credincios atâta timp cât nu ignorează apartenenţa lui la această comuniune. Participarea la Sfânta Liturghie nu este divertisment, ci este jertfă! Este timpul pe care ni l-a dăruit în plenul vieţii noastre, Ziditorul a toate şi din care se restituie o părticică. Este recunoştinţă şi este m u l ţ u m i r e! „Rămâneţi în Mine şi Eu în voi, ...căci fără Mine nu puteţi face nimic" (Ioan XV, 4—5).

Prot. Nichifor Todor

Lucrările pentru alegerea episcopului de Covasna şi Harghita

(Urmare din pag. a 4-a)

cum spun poeţii noştri, ele au făcut să se audă în tot spaţiul românesc suspinele noastre ale transilvănenilor. Dumnezeu a luat aminte la jalea noastră şi ne-a făcut dreptate, încât am rămas statornici pe vatra strămoşească.

M-am născut pe meleagurile Transilvaniei şi pot să spun că îmi sunt cunoscute realităţile de acolo. În împlinirea slujirii mele mă voi baza pe ajutorul lui Dumnezeu, pe sprijinul şi dragostea Dumneavoastră. Aduc cu mine din Eleon, muntele Înălţării Domnului la cer, *bucuria* şi *pacea*, care au fost vestite Apostolilor, ca pe nişte diamante pe care le voi oferi celor pe care îi voi întâlni acolo în Covasna şi Harghita.

În Israel, unde am activat în ultimii ani, mi-am făcut prieteni dintre mozaici, musulmani, budişti, şintoişti şi alte religii şi confesiuni. Sunt încredinţat că îmi voi face prieteni şi d'ntre oamenii în mijlocul cărora voi trăi de acum încolo, indiferent de credinţa sau naţionalitatea lor. De altfel, în spiritul acesta al *conciliarităţii şi ecumenismului* am fost format de către profesorii mei de la Sibiu. În acest spirit am trăit şi la Ierusalim.

Ştiu că slujirea la care sunt chemat nu este uşoară. Într-un fel, prin cele 120 de voturi pe care mi le-aţi acordat, aţi pus pe umerii mei 120 de cruci. Nădăjduiesc, prin ajutorul lui Dumnezeu şi dragostea Dumneavoastră, să le pot purta şi să nu fiu îngenunchiat de povara lor.

Mi-aţi spus că este deja pregătită şi casa în care voi locui. Mă voi strădui să pun şi eu temelie pentru orice zidire de care va fi nevoie acolo. Am experienţa construcţiilor şi renovărilor. Am deprins-o în Oltenia, unde am condus şi sprijinit lucrările de restaurare a unor mânăstiri — monumente istorice şi am construit lăcaşuri noi de închinăciune.

Sunt încredinţat că ne stă tuturor în faţă marea datorie de a lăsa pentru mileniul trei o ţară unită şi reîntregită, cu o Biserică drept-măritoare care să poată da bună mărturie înaintea lui Hristos, când va veni să judece limbile şi credinţele . . .".

Noul ales a adresat mulţumiri Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul României, Înalt Prea Sfinţitului Antonie, Mitropolitul Ardealului, Înalt Prea Sfinţitului Nestor, Mitropolitul Olteniei, Prea Sfinţitului Andrei, Episcopul Alba Iuliei, tuturor membrilor Sf. Sinod, membrilor Colegiului Electoral Bisericesc, profesorilor de la Facultatea de Teologie din Sibiu şi tuturor care au luat parte la acel eveniment, pentru încrederea şi dragostea cu care a fost înconjurat.

Lucrările pentru alegerea episcopului Caransebeşului

(Urmare din pag. a 4-a)

S-a vorbit mult în anii din urmă despre ce a făcut sau n-a făcut Biserica Ortodoxă Română în vremea comunismului. Cred că avem datoria să arătăm în ce mod a fost tratată Biserica Ortodoxă Română în vremea dictat rii. Primul lucru urmărit de statul ateu a fost slăbirea Bisericii Ortodoxe Române. Este adevărat că şi celelalte Biserici au avut de pătimit. Biserica Romano-Catolică a fost considerată ca având o conducere străină şi tratată ca atare. Mulţi dintre ierarhii ei au fost consideraţi spioni şi duşmani ai orânduirii. Biserica Greco-Catolică a fost desfiinţată şi unii dintre ierarhii ei închişi. Tot ca nişte străini au fost consideraţi şi protestanţii. Comunităţile neoprotestante au fost încurajate pentru a s.ăbi Biserica Ortodoxă Română.

Planul comunismului ateu era ca în cel mult 50—60 de ani Biserica şi în general religia să fie lichidate.

În ce priveşte Biserica Ortodoxă Română, statul ateu a căutat să acrediteze ideea că este favorizată, fiind Biserică majoritară, dar în realitate a căutat în mod viclean să o compromită. Una dintre cele mai perfide măsuri pentru a o slăbi a fost desfiinţarea unor eparhii, mai ales cu un îndelungat trecut istoric, precum Episcopiile de Argeş, Huşi, Constanţa, Caransebeş, Maramureş. S-a vorbit atunci de consolidarea eparhiilor prin unificarea lor. În realitate era o intervenţie abuzivă a statului în viaţa Bisericii, tulburând-o şi slăbind-o. Mai mult decât atât, pentru mai uşoară dominare şi aservire a Bisericii, statul ateu a decis ca ea să aibă reprezentanţi în Marea Adunare Naţională şi în alte foruri de conducere şi propagandă comunistă.

Destinul dramatic al Episcopiei Caransebeşului a fost influenţat şi de faptul că în zona respectivă împotrivirea la instaurarea comunismului şi a prezenţei sovietice a fost dârză. În pădurile şi munţii din împrejurimi au acţionat partizanii, care cu arma în mână au încercat să apere libertatea şi demnitatea poporului român. Biserica, prin slujitorii ei, a fost alături de aceştia. Foarte mulţi preoţi au fost împuşcaţi de autorităţile comuniste, iar alţii condamnaţi la ani grei de temniţă, alături de alţi români bănăţeni.

Caransebeşul a fost şi zona considerată ca cea mai potrivnică măsurii de colectivizare forţată a agriculturii. De aceea multe familii de ţărani şi preoţi au fost deportaţi în Bărăgan.

Când s-a adoptat măsura abuzivă a desfiinţării Episcopiei de Caransebeş, au fost luate în considerare şi motive de natura celor menţionate mai sus.

Restaurarea Episcopiei se impune ca un act reparatoriu al unei nedreptăţi ce s-a comis faţă de Biserica Ortodoxă Română, şi faţă de preoţii şi credincioşii de la Caransebeş, care au fost văduviţi de o instituţie, care i-a ocrotit şi de care şi-au legat destinul.

Se cuvine să fim recunoscători Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, care a îmbrăţişat cu entuziasm ideea reactivării Episcopiei Caransebeşului, incluzând-o de îndată pe ordinea de zi a Adunării Naţionale Bisericeşti.

Suntem acum în situaţia de a-l alege pe cel ce va reînnoda firul unei tradiţii şi va succeda unor străluciţi înaintaşi.

Episcopia reînviată este foarte mică, ea reducându-se la dimensiunile unui singur judeţ. O întindere identică are şi Arhiepiscopia Timişoarei. Aceasta presupune şi o putere economică puţin semnificativă. Or, Biserica nu-şi poate îndeplini misiunea fără o situaţie economică satisfăcătoare.

Am arătat acest lucru factorilor de stat responsabili. Statul trebuie să facă dreptate Bisericii, restituindu-i bunurile care i-au fost luate.

Noul episcop de Caransebeş se va confrunta şi cu astfel de probleme de natură economică. El îşi va putea îndeplini misiunea numai bucurându-se de susţinerea clerului şi credincioşilor din eparhie. Evident că i se cer şi calităţi personale pe care să le pună în aplicare.

Adresându-se membrilor Colegiului Electoral, I.P.S. Mitropolit Nicolae i-a îndemnat la o serioasă chibzuinţă, mai ales că asupra lor s-au exercitat presiuni de foarte multe feluri. „Cred — a concluzionat I.P.S. Sa, că trebuie să chibzuim, ca nu interesele personale să prevaleze ci interesul Bisericii".

* * *

În continuare s-a derulat operaţiunea de votare. Din cei 149 de membri ai Colegiului Electoral Bisericesc au fost prezenţi 129. În urma exercitării scrutinului s-au înregistrat următoarele rezultate:

— P. S. Emilian Arădeanul — arhiereu vicar al Episcopiei Aradului — 85 de voturi.

— P. S. Damaschin Severineanul, episcop vicar al Arhiepiscopiei Craiovei — 24 de voturi.

— P. C. Protos. Olivian Bindiu, stareţul mânăstirii „Izvorul Miron" — 15 voturi.

— P. C. arhid. lector Ioan Caraza — de la Facultatea de Teologie Bucureşti — 1 vot.

— P. C. ierom. Daniel Stoenescu, doctorand la Tesalonic — 1 vot

— P. C. ierom. Clement Popescu de la mânăstirea Cernica — 1 vot.

— 2 voturi au fost anulate.

Anunţând aceste rezultate, Î.P.S. Nicolae s-a adresat noului ales cu cuvintele: „Aţi primit o reconfirmare a Bisericii pentru activitatea depusă până acum dar şi o învestire a unei speranţe pentru cele ce urmează să înfăptuiţi de acum încolo. Precum aţi putut constata, electoratul a avut opţiunile împărţite, lucru de altfel absolut firesc.

Episcopia ce Vi se încredinţează îşi va relua locul pe care îl merită între celelalte eparhii istorice. Prea Sfinţia Voastră cunoaşteţi şi istoria neamului şi a Bisericii spre a înţelege ce aveţi de făcut la Caransebeş pentru ca şi Biserica şi neamul să fie slujite după cuviinţă.

Ca un cuvânt de încurajare Vă spun: Cu Dumnezeu înainte!"

*

Potrivit tradiţiei, a luat în continuare, cuvântul P. S. Episcop Emilian Birdaş. Reţinem din cuvântul P. S. Sale următoarele:

„Cu ani în urmă, mai precis în 1975, într-un moment ca cel de acum am fost chemat de Măritul Colegiu Electoral Bisericesc să reînnod firul istoriei venerabilei Episcopii de Alba Iulia, după o întrerupere de 275 de ani.

Astăzi, Dumneavoastră, membrii aceluiaşi Colegiu m-aţi chemat să reînnod firul istoriei unei alte Episcopii, tot atât de însemnate prin trecutul şi slujirea ei în viaţa Bisericii noastre. Este vorba de Episcopia Caransebeşului.

Întâlnindu-mă azi cu Î.P.S. Antonie, mi-a adresat îndemnul să ţin capul sus. Am preţuit acest îndemn pentru care îi mulţumesc. Mai mult stăruie în mintea mea îndemnul Sf. Apostol Pavel adresat lui Timotei: „Ţine aprins harul care este întru tine şi care ţi s-a dat prin punerea mâinilor mele . . . Căci Dumnezeu nu ne-a dat duhul temerii, ci al puterii, al dragostei şi al înţelepciunii" (II Tim. 1, 6—7).

Vă mulţumesc tuturor pentru încrederea pe care v-aţi pus-o în mine. Aceasta îmi dă puteri, pe care parcă mi le pierdusem în urma măsurii adoptate faţă de mine, la revoluţie. M-am încredinţat judecăţii lui Dumnezeu şi aprecierii Sf. Sinod şi constat astăzi că speranţa mea n-a fost înşelată.

S-a derulat în aceste două zile aici, sub această cupolă, o triadă de încredinţări. După părerea mea, cea mai însemnată a fost desemnarea episcopului de Covasna şi Harghita, parte de ţară pe care eu însumi am păstorit-o cu ani în urmă şi unde am înscris unele realizări, care nădăjduiesc să fie avute în vedere la judecata de apoi, care va fi cu siguranţă o judecată dreaptă".

Noul ales a adus apoi mulţumiri Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist pentru încurajarea şi mângâierea de care l-a făcut părtaş în toată întristarea de care a avut parte.

P. S. Sa a pomenit cu pioşenie şi numele părinţilor după trup, care se odihnesc în satul Rohia din Maramureş. Şi-a adus apoi aminte de soborul mânăstirii de la Rohia, sub povăţuirea căruia s-a format duhovniceşte, sobor care la vremea aceea era alcătuit în proporţie de 90% din basarabeni. P. S. Sa a făcut remarca nevoii de frăţietate a românilor de pretutindeni.

Un cuvânt de mulţumire şi plăcută aducere aminte a adresat P. S. Sa preoţilor şi credincioşilor din eparhia Alba Iuliei, cu care a colaborat vreme de 17 ani, când s-au înfăptuit pe raza episcopiei şi la centrul eparhial lucrări spre slava lui Dumnezeu şi bunăstarea sfintei Biserici. P. S. Sa îi poartă pe toţi în rugăciunile sale. P. S. Emilian a mulţumit Sf. Sinod şi personal P. S. Episcop Timotei al Aradului pentru atitudinea creştinească de a-i fi rânduit un rost, după ce a fost nevoit să plece de la Alba Iulia. A mulţumit de asemenea preoţilor şi credincioşilor din eparhia Aradului şi în special celor de la catedrală.

Încredinţându-se ajutorului lui Dumnezeu ca şi sprijinului celor cu care va conlucra, P. S. Emilian a dat expresie dorinţei de a se dedica, atât cât puterile îi vor permite, împlinirii datoriei de ierarh la Caransebeş.

*

Ajungându-se la sfârşitul lucrărilor pentru care a fost convocat Colegiul Electoral Bisericesc a luat cuvântul Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist care a mulţumit lui Dumnezeu pentru ajutorul dat în a înscrie noi pagini în istoria contemporană a Bisericii Ortodoxe Române.

Prea Fericirea Sa a făcut remarca încurajatoare că la aceste lucrări, alături de clerici s-au aflat şi bărbaţi de înalt prestigiu ai culturii româneşti, care au făcut dovada că sunt şi credincioşi devotaţi ai Bisericii, preocupaţi sincer de binele ei.

Din asemenea momente — a precizat Prea Fericirea Sa — trebuie să învăţăm că în ciuda modestiei, nevredniciei şi slăbiciunilor noastre, puterea lui Dumnezeu se manifestă în tot ceea ce se înfăptuieşte spre binele Bisericii şi mântuirea credincioşilor.

Ceea ce am săvârşit noi în aceste zile se înscrie pe firul unei îndelungate tradiţii ce s-a statornicit în Biserica noastră. Pentru a rândui slujitori bisericeşti vrednici, toţi trebuie să ne unim gândurile şi să ne scrutăm conştiinţele. Pe de altă parte nu trebuie să uităm că lucrări ca cele la care am participat, nu sunt numai ale oamenilor ci şi ale lui Dumnezeu şi în primul rând ale Sale. Duhul Sfânt a fost şi este mereu prezent. Noi am fost mai mult martori ai lucrării Duhului Sfânt.

Privindu-vă pe toţi, oameni reprezentativi ai Bisericii şi neamului nostru — a continuat P. F. Sa, ne întărim în nădejdea noastră de mai bine. Prin prezenţa Dumneavoastră, a clericilor, călugărilor, laicilor, membri ai forurilor bisericeşti văd mulţimea credincioşilor care ne înconjoară la sfintele slujbe. Văd şi simt dorinţele lor, rugăciunile şi lacrimile lor pentru Biserică, pentru neam, pentru pacea lumii. Îi simţim aici prezenţi şi pe fraţii noştri de dincolo de graniţe. Prin Biserică îi simţim una cu noi. Ne doare faptul că despărţirea noastră de unii dintre ei se datorează unor nedreptăţi ale istoriei şi unor forţe străine care nu ne voiesc binele.

Astăzi, când Biserica noastră este agresată de atâtea curente şi interese ostile, este foarte important să fim în unitate. Este imperios necesar ca Dumneavoastră credincioşii să fiţi împreună cu noi, clericii. Avem nevoie unii de alţii spre a apăra unitatea credinţei şi integritatea fiinţei neamului.

O serie de alte probleme stau în faţa Bisericii. Aşa sunt problemele legate de învăţământul religios, probleme umanitare, filantropice. Biserica s-a implicat în astfel de probleme, dar mai sunt încă mu te de făcut. Ea nu are încă forţa economică spre a se implica după aşteptări în slujirea socială.

Mai sunt apoi problemele cu greco-catolicii. Ni se cer bisericile. Ori acestea sunt ale credincioşilor. Ei trebuie să hotărască în fiecare situaţie dată. Fiind români, nu este drept să ne dușmănim. Noi îi chemăm pe fraţii noştri greco-catolici să revină la sentimente mai bune. Astfel s-a hotărât şi în cadrul dialogului teologic ce se poartă între Bisericile ortodoxe şi Biserica romano-catolică ca toate litigiile să se soluţioneze prin dragoste şi înţelegere.

Întrucât ultima alegere de episcop a fost cea de la Caransebeş, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a ţinut să adreseze clerului şi credincioşilor din acea eparhie îndemnul la dragoste şi înţelepciune. Să nu uităm că noi oamenii suntem trecători, iar Biserica rămâne, pentru că este divină. Să o slujim întru smerenie, fără duh de răzvrătire şi ambiţie lumească.

Date biografice ale noilor episcopi ai B.O.R.

1. **P.S. Emilian Birdaş,** Întâistătătorul Episcopiei Caransebeşului, s-a născut în satul Rohia (Maramureş) şi a intrat la 14 ani în viaţa monahală, la Mânăstirea Sf. Ana din localitate. După absolvirea cursurilor seminarului monahal de la Mânăstirea Cernica (de lângă Bucureşti), a început seria slujirilor în Biserica Ortodoxă Română, fiind mai întâi preot deservent la Catedrala Patriarhală din Bucureşti, apoi vicar de Roman şi Huşi (1957—1963), superior, din 1963, al Catedralei Reîntregirii Neamului de la Alba Iulia şi episcop vicar al Mitropoliei Ardealului (pe vremea Mitropolitului Nicolae Mladin), episcop, din 1975, de Alba Iulia. În această calitate şi-a legat numele de importante fapte de cultură cum au fost reeditarea **Noului Testament de la Bălgrad (Alba Iulia)** din 1648, la 340 de ani de la ediţia princips, şi a **Bucoavnei,** primul abecedar românesc, dar cu litere chirilice, amândouă însoţite de bogate aparate critice. Din 1990 a fost episcop vicar al Episcopiei Aradului, primind numele de Arădanul. Din 1992 este membru de onoare al Academiei Române.

2. **P. S. Casian Gălăţeanul,** titular al Episcopiei Dunării de Jos, s-a născut în 1955 în localitatea Lopătari (judeţul Buzău), a urmat cursurile Seminarului de teologie de la Buzău şi ale Facultăţii de Teologie de la Bucureşti, şi-a pregătit doctoratul la Bucureşti şi la Strasbourg, aici luându-şi în 1984 doctoratul cu teza „Icoanele şi frescele exterioare din nordul Moldovei". A intrat în monahism în 1980 la Mânăstirea Ciolanul (Buzău) în 1980, când a fost hirotonit diacon; în 1985 a fost hirotonit hieromonah şi trei ani mai târziu a fost hirotesit arhimandrit. La 18 februarie 1990 a fost hirotonit arhiereu vicar al Arhiepiscopiei de Galaţi (în prezent, Episcopia Dunării de Jos). Din 1980 a activat în învăţământul teologic, mai întâi ca profesor la seminarul de teologie de la Buzău, apoi ca asistent la Facultatea de Teologie din Sibiu (din 1985) şi asistent la Facultatea de Teologie din Bucureşti (1980—1990). **Sfinţirea întru episcop va avea loc la 24 iulie la Catedrala din Galaţi.**

3. **P. S. Ioan Selejan,** care a fost ales în fruntea nou înfiinţatei Episcopii de Covasna şi Harghita, s-a născut în 1951 în judeţul Bihor (satul Pietraru) şi a absolvit şcoala generală şi liceul în „spaţiul ardelean", în diverse localităţi în care s-a aflat cu familia. A absolvit Facultatea **de Instalaţii şi Automatizări din Bucureşti, apoi Facultatea de Teologie din Sibiu. În anii 1990—1994 a urmat cursuri de pregătire a doctoratului în Teologie la Ierusalim** (studii de teologie biblică, egiptologie şi orientalistică). În viaţa monahală a intrat în anul 1979. Din 1990 a fost stareţul Mânăstirii Lainici, până în urmă cu câteva luni, când a devenit superiorul Aşezămintelor româneşti de la Ierusalim şi Iordan. În ţară fiind, a avut contribuţii de seamă la restaurarea unor mânăstiri din nordul Olteniei — Tismana, Polovragi, Lainici, Bucovăţ şi schitul Crasna. La Ierusalim, a ajutat la restaurarea Bisericii româneşti de aici şi a reuşit să picteze Biblioteca românească. S-a învrednicit să participe la schimbarea veşmintelor Sfântului Ioan Iacob Hozevitul, ale cărui moaşte se păstrează la Ierusalim şi pentru aducerea cărora în ţară poartă tratative Î.P.S. Daniel, Mitropolitul Moldovei. Ioan Iacob Hozevitul este un sfânt al acestui secol, originar din ţinutul Dorohoiului (nordul Moldovei) trecut la cele veşnice în urmă cu 34 de ani. Înainte de a candida pentru **postul de Episcop de Covasna şi Harghita, Superiorul aşezămintelor româneşti de la Ierusalim şi Iordan primise alte două propuneri: să-şi continue studiile de doctorat în Italia, ca arhimandrit, sau să fie Episcop în S.U.A. A ales însă România,** sperând să facă ceva durabil în judeţele Covasna şi Harghita, unde ortodocşii sunt minoritari (sunt judeţe cu populaţie majoritar maghiară, reformată sau catolică, a cărei limbă P.S. Ioan o vorbeşte foarte bine). Sfinţirea întru episcop a avut loc la mânăstirea Topliţa, de ziua Sfântului Ilie (20 iulie). Reşedinţa episcopiei — unde se va instala în septembrie proxim — se află la Miercurea Ciuc.

Lucrările pentru alegerea episcopului Dunării de Jos

(Urmare din pag. a 4-a)

Este drept să credem că dacă l-au votat, îl vor şi ajuta. Speranţele sunt justificate, deoarece preoţii din eparhie sunt oameni harnici, iar credincioşii — plini de evlavie. Prea Sfinţitul Casian a reuşit să le deschidă tuturor inima şi să le întărească voinţa, aşa că şansele unei bune conlucrări pe mai departe sunt promiţătoare. De altfel, rezultatul votului tocmai lucrul acesta îl sugerează: dorinţa de continuitate, fapt ce în Biserică înseamnă foarte mult. Păstorul sufletesc îşi împleteşte destinul cu al credincioşilor. Desele mutări sunt păgubitoare. Continuitatea înseamnă stabilitate şi înfăptuiri folositoare tuturor. P. S. Casian se află angrenat la Galaţi în mai multe lucrări, cum este şi cea de la catedrală, aşa că va putea să le ducă la bun sfârşit şi să înceapă apoi altele.

Felicitându-l pe P. S. Casian, Prea Fericirea Sa i-a făcut urări de rodnică arhipăstorire.

A luat apoi cuvântul *P. S. Casian Crăciun.* Referindu-se la faptul că alegerea P. S. Sale s-a petrecut în orele serii, vorbitorul a arătat că pentru orice bun creştin acesta este momentul bilanţului, când meditează la ceea ce a înfăptuit peste zi şi la ceea ce va avea de făcut în ziua următoare. Exact acelaşi lucru încearcă să facă şi P. S. Sa: le cuprinde cu gândul pe cele, poate puţine, pe care le-a înfăptuit şi se gândeşte la cele multe, care rămân de înfăptuit de acum încolo. Gândul P. S. Sale este la Dumnezeu, care îi va ajuta să înţeleagă priorităţile şi îl va sprijini în realizarea lor.

Remarcând faptul că alături de numele P. S. Sale au mai apărut şi alte nume, vorbitorul a arătat: Văd în aceasta expresia libertăţii noastre în Duhul. Este firesc să existe o diversitate de opinii şi preferinţe.

Referindu-se apoi la cele ce îi stau în faţă, P.S. Sa a arătat: „În spirit de continuitate şi simfonie, care trebuie să existe în Biserică, voi relua şi duce mai departe lucrarea începută . . Se nimereşte ca alegerea mea să survină la împlinirea a 130 de ani de la înfiinţarea Episcopiei Dunării de Jos (1864). Numele meu se înscrie astfel alături de al altor vrednici înaintaşi, precum au fost Melchisedec Ştefănescu, care şi-a adus un însemnat aport la Unirea din 1859 şi la dobândirea autocefaliei Bisericii româneşti, Iosif Gheorghian, Partenie Clinceni, amândoi ctitori a peste 100 de biserici, Nifon Nicolescu, Cosma Petrovici — destituit în 1947 de comunişti, Chesarie Păunescu — ierarhul cu viaţă sfântă şi în sfârşit episcopul Antim Nica, personalitate de excepţie, dar al Basarabiei pentru întreaga noastră Biserică."

Apreciind locul şi importanţa Eparhiei Dunării de Jos, în viaţa Bisericii Ortodoxe Române, P. S. Sa a spus: „Această Episcopie este ca o floare în prea frumosul buchet al eparhiilor care alcătuiesc Patriarhia Română. Ea are valoare şi putere de dăinuire numai în unitate cu toate celelalte. Jumătate din trupul ei s-a aflat sub ocupaţie turcească, făcând parte din Raiaua Brăilei. Nici unul dintre fiii ei nu s-au răzleţit, turcindu-se sau trecând la islamism. Sunt ortodocşi sută la sută. Din cuprinsul Episcopiei Dunării de Jos îşi au originea mari personalităţi ale istoriei, culturii şi eroismului românesc, precum: Nae Ionescu, Perpessicius, Panait Istrati, generalul Ieremia Grigorescu, dr. Ana Aslan."

P. S. Casian a mulţumit în final tuturor care au dat expresie încrederii lor, acordându-i votul spre a deveni titular al Episcopiei Dunării de Jos.

Gînduri ecumenice, în mileniul al III-lea...

(Urmare din pag. a 3-a)

deauna Biserica ecumenică. N-am pierdut şi nu am alterat nimic şi ca urmare nu suntem în căutarea mântuirii altundeva, decât în Biserica noastră ortodoxă, mântuire săvârşită de Domnul Hristos, care a pătimit şi s-a răstignit pentru noi pe lemnul crucii.[5]

Recent, invitând pe creştini la autocritică, papa Ioan-Paul al II-lea a arătat că sarcina cea mare în vederea deschiderii creştineşte a celui de al III-lea mileniu este reflectarea asupra păcatelor istorice şi a neglijenţelor fiilor săi faţă de Evanghelie, spre a contribui astfel la noua evanghelizare şi la cauza unităţii creştinilor. A apreciat, că un acord între Occidentul catolic şi Răsăritul ortodox ar reprezenta „cea mai mare sarcină" de realizat în perspectiva anului 2000. S-a referit la marea schismă, care a separat Roma de Constantinopol în sec. al XI-lea. A afirmat că se cere ca această divizare să cedeze locul apropierii şi concordiei, pe baza dialogului ecumenic, preconizând o mare reuniune pancreştină la Bethleem şi Ierusalim („Adevărul" de Cluj, nr. 1157, din 16-VI-1994, p. 3).

În fond, cele de mai sus nu constituie o noutate, pentru că veacuri de-a rândul s-a aşteptat unirea cu Roma. Biserica ortodoxă a căutat ea însăşi unirea ca mijloc de izbăvire din grelele primejdii[6] prin care a trecut, nu numai în trecutul îndepărtat, ci şi în acest veac. În condiţiile actuale, unirea este destul de dificilă, dat fiind faptul, că prin ale sale inovaţii Occidentul creştin s-a îndepărtat tot mai mult de credinţa noastră ortodoxă. Dintre toate ştim însă că piatra grea de încercare ce se cere a fi urnită este aceeaşi învăţătură privitoare la supremaţia papei în Biserică, împreunată cu mai recenta învăţătură despre infailibilitatea papei. Firește, într-o astfel de problemă nu poate fi refuzată calea dialogului ecumenic, în speranţa că Duhul Sfânt care pe toate cele slabe le întăreşte şi pe cele neîmplinite le desăvârşeşte, va conlucra cu gândurile bune ale celor îndreptăţiţi să conducă destinele Bisericii pe valurile zbuciumate ale acestei lumi. Un dicton al strămbunilor noştri latini ne vine în sprijin şi ne reliefează un adevăr de necontestat şi anume: „sublata causa, tollitur effectus", adică — în formă parafrazată — dacă se înlătură cauza (care a dus la evenimentul separării), odată cu aceasta va înceta efectul (nedorit al dezbinării). Istoria ne arată cu claritate, că nu pretenţiile şi nici ambiţiile patriarhilor Constantinopolului au dus la marea schismă, ci dorinţa arzătoare după supremaţie papală, cu totul contrară spiritului Bisericii şi tradiţiei apostolice, a fost aceea care a sfâşiat unitatea creştinătăţii şi ecumenicitatea ei.[7]

Gândurile ecumenice exprimate, în perspectiva mileniului al III-lea al Bisericii, pentru promovarea apropierii şi a bunei înţelegeri între Occidentul catolic şi Răsăritul ortodox, vizează măreţul obiectiv al refacerii unităţii creştinilor, pe calea dialogului ecumenic. În acest scop nu e fără importanţă sesizarea specificului ecumenicităţii atât în catolicism cât şi în ortodoxie.

Păr. prof. Dumitru Stăniloae, militant şi în câmpul mişcării ecumenice, a făcut distincţiunea între două accepţiuni ale noţunii de ecumenicitate a creştinismului şi anume: Există o ecumenicitate egală cu uniformitatea, care — în ambianţă de înfrăţire — are loc în privirea credincioşilor şi popoarelor spre acelaşi soare duhovnicesc, având aceeaşi ţintă, la fel de scumpă tuturor. Există şi o ecumenicitate înţeleasă ca o simfonie, ca un câmp cu flori, udat de aceeaşi ploaie, încălzit de acelaşi soare şi îngrijit de acelaşi horticultor. A doua accepţiune a ecumenicităţii, cu sensul de armonie, se evidenţiază, în varietatea de efecte ce rezultă din căderea aceleiaşi lumini şi spaţii istorice şi sufleteşti pline de motive, conţinuturi şi probleme, respectiv, de nuanţe diferite, specifice locului şi rezultate ca moşteniri ale trecutului. Dacă această, a doua accepţiune a ecumenicităţii este specifică ortodoxiei, în schimb, în catolicism, ecumenicitatea este înţeleasă numai ca uniformitate.[8]

Desigur, mare ar fi bucuria refacerii unei unităţi în Biserica lui Hristos, care ar arunca o lumină binefăcătoare asupra noului mileniu, privitor la a cărui soartă, destul de îndoielnic, s-a pronunţat apuseanul André Malraux, prin întrebarea ce a răsunat îndelung: dacă următorul mileniu va fi creştin sau nu va fi deloc? Credinţa noastră creştină ne dă certitudinea de nezdruncinat, că Biserica, întemeiată de Hristos, Fiul lui Dumnezeu celui viu, în ciuda tuturor vicisitudinilor, va dăinui în veci şi nici porţile iadului nu o vor birui.

---

5 şi 6. Popescu Teodor, Vitalitatea Bisericii ortodoxe, în „Ortodoxia", vol. I, Bucureşti, 1942, p. 172—173.

7 Savin I. Gh., Ce este ortodoxia?, în „Ortodoxia", vol. I, p. 32.

8 Dumitru Stăniloae, Ortodoxie şi românism, Sibiu, 1939, p. 31—34.